

БОЛОВСРОЛЫН СУДАЛГААНЫ
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

ЭРДЭМ **20** ШИНЖИЛГЭЭНИЙ **25** ҮНДЭСНИЙ ХУРАЛ

ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН БАГШЛАХУЙ БА СУРАЛЦАХУЙ

Улаанбаатар хот
2025 он

БОЛОВСРОЛЫН СУДАЛГААНЫ
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН БАГШЛАХУЙ БА СУРАЛЦАХУЙ

ЦЭЦЭРЛЭГ, ЕБС-ИЙН БАГШ, УДИРДАХ АЖИЛТНЫ ЭРДЭМ
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРЛЫН ЭМХЭТГЭЛ

Улаанбаатар хот
2025 он

Талархал

"Интеграцад суурилсан багшлахуй ба суралцахуй" эрдэм шинжилгээний хурлыг цэцэрлэг, сургууль, бүс, аймаг, нийслэлийн шатанд амжилттай зохион байгуулсан хамтрагч боловсролын газар, удирдах ажилтан, багш нартаа талархав.

ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН БАГШЛАХУЙ БА СУРАЛЦАХУЙ

ЦЭЦЭРЛЭГ, ЕБС-ИЙН БАГШ, УДИРДАХ АЖИЛТНЫ ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРЛЫН ЭМХЭТГЭЛ

Эмхэтгэсэн: Н.Хулан

Техник редактор: Н.Хулан (СӨБ)

Р.Нямцэрэн (ЕБ)

Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн: Д.Төрбаяр

Хавтасны дизайнер: Б.Баярсайхан

Хэвлэлийн хуудас: 35хх

Хэвлэсэн тоо: 300ш

Хэвлэсэн газар: Гоо Дизайн ХХК

ӨМНӨХ ҮГ

“Интеграцад суурилсан багшлахуй ба суралцахуй” сэдэвт эрдэм шинжилгээний үндэсний хуралд илтгэлээ хэлэлцүүлсэн эрхэм хүндэт багш нарийнхаа эрдэм судлалын ажилд амжилт хүсэхийн ялдамд бид хамтдаа эрдэм шинжилгээний хурлыг 58 дахь жилдээ зохион байгуулж буйдаа баяртай байгаагаа илэрхийлье.

Өнөөдөр бид богино хугацаанд хувирган өөрчилж чанаржуулсан, хүүхэд бүрийн хөгжлийн хэрэгцээтэй уялдуулсан боловсролын үйлчилгээг хэрэгжүүлэхийн төлөө зүтгэж байгаа билээ.

Боловсролын салбарын хөгжилд нэгэн шинэ хуудас нээгдсэн энэ цаг үед сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургуулийн хөтөлбөрийн үзэл баримтлал батлагдаж, сургуулийн өмнөх болон бага боловсролын хөтөлбөр, гарын авлага, дасгал ажил, багшийн номыг шинэчлэн боловсруулж, сургалтын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэх хариуцлагатай үед энэхүү эрдэм шинжилгээний хурал болж байгаа нь онцлог юм.

Хөтөлбөр шинэчлэгдэж, боловсролын хөгжлийн гадаад дотоод орчин шинэчлэгдэн буй цахим эринд багшийн хөгжлийн салаа замууд тодрон буй орон зайд мэргэжлийн хөгжлийн эрчимжилт, хувь хүний хөгжлийн уялдаа зохих байр эзлэж байгаа юм. Бид боловсролын академик үнэ цэнийг бууруулахгүйгээр прагматик талыг хөгжүүлэх замаар агуулгыг чадамжид суурилсан хөтөлбөр, сурах бичгийн агуулга, арга зүйг шинэчлэхийг хичээж байна. Энэхүү шинэчлэлийн үзэл санааг хэрэгжүүлэхэд багш та бүхний дэмжлэг, хандлага, арга зүйн өөрчлөлт чухал үүрэгтэй билээ.

Сурагч бүрийн оролцоонд суурилсан суралцахуй, багшлахуйг хөгжүүлэхэд Монголын багш нарын танхим, сургууль, бүс, аймаг, дүүрэг, нийслэлийн түвшинд хөгжүүлсэн судалгааны үйл ажиллагаа түүнээс гарсан үр дүн нэн эрхэм бөгөөд боловсрол судлалын хөгжилд оруулж байгаа хувь нэмрийг бид онцолж байгаа юм.

Үндэсний хуралд оролцож буй судлаач шилдэг багш нарынхаа эрдэм судлалын ажилд амжилт хүсье.

Сайн үйлс дэлгэрэх болтугай.

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн
захирал, доктор

М.ИТГЭЛ (Ph.D)

СӨБ, ЕБ-ЫН БАГШ, УДИРДАХ АЖИЛТНЫ ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ҮНДЭСНИЙ ХУРАЛ: ТУРШЛАГА, СУРГАМЖ

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

Н.Хулан

Маркетинг, хэвлэл мэдээлэл хариуцсан ажилтан

khulan@mier.mn

Хураангуй

Монгол Улсад сурган хүмүүжүүлэх ухаан, боловсрол судлалын шинжлэх ухааныг үүсгэн хөгжүүлэх эрдэм шинжилгээний анхны байгууллага 1956 онд БНМАУ-ын СнЗ-өөс 10 дугаар тогтоолоор Гэгээрлийн яамны дэргэд Багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх институт (БНМДИ) нэртэй байгуулж, одоогийн боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн эх суурь тавигдсан байна. МАХН-ын Төв Хорооны 1962 оны 12-р сарын 3-ний өдрийн 379 дүгээр тогтоол гарч, **“Ерөнхий боловсролын болон тусгай мэргэжлийн дунд сургуулиудын хичээлийн заах арга ба сурган хүмүүжүүлэх ухааны талаар улс дотор явагдах эрдэм шинжилгээний ажил, мөн багш нарын мэргэжлийг системтэй дээшлүүлэх”** чиг үүрэгтэйгээр БНМАУ-ын Гэгээрлийн яамны харьяа БНМДИ-ийг 1963 оноос эхлэн “Сурган хүмүүжүүлэх ухааны хүрээлэн” (СХУХ) болгон өргөжүүлсэн түүхтэй.

Эдүгээ БСҮХ нь Боловсролын яамны харьяа эрдэм шинжилгээний төрийн байгууллага болохын хувьд Монголын боловсролын салбарын сурган хүмүүжүүлэгч, багш, удирдах ажилтанд эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажилд тасралтгүй дэмжлэг үзүүлсээр ирсний нэг илрэл нь 58 дахь эрдэм шинжилгээний үндэсний хурал юм. Чиг үүргийнхээ хүрээнд багш, сурган хүмүүжүүлэгчдэд мэргэжил арга зүйн дэмжлэг үзүүлдэг энэхүү хурлын үйл ажиллагааг “Сурган хүмүүжүүлэх уншлага”, “Багш нарын ур чадварын уралдаан”, “Оны шилдэг илтгэл шалгаруулах хурал”, “Эрдэм шинжилгээний бага хурал”, “Үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал” гэсэн нэртэйгээр өргөн хүрээнд нээлттэй зохион байгуулж ирсэн билээ.

Түлхүүр үгс: хурал, уншлага, уралдаан, шилдэг илтгэл,

Оршил

Сурган хүмүүжүүлэх ухааны хүрээлэн нь 1967 оноос багш нарын дунд “Сурган хүмүүжүүлэх уншлага”-ыг Монголын ЕБС-ийн багш нарын хөгжлийг дэмжих, үндэсний сайн багшийн туршлагын сан бүрдүүлэх, түүнийг түгээн дэлгэрүүлэх зорилготой орон даяар анхлан зохион байгуулж эхэлсэн байна. “Сурган хүмүүжүүлэх уншлага”-ыг жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулж ирсэн бөгөөд эдүгээ эрдэм шинжилгээний үндэсний хурал болтлоо өргөжиж байгаа төдийгүй манай улсын сургуулийн өмнөх боловсрол, ерөнхий боловсрол, техник мэргэжлийн болон тусгай мэргэжлийн дунд сургуулиудын багш нарын бүтээлч туршлагыг нэгтгэн дүгнэж, олны хүртээл болгохын зэрэгцээ эрдэм шинжилгээний үүднээс онол практикийн үнэлэлт дүгнэлт өгч байжээ¹.

¹ Бээз, Н. (2020). Монголын боловсролын хөгжлийн 25 жил: Туршлага, сургамж (1992-2017).

ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРЛЫН ИЛТГЭЛ БА БОЛОВСРОЛЫН САЛБАРЫН ШИНЭЧЛЭЛ

СХУХ-ийн зохион байгуулалт, чиг үүргийн хүрээнд өөрийн орны бүх тэргүүний сургууль, багш нарын туршлагыг судлах, сургууль, багшийн ажлын шинэ дэвшилтэд санаа, арга зүйг илрүүлж, нийтийн хүртээл болгох, түгээн дэлгэрүүлэх талаар явуулж байсан гол үйл ажиллагаа нь сурган хүмүүжүүлэх уншлага болон бүтээлийн үзэсгэлэн гаргах хэлбэрээр зохион байгуулдаг байжээ. **“Сурган хүмүүжүүлэх уншлага”**-аар багш нарын хувийн арга барил, сургууль хамт олны болоод аймаг, орон нутгийн онцлог, ажлын арга туршлагуудын талаарх ирүүлсэн илтгэлүүдэд шалгаруулалт хийхээс гадна сургууль, багш нарын үйл ажиллагааны тайлан, бүтээлүүдийг биет байдлаар нь нийтэд дэлгэн харуулах, сурталчлах үзэсгэлэн гаргадаг байсан байна².

Багш нар харилцан биенээсээ суралцах, тэргүүн туршлагаа солилцож цаашлан өөрийгөө хөгжүүлэх зорилгоор уншлагад оролцож туршлага хуримтлуулан судалгаа, шинжилгээний ажил хийх сэдэлтэй болох, шилдэг багш, бүтээл бичих эрдэмтний гараагаа эхлэх хөшүүрэг нь болж байсан төдийгүй сурган хүмүүжүүлэх ухааны уншлагад илтгэл нь шалгарч байсан олон багш нар эрдэм шинжилгээний сэдэвт бүтээл туурвин эрдэмтэн болсныг дурьдах хэрэгтэй юм.

“Сурган хүмүүжүүлэх уншлага” нь боловсролын салбарт тулгамдаж буй асуудал, арга шийдлээ илтгэл хэлбэрээр хэлэлцүүлэн, үүний зэрэгцээ бүтээлийн үзэсгэлэн гаргадаг байсан нь тухайн үеийн боловсролын салбарт онол-практикийн ач холбогдолтой үйл ажиллагаа болдог байсан гэж дүгнэдэг.

Эдүгээ сургалтын үйл ажиллагаатай уялдуулсан, сургууль, багшийн тэргүүн туршлагыг илтгэсэн сурган хүмүүжүүлэх уншлага, илтгэлүүдийн зорилго алдагдахгүй үргэлжлэн явсаар шинжлэх ухааны түвшинд эрдэм шинжилгээний үндэсний хурал болтлоо өргөжин тэлж хөгжсөөр байна.

Манай орны боловсролын тогтолцоо 1991 оноос өөрчлөлт, шинэчлэлт, шилжилтийг хийж, шинэ үеийн боловсролын салбарыг хөгжүүлэх зорилгын хүрээнд бүхий л түвшинд бодлого, бодлогын хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. БСҮХ энэхүү өөрчлөлт, шинэчлэл, хөгжлийн түлхүүр чиглэлийг баримтлан жил бүрийн эрдэм шинжилгээний хурлаа тодорхой сэдэв зарлан жилийн турш 3-4 үе шаттай зохион байгуулж ирсэн байна.

2004 он – Багш-суралцагчийн харилцаа

Боловсролын тогтолцооны талаар бодлого шинэчлэгдэж, шинэ шийдвэр, арга хэмжээ хэрэгжих тутам сургалтын шинэ агуулга, арга зүй шаардагдаж, 2004 онд цогц чадамжид суурилсан СӨБ болон бага, дунд боловсролын стандартууд батлагдаж мөрдөгдсөн. Дэлхийн хөгжлийн чиг хандлага, хүний хөгжилд гарч буй өөрчлөлт, суралцагчдыг зөв оношилж, тэдний хөгжлийн хурд, хэрэгцээнд нь нийцсэн сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулах чадвартай харилцаанд суралцах явдал юм. Багш суралцагчийн харилцааны асуудал зөвхөн нэг удаа хэлэлцүүлээд зогсохгүй байнга нээлттэй, анхаарал татсан асуудал хэвээр үлдэж, багш, суралцагчийн харилцаанд тулгамдаж байгаа асуудал, түүнийг шийдвэрлэх боломжийг сургууль, багшийн түвшинд гаргасан байлаа.

² (2006). Боловсролын хүрээлэн 50 жилд. Улаанбаатар.

2005 он - Суралцагчийн сурлагын үнэлгээ

БСШУ-ны сайдын тушаалаар 2005-2006 оны хичээлийн жилд мөрдөх хичээлийн жилийн бүтэц батлагдаж, туршилтын үр дүнд 11 жилийн сургалтын төлөвлөгөөг тодорхой сургуульд турших ажлыг зохион байгуулсан. Үүний зэрэгцээ боловсролын шинэ стандарт хэрэгжүүлэхтэй холбоотой боловсролын чанарын тулгамдсан асуудал нь сурлагын үнэлгээний асуудал байв. Суралцагчийн сурлагын үнэлгээ нь үр дүнг зөв үнэлж, түүнийхээ мөрөөр сурагчдаа хөгжүүлж, сургууль, эцэг эхийг бодит мэдээллээр хангах нь багш хүний ажлын чухал хэсэг болсон. Иймд үнэлгээний асуудлыг илтгэлийн сэдвээр сонгосон. Багш нар суралцагчийн явцын үнэлгээг илүү түлхүү хөндөж, “Сурагч мэдлэгээ өөрөө бүтээх болсон энэ үед багш, сурагчдыг өөрөөр нь үнэлүүлж сургах нь чухал юм” гэсэн санааг дэвшүүлж байлаа. Үнэлгээний шалгуур, арга хэлбэр, давтамж, гүйцэтгэлд хийх шинжилгээ, шинжилгээний үр дүнг хэрхэн ашиглах талаар багш нар судалгааны үр дүнгээ хуваалцсан байдаг.

2006 он - Багшийн хөгжил, түүнийг үнэлэх, дэмжих асуудал

БСШУЯ-наас Монгол Улсын боловсролыг хөгжүүлэх 2006-2015 онд хөгжүүлэх Мастер төлөвлөгөөг боловсруулж, ЗГ-аас батлуулан энэ хичээлийн жилээс хэрэгжүүлж эхэлсэн. Энэ нь Монгол Улсын төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого, боловсролын тухай багц хууль, бага, дунд боловсролын стандарт, сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэн хөгжүүлэх үзэл баримтлал, бага дунд боловсролын стандартыг хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд ерөнхий боловсролын сургалтын талаар баримтлах бодлогыг тодорхойлж байв. Боловсролын нийгэмд эзлэх байр суурь нэмэгдэхийн хэрээр боловсролын чанар, багштай холбоотой бүхий л үйл ажиллагааг өөрчлөн шинэчлэх нийгмийн шаардлага гарч байв. Боловсролын хүрээлэн нь тухайн үеийн сургууль, цэцэрлэгийн багш нарын хөдөлмөрийн онцлог, багшийн сурган хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн зохион байгуулалтад үнэлгээ, дүгнэлт өгөх багшийн ажлын ачааллыг мэргэжлээр, цагаар гаргах, ур чадварын түвшинг харгалзах үнэлэх үлгэрчилсэн шалгуур үзүүлэлтийг судалгаагаар боловсруулан гаргасан байдаг. Илтгэлийн сэдэв ч үүнтэй уялдаж, багш тасралтгүй хөгжих нөхцөл бүрдүүлэх, хамтран хөгжих менежментийг хэрэгжүүлэхийн чухлыг багш нар хөндөж байлаа.

2007 он – Сургалтын хөтөлбөрийн боловсруулалт

Боловсролын хөгжлийн хөтөлбөр-3 (2007-2012) хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд боловсролын зорилго, зорилтод “Бүх түвшний боловсролын стандарт, сургалтын хөтөлбөрийг сурагчдад хүртээмжтэй, чанартай, тэдний хэрэгцээнд нийцсэн боловсрол эзэмших тэгш боломжийг бүрдүүлэх, нийгмийн хөгжлийн шаардлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгох... гэж дэвшүүлж байв. Сургалтын хөтөлбөр боловсруулахад өөрийн орон нутгийн онцлог, орчин нөхцөл, сургалтын хэрэглэгдэхүүн болон багшийн чадавх зэрэг цогц асуудлуудыг хамтатган авч үзэх шаардлагатайг дурдсан байна.

2008 он – Боловсролын шинэчлэл ба сургалтын орчин

Цогц чадамжид суурилсан “Үндэсний сургалтын хөтөлбөр”-ийг (2008-2014) хэрэгжүүлэх сургалтын төлөвлөгөөнүүд 6 ба 7 настай хүүхдийг сургуульд элсүүлж, ЕБС-ийн сургалтыг 11 ба 12 жил болгох 2 ангийг шинэ тогтолцоонд

шилжүүлсэн. Сургалтын боловсруулсан төлөвлөгөөнүүд нь сургалтын үндэсний хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн бөгөөд 6 настай хүүхдийн сургалтын агуулга, арга зүйн зарим асуудал яригдсан. Тэрээр Монгол Улсад хүүхдийг зургаан наснаас сургуульд элсүүлэн сургах эрх зүйн орчин бий болсон төдийгүй цаг үеийн хэрэгцээ шаардлага, бодит байдалд нийцүүлэн сургуулийн бүтэц, хэв шинжийг олон улсын боловсролын түвшинд хүргэх боловсронгуй болгон шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж эхэлсэн. Энэ асуудлын хүрээнд багш нар сургалтын орчны шинэчлэлийг өөрийн сургуулийн түвшинд шийдсэн арга зам, үр дүнг танилцуулсан.

2009 он - Ээлжит хичээлийн технологийн шинэчлэлийн асуудалд

Сургалт хүмүүжлийн харилцаанд оролцогчид эн тэнцүү, үр бүтээлч хамтын ажиллагаатай, багш нь бүтээлчээр, суралцагч нь ухамсартайгаар бие дааж чөлөөтэй ажиллаж сурсан байх цоо шинэ харилцааны зарчимд тулгуурласан сургалтын технологийн шинэчлэл хийх шаардлага үүссэн. Хичээлийн агуулгын давхардал, ялгааг нягтлах, хичээлийн залгамж холбоог тодорхойлсоны үндсэн дээр боловсруулсан зөвлөмжийг сургуулиудад түгээн хэрэгжүүлжээ. Энэ хэрэгжилтийн үр дүнг багш нар өөрийн боловсруулсан ээлжит хичээлийн төлөвлөлт, загвараар харуулахыг зорьжээ.

2010 он – Хүүхдийн хөгжил, төлөвшилд багш, сургалтын байгууллагын гүйцэтгэх үүргийг дээшлүүлэх арга зам

“Боловсрол үндэсний хөтөлбөр” (2010-2021) 3Г-ын 31 дүгээр тогтоол батлагдсан. Ерөнхий боловсролын 12 жилийн сургуулийн шинээр боловсруулан мөрдөж байсан сургалтын үндэсний хөтөлбөрүүдийг олон улсын хөтөлбөртэй уялдуулан шинэчилж эхлэх шийдвэрийг гаргасан.

Монгол Улсын хөгжлийн тэргүүлэх чиглэлийн нэг нь хүний хөгжил болохын хувьд боловсролын салбар хүүхдийн хөгжлийн онцлогтой уялдсан сургуулийн хөгжлийн асуудлыг чухалчилсан байна. Багш нарын хүүхдийн хөгжлийн онцлогийг таних, онцлогт тулгуурласан багшлахуйг хэрэгжүүлэх боломж, бэрхшээлийг гарган тавьж, нас сэтгэл зүйн онцлогийг тооцсон сургалтыг зохион байгуулах талаар туршлагаа хуваалцсан байна.

2011 он - Багш ажлын байрандаа хөгжихөд хамтын үйл ажиллагааны үр нөлөөг нэмэгдүүлэх арга зам

Багшийн хөгжилд хамтаараа хөгжих чиг хандлагыг чухалчилж, сургууль, орон нутаг нийслэлийн хэмжээнд ажлын байранд хамтын хөгжлийг дэмжих бодлого хэрэгжүүлж байсан. Тухайн оноос багшийн мэргэжлийн мэдлэг, ур чадварыг хөгжүүлэх, багш нар харилцан биенээ дэмжих, суралцах нөхцөлийг сайжруулахад анхаарч байв. Үүнд уялдуулан тухайн жилийн сэдвийг ажлын байрандаа хамтран хөгжих асуудлаар хэлэлцэж, судлагдахууны нийтлэг чиглэлийн болон өөр мэргэжлийн багш нартай тодорхой түвшинд хамтарч ажилласан талаар туршлага, үр дүнгээ хэлэлцсэн байдаг.

2012 он – Багш, удирдах ажилтны мэргэжлийн ёс зүй

БСШУЯ-наас Багш, удирдах ажилтны мэргэжлийн ёс зүйн жил болгон зарласантай холбоотой илтгэлийн гол сэдэв болж ирсэн. Багш нарын ёс зүйн асуудлыг нэлээд сургууль, практикийн түвшинд гаргаж тавьсан байдаг. Багш

мэргэжлийн ёс зүйн асуудлыг багшийн зан төлөв, мэргэжлийн мэдлэг чадвар, нийгмийн өмнө хүлээх үүрэгтэй холбож авч үзжээ. Үүнд: “Багшийн ёс зүй нь мэргэжилдээ хайртай байх, хөдөлмөрийнхөө чанарын төлөө өндөр хариуцлага, ёс суртахууны мэдрэмжийг төлөвшүүлэх, үйл ажиллагааны үр дүн, өгөөжийг дээшлүүлэх хэрэгсэл юм” гэж үзжээ. Багш суралцагчийн хоорондын харилцаанд итгэл, хүндэтгэлийг эрхэмлэх асуудлыг дэвшүүлсэн байна.

2013 он – Хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэх технологи, арга зүй

Монгол Улсын ЗГ-ын хуралдаанаар “Монгол хүүхэд бүрийг бүтээлч сэтгэлгээтэй, өөртөө итгэлтэй, шийдвэр гаргах, насан туршдаа суралцах чадвартай, үндэсний хэл, соёлоо дээдэлдэг иргэн болж төлөвшихөд эцэг, эх, төрийн үүрэг, олон нийтийн оролцоо, хамтын ажиллагааг тодорхойлж...”, “Зөв Монгол хүүхэд” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд хүүхэд бүрийн хөгжлийг дэмжсэн шийдвэр гаргасан. Сургууль, цэцэрлэг бүрт хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэх ажлын зорилго, зорилтод багш хичээлээ судлахаас гадна хүүхдүүдээ мэдлэгийн түвшингээр судалж, хүүхэд бүрт тохирсон хэрэглэгдэхүүн, арга зүйгээр хичээл заах нь чухал гэж үзсэн.

Илтгэлийн энэ сэдвээр “...хүүхэд бүрийг хөгжүүлэхийн тулд өөрийн уламжлалт арга дээрээ идэвхтэй аргыг мэдээлэл технологийн хэрэгсэл ашиглан хослуулбал үр дүнтэй гэж багш нар үзэж байлаа.

2014 он – Хичээлийн төлөвлөлт ба хүүхдийн хөгжил

Боловсролын салбарт “Хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх шинэчлэл”-ийн бодлогын хүрээнд үндэсний хөтөлбөрүүдийг цөм хөтөлбөр болгон шинэчилж, тэдгээрийг хэрэгжүүлэхэд бага, суурь, бүрэн дунд гэсэн 3 үе шатны онцлогтой сургалтын төлөвлөгөөнүүд боловсруулж, хэд хэдэн удаа тэдгээрийг өөрчилсөн байна. Хүүхдийн хөгжлийн онцлогт уялдуулж хичээл төлөвлөлтийн шинэ арга зүйн талаар багш нар харилцан туршлагаа хуваалцан хэлэлцлээ.

2015 он – Багш ажлын байрандаа тасралтгүй хөгжих нь

Багш үйл ажиллагааныхаа явцад өөрийгөө хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлж улмаар хөгжлийн хурдцаас хоцрохгүй байх чадварыг багш бүрээс шаардаж байлаа. Ажлын байран дээр суралцах нь өдөр тутмын үйл ажиллагааны нэг хэсэг болсон нөхцөлд багшийн хөгжил тасралтгүй явагдаж, сургалтыг үр дүнтэй байх нөхцөлийг хангадаг.

Энэ жилд улсын шилдэг илтгэл шалгаруулах эрдэм шинжилгээний бага хурал нэртэйгээр зохион байгуулагдаж, 20 аймаг, нийслэлийн 9 дүүргээс сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургуулийн 86 багш оролцож, нийт 30 илтгэл хэлэлцүүлж, багш ажлын байрандаа хөгжих боломжуудаа олон талаас нь судалсан судалгааны ажлынхаа үр дүнг хэлэлцүүлсэн.

2016 он – Хүүхдийн төлөвшил хандлагын өнөөгийн байдал, шийдвэрлэх асуудал, арга зам

“Зөв Монгол хүүхэд” үндэсний хөтөлбөрийн 7,14-т “сургууль, цэцэрлэг бүрд хүүхэд хөгжлийн танхим ажиллуулж, дугуйлан, секцийн үйл ажиллагаан клуб хэлбэрээр зохион байгуулна” хэмээн заасан байна. Мөн “Цөм хөтөлбөр (2015-2016)” хэрэгжиж эхэлсэн. Хүүхдийн авьяасыг нээж хөгжүүлэхэд чиглэсэн сургалтын байгууллага, багшлах боловсон хүчний идэвх чармайлт, ур чадвар дээшлэн, гэр бүл орон нутгийн захиргаа, иргэний нийгэм, олон нийтийн оролцоо,

дэмжлэг өссөн.

Боловсролын салбарын тулгамдаж буй асуудалд хүүхдийн төлөвшил хандлагад илүү анхаарал хандуулж энэ сэдвээр “Хүүхдийн хөгжил **төлөвшил** гэдэг нь харилцаа, оюун ухаан, биеэ авч явах байдал юмс үзэгдэлд хандах **хандлагаар** илрэх үйл явцыг хэлдэг. **Хүүхдийн төлөвшилд** удамшил, гадаад орчны нөлөө, хувь хүний өөрийн олж авсан онцлог чанар болон сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагаа гэсэн 4 хүчин зүйл нөлөөлдөг” гэсэн үзэл санааг тусгажээ.

2017 он – Суралцагчдын ухаалаг хэрэглээ-сургалтын үйл ажиллагаа

Дэлхий нийтэд мэдээлэл харилцааны технологи хөгжихийн хэрээр хүн амын дунд нийгэм, эдийн засгийн харилцааны салшгүй хэсэг гар утасны хэрэглээ нь хүүхэд залуусын дунд ч тэр хэмжээгээр сөрөг үр дагаврыг бий болгож байсан. Үүнтэй холбогдуулж ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг сургалтын орчинд ухаалаг гар утас ашиглахыг хязгаарлах шийдвэр хүртэл гарч байлаа. Хичээл сургалтын үеэр сурагчид ухаалаг утас хэрэглэх нь сургалтын чанарт ихээхэн нөлөөлдөг талаар багш төдийгүй эцэг эхчүүдийн анхаарах асуудал болж байсан.

Ухаалаг хэрэглээний зөв дадал хэвшилтэй болгох, сургалтын ажиллагаанд үр ашигтай болгох талаар багш нар энэ сэдвийн хүрээнд илтгэл бичиж ирүүлжээ. Суралцагчдын дадал хэвшилтэй хэрхэн уялдаж байгааг, орчин цагийн хүүхдийн сурах орчинд ухаалаг хэрэглээ зохих байр суурийг эзэлж, (гар утас, компьютер, телевизийн хэрэглээ) хичээл хийх, сурах сонирхлыг бууруулж байгаа талаар асуудлуудыг хөндөж, хэрхэн мэдээлэл харилцаа холбооны технологийг сургалтын үйл ажиллагаандаа ашиглах, сурагчдад эерэгээр нөлөөлж болох талаар хэлэлцсэн.

2018-2019 он Багшийн хөгжил-сурах бичиг сургалтын хэрэглэгдэхүүний хэрэглээ

2018 онд анх удаа УИХ-аас “Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хууль” баталсан бөгөөд 2019 оноос хэрэгжиж эхэлсэн. Энэ хуулинд төрөөс багшийн хөгжлийг дэмжих тогтолцоо, багшийн ёс зүй, нэр хүндийг сахих тухай бүлгүүдэд зарим онцлог заалтууд тусгагдсан. Энэ удаагийн эрдэм шинжилгээний хурлыг сургууль, багш нарын саналаар хойшлуулан сургууль, аймаг, дүүргийн хэмжээнд 3-4 үе шатаар шалгаруулалт явуулж жил бүрийн хавар зохион байгуулахаар болсон. Тухайн хичээлийн жилийн хугацаанд СӨБ, ЕБ-ын түвшинд чухалчлагдаж буй асуудлыг тодорхойлон санал авч, үүнтэй холбоотой сургууль, цэцэрлэг дээр хийгдсэн судалгааны үр дүнгээ илтгэл хэлбэрээр боловсруулж, харилцан туршлага солилцож түүнийг түгээн дэлгэрүүлэхэд хурлын зорилго оршиж байв.

2020 он – Суралцагчдын ялгаатай байдлыг сургалтад харгалзах нь-үйл ажиллагаа үр дүн

“КОВИД 19” цар тахал нь ихэнх улс орны боловсролын салбарт e-learning буюу цахим сургалт, цахим хичээлийн хөгжлийн чиг хандлага улам эрчимтэйгээр нэвтрэх шалтгаан болсон төдийгүй энэ удаагийн эрдэм шинжилгээний хурал цар тахлын нөхцөлөөс шалтгаалан цахим хэлбэрээр зохион байгуулагдсан.

Монгол Улсын ЗГ-ын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт... Системийн зорилго... Ерөнхий боловсролын сургуульд суралцаж буй төгсөх ангийн нийт сурагчдын мэдлэг чадварыг ахиулах, сурагчдын ялгаатай байдлыг арилгах зорилго, зорилтуудад арга хэмжээ, шийдлийг гаргаж байсан.

2021 он – Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт: (Танхимын ба цахим хичээл) асуудал, шийдэл

Эрдэм шинжилгээний хурлыг “КОВИД 19” цар тахлын нөхцөлөөс шалтгаалан 2 дахь удаагаа цахим хэлбэрээр зохион байгуулсан бөгөөд багш, удирдах ажилтнууд маань сургалтын хөтөлбөр, зорилтыг хангахуйц танхим ба цахим хичээл зохион байгуулахад тулгамдаж буй асуудал түүнийг шийдвэрлэж буй арга зам, хүрсэн ололт амжилт, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх боломж шийдлүүдийг эрэлхийлсэн практик ач холбогдол бүхий илтгэл хэлэлцүүлэн илтгэлийн эмхэтгэл хэвлэн гаргаж түгээсэн байна.

2022 он – Багш нарын мэргэжлийн өсөлтөд ахмад багш нарын оролцоог нэмэгдүүлэх нь

БСШУСЯ, Монголын ахмад багш нарын холбооноос санаачлан 2018 онд зохион байгуулсан “Бүтээлч ахмад багш нарын 3 дугаар зөвлөгөөн”, 2021 оны 2 дугаар сард БШУ-ны сайд Л.Энх-Амгалан Монголын ахмад багш нарын төлөөллийг хүлээн авч, цаашид хамтран хэрэгжүүлэх чиглэл хэлэлцэхдээ “Ахмад багш нар бол Монголын боловсролын үнэт капитал” хэмээн онцлоод: Залуу үеэ халамжлан хүмүүжүүлэх... ахмад багш нарын тус дэм, хүчийг ашиглах талаар хэлэлцэн тохирсон байна. Тухайн ахмад багш хөдөлмөрлөх бололцоотой гэвэл “ур чадвар”-ыг нь, “арга туршлага”-ыг нь ашиглая, ахмад багш нараа сонсох, оролцоог нэмэгдүүлэх жил болгосны дээр сэдэв сонгосны үндэслэл байсан.

2023 он – Боловсрол дахь ёс зүйн асуудал, шийдэл

БШУ-ны сайдын 2022 оны А/545 дугаар тушаалаар “Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын байгууллагын багш, ажилтны мэргэжлийн ёс зүйн дүрэм”-ийг гаргасан. ...“Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, албан бус, насан туршийн боловсролын төвийн удирдлага болон аймаг, нийслэлийн засаг даргын дэргэд “Зөвлөл” ажиллана”. Ёс зүйн дүрмийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт сургалтын үйл ажиллагаа эрхэлж буй өмчийн бүх хэлбэрийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль, албан бус, насан туршийн боловсролын төвийн багш, туслах багш, удирдах болон бусад ажилтан /цэцэрлэгийн арга зүйч, нийгмийн ажилтан, дотуур байрын багш, номын санч, эмч/ дагаж мөрдөнө. Энэ хуулийн хүрээнд эрдэм шинжилгээний хурал 4 дэх удаагаа цахимаар зохион байгуулахдаа “Боловсрол дахь ёс зүйн асуудал, шийдэл” сэдвийн хүрээнд илтгэлийг хэлэлцсэн.

2024 он – Хамтын оролцоонд суурилсан сургалтын багууллагын менежментийг хөгжүүлэх нь

Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны, хөгжлийн бодлого, Боловсрол шинжлэх ухааны сайдын 2023 оны А/01 тушаалаар 2023 оныг “Сургалтын байгууллагын менежменийг сайжруулах” жил болгон зарласан. Боловсролын салбарын хүрээнд сургалтын орчинг сайжруулах, багш нарын арга зүйг шинэчлэх, эцэг эх асран хамгаалагчдын оролцоог нэмэгдүүлэх, хамтран ажиллах зэрэг олон талын хамтын ажиллагаа, бүлгийн менежментийг сайжруулах шаардлага нэн чухал тавигдсан. Байгууллагын түвшинд асуудлыг олон талаас нь авч үзэн шийдвэрлэх арга зам, шийдлээ хамтын оролцоотойгоор гаргаж тавьж байгаа нь энэ эрдэм шинжилгээний хурлын ач холбогдол байлаа. 57 дахь эрдэм шинжилгээний хурал нь ҮНДЭСНИЙ ХЭМЖЭЭНИЙ ХУРАЛ болсон төдийгүй анх удаа хоёр тусдаа танхимаар, сургуулийн өмнөх боловсрол (29), ерөнхий боловсрол (30) илтгэлүүдийг хэлэлцүүлсэн.

ҮНДЭСНИЙ ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРЛЫН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал нь сурган хүмүүжүүлэх уншлага, шилдэг илтгэл шалгаруулах уралдаан, бага хурал, үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал болтлоо өргөжсөн төдийгүй зохион байгуулалтын хэлбэрийн хувьд танхимын (олон нийтийн дунд хэлэлцэж, бодит биет зүйлсээр үзэсгэлэн гаргах), болон цахимаар (дэлхийн цар тахлын үед ч хурлаа зогсоохгүй онлайн хэлбэрээр 4 жил) явуулж байсан байна.

Үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал нэршлээр нь:

- **Сурган хүмүүжүүлэх уншлага**

Сурган хүмүүжүүлэх ухааны хүрээлэн 1967-1991 онуудад сурган хүмүүжүүлэх уншлага нэртэй илтгэл хэлэлцүүлэхээс гадна багшийн бүтээлийн үзэсгэлэн гаргах үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг байсан.

- **Улсын (оны) шилдэг илтгэл шалгаруулах уралдаан**

Сурган хүмүүжүүлэх ухааны хүрээлэн нь Боловсролын хүрээлэн болж нэр өргөтгөсөн. 1991-2002 онуудад багш нарыг урамшуулан оролцоог нэмэгдүүлэх зорилготойгоор оны шилдэг илтгэл шалгаруулах уралдаан нэртэй явагдах болсон.

- **Эрдэм шинжилгээний бага хурал**

2003-2017 онуудад эрдэм шинжилгээ судалгааг өргөжүүлж, сургууль багшаас ирүүлж буй илтгэлийн чанарыг сайжруулах үүднээс шалгаруулах шаардлага, шалгуураа тавьсны дүнд сургуульдаа, тухайн аймаг, дүүрэгтээ хэлэлцүүлж шалгаруулж, үндэсний хэмжээнд аймаг, дүүрэг сургуулиа төлөөлөн илтгэлээ хэлэлцүүлж шалгаруулдаг байсан.

- **Үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал**

Үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал нэртэй болгож, уламжлалын дагуу сургууль, орон нутаг, үндэсний хэмжээнд хэлэлцэх зохион байгуулалтын хугацаа сургуулиудын зүгээс гарсан саналыг үндэслэн өөрчилсөн. Жил бүрийн 11 сарын сүүлээр хийдэг байсан хурлыг 2018-2019 оны хичээлийн жилийн сургалтыг дамнуулан, цаашид хичээлийн жилийн сурагчдын 3 дугаар улирлын амралтаар буюу 4 сарын эхээр зохион байгуулдаг болсон.

Эрдэм шинжилгээний хурлын сэдэв, агуулгын хувьд авч үзвэл:

- Багштай холбоотой багш суралцагчийн харилцаагаас багшийн хөгжилтэй холбоотой сэдвүүдийг 2004-2006, 2011-2012, 2015, 2019-2022 онуудад буюу 7 удаа,
- Суралцагч, хүүхдийн хөгжил төлөвшил, суралцагчийн ялгаатай байдал, хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэх зэрэг сэдвүүдээр 2010, 2013-2014, 2016-2017 онуудад 6 удаа

Сургалтын хөтөлбөрийн боловсруулалт, ээлжит хичээлийн сургалтын технологи, хөтөлбөрийн хэрэгжилт, сургалтын байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг болон боловсрол дахь ёс зүйн асуудал сэдвийн хүрээнд 2007-2009, 2020, 2023 онуудад 7 удаа зохион байгуулжээ.

Дүгнэлт

Багш, удирдах ажилтны хүрээнд жил бүр тасралтгүй зохион байгуулдаг үндэсний хурал нь боловсролын салбарын шинэчлэлд багш, сургуулийн удирдах ажилтан, сургууль, Боловсролын газрын үүрэг ролийг нэмэгдүүлэхэд тус дэм болж

ирсэн байна. Энэ нь салбарын бодлого, бодлогын хэрэгжилтэд онцолж байгаа асуудалтай уялдуулан сэдэв зарлаж жилийн турш тухайн сэдвийн хүрээнд багш нарын судалгаа шинжилгээний ажлын үр дүнгээ илтгэл хэлбэрээр түвшинд бүрд хэлэлцүүлж, тэргүүн туршлага, шинэлэг санаагаа хөгжүүлэх, хуваалцах ажлыг өрнүүлдэгтэй холбоотой байна.

Багшлахуй суралцахуйн аливаа илрэлийн учир шалтгааныг судалгааны үндэстэй эрж хайх, баталгаа нотолгоо тогтоох, нотолгоонд суурилсан арга ашиглах, үйл ажиллагааны үр дүнд дүн шинжилгээ хийж, сайжруулах боломжийг эрдэм шинжилгээний үндсэн дээр гарган тавих багш, удирдах ажилтны ур чадварыг хөгжүүлэхэд энэхүү үндэсний хурал үүрэг гүйцэтгэсэн байна.

Жил бүр хуралд оролцогчдын тоо нэмэгдэж, эрдэм шинжилгээний илтгэлийн чанар сайжирч байгаа нь багш, удирдах ажилтны хөгжлийн илрэл болж байна.

Цаашлан эрдэм шинжилгээний хурлаар үндэсний хэмжээд багш, удирдах ажилтны судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажлын туршлагыг илрүүлэх, асуудлуудаа хоорондоо хэлэлцэж шийдэх, гарсан шийдэл арга зүйг түгээн дэлгэрүүлэх ажил нь манай хүрээлэн боловсролын бодлогын шийдвэр гаргахад судалгааны үндэслэлтэй нотлох баримтуудыг хангах, чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хариуцлагын нэг байдаг бөгөөд жил бүр явуулж байгаа энэ үйл ажиллагаа ач холбогдлоо алдахгүйгээр туршлагажин хөгжиж байна.

Ном зүй

1. (2006). Боловсролын хүрээлэн 50 жилд. Улаанбаатар.
2. Бэгз, Н (2008). Боловсролын хөгжлийн онол, аргазүйн асуудлууд. Улаанбаатар. Соёмбопринтинг ХХК.
3. Бэгз, Н. (2020). Монголын боловсролын хөгжлийн 25 жил: Туршлага, сургамж (1992-2017). Улаанбаатар. Соёмбопринтинг ХХК.
4. Бэгз, Н. (2023). Монголын боловсрол судлал. Улаанбаатар: Соёмбопринтинг ХХК.
5. БШУЯ. (2014). Боловсрол, шинжлэх ухааны яам 90 жил. Улаанбаатар.
6. Содномваанчиг, Г. (2008). Монголын бага, дунд боловсролын сургалтын агуулгын хөгжлийн түүхэн тойм. Улаанбаатар: Содпресс ХХК.
7. Пүрэв, О. (2016). Боловсролын хүрээлэнгийн түүх 1956-2016. Улаанбаатар.
8. УТА. Боловсролын хүрээлэн. Х№333, ХД№5

Цахим

9. УИХ. (2020). “Алсын хараа-2050» Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар. <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=211057&showType=1>
10. Монгол Улсын Засгийн Газар. (2024). Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал (2024-2036). Улаанбаатар. <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17140353233251&showType=1> legalinfo.mn

ИНТЕГРАЦЫН ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ (Бага боловсролын жишээн дээр)

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

Д.Ганчимэг

Эрдэм шинжилгээний ажилтан

ganchimeg@mier.mn

Үндэслэл

Интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуй (Integration-Based Teaching and Learning) гэдэг нь сургалтын үйл явцад янз бүрийн хичээл, мэдлэг, ур чадвар, сургалтын арга барил, орчны элементүүдийг нэгтгэн, харилцан уялдаатай, цогц байдлаар заах, суралцах загвар юм. Энэ арга барил нь хүүхдийн танин мэдэхүй, нийгэм, сэтгэл хөдлөлийн хөгжлийг дэмжихийн зэрэгцээ сургалтыг бодит амьдралтай холбож хүүхдийн сонирхол, хэрэгцээнд нийцүүлэхэд чиглэдэг. Өөрөөр хэлбэл, гол онцлог нь хүүхдийн хөгжлийг бодит амьдралтай холбодог.

Интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуйн онцлог

Иймд бид хүүхдийнхээ танин мэдэхүй, нийгэм сэтгэл хөдлөлийн хөгжлийн онцлогийг судалж, багшлахуйгаараа дамжуулан тэдний хөгжлийн онцлогт тохирсон, хувь нэмрээ оруулсан суралцахуйд чиглүүлэх нь орчин үеийн хичээл сургалтын чухал шаардлага болж байна.

Сэдвийн судлагдсан байдал

“Интеграц” гэдэг үг нь латин хэлний “integrare” буюу “бүхэл болгох”, “integratus” буюу “бүхэл болсон” гэсэн үгнээс гаралтай. Монгол хэлний тайлбар толинд интеграц нь ямар нэгэн салбар, хэсгийн нэгдэл буюу цогц, Кембрижийн толь бичигт хоёр буюу түүнээс дээш зүйлийг нэг болгон нэгтгэх үйл явц гэж тус тус тодорхойлсон байна. Боловсролын салбарт 20-р зууны дунд үеэс эхлэн “интеграц” нэр томъёог өргөнөөр хэрэглэгдэж ирсэн.

Олон улсын боловсролын товчоо (ЮНЕСКО-IBE) нь боловсролын интеграци нь боловсролын бүх түвшинд тэгш байдлыг хангах, ялгаварлан гадуурхах үзлийг

арилгах, нийгмийн эв нэгдлийг бэхжүүлэхэд чиглэсэн цогц үйл явц юм. Энэ нь сургалтын агуулга, арга зүй, орчин, үнэлгээ зэрэг боловсролын бүх хэсэгт хэрэгждэг.¹

Эдийн Засгийн Хамтын Ажиллагаа, Хөгжлийн Байгууллага (OECD) нь интеграцыг боловсрол, нийгэм, эдийн засгийн хүрээнд янз бүрийн элементүүдийг нэгтгэн, харилцан уялдаатай, цогц байдлаар хөгжүүлэх үйл явц гэж үздэг байна.²

Орчин үеийн боловсролын интеграцын талаар судалсан эрдэмтдийг авч үзвэл:

Боловсролын интеграцын онолын үндсийг Швейцарийн эрдэмтэн Ж.Пиаже тавьсан бөгөөд хүүхдийн хөгжлийн психо-диалектик онол³ыг үндэслэсэн. Ж.Пиаже нь боловсролын салбарт хүүхдийн оюун ухааны хөгжил, сэтгэн бодох чадвар хэрхэн хөгждөг талаар судалжээ. Түүний онол нь хүүхдийн оюун санаа, танин мэдэхүйн хөгжлийн үйл явцад интеграцын (нэгтгэх) үүргийг тодорхойлсон байна. Тэрээр хүүхдийн тархи үе шаттайгаар хөгжиж, тэдний ойлголт, мэдлэгийг бүрдүүлэх явц нь дотроо интеграцлагдсан байдаг гэж үзсэн байна. Ж. Пиаже энэ хөгжлийг «когнитив хөгжлийн үе шат» гэж нэрлэж, энэ нь хүүхдийн тархи алхам алхмаар илүү нарийн руу, энгийнээс төвөгтэй рүү хөгждөг гэж тайлбарласан байна.

“Шаталсан танин мэдэхүйн интеграц” (Scaffolded Cognitive Integration) Оросын эрдэмтэн Лев Выготский (1896–1934) «Ойрын хөгжлийн бүс» онол нь шаталсан сургалтын үндэс болдог. Энэ онолын дагуу хүүхэд өөрөө бие даан хийж чадах зүйл (одоогийн хөгжлийн түвшин) болон насанд хүрэгчдийн тусламжтайгаар хийж чадах зүйл (боломжит хөгжлийн түвшин) хоёрын хоорондох зайг «ойрын хөгжлийн бүс» гэж нэрлэдэг.

Их Британы эрдэмтэн Кен Робинсон нь бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх, суралцах арга зүйг интеграц хийх талаар судалгаа хийсэн. Түүний гол санаа нь боловсролыг илүү уян хатан, хувь хүний онцлогт нийцсэн байлгах, сурагчдын оюун санааг хөгжүүлэхэд чиглэгддэг.

АНУ-ын эрдэмтэн Жон Дьюи (1859–1952) нь интеграцын санааг боловсролд нэвтрүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлсэн бөгөөд тэрээр хүүхдийн бодит амьдралыг нийгмийн туршлагатай холбож, хичээлүүдийг хооронд нь уялдаатайгаар заах ёстой гэж онцолсон. Тэрээр сургалтыг тусдаа хичээлүүдээр хязгаарлахын оронд хүүхдийн сонирхол, асуултад тулгуурласан, олон талт мэдлэгийн нэгдэл гэж үзсэн. Түүний энэ санаа нь интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуйн онолын үндэс болсон бөгөөд 1930-аад оноос эхлэн өргөн хэрэглэгдэж эхэлсэн.

С.Хатанбаатар нь боловсролын тогтолцоо, интеграц, олон соёлын орчинд суралцах арга зүй зэрэг чиглэлээр судалгаа явуулдаг. Түүний судалгаа нь монгол боловсролын олон соёлын орчинд интеграц хийх боломж, тулгамдсан асуудлуудыг хөндсөн байдаг.⁴

Б.Заяа нь боловсролын хүрээнд технологийн интеграц, цахим хэрэглэгдэхүүн ашиглах, зэрэг сэдвээр судалгаа хийсэн. Түүний судалгаа нь боловсролын арга,

¹ UNESCO-IBE. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action*

² OECD. (2016). *The Integration of Migrants and Refugees: Challenges and Opportunities*

³ Хүүхдийн хөгжлийн психо-диалектик онол нь хүүхдийн сэтгэхүйн хөгжил, зан төлөвийг нийгмийн болон сэтгэл зүйн хүчин зүйлсийн уялдаа холбоогоор тайлбарладаг. Хүүхдийн хөгжил нь байнга өөрчлөгддөг бөгөөд нийгэм, соёл, орчин нь энэ хөгжлийг чухалчилдаг.

⁴ Хатанбаатар, С. (2018). *Монгол улсын боловсролын системд олон соёлт орчинд интеграц хийх нь*

зүйг хөгжүүлэхэд дижитал технологийг интеграцчилах асуудлыг хөнддөг.⁵

Дээрх танин мэдэхүйн онолуудад үндэслэн бага ангийн хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогийг харгалзан танин мэдэхүйн ангилах чадвар, түүний хүрээнд хүүхдийн хийх үйл ажиллагааг (хүснэгт 1) харуулж байна.

Хүснэгт 1. 6-10 насны хүүхдийн танин мэдэхүйн ангилах чадварын судалгааны алхам

Анги	Насны бүлэг	Судалгааны алхам	Үйл ажиллагааны тодорхойлолт
I анги	6 нас	Энгийн ангилал	Өнгө, хэлбэр, хэмжээ зэрэг ганц шинж чанараар зүйлсийг ангилах
II анги	7 нас	Олон шинжээр ангилах	Хэд хэдэн шинж чанарыг нэгэн зэрэг харгалзан ангилах
III анги	8 нас	Дэд ангилал үүсгэх	Ангилсан зүйлсийг дэд бүлгүүдэд хуваах, дэс дараалалтай зохион байгуулах
IV анги	9 нас	Логик холбоо тогтоох	Зүйлсийн хоорондын харилцаа, логик холбоог ойлгож, илэрхийлэх
V анги	10 нас	Хувьсах нөхцөлд ангилах	Нөхцөл байдлаас хамааран өөр өөр ангиллын аргачлал сонгох, уян хатан хандах

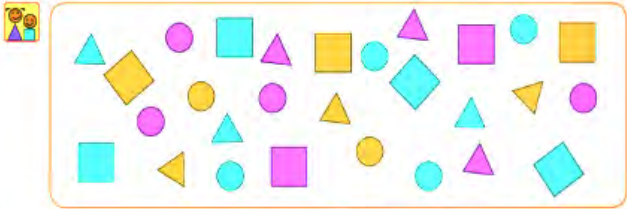
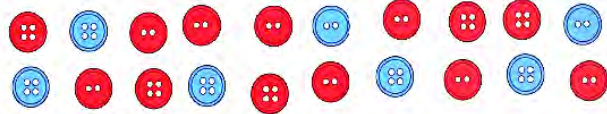
Энэхүү судалгааны алхмын хүрээнд бага боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуйгаар дамжуулан амжилттай хэрэгжүүлэхэд хэд хэдэн төрлийн интеграц хийх боломжтой юм. Үүнд:

1. Сэдэвт суурилсан интеграц (Thematic Integration)
2. Хичээл хоорондын интеграц (Interdisciplinary Integration)
3. Чадварт суурилсан интеграц (Skills Integration)
4. Танин мэдэхүйн интеграц (Cognitive Integration)
5. Шаталсан танин мэдэхүйн интеграц (Scaffolded Cognitive Integration)
6. Сургалтын орчны интеграц (Environmental Integration)
7. Тоглоомд суурилсан интеграц (Play-Based Integration)
8. Төсөлд суурилсан интеграц (Project-Based Integration)

Үүнээс хичээл хоорондын интеграц (Interdisciplinary Integration) болон “шаталсан танин мэдэхүйн интеграц” (Scaffolded Cognitive Integration)-ын дараах жишээг харуулж байна.

Анги	Ангилах чадвар	Сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад хийсэн шаталсан танин мэдэхүйн интеграци
I анги	Энгийн ангилал (Өнгө, хэлбэр, хэмжээ зэрэг ганц шинж чанараар зүйлсийг ангилах)	Математик: 1.4а. Юмсыг (өнгө, хэмжээ, хэлбэр) нэг, хоёр шинжээр Карроллын диаграмм хэрэглэн ангилах Хүн ба Орчин: 1.16. Мэдрэхүйн эрхтний тусламжтайгаар биетийн өнгө, хэлбэр, хэмжээ, хөдөлгөөн, амт үнэр, дуу чимээ, бат бөх чанарыг мэдэрч ялган таних

5 Заяа, Б. (2021). Цахим сургалт ба дижитал орчин дахь боловсролын интеграц

		1.4в. Орон нутагтаа ургадаг хүнсний ногоо болон жимс, жимсгэнийг ялган таних Үйл ажиллагаа: Дүрсийг хэлбэрээр нь Карроллын диаграммд нэг шинжээр нь ангилж, ангилсанаа өнгөөр ялган будах үйл хийгдэнэ. Тайлбар: Өөрөөр хэлбэл 6 настай хүүхэд эхлээд хэлбэрээр нь ангилсны дараа өнгөөр нь ангилах энгийн ангилалыг хийх үйл ажиллагаа юм. Энэ нь хүн ба орчны агуулга талаас хүүхэд нүдээрээ харах болон биетэй дүрс бол гараараа хүртэх мэдрэхүйн тусламжтайгаар дүрс, жимс ногоо, эд зүйл зэргийг ангилах чадвар юм. 									
II анги	Олон шинжээр ангилах (Хэд хэдэн чанарыг нэгэн зэрэг харгалзан ангилах)	Математик: 2.4а. Юмсыг нэг, хоёр шинжээр Карроллын диаграмм хэрэглэн ангилах, тайлбарлах Хүн ба Орчин: 2.3б. Ангид ургадаг ургамал олон төрөл болохыг тодорхойлж, ангилах Үйл ажиллагаа: Товчийг өнгөөр болон товчны нүдээр гэсэн хоёр шинжийг Карроллын диаграмм хэрэглэн ангилна. Тайлбар: Өөрөөр хэлбэл 7 настай хүүхэд хоёр шинжийг зэрэг харгалзан олон шинжээр ангилах танин мэдэхүйн үйл юм. Энэ нь хүн ба орчны агуулга талаас хүүхэд нүдээрээ харах болон гараараа хүртэх мэдрэхүйн тусламжтайгаар дүрс, жимс ногоо, эд зүйл зэргийг ангилах чадвар юм. Эзжийн худалдан авсан товчнуудыг хэрхэн ангилж болох вэ? Өнгөөр нь хоёр хэсэгт ангилж болох юм байна. Товчнууд нь зарим нь 2 нүхтэй, зарим нь 4 нүдтэй байна. Иймд товчийг нүхнийх нь тоогоор ангилж болох юм байна. <table><thead><tr><th></th><th>Цэнхэр өнгөтэй</th><th>Улаан өнгөтэй</th></tr></thead><tbody><tr><td>хоёр нүхтэй</td><td> ...</td><td> ...</td></tr><tr><td>дөрвөн нүхтэй</td><td> ...</td><td> ...</td></tr></tbody></table>		Цэнхэр өнгөтэй	Улаан өнгөтэй	хоёр нүхтэй	 ...	 ...	дөрвөн нүхтэй	 ...	 ...
	Цэнхэр өнгөтэй	Улаан өнгөтэй									
хоёр нүхтэй	 ...	 ...									
дөрвөн нүхтэй	 ...	 ...									

III анги

Дэд ангилал
үүсгэх
(Ангилсан
зүйлсийг дэд
бүлгүүдэд
хуваах, дэс
дараалалтай
зохион
байгуулах)

Математик: 3.4а. Юмсыг нэг, хоёр шинжээр Карролл, Эйлер-Веннийн диаграмм хэрэглэн ангилах

Хүн ба Орчин: 3.4в. Орон нутагт ургадаг ургамлыг харагдах байдлаар нь ангилах, ялган таних

3.5а. Глобус, газрын зургийг харьцуулан ялган таних

Үйл ажиллагаа: Амьтан, ургамлыг Эйлер-Веннийн диаграмм хэрэглэн нэг болон хоёр шинжээр нь шаталсан хэлбэрээр ангилж бүлэглэнэ.

Тайлбар: 8 настай хүүхэд эхлээд амьтан ба ургамлаар дэд ангилал үүсгэнэ.

Ангилсан ангилал дээрээ үндэслэн хоёр шинжийг харгалзан ангилах чадвар юм.

а. Эдгээрт ямар шинж байгааг дэвтэртээ тэмдэглээрэй.

Дугаар	1	2	3	4	5	6	7	8
Амьтан								
Ургамал								

б. Зураг дахь юмсыг нэг шинжээр ангилж, дугаарыг зууван дугуйд бичээрэй. Зууван дугуйн гадна ямар дугаарыг бичих вэ? Хийснээ тайлбарлаарай.

в. Зураг дахь юмсыг хоёр шинжээр ангилж, дугаарыг зууван дугуйд бичээрэй.

а. Эдгээрт ямар шинж байгааг дэвтэртээ тэмдэглээрэй.

Дугаар	1	2	3	4	5	6	7	8
Амьтан								
Ургамал								

б. Зураг дахь юмсыг нэг шинжээр ангилж, дугаарыг зууван дугуйд бичээрэй. Зууван дугуйн гадна ямар дугаарыг бичих вэ? Хийснээ тайлбарлаарай.

в. Зураг дахь юмсыг хоёр шинжээр ангилж, дугаарыг зууван дугуйд бичээрэй.

Зураг дахь юмсыг өгсөн шинжээр ялгаж, дугаарыг нь бичээрэй.

Тоглоом	Тоглоом биш

	Тоглоом	Тоглоом биш
Цэнхэр өнгө орсон		
Цэнхэр өнгө ороогүй		

Дүгнэлт

Энэхүү илтгэлд бага боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуйн талаар авч үзэхдээ хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлийн үйл явцыг Ж.Пиажегийн “Когнитив хөгжлийн үе шат” онол болон Л.Выготскийн “Шаталсан танин мэдэхүйн интеграц” (Scaffolded Cognitive Integration) онолтой уялдуулан судалсан. Эдгээр онолууд нь сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг хүүхдийн насны онцлог, танин мэдэхүйн хөгжлийн түвшинд тохируулан интеграцлан цогц байдлаар хөгжүүлэхэд чухал үндэслэл болж байна. Ж.Пиажегийн “Когнитив хөгжлийн үе шат” онолын дагуу 6-10 насны хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжил нь энгийн ангиллаас эхлээд олон шинжээр ангилах, дэд ангилал үүсгэх, логик холбоо тогтоох, хувьсах нөхцөлд уян хатан хандах хүртэл шаталсан байдлаар хөгждөг. Хүснэгт 1-д үзүүлснээр, 1-р ангийн (6 настай) хүүхэд ганц шинжээр (өнгө, хэлбэр, хэмжээ) энгийн ангилал хийх чадвартай бол 2-р ангиас (7 настай) олон шинжээр ангилах, 3-р ангиас (8 настай) дэд ангилал үүсгэх зэрэг илүү нарийн танин мэдэхүйн чадварууд хөгжинө. Үүнийг сургалтын хөтөлбөрийн агуулгатай интеграц хийснээр хүүхдийн хөгжлийн онцлогт тохирсон, шаталсан суралцахуйн загварыг бий болгож байна. Өөрөөр хэлбэл 1-р ангийн хүүхэд математикийн хичээлээр Карроллын диаграмм ашиглан дүрсийг хэлбэр, өнгөөр ангилахдаа “Хүн ба Орчин” хичээлийн агуулгатай уялдуулан мэдрэхүйн тусламжтайгаар (харах, хүрэх) дүрс эд зүйлийг ялган таниж, танин мэдэхүйн хөгжлийн энгийн ангилал хийх чадвараа хөгжүүлнэ.

Л.Выготскийн “Шаталсан танин мэдэхүйн интеграц” онол нь хүүхдийн “Ойрын хөгжлийн бүс”-ийг онцолж, багшийн шаталсан дэмжлэгээр хүүхдийн одоогийн хөгжлийн түвшингээс боломжит хөгжлийн түвшинд хүрэх боломжийг олгодог. Энэ онолыг сургалтын хөтөлбөрт хэрэгжүүлэхдээ багш хүүхдийн насны онцлогт тохирсон шаталсан үйл ажиллагааг төлөвлөж, хүүхдийн бие даан хийж чадах зүйл болон дэмжлэгтэйгээр хийж чадах зүйлсийн хоорондын зайг аажмаар нөхдөг. Өөрөөр хэлбэл 2-р ангийн (7 настай) хүүхэд “Математик” хичээлээр товчийг өнгө, товчны нүдээр хоёр шинжээр ангилахдаа “Хүн ба Орчин” хичээлийн агуулгатай уялдуулан ургамлыг олон шинжээр (хэлбэр, өнгө) ангилах чадварыг хөгжүүлнэ. Багш эхлээд загвар үзүүлж, дараа нь хүүхдийг хосоор ажиллуулж, эцэст нь бие даан ангилах шаталсан дэмжлэг үзүүлснээр хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжилд “Шаталсан танин мэдэхүйн интеграц”-ыг үүрэг онцгой чухал болохыг харуулж байна.

Эндээс үзэхэд сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг Пиажегийн “Когнитив хөгжлийн үе шат” онолтой уялдуулан хүүхдийн насны онцлогт тохирсон танин мэдэхүйн ангилах чадварыг шаталсан байдлаар хөгжүүлж, Выготскийн “Шаталсан танин мэдэхүйн интеграц”-ын зарчмаар багшийн дэмжлэгийг ашиглан хүүхдийн хөгжлийн боломжит түвшинд хүрэх боломжийг бүрдүүлснээр интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуйн загвар амжилттай хэрэгжинэ. Энэ нь хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлийг цогцоор дэмжихийн зэрэгцээ сургалтыг бодит амьдралтай холбож, хүүхдийн сонирхол, хэрэгцээнд нийцсэн утга учиртай болгох юм.

Ном зүй:

1. Хатанбаатар, С. (2018). Монгол улсын боловсролын системд олон соёлт орчинд интеграц хийх нь
2. Заяа, Б. (2021). Цахим сургалт ба дижитал орчин дахь боловсролын интеграц
3. К.Робинсоны (2015). Бүтээлч сэтгэлгээ, боловсролын интеграцийн талаарх судалгаа
4. Piaget, J. (1977). *The Child's Conception of the World*. Littlefield, Adams & Co.
5. UNESCO-IBE. (2015). Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action.
6. OECD. (2016). *The Integration of Migrants and Refugees: Challenges and Opportunities*. OECD Publishing OECD. (2016). *The Integration of Migrants and Refugees: Challenges and Opportunities*.
7. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*.
8. Drake, S. M., & Burns, R. C. (2004). *Meeting Standards Through Integrated Curriculum*. ASCD.
9. <https://www.ibe.unesco.org/en>
10. <https://www.oecd.org/en.html>
11. <https://www.wikipedia.org/>
12. <https://mongoltoli.mn/>
13. <https://dictionary.cambridge.org/>

СУРГАХ ТОГЛООМООР СУРГАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ

Архангай аймгийн Хотонт сумын цэцэрлэг
Б.Баяржаргал¹, Х.Буяндэлгэр², Я.Ариунчимэг³

^{1,3} Багш, ² Арга зүйч
buya1250@gmail.com

Илтгэлийн хураангуй

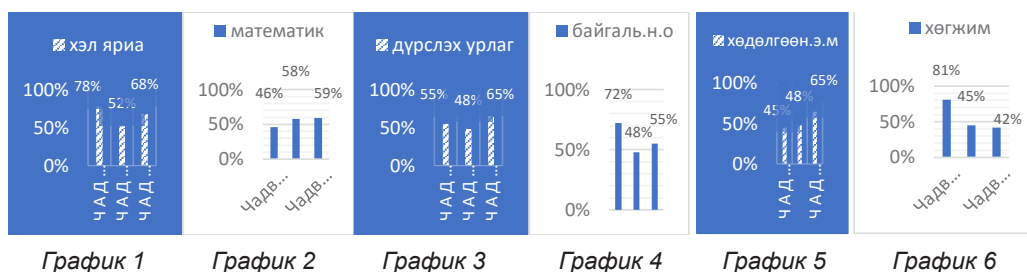
Судалгааны ажлын зорилго

СӨБ-ын сургалтын үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын өнөөгийн байдлын үнэлгээ, сургалтын үйл ажиллагааны агуулгыг тоглоомын үйл ажиллагаанд зангидан интеграцчилах, сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтад турших

Судалгаа 1. Хотонт сумын хүүхдийн цэцэрлэгийн 4 настай хүүхдүүдийн хөгжлийн түвшний өнөөгийн байдлын үнэлгээ

Зорилго: Хүүхдийн цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн хөгжлийн түвшний өнөөгийн байдлыг үнэлэх судалгаанд оролцогчид: хүүхдийн цэцэрлэгийн 4 настай 48 хүүхэд

Судалгааны дүгнэлт

Схем 1

Судалгаа 2. Хүүхдийн цэцэрлэгийн сургалт үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, тоглоомын хүрэлцээ хангамж

Ярилцлагын арга:

Зорилго. СӨБ-ын анги бүлгийн тоглоомын чанар хүртээмжийн өнөөгийн төлөв байдлыг илрүүлэх

Ярилцлагад оролцогчид: Архангай аймгийн Хотонт сумын хүүхдийн цэцэрлэгийн бүлгийн 6 багш

Судалгааны дүгнэлт 2- Багш нар тоглоомыг сургалтад ашиглаж буй байдал

Хүснэгт 1

Сэдэв 1. Тоглоомын үйл ажиллагааг сургалтад хэрхэн үр дүнтэй ашиглаж байна вэ?	Сэдэв 2. Таны удирдсан бүлэгт сургалтад ашиглах тоглоом наадгай хүрэлцээтэй байна уу?
1. Зорилго чиглэлтэйгээр тоглоомыг тоглуулах байдал цэцэрлэгт ажиглагдаагүй зөвхөн хүүхдүүд өөрсдийн сонирхлоор тоглож байна. Тоглоомын хүрэлцээ бага, сонголтгүй, багшийн удирдлага чиглүүлэг сул байна. 2. Багш зарим үед аргачлалтай тоглоомыг тоглуулж буй ч сургалтын агуулгатай залгамж холбоогүй, тоглоомын ач холбогдол, үр дүнг үнэлж дүгнэдэггүй. 3. Өдрийн турш үргэлжлэх цагуудыг хүүхэд хөгжүүлэх цаг гэж үздэг ч эдгээр цагуудад үр дүнтэй зохион байгуулах төлөвлөгөө дутмаг, энэ тал дээр багш нарт мэдлэг мэдээлэл сул байгаа нь ажиглагдлаа.	1. Бүлгүүдийн сургалт үйл ажиллагаанд ашиглах тоглоом хангалтгүй байгаа нь энэ тал дээр тусгайлсан төсөв санхүүжилт байдаггүйтэй холбоотой. Бүлгийн багш нар эцэг эхийн хандиваар, багш өөрөө бэлтгэх зэргээр тоглоомын хүрэлцээг нэмэгдүүлэн ажиллаж байна. Гэвч багш, эцэг эхийн боломж бололцоогоор бүлгийг бүрэн тоглоомжуулах боломжгүй байна. Учир нь шаардлага хангасан хүүхдийн тоглоом өндөр үнэтэй байдаг. 2. Тоглоомын хүрэлцээ хангамжийг нэмэгдүүлэхдээ тоглоомыг олон төрлөөр нийлүүлэх, хүүхдэд олон хувилбартайгаар ашиглаж болох тоглоомыг сонгон ашиглах нь үр дүнтэй байна.

3. Сургалт үйл ажиллагааны явцад тоглоомыг зохион байгуулж, агуулгыг бататгаж буй үйл явцын туршилт судалгаа

Судалгааны арга: Ажиглалтын арга

Судалгааны зорилго: Сургалтын агуулгыг бататгах, баяжуулахдаа тоглоомын үйл ажиллагааг төлөвлөх, зохион байгуулах арга хэлбэрийг тодорхойлох

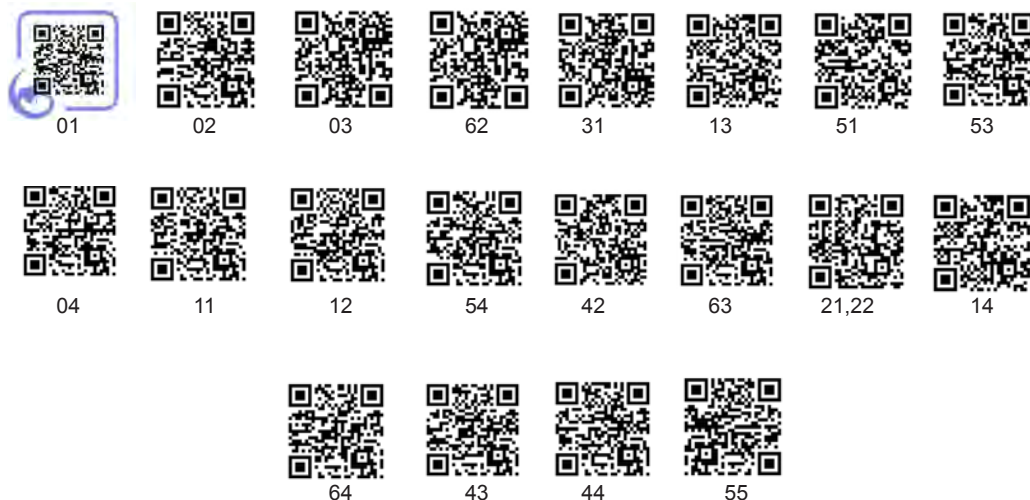
Хамрах хүрээ: Архангай аймгийн Хотонт сумын хүүхдийн цэцэрлэгийн Ахлах бүлгийн хүүхдүүд (хүүхдийн тоо 48)

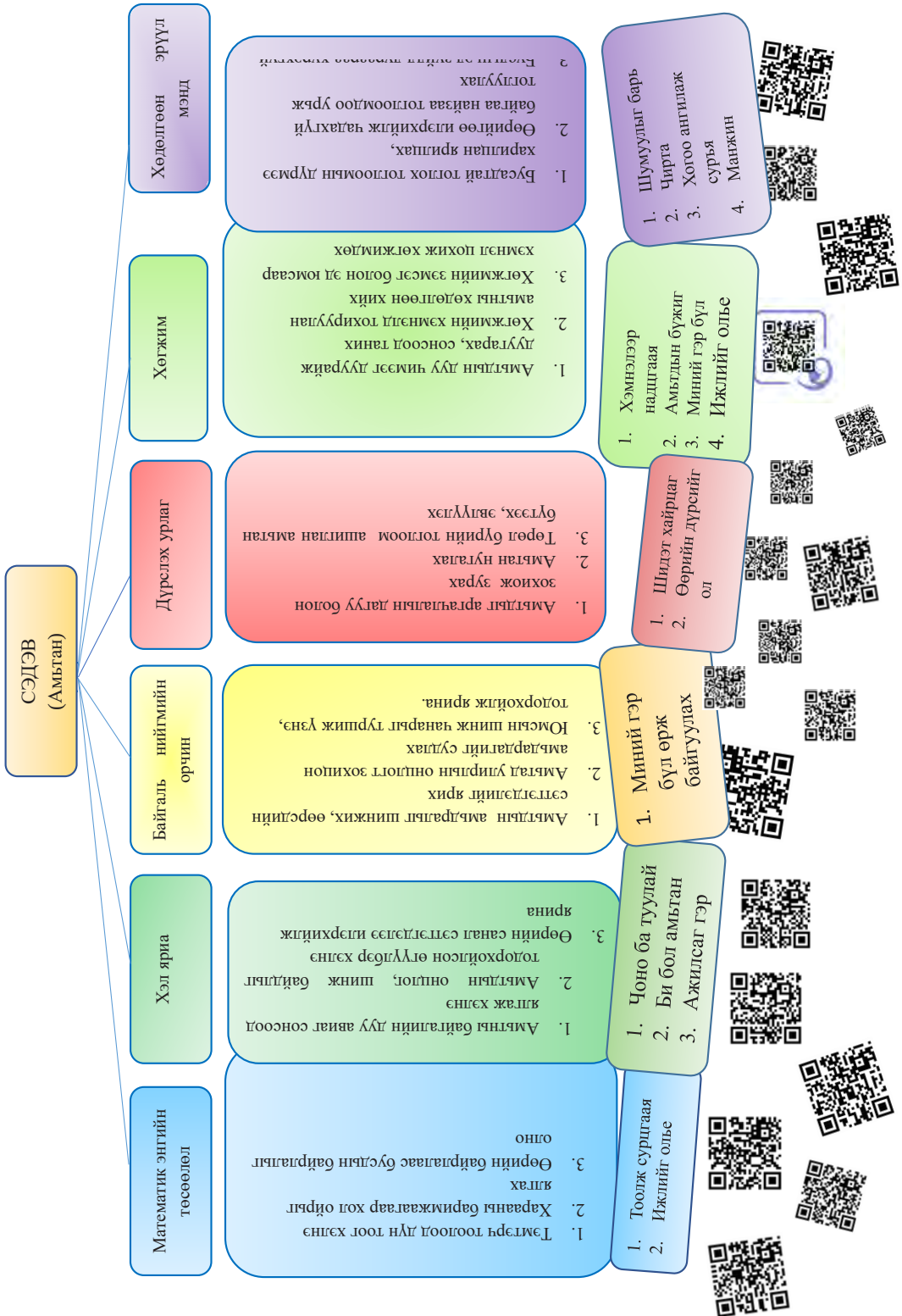

Схем 2

Судалгаат сургалтын арга зүй**Шинэлэг тал, шинэ санаа:**

Тоглоомын аргачлалуудыг бар коджуулсан нь бусад цэцэрлэгийн багш нар болон хүүхдийн эцэг эхчүүд тоглоомыг өөрсдийн орчиндоо хүүхэд хөгжүүлэх үйл ажиллагаанд ашиглаж болохуйц бүтээлч хэлбэр юм. Бүлгийн багш тухайн цаг хугацаанд зорилгоо болгон авсан агуулгаа бүлгийн болон гэр бүлийн орчинд дахин давтан эзэмшүүлэх, бататгах үйл ажиллагаанд үр дүнтэй ашиглаж болно.

14 ХОНОГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ КАЛЕНДАРЧИЛСАН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Сэдэв: Амьтад
Бүлэг: Ахлах

Хугацаа 2024 оны 12 дугаар сарын 02-13-ны өдөр

Гараг Үйл ажиллагаа	Даваа Хэл яриа	Мягмар Математикийн энгийн төсөөлөл	Лхагва Дүрслэх урлаг	Пүрэв Хөгжим Байгаль нийгмийн орчин	Баасан Хөдөлгөөн эрүүл мэнд
Зан чанар, харилцаа: тоглоомын код 01, 61, 62					
- Бусадтай тоглох тоглоомын дүрмээ харилцан ярилцах. - Өөрийгөө илэрхийлж чадахгүй байгаа найзаа тоглоомдоо урьж тоглуулах - Бусдын эд зүйлд дураараа хүрэхгүй байх, сонирхсон тохиолдолд зөвшөөрөл авах					
Тойргийн цаг	Миний сэтгэгдэл /тоглоомын код 01/				
Сургалтын үйл ажиллагаа	- Амьтны дуу авиаг сонсоод ялгаж нэрлэнэ	- Тэмтэрч тоолоод дүн тоог хэлнэ	- Амьтдыг аргачлалын дагуу болон зохиож зурах	- Амьтдын дуу чимээг дуурайж дуугарах, сонсож таних	- Амьтад дуурайж олон хувилбараар алхаж, гүйнэ
	- Өөрийн санал сэтгэгдэлээ илэрхийлж ярина	- харааны баримжаагаар хол ойрыг ялгана	- Амьтан нугалах	- Хөгжмийн хэмнэлд тохируулан амьтны хөдөлгөөн хийх	- 2 хөл дээр урагш хойш үсэрнэ
	- Үйл хөдлөл заасан үүтэй өгүүлбэр хэлнэ	Өөрийн байрлалаас бусдын байрлалыг олно	тоглоом ашиглан амьтан бүтээх	- Хөгжмийн зэмсэг болон эд юмсаар хэмнэл цохих	- Хог хаягдлыг зориулалтын саванд хийнэ
	- Үлгэр өгүүллэгийн цуврал зургийг үйл явдлын дарааллын дагуу байрлуулж тайлбарлан ярина.	- Дүрсүүдийг тэмтэрч мэдрэн шинж чанарыг тодорхойлно	амьтдаар “Амьтны хүрээлэн” байгуулах	- Амьтад улирлын онцлогт зохицон амьдардагыг судлах	
		Үйл явдлыг цаг хугацаагаар илэрхийлэн ярина.		- Юмсын шинж чанарыг таних туршилт хийх, тодорхойлон ярих	
Зугаалга	тоглоомын код 03	тоглоомын код 52	тоглоомын код 32	тоглоомын код 43,22	тоглоомын код 12
Төвүүдийн үйл ажиллагаа	тоглоомын код 04	тоглоомын код 33	тоглоомын код 33	тоглоомын код 42	тоглоомын код 13
	Нэмэлт дэмжлэг: Нийгэмшихүйн чадварыг дэмжсэн тоглоом 61,62-ийг тоглуулах, хүүхэд хүүхэддээ туслах үйл ажиллагааг дэмжнэ.				
Хөгжөөн баясгах ажил	тоглоомын код 02	тоглоомын код 51	тоглоомын код 31	тоглоомын код 41, 21	тоглоомын код 11

Туршилт

2024 оны 11 сарын 18-наас 12 сарын 14-ний хооронд Ахлах А, Ахлах Б бүлгүүд дээр туршилт явууллаа.

Хүснэгт 8

№	Хугацаа	Тойргийн цаг	зугаалга	Төвүүдийн үйл ажиллагаа	Хөгжөөн баясах цаг
		Тоглоомын код	Тоглоомын код	Тоглоомын код	Тоглоомын код
1	10 сарын 01-31	01	03, 32, 43, 22,	04, 33, 42, 13	02, 51, 31, 41, 21,
2	11 сарын 01-30	61	03, 62, 31, 12	04, 32, 22, 14	02, 11, 52
3	12 сарын 01-20	62	03, 52, 43, 24	02, 35, 44, 40	04, 33, 53, 05

Сургах туршилтын үнэлгээ

Сонирхол баяр баясгалан: Хүүхдүүд өөрсдийн таалагдсан тоглоомын сэтгэгдлийг самбарт үлдээж өдрийн үйл ажиллагааг үнэлсэн. Энэ нь хүүхдийн идэвх оролцоо, тааламжтай болон тааламжгүй сэтгэгдлийг тодорхойлох маш чухал үнэлгээ болж үлдэж байлаа.

Агуулгын эзэмшилт: Багш хүүхдийн тоглоомын үйл ажиллагааны үед ажиглалт хийж тоглоомын зорилго болгон авсан агуулгын эзэмшилт хүүхэд бүр дээр хэрхэн хэрэгжиж буйг үнэлж дүгнэн ажилласан.

Дүгнэлт

1. Хүүхэд хөгжүүлэх үндсэн үйл ажиллагаа нь тоглоом юм. Сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилах үйл ажиллагааг олон төрлөөр төлөвлөн зохион байгуулах, багш нар өөрсдийн сургалтын зорилгын дагуу тоглоом бэлтгэн ашиглавал илүү үр дүнд хүрэх нь харагдаж байна.

2. Багш нар хүүхдийн хөгжлийн түвшний үнэлгээнд анализ хийх, хүүхдийн хүрэх түвшнийг тооцоолсоны үндсэн дээр сургалтын үйл ажиллагааг хүүхэд бүрт харилцан адилгүйгээр зохион байгуулах шаардлагатай.

3. Цэцэрлэгийн багш хэрэглэгдэхүүнийг сургалтын чиглэл бүрээр эмх цэгцтэй бүрдүүлж ажиллах нь багш нар зөвхөн өөрийн хийснийг ашиглах бус бусад багш нарын бэлтгэснийг мөн солилцон ашиглах, олон төрлийн тоглоомоос сонголт хийх боломжтой болно.

4. Энэхүү туршилтын дагуу зөвхөн багш төдийгүй эцэг эхчүүд чөлөөт цагаараа хүүхдүүдтэйгээ хамтран тоглоом бэлтгэх, зохиох, хамтран тоглох нь өнөөгийн нийгэмд тулгамдаад байгаа цахимд донтох асуудлаас сэргийлэх, хөдөлгөөний дутагдалд орохгүй байх олон талын ач холбогдолтой юм.

Ном зүй:

1. БСШУСЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
2. Норжмаа, Н., Энхмаа, Т., Отгонжаргал, Я. (2007). Бага насны хүүхдийн сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
3. Гэрэлтуяа, Т. (2012). Хүүхдийн хөгжилд шагайн тоглоомын үзүүлэх нөлөөлөл. Улаанбаатар.
4. БСШУЯ. (2015). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр. Улаанбаатар.
5. Норжхорлоо, Н. (2017). Хүүхэд бүрийн хөгжлийн төлөө. Улаанбаатар.
6. Цэрэннадмид, Ш. (2021). Тоглонгоо суралцахуйн онол арга зүй. Улаанбаатар.
7. <https://madreshoy.com/mn/tipos-y-clasificacion-del-juego/>
8. <https://chess-progress.ru/mn/communication/vidy-igr-v-detskom-sadu-i-ih-razvivayushchee-znachenie-vidy-igr-detei.htm>

ДҮРСЛЭХ УРЛАГИЙН АГУУЛГЫГ БУСАД СУРГАЛТЫН ЧИГЛЭЛТЭЙ ХОЛБОХ НЬ

*Баян-Өлгий аймгийн хүүхдийн 5 дугаар цэцэрлэг
У.Хуралай, Ч.Айна, багш
khuralay71@gmail.com*

Түлхүүр үг: Сургалт, интеграц, багш, хүүхэд

Үндэслэл

Сургалт үйл ажиллагааны шинэчлэл хийгдэж байгаа цаг үед сургалтын агуулгыг хүүхдүүдийн сонирхол, хэрэгцээнд уялдуулан өөрчлөх шаардлага гарч байгаа билээ. СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг багш сургалтын чиглэл бүртэй холбож интеграцчилан хүүхдүүдэд хүргэж ажиллахыг хичээдэг. Багш сургалтын агуулгыг интеграцчилах явцад янз бүрийн сургалтын арга хэрэглэн хүүхдүүдэд хүргэж ажиллахаас гадна хүүхдүүдээ хөгжүүлэхийн зэрэгцээ өөрийгөө бас хөгжүүлэн, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг олон хувилбараар ашигладаг. Энэхүү хувилбар нь багшийн ажлыг хөнгөвчлөхөөс гадна бүхий л сургалтын чиглэлийг хамруулах талтай.

Дүрслэх урлагийн сургалт үйл ажиллагааны агуулгыг бусад сургалтын чиглэлийн агуулгатай холбож, уялдаа холбоог сайжруулахын тулд зайлшгүй чиглэл хооронд интеграцчилан заах шаардлага үүсдэг. Тиймээс дүрслэх урлагийн сургалт, үйл ажиллагааны агуулгыг бэлтгэл бүлэгт зохион явуулсан.

Шинэлэг тал: Дүрслэх урлаг сургалт үйл ажиллагааны агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбон, хүүхдийн өөрийн сонголтоор бүтээл хийлгэж байгаагаараа онцлогтой.

Судлах зүйл: Дүрслэх урлаг сургалт үйл ажиллагааны агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбон заах боломжийг судлан илрүүлэх.

Зорилго: Дүрслэх урлаг сургалт үйл ажиллагааны агуулга хоорондын уялдааг судлах, хүүхдийн хөгжилд гарч буй ахицыг нээн илрүүлэх, үр дүнг харьцуулах.

Зорилт:

1. Дүрслэх урлагийн сургалтын агуулгын уялдаа холбооны талаар мэдээлэл цуглуулах
2. Дүрслэх урлагийн сургалтын агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбон, сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулах
3. Хүүхдийн хөгжилд гарч буй өөрчлөлтийг ажиглан, гарсан үр дүнд дүн шинжилгээ хийх.

Судалгааны объект: Баян-Өлгий аймгийн Өлгий сумын хүүхдийн 3, 5, 10 дугаар цэцэрлэг, Улаанхус сумын 1, Цэнгэл сумын 1 дүгээр цэцэрлэгийн нийт 42 багш, Өлгий сумын хүүхдийн 5 дугаар цэцэрлэгийн бэлтгэл А, Б бүлгийн нийт 59 хүүхэд.

Судалгааны арга: Асуулгын арга (Google form), ажиглалтын арга, туршилтын арга

НЭГ. Онолын хэсэг

1.1. Интеграцчилалын талаар ойлголт

Интеграц хэмээх үг нь ямар нэгэн салбарт хэсгийн нэгдэл буюу цогц бөгөөд (Латин хэлнээс интеграцио-“сэргээн босгох”, “нөхөн сэргээх”, “холболт”) хэсгүүдийг бүхэлд нь нэгтгэх үйл явц юм. Сэдвийн задаргаанд тулгуурлан хичээлийг өөр хооронд нь болон хичээлээс бусад үйл ажиллагаатай уялдуулан зохицуулахыг сэдвийн интеграцчилал хэмээн тодорхойлж болно.

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн онцлог нь аливаа мэдээллийг үгээр хүлээн авахаас гадна зурж, дүрслэх, дуулж бүжиглэх, тоглоом тоглох, туршилт явуулах зэрэг практик үйл ажиллагаагаар дамжуулан хүлээн авах онцлогтой. Хичээл хоорондын интеграц нь тухайн хичээлийн логик бүтцийг тооцоолсны үндсэн дээр өөр хичээл дээр судалдаг ойлголт, шинж чанарыг тусгах тусгал билээ. Сургалтын чиглэл бүртэй сургалтын агуулгыг холбон интеграцчилах нь тухайн сургалт үйл ажиллагааны явцад харагдана. Сургалтын чиглэл хоорондын хамаарлыг агуулгаар нь:

- ✓ Мэдлэгийн түвшний интеграц
- ✓ Үйлийн арга барилын интеграц гэсэн 2 бүлэгт хувааж үздэг¹

Хичээл хоорондын холбоо гэдэг нь "Орчин үеийн шинжлэх ухааны интеграцын нөхцөлд хичээлийн агуулга ба бүтцийг төлөвшүүлэх хүчин зүйл бөгөөд хичээлийн бүтэц өөрөө олон янзын төрөл, үйл ажиллагаатай байх эх сурвалж юм" гэсэн тодорхойлолтод хүрсэн байх юм

ХОЁР бүлэг. Дүрслэх урлагийн агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбон заах боломжийг судалсан судалгааны үр дүн

2.1. Дүрслэх урлаг сургалт үйл ажиллагааны явцад хийсэн туршилт судалгааны үр дүн

Алхам 1. Интеграцчилах чиглэлээ хүснэгтээр тодорхойлох

Өлгий сумын хүүхдийн 5 дугаар цэцэрлэгийн бэлтгэл “А”, “Б” бүлгийн нийт 59 хүүхдэд 2024 оны 10-р сард дүрслэх урлагийн сургалтын чиглэлээр “Арван хоёр жил” үлгэрийг сонсгоод өөрийн сонгосон үлгэрийн дүрийг дүрслэх сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулсан. Судалгааны үр дүнд Дүрслэх урлагийн чиглэлийн сургалтын агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбон интеграцчилсан аргыг та бүхэндээ хуваалцъя.

Хүснэгт 1.

№	Чиглэл	Агуулга
1	Хэл яриа	- Арван хоёр жилийн үлгэрийн дуу чимээг сонсоно - Жилийн дэс дараалалыг олж нэрлэнэ - Өөрсдийн төрсөн жилээр харилцан ярилцана
2	Математикийн энгийн төсөөлөл	- Жилийг тоолно - Жилийн дэс дарааллыг олно - Амьтдын тоо ширхэг, өнгө зүс, хэлбэр
3	Дүрслэх урлаг	- Үлгэрийг сонсож дуртай дүрээ барьж дүрсэлнэ - 12 жилийн сонгосон дүрээ баримлын шавар ашиглан бүтээл хийх - Амьтдыг өрж тоглох, угсрах, эвлүүлэх гэх мэт
4	Хөдөлгөөн эрүүл мэнд	12 жилийн дүрээр амьтдын хөдөлгөөнт зохиомжилсон тоглоом тоглоно

5	Байгаль нийгмийн орчин	- Амьтдын амьдрах орчинтой танилцаж, суралцана
6	Харилцаа	- Бусадтай өөрсдийн төрсөн жилийнхээ тухай ярилцана
7	Дуу хөгжим	- Амьтдын дуу чимээг сонсож, ялгаж сурна

Арван хоёр жил үлгэрийг хэл ярианы сургалтын явцад дуу чимээг сонсож, авиаг зөв хэлж, үлгэрийг ярьж, жүжигчилсэн тоглолт хийнэ. Математикийн сургалт үйл ажиллагаанд холбож тоолуулж, дэс дарааллыг нь олуулан дэс дарааллаар болон урвуугаар тоолуулна. Сургалт болгонд яаж интеграцчилсаныг дээрх хүснэгтээс харж болно. Өөрийн төрсөн жилээ танилцуулна. Амьтдын амьдрах орчныг ярина.

Алхам 2. Сургалт, үйл ажиллагааны явцыг танилцуулна

Дүрслэх урлагийн сургалтын чиглэлээр судалгаа явуулахаас өмнө сургалтын агуулгыг судлан үзэж, баримлаар дүрс гаргах чадварыг нь сонгон сургалт явуулахаар төлөвлөсөн. Уг сургалтын үйл ажиллагааг бусад сургалтын чиглэлтэй холбон явуулбал ямар үр дүн гардаг бол гэсэн бодлоор сургалтыг зохион явуулсан. Хамгийн гол нь хүүхэд бүтээлээ гаргаж чадах болов уу, бусад сургалтын чиглэлтэй холбон явуулах явцад уялдаа холбоо нь яаж гардаг бол гэсэн эрмэлзэл төрч бусад сургалтын чиглэлтэй интеграцчилан явуулахыг төлөвлөсөн. Багш сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлтөө боловсруулж сургалтын хэрэглэгдэхүүн, хэрэгслээ бэлтгэсэн. Үлгэрийг сонгох үед аль болох хүүхдийн сонирхлыг татахуйц олон дүр гаргах үлгэрийг сонгохыг хичээсэн

Дүрслэх урлагийн сургалтын чиглэлийн интеграц

Дүрслэх урлаг	Үлгэр сонсоод өөрийн сонгосон дүрийг барьж дүрслэнэ
Хөдөлгөөн эрүүл мэнд	Амьтдын хөдөлгөөнийг хийж алхана
Хэл яриа	Үлгэрийг сонсоно, 12 жилийг нэрлэнэ
Нийгэмшихүй	Өөрийн сонголтоо хийнэ, Багаар үйл гүйцэтгэх
Математикийн энгийн төсөөлөл	Тоолно, жилийн дэс дарааллыг олно, өөрийн төрсөн жилээ олно
Байгаль нийгмийн орчин	Амьтдын амьдрах орчныг нэрлэнэ
Дуу хөгжим	Хөгжмийн аянд 12 жилийн хөдөлгөөнийг дуурайж алхана

Дүрслэх урлагийн сургалтын үйл ажиллагаа

Агуулга	Зорилго	Сургалтын арга	Хэрэглэгдэхүүн	Хэрэглэл
Үлгэр сонсоод, өөрийн сонгосон дүрийг дүрслэх	Үлгэр өгүүллэг сонсоод сонгосон дүрийг авах	-Тайлбарлах -Биечлэн үзүүлэх -Баримлаар юмс бүтээх арга барил (базах, гонзгойлох, бөөрөнхийлэх)	-Амьтдын аргачлал -Баримлын шавар -Амьтдын дүрс -Амьтдын зурагт үзүүлэх	-Нөүтбүк, -Зурагт

Хүүхдүүд бүтээл хийх явцад хамтран ярилцах, нэг нэгэндээ туслах, бүтээлээ дуустал нь хийх эрмэлзэл төрсөн. Өөрийнхөө хийсэн бүтээлээ тайлбарлан, ямар амьтан хийснээ нэрлэсэн. Хэн ямар жилд төрсөн бэ? Монголчууд 12 жилийг 12 амьтнаар төлөөлүүлдэг. Тэдгээрийн 12 жилийн хамгийн эхний жил буюу хамгийн

сүүлийн жил нь ямар жил болохыг харилцан ярилцана. Хүүхдүүд өөрсдийн хийсэн бүтээлийг ашиглан бяцхан ном бүтээж, харилцан яриа өрнүүлж, тайлбарлана. Хүүхдүүд хөгжүүлэх үйл ажиллагааны явцад 12 жилийн дүрийг ашиглан бие биедээ оньсого зохиож таалгана. Энэхүү сургалтын чиглэлийн агуулгын уялдаа холбоотой сургалт үйл ажиллагааг явуулах нь багш өөрийгөө болон хүүхдийг хөгжүүлэхэд чухал нөлөөтэй нь ажиглагдсан.

Сургалтын хэрэглэгдэхүүн хүүхдүүдэд хүртээмжтэй бас хамтарч ажиллах сайн талтай байсан. Үлгэрийг хүүхдүүд өөрийн болгонавч сонголтоо хийх боломж олгосноор, хүүхдүүдийн чөлөөтэй хамтарч хэсэг хэсгээр сууж хайртай дүрээ бүтээхийг хичээж байгаа нь харагдсан. Дүрслэн урлах үйл нь гар, хурууны хөдөлгөөнөө зохицуулах, эхэлсэн ажлаа дуусгах, хийж бүтээхийг эрмэлзэх зэрэг олон эерэг нөлөөллийг хүүхдэд үзүүлдэг. Өөрийн бүтээлээрээ бахархах, танилцуулж ярих хамтарч ярилцах боломж бүрддэг. Хүүхдүүд бүтээл хийх явцад хамтран ярилцах, нэг нэгэндээ туслах, бүтээлээ дуустал нь хийх гэсэн эрмэлзэл төрдөг.

Хөгжүүлэх үйл ажиллагаагаар тэмээнд 12 жилийн ямар шинжүүд байдгийг нэрлэж, дарааллын дагуу холбож зурна. Зураасаар холбох үйл ажиллагаа явуулснаар сургалтыг бататгах сургалт үйл ажиллагааны хоорондын уялдааг холбоог сайжруулах талтай.

Судалгааны дүгнэлт:

Хүүхдүүд өөрсдийн сонголтоор амьтдын дүрийг баримлаар хийхдээ 2-3 дүрийг бүтээж байсан нь сайшаалтай. Хүүхдүүд үлгэрийг анхааралтай сонсож, 12 жилийн дэс дарааллыг олж, нэрлэн, баримлын өнгийг сонгож бүтээл гаргаж, чөлөөтэй танилцуулж чадсан. Хүүхдүүд өөрсдөө чөлөөтэй сонголтоо хийж хэсэг хэсгээрээ баг бүрдүүлж ажиллах боломж олгогдсон. Дүрслэх урлагийн сургалт үйл ажиллагааг хэл яриа, хөдөлгөөн эрүүл мэнд, математик, байгаль, нийгмийн орчинтой холбож заахад хүүхдүүдэд ойлгомжтой болохын зэрэгцээ тэд өөрсдийн бүтээлийг хийж танилцуулж байгаа нь хүүхдийн хувьд илүү ойлгомжтой, сонирхолтой байсан. Хүүхдүүд өөрийн бүтээлээ дуусгаад дараагийн хүүхдэд туслан, хамтран ярилцах, хийсэн бүтээл дээрээ нэмж амьтны дүрсийг хийх хүсэл сонирхол нь нэмэгддэг. Бүтээлээ 12 жилийн амьтдын зургийн урьд байршуулан тавьж, хэдэн амьтан хийснийг тоолж танилцуулсан. Хөгжмийн аянд амьтдын дүрд орж хөдөлгөөнийг дуурайж хөгжилтэй алхаж байсан. Сургалтын хэрэглэгдэхүүн нь агуулгын хувьд олон төрлийн сургалт, үйл ажиллагаанд хэрэглэж болохуйц, хоорондоо уялдаатай байвал илүү үр дүнтэй байдаг гэдгийг олж харлаа.

2.2. Бүлгийн багш нараас авсан судалгааны үр дүн

Хүүхдийн 5 цэцэрлэгийн 42 багшаас асуулгын аргаар судалгаа авахад сургалтын явцад агуулгыг интеграцчилан хүүхдүүдэд яаж чиглүүлэн хүргэж байгааг тэмдэглэсэн.

График 1.

Дүгнэлт:

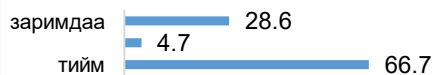
Уг судалгаанд 15-20 жил ажилласан багш нарын идэвх 26.2% хувиар илүү ба 1-5 жил ажилласан залуу багш нарын идэвх 9.5% үзүүлэлтэй

хамгийн бага хувьтай байна.

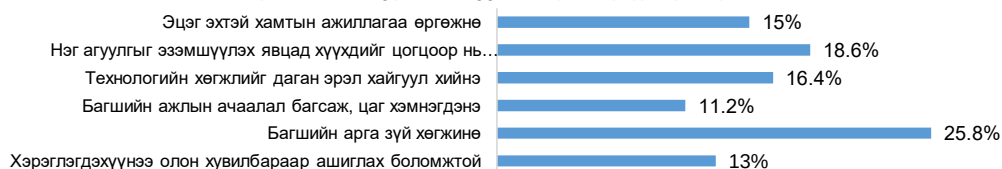
Та интеграцчлалыг юу гэж ойлгодог вэ?**График 2.**

Дүгнэлт: Багш нар судалгааны асуултад олон янзаар хариулсан байна. Интеграцчлалыг сургалт, үйл ажиллагааны холбоо, агуулгын залгамж холбоо, агуулгын уялдаа холбоо зэргээр ойлгодог болох нь харагдаж байна. Мөн багш

нарын 18% нь сургалт үйл ажиллагааны уялдаа хэмээн тэмдэглэсэн байна.

Та сургалт, үйл ажиллагааны агуулгыг бусад сургалт, үйл ажиллагааны чиглэлтэй холбож заадаг уу?**График 3.**

Дүгнэлт: Сургалт үйл ажиллагааны агуулгыг бусад сургалтын үйл ажиллагаатай холбож заадаг багш 66.7 хувьтай байна. Эндээс үзэхэд багш нар сургалтын агуулгыг интеграцчилан заадаг болох нь харагдаж байна.

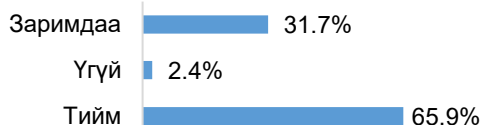
График 4.**Багш интеграцчилсан сургалт явуулснаар ямар үр дүн гарах вэ?**

Дүгнэлт: Багш болгоны өөр өөр хариултаас харахад багшийн арга зүй хөгжинө гэж 25.8% нь хариулсан байна. Эндээс үзэхэд багш нар байнга өөрийн арга зүйгээ өөрчлөн сургалт, үйл ажиллагаа явуулдаг нь харагдаж байна.

Сургалтыг интеграцчилан явуулсанаар хүүхдийн хөгжилд ямар үр дүн гарах вэ?**График 5.**

Дүгнэлт: Хүүхэд бүрийн бие даах чадвар хөгжиж, хүүхэд төвтөй үйл ажиллагаа давамгайлсан байна. Өөрийн сонголтоор үйл ажиллагаанд оролцдог нь 30.6% гарсан нь хүүхэд бүр сонголтоо хийж үйл ажиллагаанд оролцдог нь харагдаж байна.

Сургалтын хэрэглэгдэхүүн бүх сургалтын чиглэлтэй уялдаатай байж чаддаг уу?

Дүрслэх урлагийн сургалтын агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбож заадаг уу?

Хэрвээ дүрслэх урлагийн чиглэлтэй холбодог бол сургалтын аль чиглэлтэй илүү холбож заадаг вэ?

Дүгнэлт

Дүрслэх урлагийн сургалтын чиглэлийг бусад сургалтын чиглэлтэй холбох явцад голцуу хэл яриа болон математикийн энгийн төсөөллийн чиглэлтэй холбох нь илүү харагдсан. Олон жил ажилласан багш нар туршлагатай сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилсан аргаар зохион явуулдаг нь харагдаж байна. Судалгаанд хамрагдсан бүх багш нар өөрийн санал бодлоо асуулгын аргаар хүргэж идэвхтэй оролцсон. Энэхүү дүрслэх урлагийн сургалт үйл ажиллагааг зохион явуулснаар хүүхдүүд өөрсдийн сонголтоор амьтдын дүрийг баримлаар хийж чадсан. Зарим хүүхдүүд 2-3 дүрийг бүтээж байсан нь сайшаалтай харагдсан. Хүүхдүүд үлгэрийг анхааралтай сонсож 12 жилийн дэс дарааллыг олж, нэрлэж, баримлын өнгийг сонгож бүтээл гаргаж, хүүхдүүд хийсэн бүтээлээ чөлөөтэй танилцуулж чадсан. Мөн хүүхдүүд өөрсдөө чөлөөтэй сонголтоо хийж хэсэг хэсгээрээ баг бүрдүүлж ажиллах боломж олгогдсон нь давуу тал болж байна. Багш эхлээд сургалтын агуулгыг сонгож бусад сургалтын чиглэлтэй яаж холбож явуулбал илүү үр дүнтэй гэдгээ сайн судалсан. Багш сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилсан хэлбэрээр зохион явуулснаар өөрийгөө болон хүүхдүүдээ хөгжүүлэх боломж гардаг байна. Сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг бүх сургалтын чиглэлтэй хэрэглэж болох сайн талтай. Дүрслэх урлагийн сургалт үйл ажиллагааг бусад сургалт үйл ажиллагаатай уялдуулан явуулснаар хүүхдийг бүхий л талаас нь ажиглах боломж гардаг.

Дараагийн судалгааг авч үзвэл сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилсан аргаар явуулж, хүүхдийн хөгжлийн хувьд сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг олон хувилбараар

График 6.

Дүгнэлт: Багш нарын 65 хувь нь сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг бусад сургалтын чиглэлтэй уялдаатай байж чаддаг гэж хариулсан бол 32.5 % заримдаа гэсэн хариулт өгсөн. Энэ нь судалгааны явцад багш нарын сургалтын хэрэглэгдэхүүнээ бусад сургалтын чиглэлтэй уялдуулан хэрэглэдэг нь харагдсан.

График 7.

Дүгнэлт: Үүнээс харахад дүрслэх урлагийн сургалт үйл ажиллагааны агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбож заадаг багш нарын тоо илүү байгаа нь харагдаж байна.

График 8.

Дүгнэлт: Энэхүү асуулгаар дүрслэх урлагийн сургалт, үйл ажиллагааны агуулгыг бусад сургалтын чиглэлтэй холбох явцад хэл ярианы сургалтын чиглэл, математикийн энгийн төсөөллийн сургалтын чиглэлтэй илүү холбож заадаг нь харагдсан.

хийх боломж байна. Тухайлсан агуулгыг хэдэн ч сургалтын үйл ажиллагаатай интеграцчилан явуулж болохыг олж харлаа.

Нэгтгэн дүгнэхэд багш нар сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилсан аргыг голдуу хэрэглэж, хүүхдийн хөгжилд ахиц гаргаж байгаа нь сайшаалтай. Сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилж заахад хичээл хоорондын уялдаа холбоо, багшийн мэдлэг чадвар сайжирдаг, сургалтын хэрэглэгдэхүүн олон агуулгыг хамруулсан, хичээл хоорондын залгамж холбоог нэмэгдүүлэх давуу талтай. Явуулсан сургалт, үйл ажиллагаа, багш нараас авсан судалгааг харьцуулан үзэхэд интеграцчилсан сургалт давамгайл байгаа нь харагдаж байна. Дүрслэх урлагийн сургалт үйл ажиллагаа нь тавьсан зорилгодоо хүрч, сургалтын бүхий л чиглэлтэй уялдаатай явагдсан. Дүрслэх урлагийн сургалт үйл ажиллагааны гол үр дүн нь хүүхдүүдэд мэдлэг олгох ба хийсэн бүтээлээрээ бахархах юм. Сургалтыг зохион явуулснаар сургалтын чиглэл бүрийн агуулгын уялдааг судлан, хүүхдүүдийн бүтээлийг нь ажиглан тэмдэглэл хийж чадсан. Мэргэжил нэгтэй бусад багш нартай хамтран ажиллах боломж гарч асуулгын аргаар судалгаа авсан. Нэгтгэн дүгнэж үзэхэд сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион явуулах нь, бүхий л сургалтын агуулгыг хамруулж байгаа нь багшийн ажлыг хөнгөвчлөн нэг дор бүх хүүхдийн бүтээлийг дүгнэх боломж бүрдсэн. Үлгэрээр дамжуулан хүүхдийг бүхий талаас нь хөгжүүлэх боломжтой юм байна гэсэн дүгнэлтэд хүрсэн.

Шийдвэрлэх арга зам, дэвшүүлж буй санал:

- Сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилан зааснаар хүүхдийн хөгжлийг бүх талаар дэмжих боломжтой учраас багш нар сургалтын үйл ажиллагааг интеграцчилж заахыг чухалчлах хэрэгтэй.
- Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр хамтран ажиллан сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлтийн агуулгыг интеграцчилан гаргаж, өргөн хүрээтэй мэдлэг эзэмшүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх
- Сонгож авсан агуулгатай холбогдолтой олон төрлийн үйл ажиллагааг багцлан нэг агуулга дээр хүүхдийн хөгжлийг дэмжихэд чиглүүлэх, үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцох оролцоог дэмжих, хүүхэд төвтэй арга зүйгээр сургалт үйл ажиллагааг төлөвлөх, бие даах чадвар, бүтээлч сэтгэхүйг хөгжүүлэх
- Багш нар аливаа зүйлийг нэг талаас нь биш олон талаас нь бодож боловсруулах, агуулга хоорондын холбоог нарийн нягт уялдуулах, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг олон хувилбараар ашиглах
- Орон нутгийн онцлог, хүүхдийн ялгаатай хэрэгцээг харгалзан, технологийн дэвшилтэй уялдуулж сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулах, хүүхдийн тэгш хамрагдалтыг дэмжих, хүүхэд бүр хүсэл сонирхлоороо чөлөөтэй оролцох боломжийг бүрдүүлэх, хүртээмжтэй болгох

Ном зүй:

1. БСШУЯ. (2015). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр. Улаанбаатар.
2. Батдэлгэр, Ж. (2000). Аргачилсан зөвлөмж -1, 2. Улаанбаатар.
3. БСШУСЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
4. Пагмажав, Ц. (2024). Багшлахуйн хөгжилд сургалтын агуулгыг интеграцчилах арга зүйн хэрэгцээ ба хувилбарууд. Улаанбаатар.
5. (2024). Миний анхны сурах бичиг. Улаанбаатар.

УС СЭДВИЙН ХҮРЭЭНД СУРГАЛТЫН ЧИГЛЭЛҮҮДИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ БОЛОМЖ

Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын
Сургууль цэцэрлэгийн Баян-Ойт цогцолбор
Д.Сарантунгалаг¹, Г.Пүрэвдулам²,
З.Болормаа³, Б.Наранцэцэг⁴, Н.Шинэцэцэг⁵,
^{1,2} Арга зүйч, ^{3,4,5} Бүлгийн багш
saraasarantungalag8@gmail.com
pujpujee@gmail.com

Оршил

Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын “Боловсролын чанар” гэсэн илтгэлд, сургалтын байгууллагаар дамжуулан чанартай боловсрол олгох анхдагч нь “багшийн арга зүй” хэмээн тэмдэглэжээ (Пагамжав, Ц. 2024. Х-7). Тэрхүү чанартай боловсрол олгох анхны нэгж нь Сургуулийн өмнөх байгууллагад тавигддаг бөгөөд тухайн үеэс эхлэн зөв арга зүйгээр дэс дараалалтай мэдлэгийг олгож чадвал насан туршийн амьдралын суурь болдог байна. СӨБ¹ нь сургуулиас тавих шаардлага буюу хүүхдийн гаргаж буй амжилтад уу, эсвэл сургууль болон цаашдаа нийгмийн амьдралаас тавигдах шаардлагуудыг даван туулахад чадваржуулж, “хүн болж төлөвших”-д нь илүү төвлөрч байна уу гэдгээс тухайн улс орны СӨБ-ын шийдвэрүүд гардаг ажээ. Мөн хүүхдийн боловсрол, хөгжил нь боловсролын байгууллага, багш, эцэг эх, асран хамгаалагч (цаашид “багш, эцэг эх” гэх)-ийн нягт уялдаатай үйл ажиллагааны үр дүн юм. Гэтэл манай улсад багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагаа хангалттай хэмжээнд хэрэгжихгүй байгаа ба бид багш, эцэг эхчүүд бие биеэ дэмжиж, хүүхдийн хүмүүжил, төлөвшилд эергээр нөлөөлөхийн тулд хамтран ажиллах ямар арга зам, боломж байж болохыг энэхүү интеграц сургалтаар дамжуулан хэрэгжүүлж тодорхой үр дүнд хүрэхийг зорьсон.

Түлхүүр үг: Ус, тогтвортой хөгжлийн бодлого, интеграц, зохистой хэрэглээ, хандлага, багшлахуй, суралцахуй

Сэдэв сонгосон үндэслэл: Хүүхдэд амьдралаас хол хөндий их хэмжээний агуулга, мэдээлэл өгөхөөс зайлсхийж сургалтын агуулгыг нягтлан багцалж, агуулга хоорондын залгамж холбоог сайжруулах, хүрээлэн байгаа байгаль орчин, нийгмийн тухай мэдлэг боловсрол эзэмшүүлэх, хүүхдийг бие хүн болгон төлөвшүүлэх нэн шаардлага үүсэж байна.

Зорилго: Сургалтын хөтөлбөрийн “Усны нөөц, зөв зохистой ашиглалт”-ын тухай агуулгыг бага насны хүүхдэд интеграц сургалт, өдрийн дэглэмээр олгож, үр дүнг багш эцэг эх асран хамгаалагчаар дамжуулан тооцож бусад цэцэрлэгт түгээн дэлгэрүүлэх

Зорилт:

- Цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөрт усны нөөц, усыг зөв зохистой ашиглалтын тухай агуулгыг Тогтвортой хөгжлийн боловсролын зорилттой шууд болон шууд бус хэлбэрээр хэрхэн холбогдсоныг судална.

¹ Сургуулийн Өмнөх Боловсрол

- Агуулгын хүрээнд интеграцчилсан сургалтын хөтөлбөр боловсруулж, 1-р цэцэрлэгийн “Бэлтгэл” бүлгүүдэд сургалт зохион байгуулж, эцэг эх асран хамгаалагч нараас судалгаа авч үр дүнг тооцно.
- Интеграцчилсан сургалтын хөтөлбөрийг засан сайжруулж Бага, Дунд, Ахлах, Бэлтгэл бүлэг тус бүрд гарган, аймгийн төвийн бүх цэцэрлэгүүдэд сургалт зохион байгуулж, эцэг эх асран хамгаалагч нараас судалгаа авч үр дүнг тооцно.
- Судалгаанд хамрагдсан нийт цэцэрлэгүүдийн багш нараас судалгаа авч, үр дүнг тооцно.
- Эцэг эх, асран хамгаалагч нарын дунд нөлөөллийн ажил зохион байгуулна.
- Нийт судалгааны явцад гарсан үр дүнг нэгтгэн дүгнэж, цаашид дэвшүүлэх санааг тодорхойлно.

Хамрах хүрээ: Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын 15 цэцэрлэгийн 788 хүүхэд, эцэг эх асран хамгаалагч, 52 бүлгийн багш

Судалгааны шинэлэг тал: Энэхүү интеграц сургалт нь хүүхдийн идэвхтэй үйлд тулгуурлан, алхам бүрд туршилтаар сургалт үйл ажиллагаа зохион байгуулснаараа давуу талтай. Мөн сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа өөрсдийн бичсэн төсөлт ажил, зохиосон үлгэр, бүтээсэн цахим контентыг ашигласан гэдгээрээ шинэлэг тал болно.

Онолын үндэс:

“Тогтвортой хөгжлийн зорилт-2030” нь нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчин гэсэн гурван бодлогод суурилан тогтвортой хөгжилд хүрэх дэлхий нийтийн урт хугацааны бодлогын баримт (Зураглал. 2022, х-12) бичиг бөгөөд энэхүү 17 зорилгыг өөрсдийн мэргэжлийн онцлогт тохируулан бусдад түгээн дэлгэрүүлэх, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах нь Боловсролын байгууллага, иргэдийн үүрэг хариуцлага болоод байна.

Хүүхдийн танин мэдэхүй болон идэвхтэй сургалтын арга

Хүүхэд мэдрэхүйн 5 эрхтнээрээ дамжуулан тэд шинэ зүйлийг мэдэрч, гайхаж, эрж хайж, туршиж, өөртөө шинэ шинэ зүйлсийг нээж, үйлдэн суралцах, өөрөө биечлэн оролцсоноор 70-90% хүлээж авдаг онцлогтой ба тоглох үйлийг танин мэдэхүйн хөгжилтэй хослуулан тайлбарласан Жан Пиаже болон Ф.Фребелийн онолоос харж болно.

Цэцэрлэгийн хүүхдийн өдрийн дэглэм

Хүүхэд бүрийг хөгжүүлэхийн тулд өдрийн туршид ямар үйл ажиллагаануудыг хэдий хугацаатай, ямар дараалал, давтамжтайгаар явуулах, өөрөөр хэлбэл өдрийн дэглэм ямар байхыг цэцэрлэг тус бүр үзэл баримтлалдаа тусгаж байдаг. (Buuvei.mn) Манай цэцэрлэгийн өдрийн дэглэмийн хувьд улиралд нэг удаа тухайн сэдэв агуулгын хүрээнд өөрчлөн мөрдөж ажилладгаараа давуу талтай. Иймд бид нэг өдрийн үйл ажиллагаагаар нэгдмэл агуулга олгохын тулд өдрийн дэглэмийг загварчлан гаргаж, бүлэг бүрд зурган хэлбэрээр байршуулж, нэг өдрийн үйл ажиллагаанд туршиж үзсэн. Энэ өдрийн дэглэм нь зөвхөн судалгаа явагдаж буй өдрийн хүрээнд явагдах биш цаашид өдөр тутамдаа ангидаа хэрэгжүүлэх байдлаар ашиглах юм.

Судалгааны үндсэн хэсэг

Хүснэгт 1. Судалгааны алхамчлал

Д/д	Хугацаа	Үе шат	Хийгдэх ажил	Хамрах хүрээ
1	2024 оны 9-сарын 23	Байгууллагын ур чадварын уралдаанд /хавсралт №1/	2020 оноос хойш хэрэгжүүлсэн “УС” төсөлт ажлаас сургалтад ашиглах туршилтыг сонгон Ус сэдвийн хүрээнд хөдөлгөөн эрүүл мэнд, байгаль нийгмийн орчин, хэл ярианы сургалтын чиглэлийг интеграцчилсан төлөвлөлт боловсруулан, туршилтын аргаар сургалт зохион байгуулж шалгарсан.	1 дүгээр цэцэрлэгийн Бэлтгэл Б бүлэг 40 хүүхэд
2	2024 оны 10-сарын 01-ээс 2024 оны 11-сарын 01	Сургалтын төлөвлөлт + өдрийн дэглэм /хавсралт №2/	Сургалтын төлөвлөлтөө сайжруулан өдрийн дэглэмийн хамт бэлтгэл бүлгийн бусад цэцэрлэгүүдэд туршин хэрэгжүүлж судалгаа авсан.	1 дүгээр цэцэрлэгийн Бэлтгэл А, Бэлтгэл Б, Бэлтгэл В, БГД-ийн 242-р цэцэрлэгийн Бэлтгэл А, БЗД-ийн Бэлтгэл Бэлтгэл А бүлгийн нийт 162 хүүхэд
		Судалгаа №1	Тандалт судалгааг /Google forms/ ашиглан 8 асуултын хүрээнд судалгаа авсан	Судалгаанд хамрагдсан Бэлтгэл бүлгүүдийн 162 хүүхдийн эцэг эх асран хамгаалагч
3	2024 оны 02-сарын 17	Бага, Дунд, Ахлах, Бэлтгэл сайжруулсан төлөвлөлт /хавсралт №3/	Ус сэдвийн хүрээнд бүх бүлэг дээр сургалтын чиглэлүүдийг интеграцчилан төлөвлөлт боловсруулан 5 хоногийн турш сургалт зохион байгуулсан.	Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын 15 цэцэрлэгийн 626 хүүхэд
		Судалгаа №2	Судалгааг заасан багш болон эцэг эхчүүдээс Google forms/ ашиглан судалгаа авсан.	Судалгаанд хамрагдсан цэцэрлэгүүдийн 626 хүүхдийн эцэг эх асран хамгаалагч
Хүүхэд рүү чиглэсэн үйл ажиллагаа /хавсралт №4/ Ус сэдэвт чөлөөт зураг зуруулж, ярилцлага өрнүүлсэн. 1 дүгээр цэцэрлэгийн 11 бүлгийн 410 хүүхэд			Тухайн сэдэвтэй холбоотой зурган өдрийн дэглэм гарган, хүүхдүүд мөрдөж ажилласан.	Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын 15 цэцэрлэгийн 788 хүүхэд
				1 дүгээр цэцэрлэгийн 11 бүлгийн 410 хүүхэд
Эцэг эх рүү чиглэсэн үйл ажиллагаа /хавсралт №5/ “Гэр бүлийн орчинд усаа хэмнэе” эцэг эх хүүхдийн хамтарсан контент бэлтгэх үйл ажиллагаа зохион байгуулсан. Цэцэрлэгийн 11 бүлгийн 410 эцэг эх асран хамгаалагч			Ус хэмнэх 5 дүрэм контент, усны зөв хэрэглээний тухай постер, боршур бэлтгэн тараасан.	Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын 15 цэцэрлэгийн 788 хүүхдийн эцэг эх асран хамгаалагч
			“Гэр бүлийн орчинд усаа хэмнэе” эцэг эх хүүхдийн хамтарсан контент бэлтгэх үйл ажиллагаа зохион байгуулсан.	Цэцэрлэгийн 11 бүлгийн 410 эцэг эх асран хамгаалагч

Багш руу чиглэсэн үйл ажиллагаа /хавсралт №6/	Сайжруулсан сургалтын төлөвлөлтүүдийн хүрээнд цахим хичээл 6, постер 6, боршур 2, цахим ном 2, үзүүлэн 16, тараах материал 570ш хийсэн.	Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын 15 цэцэрлэгийн 52 багш

Судалгааны явц

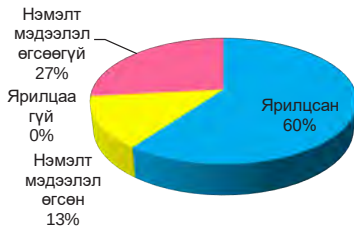
Манай цэцэрлэг нь 2020 оны хичээлийн жилээс эхлэн “Ус” төсөлт ажлыг албан ёсоор эхлүүлсэн. Энэхүү төсөлт ажлын хүрээнд 1-р цэцэрлэгийн жил бүрийн бүх бүлгүүдэд туршилт, тоглоомын аргаар сургалт үйл ажиллагаа, эцэг эх асран хамгаалагч нартай хамтран ажиллах, байгууллага, аймаг, нийслэл, улсын тэмцээн уралдаанд баг хамт олноороо оролцох, амжилт гаргах, тайлан гаргах гэх мэт төлөвлөгөөт олон ажлыг хийж хэрэгжүүлсэн. 2024 оны хичээлийн жилийн хувьд “Ус” төсөлт ажилтай холбон интеграц сургалт үйл ажиллагааг 6 сарын турш туршиж, зохион байгуулж хүүхэд, эцэг эх асран хамгаалагч руу чиглэсэн олон үйл ажиллагааг амжилттай зохион байгуулж, цөөнгүй эерэг үр дүнг судалгаагаар гаргасныг манай илтгэлийн явц үр дүнгээс харж болно.

Үр дүн

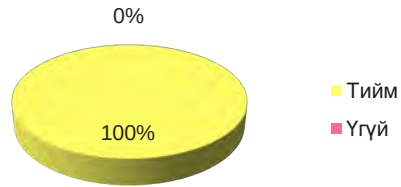
- 2020 оноос хойш “Ус” төсөлт ажлын хүрээнд өөрийн цэцэрлэгт давхардсан тоогоор 2000 эцэг эхэд нийт 10 удаа постер, боршур бэлтгэн түгээсэн.
- “Ус” төсөлт ажлын хүрээнд бага, дунд, ахлах, бэлтгэл бүлгийн туршилт, тоглоом, сургалтын төлөвлөлт боловсруулсан.
- 2020 онд тогтвортой хөгжлийн боловсрол “Дэлхийн том хичээл” – “Дусалхүү Мазаалайд тусалсан нь” усаа хайрлаж гамнах цахим хичээлээр Баянхонгор аймагт I байр
- 2021 онд тогтвортой хөгжлийн боловсрол дэлхийн том хичээл – “Дусалхүү Мазаалайд тусалсан нь” Усаа хайрлаж гамнах комик номоор Улсад I байр
- 2020 онд тогтвортой хөгжлийн боловсрол дэлхийн том хичээл – “Дусалхүү Мазаалайд тусалсан нь” Усаа хайрлаж гамнах комик ном 2000 ш хэвлэгдэж, Улаанбаатар хотын 3 цэцэрлэг, Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын 16 цэцэрлэг, 21 сумдын бүх цэцэрлэгт түгээн дэлгэрүүлсэн.
- 2022 онд Бөөнцагаан-Орог нуур сав газар “Газрын доорх ус – Үл харагдах усыг таниулъя” нөлөөллийн ажил зохион байгуулж, II байр эзэлсэн.
- 2023 онд “Цэнхэр тууз” аянд оролцож, II байр эзэлсэн.
- 2024 онд Бөөнцагаан-Орог нуур сав газар “Усаа нөөцөлье” аймгийн төрийн өмчийн байгууллагуудын дундах уралдаанд оролцож, III байр эзэлсэн.
- 2024-2025 онд “Ус интеграц сургалт”-ын хүрээнд өөрийн цэцэрлэгт давхардсан тоогоор 1200 эцэг эхэд 3 удаа постер, 2 удаа боршур бэлтгэн түгээсэн.
- 2024-2025 онд “Ус интеграц сургалт”-ын хүрээнд Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын 15 цэцэрлэгт 626 эцэг эхэд 1 удаа боршур, цахим контент бэлтгэн түгээсэн.

Судалгаа 1.

Диаграмм 1. Та хүүхдээ сонсож усны талаар дэлгэрүүлэн, хамтдаа ярилцаж нэмэлт мэдээлэл өгсөн үү?

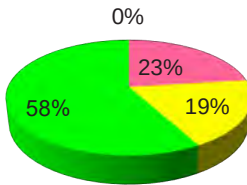

Диаграмм 2. Таны хүүхдэд ам, шүд, нүүр гараа угаахад усаа хэмнэх тал дээр өөрчлөлт гарсан уу?

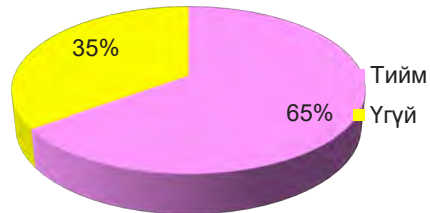

Диаграмм 3. Усаа зөв зохистой хэрэглэх тал дээр та гэр бүлээрээ хэрэгжүүлж чадаж байна уу?

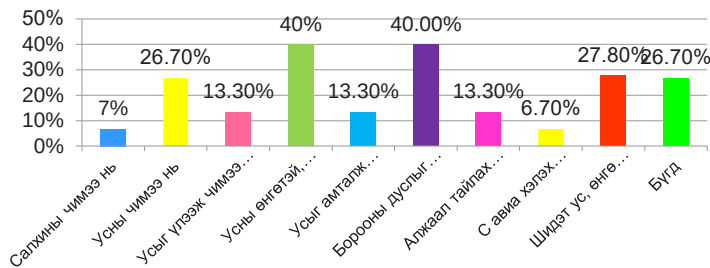
■ Тогтмол ■ Хааяа ■ Сургалтын дараа ■ Үгүй

Диаграмм 5. “Дуслыг хураавал далай, Дуулсныг хураавал эрдэм” гэдэг зүйр үгийг хэлэхэд эндээс “С” авиаг зөв хэлж чадаж байгааг та анзаарсан уу?

Диаграмм 4. Багш нарын заасан сургалтаас таны хүүхдэд ямар хэсэг нь илүү тод үлдсэн байна вэ?

Судалгаа №1-ийг дүгнэж үзэхэд эхний боловсруулсан интеграц сургалтын хөтөлбөр үр дүнтэй байсан ба хүүхдүүд төдийгүй эцэг эхчүүдийн мэддэг хэдий ч төдийлөн хэрэгжүүлдэггүй зүйлсийг хүүхдээр дамжуулан сануулж, сургалтын дараа ус хэмнэх тал дээр 58% эерэг өөрчлөлт гарсан гэж дүгнэж байна.

Хийж хэрэгжүүлсэн ажлууд

Хэрэгжүүлсэн ажил 1: Манай цэцэрлэг нь 2020 оноос хойш “УС” сэдэвт төсөлт тоглоом хэрэгжүүлж, цэцэрлэгийн бүх бүлгүүдийн хүүхдийг төсөлт тоглоомоор хөгжүүлж ирсэн. Тэр дундаа цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөрийн агуулгаас гадна “УС БОЛ ЧАНДМАНЬ ЭРДЭНЭ” гэдгийг жил жилийн хүүхдүүдэд мэдүүлж, усыг хайрлаж гамнах, зөв зохистой хэрэглэх талаар түгээн дэлгэрүүлж, эцэг эх асран хамгаалагч нартай

хамтран ажиллаж, аймаг, нийслэлээс зохион байгуулсан тэмцээн уралдаанд идэвхтэй оролцож үр дүнтэй ажиллаж ирсэн. Мөн энэхүү илтгэлийн хүрээнд “Усны нөөц, зөв зохистой ашиглалт”-ын тухай цахим хичээл 6, постер 6, боршур 2, цахим ном 2, үзүүлэн 16, тараах материал 570 ширхэг хийсэн. Дэлгэрэнгүй үр дүнг дээрх “Үр дүн” хэсгээс харж болох ба дараах QR кодыг уншуулж үзнэ үү.

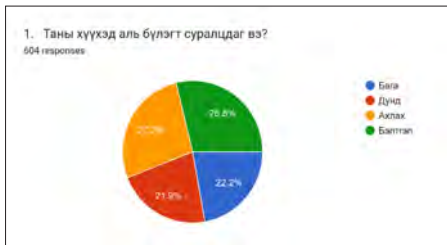
Хэрэгжүүлсэн ажил 2: Тухайн сэдэвтэй холбоотой зурган өдрийн дэглэм гаргаж, судалгаанд хамрагдсан бүх ангиудад байршуулсан. Зурган өдрийн дэглэм болон өдрийн дэглэмийг хэрэгжүүлсэн зургийг дараах QR кодыг уншуулж үзнэ үү.

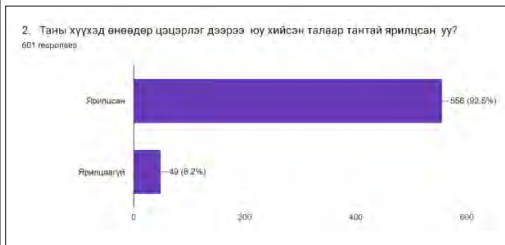
Хэрэгжүүлсэн ажил 3: Судалгаанд хамрагдсан нийт хүүхдүүдээс 1-р цэцэрлэгийн 408 хүүхэд шүд угаахдаа аяга хэрэглэж сурсан ба аягагүй 7 бүлэг шинээр аягатай болж, өдөр бүр шүд угаахдаа аяга ашигладаг болсон сайн туршлагатай. Мөн судалгаанд хамрагдсан бусад 15 цэцэрлэгт энэхүү туршлагаа хуваалцсан бөгөөд цаашид аяга хэрэглэж байхыг зөвлөсөн.

Судалгаа №2.

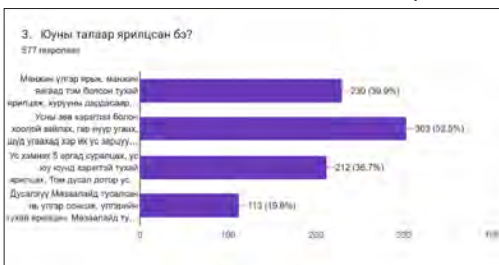
Диаграмм 6.

Диаграмм 7.

Диаграмм 8.

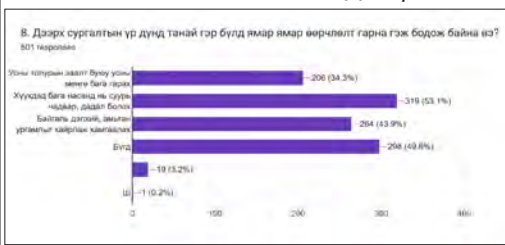
Диаграмм 9.

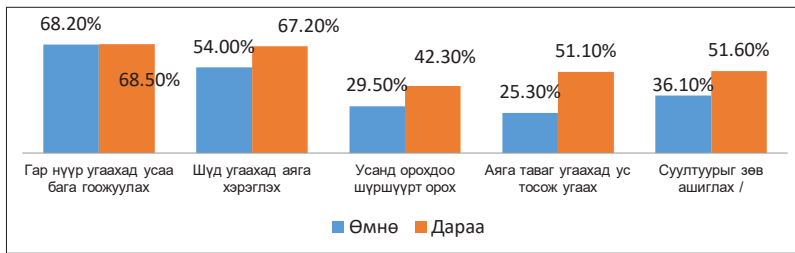
Диаграмм 10.

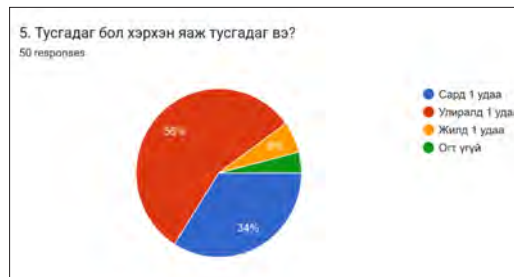
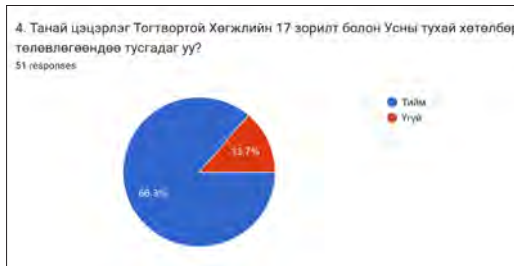
Диаграмм 12.

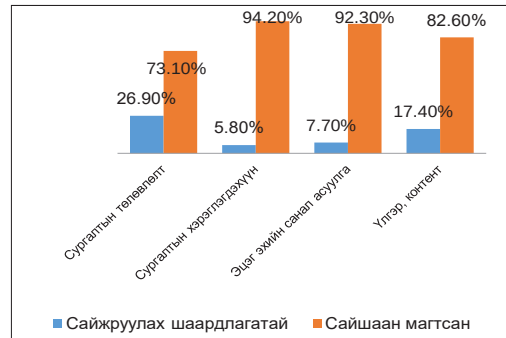
Диаграмм 11. 6. Тэгвэл сургалтын өмнө танай гэр бүл усаа хэрхэн хэмнэдэг байсан бэ?
7. Сургалтын дараа танай гэр бүл усаа хэрхэн хэмнэдэг болсон бэ?

Диаграмм 13.

Диаграмм 15.

Диаграмм 14.

Судалгаанд хамрагдсан 15 цэцэрлэгийн 52 багшаас судалгаа авч үзэхэд энэхүү интеграц сургалтын төлөвлөлтийг дахин сайжруулах арга зүйн үнэтэй зөвлөгөө болон урмын олон сайхан үг илгээсэн.

Судалгаа №2-ыг дүгнэж үзэхэд судалгаа нэгийн үр дүн зөвхөн бэлтгэл бүлэгт гарсан бол энэхүү цогц интеграц хичээлийн үр дүнд цэцэрлэгийн бүх бүлэг буюу 2-5 насны хүүхдэд нас насанд нь тохирсон арга, хэрэглэгдэхүүнээр тохирсон агуулгыг олгосон, түүнчлэн УС гэдэг ямар үнэ цэнтэй бидэнд хэрэгтэй, усыг хайрлаж хамгаалах, гамнах нь чухал гэдгийг хүүхдэд төдийгүй эцэг эх асран хамгаалагчид хүргэж, цаашлаад монгол улсын цэвэр усны нөөцийг тодорхой хувиар хэмнэж чадсан чухал үйл ажиллагаа болж чадна гэж үзэж байна.

Багш нараас авсан судалгааны түүвэр...

Ерөнхий дүгнэлт

1. Нэг өдрийн сургалтын цаг буюу 20-30 минутыг 6% гэж үздэг бол үлдсэн 94% -д нь тухайн сургалтын агуулгыг өдрийн дэглэмээр бататгаж олгох нь интеграц сургалтыг хүүхдэд 80%-100% хүлээн авч хэрэгжүүлэх үндэс болж чадна гэж үзэж байна.
2. Сургалтын өмнө болон дараа хүүхдэд болон гэр бүлүүд ус хэмнэх тал дээр хэр зэрэг ахиц гарсныг авч үзвэл гар нүүр угаахад усаа бага гоожуулах

10.3%, шүд угаахад аяга хэрэглэх 23.3% усанд орохдоо шүршүүрт орох 25.2%, аяга таваг угаахад ус тосож угаах 36.6%, суултуур зөв ашиглах 15.5% тус тус ахиц гарсан ба цаашлаад амьдралдаа хэрэгжүүлдэг болсон үр дүнтэй байна.

3. Судалгаанд хамрагдсан нийт хүүхдээс 1-р цэцэрлэгийн 408 хүүхэд шүд угаахдаа аяга хэрэглэж сурсан ба аягагүй 7 бүлэг шинээр аягатай болсон.
4. Хүүхэд өдөрт цэцэрлэгтээ шүд угаахад дунджаар 3 литр ус зарцуулдаг бол аяга хэрэглэж сурснаар 300 гр ус зарцуулж 1 өдөр 2.750 гр ус хэмнэж чадаж байна. Тэгвэл 1 сард цэцэрлэгт 6.6 литр ус зарцуулж 59.4 литр ус хэмнэх боломжтойг туршиж мэдсэн.

Цаашид дэвшүүлж болох санал

- Өдрийн дэглэмийг уян хатан байдлаар тухайн сар, улирлын сэдэв, агуулгын хүрээнд сард нэг удаа, эсвэл улиралд нэг удаа өөрчлөх нь сургалтын агуулгыг бататгах гол үйл ажиллагаа болж байна.
- Сургалтын хөтөлбөр болон Тогтвортой хөгжлийн бодлогын зорилтот агуулгыг хүүхдийн насан туршид үргэлжилдэг дадал хэвшил, зэргийг нэгдмэл байдлаар сургалтын төлөвлөгөө боловсруулж жишиг хөтөлбөр, гарын авлагатай болбол багш бидэнд нэн чухал хэрэгцээтэй байна.

Ном зүй:

1. БСШУСЯ. (2019). Сургуулийн Өмнөх Боловсролын Сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар. Соёмбо принтинг.
2. БМДИ, МХСН, & Жайка ТХБТ. (2018). Онол, практикийн vi бага хурал. Хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлах арга зүй.
3. Болдсүрэн, Б., Болормаа, Н., Төртогтох, Б., Мөнхжаргал, Л., & Цэндсүрэн,Т. (2020). Бага насны хүүхдийн цогц хөгжил. Улаанбаатар. Солонго, Э. (2003). Усны тухай надад ярьж өгөөч. Адмон принт.
4. Жанет, Ганзалез-Мина. (2024). Бага насны боловсролын үндэс. Улаанбаатар. Соёмбо принтинг.
5. Жаргал, Г., Сэлэнгэ, Н., Сарантуяа, Ц., Шинэбаяр, Б. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал. Улаанбаатар. Импрессколоур ХХК.
6. Монголхатан,Г., Даваасамбуу, Б., Бат-Эрдэнэ, Д., Энхцолмон, Г. (2019). Аюулгүй амьдрах ухаан сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх багшийн гарын авлага. Улаанбаатар.
7. Мөнхцэцэг, Ж., нарын. (2014). Ундны усыг зөв хэрэглэж хэвшье. Улаанбаатар.
8. МУБИС. (2009). Оюуны хөтөч. Улаанбаатар. МУБИС-ийн Edupress хэвлэх цех.
9. МУБИС-БОСС. (2018). Эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл. Улаанбаатар.
10. Нармандах, А., Булган, Б., Балдулмаа, Б., Болор. (2008). Хүүхэд төвтэй сургалтын орчин, арга зүй, эрдэм шинжилгээний хурлын илтгэлүүд. Улаанбаатар. Бодьмөр принт ХХК.
11. Пагамжав, Ц. (2024). Багшлахуйн хөгжилд сургалтын агуулгыг интеграцчилах арга зүйн хэрэгцээ ба хувилбарууд. Улаанбаатар.
12. Пүрэв-Очир, О., Мандах, Д., Батдэлгэр, Ж., Энхцэцэг, Д., Туяа, Б., Энхтүвшин, С. (2013). Багш Боловсролын Шинэчлэл, Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлын илтгэлийн эмхэтгэл. Улаанбаатар. Анулан ХХК

Цахим эх сурвалж

1. <https://buuvei.mn/>
2. *Тогтвортой хөгжлийн зорилго*. <https://sdg.1212.mn/Home/Goals>

ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН СУРАЛЦАХУЙГ STEAM ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН АШИГЛАН СУДАЛСАН НЬ

Булган аймгийн Булган сумын 3-р цэцэрлэг

Л.Энх-Ариун

Арга зүйч, Enkhariunariuka@gmail.com

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Хүүхэд насыг тоглоомгүйгээр төсөөлөхийн аргагүй. Тэд тоглоомоор дамжуулан аливаа зүйлийн учрыг ойлгож, сэтгэлийн хөдөлгөөнөө илэрхийлэх, харилцан ойлголцох, аливааг тунгаах, эргэцүүлэн дүгнэх, эвлэлдэн нэгдэх гэх мэт олон чадварт суралцаж байдаг.

Тоглоом нь сургалтын салшгүй нэг хэсэг бөгөөд түүгээр дамжуулан, хүүхдийн зан төлөвийн хөгжил, хүмүүжилд асар их эерэг нөлөө үзүүлдэг.

Сүүлийн жилүүдэд альфа үеийн хүүхдүүд СӨБ-д хамрагдаж байгаатай холбоотой тэдний онцлог, хэрэгцээнд тулгуурлан багш цахим орчинд ажиллах тал дээр өөрийгөө хөгжүүлэх, шинэлэг арга барилыг сургалт үйл ажиллагаандаа ашиглах, хүүхдэд сонирхолтой арга барилаар, мэдлэг олгох хэрэгцээ шаардлага тулгарч байна. СӨБ-ийн багш бүр бусдаас туршлага судалж, орон орны СӨН-ны хүүхэдтэй ажиллах, шинэлэг арга барилтай танилцаж өөрийн хариуцдаг бүлэгт судалж мэдсэнээ туршихаас сургалт, үйл ажиллагаандаа зөвхөн нэг сургалтын чиглэлийн агуулга олгоход зорих бус нэг сэдвийн дор зорилго, агуулга, арга зүй, хэрэглэгдэхүүнийг сонгож, нэгдмэл байдлаар /интеграцчилан/ төлөвлөж зохион байгуулах нь үр дүнтэй байна.

Судалгаанд дэвшүүлсэн таамаглал

Интеграцад суурилсан сургалт нь суралцахуйг илүү бүхэллэг бөгөөд харилцан хамааралтай болгодог тул сүүлийн үед ихээхэн алдаршиж байна. Уламжлалт сургалтыг тус бүрд нь заах аргачлал нь интеграцад суурилсан хандлагаар солигдож, хүүхдэд анхаарал төвлөрөл, асуудлыг шийдвэрлэх ур чадварыг сайжруулж байна. Багш бүлгийн менежментийн үндсэн зорилгын хүрээнд агуулга, аргазүй, орчин хэрэглэгдэхүүнд инновац нэвтрүүлж, хүүхэд төвт сургалтын технологийг хөгжүүлэхэд “ШИМТ киндер” хэрэглэгдэхүүн үнэтэй хувь нэмэр оруулна гэж үзсэн.

Судалгааны зорилго:

STEAM хэрэглэгдэхүүнийг ашиглан интеграцчилсан сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулахад хүүхдэд гарч буй үр дүн ахицыг судлах

Судалгааны зорилт:

- ✓ ШИМТ хөтөлбөрийг судлах, СӨБ-д хэрхэн ашиглаж болохыг судлах
- ✓ Багш сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа хэрхэн интеграцчилж хөтөлбөрийг ашиглаж буйг судлах
- ✓ ШИМТ хөтөлбөрийг сургалт, үйл ажиллагаандаа ашиглах нь хэр үр дүнтэйг судлах
- ✓ Багшийн төлөвлөсөн сургалт, үйл ажиллагаа хүүхдэд хэрхэн үр дүнтэй хүрч буйг судлах

Судалгааны арга:

- ✓ Эх сурвалж, баримт бичиг судлах арга
- ✓ Туршилтын арга
- ✓ Ажиглалтын арга
- ✓ Харьцуулалтын арга
- ✓ Математик боловсруулалтын арга
- ✓ Мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх арга

Хамрах хүрээ:

- ✓ Булган аймгийн 3-р цэцэрлэгийн Бэлтгэл бүлгийн 21 хүүхэд

Судалгааны ажлын шинэлэг тал, ач холбогдол:

Дэвшилтэт технологид тулгуурлан хүүхдийн сургалтын чиглэлүүдийг интеграцчилах боломж, арга зүйг хэрэгжүүлж байгаа нь шинэлэг тал болно.

Онолын хэсэг

Интеграц гэж юу вэ?

Ю.К.Бабанский интеграцын тухай үзэл санаагаа “иж бүрэн хандах” /комплексный подход/ гэсэн зарчмаар илэрхийлж, түүнийгээ сурган хүмүүжүүлэх үйл явцад яаж хэрэгжүүлэх талаар өөрийн үзэл санаагаа дэвшүүлсэн бий. Хэл шинжлэлд Интеграцын тухай ойлголт нь цоо шинэ зүйл биш. Бүр 1920-1950-иад онд манай ахмад заах аргачид бага ангийн хэл бичиг, унших хичээлийн сургалтад оновчтой хэрэглэж байсан уламжлалтай. /Жишээ нь: С.Шагж/

Суралцахуй гэж юу вэ?

Суралцахуй гэдэг нь шинэ ойлголт, мэдлэг, ур чадвар, хандлага, төлөвшил, үнэт зүйлс, зан байдал, сонголтыг туршлага хуримтлуулан суралцах замаар олж авах үйл явц юм. Суралцахуй нь “туршлагын үр дүнд бий болж, гүйцэтгэл, ирээдүйн сурах чадварыг нэмэгдүүлэх боломжийг өөрчлөхөд хүргэдэг үйл явц юм” (Ambrose, et al. 2010. p.3). Сурахуй нь хэдийгээр суралцагчид өөрсдөө хийдэг зүйл боловч суралцахуйн онол зарчмын дагуу явагдаж байж сая амжилтад хүрнэ. Сурах чадварыг олон янзаар тодорхойлж болох боловч туршлагаас үүдэлтэй зан үйлийн харьцангуй байнгын өөрчлөлт гэдгийг ихэнх сэтгэл судлаачид хүлээн зөвшөөрдөг. Дижитал эринд сурагч багшгүйгээр сурах боломжтой бол багш нар сурагчгүйгээр багшлах боломжгүй юм.

Багшлахуй гэж юу вэ?

Багшлахуй нь тодорхой агуулга, утга санааны цогцыг тодорхой зорилгоор, тодорхой үзэл хандлагын дагуу суралцагчтай харилцах харилцаагаар дамжуулан хүргэх явц юм. (Biesta & Stengel. 2016). Багшлах гэдэг өргөн хүрээ бүхий ойлголт бөгөөд түүний цаана харилцан ялгаа бүхий маш олон нэгж үйл, үйлдлийг ойлгож болно.

ШИМТ+ (STEAM) гэж юу вэ?

STEAM гэдэг нь Science, Technology, Engineering, Art and Mathematics буюу монголоор ШИМТ+ (Шинжлэх ухаан, Инженерчлэл, Математик, Технологи + Сэтгэлгээ ба гоо зүй) гэсэн үгний товчлол. Энэ нь асуудлыг шинжлэн судлах үйлдэхүй, математик хандлагад суурилан судалж дизайн сэтгэлгээний дээд түвшинд шийдэл гаргах мэдлэг, чадвар эзэмшүүлэхийг зорьдог бүтээлч боловсролын хандлага.

ТУРШИЛТ СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

Судалгааны өмнөх тандалтын судалгаа

Манай цэцэрлэг нь алсын хараагаа тодорхойлохдоо Өөрчлөгдөж буй ертөнцөд дасан зохицох чадвартай, “Байгальд ээлтэй-Бүтээлч хүүхэд”-ийг хөгжүүлнэ. гэж тусгасан ба “Хүүхэд нэг бүрийг дэвшилтэт технологи ашиглан хөгжих” боломжуудыг судлан, хэрэгжүүлж ажиллаж байна. Өдрийн дэглэмдээ тодорхой цаг гарган, өдөр бүр хүүхдүүд STEAM тоглоомоор тоглож байхаар төлөвлөн тусгаж өгсөн.

Сургуулийн өмнөх боловсролын 2-6 хүртлэх насанд хүүхдэд олгох чадварыг STEAM тоглоомоор тоглох явцдаа болон сургалтын хэрэглэгдэхүүн болгон ашигласнаар 100% эзэмшүүлэх боломжтой байна.

Сургалт, үйл ажиллагаа

Хүүхэд бүр өөрийн сонгосон картыг авч үндсэн блок болон нэмэлт блокуудыг аргачлалын дагуу сонгон төрөл бүрийн зүйл зохион бүтээж түүнийгээ сургалтын хэрэглэгдэхүүн болгон ашиглаж байна.

Хүүхэд өөрийн хийсэн зүйлээрээ тоглох, хийсэн зүйлээ тайлбарлах, тоолох, багшаасаа суралцахаас илүүтэйгээр бие биеэсээ суралцах, зэргээр тэдний нийгэмшихүй, бие бялдар, танин мэдэхүйн хөгжилд чухал нөлөө үзүүлж байгаа нь ажиглагдаж байна.

Булган сумын цэцэрлэгүүдэд туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэн ажиллаж байна.

Хүүхдүүд “STEAM” хэрэглэгдэхүүнийг сонирхож суралцсаны үр дүнд дараах ахицууд гарсан. Үүнд:

10000 ш бөгөөд хүүхдийн ой тогтоолт, өнгө ялгах чадварыг сайжруулж өөрийгөө илэрхийлэх чадвар, нийгмийн харилцаа, бүтээлч чадвар, ажиглах чадвар, сэтгэн бодох чадварыг хөгжүүлэхэд маш чухал ач холбогдолтой бөгөөд гарын жижиг булчинг хөгжүүлэхэд ихээхэн ач тустай. Өрөх, эвлүүлэхээс гадна төрөл бүрийн амьтан, ургамлын тухай харилцан ярилцаж хүүхэд санаа бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх хэл ярианы чадварыг хөгжүүлнэ. Хүүхдүүд хийсэн зүйлээ бие биедээ харуулж, хамтдаа хийх арга замаар нийгмийн болон хамтын үйл

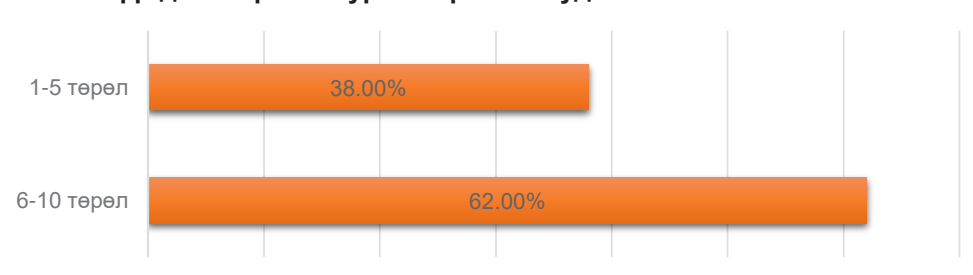
ажиллагааны сэтгэл зүйг төлөвшүүлнэ. Зөвхөн steam хэрэглэгдэхүүн эвлүүлэх бус сургалтын сэдвүүд дээр тулгуурлан хүүхдийн бүтээлч байдал, сэтгэн бодох, асуудал шийдвэрлэх, логик ур чадварыг хөгжүүлэх тал дээр гал анхаарлаа хандуулах гэх мэтээр ахиц гарч байна.

Steam хэрэглэгдэхүүнээр хүссэн зүйлээ олон янзаар эвлүүлснээр нүд, гарны хөдөлгөөн сайжирна. Гар их хөдөлснөөр гарын жижиг булчингууд хөгжих ба хүүхэд тогтвортой сууж сурсан.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

ШИМТ хөтөлбөрийг сургалтын хэрэглэгдэхүүн болгон ашигласнаар хүүхдийн хандлага, хөгжил, төлөвшилд ямар ахиц гарч буйг судлан дүгнэлт хийлээ.

5 настай хүүхдийн бүтээж сурсан зүйлийг судалсан нь:

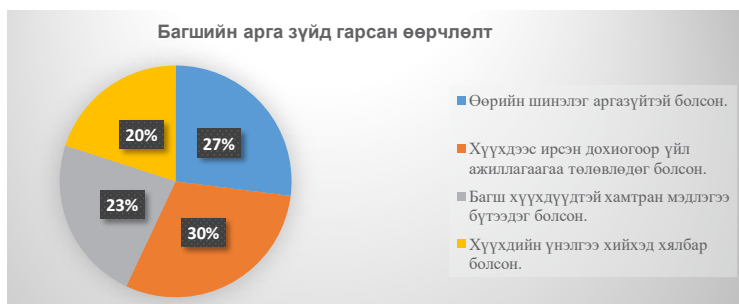
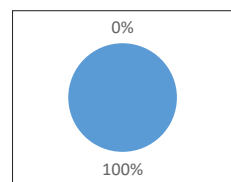

Судалгааны дүгнэлт:

Судалгаанаас харахад “STEAM” хэрэглэгдэхүүний 10 загварыг сонирхож бүгдийг гүйцэтгэл сайтай хийж сурсан. “STEAM” хэрэглэгдэхүүнийг ашиглах явцад сэдэв бүр нь хүүхдийн сонирхолыг татсан, эхэлсэн бол дуусгах хүсэл эрмэлзлэлийг төрүүлсэн, бүтээлч сэтгэлгээ, оюун ухааныг хөгжүүлсэн хэрэглэгдэхүүн болох нь харагдсан. Сэдвүүд нь эрэгтэй хүүхдийн сонирхолыг илүү татсан /тээврийн хэрэгсэл, гулгуур, тэшүүр/ аргачлалтай байсан учраас хөвгүүдийн суралцах чадвар илүү хөгжсөн.

3.2. Санал асуулга /Багш нар/

1. Шимт хэрэглэгдэхүүнийг ашиглан сургалтын чиглэлүүдийг интеграцлах боломжтой юу?
2. ШИМТ сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг сургалтад ашигласнаар таны арга зүйд ямар өөрчлөлт гарч байна вэ?

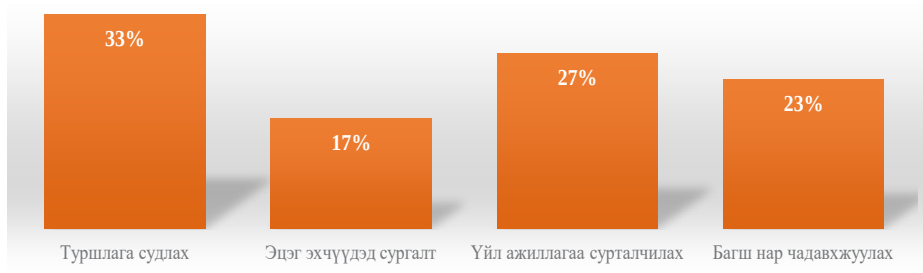
3. Шимт хэрэглэгдэхүүнийг сургалтад ашиглахын давуу тал нь юу вэ?

- ✓ Үйл ажиллагаа бүр дээр сургалтын хэрэглэгдэхүүн хийх шаардлагагүй болсон.
- ✓ Хүүхдэд сонирхолтой байж чаддаг.
- ✓ Багш, хүүхэд хамтдаа хөгждөг.
- ✓ Хүүхдийн бүтээлч сэтгэлгээ хөгжсөн.
- ✓ Хүүхдийн тал бүрийн хөгжилд сайнаар нөлөөлсөн гэсэн байна.
- ✓ Өнгө ялгаж сурсан.

4. Шимт хэрэглэгдэхүүнийг ашиглахын сул тал нь юу вэ?

- ✓ Ном, гарын авлага, аргачлал хэвлэхэд маш их цаас хэрэглэгддэг.
- ✓ Багш өөрөө бүтээлч байх шаардлагатай.
- ✓ Гэртээ суралцах боломжгүй гэж үзсэн байна.

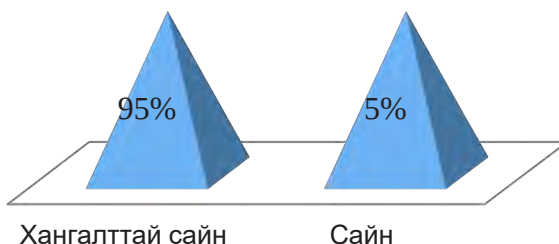
5. Цаашид хэрхэн сайжруулах вэ?

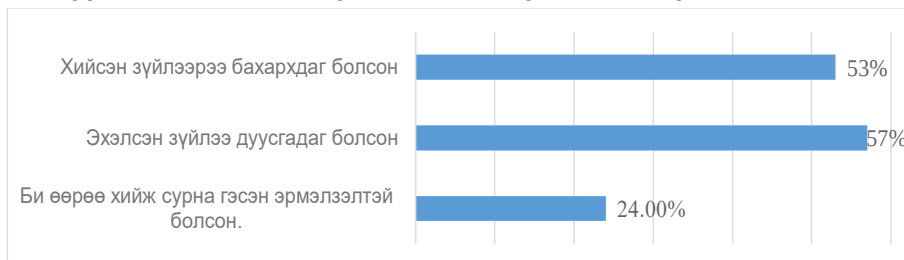
3.3. ЭЦЭГ ЭХЭЭС АВСАН ТАНДАЛТ СУДАЛГАА

1. Сургалт, үйл ажиллагааны чанар хэр байна вэ?

Судалгаанд нийт Бэлтгэл бүлгийн нийт 21 эцэг эх хамрагдсан байна

2. Таны хүүхдийн нийгэмшихүйн чадамж хэрхэн сайжирч байна вэ?

3. Таны хүүхдийн бие бялдрын хөгжил хэрхэн сайжирч байна вэ?

Дүгнэлт:

STEAM хэрэглэгдэхүүнийг сургалтад ашиглах явцад сэдэв бүр нь хүүхдийн сонирхлыг татсан, эхлэхээсээ дуусах хүртэл хүүхдийн хүсэл эрмэлзлэлийг төрүүлсэн, бүтээлч сэтгэлгээ, оюун ухааныг хөгжүүлж чадаж байсан. Тухайн хэрэглэгдэхүүнийг ашиглах явцад сургалтын чиглэл бүр интеграцчилагдаж байгаа нь үр дүн юм. Мөн багш хүүхдийн сонирхол хэрэгцээг зөв судлан хүүхдээс ирж байгаа дохиог ажиглан мэдэж түүн дээрээ тулгуурлан үйл ажиллагаа төлөвлөх нь багшид сонирхолтой байдаг ба сургалтын хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх ажлын ачаалал багасч өөрийгөө хөгжүүлэх цаг гарч байна.

Хүүхдийн математик сэтгэлгээ, олон хувилбараар бүтээх, бүтээлч сэтгэлгээ, хэл яриа, дүрслэн бодох, нийгэмшихүйн хөгжил гэх мэт бүх талаараа хөгжиж байгаа нь давуу юм.

Дээрх дүгнэлтүүдээс хүүхдүүд 2D, 3D сонирхолтой загваруудыг хамтран бүтээнгээ танин мэдэхүйгээ хөгжүүлж, харилцааны, бүтээлч, багаар ажиллах чадваруудыг эзэмшиж, зөв хандлагад суралцахаас гадна өнөөгийн сургалтын гол баримталж байгаа хүүхэд өөрөө мэдлэгийг бүтээнэ гэсэн арга барилтай нийцэж байна.

Хүүхэд өөрөө сургалтын хэрэглэгдэхүүнээ бүтээснээр сургалт үйл ажиллагаанд оролцох идэвх сайжирсан ба найз нөхдөөсөө тасралтгүй суралцаж байна.

Хүүхэд өөрийн сонирхсон зүйлээ хамгийн хурдан сурч хүлээж авдаг, аливаа зүйлийг өөрийн биеэр оролцож, сэтгэж, бүтээснээр бие даах чадвар сайжирч, бүтээлч сэтгэлгээ хөгжиж болдгийг харуулж байна.

Ном зүй:

1. БСШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролыг сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
2. Баасандорж, Ц. (2008). Сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг сургалтын аргаар дэмжих нь. Улаанбаатар. МУБИС хэвлэх.
3. Эрдэнэцэцэг, С. (2014). Боловсрол судлал. Улаанбаатар.
4. "Шимт боловсрол" ХХК-ийн "Багшийн ном" 5 нас.
5. <https://oyun-ukhaan.blogspot.com/>
6. <https://steam.edu.mn> Шимт+ хөтөлбөр.

ЗУРГАН КАРТЫН АРГА ЗҮЙГЭЭР ДАМЖУУЛАН 4-5 НАСТАЙ ХҮҮХДИЙН ХЭЛ ЯРИАНЫ ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ

Говь-Алтай аймгийн Баян-Уул сумын цэцэрлэг

Б.Даариймаа

Арга зүйч, багш

daariimaabatbayar@gmail.com

Хураангуй

Энэхүү судалгаагаар Зурган картын арга зүйг өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилан зохион байгуулснаар багшлахуй болон суралцахуйд тулгамдсан асуудлыг илрүүлж, сургалт хоорондын агуулгын уялдааг сайжруулан хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг дэмжих боломжтой гэдгийг харуулахыг зорилоо.

Багш, суралцагчийн хөгжлийн түлхүүр нь багш судлаач байхаас гадна шинэлэг арга технологийг судалж, үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэн туршиж, сургалтын ололттой ба сул талыг нээн илрүүлж, тулгамдсан тухайн нэг асуудалд төвлөрч, шийдлийг хамтдаа эрэлхийлж, нээлттэй хэлэлцэж, шийдэлд хүрэх арга замыг боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд оршино. Судалгаанд Зурган картын арга зүйг сургалтадаа хэрэгжүүлж ажиллаж буй 52 багш цахимаар, Говь-Алтай аймгийн Баян-Уул сумын Цэцэрлэгийн Ахлах бүлгийн 31 суралцагч хамрагдсан.

31 суралцагчаас шүлэг, зүйр цэцэн үг, оньсого зэргийг багш ямар нэг хэрэглэгдэхүүн ашиглахгүйгээр дагуулан хэлүүлэх байдлаар цээжлүүлж нөхцөл байдлыг тогтоох судалгаа авсан. Дараа нь зурган картын арга зүйг 3 сарын хугацаанд сургалтын хөтөлбөртэй уялдуулан интеграцчилан зохион байгуулж, мөн гэр бүл, өнгө сэдвийн хүрээны 17 үгийг харааны ой тогтоолтоор уншиж тогтоолгох байдлаар сургалтаа зохион байгуулж хэрэгжүүлсэн. 2024 оны 12 дугаар сард ахицыг үнэлэх байдлаар судласан.

Зурган картын арга зүйг сургалт, үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажиллаж буй багш нараас 8 асуулгын хүрээнд тухайн арга зүйг хэрэгжүүлж ажиллахын давуу ба сул тал, хүүхдийг хэдэн наснаас нь энэхүү арга зүйгээр хичээллүүлвэл тохиромжтой, хүүхдийн хэл ярианы хөгжилд гарч буй ахиц өөрчлөлт зэргийг илрүүлэх зэргээр тус тус судалгаа авч үр дүнг боловсруулсан.

Түлхүүр үг: Хэл ярианы хөгжил, багшлахуй, суралцахуй, интеграц, зурган картын арга зүй.

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Хүүхэд сургуулийн өмнөх насандаа оюун ухааны үйл ажиллагааныхаа энгийн чадваруудыг эзэмшиж, хэл яриа, танин мэдэх процесс нь хөгждөг. Энэ үед оюуны хөгжлийг хангаж өгөх нь цаашдын үйл ажиллагааны чухал суурь болдог. Хүүхэд төрөөд гурван жилийн дотор хаана ч байсан эх хэлнийхээ бүхий л суурь бүтцүүдийг найруулж сурдаг бөгөөд таван настайдаа хэдэн мянган үгийн баялагтай болсон байдаг. Хэл ярианы хөгжил нь хүүхэд насан туршийн амжилттай суралцах, нийгмийн идэвхтэй гишүүн байх үндэс болдог. Нөгөө талаас бага насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжил нь түүний хөгжлийн толь буюу хөгжлийн нөхцөл байдлын илрүүлэгч анхдагч үзүүлэлтийн нэг юм. Сүүлийн 10 жилийн судалгаанаас үзэхэд хүүхдийн хэл ярианы хоцрогдол ихээхэн үүссэн бөгөөд ковидын үеэс эхлэн хүүхдийн хэл

ярианы хоцрогдол нилээдгүй ихэссэн нь судалгаанаас харагдаж байна. Тиймээс өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаагаар дамжуулан энэхүү зурган картын арга зүй, технологийг нэвтрүүлэн хэрэгжүүлэх нь хүүхдийн хэл ярианы хөгжил болон үгийн баялаг нэмэгдэх үр дүнтэйг харгалзан үзэж энэхүү сэдвийг сонгосон.

Зорилго:

Гленн Доманы зурган картын арга зүйг өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлснээр хүүхдийн хэл ярианы хөгжилд гарч буй ахицыг судлах, цаашид тухайн арга зүйг сайжруулан, хэрэгжүүлж ажиллах.

Зорилт:

- ✓ Гленн Доманы картын арга зүйг болон сургалт, үйл ажиллагааны интеграц, багшлахуй суралцахуй онцлог түүний хөгжлийн талаарх онолын бүтээл, ном гарын авлага, бүтээлүүдтэй танилцаж анализ хийх.
- ✓ Шүлэг, оньсого, зүйр цэцэн үг зэргээр дамжуулан хүүхдийн хэл ярианы чадварыг ямар түвшинд байгааг илрүүлэх.
- ✓ Гленн Доманы картын арга зүй болон танин мэдэхүйн сургалт, үйл ажиллагаа түүний хоорондын интеграцыг хамгийн нийтлэг шинж байдлаар илрүүлэх асуулга авах.
- ✓ Судалгааны үр дүнд боловсруулалт хийх.

Судлагдсан байдал:

Гленн Доманы зурган картын арга зүй нь хүүхдийн тархины хамгийн идэвхтэй хөгжлийн үе болох 0-6 насанд анхаарч байгаагаараа онцлог. Судалгаагаар бага насны хүүхдийн тархи мэдээлэл хүлээн авах өндөр чадамжтай байдаг гэдэг нь батлагдсан. Жишээ нь: Нью-Йоркийн Колумбийн Их Сургуулийн эрдэмтэд бага насанд суралцах үйл явц тархины хэлхээ холбоог нэмэгдүүлдэг гэж үздэг.

Гленн Доман дэлхийн II дайны дараа гэмтэлтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдэд нөхөн сэргээх эмчилгээ хийх явцдаа тархи гэмтсэн хүүхдүүдийн суралцах чадвар нь зөв арга ашиглавал сайжирч болохыг анзаарчээ. Улмаар тэрээр эрүүл хүүхдүүдийн тархи ч гэсэн асар хурдан хөгжих боломжтой гэдэгт итгэж, энэхүү шинэ аргачлалаа боловсруулах болсон. Зурган картын арга зүй нь хүүхдийн танин мэдэхүй, хэл ярианы хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлж, тархины хөгжлийг дэмжиж байжээ.

Зурган картын арга зүйг бусад сургалтын хэлбэрүүдтэй хослуулан ашиглах нь илүү тохиромжтой гэж эрдэмтэд үзсэн байна. Тиймээс бидний судалгаа зурган картын арга зүйг сургалтын чиглэл бүрд интерацчилан хэрэгжүүлээд үр дүнд аниализ хийж цаашид тухайн арга зүйг хэрхэн сайжруулах арга замыг боловсруулахаар ажиллалаа.

СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ

Судалгаа №1а. Байдлыг тогтоох.

Шүлэг, оньсого, зүйр цэцэн үг зэргийг ямар нэг хэрэглэгдэхүүн ашиглахгүйгээр багшийн хэлснийг дагаж хэлэх байдлаар өдрийн дэглэмийн үйл ажиллагааны явцад өдөрт 1-3 удаагийн давталтаар хэлж цээжлүүлэхэд: Ахлах бүлгийн 31 хүүхдийг хамрууллаа.

Хүснэгт-2. Байдлыг тогтоох.

Хугацаа	Шүлэг	Онъого	Зүйр цэцэн үг
1-3 хоногт бүрэн цээжилсэн хүүхдийн тоо	6 /19.3%/	13 /41.9%/	8 /25.8%/
4-5 хоногт бүрэн цээжилсэн хүүхдийн тоо	10 /32.3%/	9 /29%/	11 /35.5%/
7-с дээш хоногт бүрэн цээжилсэн хүүхдийн тоо	15 /48.4%/	9 /29%/	12 /38.7%/

2024 оны 12 сард Мнемотехник буюу Зурган картын арга зүйгээр дамжуулан шүлэг, онъого, зүйр цэцэн үг зэргийг өдрийн дэглэмийн үйл ажиллагааны явцад 1-3 удаагийн давталттайгаар цээжлүүлсний дараах ахицын судалгааг гаргавал:

Хүснэгт-3. Ахиц

Хугацаа	Шүлэг	Онъого	Зүйр цэцэн үг
1-3 хоногт бүрэн цээжилсэн хүүхдийн тоо	12 /38.7%/	21 /67.7%/	18 /58.1%/
4-5 хоногт бүрэн цээжилсэн хүүхдийн тоо	9 /29%/	7 /22.5%/	11 /35.5%/
7-с дээш хоногт бүрэн цээжилсэн хүүхдийн тоо	10 /32.2%/	3 /9.6%/	2 /6.4%/

Судалгаа №16. Зурган картын арга зүйгээр үг унших.

2024 оны 12 сард зурган картын аргазүйгээр Гэр бүл, Өнгө сэдвийн хүрээний үгсийг харааны ой тогтоолтоор цээжлүүлж, бусад сургалтын чиглэлтэй интеграцчилан хэрэгжүүлсний дараах ахицыг үнэлэхэд:

Хүснэгт 4. Үг харж унших

Бүлэг	Гэр бүл сэдвийн картыг хараад үгийг хэлж байвал 1 оноо, үгүй бол 0 оноо /11 үг/	Өнгө сэдвийн картыг хараад үгийг хэлж байвал 1 оноо, үгүй бол 0 оноо /6 үг/
“Ахлах” 31 хүүхэд	341 – 285 оноо /83%/	186 – 131 оноо /70.4%/
Нэгтгэл	527-416 оноо /78.9%/	

Судалгаа №2. Зурган картын арга зүйг сургалт, үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж буй багш нараас авсан судалгаа

Өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа зурган картын арга зүй технологийг /Гленн Доманы картын арга зүйг/ интеграцчилан зохион байгуулсан багш нарын туршлага мөн багшийн ажиллах ур чадвараас хамааран хэрхэн ялгаатай сургалт, үйл ажиллагаагаа тохируулан явуулж байгааг 8 асуултын хүрээнд боловсруулан судалгааг авлаа. Судалгаанд 52 багш цахим хэлбэрээр нээлттэй болон хаалттай асуулгад хариулах байдлаар оролцлоо.

Судалгааны үр дүнг дараах байдлаар үзүүлбэл:

Хүснэгт-04. Багш нараас авсан судалгааны нэгтгэл.

№	Асуултад хариулсан байдал	
1.	Та өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаагаа аль загвараар зохион байгуулдаг вэ?	
	Хариулт	Нийт
	Танин мэдэхүйд суурилсан сургалт, үйл ажиллагаа	36
	Тоглоомын үйл ажиллагаанд суурилсан сургалт, үйл ажиллагаа	12
	Төсөлт үйл ажиллагаанд суурилсан сургалт, үйл ажиллагаа	6

2.	Гленн Доманы зурган картын арга зүйг хүүхдийн хэдэн наснаас эхэлж хэрэгжүүлбэл тохиромжтой вэ? <table border="1"> <thead> <tr> <th>Хариулт</th><th>Нийт</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2 хүртэлх нас</td><td>32</td></tr> <tr> <td>3 хүртэлх нас</td><td>12</td></tr> <tr> <td>4 хүртэлх нас</td><td>3</td></tr> <tr> <td>5 хүртэлх нас</td><td>5</td></tr> </tbody> </table>	Хариулт	Нийт	2 хүртэлх нас	32	3 хүртэлх нас	12	4 хүртэлх нас	3	5 хүртэлх нас	5
Хариулт	Нийт										
2 хүртэлх нас	32										
3 хүртэлх нас	12										
4 хүртэлх нас	3										
5 хүртэлх нас	5										
3.	Гленн Доманы зурган картын арга зүйг сургалт үйл, ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх болсон шалтгаан тань юу вэ? /Давхацсан хариултуудыг түүвэрлэв./ ✓ Бүлгийн хүүхдүүдийн хэл ярианы хөгжлийг дэмжих зорилгоор ✓ Хүүхдийг эрт хэлд оруулах ✓ Хүүхдийн хэл яриаг сонирхолтой аргаар хөгжүүлэх гэж ... ✓ Хүүхдийг номд дуртай болгох зорилгоор ✓ Сургуульд эрт бэлдэх зорилгоор ✓ Хүүхдийн үгийн сан, үгийн баялгийг дэмжих зорилгоор ✓ Бусдад өөрийгөө илэрхийлэх чадварыг дэмжих зорилгоор										
4.	Гленн Доманы зурган картын арга зүйг өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлснээр хүүхдийн хэл ярианы хоцрогдлыг багасгах боломжтой юу? <table border="1"> <thead> <tr> <th>Хариулт</th><th>Нийт</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Тийм</td><td>40</td></tr> <tr> <td>Үгүй</td><td>12</td></tr> </tbody> </table>	Хариулт	Нийт	Тийм	40	Үгүй	12				
Хариулт	Нийт										
Тийм	40										
Үгүй	12										
5.	Гленн Доманы зурган картын арга зүйг сургалт, үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлснээр хүүхдэд ямар ахиц дэвшил гарч байна вэ? <table border="1"> <thead> <tr> <th>Хариулт</th><th>Нийт</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Хэл ярианы хоцрогдол арилсан</td><td>15</td></tr> <tr> <td>Хүүхдийн үгийн сан нэмэгдсэн</td><td>11</td></tr> <tr> <td>Анхаарал төвлөрөл сайжирсан</td><td>12</td></tr> <tr> <td>Авиан дуудлага сайжирсан</td><td>14</td></tr> </tbody> </table>	Хариулт	Нийт	Хэл ярианы хоцрогдол арилсан	15	Хүүхдийн үгийн сан нэмэгдсэн	11	Анхаарал төвлөрөл сайжирсан	12	Авиан дуудлага сайжирсан	14
Хариулт	Нийт										
Хэл ярианы хоцрогдол арилсан	15										
Хүүхдийн үгийн сан нэмэгдсэн	11										
Анхаарал төвлөрөл сайжирсан	12										
Авиан дуудлага сайжирсан	14										
6.	Та өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа Гленн Доманы зурган картын арга зүйг интерацчилан тусгадаг уу? <table border="1"> <thead> <tr> <th>Хариулт</th><th>Нийт</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Тийм</td><td>36</td></tr> <tr> <td>Үгүй</td><td>16</td></tr> </tbody> </table>	Хариулт	Нийт	Тийм	36	Үгүй	16				
Хариулт	Нийт										
Тийм	36										
Үгүй	16										
7.	Гленн Доманы зурган картын арга зүйг сургалт, үйл ажиллагаандаа интеграцчилан зохион байгуулахад тулгарч буй асуудал? /Давхацсан хариултуудыг түүвэрлэв./ ✓ Насны онцлог ✓ Арга зүйгээ багш өөрөө маш сайн ойлгох ✓ Зарим сургалтын чиглэлийн агуулгад интеграцчилахад хүндрэлтэй ✓ Хэрэглэгдэхүүн материал бэлдэхэд хугацаа их шаарддаг										
8.	Гленн Доманы зурган картын арга зүйг сургалт, үйл ажиллагаандаа интеграцчилан зохион байгуулахын ач холбогдол, давуу тал нь юу вэ? /Давхацсан хариултуудыг түүвэрлэв./ ✓ Сургалт хоорондын уялдаа холбоо сайжирсан ✓ Хүүхдийн үгийн баялаг болон сэтгэн бодох чадвар хөгжиж байна ✓ Анхаарал төвлөрөл сайжирсан ✓ Хүүхдийн сонирхол хэрэгцээнд нийцэж байна ✓ Багшийн ажил хөнгөвчлөгдсөн ✓ Арга зүйн шинэ технологийг туршин, багшлах ур чадвар нэмэгдсэн.										

Үр дүн:

Бүлгийн нийт 31 хүүхдээс зурган картын арга зүйг хэрэгжүүлэхээс өмнөх судалгаа авахад 16 хүүхэд буюу 50% нь зарим авиаг буруу дуудах, шүлэг, оньсого, зүйр үг цээжлэх явц удаан, бүтэн өгүүлбэрээр ярих чадвар сул байсан бөгөөд тухайн арга зүйг сургалтын хөтөлбөрийн агуулгатай уялдуулан өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлснээр бүлгийн хүүхдийн авиан дуудлага сайжирч, үгийн баялаг нэмэгдэн, бүтэн өгүүлбэрээр ярих чадвар хөгжиж, шүлэг, оньсого, зүйр цэцэн үгийг хөгжилтэй, тоглоомын аргаар хурдан цээжилдэг болсон төдийгүй өөртөө итгэлтэй болж байсан. Ахицын судалгааны үр дүнг нэгтгэхэд 78.9%-ийн үзүүлэлтэй гарсан байна. Цаашид энэхүү арга зүйг цэцэрлэгийн бага, дунд бүлгээс эхлэн өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа тогтмол хэрэгжүүлснээр хүүхэд өргөн хэрэглээний 200 үгийг зөв дуудаж, тэдгээр үгээр өгүүлбэр зохиож өөрийгөө илэрхийлэх болон бусадтай харилцах чадвар нэмэгдэж, сургуульд ороход бэлтгэгдэж, сурлагын хоцрогдол үүсэхгүй, сайн суралцах суурь нь тавигдана гэж харж байна.

Сургалт үйл ажиллагаандаа зурган картын арга зүйг хэрэгжүүлж буй багш нараас авсан судалгаанаас харахад судалгаанд оролцогчдын 69% нь өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа зурган картын арга зүйг интеграцчилж явуулдаг бөгөөд тухай арга зүйг хэрэгжүүлснээр суралцахуй талаасаа хүүхдийн хэл ярианы хөгжил сайжирсан, үгийн баялаг нэмэгдсэн, авиан дуудлага сайжирч, анхаарал төвлөрөлт нэмэгдсэн гэсэн байна. Мөн багшлахуйд сургалт хоорондын уялдаа холбоо сайжирч, багшийн ажил хөнгөвчлөгдөх, багшийн ур чадвар нэмэгдэх зэрэг ахиц гарч байгаа нь судалгаанаас харагдаж байна.

Сайжруулах арга зам

Бидний судалгааны ажлаас харахад цаашид зурган картын арга зүйг хэрэгжүүлэхэд дараах зүйлсийг анхаарч, сайжруулж ажиллах нь үр дүнтэй гэж үзлээ. Үүнд:

- Зурган картын арга зүйг өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа интерацчилан хэрэгжүүлэх нь хүүхдийн хэл ярианы хөгжил төдийг сургуульд бэлтгэгдсэн байдал хангагдах, хүүхэд эрт уншиж сурах суурь тавигдах, сургуульд ороод уншиж сурахад тулгарах асуудлыг багасгах боломжтой байна.
- Зурган картаар Авиа – үг – холбоо үг – өгүүлбэр – эх гэсэн дараалалтай урт богино хугацааны төлөвлөгөөний дагуу хэрэгжүүлэх.
- Сургалтын бүх чиглэлд ашиглах боломжтой. Сургуулийн өмнөх насны хүүхэд бичиг үсгийг уншиж чадахгүй ч зурган картаар илэрхийлсэн шүлэг үлгэрийг зургийг нь хараад шууд уншиж байгаа мэтээр өөрөө дэлгэрүүлээд ярьдаг. Иймд өдрийн дэглэмийг зургаар гаргаж ангид байрлуулах, ангидаа, хичээлийн үед, цэцэрлэгт баримтлах дэг журмыг зурган хэлбэрээр хүүхдийн харааны түвшинд байрлуулах.
- Хүүхдийн харж тогтоосон таньдаг үгсийг оролцуулсан хөгжилтэй тоглоом явуулах.

Ерөнхий дүгнэлт

Бидний Гленн Доманы зурган картын арга зүйг өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлснээр хүүхдийн хэл ярианы хөгжилд гарч буй ахицыг судлах, цаашид тухайн арга зүйг сайжруулан, хэрэгжүүлж ажиллах зорилго бүхий судалгаанд Говь-Алтай аймгийн Баян-Уул сумын Цэцэрлэгийн Ахлах бүлгийн 31 хүүхэд болон Гленн Доманы картын арга зүйг **сургалт, үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж байгаа** төрийн болон төрийн бус өмчийн цэцэрлэгийн 52 багш цахимаар тус тус хамрагдаж судалгааны үрд дүнд боловсруулалт хийж дараах дүгнэлтэд хүрлээ. Үүнд:

Зурган картын арга зүйг цэцэрлэгийн бага, дунд бүлгээс эхлэн өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаандаа тогтмол хэрэгжүүлснээр хүүхэд өргөн хэрэглээний 200 үгийг зөв дуудаж, тэдгээр үгээр өгүүлбэр зохиож өөрийгөө илэрхийлэх болон бусадтай харилцах чадвар нэмэгдэж, сургуульд ороход бэлтгэгдэж, сурлагын хоцрогдол үүсэхгүй, сайн суралцах суурь нь тавигдана гэж харж байна.

Мөн хүүхдүүд зурган картаар тогтоосон танил үгийг хаана ч харсан шууд унших чадвартай болохоос гадна өгүүлбэр зохиож ярих, цаашлаад өгөгдсөн сэдвээр зурган карт ашиглан богино эх зохиож ярих чадвар сайжирна.

Хүүхдийн хэл ярианы хөгжил суралцахуйд төдийгүй багшийн ажил хөнгөвчлөгдөж багш өөрийн гэсэн арга зүйтэй болж цаашид туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх боломж бүрдэнэ гэж үзлээ.

Ном зүй:

1. Алтанхундага, Х., Нармандах, А. (2018). Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын сургалтын орчны стандарт, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
2. Батдэлгэр, Ж. нар, (2013). Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал. Улаанбаатар.
3. БШУЯ. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал. Улаанбаатар.
4. БШУЯ. (2012). Бага насны хүүхдийн хөгжлийн стандартын зөвлөмж. Улаанбаатар.
5. UNICEF., НҮБ-ын Хүүхдийн сан. (2020). Бага насны хүүхдийн цогц хөгжил. Улаанбаатар.
6. Наранцэцэг, Ц. (2017). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийн онол, арга зүйн үндэс. Улаанбаатар.
7. БШУЯ. (2021). Сурагч төвтэй, тэгш хамруулах, оролцоонд суурилсан бүтээлч арга зүй. Улаанбаатар.
8. Doman, G. (1964). How to Teach Your Baby to Read. Philadelphia. PA, The Doman Method.
9. Doman, G., & Delacato, C. (1967). The Ultimate Child Development Program. Philadelphia. PA, The Doman Method.
10. Silverman, L. K. (2010). Giftedness 101. New York. NY, Springer Publishing Company.
11. Bornstein, M. H., & Bradley, R. H. (2003). Socioeconomic Status, Parenting, and Child Development. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

ХӨГЖМӨӨР ДАМЖУУЛАН 5-6 НАСТАЙ ХҮҮХДИЙН МАТЕМАТИКИЙН ЭНГИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

УБТЗ-Хүүхдийн Секторын харьяа
Говьсүмбэр аймаг дахь Сансар цэцэрлэг
Р.Эрдэнэбаяр
Хөгжмийн багш
ebayar0915@gmail.com

Сэдэв сонгосон үндэслэл

Хөгжим нь сэтгэхүйн чанартай, гүн ухаан амьдралын утга учрыг эгшгээр илэрхийлдэг сэтгэлгээний урлаг учраас хүүхдийн оюун ухаан, сэтгэцийн ерөнхий хөгжлийг хангах, хүүхдийн төлөвшилд нөлөөлөх чухал хэрэглүүр болдог. Бага насны хүүхэд хөгжмөөр дамжуулж хөгжмийн сонсголоос гадна танин мэдэхүй, хэл ярианы хөгжил цаашилбал анхаарал, ой тогтоолт, дүрслэн бодохуй, гоо сайхны мэдрэмж, хөдөлгөөний эвсэл, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх олон талын үр нөлөөтэй.

Говьсүмбэр аймгийн Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн дунд жил бүр зохион байгуулагддаг “Бид бяцхан хөгжимчид” уралдааныг уламжлал болгон 6 жил дараалан зохион байгуулагдаж ирсэн. Бидэнд 5-6 настай хүүхдүүдийг хөгжимдүүлж сургах хэрэгцээ шаардлага гарч ирсэн. Тиймээс Карл Орфын хүүхдүүдэд зориулсан өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгийг, үндэсний хөгжмийн зэмсэгтэй хослуулан тоглохдоо математикийн тоон давтамж, дараалал, өнгө дүрсийг ашиглан хөгжимдүүлж сургасан туршилт судалгаагаа танилцуулж байна.

Зорилго: 5-6 настай хүүхдийн хэмнэлийн мэдрэмжээр математикийн энгийн төсөөлөлийг хөгжүүлэх ба хөгжмийн зэмсгээр хөгжимдүүлж сургасан ахицыг судлана.

Түлхүүр үг: Хүүхэд, хөгжмийн зэмсэг, хэмнэл

Удиртгал:

Шиничи Сузуки (1898-1998) Японы хөгжим судлаач сурган хүмүүжүүлэгч, доктор. Тэрээр хүүхдийг хөгжимчин болж хөгжүүлэх бус харин хөгжмөөр дамжуулж сайн шударга хүн болгож хүмүүжүүлэх хэрэгтэй гэж үзэж байсан. “Хөгжим бол хүний сэтгэлд хүрч чадах цорын ганц зэвсэг”

Карл Орф (1885-1952) Германы хөгжмийн зохиолч, хөгжим судлаач. Тэрээр хөгжмийн тусгай бэлтгэлтэй сонгогдсон хүүхдүүд биш, харин бүх хүүхдүүдэд зориулсан хөгжмийн боловсролын системийг үндэслэсэн. Энэхүү систем нь “Шульверк” систем юм. Гол онцлог нь уран бүтээлч, уран сэтгэмжийг энгийн хөгжмийн зэмсгээр хөгжүүлэх хэрэгтэй гэж үздэг.

Хүүхдийн хөгжил нь маш нарийн үйл ажиллагаа юм. Таван нас бол хамгийн тайван, дөлгөөн тааламжтай нас. Хүүхдүүд нөхөрсөг, хоорондоо илүү эвтэй найртай болж ирнэ. Энэ насандаа хүүхэд анхаарал нь илүү тогтворшиж, тогтоосон зүйлээ оюун ухаандаа хадгалах хугацаа нь уртсаж дуу, шүлгийг хурдан тогтоож удаан мартдаг. Хөгжмийн боловсролыг сургуулийн өмнөх наснаас нь эхлэн систем дэс дараалалтай олгосноор бидний ирээдүй болсон хүүхэд, өсвөр үе маань жинхэнэ урлагийг ойлгодог соёлтой хүмүүс болж төлөвшинө. Бид ирээдүйн хөгжимчин биш харин хөгжмийг сонсоод ойлгодог, түүнийг өөртөө хэрэглээ болгож чаддаг соёлтой

сонсогчийг л бэлтгэх нь чухал. Иймд хөгжмийн хүмүүжил нь сурган хүмүүжүүлэхүйн нэг томоохон зорилго байсаар ирсэн юм. Хүүхдийн хөгжилд хөгжмийн боловсрол нь дараах нөлөөллийг үзүүлдгийг судлаачид тогтоосон.

- Хөгжмийн хэмнэл, цохилт, найруулга нь бусад зүйлсийг сурахад дөхөм болдог.
- Хөгжмийг сонсох, тоглох, дуулах, бүжиглэх чадвартай болдог.
- Тархины хэсгүүдийн хоорондын холбоо олширч хурд нэмэгддэг.
- Бусадтай харилцах, бусдыг хүндэтгэх, хуваалцах, хайхрах чадварууд хөгждөг.
- Аливаа боломжийг ашиглах, санаагаа хөгжүүлэх бүтээлч сэтгэлгээ суулгадаг.
- Хөгжилтэй байдал нь цааш олон зүйлсийг сурах хүсэл төрүүлдэг.
- Ярих, сонсох, зохион байгуулах, төвлөрөх, өөртөө итгэлтэй болох, ой тогтоолт сайжирдаг.

Энэхүү судалгаандаа хөгжмийн энгийн зэмсгүүдийг тоглох аргачлалаар 5-6 насны хүүхдийн хэмнэлийн мэдрэмжийг хөгжүүлж, энгийн хөгжмийн зэмсгээр нэг улирлын туршид хөгжимдөж сургах сургалтын үйл ажиллагаагаа хуваалцаж байна.

Судалгааны арга зүй:

Туршилт судалгааг ажиглах, дагуулан дууриах, дадлагажуулах, биечлэн үзүүлэх аргаар хүүхдийн хөгжмийн суурь авьяас чадварыг тодорхойлох, дасгал даалгавар боловсруулан түвшинг тогтоож, энгийн хөгжмийн зэмсэг ба үндэсний хөгжим тоглох аргачлалаар дамжуулан хэмнэлийн мэдрэмж, хөгжмийн цомнол, аялгуу, хэмнэл, тоон давтамжийг ойлгож, мэдрэх чадварыг авч үзсэн.

Судалгааны хэсэг:

Хүүхдийн хөгжмийн суурь авьяасыг тодорхойлохын тулд нэг дэх долоо хоногийн хугацаанд Бэлтгэл бүлгийн хөгжмийн сургалтын цагаараа биеийн хэлэмжээр “Би жагсаж чадна” дууг хэмнэлээр тоглуулаад, хөгжөөн баясгах цаг болон чөлөөт тоглоомын цагуудаар хоёр долоо хоногийн хугацаанд “Жалам хар аялгуу”-ны удаан хэмнэлийг хонх, хурдан хэмнэлийг бөмбөр өндөрлөггүй хөгжмийн зэмгээр бэлдүүлж, хэмнэлийн мэдрэмж нь сайжирсаны дараа нэг долоо хоногийн хугацаанд Эгшигт хонх хөгжмөөр “Англи цагаан толгой”-н дууг цифр ашиглан биечлэн зааж сургаж гарааны үнэлгээ авсан.

Даалгавар:

1. Алга таших болон биеэр гүйцэтгэх үйлээр хэмнэлийн сонсголыг оншлох (Ая.С.Батболд Би жагсаж чадна дуу)
2. Бөмбөр ба цагирган хонх өндөрлөггүй хөгжмийн зэмсгээр хэмнэлийг гүйцэтгэх (Ая. Э.Чойдог. “Жалам хар”)
3. “Эгшигт хонх” өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгээр хэмнэлийг гүйцэтгэх (Англи цагаан толгойн дуу)

Үнэлгээ

- Хангалттай сайн - Даалгаврыг бүрэн, зөв гүйцэтгэсэн бол 3 оноо
- Хангалттай – Даалгаврыг бүгдийг зөв гүйцэтгээгүй, 2-3 алдаатай байсан бол 2 оноо
- Дундаж - Даалгаврыг ерөнхийд нь дутуу гүйцэтгэж байсан бол 1 оноо

Хүснэгт 1

№	Хүүхдийн нэр	“Би жагсаж чадна” дуунд биеийн хэлэмжээр хэмнэл гүйцэтгэх	Э.Чойдог “Жалам хар” аялгууг бөмбөр болон хонх өндөрлөггүй хөгжмийн зэмсгээр тоглох	“Англи цагаан толгойн дуу”эгшигт хонх өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгээр тоглох	Нийт оноо
1	М.А	3	3	2	8
2	С.А	3	3	2	8
3	Ц.А	1	2	1	4
4	Б.А	3	2	3	8
5	Б.Б	3	3	1	7
6	Б.Бу	3	2	3	8
7	Н.Г	3	2	3	8
8	Э.Д	2	1	2	5
9	Э.З	3	2	3	8
10	Б.Н	2	3	2	7
11	Д.С	3	2	1	6
12	Г.С	3	3	2	8
13	Т.М	3	3	2	8
14	А.Т	3	3	2	8
15	Б.Т	2	3	3	8
16	Х.Т	3	3	2	8
17	З.У	3	3	2	8
18	Л.Х	2	1	1	4
19	Э.Ч	3	3	2	8
20	Б.Э	3	2	3	8
	Хангалттай сайн	15	11	6	
	Хангалттай	4	7	10	
	Анхаарах шаардлагатай	1	2	4	

График 1

Биеийн хэлэмжээр хэмнэл

Бөмбөр ба хонх

Өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмэг

Дээрх үнэлгээнээс харахад хүүхдүүд биеийн хэлэмжээр хэмнэл тоглох даалгаврыг хангалттай гүйцэтгэж байсан. Мөн өндөрлөггүй хөгжмийн зэмсгээр хурдан удаан хэмнэлээс бүтсэн “Жалам хар” аялгууг тоглох даалгаврыг гүйцэтгэсэн. Нийт хүүхдүүдийн 20% нь анхаарах шаардлагатай, харин өндөрлөгтэй эгшигт хонх хөгжмөөр тоглох даалгаврыг 40-өөд хувь нь гүйцэтгэж чадаагүй байна. Хүүхдүүдийн хэмнэлийн мэдрэмж харилцан адилгүй байгаа нь харагдаж байна.

Нотны тэмдэглэгээг өнгөөр болон цифрээр таниулах аргачлал. Зураг 1.

1 2 3 4 5 6 7

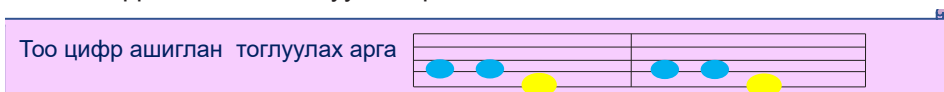
C D E F G A B

Сургалтын гарын авлага

Дүрс ашиглан ойлгуулах нь олон талын ач холбогдолтой. (хараа, өнгө, баримжаа, эв дүй)

Тоо цифр ашиглан тоглуулах арга:

Дээрх аргуудыг ашиглан 8 долоо хоногт тоо болон өнгө, цифрээр хөгжим заах аргачлалыг боловсруулан аргачлалынхаа дагуу “Миний дотны найз” Монгол ардын дуу “Хэдэн гялаан хонь” дууны хөгжмийг өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсэг болох металфон, эгшигт хонх, пианико, даралтат хөгжим, үндэсний хөгжмийн зэмсгүүд болох ятга, ёочин хөгжмүүдээр хэрхэн тоглохыг зааж өгсөн. Ингэхдээ хүүхэд бүрт тоглохыг хүссэн хөгжмийн зэмсгийг сонголт хийлгэж, тохирох хөгжмийн зэмсгийг хуваарилан өгч, өдөр бүр хөгжим тус бүрээр нь аргачлалыг зааж олон удаа давтуулж байлаа.

Өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсэг:

Металлафон- 5 хүүхэд

Эгшигт хонх- 2 хүүхэд

Пианико - 2 хүүхэд

Даралалт хөгжим 1 хүүхэд

Ятга хөгжим 7 хүүхэд

Ёочин хөгжим 3 хүүхэд сонгосон.

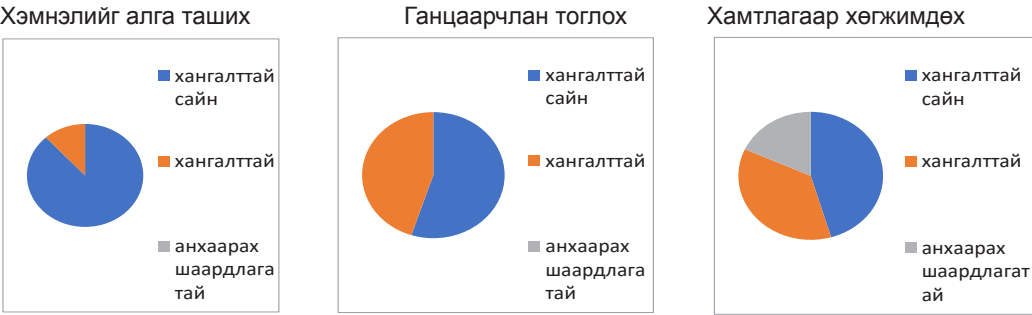
Судалгааны үнэлгээ

Ингээд 8 долоо хоногийн хугацаанд цэцэрлэгийн өдрийн дэглэмд тусгасан хөгжөөн баясгах цаг болон чөлөөт тоглоомын цагуудаар “Миний дотны найз”, “Хэдэн гялаан хонь” дууг зааж эхэлсэн. Эхний 1, 2 дугаар долоо хоногт “Миний дотны найз дуу”-г тоолох арга ашиглан биечлэн дагуулан дууриалгаж тоглох техникийг, хөгжим төрөл тус бүрээр нь зааж сургасан. 3, 4 дүгээр 7 хоногт Хэдэн гялаан хонь дууг зааж сургаж ,хэмнэлийн мэдрэмж нь сайжирсны дараа хөгжмийн аяыг бага зэргийн хурдан болгож хүндрүүлээд 5-6 дугаар долоо хоногт бүх хөгжмийн хамтлагаар бэлдүүлэхэд хүүхдүүдийн хэмнэлийн мэдрэмж хөгжиж байгаа нь харагдсан учраас сүүлийн 7-8 дугаар долоо хоногт аяыг илүү хурдан болгоод сүүлийн өдрөө үнэлгээг дахин хийсэн. Хүүхэд бүрийн хөгжлийн онцлогоос хамааран хараахан чадахгүй байсан хүүхдүүддээ гэрт нь хөгжмийн зэмсгийг нь өгч явуулах зэргээр эцэг эх, асран хамгаалагч нартай хамтран ажилласан.Мөн хөгжмийн төрлөөр баг болж хүүхэд хүүхддээ зааж сургаж байсан. Судалгаанд оролцсон хүүхдүүд нь 8 долоо хоногийн хугацаанд аргачлалын дагуу хөгжмийн зэмсгээр тоглоход “Миний дотны найз”, “Хэдэн гялаан хонь” дууны хөгжмийг өөр өөрсдийн хөгжмөөр тоглож сурсан байсан.

Хүснэгт 2

№	Хүүхдийн нэр	Миний дотны найз дуу Хэдэн гялаан хонь дууны хэмнэлийг алга таших	Миний дотны найз дуу Хэдэн гялаан хонь дууг хөгжмийн төрөл тус бүрээр хөгжимдөх	Үндэсний хөгжмийн зэмсэг болон Орфын Өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгээр хамтарч тоглох	Нийт оноо
1	М.А	3	3	3	9
2	С.А	3	2	1	6
3	Ц.А	3	3	3	9
4	Б.А	3	2	2	7
5	Б.Б	3	3	2	8
6	Б.Бу	3	3	2	8
7	Н.Г	3	2	2	7
8	Э.Д	3	3	3	9
9	Э.З	3	3	3	9
10	Б.Н	3	3	3	9
11	Д.С	3	2	2	7
12	Г.С	2	3	1	6
13	Т.М	3	2	2	7
14	А.Т	3	3	3	9
15	Б.Т	2	3	3	8
16	Х.Т	3	3	2	8
17	З.У	3	3	3	9
18	Л.Х	3	3	2	8
19	Э.Ч	3	3	3	9
20	Б.Э	3	3	3	9
Хангалттай сайн		18	15	10	
Хангалттай		2	5	8	
Анхаарах шаардлагатай		-	-	2	

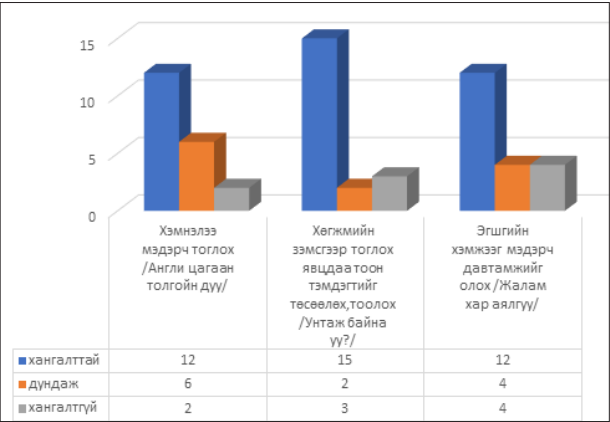
График 2

Судалгааны дүгнэлт:

Судалгаагаар бэлтгэл бүлгийн 20 хүүхдийн хэмнэлийн мэдрэмжийг “Миний дотны найз” дуу “Хэдэн гялаан хонь” дууны хэмнэлээр алга таших даалгавраар авахад 90%-тай хангалттай сайн гүйцэтгэж байсан бол, “Миний дотны найз”, Хэдэн гялаан хонь дууг хөгжмийн төрөл тус бүрээр хөгжимдөх даалгаврыг 75% хангалттай сайн, Үндэсний хөгжмийн зэмсэг болон Орфын Өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгээр хамтарч тоглох даалгаврыг 50% хангалттай сайн гүйцэтгэж байгаа нь харагдаж байсан.

График 3. Хэмнэлийн дараалал ба тоон давтамж

Хүүхэд хөгжмийн хэмнэлийг энгийн хөгжмийн зэмсгээр тоглох явцдаа хэмнэлийн мэдрч тоглохдоо 90%, хөгжмийн зэмсгээр тоглох явцдаа тоон тэмдэгтийг төсөөлөх даалгаврыг 85% эгшгийн хэмжээг мэдрч тоон 80% үнэлэгдэж байгаа нь математикийн сургалт энгийн төсөөлөл хөгжиж нь тоолох, дүрс таних, том жижиг дүрсийг таньж байгаа нь илүү үр дүнтэй нь ажиглагдлаа.

Хүүхдэд хөгжмөөр дамжуулан математикийн ойлголтыг, тэдний сонирхол татахуйц хөгжилтэй, хялбар аргаар зохион байгуулах нь туршилт судалгааны ач холбогдол оршино.

Дүгнэлт:

Хэмнэлийн мэдрэмжийг сайжруулахын тулд өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгээр хөгжимдөх аргачлалын олон дахин давталттай заасны үр дүнд нь хүүхдийн хэмнэлийн мэдрэмж, математикийн төсөөлөл нь хөгжиж, хөгжмийн зэмсгийг тогтмол тоглосноор хүүхдийн чадвар сайжирч байгаа нь харагдсан. Мөн хүүхдүүд хөгжмийн зэмсгээр тоглох үедээ баяр баясгалантай байсан.

Хүүхдийн хэмнэлийн мэдрэмжийг сайжруулахын тулд өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгүүдийг ашиглаж болохыг судалгааны үр дүн харуулж байна. Ингэхдээ ямар хөгжмийн зэмсгээр тоглох нь чухал биш гэдгийг мөн харж болно.

Энэхүү судалгаандаа математик-логикийн оюун ухааны тоолох, тооцоолон бодох, нотолгоо хийх, орон зайн мэдрэмж зэрэг математикийн үйлдлүүдийг гүйцэтгэх чадвар, хөгжмийн оюун ухааны хөг, аялгуу, хэмнэл, давтамжийг ойлгож, мэдрэх чадварыг авч үзэж болно (Мягмар, Б. (2022). 24-р тал).

Цэцэрлэгийн багш нар хүүхдийн хэмнэлийн мэдрэмжийг сайжруулахдаа хичээлийн цагаар болон хичээлийн бус цагаар энгийн хөгжмийн зэмсгээр тоглуулах хэрэгтэй. Ингэснээр хүүхдийн хэмнэлийн мэдрэмж сайжрах нь судалгаагаар харагдаж байна

Давуу тал:

- ✓ Хэмнэлийн мэдрэмжээр дамжуулан математик энгийн төсөөллийн чадвар нэмэгдсэн.
- ✓ Хүүхдийн сурах сургалтын орчин нөхцөл сайжирсан.
- ✓ Сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоо ширхэг төрөл нэмэгдсэн.
- ✓ Багш, эцэг эхийн харилцаа хандлагад эерэг өөрчлөлт гарсан.
- ✓ Хүүхдийн бие даан сурч хөгжих боломж нэмэгдсэн.
- ✓ Карл Орфын өндөрлөгтэй хөгжмийн зэмсгээр тоглох аргачлалын маш хурдан сурсан.
- ✓ Хүүхэд хүүхдээсээ суралцаж байсан.
- ✓ Цаашид хүүхдээ ганцаарчлан хөгжимдүүлж сургах хүсэлтэй эцэг эхчүүдийн тоо нэмэгдсэн.

Сул тал:

- ✓ Туршсан сургалтын хугацаа богинохон байсан.
- ✓ Хүүхэд бүрийн ялгаатай хэрэгцээнд тохируулан урын санг сонгох нь чухал байна.
- ✓ Үндэсний хөгжмийн зэмсэг болох ятга хөгжмийг тоглоход хүндрэлтэй байсан учир цохиур ашиглан тоглуулсан.
- ✓ Олон дахин давтаж ятга, ёочин хөгжим тоглох чадвар ахидаг тул цаг хугацааны бага байсан.

Дэвшүүлж буй санаа:

- ❖ Цаашид сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтад хэмнэлийн мэдрэмжийг хөгжмийн өндөрлөгтэй хөгжмөөр хөгжүүлж болох туршлагыг турших
- ❖ Хүүхдийн хөгжмийн суурь авьяас болон ой тогтоолт, логик сэтгэхүй, математик чадвар нь илүү хурдан хөгжих боломжтой юм гэдгийг эцэг эх асран хамгаалагч нарт ойлгуулах, хамтарч ажиллах
- ❖ Хөгжим –Математик хосолсон урын сангийн баяжилт хийж, шинээр дасгал даалгаврыг боловсруулах
- ❖ Цэцэрлэгүүд мэргэжлийн хөгжмийн багштай болох

Ном зүй:

1. А. plus модуль сургалт Хөгжим сонсох үйлээр хөгжмийн хэлийг таниулах арга хэлбэр.
2. БСШУЯ. (2019). СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
3. Батсүх, Б., Батсүх, Ж. Дуу хөгжим заах арга зүй. Улаанбаатар.
4. Лхагвасүрэн, Ж. (1986). Цэцэрлэгийн хүүхдэд хөгжмийн хүмүүжил олгох арга зүй.
5. Наранцэцэг, Б., Мягмар, Б. (2022). (Lawai- International journal of education).

ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ҮЛГЭРТ СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦЧИЛСАН АРГА ЗҮЙ

Дархан-Уул аймгийн цэцэрлэг
С.Уранчимэг
Бүлгийн багш
amirlan0210@gmail.com

Удиртгал

Хэрэв та хүүхдээ ухаантай болгоё гэвэл тэдэнд үлгэр ярьж өг. Хэрэв та түүнийг гайхалтай ухаантай болгоё гэвэл тэдэнд илүү их үлгэрийг ярьж өг.

Альберт Эйнштейн¹

Нийгэм хурдацтай өөрчлөгдөж буй өнөөгийн нөхцөлд мэдлэг, чадварын хадгалагдах болон хэрэглэгдэх хугацаа улам бүр богино болж, хувь хүнээс мэдлэг чадвараас гадна хандлага, зан чанар, сэтгэл хөдлөл, сэдэл зэрэг олон зүйлсийг цогцоор нь шаардах болжээ.

Хэдийгээр шинжлэх ухаан, технологийн хөгжил нь хүн төрөлхтөнд давуу талуудыг бий болгож байгаа ч хүний унаган гарваль, сониуч зан, бүтээлчээр сэтгэх чадвар, өөрийн сэтгэлгээний хэв шинжийн давуу байдлаа ашиглах боломжийг хумьж бэлэнчлэх сэтгэлгээг дэврээх оюуны залхуурал цаашлаад оюуны ядууралд нэрвэгдэх хандлагыг бий болгож буй талаар судлаачид бичих болжээ.

Энэхүү техник технологийн хөгжил нь манай улсад бага насанд нь хүүхэдтэйгээ харилцах хандлага бага, дэлгэцийн өмнө орхичидгоос болж хүүхдүүд хэл ярианы хөгжлөөс гадна, сэтгэцийн эмгэгтэй болох эрсдэл үүсээд байгааг олон эрдэмтэн судлаачид судалсаар байна.

Иймээс бага насны хүүхэдтэй ажилладаг багш нараас гадна эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг дэмжих зайлшгүй шаардлага үүсээд байна.

Багш бид хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг дэмжих олон үр дүнтэй аргуудыг судлан эрэл хайлт хийсний үр дүнд хүүхдийн хэл ярианы хөгжил нь хүүхдийн сурч танин мэдэх, хөгжих хэрэгцээний суурь болохыг дараах судалгаанд үндэслэн олж тогтоохыг зорилоо. Ингээд дараах чиглэлээр эцэг эх хүүхэдтэй ажилласан. Үүнд:

- Эцэг эхтэйгээ хамт зурагтай ном үзэж ярих
- Хэсэг бүлэг хүүхдүүдэд үлгэр уншиж өгөх
- Өөрөө санаачлан бие дааж номтой харьцах

- Хүүхдийн хэл яриа болон бусад хичээлүүдэд гарсан өөрчлөлтийг судалж үзээд сургалт, үйл ажиллагаандаа тусган хэрэгжүүлсний үр дүнд үлгэрээр дамжуулан сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах нь хүүхдийн хэл ярианы болон бусад судлагдахууны агуулгыг интеграцчилан олгох боломжтой.

Хүүхдийн харилцаа, хандлага, зан төлөвт эерэгээр нөлөөлж эцэг эх хүүхдэдээ үлгэр ярьж өгөх, хамтдаа ном унших, тэмдэглэл хөтлөх зэргээр цаг гарган хамтдаа хөгжих боломжийг бүрдүүлсэн нь үр дүнтэй арга байсан тул энэхүү үйл ажиллагаа туршлагаа бусдад түгээн дэлгэрүүлэхийг энэхүү илтгэлээрээ зорилоо.

1 <https://fliphtml5.com/tqylk/aged/basic>

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын салбарын 2024-2025 оны хичээлийн жилийн зорилго, зорилтын хүрээнд мөн сүүлийн жилүүдийн хүүхдийн явцын болон оношилгоо, барианы үнэлгээнээс харахад хүүхдийн хэл ярианы хөгжил сул байгаа нь харагдаж байна.

Иймээс манай цэцэрлэг 2024-2025 оны хичээлийн жилд үлгэрт суурилсан сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулж бүлэг бүр өөрийн насны онцлогт тохирсон хүүхдийн цогц хөгжлийг дэмжих боломжит үлгэрийн судалгааг гаргаж ярилцан МББ-ээр сургалт үйл ажиллагааг төлөвлөн зохион байгуулж байгаа сургалтын арга, үйл ажиллагааг бусдад түгээн дэлгэрүүлэхийг зорилоо.

Түлхүүр үг: Үлгэр, хүүхдийн хөгжил, интеграц

Сэдэв судлагдсан байдал:

Олон улсад орон нутаг, сургууль, цэцэрлэгийн түвшинд олон судлаачид хүүхдийн хэл ярианы хөгжилд үлгэр, зохиол чухал үүрэгтэйг судалсан байдаг. “Хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг үлгэрээр дэмжих арга зүй” Б.Төртогтох /Ph.D/ нар”Хүүхдийн өсөлт хөгжилтөд үлгэр чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Тэдний сонссон үлгэр, таньдаг дүрүүд нь найзууд шиг болж чаддаг. Үлгэр ярьж уншиж өгөх нь хүүхдийн өөртөө итгэх итгэл, мэдрэмж, хэл яриа сурах чадварт нөлөөлж байдаг. Үлгэрээр дамжуулан сурах нь юутай гайхамшигтай вэ гэх мэтчилэн үлгэрийг хүүхдийн хөгжил, төлөвшилд ашигладаг болохыг гадаад, дотоодын олон эрдэмтэн судлаачид судалсан байдаг.

Зорилго: Үлгэрт суурилсан интеграцчилсан арга зүйгээр хүүхдийн хөгжлийг дэмжиж болохыг судлахад оршино.

Зорилт:

- Эцэг эхтэйгээ хамт зурагтай ном үзэж ярилцах
- Хэсэг бүлэг хүүхдүүдэд үлгэр уншиж өгөхөд
- Өөрөө санаачлан бие дааж номтой харьцах
- Хүүхдийн хэл яриа болон бусад хичээлүүдэд гарсан өөрчлөлтийг судлан дүн шинжилгээ хийх, үр дүнг тооцон, түгээн дэлгэрүүлэх

Хамрах хүрээ: Дархан-уул аймгийн Дархан сумын 22-р цэцэрлэгийн дунд, ахлах бүлгийн 99 хүүхэд

Судалгааны арга:

Дараах судалгааны аргуудыг ашиглалаа. Үүнд: Ажиглалтын арга, харьцуулалтын арга, ярилцлагын арга, туршилтын арга, анализ

Судалгааны шинэлэг тал:

- Хэл яриа нь хүүхдийн сурч хөгжих, танин мэдэх үйлийн суурь болохыг судалж түүнийг хөгжүүлэх арга замыг судласан
- Үлгэрийг сургалтын гол арга, хэрэглэгдэхүүн болгосон
- Үлгэр нь хүүхдийн тал бүрийн хөгжлийг дэмжиж цогцоор нь хөгжүүлэх боломжтойг онол, судалгаанд үндэслэн батлахыг зорьсон.
- Видео бичлэгт суурилсан хичээлийн шинжилгээний аргыг ашиглаж нотлохыг зорьсон²

² Насан туршийн суралцахуй 2-р боть

ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ИНТЕГРАЦЧИЛСАН АРГА ЗҮЙ

Орчин үеийн нийгмийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, олон төрлийн чадвар, чадамж (бс)-ийг нэгтгэж, суралцагчдыг бодит амьдралд бэлтгэх зорилгоор боловсруулсан хичээлийг 21-р зууны интеграц хичээл гэдэг³.

1. Хичээлийн уялдаа холбоо (агуулгыг байгалийн ухаан, нийгмийн ухаан, урлаг, технологи, хэл болон бусад хичээлтэй уялдуулж сурагчдад цогц сэтгэх боломж олгох)

2. 21-р зууны чадвар (бүтээлч сэтгэлгээ, асуудал шийдвэрлэх, харилцаа, хамтран ажиллах, дижитал чадвар, мэдээллийг боловсруулах зэрэг чадварыг хөгжүүлэх).

3. Бодит амьдралын асуудал (бодит байдал дээр тулгуурлансан даалгавар, төсөл, кейс судалгаа ашиглан сурагчдад онолыг практикт хэрэгжүүлэх боломжийг олгох)

4. Технологийн интеграц (орчин үеийн технологи, цахим сургалтын хэрэгслийг хичээлд ашиглаж, суралцах үйл явцыг илүү үр дүнтэй, сонирхолтой болгох)

5. Суралцагч төвтэй арга зүй (сурагчдын сонирхол, хэрэгцээ онцлогт тохируулан суралцахуйг төлөвлөж, идэвхтэй оролцоог дэмжих) гэсэн онцлогуудтай байна.

Интеграц хичээл нь хичээл хоорондын уялдаа холбоог ойлгомжтой болгож, суралцагчдад олон өнцгөөс асуудал харах, ойлгох боломжийг олгодог.

Интеграц хичээл хийхэд багш нар хамтран ажиллах, нэгдсэн төлөвлөгөө гаргах, сурагчдын оролцоо, хүсэл сонирхолд нийцүүлдэг.

Зөв зохион байгуулсан интеграц хичээл нь цагийг үр ашигтайгаар ашиглаж, сурагчдын ойлголтыг гүнзгийрүүлэхэд тусалдаг.

Интеграц хичээл нь туршилт, алдаанаас суралцах явцыг нэг хэсэг юм. Багш нар аливаа сорилтыг уян хатан байдлаар хүлээн авч, хичээлийн дизайнаа сайжруулж байх нь чухал.

Интеграцад суурилсан суралцахуй гэдэг нь суралцагчдын мэдлэгийг хөгжүүлэх, ур чадварыг сайжруулах зорилгоор хэд хэдэн хичээлийн агуулгыг хооронд нь холбож, нэгтгэх сургалтын арга юм. Энэ нь суралцагчдад цогц мэдлэг олгох, мэдлэгийн хүрээг өргөжүүлэх, бодит амьдралтай уялдуулж ойлгох, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд чиглэсэн байдаг.

Үлгэр нь дээрх интеграцад суурилсан суралцахуйн олон арга хэлбэрийг өөртөө агуулж байдаг юм.

Үлгэр, зохиолд суурилсан арга зүй нь сургалтын үйл явцад үлгэр, өгүүллэг, тууж, домог зэрэг уран зохиолын бүтээлийг ашиглаж, хүүхдийн хэл яриа, сэтгэхүй, ёс суртахуун, төсөөлөн бодох чадвар болон бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх арга барил бөгөөд Энэхүү арга зүй нь хүүхдийн сонирхлыг татах, тэднийг сурах үйл явцад идэвхтэй оролцуулах, мэдээллийг илүү хялбар ойлгуулахад чухал үүрэгтэй⁴.

Үлгэр, зохиолд суурилсан арга зүйн үндсэн онцлог

- Бага насны хүүхдийн онцлогт тохирсон байх – Хүүхдийн нас, сонирхолд нийцсэн, ойлгомжтой, сургамжтай үлгэрийг сонгох.

- Олон мэдрэхүйг хамарсан байх – Хүүхдэд үлгэрийг зөвхөн унших биш, дүрд

³ Насан туршийн суралцахуй 1-р боть

⁴ Уран зохиол, үлгэрийг ашиглах аргачлалын талаарх судалгааны бүтээлүүд

хувирах, зурах, дуулах, хөдөлгөөн хийх зэрэг олон арга ашиглах.

- Оролцоонд суурилсан байх – Хүүхэд үлгэрийн үйл явдлыг зөвхөн сонсох биш, өөрөө оролцож, дүрд хувирч тоглох, шинэ төгсгөл зохиох гэх мэт идэвхтэй үйл ажиллагаанд оролцох.

- Бүтээлч байдал дэмжигдсэн байх – Хүүхэд өөрөө үлгэр зохиож, дүрүүдийг өөрчлөх, зураг зурах, жүжиг тоглох зэргээр бүтээлч байдлаа хөгжүүлэх.

- Сэтгэл хөдлөлийг хөгжүүлэх – Хүүхэд үлгэрийн баатруудын мэдрэмж, зан чанарыг ойлгож, бусдын сэтгэл хөдлөлийг хүндэтгэх дадалтай болох⁵.

Монголчууд эрт цагаас хүүхдээ үлгэрээр хүмүүжүүлэн, тэднийг эр зоригтой болгодог байжээ. Бид хүүхэд хүсэл мөрөөдлөө биелүүлэх нэг арга нь үлгэр гэж үздэг. Үлгэр хүүхдийн хэл яриа, сэтгэхүйг хөгжүүлж, тэдний хүмүүжилд чухал нөлөө үзүүлдэг. Үлгэр ярьж уншиж, ярьж өгөх нь тэдний хувьд эцэг эхтэйгээ байх хамгийн дотно мөч бөгөөд хүүхдээсээ элдэв зүйлс шаардахын оронд үлгэрээр дамжуулан хүмүүжүүлэх нь чухал нөлөөтэй ажээ. Та хүүхдэдээ үлгэр ярьж, уншиж өгснөөр дараах үр дүнд хүрч болно. Үлгэр нь хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг давуу хөгжүүлэх боломжтой байдгийг олон судлаачид судалсан байдаг. Хэлний хөгжил нь төрөхөөс өмнө эхэлж, амьдралын эхний гурван жилд хүүхдийн хөгжилд голлох үүрэгтэй байна. Мария Монтессори: Хүүхэд хэл сурах явцдаа эхлээд сонсож дараа нь зорилготойгоор ярьж эхэлдэг.

Хэл гэдэг бол сэтгэхүйн үйл явцаа илэрхийлэх хэрэглүүр учраас хүүхэд байнга сонсох ярих хэрэгтэй. Хэл яриагаар харилцахын тулд хоёроос дээш хүн байж харилцаа үүснэ.

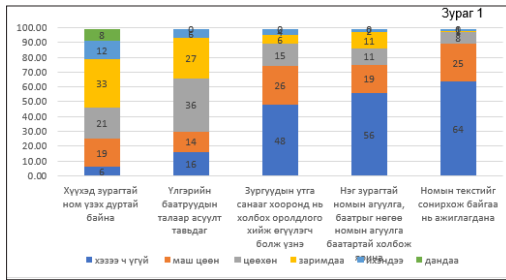
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, АРГА ЗҮЙ

Хүүхдийн хөгжлийг дэмжих үлгэрт суурилсан интеграцчилсан арга зүйг судалдсан судалгааны үр дүн

5 Уран зохиол, үлгэрийг ашиглах аргачлалын талаарх судалгааны бүтээлүүд

Судалгаа 1. /Хавар буюу 2024 оны 5 сар/

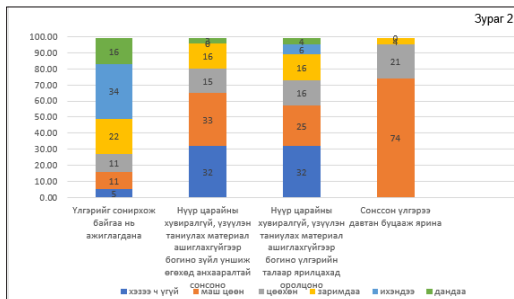
Үлгэрээр дамжуулан хүүхдийг хөгжүүлэх нь тэдний хэрэгцээ сонирхолд нийцэх эсэхийг асран хамгаалагчдын дэмжлэгтэйгээр тандах

- Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид ажиглах ажиглалтын хуудас /1/

/Зураг 1/-ээс харахад нийт 99 хүүхдийн 33% нь (заримдаа) зурагтай

ном үзэх дуртай, 36% нь (цөөхөн) үлгэрийн баатруудын талаар асуулт тавьдаг, 48% нь (хэзээ ч үгүй) зургуудын утга санааг хооронд нь холбох оролдлого хийж өгүүлэгч болж үзнэ, 56% нь (хэзээ ч үгүй) нэг зурагтай номын агуулга, баатрыг нөгөө номын агуулга, баатартай холбож ярина, 64% нь (хэзээ ч үгүй) номын текстийг сонирхож байгаа нь ажиглагдана гэж эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид ажигласан нь хүүхдүүд зурагтай ном болон үлгэрийн баатруудыг сонирхож байгаа нь бага ажиглагдаж байна.

Судалгаа 2. /2024 оны 5 сар/

Бүлгийн багш хэсэг бүлэг хүүхдүүдэд үлгэр уншиж өгөх ярилцахад ажиглах ажиглалтын хуудас

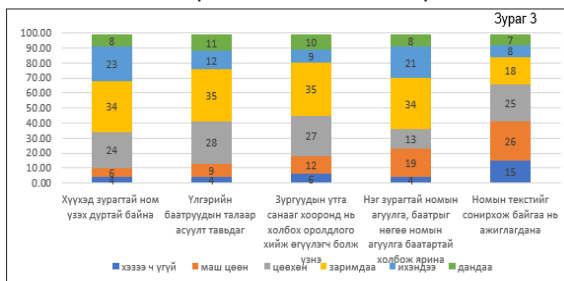
/Зураг 2/-оос харахад нийт 99 хүүхдийн 34% нь (ихэнхдээ) үлгэрийг сонирхож байгаа нь ажиглагдаж, 33% нь (маш цөөн) нүүр царайны хувиралгүй, үзүүлэн таниулах материал ашиглахгүйгээр богино зүйл уншиж

өгөхөд анхааралтай сонсож, 32% нь (хэзээ ч үгүй) нүүр царайны хувиралгүй, үзүүлэн таниулах материал ашиглахгүйгээр богино үлгэрийн талаар ярилцахад оролцож 74% нь (маш цөөн) сонссон үлгэрээ давтан буцааж ярих гэж ажиглагдсан байна.

Үүнээс харахад нийт хүүхдүүдийн ихэнх нь үлгэрийг сонирхож байгаа нь ажиглагдаж байсан тул ирэх хичээлийн жилийн сургалт үйл ажиллагааг үлгэрт суурилсан байдлаар төлөвлөн зохион байгуулах болсноор 2024-2025 оны хичээлийн шинэ жилээс эхлэн бүлэг бүлгийн хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон мөн хүүхдэд цогц мэдлэг олгох боломжтой үлгэрийн судалгааг хийж ажиллаж байна.

Судалгаа 3 /Намар буюу 2024 оны 12 сар/

Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид ажиглах ажиглалтын хуудас /2/

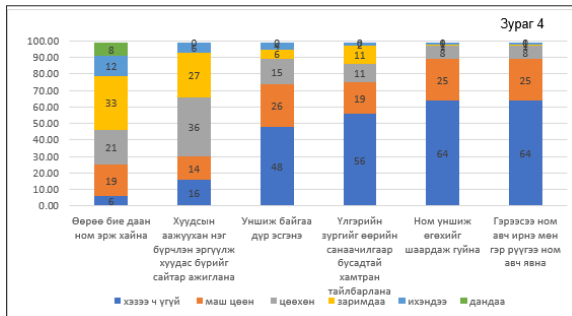

2024-2025 оны хичээлийн шинэ жилээс эхлэн бүлгийн хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон, хүүхдэд цогц мэдлэг олгох боломжтой үлгэрийг сонгон (шанаган хорхой ээжийгээ эрсэн нь, гурван тоорой, чоно ба долоон ишиг) 3 сарын турш сургалт үйл

ажиллагааг интеграцчилан явуулсны дараа гарсан өөрчлөлт /Зураг 3/-аас харахад нийт 99 хүүхдийн 34% нь (заримдаа) зурагтай ном үзэх дуртай, 35% нь (заримдаа) үлгэрийн баатруудын талаар асуулт тавьдаг, 35% нь (заримдаа) зургуудын утга санааг хооронд нь холбох оролдлого хийж өгүүлэгч болж үзнэ, 34% нь (заримдаа) нэг зурагтай номын агуулга, баатрыг нөгөө номын агуулга, баатартай холбож ярина, 26% нь (маш цөөн) номын текстийг сонирхож байгаа нь ажиглагдаж байна гэж эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид ажигласан нь хүүхдүүд зурагтай ном болон үлгэрийн баатруудыг сонирхож байгаа нь ахисан үзүүлэлттэй харагдаж байна.

Судалгаа 4 /2024 оны 12 сар/

Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид багшийн явуулж буй сургалт, үйл ажиллагааг дэмжин багшийн зааврын дагуу хүүхдэд ном уншин үлгэр ярьж өгч багшийн үйл ажиллагааг гэрт нь бататган ажилласны үр дүнд багш дараах байдлаар ажиглалтын хуудсыг бөглөн судалгааг хийлээ.

Бүлгийн хүүхдүүдийг “Өөрөө санаачилан бие дааж номтой харьцах” ажиглах хуудсаар бөглөхөд /Зураг 4/-ээс харахад нийт 99 хүүхдийн 28% нь (заримдаа) өөрөө бие даан ном эрж хайх, 32% нь (заримдаа) хуудсыг аажуухан нэг бүрчлэн эргүүлж хуудас бүрийг сайтар ажиглах, 32% нь (заримдаа) уншиж

байгаа дүр эсгэх, 26% нь (заримдаа) үлгэрийн зургийг өөрийн санаачилгаар бусадтай хамтран тайлбарлах, 27% нь (заримдаа) ном уншиж өгөхийг шаардаж гуйх, 31% нь (заримдаа) гэрээсээ ном авч ирнэ мөн гэр рүүгээ ном авч явах ажиглагдсан нь хүүхдүүд номонд дуртай болж эцэг эх, асран хамгаалагч харгалзан дэмжигчид хүүхдэд ном уншиж үлгэр ярьж өгөхөд цаг гаргадаг болсон мөн хүүхэд өөрөө санаачлан номтой харьцах болон бусад чадварт суралцаж байгаа нь харагдаж байна.

Судалгаа 5 /2024 оны 12 сар/

Нийгэмшихүй болон бусад судлагдахууныг дэмжиж хүүхдийг хөгжүүлж буйг хүүхдийн оношилгооны болон явцын үнэлгээний жишиг даалгавар

/Зураг 5,6/-аас харахад - Үлгэрээр дамжуулан сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилан явуулах нь хүүхдэд илүү

сонирхолтой олон талын мэдлэгийг нэг дор өгөх боломжтой нь харагдаж байна.

Судалгааны дүгнэлт: Үлгэрийг ээж аав, найз нөхөд, багштай хамтран уншиж, үлгэрт гарч буй үйл явдал, харилцан яриаг ойлгосноор аливааг танин мэдэх, сэтгэх, төсөөлөн бодох чадвар нь хөгжиж байгаа нь судалгаануудаас харагдаж байна.

Дүгнэлт:

Үлгэр сонсож өссөн хүүхэд өөртөө итгэлтэй, ухаалаг, бүтээлч сэтгэлгээтэй нэгэн болж өсдөг. Учир нь тэд үлгэр сонссоноор сайн мууг ялгах чадвартай болж, төсөөллийн сэтгэхүй нь сайжирдаг. Нэг үгээр хүүхдийг үлгэрээр хүмүүжүүлж болдог болох нь харагдаж байна. Мөн тэдний хэл ярианы хөгжил үгсийн сан сайжирна. Тиймээс үлгэр нь бодит ертөнцийг бүрэн таних хүртэл хүүхдийн хүмүүжил төлөвшилд нэн чухал үүрэгтэй юм. Бид сургалт үйл ажилагааг үлгэрт суурилсан байдлаар зохион байгуулан явуулж байгаа нь хүүхдийн цогц хөгжлийг дэмжих арга болж байна гэж үзэж байна.

- 2024-2025 оны хичээлийн жилд үлгэрт суурилсан сургалтын төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлж байна.
- Хүүхдийн хэл ярианы хөгжил болон ном, үлгэрийг сонирхох хүүхдийн хөгжлийн ажиглалтын хуудас боловсруулсан.
- Том ном, самбар, багш, хүүхдийн хөтөч зэрэг хэрэглэгдэхүүнүүдийг судлагдахуун бүрт интеграцчилсан байдлаар боловсруулан үйл ажиллагааг зохион байгуулж байна.
- Сургалт, үйл ажиллагааны явц болон ажиглалтаар үлгэр нь хүүхдийн цогц хөгжлийг дэмжих нэг арга болох боломжтой гэж үзэж байна.
- Мөн үлгэр бол хүүхдийн хэл ярианд шинэ үг, санаа бодлыг нэвтрүүлэх шилдэг арга юм.

Цаашид дэвшүүлэх санаа:

- Хүүхэд өөрөө өгүүлэгч болж өөрийнхөө оролцсон үйл явдал болон өөрт тохиолдсон зүйлээ үлгэр өгүүллэг болгон ярихад нь орчин бүрдүүлж дэмжлэг үзүүлж ажиллахад анхаарах,
- Орчуулгын болон Монгол ардын үлгэр зохиолыг хүүхдээр яриулан олон нийтийн сувагт байршуулах,

Ном зүй:

1. БСҮХ. (2024). Хамтын оролцоонд суурилсан сургалтын байгууллагын менежментийг хөгжүүлэх нь хурлын эмхэтгэл. Улаанбаатар.
2. Оюунцэцэг, Н. (2024). Насан туршийн суралцахуй 2-р боть. Улаанбаатар.
3. Оюунцэцэг, Н. (2023). Насан туршийн суралцахуй 1-р боть. Улаанбаатар.
4. Цахим Уран зохиол, үлгэрийг ашиглах аргачлалын талаарх судалгааны бүтээл <https://fliphtml5.com/tqylk/aged/basic>

ХҮҮХДИЙН ТАНИН МЭДЭХҮЙН ХӨГЖИЛД ШАГАЙН ТОГЛООМ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ (5 настай хүүхдийн жишээн дээр)

Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын 7-р цэцэрлэг

Б.Оюунтөгөлдөр

Багш, boyuntuguldurO@gmail.com

Үндэслэл:

Тоглоом нь үгийн ба өгүүлэхүйн эрхтний шүтэлцээтэй, дүрсийн үйлдэл хөдөлгөөн хослосон урлаг юм. Бидний өвөг дээдэс эрт дээр үеэс үр хүүхэд, залуу үеэ сурган хүмүүжүүлэхдээ ард түмний ахуй амьдрал зан заншил, ёс суртахуун, байгаль юмс, тооны тухай ойлголт өгөх хүүхдийн математик сэтгэлгээ, хэл яриа, авхаалж самбаа, оюун ухааныг хөгжүүлэхэд янз бүрийн тоглоомыг өргөнөөр ашиглаж иржээ. Ардын тоглоом нь сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах ба хөнгөвчлөх хэрэглүүр болно. Түүний нэг болох шагайн тоглоомын жишээн дээр хүүхдийн хөгжилд үзүүлж буй нөлөөг шинжлэх ухааны үндэстэй судалж сургалтад ашиглах нь чухал юм.

Зорилго:

Таван настай хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжилд шагайн тоглоомын үзүүлэх нөлөөг тогтооход оршино. Судалгааны зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд дараах ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.

Зорилт:

- Сонгосон сэдвийн хүрээнд судалсан эрдэмтдийн бүтээл эх сурвалжтай танилцах
- Шагайн тоглоомоор тоглох явцад хүүхдийн хөгжилд үзүүлж буй нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулах.
- Боловсруулсан үзүүлэлтийн дагуу сонгосон тоглоом 5 настай хүүхдийн хөгжилд тохирч буй эсэхийг туршиж үзэх
- 5 настай хүүхдэд тохирсон шагай тоглоомын дүрэм, тоглох аргачлалыг боловсруулах.

Арга зүй:

Судалгаанд хэрэглэсэн үзүүлэлтийг бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжлийг тус бүрийн хүрэх чадварыг өөрийн судалгааны зорилгод нийцүүлэн түүвэрлэн авсан. Үүний тулд даалгавар боловсруулж үнэлэх аргыг бичсэн юм.

Хүснэгт №1. Монгол үндэсний шагайн тоглоомоор тоглох явцад хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжилд нөлөөлөх нөлөөллийг судлах үзүүлэлт

Хүрэх чадвар	Үзүүлэлт	Томьёолол	Даалгавар	Арга
Бие бялдарын хөгжилд /Хөдөлгөөн, жижиг булчингийн хөгжил/				
Хүүхэд хөдөлгөөнөө удирдан зохицуулах чадвартай байх	Шагайг няслахдаа байрлалаа зөв тохиромжтой сонгоно.	Тодорхой	Шагай няслах	Ажиглалт

Гар хуруугаараа нарийн хүндэвтэх үйл хийх чадвартай байх	Гар, хурууны уян хатан чанар	Ерөнхий	Хараа хурууны хөдөлгөөний зохицолгоо	Ажиглалт
	Шагайг няслахдаа эрхий долоовор /эрхий дунд долоовор дунд/ хурууны тавилт	Тодорхой	Өөрийн гарт тохиромжтой хөдөлгөөнийг хийх	Ажиглалт
	Нясалсан шагайгаа эрхий долоовор хурууны чимхэлтээр хөндөхгүй авна.	Тодорхой	Хөндөхгүй авах	Ажиглалт
	Нясалсан шагайг зөв сонгон авна.	Тодорхой	Дараа няслах шагайгаа тооцоолж авах	Ажиглалт
Танин мэдэхүйн хөгжил /Математикийн энгийн төсөөлөл, хэл яриа/				
Тоог тогтоож тооны үйлдэл хийх чадвартай болох	Өөрийн авсан шагайг зөв оноож тоолно	Тодорхой	Дэс дараагаар тоолох	Ажиглалт
	Өөрийн ба бусдын авсан шагайг зөв тоолж харьцуулах	Тодорхой	Олон цөөнөөр харьцуулах	Ганцаарчилан ажиллах
Авиа дуудах чадвар	Няслах шагайгаа зөв нэрлэж, авах	Тодорхой	Авиаг зөв дуудах	Ажиглалт
Орон зайн баримжаа	Няслах шагайныхаа хол ойрыг тогтоож харна.	Тодорхой	Даалгаврыг анхааралтай хийж гүйцэтгэх /анхаарлын төвлөрөлт/	Ажиглалт
Үгийн утгыг мэдэх, ярих	Тоглоомын явцад бусдын хэлж байгаа үгийг анхааралтай сонсоно.	Тодорхой	Бусдын ярианд анхаарал хяналт тавих	Ажиглалт
Санаа бодлоо илэрхийлэх	Өөрийн санаа бодлоо илэрхийлнэ.	Тодорхой	Бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх	Ажиглалт
Нийгэмшихүйн хөгжил /Сэтгэлийн хөдөлгөөн, харилцаа/				
Өөрийгөө таних	Бусадтай хамтран тоглоно.	Тодорхой	Бусадтай найрсаг тоглох	Ажиглалт
	Өөрийн хэрэгцээг нүүрний хувирлаар илэрхийлнэ.	Тодорхой	Сэтгэлийн хөдөлгөөнтэй байх	Ажиглалт
Бусадтай харилцах	Бусдын үгийг сонсоно.	Тодорхой	Хүлээцтэй байх	Ажиглалт
	Бусдын тоглох ээлжийг харж өөрийн тоглох ээлжийг хүлээнэ.	Тодорхой	Тэсвэр тэвчээртэй байх	Ажиглалт
	Бусдын нүүрний хувирлыг хараад ойлгоно.	Тодорхой	Сэтгэл хөдлөлттэй эсэх	Ажиглалт

Үндэсний шагайн тоглоом нь таван настай хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжилд нөлөөлөх бүрэн боломжтой. Үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулахдаа Оросын эрдэмтэн Р.С.Немовын бага насны хүүхдэд

зориулан гаргасан аргачлалд тулгуурлан гаргасан. “Шагай няслах” тоглоомын явцад бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжилд хүүхдийн хийж гүйцэтгэж буй үйлдэлд ажиглалт хийж судалсан.

Үр дүн:

Судалгааны үр дүнд суралцахуйн чиглэл бүрийн агуулгад монгол ардын тоглоомыг тусган өгснөөр бэлтгэл бүлгийн 5 настай хүүхэд шагайгаар тоглох явцдаа юмсыг харьцуулах, өнгө ялгах, тоолох, орон зай, байрлалыг тодорхойлох, бусдын болон өөрийгөө хянах чадвар, сониуч, нэг нэгнийгээ хүлээх тэвчээртэй байдал сайжрахын зэрэгцээ хараа, гар сарвууны булчингийн хөдөлгөөний зохицолгоо сайжирч хөдөлгөөн нь уян хатан болсноор бичих бэлтгэлтэй болох, дүрэм журам гэдгийг ойлгож түүнийг заавал биелүүлэх гэсэн ойлголт нь батжин анхаарал нь тогтворжиж хүүхэд хоорондын харилцаа, ярих чадвар нь сайжирч хүүхэд сургуульд суралцахад зайлшгүй шаардлагатай сурах аргад давхар суралцаж байгаа нь судалгааны үр дүнгээр гарлаа. “Шагай няслах” тоглоомыг туршилтын өмнө ба дараагаар харьцуулахад судалгаанд оролцсон хүүхдийн оролцоо 6.1%-иар ахисан үзүүлэлттэй. байна. Энэ нь бага насны хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжилд шагайн тоглоом нөлөөлж байгаагийн илрэл юм.

Дүгнэлт:

Судалгааны эцэст сургах туршилтад “Шагай няслах” тоглоомыг хүүхдээр тоглуулах явцад бие бялдар 65.6%, танин мэдэхүй 67.5%, нийгэмшихүй 68.4%-тайгаар оролцлоо. “Шагай няслах” тоглоомын байдлыг тогтоох ба сургах туршилтын явц үр дүнд харьцуулалт хийж үзэхэд судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн бие бялдарын хөгжилд 6.0%, танин мэдэхүйн хөгжилд 5.4%, нийгэмшихүйн хөгжилд 7.1%-иар ахисан үзүүлэлт гарч байна.

Монгол үндэсний тоглоомоор тоглох нь хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжилд илүү нөлөөлнө гэж үзлээ. Үүнээс үзэхэд ардын уламжлалт ёс заншлыг аль болох бага наснаас нь таниулж, хүүхдүүдэд тоглоомоор нь дамжуулж хүргэх нь илүү үр дүнтэй болох нь судалгаагаар батлагдсан.

Түлхүүр үг: Хүүхдийн хөгжил, шагай, тоглоом, нөлөө

Ном зүй:

1. БСШУЯ. (2012). Бага насны хүүхдийн хөгжлийн стандартын агуулгын тохирцын үнэлгээний тайлан. Улаанбаатар.
2. Төртогтох, Б., (2019). Монгол үндэсний уламжлалт шагайн тоглоом ба бага насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжил. Улаанбаатар. Хүслийн өнгө ХХК.
3. БСШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
4. Аръяасүрэн, Ч., Нямбуу, Ч. (1992). Монгол ёс заншлын тайлбар толь. Улаанбаатар.
5. Алтансүвд, Л. (2009). Математикийн энгийн төсөөллийн төлөвшүүлэх судалгаа үр дүн. Улаанбаатар.
6. БСШУЯ. (2020). Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээ. Улаанбаатар.
7. Гэрэлтуяа, Г., (2012). Хүүхдийн хөгжилд шагайн тоглоомын үзүүлэх нөлөөлөл. Улаанбаатар.
8. Цэрэндондов. (2005). Оюун ухаан ба танин мэдэхүйн зарим үйл явдлыг судлах арга зүй. Улаанбаатар.
9. Гэрэлтуяа, Т., Лхагвасүрэн, Д. (2010). Бага насны хүүхдийн наадах монгол ардын наадам. Улаанбаатар.

ХӨГЖМИЙН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛАН ЯЛГААТАЙ ХЭРЭГЦЭЭТЭЙ ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙН АХИЦЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ НЬ

(Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн жишээн дээр)

Дорнод аймаг Хэрлэн сумын хүүхдийн 8 дугаар

Н.Алтанцэцэг

Эрхлэгч, altan3711@gmail.com

Дорнод аймаг Хэрлэн сумын хүүхдийн 2 дугаар цэцэрлэг

С.Бадамчимэг

Эрхлэгч, s.badamchimeg@gmail.com

ОРШИЛ

Судалгааны ажлын үндэслэл

Хөгжлийн онцлог ялгаатай хүүхдүүдэд нийгмийн орчинд хурдан дасан зохицох бусадтай харилцах, өөрийгөө илэрхийлэх, ойлгуулах, аливаа бэрхшээлийг даван туулах, зэрэг асуудлуудтай өдөр тутам тулгарч байдаг бөгөөд тэд энэхүү харилцааны эв дүйд суралцаагүйгээс өөртөө итгэлгүй, өөрийгөө илэрхийлж чадахгүй, өөрийгөө бусдаас доогуур үнэлэх зэрэг олон олон бэрхшээлүүдтэй тулгарч байдаг.

Аутизм¹ нь дотроо олон төрөл, хэлбэртэй байдаг учраас бүгдийг нь нэгтгэн “Аутизмын Хүрээний Эмгэг” (АХЭ) гэдэг тодорхойлолтоор нэрлэдэг ба энэ нэршлийн дор “сонгодог аутизм”, “хөнгөн хэлбэрийн аутизм”, “аспергерийн хам шинж” гэх зэргийн олон төрлийн аутизм багтдаг. Аутизмыг анх 1943 онд Австри-Германы эмч Лео Каннер дүрсэлж тодорхойлсон ба одоо үед аутизмын үндсэн гол шинжүүд бүхий аутизмыг “сонгодог аутизм” буюу “Каннерын аутизм” гэж нэрлэдэг. Австрийн эмч Ханс Аспергер гэдэг эрдэмтэн 1944 онд оюун ухаан, хэл ярианы чадвар хэвийн ч харилцах, нийгэмших чадвар муутай, хэсэг хүүхдийг дүрсэлснээр Аспергерийн хам шинж гэдэг ойлголт бий болсон.

Иймд бид хөгжлийн онцлог ялгаатай хүүхдийг нийгмийн хамгийн анхдагч орчин болох цэцэрлэгт нь хөгжмийн сургалт үйл ажиллагааны интеграцад суурилан тэдний хөгжлийг дэмжин, нийгмийн орчинд хурдан дасан зохицон үйл ажиллагааг амжилттай зохион байгуулж чадваас цаашид тогтвортой үргэлжлэх, амьдралын бүхий л явцад ямар ч салбарт өөрийгөө бусдын адил сурч, хөгжиж, ажиллаж, амьдрах чадвартай гэдгээ хүлээн зөвшөөрөх хамгийн чухал алхам болно хэмээн үзэж байна.

Илтгэл маань бүхэлдээ бидний 20 гаруй жил хийж хэрэгжүүлэн тодорхой үр дүн амжилтад хүрсэн сургалт, үйл ажиллагаа хэдий байгаа ч уламжлалт аргаа орчин үеийн шинэлэг арга зүйтэй уялдуулан ХӨГЖМИЙН СУРГАЛТ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ИНТЕГРАЦАД суурилан “Хүүхэд төвтэй дизайн” (child centered design) боловсруулсан. Хүүхэд бүрийн давуу тал онцлогийг сайтар ажиглан, судлан нээн илрүүлж тэдний өөрийн гэсэн онцлог чадварт анхаарлаа хандуулж түүнд нь тохирох тохируулга арга зүйг судлан суралцах үйлийг дэмжсэн үйл ажиллагаа бөгөөд өнөөдөр та бүхэндээ хөгжмийн сургалт үйл ажиллагааны интеграцад суурилан аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн хөгжлийн ахицыг нэмэгдүүлэн ажиллаж буй туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэх явдал юм.

¹ <https://autism.mn/>

Судалгааны ажлын дэвшүүлж буй асуудал

Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдүүдийн хувьд бусадтай хэрхэн нөхөрлөх, харилцах арга ухаанаа мэдэхгүй, хэл яриагаараа өөрийгөө илэрхийлэх чадваргүй, ээлжлэх, хуваалцах дургүй, бусдын сэтгэл санааг ойлгох болон өөрийгөө илэрхийлэх чадвар муу, хүрэлцэх мэдрэмжид хэт мэдрэгээс бусдыг биедээ хүргэх дургүй зэрэг сөрөг сэтгэл хөдлөлөө илэрхийлэх хандлага маш их байдаг.

Иймд бид аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдүүдийн хөгжлийн насыг олон улсын ICF үнэлгээнд суурилан вадемекум хөгжлийн үнэлгээгээр тодорхойлон, хөгжмийн сургалт үйл ажиллагааны интеграц дээр үндэслэн “Хүүхэд төвтэй дизайн” загвар гарган хөгжлийн ахицыг нэмэгдүүлэх боломжтой хэмээн үзэж байна

Зорилго:

Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн хөгжлийн онцлогийг судлан, тэдний онцлог хэрэгцээнд тохирсон хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулан хөгжлийн нас, ахицыг нэмэгдүүлсэн арга зам, туршлагаа хуваалцах

Зорилт:

1. Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн хөгжлийн онцлогийг судлах ба хөгжлийн чадварыг тодорхойлох
2. Хөгжмийн сургалт үйл ажиллагааны интеграцад суурилсан үйл ажиллагаа нь хүүхдийн хөгжилд хэрхэн үр дүнтэй нөлөөлж буйг судлах
3. Хүүхдийн хөгжлийн чадвар болон хөгжлийн насанд гарсан ахиц, амжилтыг үнэлэх, дүн шинжилгээ хийх

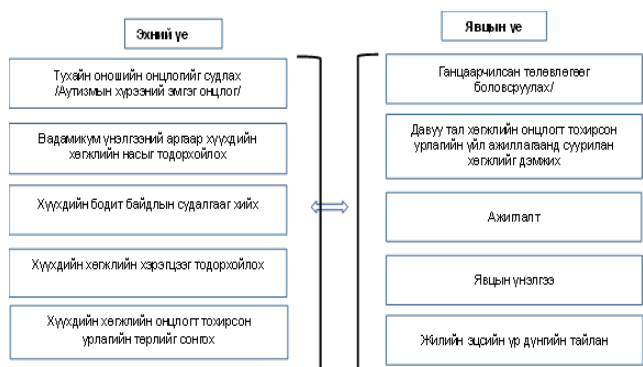
Бид аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдүүдийн онцлогийг судлан тэдний харааны ой тогтоолт болон дуу, хөгжмийн өндөр мэдрэмж зэрэг давуу талд түшиглэн тэдний хөгжлийг дэмжин ажиллах нь хамгийн оновчтой арга юм хэмээн үзэж судалгааны ажлаа эхлүүлсэн.

Иймээс хамгийн түрүүнд хэрхэн ажиллах “Процессын зураглал”-аа дараах байдлаар тодорхойлон ажилласан ба тухайн хүүхдийн онцлог хэрэгцээнд тохирсон урлаг, уран сайхны ажлын загвар боловсруулан ажилласан бо

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

Судалгааны талбар, түүвэр, арга хэрэгсэл, үр дүн:

Судалгааны ажлын талбар Дорнод аймгийн Хэрлэн сумын 8 дугаар цэцэрлэгийн бага, дунд, ахлах, бэлтгэл бүлэгт сурч буй 11 хүүхэд, судалгааны ажлын багажаар асуулга, ярилцлага, ажиглалтын аргыг сонгож, хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааны ганцаарчилсан төлөвлөлт боловсруулж, үр дүнг тооцох, аутизмын хүрээний

эмгэгтэй хүүхдийн хөгжилд хэрхэн ахиц гарч буйг илрүүлэн дүгнэлт гаргасан.

Судалгаа түүний үр дүн:

График 1 Цэцэрлэгт хамрагдаж буй тусгай хэрэгцээт хүүхдийн судалгаа

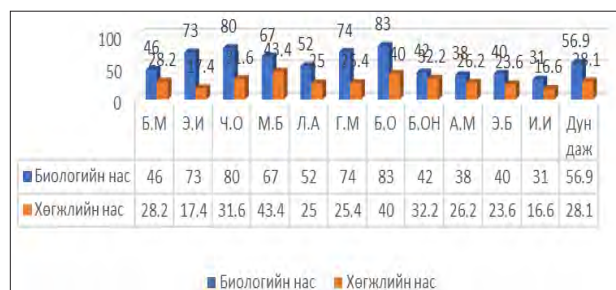
1 Цэцэрлэгт хамрагдаж буй тусгай хэрэгцээт хүүхдийн судалгаа: Тус цэцэрлэгт нийт 27 тусгай хэрэгцээтэй хүүхэд суралцаж байгаагаас 11 хүүхэд аутизмын хүрээний эмгэгтэй оношлогдсон байна.

График 3 Вадемекум

үнэлгээний аргаар аутизмын хүрээний эмгэг хүүхдийн биологийн нас болон хөгжлийн насыг /сараар/ тодорхойлсон байдал

Вадемекум үнэлгээний аргаар аутизмын хүрээний эмгэг хүүхдийн биологийн нас болон хөгжлийн насыг тодорхойлсон байдлын судалгаа: Вадемекум үнэлгээний аргаар аутизмын хүрээний эмгэгтэй 11 хүүхдийн биологийн нас нь 2 нас 7 сар - 6 нас 6 сартай хүүхэд байна Харин хөгжлийн насны хамгийн бага нь 1 нас 4 сар ба нийт хүүхдийн дундаж нь 2 нас 4 сартай тодорхойлогдсон.

Судалгааны дүгнэлт:

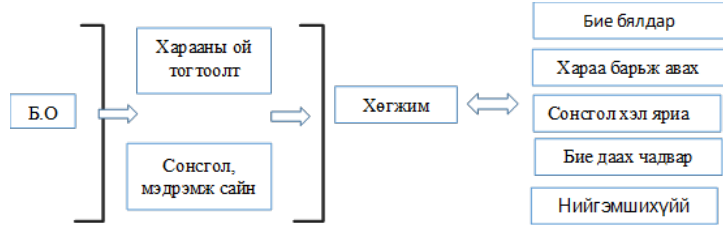
Тус цэцэрлэгт нийт 27 тусгай хэрэгцээтэй хүүхэд суралцаж байгаагаас 11 хүүхэд аутизмын хүрээний эмгэгтэй оношлогдсон ба тухайн хүүхдийн онцлогийг судлах, зорилгоор хөгжлийн хөтөч Вадемекум үнэлгээний аргаар хүүхдийн хөгжлийн насыг тодорхойлох зайлшгүй шаардлагатай байсан.

Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдүүдэд харилцааны бэрхшээлээс болж нийгэмшихэд хамгийн их хүндрэл учирдаг. Иймээс сонирхолтой, нэг зүйлд төвлөрөх таалагдах зүйлийг олж тохируулга хийх хэрэгтэй. Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн шинж тэмдэгээр нь 3 түвшинд хувааж үзэхэд 1 дүгээр түвшин дээр 6 хүүхэд хөнгөн, 2 дугаар түвшин дээр 3 хүүхэд хүндэвтэр, 3 дугаар түвшин дээр 2 хүүхэд хүнд гэж харагдаж байна.

Иймд 1 ба 2 дугаар түвшний хүүхдэд хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагаагаар тохируулга хийн, ганцаарчилсан 5 айн хөгжилд ахиц, амжилт гарах магадлал өндөр байна гэсэн дүгнэлтэд хүрсэн.

Хөгжмийн сургалт үйл ажиллагааны интеграцад суурилсан үйл ажиллагаа нь хүүхдийн хөгжилд хэрхэн үр дүнтэй нөлөөлж буйг судлах

Хөгжмийн сургалт, үйл
ажиллагааны интеграц
/нэгж хүүхдийн жишээ/
(Схем 2)

Хүснэгт 2. Аутизмын хүрээний эмгэг онцлог тохирсон хөгжмийн төрлийг сонгосон байдал

№	Хүүхдийн нэр	НАС		Хөгжлийн түвшин	Тохируулга хийсэн урлаг уран сайхны үйл ажиллагаа
		Биологийн нас	Хөгжлийн нас		
1	Б.М	3.8	2.4	Түвшин-1	Хөгжим болон бүжиг
2	Э.И	5.8	1.5	Түвшин-1	Хөгжим болон бүжиг
3	Ч.О	6.4	2.6	Түвшин-1	Бүжиг
4	М.Б	5.3	3.6	Түвшин-1	Хөгжим болон бүжиг
5	Л.А	4	2.1	Түвшин-1	Хөгжим болон бүжиг
6	Г.М	5.9	2.1	Түвшин-1	Хөгжим болон бүжиг
7	Б.О	6.6	3.3	Түвшин-2	Хөгжим
8	Б.Он	3.2	2.6	Түвшин-2	Хөгжим
9	А.М	2.9	2.1	Түвшин-2	Хөгжим
10	Э.Б	3	1.9	Түвшин-3	=
11	И.И	2.3	1.3	Түвшин-3	=

Нийт Аутизмын
хүрээний эмгэг
онцлогтой 11
хүүхдээс хөгжлийн
түвшин 1-6, түвшин
2-3, түвшин 3-2
хүүхэд байсан
бөгөөд Биологийн
насы хувьд 3.8-5.9
буюу хөгжлийн нас
нь 1.5-3.6 тохируулга
хийсэн урлаг уран

сайхны үйл ажиллагаагаар бүжиг-1, хөгжим-3, хөгжим болон бүжиг хосолсон 5 хүүхэд байлаа.

Хүснэгт 5. Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө

Хүүхдийн овог нэр	Батаа Од		Төрсөн огноо	2018 оны 02 сарын 22 өдөр Нас: 6.6 сар
Цэцэрлэг бүлэг	8 дугаар цэцэрлэг Бэлтгэл “Г” бүлэг		Бүлгийн багш	Б.Хулан
Зорилго	Үе тэнгийн хүүхдүүд болон насанд хүрэгчидтэй харилцах өөрийн хүсэл хэрэгцээгээ илэрхийлж хамтарч тоглох, энгийн дүрмийг ойлгох гүйцэтгэх хийж буй зүйлээ дуусгахад дэмжлэх үзүүлэх			
Хөгжлийн чиглэл	Хугацаа	Хүүхдийн бодит байдал	Дэвшүүлсэн зорилт	Багшийн дэмжлэг арга зүй
Нийгэм-шихүй	Эхний хагас	Багштайгаа мэндлээрэй гэхэд сайн уу гэж хэлэхэд багшийг дуурайн хэлдэг. -Сургалт үйл ажиллагаа болон тоглоомын цагаар ганцаараа тоглодог ба хүүхдүүдтэй хамт тоглох үед багш заавал ганцаарчлан зааварчилгаа өгч байж биелүүлдэг. -Өөрийн хийж буй үйлдэл тоглоомыг тоглож байхад найзууд нь санаатай болон санаандгүй саад болоход дургүйцлээ илэрхийлж бухимддаг.	-Үе тэнгийн найзуудтайгаа тоглож байх үед хүүхдүүдэд зааварчилгаа өгөхөд бусад хүүхдүүдийн адил гүйцэтгэнэ. -Сайн уу? Баярлалаа, Уучлаарай зэрэг үгийг хэлүүлэх /бусдын сануулгатайгаар ч хамаагүй/ -Хүүхдүүдийг харж, дуурайж хамтарч тоглох	Багш эхлэн мэндлэх, хэлэх бүрт урамшуулах Өөрийн тоглох дуртай тоглоомыг бэлтгэх хүүхдүүдийн дунд зэрэгцэн суулгах
	Сүүлийн хагас			Өдөр тутмын үйл ажиллагаанд тогтмол оролцуулах

Хүснэгт 6. Хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааны интеграцад гарсан үр дүн

Хөгжлийн ай	Хөгжмийн сургалт үйл ажиллагааны интеграц
Хөгжим /энгийн хөгжмийн зэмсэг	
Бие бялдрын хөгжил	- Хөгжмийн хэмнэлд тохируулан хөдөлгөөн хийснээр биеийн ерөнхий хөгжилд эерэг нөлөөтэй - Хөгжмийг тоглох явцад гарын том, жижиг булчингууд хөгжих хамгийн том боломж болж байсан
Хараа барьж авах хөдөлгөөний хөгжил	- Хөгжмийг тоо болон өнгө ашиглан заан тоо болон өнгийг тогтоох чадварыг нь хөгжүүлсэн. - Хөгжим нь хүүхдийн хүрэлцэх, сонсох, харах зэрэг бүх мэдрэмжийг нэгэн зэрэг мэдрэх мэдрэмжийг хүүхдэд өгч чадаж байна.
Сонсгол хэл ярианы хөгжил	- Хөгжим нь хүүхдүүдэд ямар ч үг ашиглахгүйгээр сэтгэлийн хөдөлгөөнөө илэрхийлэх боломжийг олгож, үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөг олгож байсан.
Бие даах чадварын хөгжил	- Хөгжим нь хүүхдийн бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд хамгийн гол түлхэц болж чадаж байсан.
Сэтгэл хөдлөл бусадтай харилцах харилцаа	- Хөгжим сэтгэлийн хямрал болон хүүхдүүдийг тайвшруулахад эерэг нөлөө үзүүлж байсан. - Хүүхдийн дотоод мэдрэмжийг илэрхийлэх хамгийн гол хэрэгсэл болсон.
Хөгжимт хөдөлгөөн /бүжиг/	
Бие бялдарын хөгжил	- Бүжгийн хөдөлгөөн бүрийг гүйцэтгэхийн тулд том, жижиг булчингуудыг хослуулан булчингуудыг хүч чадлыг нэмэгдүүлдэг ба тэсвэр тэвчээрийг сайжруулж, хөдөлгөөний эвсэлийг дэмждэг. - Мөн бүжиг нь тэнцвэрээ олох чадварыг хөгжүүлдэг.
Хараа барьж авах хөдөлгөөний хөгжил	- Тодорхой орон зайд хувирган хийдэг ба энэ нь хүүхдийн харааны хөгжлийг маш сайн дэмждэг
Сонсгол хэл ярианы хөгжил	- Хөгжмийн ая хэмнэлд тохируулан бүжиглэх нь хүүхдийн сонсголыг хөгжүүлдэг. - Бүжиглэх үед хөгжимтэй бие махбодын харилцан үйлчлэл нь хэмнэлийг хөгжүүлдэг бөгөөд энэ нь хөдөлгөөний хяналтыг сайжруулахад тусалдаг.
Бие даах чадварын хөгжил	- Бүжиг нь тархины хөгжлийг дэмжих хамгийн чухал хэрэгсэл болж чаддаг. Бүжиглэж байхдаа оюуны давхар давхар үйлдэл хийдэг. Жнь: Дараагийн хөдөлгөөнөө санах, ганц ганцаараа, хэсэг хэсгээрээ, тойрог үүсгэх г.м - Бүжгийн үеэр олж авсан эдгээр ур чадвар нь өдөр тутмын үйл ажиллагаанд шаардлагатай хөдөлгөөний хэв маягт хувирдаг
Сэтгэл хөдлөл бусадтай харилцах харилцаа	-Биеийн мэдрэмж, мэдрэхүйн харилцан үйлчлэлийг сайжруулдаг

Туршин хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцсон байдал: Хүүхдийн хөгжлийн чадвар болон хөгжлийн насанд гарсан ахиц, амжилтыг үнэлэх, дүн шинжилгээ хийх.

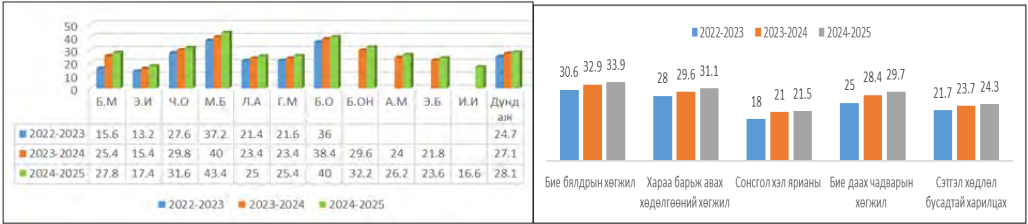
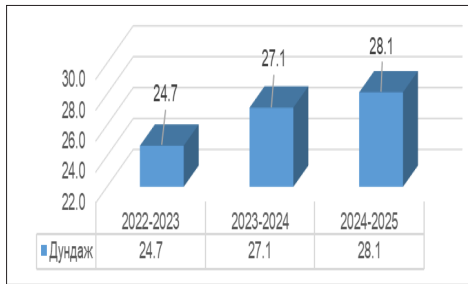

График 20. Хөгжлийн ай тус бүрийн дунджаар харьцуулвал:

Аутизмын хүрээний эмгэг онцлогтой хүүхдийг тохируулга хийсэн 3 жилийн хөгжлийн сургалт үйл ажиллагаанд 3 жил тасралтгүй хамрагдсан 7 хүүхэд, 2 жил тасралтгүй хамрагдсан 3 хүүхэд, 1 жил хамрагдаж байгаа 1 хүүхэд байна.

Сургалт үйл ажиллагаанд 3 жил хамрагдсан 7 хүүхдийн 5 айн хөгжил нь 3.4-12.2 хувиар хөгжлийн ахиц нь нэмэгдсэн ба

дунджаар 5.4 хувиар, 2 жил хамрагдсан 3 хүүхдийн дундаж нь 2.6 хувиар ахисан байна. 2022-2023 хичээлийн жилд хөгжлийн айн дундаж нь 24.7, 2023-2024 оны хичээлийн жилд хөгжлийн айн дундаж нь 27.1, 2024-2025 оны хичээлийн жилд хөгжлийн ай нь 28.1 байлаа. Хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааны интеграцчилан зохион байгуулахад 3 жилийн ахиц нь 3.4 нэмэгдсэн байна.

Дүгнэлт:

Нийгмийн харилцааны хамгийн чухал хэрэглүүр болох харилцаа нь хэзээ ч үгээр хязгаарлагдахгүй бөгөөд үйлдлээрээ илэрхийлэх боломжтойг бидний туршин хэрэгжүүлсэн “ХӨГЖМИЙН СУРГАЛТ,ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ИНТЕГРАЦ” нотолж харуулж чадаж байсан ба энэхүү үйл ажиллагаа нь тусгай хэрэгцээт хүүхдүүдэд бүх талаараа хөгжих боломжийг олгож байсан. Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдүүд харилцааны бэрхшээлээс болж нийгэмшихэд хамгийн их хүндрэл учирдаг ба үүнээс шалтгаалан тэдний хөгжлийг ахицыг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагаанд олон олон бэрхшээлүүд үүсэж байдаг. Бид энэхүү бэрхшээлийг даван туулах хамгийн оновчтой арга зам бол хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааны интеграцад суурилан бусад шаардлагатай олон ур чадварыг хөгжүүлэх үйл ажиллагааг амжилттай туршин хэрэгжүүллээ.

Хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааны интеграцад суурилан зохион байгуулсан үйл ажиллагааны гол зорилго нь хүүхдийн зан байдал, бодол санаа, мэдрэмжид эерэг өөрчлөлтийг бий болгоход оршдог бөгөөд үүний үр дүнд бие бялдрын болон танин мэдэхүйн ур чадвар, түүнчлэн нийгмийн харилцаа, өөрийгөө үнэлэх, мэдрэхүйн мэдрэмж, бусадтай харилцах, харилцаа холбоонд ахиц, амжилтууд гарч чадаж байна

Хүүхдүүдийн хөгжлийн онцлогт тохирсон хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилан ганцаарчилсан хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулснаар хүүхдийн хөгжилд хэрхэн ахиц өөрчлөлт гарч буй эсэхэд өдөр тутмын ажиглалт тэмдэглэл хөтөлж байсан нь хүүхэдтэй холбоотой тоон болон чанарын мэдээлэл цуглуулан ахицыг үнэлэхэд хялбар байсан.

Вадемекум хөтөчийн 5 ай тус бүрээр гаргасан сүүлийн 3 жилийн хөгжлийн ахицын үзүүлэлтийг харуулбал:

- Бие бялдрын хөгжил 0.9 хувиар ахиж хөгжлийн дундаж 1.8 нас хувиар
- Хараа барьж авах хөдөлгөөний хөгжил 1.2 хувиар ахиж хөгжлийн дундаж нас 2.3 хувиар
- Сонсгол хэл ярианы хөгжил 0.6 хувиар ахиж хөгжлийн дундаж нас 2.1 хувиар
- Бие даах чадварын хөгжил 0.8 хувиар ахиж хөгжлийн дундаж нас 2.7 хувиар

- Сэтгэл хөдлөл бусадтай харилцах 0.8 хувиар ахиж хөгжлийн дундаж нас 2.4 хувиар ба дунджаар цэцэрлэгийн хэмжээнд явж буй 11 аутизмтай хүүхдүүдийн хөгжлийн нас 2.2 хувиар ахисан эерэг өөрчлөлт гарсан.

Хүүхдүүдийн хөгжлийн онцлогт тохирсон хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулснаар хувь хүүхдийн өвөрмөц хэрэгцээ шаардлагаас хамааран олон янзын хэлбэртэй байж болох бөгөөд бид хүүхдүүдээс урлагийн том амжилтыг бус үйл ажиллагаанд хэрхэн оролцож байгаад гол анхаарлаа хандуулан ажилласан ба зөвхөн хувь хүүхдийн хөгжлийн онцлог хэрэгцээг илрүүлэн тохирох аргыг олж нээн хөгжлийг дэмжих нь чухал гэдгийг бид үйл ажиллагаа бүр дээрээс олж харж байсан.

Гол давуу талуудыг дурдвал:

Өөрийгөө илэрхийлэх чадвар сайжирсан, хүүхдүүд урлагийн бүтээлч үйл явцаар дамжуулан өөрийгөө илэрхийлэх, бусдад хүргэх шинэ арга замыг олж чадаж байсан.

- Хүүхдэд өөрийгөө чөлөөтэй илэрхийлэх, сонголт хийх орон зайг бий болгож, бие даасан байдал, өөрийгөө бусдад ойлгуулах мэдрэмжийг бий болгож байна.
- Нийгмийн харилцааны ур чадвар болон нийгэмшихүйн хөгжилд бодитой ахицууд гарсан, бусадтай хамтран үйл ажиллагаанд оролцож утга учиртай нөхөрлөлийг бий болгож чадаж байсан.
- Стресс, түгшүүр багассан, хүүхдүүд бүтээлч үйл явцад анхаарлаа төвлөрүүлж, хамтран баяр баясгалантай үйл ажиллагаанд оролцож байна.
- Биеийн ерөнхий хөгжилд эерэг өөрчлөлтүүд гарсан ба гарын том жижиг булчин гар, нүдний зохицуулалтыг сайжирсан.
- Өөртөө итгэх итгэл, өөрийгөө үнэлэх үнэлэмжийг нэмэгдсэн.

Иймд яг нэг стандарт бүхий сургалтын хэрэглэгдэхүүн болон арга зүй гэхээсээ илүү хувь хүүхдийн хөгжлийн хэрэгцээнд ямар үйл ажиллагаа илүү тохирох вэ? гэдгийг багш бүр олон удаагийн ажиглалт, олон удаагийн давтамжтай үйлдэл зэргээс ажиглан арга зүйгээ сонгох бөгөөд багшаас уйгагүй хичээл зүтгэл шаардах ярвигтай ажил мэт боловч эцсийн үр дүн нь үнэхээр гайхшруулж багш, хүүхэд, эцэг эхчүүд бүгд урам зоригоор тэтгэгдэж чадаж байсан.

Дэвшүүлсэн санал: Тусгай хэрэгцээт хүүхдүүдэд “ХӨГЖМИЙН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ИНТЕГРАЦЧИЛАН” зохион байгуулах нь тэдэнд бүхий л талаар хөгжих боломжийг өгч хөгжлийн чадвар болон ахицыг нэмэгдүүлэн, нийгмийн орчны хамгийн чухал хэрэгсэл харилцааны эерэг чадваруудыг эзэмших боломжуудыг олгоход үр дүнтэй юм.

Ном зүй:

1. JICA. (2018). Аутизмын хүрээний бэрхшээлийн тухай ойлголт /аутизмын хүрээний эмгэг, аутизмын хүрээний бэрхшээл/. Улаанбаатар.
2. (2019). Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх онлайн сургалт “Тэгш хамруулан сургах боловсрол” видео хичээл. Улаанбаатар.
3. ХИС. (2020). Сургалтын үйл ажиллагааг дэмжих тусгай хэрэгцээт боловсролын арга зүй бага ангийн жишээн дээрх 172 шинэлэг санаа. Улаанбаатар.
4. БШУЯ. (2022). Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулахад чиглэсэн эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл. Улаанбаатар. Битпресс ХК.
5. (2020). Тэгш хамруулан сургахад багшид туслах арга зүй. Улаанбаатар.

Цахим эх сурвалж: <https://www.khuukhed-khugjil.mn/> <https://autism.mn/>

ҮЛГЭР, ЗОХИОЛД ТУЛГУУРЛАН СУРГАЛТЫН ЧИГЛЭЛҮҮДИЙН ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГААР ТАВАН НАСТАЙ ХҮҮХДИЙН ХЭЛ ЯРИАГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

*Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын 4 дүгээр цэцэрлэг
С.Алимаа¹, Б.Энхжаргал², С.Амгалантайван³, Э.Сүрэнцэцэг⁴,
Т.Бямбасүрэн⁵, Ц. Өлзийжаргал⁶, А.Хонгорзул⁷, Э.Отгонлхам⁸
¹ Эрхлэгч, ² Арга зүйч, ^{3,4,5,6,7} Бүлгийн багш, ⁸ Хөгжмийн багш
alimaasambu1016@gmail.com, samgalantaiwan@gmail.com*

НЭГ. Удиртгал

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Монгол Улс 2022 онд Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хөгжлийн байгууллага /OECD/-аас хэрэгжүүлдэг PISA буюу сурлагын амжилтын олон улсын үнэлгээнд хамрагдсан. Энэхүү үнэлгээнд сурагчдын унших чадварыг тодорхойлоход 10 хүүхэд тутмын 6 нь буюу 64 хувь нь унших чадвар эзэмшээгүй байна. 3 хүүхэд тутмын 2 нь суурь түвшиндээ хүрэхгүй байна гэсэн үр дүн гарсан. Тиймээс сонсох, ярих, унших, бичих, эргэцүүлэх, ойлгох, шүүмжит сэтгэлгээ, бүтээлч хандлага, асуудал шийдвэрлэх зэрэг ур чадваруудыг бага наснаас нь хөгжүүлэх зайлшгүй хэрэгцээ шаардлага тулгарч байна. (БШУЯ, БСҮХ, OECD, 2023)

Тус цэцэрлэг нь 2023, 2024 оны багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр хэл яриа сургалтын чиглэлээр 2023 онд 90.29 хувь, 2024 онд 94.1 хувь буюу 3.81 хувиар ахисан үзүүлэлттэй шалгагдсан. Энэ нь улс, аймгийн дундажтай харьцуулахад 3.3-4.3 хувиар илүү байгаа хэдий ч 2024 оны сургуульд бэлтгэгдсэн байдлын үнэлгээгээр хэл ярианы чадвар 76 хувьтай үнэлэгдсэн.

Дээрх үр дүнгээс харахад бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийн ойлгосноо бусдад бүтэн өгүүлбэрээр илэрхийлэх, зохиомжлон ярих чадвар хангалтгүй байна. Иймд хүүхдийн ойлгосноо бусдад бүтэн өгүүлбэрээр илэрхийлэх, зохиомжлон ярих чадварыг сайжруулах зорилгоор үлгэр, зохиолд тулгуурлан, сургалтын чиглэлүүдийн интеграцчилсан сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулан хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх арга зүйг туршин хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцон ажилласнаар тодорхой ахиц өөрчлөлт гарна гэж үзэж энэхүү илтгэлийг бичихийг зорилоо.

Түлхүүр үг: Үлгэр зохиол, интеграц, хүүхэд, хэл яриа

Судалгааны зорилго:

Үлгэр, зохиолд тулгуурлан сургалтын чиглэлүүдийн интеграцчилсан үйл ажиллагаагаар таван настай хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх арга зүйг туршин хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцох

Судалгааны зорилт:

1. Үлгэр, зохиолд тулгуурлан сургалтын чиглэлүүдийн интеграцчилсан үйл ажиллагааны төлөвлөлт боловсруулж турших, дүн шинжилгээ хийх
2. Сургалтын чиглэлүүдийн интеграцчилсан үйл ажиллагааны явцад хүүхэд ойлгосноо бусдад бүтэн өгүүлбэрээр илэрхийлэн зохиомжлон ярих чадварт ахиц өөрчлөлт гарч байгаа эсэхийг илрүүлэх

3. Сургалтын чиглэлүүдийн интеграцчилсан үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд үндэслэн хэл яриа хэрэгжүүлэх арга зүйн санал, зөвлөмж боловсруулах

Судалгааны арга зүй:

Сурган хүмүүжүүлэх туршилт судалгааны арга, ажиглалт, ярилцлагын арга, асуулгын арга

Судалгааны объект:

Тус цэцэрлэгийн 6 багш, бэлтгэл бүлгийн 100 /давхардсан тоогоор/ хүүхэд, бэлтгэл бүлгийн 141 эцэг эх, асран хамгаалагчид судалгаанд хамрагдсан.

ХОЁР. Онолын хэсэг

Интеграцад суурилсан суралцахуй гэж юу вэ?

Юуны өмнө интеграц гэж юу вэ? гэдгийг авч үзье. Суралцагчдад олон салбарын мэдлэгийг холбон, бодит амьдралтай холбоотойгоор сурах боломж олгох арга зүйг илэрхийлдэг. Ингэснээр хүүхдүүд зөвхөн салбарын мэдлэгийг суралцах бус, ур чадваруудыг эзэмшиж, бодит асуудлуудыг шийдвэрлэх чадвар суулгах боломжтой. Интеграц гэдэг нь (латин хэлнээс интеграцио-“сэргээн босгох”, “нөхөн сэргээх” холболт) хэсгүүдийг бүхэлд нь нэгтгэх үйл явц юм. Интеграц ойлголтын нэг хэсэг болох арга зүйн талаас нь буюу “бусад төрлийн хичээлүүдийг өөр хооронд нь холбон заах интеграц арга”-ын талаар авч үзэх болно.

Зохиолд суурилсан суралцахуйн онол, үзэл баримтлал

Үлгэр зохиолын дүр, үг, үйл явдал, сэтгэл хөдлөлийг хүүхдэд таниулж тэдэнд танин мэдэхүй, байгаль, нийгмийн амьдрал, сэтгэл хөдлөлийн талаар шинэ мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх, учир шалтгааныг олох, төсөөллийг хөгжүүлэх интерактив арга зүй. Энэхүү арга зүй нь хүүхдийн харилцаа, зан чанар, ёс суртахууныг төлөвшүүлэх, хамтын оролцоог нэмэгдүүлэх, суралцагч төвтэй, сургалтын үйл ажиллагаагаар хэрэгждэг¹.

Зохиолд суурилсан сургалтын аргын ач холбогдол:

Зохиолд суурилсан суралцахуйг хөгжүүлэх нь хүүхдийн дүн шинжилгээ хийх, шүүмжлэх, бүтээлч сэтгэлгээ зэрэг дээд түвшний сэтгэн бодох чадварыг хөгжүүлдэг. Энэ нь тэдний нийгмийн болон сэтгэл хөдлөлийн ур чадвар, тухайлбал бие биеэ хүндэтгэх, хүлээх, бусдыг сонсох, үзэл бодлыг хүндэтгэх, харилцан ойлголцох чадварыг хөгжүүлдэг. (Г.Мөнхцэцэг, Д.Сарантуяа)

Хүүхдийн сэтгэцийн хөгжлийн талаарх үзэл баримтлалууд:

Л.Выготский хэл, сэтгэхүй нь нийгмийн харилцаанд тулгуурлан хөгждөг гэж үзсэн. Түүний онолоор үлгэр нь хүүхдийн нийгмийн харилцаанд идэвхтэй оролцох, бусадтай ярилцах боломжийг бүрдүүлж, хэл ярианы хөгжилд түлхэц өгдөг. Л.Выготский үлгэрийг хүүхдийн нийгмийн харилцаа, хэл ярианы хөгжлийн гол хүчин зүйл гэж үзсэн бөгөөд хүүхдүүд үлгэрээр дамжуулан бусадтай харилцах, санаагаа илэрхийлэх, шинэ үгс сурах, хамтран ажиллах чадварт суралцдаг гэж тайлбарласан².

1 Монгол Улсын Засгийн Газар. (2024). Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал (2024-2036). Улаанбаатар.

2 Батдэлгэр, Ж., Баяржаргал, Б. (2020). Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал. Улаанбаатар. Би

ГУРАВ. Судалгааны хэсэг

Монгол ардын үлгэр “Шаазгай хүү”, “Тэмээ яагаад 12 жилд ороогүй вэ?” үлгэрийг сонгон авч үлгэрт тулгуурлан сургалтын чиглэлүүдийн (хэл яриа, математикийн энгийн төсөөлөл, байгаль нийгмийн орчин, дүрслэх урлаг, хөгжим, хөдөлгөөн, эрүүл мэнд) интеграцчилсан үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг боловсруулан туршин хэрэгжүүлж дүн шинжилгээ хийлээ.

Үйл ажиллагааг өдрийн дэглэмийн дараах цагуудад (өглөөний хүлээн авалт, тойргийн цаг, төвүүдийн үйл ажиллагаа, номтой танилцуулах цаг, чөлөөт цаг, зугаалга, хөгжөөн баясах цаг) зохион байгуулах боломжтой гэж үзэж уялдуулан төлөвлөсөн. Дээрх үлгэрүүдэд тулгуурлан интеграцчилан боловсруулсан үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн хүүхдэд олгох чадвар нь адил боловч гүйцэтгүүлэх дасгал даалгавар, үйл ажиллагаа нь харилцан адилгүй хөнгөнөөс хүндэрсэн байгаагаараа ялгаатай

Хүснэгт 1 “Шаазгай хүү” үлгэрт тулгуурлан боловсруулсан сургалтын чиглэлүүдийн интеграцчилсан үйл ажиллагааны төлөвлөлт (2024 оны 10 сар)

№	Өдрийн дэглэмийн цагууд ба сургалтын чиглэл	Үйл ажиллагаа	Хүүхдэд олгох чадвар
1	Өглөөний хүлээн авалт ба хэл яриа	Үлгэрийн үйл явдлыг харуулсан зурагт үзүүлэнг дарааллаар байрлуулан ярих	Үйл явдлыг харуулсан зургийн агуулгыг ойлгох, тайлбарлан ярих
2	Тойргийн цаг ба хөгжим, нийгэмшихүй	- “Үглээ шаазгай” дууг дуулах	Дууг дуулахдаа бусдыгаа сонсож дуулах
3	Үйл ажиллагааны цаг ба хэл яриа, нийгэмшихүй	Багш нь та нарт “Шаазгай хүү” гэдэг үлгэр ярьж өгнө. Анхааралтай сонсоорой. Дараа нь чамаас асуулт асууж ярилцана. Үлгэрээ ярьж дуусаад дараах асуултыг асууна. Үлгэрээ ойлгосон эсэхийг тандах асуултууд: - Үлгэрт ямар ямар амьтан гарсан бэ? - Шаазгай яагаад үнэгэнд өндгөө өгсөн бэ? - Үнэг юу гэж хэлж шаазгайнаас өндгийг нь авсан бэ? - Хулгана шаазгайд ямар аргыг зааж өгсөн бэ? - Үнэг шиг заль гаргаж бусдыг айлгаж хүнээс юм авч болох уу? - Шинэ үгтэй танилцуулах (аргат)	Үлгэр, зохиолын агуулгыг ойлгох, үлгэрийг дарааллын дагуу өөрийнхөөрөө дэлгэрэнгүй ярих, асуусан асуултад бүтэн өгүүлбэрээр хариулах Үлгэр, эх зохиолыг сонсох шинэ үгийн утгыг тайлбарлан ярих, эсрэг утгатай үг болон тэмдэг нэрийг яриандаа хэрэглэн өөрийн үгээр зохиомжлон ярих
4	Төвүүдийн үйл ажиллагаа ба хэл яриа, дүрслэх урлаг, математикийн энгийн төсөөлөл, байгаль нийгмийн орчин	“Хулгана”-ыг аргачлалын дагуу зурах “Шаазгай хүү” үлгэрийн үйл явдлыг харуулсан зурагт үзүүлэнг үлгэрийн үйл явдлын дарааллаар байрлуулах Зурагт хэдэн өндөг байна вэ? тоог нэрлээд цифрийг олж дугуйлаарай. Дөрвөн улирлын зургийг ажиглан харилцан ярилцах дасгал	Улиралд гарч байгаа байгалийн өөрчлөлтийг ажиглаж бүтэн өгүүлбэрээр ярих

5	Номын цаг ба хэл яриа	Хэл зүгшрүүлэх үг: Шаазгай шовшоорон, шовшоорон шулганав.	Хэл зүгшрүүлэх аман наадам түргэн хэллэг сонсох, хэлэх
6	Тоглоомын цаг	Сэдэвт тоглоом Лего тоглоом	Өөрийн болон хамтын бүтээлээ бусдад тайлбарлан ярина. Тоглох явцад эхэлснээ дуусгах
7	Зугаалга ба байгаль нийгмийн орчин	Шаазгай хэрхэн үүрээ засдаг вэ? Модны нарийн мөчир, навч, ургамал зэргийг ашиглан багаараа шаазгайн үүрийг хамтран засах	Өөрийн бүтээсэн бүтээлээ бусдадаа дэлгэрэнгүй ярих
8	Хөгжөөн баясгах цаг ба хэл яриа	Үлгэрийн дүрүүдийн баг маск ашиглан жүжигчлэн тоглох.	Үлгэрийн баатруудын дүрд хувиран жүжигчлэн тоглох

*Хүснэгт 2. “Тэмээ яагаад 12 жилд ороогүй вэ?” үлгэрийн интеграцчилсан үйл ажиллагааны төлөвлөлт
(2024 оны 12 сар)*

№	Өдрийн дэглэмийн цагууд ба сургалтын чиглэл	Үйл ажиллагаа	Хүүхдэд олгох чадвар
1	Өглөөний хүлээн авалт ба хэл яриа, дүрслэх урлаг	Үлгэрийн үйл явдлыг харуулсан зурагт үзүүлэнг дарааллаар байрлуулан ярих Puzzle тоглоомоор “Тэмээ” эвлүүлэх	Үйл явдлыг харуулсан зургийн агуулгыг ойлгох тайлбарлан ярих Санаа бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх
2	Тойргийн цаг ба хэл яриа	Ямар амьтан байхгүй байна вэ? сургах тоглоом Тоглох аргачлал: Арван хоёр жилийн амьтдын зураг үзүүлж ярилцан ширээн тавина. Багш 1 зургийг авна. Хүүхдүүд ямар амьтны зураг байхгүй байгааг хэлнэ.	Зөв бүтэцтэй өгүүлбэрээр ярих
3	Үйл ажиллагааны цаг хэл яриа	Монгол ардын үлгэр “Тэмээ яагаад 12 жилд ороогүй вэ? үлгэрийг бичлэгээр үзүүлж ярилцана. 1. Тэмээ, хулгана хоёрын аль нь 12 жилд орохоор болсон бэ? Яагаад? 2. Үлгэрт ямар ямар дүрүүд гарсан бэ? 3. Тэмээ яагаад 12 жилд ороогүй вэ? 4. Тэмээ, хулганаас түрүүлж нар харсан бол яах байсан бэ? 5. Үлгэрийн үйл явдлаас чамд аль хэсэг нь сонирхолтой байсан бэ? 6. Туулай хулганад юу гэж хэлсэн бэ? Шинэ үгтэй танилцуулна. Тэмээний бөх (тэмээний нуруун дээр байдаг хоёр овгор зүйл) Шинж (аливаа зүйлийн ижил, адил төстэй зүйл)	Үлгэрийн үйл явдлыг ойлгомжтой дэлгэрэнгүй ярих Өөрийн санаа бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх
4	Номын цаг ба хэл яриа	“Үг дамжуулах” тоглоомоор тоглох	Тэмдэг нэр, эсрэг утгатай үг, шинэ үгийг ойлгох, өдөр тутмын яриандаа хэрэглэх

5	Төвүүдийн үйл ажиллагаа ба хэл яриа, математикийн энгийн төсөөлөл, дүрслэх урлаг	12 жилийн амьтдыг дараалуулан байрлуулж ямар жил хэд дэх амьтан болохыг олж тохирох цифрийг байрлуулж асууж ярилцана. - Баримлын шавраар “Гахай” барих Гахай – үгийг тэмдэг нэрээр идэвхжүүлж тоглох Жишээ нь : Бүдүүн гахай, хөөрхөн гахай	12 жилийн амьтдыг дэс дараалан зөв нэрлэх Ямар амьтан хэд дэх жил болохыг бүтэн өгүүлбэрээр хариулах Өөрийн бүтээлээ тайлбарлан ярих Үгийг тэмдэг нэрээр идэвхжүүлж тоглох
6	Чөлөөт цаг	Сэтгэхүй хөгжүүлэх - Өрж байгуулах, леги тоглоом	Бүтээсэн зүйлсээрээ тоглох
7	Зугаалга ба нийгэмшихүй, хөдөлгөөн эрүүл мэнд	Амьтад дуурайж тоглоё	Тоглох явцад тулгарах асуудлыг бие даан шийдвэрлэх
8	Хөгжөөн баясгах цаг ба хөгжим, хэл яриа	Хуруун хүүхэлдэй ашиглан жүжигчлэн тоглоно. - Арван хоёр жилийн магтаал	Үлгэр, зохиолын дүрд жүжигчлэн тоглох

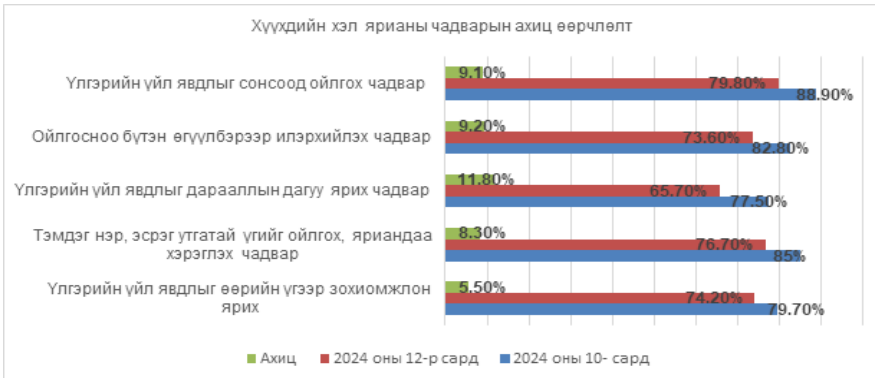
Туршилтын дараах судалгаа

Хүүхдийн хэл ярианы ча

боловсруулж, 2024 оны 10 дугаар сард авсан үнэлгээгээр гүйцэтгэлийн дундаж хувь нь 75.2 хувьтай үнэлэгдсэн.

2024 оны 12 дугаар сард “Тэмээ яагаад 12 жилд ороогүй вэ?” үлгэрээр үнэлгээний дасгал даалгавар боловсруулан авахад хүүхдийн хэл ярианы чадварын гүйцэтгэлийн дундаж хувь нь 82.8 хувьтай үнэлэгдэн “Шаазгай хүү” үлгэрийн гүйцэтгэлийн дундажтай харьцуулахад 7.6 хувиар ахисан байна.

График 1. Таван настай хүүхдийн хэл ярианы чадварын ахиц, өөрчлөлтийг харьцуулсан байдал

Дээрх үнэлгээний нэгтгэл, харьцуулсан дүгнэлтээс харахад үлгэрийн үйл явдлыг сонсоод ойлгох чадвар хамгийн өндөр хувьтай буюу 88.9 хувьтай, харин үлгэрийн үйл явдлыг дарааллын дагуу (эхлэл, гол, төгсгөл хэсэг) ярих чадвар хамгийн бага буюу 77.5 хувьтай үнэлэгдсэн байна. Үүнээс үзэхэд үлгэрийн үйл явдлыг дарааллын дагуу

(эхлэл, гол, төгсгөл хэсэг) ярих чадварыг илүү хөгжүүлэх шаардлагатай байгаа нь харагдаж байна. Үлгэрийн үйл явдлыг дарааллын дагуу ярих чадварын үзүүлэлт нь хэдийгээр бага хувьтай байгаа хэдий ч ахицын хувьд хэл ярианы бусад чадваруудаас хамгийн өндөр буюу 11.8 хувиар ахисан үзүүлэлттэй байна.

Хүүхдийнхээ хэл яриаг хөгжүүлэхэд хэрхэн дэмжлэг үзүүлдэг талаар эцэг эх, асран хамгаалагчдаас авсан асуулга

Хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг дэмжих чиглэлээр бэлтгэл А, Б бүлгийн 141 (давхардсан тоогоор) эцэг эхээс Google form ашиглан авсан 2 удаагийн цахим асуулгын үр дүнд хүүхдийн хэл ярианы чадвар, ойлгосноо ярих чадвар сайжирсан үзүүлэлттэй байна.

Та хүүхдэдээ үлгэр зохиол ярьж өгдөг үү? асуултад “тийм” гэж хариулсан эцэг эх, асран хамгаалагчийн эзлэх хувь 2024 оны 09 сарын үр дүнтэй харьцуулахад 2024 оны 12 сард 40.5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүүхдийн үлгэр, зохиолыг сонсоод ойлгосноо бусдад хэрхэн илэрхийлэх чадварт гарсан ахиц, өөрчлөлтийг илрүүлэх зорилгоор эцэг эхээс авсан 2 удаагийн асуулгаас харахад “сайн ярьдаг” гэж хариулсан нь /2024 оны 12 дугаар сарын асуулгаар/ 33 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байгаа нь дээрх чадварт тодорхой ахиц өөрчлөлт гарсан гэж дүгнэж болохоор байна.

Хэдийгээр дээрх чадвар нь тодорхой хувиар өссөн хэдий ч энэ нь хангалттай үзүүлэлт биш гэж дүгнэлээ. Эцэг эх, асран хамгаалагчид нь үлгэр, зохиолыг хүүхдэдээ төдийлөн уншиж өгч харилцан ярилцдаггүй нь ажиглагдлаа. Иймд багш нар эцэг эхтэй ажиллах ажлын төлөвлөгөөндөө хүүхдийн хэл ярианы чадварыг хөгжүүлэх чиглэлээр зохион байгуулах ажлуудыг нэмж төлөвлөн, хамтран хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Багш нараас авсан асуулга, түүний нэгтгэл

Сурган хүмүүжүүлэх туршилт, судалгааны хүрээнд тус цэцэрлэгийн 6 багшаас нээлттэй асуулгын аргаар интеграцын талаарх ойлголт, сургалтыг интеграцчилан зохион байгуулахад тулгарч буй бэрхшээл, хүүхдийн сонсож ойлгох, ярих чадварыг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааг илрүүлэх зорилгоор судалгаа авч, дүн шинжилгээ хийлээ.

Багш нарын интеграцын талаарх ойлголтыг илрүүлэх асуулгад хариулсан хариултаас харахад хичээл болон сэдэв хоорондын уялдаа холбоо гэсэн нэгдмэл нэг ойлголттой байна.

Сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулахад бэрхшээл тулгардаг эсэх талаар асуусан асуултад 59.1 хувь нь бэрхшээл тулгардаг, 41.9 хувь нь бэрхшээл тулгардаггүй гэж хариулсан байна. Үүнээс үзэхэд багш нарт сургалт, үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулахад арга зүйн зөвлөгөө өгөх, ном гарын авлагаар хангах шаардлагатай гэж үзэж байна.

Хариуцсан бүлгийн хүүхдийн сонсоод ойлгох, ярих чадвар ямар түвшинд байгаа талаар үнэлсэн багшийн үнэлгээгээр 4.1 хувь нь маш сайн, 50 хувь нь хангалттай, 40.9 хувь нь дунд зэрэг, 5 хувь нь хангалтгүй гэж дүгнэсэн байгаагаас харахад хүүхдийн сонсоод ойлгох, ярих чадварыг хөгжүүлэх нь чухал байгаа нь харагдаж байна.

Арга зүй, туршлагаа түгээн дэлгэрүүлсэн байдал:

Бид мэргэжлийн багш нарын бүлгээрээ хамтран хүүхдийн хэл ярианы чадварыг хөгжүүлэх чиглэлээр дараах ажлуудыг зохион байгуулж арга туршлагаа түгээн дэлгэрүүлэн ажиллаж байна.

Сайн туршлага 1. “Нэг хүүхэд -нэг ном” аяныг зохион байгууллаа.

Хүүхдийг номд дуртай болгох, үлгэр сонсох сонирхолтой болгох, үгийн баялгийг нэмэгдүүлэх, сонсоод ойлгох, ярих чадварыг дэмжих чиглэлээр тус аяныг зохион байгуулсан. Аяны хүрээнд хүүхдийн насны онцлогт тохирсон танин мэдэхүй, сэтгэхүй хөгжүүлэх, үлгэрийн 114 ширхэг номоор баяжилт хийгдсэн.

Сайн туршлага 2. “Үлгэрч аав ээж” аян, “Номын богц” аялуулж хэвшсэн.

Дээрх аяны хүрээнд эцэг эхчүүд идэвх санаачилгатай оролцон хүүхэдтэйгээ хамтран үлгэрийн ном бүтээх, үлгэрийг аль болох сонирхолтой хэлбэрээр хүүхдэд хүргэх шинэлэг арга аргачлалыг туршин үйл ажиллагааг багштай хамтран зохион байгуулж байгаа нь хүүхдийн хэл ярианы чадварыг хөгжүүлэхэд үр дүнгээ өгч байна.

Ерөнхий дүгнэлт:

Үлгэр, зохиолд тулгуурлан сургалтын чиглэлүүдийн интеграцчилсан үйл ажиллагаагаар таван настай хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх арга зүйг туршин хэрэгжүүлснээр хүүхдийн сонсоод ойлгох, ярих чадвар, үгийн баялаг, харилцааны ур чадвар, зөв хүн болох төлөвшил зэрэг танин мэдэхүй, нийгэмшихүй, бие бялдрын хөгжилд эерэг үр дүн гарч байгааг судалгааны үр дүн харууллаа. Үлгэр, зохиолыг интеграцад суурилсан сургалтын арга зүйгээр ашиглах нь таван настай хүүхдийн хэл ярианы чадваруудыг хөгжүүлэхэд дараах 3 чиглэлээр ахиц өөрчлөлт гарсан байна гэж дүгнэж байна.

Суралцахуй талаасаа дараах үр дүн гарч байна.

- Сургалтын чиглэлүүдээр хүүхдэд олгох чадвар нэгэн зэрэг хөгжиж боломжтой.
- Хүүхдийн сонирхол, идэвх, оролцоо нэмэгдэж байна.
- Бүтээлч үйл, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлж байна.
- Танин мэдэхүйн хөгжлийг дэмжиж байна.

Багшлахуйд дараах үр дүн гарч байна.

- Багшийн ажил хөнгөвчлөгдөж байна.
- Сургалтын төлөвлөлт хийхэд шинийг эрэлхийлэх, судлах ажил хийгдэж байна.
- Төлөвлөлтөө боловсруулахдаа хүүхдийн үйл рүү чиглэсэн, сургалтын чиглэлүүдийг хооронд уялдуулсан, өдрийн дэглэмийн тохирох цагуудтай холбох байдлаар төлөвлөж сурч байна.
- Багшийн заах арга зүй дээшилж, ур чадвар нэмэгдэж байна.
- Мэргэжлийн багш нарын бүлгээрээ хамтарч ажиллан багш тасралтгүй хөгжих боломж нэмэгдэж байна.

Хүүхдийн хэл яриа болон нийгэмшихүйн хөгжилд дараах үр дүн гарч байна:

- Хүүхдүүд үлгэрийн эхлэл, гол хэсэг, төгсгөл гэсэн бүтэцтэйгээр үйл явдлыг ойлгон уялдаа холбоотойгоор ярих чадвартай болсон. Энэ нь тэдний бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхээс гадна өгүүлэмжтэй, уялдаа холбоотой ярих чадварт эергээр нөлөөлсөн.
- Багшийн асуусан асуултад цөөн үгээр хариулж байсан бол дэлгэрэнгүй, утгын холбоотой, бүтэн өгүүлбэрээр хариулах чадвар нь эрс сайжирч байгаа нь ажиглагдсан.
- Үлгэрийн үйл явдлыг тайлбарлах, үргэлжлүүлэх, харилцан ярилцах, өөрсдийн төсөөллөөр үйл явдлыг зохиомжлон ярих чадвар нэмэгдсэн

Хүүхдүүд үлгэрийн баатруудын үйл хөдлөл, зан чанарыг ойлгож, тэдний үйлдлийг сайн, муу, сайхан, муухайг ялган дүгнэх чадвартай болж, сайн үйлийг даган дуурайх, бусдад үлгэрлэх зэрэг нийгэмшихүйн зөв дадал хандлагад суралцсан.

Иймд энэ арга зүйг багш нар сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөлтдөө тусган хэрэгжүүлэх нь зүйтэй. Үлгэр, зохиолд суурилсан сургалтын үйл ажиллагаанд гэр бүлийн гишүүдийг идэвхтэй оролцуулах нь хэл ярианы болон нийгэмшихүйн чадварыг сайжруулахад үр дүнтэй аргын нэг болох нь туршилтаар батлагдаж байна.

Санал

Үлгэр, зохиолд тулгуурлан сургалтын чиглэлүүдийг интеграцчилсан үйл ажиллагаагаар таван настай хүүхдийн хэл ярианы чадвар сайжирч, харилцааны болон нийгэмших үйл явцад эерэг өөрчлөлт гарсан бөгөөд цаашид үр нөлөөг нь нэмэгдүүлэхийн тулд дараах зөвлөмжийг санал болгож байна.

- Багш нар нь хүүхдийн хэл ярианы чадварыг хөгжүүлэх зорилгоор интеграцчилсан үйл ажиллагааг сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөлтөд тусган хэрэгжүүлэх,
- Хүүхэд ойлгосноо бусдад бүтэн өгүүлбэрээр илэрхийлэн зохиомжлон ярих, үлгэр, зохиолын үйл явдлыг дарааллын дагуу ярих чадварыг хөгжүүлэхийн тулд харилцан ярилцах, дүрд тоглох, үйл явдлыг зургаар дүрслэх, хүүхэдтэй ганцаарчилсан болон хэсэгчилсэн байдлаар ярилцах зэрэг аргуудыг ашиглах,
- Үлгэр, зохиолд гарсан эсрэг утгатай үгс, тэмдэг нэр, шинэ үгсийг хүүхдийн өдөр тутмын ярианд тогтвортой ашиглах орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх,
- Үлгэр, зохиолд гарсан зөв ба буруу үйлийг ялгах, зөв үлгэр дуурайлал авах чадварыг хөгжүүлэхийн тулд дүрүүдийн үйлийг хамтдаа дүгнэх, ярилцах боломжийг бүрдүүлэх,
- Хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэхэд үлгэр, зохиолын ач холбогдлыг эцэг эхчүүдэд ойлгуулах нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах (үлгэр уншиж өгөх хүүхдэд зориулсан номын сантай болох),
- Хүүхдийн нас, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон үлгэр, зохиолын жагсаалт гаргаж, шинэ зохиолын судалгаа хийж, сургалт үйл ажиллагаандаа хэрэглэх нь зүйтэй.

Ном зүй:

1. БСШУСЯ. (2018). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг ЕБС-ийн сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй. Улаанбаатар.
2. БШУЯ., БСҮХ., OECD. (2023). Писа 2022 үндэсний тайлан. Улаанбаатар.
3. Мөнхцэцэг, Г., Сарантуяа, Д. Зохиолд суурилсан суралцахуйг сургуулийн өмнөх боловсролд хэрэгжүүлсэн зарим үр дүн. Улаанбаатар.
4. Батдэлгэр, Ж., Батжаргал, Г., Баяржаргал, Б., Мандах, Д. (2020). Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал. Улаанбаатар. Би Си Ай ХХК.
5. БСШУСЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
6. БСШУСЯ. (2013). Багшлахуйн хөгжил: Хичээлийн судалгааны арга зүйн үндэс. Улаанбаатар. Содпресс ХХК.
7. БШУЯ. (2023). Цэцэрлэгийн багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээ ба багшийн мэргэжлийн хөгжлийг дэмжих зөвлөмж. Улаанбаатар.
8. БШУЯ.(2024). Сургуулийн өмнөх боловсролын багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үр дүнд суурилсан зөвлөмж. Улаанбаатар.
9. Наранцэцэг, Ц. (2008). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх арга зүй. Улаанбаатар. Мөнхийн үсэг ХХК.
10. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн суралцахуй. I Боть. Улаанбаатар. Соёмбо Принтинг ХХК.
11. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн суралцахуй. II Боть. Улаанбаатар. Соёмбо Принтинг ХХК.
12. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн суралцахуй. III Боть. Улаанбаатар. Соёмбо Принтинг ХХК.

СУРГАЛТЫН ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮНД ЭЛСЭН ЦАГ АШИГЛАН ХҮҮХДИЙН БҮТЭЭЛЧ ҮЙЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ

Завхан аймгийн Улиастай сумын 6 дугаар цэцэрлэг

С.Юмчмаа¹, Ч.Отгонжаргал², М.Цэнгэл³

*¹ Эрхлэгч, ² Арга зүйч, ³ Бүлгийн багш
yumchmaa8161@gmail.com*

Хураангуй

Хүүхдийн бүтээлч сэтгэлгээ, танин мэдэхүйн хөгжлийг дэмжих нь сургалтын үйл ажиллагааны чухал зорилгуудын нэг юм. Ялангуяа сургалтын хэрэглэгдэхүүн зөв оновчтой байвал хүүхдийн сонирхлыг татаж, бүтээлч үйл явцыг нь дэмжих боломжтой. Элсэн цаг нь цаг хугацааны ухагдахууныг ойлгоход туслах төдийгүй хүүхдийн ажиглах, таамаглах, төлөвлөх, асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг хөгжүүлэхэд онцгой нөлөө үзүүлдэг. Сүүлийн жилүүдэд сургалтын хэрэглэгдэхүүний үр нөлөөг нэмэгдүүлэх, хүүхдийн сурах үйл явцыг идэвхжүүлэхэд чиглэсэн олон арга зүйг боловсруулж байна. Энэ хүрээнд элсэн цагийг ашиглах нь хүүхдийн сонирхлыг татах, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх, бие даан суралцах чадварыг дэмжих чухал хэрэглэгдэхүүн болгон ашиглах боломжтой гэдгийг судаллаа. Энэхүү судалгаагаар элсэн цагийг сургалтын хэрэглэгдэхүүн болгон ашиглах нь хүүхдийн бүтээлч үйл ажиллагаанд хэрхэн эергээр нөлөөлж буйг судалж, түүний ач холбогдлыг тодорхойлох зорилготой юм.

ОРШИЛ

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Байгаль нийгмийн орчны туршилт танин мэдэхүйн төвийн хэрэглэгдэхүүнийг бэлтгэх, туршилт хийх хүүхдийн мэдлэгийг бүтээх зорилгоор 4 ширхэг элсэн цагийг байрлуулсан. Энэ үед хүүхдүүд элсэн цагийг авч элсний урсах хөдөлгөөнийг сонирхон харж байсан учраас элсээр тоглуулах элсний ач холбогдол түүнийг туршиж эд зүйл бүтээх тухай мэдлэгийг олгох сургалтын төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлэх санаа төрсөн. Элсэн цагаар дамжуулан хүүхдийн бүтээлч үйлийг дэмжих, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй мэдлэг олгох, түүний ач холбогдол, шинж чанарыг таниулах, цаг хугацааны төсөөлөл ойлголтыг олгох боломжтой учраас элсэн цаг сэдвийг сонголоо.

Зорилго:

Өдөр тутмын сургалт үйл ажиллагааны явцад элсэн цаг ашиглан, хүүхдийн бүтээлч үйлийн дэмжих, туршилт хийх

Зорилт:

- ✓ Элсэн цаг бүтээх аргачлал зохиох туршилт хийх
- ✓ Элсэн цаг сэдвээр сургалтын агуулга ба үйлийн интеграцчилал төлөвлөх
- ✓ Сургалт үйл ажиллагааг төлөвлөх, зохион байгуулах
- ✓ Сургалтын явцад хүүхдийн ямар, ямар чадварууд хөгжиж байгааг ажиглан тэмдэглэл хөтлөх
- ✓ Элсэн цагийн хугацааг ашиглан үйл хийх
- ✓ Цаг хугацааны төсөөлөл, мэдлэгийг тогтоох судалгааг гаргах
- ✓ Элсэн цаг ашиглан үйлийг гүйцэтгэх явцыг туршиж, ахиц үр дүнг тооцоолон судлах

Судалгааны арга:

- ✓ Туршилтын арга
- ✓ Ажиглалтын арга
- ✓ Асуулга ярилцлагын арга
- ✓ Google forms
- ✓ Нэгтгэн дүгнэх арга

Дэвшүүлж буй асуудал:

Элсэн цаг нь зөвхөн цаг хугацааг хэмжих хэрэгсэл биш, харин хүүхдийн оюун ухаан, танин мэдэхүй, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх олон талын ач холбогдолтой хэрэглэгдэхүүн юм. Сургалтын бүх чиглэлд элсэн цагийг ашигласнаар хүүхдийн суралцах үйл явцыг сонирхолтой, бодит мэдрэмжтэй, үр дүнтэй болгож болно.

Судалгааны таамаглал:

Аливааг бүтээх явцдаа асуудлыг шийдвэрлэх чадвар хөгжиж, эд юмсын шинж чанарыг таньж мэдэх, амьдралдаа болон тоглоом наадгайдаа бүтээлчээр ашиглах, анхаарлаа төвлөрүүлэх, тэвчээр зорилготой байхад эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Судалгааны шинэлэг тал:

Хүүхдийн бүтээлч үйлийг элсэн цаг ашиглан хөгжүүлж байгаа нь шинэлэг тал юм.

Судлах зүйл:

Элсэн цагийг бүтээх явцад хүүхдийн төсөөлөн бодох, туршиж таньж мэдэх, түүнийг ашиглан бүтээлчээр үйлийг гүйцэтгэх чадвар нэмэгдэж байгааг судлах

Хамрах хүрээ:

Завхан аймгийн Улиастай сумын хүүхдийн 6 дугаар цэцэрлэгийн ахлах, бэлтгэл бүлэг, Улиастай сумын 1-р цэцэрлэг, 2-р цэцэрлэгийн Бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүд

Онолын үндэс

Бага насны хүүхдийн бүтээлч сэтгэлгээ нь тэдний оюуны болон танин мэдэхүй хөгжлийн чухал хэсэг юм. Эрдэмтэн Вальдорфийн үзсэнээр “Цэцэрлэгийн баялаг амьдрал бол хүүхдийг өдөөн дэмжсэн суралцах талбар юм гэжээ. Мөн Швейцарын сэтгэл зүйч Жан Пиаже /Jean Piage 1896- 1980/ хүний танин мэдэхүйн үйлийн үндсийг судалсан. Тэрээр хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлийн 4 үе шатыг тодорхойлжээ. Түүний үйлдэл төлөвшлөөс өмнөх үе шат /2-7 нас/: Хүүхэд тодорхой эд юмстай харьцахын хамтад түүний дүр төсөөлөл цаашилбал үг, тэмдэг тэмдэглэгээ, дүрслэлд тулгуурлан сэтгэх үйл явагдана. Ойлголт төлөвшинө гэж үзсэн. Хүүхдэд өөрөө хийх, туршиж үзэх боломжийг олгох нь маш чухал. Хүүхэд сурч мэдэхийг хүссэн зүйлээ харж, хүрч, үнэрлэж, амталж, хөдөлгөж үзэх хэрэгтэй бөгөөд үүнийг “Бодит суралцахуй” –/concrete learning/ гэдэг¹ гэж үзсэн.

Иймд багш бид хүүхэд тоглоход аюулгүй бүтээлчээр бие даан оролцох боломжтой, тэдний суралцах хүсэл эрмэлзлийг өдөөсөн, сонирхлыг татсан, баяр баясгаланг төрүүлэхүйц хэрэглэгдэхүүн /орчин/ ашиглан хүүхдийн бие бялдар, нийгэмшихүй, оюун ухааны хөгжлийг дэмжсэн, сургалт үйл ажиллагааг төлөвлөх шаардлагатай байна.

“ЭЛСЭН ЦАГ” СУРГАЛТ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨЛТ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, СУДАЛГАА

1.1 Элсэн цаг ба цаг хугацааны тухай ойлголт төсөөллийн байдлыг тогтоох судалгаа

Элсэн цагийг бүтээх, түүнийг ашиглан сургалт үйл ажиллагаа зохион байгуулахаас өмнө хүүхдийн цаг хугацааны ойлголт төсөөллийг асуулга болон харилцан ярианы аргаар авч тэмдэглэл хөтлөн зохион байгууллаа. Судалгаанд ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүд хамрагдсан.

Дээрх судалгаанаас үзэхэд хүүхдийн цаг хугацааны төсөөлөл ойлголт харилцан адилгүй нийт судалгаанд хамрагдсан хүүхдийн 98% элсэн цагийг мэддэггүй, цагийг ямар зориулалтаар ашигладаг болохыг 20%, цаг хийхэд юу ашигладаг болохыг 52%, ямар ямар төрлийн цаг байдгийг 36% мэдэхгүй байна.

1.2 “Элсэн цаг” сургалт үйл ажиллагааны бэлтгэл үе

Элсэн цагийн зах зээлийн үнэ 1 ширхэг нь 4500 төгрөг нийт 25 хүүхдэд 112500 төгрөг зарцуулна. Иймээс элсэн цагийг гарын доорх материал ашиглан хийж болох талаар судалж цэлцгэнүүрийн сав /нэг уут цэлцгэнүүрийн үнэ 3500 төгрөг түүнээс 6 элсэн цаг гарах/ боломжтой байгааг туршиж үзээд хэрэглэгдэхүүнээ бэлтгэсэн.

Сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулахаас өмнө элсэн цагийг ашиглан хүүхдийн ямар чадварыг дэмжиж болох талаар багш нар, эцэг эхчүүдээс google froms ашиглан асуулгаар судалгааг авсан .

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1ddfU1YaDDjc2HilrefpRXBZjHKAUT284GmsDlxRIQY/edit?usp=sharing>

[ddfU1YaDDjc2HilrefpRXBZjHKAUT284GmsDlxRIQY/edit?usp=sharing](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1aR0qXNBdcqCwgtgRn3_lfy6Aq81MDhEVQAePPu__8Zc/edit?usp=sharing)

[https://docs.google.com/spreadsheets/d/1aR0qXNBdcqCwgtgRn3_](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1aR0qXNBdcqCwgtgRn3_lfy6Aq81MDhEVQAePPu__8Zc/edit?usp=sharing)

[lfy6Aq81MDhEVQAePPu__8Zc/edit?usp=sharing](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1aR0qXNBdcqCwgtgRn3_lfy6Aq81MDhEVQAePPu__8Zc/edit?usp=sharing)

1.3. Байгаль нийгмийн орчин сургалт үйл ажиллагааны зохион байгуулалт үр дүн

Хугацаа: 2024 оны 10 сараас 2025 оны 02 сарын хугацаанд явагдсан:

Сургалт үйл ажиллагааны хэрэглэгдэхүүн бэлэн болсон учир үйл ажиллагааг ахлах, бэлтгэл бүлгийн суралцагчдад зохион байгууллаа. /Зураг 2/ Элсэн цагийг сургалтын чиглэл тус бүрээр агуулга болон үйлийн интеграцыг төлөвлөн бичсэн. /Хавсралт/

Хүүхдийн гүйцэтгэсэн дасгал даалгаврын тоо

№	Суралцахуйн чиглэл	Дасгал даалгаврын тоо
1	Хэл яриа	8
2	Математикийн энгийн төсөөлөл	8
3	Байгал нийгмийн орчин	8
4	Хөдөлгөөн эрүүл мэнд	7
5	Дүрслэх урлаг	7

Сургалтад дараах зорилгыг тавьж үйл ажиллагааг зохион байгуулсан.

Зорилго:

- ✓ Эд зүйлийг бүтээлчээр туршиж үзэх шинж чанарыг таньж мэдэх, хэрэглээ болгоход сургах, аливаа зүйлийг хийхэд цаг хугацаа шаардлагатайг мэдэх

https://drive.google.com/file/d/1u9KLKqiGAX2M-kzbOVeLOQLop70sOMuQ/view?usp=drive_link

Элсэн цагийнхаа хугацаанд усан дээр зураг зурж тухайн хугацаанд хэдэн бүтээл гарснаа дүгнэж ярилцах /Зураг 4/

1.4. Хэл ярианы сургалт үйл ажиллагааны “Минутын уншлага” -т хийсэн судалгаа

Бүх хүүхдэд ижил зурагтай карт өгч зургуудыг таньж нэрлэж чадаж байгааг ажиглаж тэмдэглэл хөтөлсөн. Танил биш зургийг тайлбарлан хэлж өгөх мөн гэрийн даалгаварт өгч явуулснаар /2024.11.1-ээс эхлэн баасан гараг бүр 8 удаагийн давтамжтай/ 2 сарын дараа бүлгийн 4 хүүхдээс бусад хүүхэд бүх зургийг нэрлэж чаддаг болсон. Зургийг таньж нэрлэж чаддаг болсон үеэс эхлэн минутын элсэн цагийг ашиглан уншуулж уншлагын хурдыг нэмэх, өөрсдөө цагаа ашиглаж сурах үйл ажиллагаа зохион байгуулсан.

Анхны уншлага

Уншлагын ахиц

<https://drive.google.com/file/d/1VT612YNzWV4d7E1pjD4YQ4SEtgisRm6z/view?usp=sharing>
<https://drive.google.com/file/d/1ILP8L4aMfFRzAz9sRxj4r1XP9k3NrRMe/view?usp=sharing>

График 1. Минутын уншлагын харьцуулалт

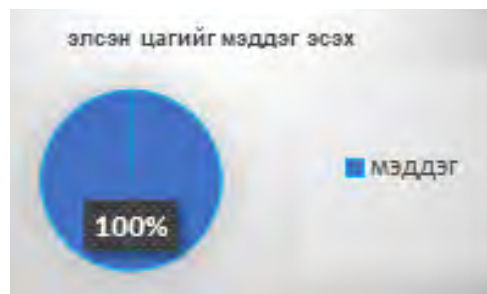
График 2. Зургийг таньж нэрлэж чадаагүй ба /алдсан үг/

Нийт хүүхдийн уншлагын дундаж хурд эхний сард 1 минут 45 секунд байсан бол 3 сарын дараа 0.99 секунд болж хурд нэмэгдсэн байна. Зарим хүүхдэд 0.28-0.34 секундийн хурдтайгаар уншиж байна

Зургийг бүгдийг таньж нэрлэж чаддаг болсон боловч элсэн цагийн 1 минутын хугацаанд багтаж уншиж дуусгахад хүүхэд анхаарлаа элсэн цаг руу хандуулах уншлагаа унших гэсэн 2 үйлд хуваарилж гүйцэтгэхэд хүүхдийн уншлагын хурд саарах асуудал гарч байлаа.

Хүснэгт 5. Цаг хугацаа ба цагны төрөл, зориулалтын талаарх мэдлэг төсөөллийн ахисан түвшин тогтоох судалгаа
2024.02.19

Элсэн цаг ашиглах агуулгын интеграц хийж сургалт үйл ажиллагаа, хөгжөөн баясгах, тойргийн цаг, ариун цэврийн үйл ажиллагаа зэрэг бүх өдрийн дэглэмийн дагуух үйлүүдэд хэрэглэхээс гадна эцэг эхчүүдтэйгээ хамтран ажилласнаар цагны төрөл, цаг хугацааны тухай ойлголт, зориулалтыг мэддэг болж хүүхдийн мэдлэгийн түвшин ахисан байна.

Дүгнэлт

Сургалт үйл ажиллагааны үр дүнгээс үзэхэд хүүхдийн сонирхол, ажигч сониуч зан чанарыг хөгжүүлэх, биет юмс үзэгдэлтэй зөв харьцах, тэдний сурч мэдэх идэвхийг өрнүүлэх цаашлаад хурд, авхаалж самбаа, ой тогтоолт, анхаарал нь танин мэдэх сонирхлын нөлөөн дор идэвхтэй бөгөөд зорилго чиглэлтэй болсон. Хүүхэд өөрөө элсэн цагийг хийж, түүнийг ашиглан хэрэглэж байгаа нь хүүхдийн сурах хүсэл эрмэлзэхийг төрүүлэхээс гадна би хийж чаддаг гэсэн өөрөөрөө бахархах баяр хөөр төрүүлсэн үйл ажиллагаа байлаа. Хүүхдэд би чадна гэсэн мэдрэмжийг төрүүлсэн үйл ажиллагаа маш чухлаас гадна элсэн цагийг ашиглан хүүхдийн үйлийг дэмжсэн нь хүүхдэд багаас нь цаг баримтлах цаг хугацаа чухал гэдэг ойлголтыг мэдүүлэх өөрийнхөө үйлийг удирдан зохион байгуулахад чухал хэрэглэгдэхүүн болсон. Элсэн цагийн хязгаарлалт нь хүүхдийг илүү хурдан сэтгэж бүтээлч шийдлүүдийг эрэлхийлэхэд түлхэц өгдөг.

Танин мэдэхүйн чадварт:

Хүүхдийн үгийн баялаг нэмэгдэж, ярианы чадвар сайжран, уншсан зүйлээ ойлгон ярьж, өгүүлбэр зохиох, уран тод хэлэх, өөрийн санаа бодлоо илэрхийлэх чадвар нэмэгдсэн. Мөн анхаарлаа төвлөрүүлэх, ажигч гярхай байх, ой тогтоолт сайжрахын зэрэгцээ багаар ажиллах, бусдаас суралцах, цаг баримтлах дадал хэвшсэн. Тоолох, харьцуулах, ангилах, хэлбэр дүрс таних чадвар хөгжиж, аливаа зүйлийг гүйцэтгэх, хэмжих, цаг хугацаагаа зөв тооцоолох чадварт нь нөлөөлсөн. Эд зүйлийн шинж чанарыг таньж мэдэх, анхаарлаа төвлөрүүлж ажиллах дадал хэвшиж, бүтээлч сэтгэлгээ хөгжихөд ахиц гарсан.

Нийгэмшихүйн чадварт: Хамтач нөхөрсөг чанар, бусдыг ажиглан дуурайх, чадахгүй бол бусдаас тусламж хүсэх, бусдад туслах, өөрийн санаа бодлоо илэрхийлэх, хийсэн бүтээлээр бахархах, ажигч гярхай чадвар илүү их төлөвшсөн.

Бүтээлч үйлд: Элсэн цагийг хийхэд хүүхэд бүтээлчээр сэтгэх, зөв дарааллаар хийх, аливаа зүйлд хянамгай хандах, өгсөн үүрэг даалгаврыг зааврын дагуу биелүүлэх, хүүхэд бүрийн оролцоо нэмэгдүүлэх, учир шалтгааныг танин мэдэх, аюулгүй ажиллагааны дүрэм баримтлах, хариуцлагатай байх өдөр тутмын үйлийг сонирхолтой болгох зэрэг чадварууд эзэмшиж байгаа нь бодит үр дүнтэй хэрэглэгдэхүүн болсон.

Багшлахуйд: Хүүхдийн хөгжлийг дэмжиж сонирхлыг татахад ямар хэрэглэгдэхүүн сонгох, арга зүйгээ хэрхэн өөрчлөх вэ гэдэг эрэл хайгуулыг хийх, өөрийгөө хөгжүүлэх, бусдаас суралцах, хүүхдээс ирж буй мэдээллийг хүлээн авах, өдөр тутмын үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг маш сайн хийх, хүүхэд бүрийг суралцах үйлд бие даан оролцуулах, багш хүүхдийг чиглүүлэх, мэдлэг чадварыг хамтдаа бүтээхэд арга зүйн шинэлэг арга барилыг эзэмшиж суралцсан.

Ном зүй:

1. Батдэлгэр, Ж. (2020). Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал. Улаанбаатар.
2. Дулмаа, Ш. Бага насны хүүхдийн хүрээлэн буй орчинтой танилцуулах арга зүй. Улаанбаатар.
3. UNICEF. (2020). Бага насны хүүхдийн цогц хөгжил сургалтын гарын авлага. Улаанбаатар.
4. ТХБ. (2020). Сургалтын хөтөлбөр багшлахуй ба суралцахуй.
5. Жадамба, Б., Чимидлхам, Ц. (2011). Судалгааны арга зүй. Улаанбаатар.
6. Багшлахуй ажиглагчийн гарын авлага teach@worldbank.org.

СПОРТ ӨРӨЛТИЙГ МАТЕМАТИКИЙН АГУУЛГАТАЙ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ АРГА ЗҮЙ (5 настай хүүхдийн жишээн дээр)

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын 10 дугаар цэцэрлэг

Э.Номинбилэг

Багш, Nominileg.enji@gmail.com

Хураангуй

Монгол Улсын Засгийн Газрын 2024 оны 04 дүгээр сарын 24-ний өдрийн “Үзэл баримтлал батлах тухай” 176 дугаар тогтоолын хавсралтын 2.2-д “Монгол суралцагчийн эзэмших чадамжийн нэгд математикийн чадамж” чухал болохыг тусгасан.

Математик нь хүний тархины хөгжилд ихээхэн ач холбогдолтой. Үүнийг өдөр тутамдаа ашигласнаар хүмүүс аливаа учир шалтгааныг олох, тунгаан бодох чадвараа сайжруулах, түргэн хугацаанд шийдвэр гаргах, аливааг бодитоор харах чадвар нэмэгдэх зэрэг давуу талтай бөгөөд математик нь хүүхдийг сэтгэн бодох чадвартай болгодог учраас боловсролын суурь болно².

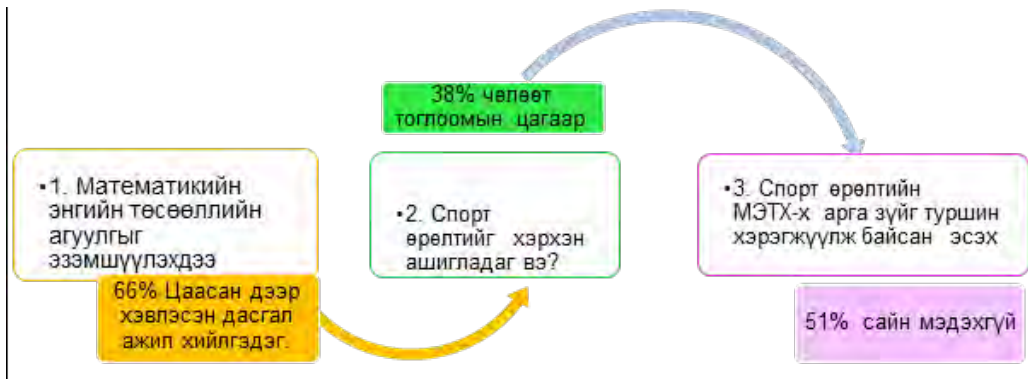
Боловсрол, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2020 оны А/280 дугаар тушаалаар “Сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж буй хүүхдийн хөгжил болон сургуульд бэлтгэгдсэн байдлыг үнэлэх журам”-ын дагуу хамран сургах тойргийн ЕБС-ийн сургуульд бэлтгэгдсэн байдлын үнэлгээг нэгтгэж үзэхэд, математикийн энгийн төсөөлөл сургалтын чиглэл нь гүйцэтгэлээрээ бусад сургалтын чиглэлээс хамгийн өндөр үзүүлэлттэй, аймгийн дунджаас 6.2%, ахицтай байгаа нь манай цэцэрлэгт сүүлийн 5 жил спорт өрөлтийг хичээллүүлж ажилласны үр дүнтэй холбож үзэж байна.

Зураг 1. 2022-2023 оны СББҮ-ний дүн

2024 оны багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд дүн шинжилгээ хийж үзэхэд бүлгийн сургалтын чиглэлүүдээс математикийн энгийн төсөөлөл 3.6%-иар буурсан үзүүлэлттэй байсан тул математикийн сургалтын агуулгыг спорт өрөлттэй интеграцчилан зохион байгуулсанаар хүүхэд тоглох явцдаа агуулгаа бататгах, сэргээн санах эсэхийг судлах хэрэгцээ үүссэн.

Бүдүүвч 1. Орхон аймгийн 68 багш нараас авсан судалгаа

Спорт өрөлтийн аяга цэцэрлэгийн бүлгүүдэд их байдаг боловч сургалтын агуулгатай уялдуулан ажиллах арга зүйн дэмжлэг багш нарт зайлшгүй шаардлагатай байгаа нь бидний тандалтын судалгаагаар харагдаж байна.

Орхон аймгийн хүүхдийн 10 дугаар цэцэрлэг нь 2017 онд Оюун ухааны академитэй хамтран гэрээ байгуулан аймагтаа анх удаа Спорт өрөлтийн дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлж эхэлсэн. Багшийн хувьд 2019-2024 оны хооронд 187 хүүхдэд 194 удаагийн Спорт өрөлтийн дугуйланг хичээллүүлэн ажиллаж байна.

Иймд багшийн өөрийн арга зүйд үндэслэн спорт өрөлтийг математикийн энгийн төсөөллийн сургалттай интеграцчилах, сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг интеграцлан хэрэгжүүлсэн үр дүнг тооцож, арга зүйг түгээн дэлгэрүүлэх боломжтой эсэхийг судлах үүднээс энэхүү сэдвийг сонгон авлаа.

Түлхүүр үг: Математикийн энгийн төсөөлөл, Спорт өрөлт, интеграцчилсан сургалт

Үндсэн хэсэг:

Бага насны хүүхдийн тоо тоолол, хэмжээ хэмжигдэхүүн, хэлбэр дүрс, орон зай, цаг хугацааны төсөөлөл нь хүүхдэд аяндаа өдөр тутмын амьдрал, хүүхдийн төрөл бүрийн үйл ажиллагааны үр дүнд бий болж хөгждөг байна. Математикийн энгийн төсөөлөл олгох сургалт үйл ажиллагааны явцад хүүхдийн хүртэхүй, төсөөлөл, сэтгэхүй, хэл яриа хамтдаа хөгжинө гэж үздэг³.

Сүүлийн жилүүдэд хүүхдийг математикийн чиглэлээр сургуульд бэлтгэх, сургууль цэцэрлэгийн залгамж холбооны асуудал олон судлаачдын анхаарлын төвд байгаа бөгөөд энэ талаар их анхаарч байгаа нь зөв зүйтэй юм.

Математикийн сургалт нь эмпирик туршилт ба учирлан дүгнэх онолын үндсэн дээр явагдаж ирсэн. Хүүхдэд үзүүлэн таниулах ба практик аргын тусламжтайгаар юмсыг 1-ээр нэмэгдүүлэх ба хорогдуулахад юмсын тоо нь өөрчлөгддөг гэдгийг ойлгуулж, улмаар энгийн бодлого бодох нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Хүүхдэд олон юмсыг бүтээх, олон юмсыг ямар нэг шинж чанараар нь ангилах зэргээр дасгал хийж болно. Хожим нь олон юмсаас нэг хэсгийг авах зэргээр үйлдэл хийлгэнэ. Олон юмсаас нэг хэсгийг нь авахад хорогдуулна гэдгийг ойлгуулах нь чухал. Энэ нь арифметик үйлдэлд суралцахад урьдчилсан нөхцөл болдог.

3 Алтансүвд, Л. (2012). Бага насны хүүхдийн математикийн энгийн төсөөллийг хөгжүүлэх арга зүй. Улаанбаатар. 20 -р тал

Ертөнц дээр байгаа бүх зүйл хэлбэртэй байдаг. Гэхдээ математикт ихэвчлэн дугуй, гурвалжин, дөрвөлжин, тэгш өнцөгт, квадрат зэрэг хавтгай дүрсүүдийг судалдаг. 5 настай хүүхэд дугуй, гурвалжин, бөмбөлөг, шоо, цилиндрийг зөв нэрлэн, ялгах ба хэлбэрийг нь судлан, онцлог шинж чанарыг нь мэдэж авна. Ингэж хөгжүүлэхдээ тоолол, хэмжээ зэрэг бусад төсөөлөлтэй холбож өгнө. Мөн дүрслэн урлах үйл ажиллагааны бүх төрлүүдээр дамжуулан хэлбэр дүрсийн төсөөллийг нь хөгжүүлж болно.

Спорт өрөлтийн хувьд дээрээс нь доош эсвэл доороос нь дээш ямар нэг алдаа гаргалгүйгээр хурдтай өрөхийн тулд аягаа хурууны өндгөөрөө маш нарийн мэдрэх чадварыг шаарддаг. Иймээс энэхүү спорт нь хүний мэдрэмжийг шалгах болоод сайжруулах чухал ач холбогдолтой.

Энэхүү спорт нь хурд болон нягт нямбай байдлыг зэрэг шаарддаг учраас анхаарал төвлөрүүлэх чадварыг асар их нэмэгдүүлдэг.

Орон зайн баримжаа зохицуулах чадварыг бий болгодог. Спорт өрөлтийн үйлдлүүд нь хязгаарлагдмал тодорхой орон зайд хийгддэг учир орон зайн баримжааг зохицуулах чадвартай болгодог⁴.

Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх үйл ажиллагааны дагуу сургалтын шинэ хөтөлбөрийг турших ажлын хүрээнд хүүхэд бүрд тохирсон арга барил, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг сонгон, ямар арга барилаар суралцах сонголтыг хүүхдэд олгосноор тэд суралцах үйл явцад илүү бүтээлчээр ханддаг.

БСШУ-ны Сайдын 2019 оны 08 сарын 02-ны өдрийн А/494 тоот тушаалаар батлагдсан. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмжийн математикийн энгийн төсөөллийн агуулгыг спорт өрөлтийн тоглоомтой уялдуулсан байдал:

Бүдүүвч 2

Спорт өрөлт тоглоомоор тоглох явцад хүүхэд өөртөө итгэх, өөрийнхөө онцлог давуу талыг мэдрэх, оролдлоготой, санаачлагатай тууштай байх гэх мэт нийгэмшихүйн чадвар давхар хөгжих боломжтой.

Судалгааны хэсэг:

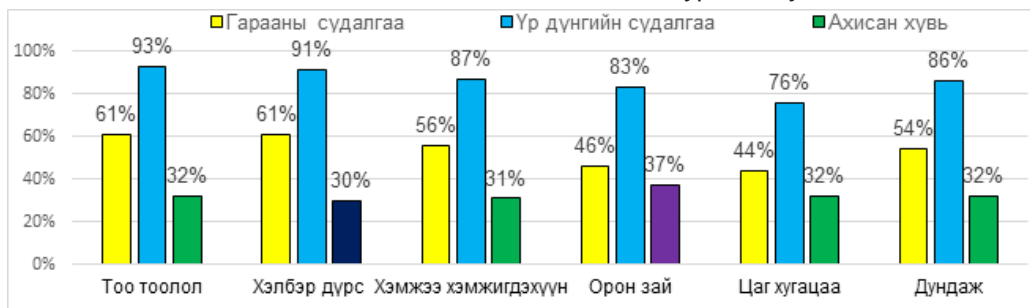
Судалгааны ажил нь 5 настай хүүхдийн математикийн энгийн төсөөллийн үндсэн ойлголтыг спорт өрөлттэй хослуулан агуулгыг эзэмшүүлэх боломж, нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодруулах судалгааг 10 дугаар цэцэрлэгийн Бэлтгэл Б бүлгийн 26 хүүхэд, 52 эцэг эх, асран хамгаалагч, СӨБ-ын Бэлтгэл бүлгийн 68 багш хамрагдсан болно.

Математикийн үндсэн ойлголтыг спорт өрөлттэй интеграцчилан зохион байгуулах боломжийг шалгуур үзүүлэлт, google forms асуулга боловсруулан, үе шаттайгаар 3 судалгаа авсан.

Хүснэгт 1

	<u>Судалгаа 1</u>	<u>Судалгаа 2</u>	<u>Судалгаа 3</u>
	<i>Байдлыг тогтоох судалгаа</i>	<i>Үр дүнгийн судалгаа</i>	<i>Эцэг эхээс авсан судалгаа</i>
Зорилго	Хүүхдийн математикийн эзэмшвэл зохих агуулгын суурь чадварыг тодорхойлох	Спорт өрөлтийн тоглоомыг сургалтад ашигласнаар хүүхдэд гарсан ахицыг илрүүлэх	Спорт өрөлт тоглоом нь хүүхдийн хөгжлийг дэмжих боломжтой эсэхийг судлах
Явц	Байдлыг тогтоох судалгааг рубрик үнэлгээгээр үнэлсэн.	А/494 сургалтын хөтөлбөрийг, спорт өрөлтийн агуулгатай интеграцлан хөтөлбөрт боловсруулан хэрэгжүүлж тухай үр дүнг тооцсон.	Google forms ашиглан асуулгын аргаар тандалт хийсэн.
Дүгнэлт	Судалгаанд 26 хүүхэд хамрагдаж, дундаж нь 54%-тай үнэлэгдсэн.	Судалгаанд 26 хүүхэд хамрагдаж, дундаж нь 86%-тай үнэлэгдэж, гарааны судалгаатай харьцуулахад 32%-иар ахисан.	Судалгаанд оролцогчдын 35% нь спорт өрөлтийн явцад хүүхдүүдийн математикийн үндсэн ойлголтыг хялбар аргаар эзэмшүүлэх боломжтой, 41% нь спорт өрөлтийн аягыг тоглоомд олон төрлөөр ашигласнаар хүүхдийн бүтээлч сэтгэлгээ хөгжиж байгаа нь судалгаанаас харагдаж байна.

Зураг 2 Судалгааны нэгтгэл

Дүгнэлт:

1. Бүлгийн хүүхэд бүртэй ганцаарчилан тулж ажиллаж, баруун зүүн гарыг тэнцвэртэй ашиглах чадвар дээр тулгуурлан боловсруулсан арга зүйн дагуу сургалт, үйл ажиллагааг бэлтгэж ажилласан нь А/494 сургалтын агуулгыг спорт өрөлттэй интеграцчилан хичээллүүлэх боломжтойг илрүүлж байгаа нь бидний ололттой тал байна гэж дүгнэсэн.
2. Хүүхдүүдийн сэтгэл хөдлөл болоод үйл хөдлөлийг судалгааны явцад ажиглаж байхад эхний үед анхаарал нь төвлөрч өгөхгүй, хэрэглэгдэхүүнээр өөр зүйл хийх зэргээр анхаарал сарнилт ихтэй байсан бол дэс дараатай тоглоомын арга зүйгээр хичээллэх үед сурсан өрөлтүүдээ хийхдээ өөртөө итгэлтэй байж, анхаарлаа төвлөрүүлэн өрөх сонирхолтой байгаа нь ажиглагдаж байсан.
3. Спорт өрөлтийн тоглоомын аргачлалыг зурган болон видео хэлбэрээр боловсруулан цэцэрлэгийн “ЭРДЭНЭТ УЛСЫН ТЭРГҮҮНИЙ 10 ДУГААР ЦЭЦЭРЛЭГ” <https://www.facebook.com/groups/1435601003352536> бүлгэмд байршуулж хүүхдийн дунд гэртээ өрж тоглох челленж зохион байгуулсанаар хүүхэд бүр эзэмшиж буй агуулгаа гэр бүлээрээ давтаж, бататгах боломж бүрдсэн.
4. Математикийн энгийн төсөөллийн үндсэн таван ойлголт болох тоо тоолол, хэмжээ хэмжигдэхүүн, орон зай, цаг хугацаа, хэлбэр дүрсийн чадварыг цогц байдлаар нь спорт өрөлтийн арга зүй, аргачлал, дасгал даалгавар, тоглонгоо суралцах үйлүүдээр нь жигд хөгжүүлж байгаа нь цаашид энэ арга зүйгээр математикийн энгийн төсөөллийн агуулгыг бүрэн эзэмшүүлэх нь судалгаагаар нотлогдсон.
5. Хүүхэд бодит юмсыг барьж тоглох явцдаа нэг юмсын байрлалаар нөгөө юмсын байрлалыг тодорхойлж, харааны баримжаагаар юмсын хол ойрыг төсөөлөн тооцоолох чадвар, тооны бүтэцтэй танилцах, ангилах, дараалуулах, давтамж үүсгэх чадвар илүү хөгжихөд спорт өрөлт нь дэмжлэг үзүүлж байна.
6. Өөрөөр хэлбэл сургалт, үйл ажиллагааг үр дүнтэй явуулах нь санаачлагатай байхаас шууд хамаардаг ба хүүхдийн мэдлэг, чадварыг сургалтын зорилготой уялдуулан үнэлж, тэднийг цаашид улам хөгжихөд хэр хэмжээний тусламж хэрэгтэй байгааг тодорхойлж чадна. Хүүхдийг анхааралтай ажиглаж, тэдний математик сэтгэлгээг аажмаар хөгжүүлж, тэдэнд тохирсон дасгал ажлыг няхуур төлөвлөж, үр дүнтэй сургаж математикийн талаар бат бэх ойлголт өгөх нь багш хүний хамгийн чухал үүрэг байдаг ба үндсэн ойлголтуудыг сургалт, үйл ажиллагаандаа үр дүнтэй ашиглах нь чухал юм. Дэлхий даяар технологийн дэвшилтэд эрин рүү шилжин орж байгаатай холбоотойгоор математикийн өргөн хүрээний чадвар шаардагдах мэргэжлүүд олноор бий болсон тул бид хүүхдийг багаас нь математикийн ухаанд бэлтгэж суралцуулах нь чухал юм.
7. Бидний боловсруулсан спорт өрөлтийг математикийн агуулгатай интеграцчилах арга зүй нь оновчтой арга зам байсан нь суурь ба хүрсэн түвшний үзүүлэлтээр нотлогдож олон талт арга хэмжээг зохион байгуулсан нь үр дүнгээ өгөхийг нотолж байна.

Ном зүй:

1. Монгол Улсын Засгийн Газар. (2024). Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал (2024-2036). Улаанбаатар.
2. Алтантуяа, Б. (2019). Бага насны хүүхдийн математикийн үндсэн ойлголт. Улаанбаатар. Ганпринт.
3. Алтансүвд, Л. (2019). Бага насны хүүхдийн математикийн энгийн төсөөллийг хөгжүүлэх арга зүй. Улаанбаатар. Бишрэлт тэнгэр.
4. БСШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
5. Батдэлгэр, Ж. (2011). Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал. Улаанбаатар. Бишрэлт тэнгэр.
6. Дөлгөөн, Б. (2017). Спорт өрөлтийн гарын авлага. Улаанбаатар.
7. Норжхорлоо, Н., Отгонжаргал, Я., Энхмаа, Т. (2008). Бага насны хүүхдийн сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар. Экимто ХХК.
8. Цэвэл, Я. (1966). Монгол хэлний товч тайлбар толь. Улаанбаатар. Шинжлэх ухааны академийн хэл зохиолын хүрээлэн.
9. Цэрэннадмид, Ш. (2016). АРА загварын дагуу эрдмийн ажил бичих гарын авлага. Улаанбаатар. Edupress
10. Эрдэнэцэцэг, С. (2008). Багшлахуйн зарчим ба хандлага. Улаанбаатар. Сэлэнгэпресс ХХК.
11. БСҮХ. (2024). Хамтын оролцоонд суурилсан сургалтын байгууллагын менежментийг хөгжүүлэх нь хурлын эмхэтгэл. Улаанбаатар. Гоодизайн ХХК.

Ашигласан вэб сайт:

12. <http://sporturult.mn/what-is-ss/>
13. <https://mastermind.mn/course/speedstacks/>
14. <https://mn.wikipedia.org/wiki/>
15. <https://ikon.mn/n/1ty5>
16. http://www.Альтернативная_обучения_дошкольного_возраста-Яндекс/
17. https://www.must.edu.mn/media/uploads/2020/12/18/2-bolovsroliin-eronhii_huuli

Явцын тэмдэглэл

Дугуйлангийн төлөвлөгөө

Агуулгын задаргаа

Арга зүйн бичлэг

Зурган аргачлал

ҮЛГЭР, ЗОХИОЛД СУУРИЛАН СУРАЛЦАХУЙН ЧИГЛЭЛҮҮДИЙГ НЭГДМЭЛ БАЙДЛААР ТӨЛӨВЛӨХ НЬ

Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр сумын 4 дүгээр цэцэрлэг

Х.Шоовдор¹, Б.Уянга²

¹ Эрхлэгч, магистр, ²Арга зүйч,

Shoovdorkh@gmail.com

Үндэслэл:

Бага насны хүүхдэд үлгэр, зохиолын ач холбогдлыг ойлгон таниулж, тэдний танин мэдэхүй, бие бялдар, нийгэмшихүйн хөгжлийг дэмжихэд хичээл хоорондын уялдаа холбоог сайжруулан, багшийг сургалтын шинэ арга зүйд суралцуулах шаардлага гарч ирсэн.

Зорилго:

Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн суралцахуйн чиглэлүүдийг үлгэр, зохиолд суурилан нэгдмэл байдлаар төлөвлөн, хүүхэд багшийн хөгжилд гарсан ахиц өөрчлөлтийг судлах

Зорилт:

1. 2020 оноос өмнөх цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөрт хүүхдийг үлгэр, зохиолтой танилцуулах хичээлийн агуулга, багшийн арга зүйг судалж эргэцүүлэл хийнэ.

2. Хүүхдийг үлгэр, зохиолтой танилцуулахад багш, эцэг эхийн оролцоо хамтын ажиллагааны ахицыг тодорхойлно.

3. Ахлах, бэлтгэл (4-5 нас) бүлгийн өдрийн дэглэмийн сургалт-үйл ажиллагааг үлгэр, зохиолоор дамжуулан нэгдмэл байдлаар төлөвлөсөн багшийн арга, хүүхдийн хөгжилд хэрхэн нөлөөлснийг судална.

4. Сэдвийн хүрээнд багшийн туршлага дээр дүгнэлт хийж, арга зүйг сайжруулах санал боловсруулна.

Хураангуй: Цэцэрлэгт 2015 оноос өмнө мөрдөж байсан сургалтын хөтөлбөрүүдэд хүүхдийн зохиолчдын зохиол бүтээл (үлгэр, өгүүлэг, оньсого, таавар, зүйр цэцэн үгс, аман наадам гэх мэт)-тэй танилцуулах хичээлийн агуулга, бүлэг тус бүрд судлах зохиолын тоо, багшийн заах арга, хүүхдийн эзэмшсэн мэдлэг, чадвар, хүмүүжил харьцуулсан судалгаанд дүгнэлт хийхэд зохиолтой танилцуулах хичээл, хүмүүжлийн ажил хангалттай зохион байгуулдаг байсан байна. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (2015), сайжруулсан хөтөлбөрийн (2019) судлагдахуун тус бүрийн агуулгыг хэрэгжүүлэхдээ зохиолын төрлүүдтэй танилцуулах сэдэв, агуулгыг хүүхдийн нас, хөгжлийн онцлог, сонирхол хэрэгцээнд нийцүүлэн сонгосон байдалд анализ хийхэд (хэл яриа, байгаль нийгмийн орчин, нийгэмшихүй, дүрслэх урлаг) суралцахуйн чиглэлүүдэд зохиолтой танилцуулах агуулга чадвар бага (0.14 хувь) тусгагдсан нь уг үйл ажиллагааг орхигдуулахад хүрчээ. Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050” баримт бичигт сургуулийн өмнөх боловсрол нь хүүхдийн хөгжил, төлөвшлийн суурь үе хэмээн үзэж, цэцэрлэгийн сургалтын чанарыг сайжруулахад цогц үйл ажиллагааг зохион байгуулна гэж заасан. Хөгжлийн үйл явц нь тодорхой үе шатуудыг дамжих бөгөөд хөгжил нь цогц шинж чанартай байдаг. Үе шат бүрд бие махбод, танин мэдэхүй, нийгэм-сэтгэлийн хөдөлгөөн, хэл ярианы хөгжлүүд харилцан уялдаатай

явагдана. (Болдсүрэн, Б. БНХЦХ. 2021) Хэл шинжлэлд интеграцын тухай ойлголт нь цоо шинэ зүйл биш. Бүр (1920-1950)-аад онд манай ахмад багш нар бага ангийн хэл бичиг, унших хичээлийн сургалтад оновчтой хэрэглэж байсан уламжлалтай. Мөн сургуулийн өмнөх боловсролын хичээлийн сэдэв, агуулгыг интеграцилж, сэдэвчилсэн төлөвлөгөөг боловсруулан, сургалт үйл ажиллагааг төвд түшиглэн зохион байгуулж байсан. (Алхам алхмаар хөтөлбөр. 1998) Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөрт (1999) сэдвийн иж бүрэн боловсруулалтыг хийж, сэдвийн задаргааг интеграцчалж зохион байгуулдаг байсан. Багшийн ажлын чанарыг багш бүрийн сонирхол, авъяас, хэрэгцээ, санаачлагыг дэмжин, асуудлыг хэлэлцэж, арга зүйн зөвлөгөөг өгч хамтран шийдвэрлэлээ. Үлгэр, зохиолд суурилан суралцахуйн чиглэлүүдийн агуулгыг нэгдмэл байдлаар оновчтой, уялдаатай төлөвлөж, сургалт үйл ажиллагааг явуулснаар хүүхдийн хөгжил, багшийн арга зүйн ахиц өөрчлөлт хуримтлуулсан туршлага, арга замыг судалсан судалгааны үр дүнгээс танилцуулж байна.

Судалгааны арга: Харьцуулан судлах, асуулгын арга, туршилтын арга, асуудал шийдвэрлэх арга

Түлхүүр үг: Үлгэр, зохиол, нэгдмэл төлөвлөлт, сургалт-үйл ажиллагаа, төсөлт ажил, интеграц

Судалгааны объект: 1976, 1985, 1991, 2015, 2019 оны сургалтын хөтөлбөр, багш, эцэг эх, хүүхэд

Таамаглал: Шинэ үеийн хүүхдийн сонирхол хэрэгцээнд тулгуурлан үлгэр, зохиолоор дамжуулан сургалтын чиглэлийг интеграцлан боловсруулж, өдрийн дэглэмийн үйл ажиллагааг оновчтой төлөвлөн зохион байгуулж, багшийн арга зүй, хүүхдийн танин мэдэхүй, бие бялдар, нийгэмшихүйн хөгжилд эерэгээр нөлөөлнө.

НЭГ. Онолын хэсэг

Юуны өмнө интеграц гэдэг үгийг дурьдах нь зүйтэй. INTEGRATION гэдэг нь INTEGRIO буюу холих, хэсэгчлэх, нэгтгэх гэсэн утгатай латин үг юм. Интеграцчилах нь сургалтын агуулгыг багцлан хураангуйлж, оновчтой системчлэх асуудал юм. Ю.К. Бабанский интеграцын тухай үзэл санаагаа “иж бүрэн хандах” /комплексный подход/ гэсэн зарчмаар илэрхийлж, түүнийгээ сурган хүмүүжүүлэх үйл явцад яаж хэрэгжүүлэх талаар өөрийн үзэл санаагаа дэвшүүлсэн бий. Хэл шинжлэлд интеграцын тухай ойлголт нь цоо шинэ зүйл биш юмаа. Бүр (1920-1950)-аад онд манай ахмад багш нар бага ангийн хэл бичиг, унших хичээлийн сургалтад оновчтой хэрэглэж байсан уламжлалтай. Интеграцыг агуулгын, арга зүйн, үйл ажиллагааны, зохион байгуулалтын гэж ангилаад

1. Сэдвийн доторх нэгж ухагдахууныг холбон заах
2. Арга зүйн сэдвүүдийг хооронд нь уялдуулан заах
3. Бүлэг сэдвүүдийг хооронд нь уялдуулан заах
4. Бусад төрлийн хичээлүүдийг өөр хооронд нь холбон заах
5. Анги хоорондын агуулгыг холбон уялдуулж заах

Судлаач эрдэмтэн Д.Санжжав сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хөгжлийг нарийвчлан судалж, бага насны хүүхдийн эх хэлээ сурах процесс нь тэдний тоглоом, энгийн хөдөлмөр, сурах идэвхтэй үйл ажиллагааны явцад явагддаг ба хэд хэдэн

чиглэлээр хөгжинө гэж үзсэн байна. Уран зохиол бол урлагийн адил хүүхдэд шууд нөлөөлдөг чухал хүчин зүйл мөн. Хүүхдийг зөвхөн уран дүр, дүрслэх хэлбэрээр татаад зогсохгүй утга агуулга, үг хэллэг, сэтгэлийн хөдөлгөөнийг илэрхийлж, ёс суртахууны хүмүүжлээр хүмүүжүүлэхэд дэмжлэг болдог юм. Уран зохиолыг ойлгон хүлээн авах чадвар нь хүүхэд нэг бүрийн хувийн онцлог, авьяас билгээс ихээхэн шалтгаална. Үүнийг багш мэдрэмжтэйгээр харж удирдан чиглүүлж дэмжлэг үзүүлэх хэрэгтэй.

ХОЁР. Сургалтын хөтөлбөрт хийсэн судалгаа

Сургуулийн өмнөх боловсролын дараах хөтөлбөрүүдэд хүүхдийг үлгэр, уран зохиолтой танилцуулах сургалтын зорилго, агуулга, сэдэв, төрөл, хэлбэр, хэрэгжүүлэх аргачлалд анализ хийж үзэхэд 1976, 1985 оны хөтөлбөрийн гол онцлог нь хүүхдийн идэвхтэй үгийн нөөцийг нэмэгдүүлэх, авиаг зөв дуудаж, үгийг тод хэлэх, өгүүлбэрийг зөв ойлгох, сонсох, ярих чадварыг хөгжүүлэхэд үлгэр зохиолд ач холбогдол өгч, оргил үе байсан болохыг хүснэгт 1, QR-аас харж болно. Эдгээр хөтөлбөрүүдийн давуу тал нь багш, хүүхэд 183-211 үлгэр, зохиолыг уншиж, дүрийг амилуулан жүжигчлэн ярьж, тоглож, бодох, сэтгэх, зурах чадвар өндөр байсан байна.

Хүснэгт 1

№	Сургалтын хөтөлбөр, программууд	Урнаар уншиж, ярих үлгэр, зохиол, шүлгийн тоо
1	1976 оны Хүүхдийн цэцэрлэгийн хүмүүжил сургалтын программ (3-7 нас)	183
2	1985 он Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хүмүүжил сургалтын хөтөлбөр (3-6 нас)	211
3	1991 он Хүүхдийн цэцэрлэгийн хүмүүжил сургалтын хөтөлбөр (3-6 нас)	44
4	2015 он Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр (2-5 нас)	2
5	2019 он Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын сайжруулсан хөтөлбөр (2-5 нас)	11

Бага насны хүүхдийн төрөлхийн танин мэдэх сонирхолд тулгуурлан хүүхэд бүрийн чадвар, хүсэл сонирхлыг харгалзан тэдэнд тохирох сургалтын арга барилыг оновчтой сонгож, хүүхэдтэй хамтран суралцахыг багш дэмжих үүрэгтэй. Энэ хүрээнд сургуулийн өмнөх боловсролын хичээлийн сэдэв, агуулгыг интеграцчилж, сэдэвчилсэн төлөвлөгөөг боловсруулан, сургалт үйл ажиллагааг төвд түшиглэн зохион байгуулдаг туршлагатай байсан. (Алхам алхмаар хөтөлбөр. 1998) Мөн сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөрт (1999) сэдвийн иж бүрэн боловсруулалтыг хийж, сэдвийн задаргааг интеграцчилж зохион байгуулдаг байсан. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын талаар баримтлах бодлогод (БСШУ. 2013. А/ 327 тушаал) сургалтын хөтөлбөрийн агуулга нь бага насны хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн хөдөлгөөн-эрүүл мэнд, хэл яриа, математикийн энгийн төсөөлөл, байгаль нийгмийн орчин, хөгжим дүрслэх урлаг гэсэн суралцахуйн чиглэлүүдээр хэрэгжинэ. Суралцахуйн чиглэл бүрээр эзэмших чадварыг хүүхдийн нас, хөгжлийн онцлогийг харгалзсан гурван түвшинд 45 чадвар эзэмшүүлнэ. (Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын

сайжруулсан хөтөлбөр. 2019) Хүүхдэд чадваруудыг үлгэр, зохиолоор дамжуулан хэрхэн төлөвлөж, хэрэгжүүлж байгаа талаар багш, эцэг эх, асран хамгаалагч нараас дараах асуултын дагуу "Үлгэрээ сонсьё" төсөлт ажлын суурь судалгааг авсан.

Судалгаа 1: А. Багш нараас: (Асуулгаар)

Арвайхээр сумын 9 цэцэрлэг, Бат Өлзий, Сант, Өлзийт, Баруун баян Улаан, Төгрөг, Хархорин сум, өөрийн цэцэрлэгийн 87 багш, удирдах ажилтан хамрагдсан.

1. Үлгэр, зохиолтой танилцах сургалт-үйл ажиллагааг улиралд хэдэн удаа төлөвлөдөг вэ?
2. Сургалтын хөтөлбөрөөс үлгэр, зохиолыг сонгох боломжтой юу?
3. Сургалтын ямар аргаар үлгэр, зохиолыг уншиж, ярьж өгдөг вэ?
4. Хүүхэд ямар төрлийн үлгэр, зохиолыг сонсох, яриулах дуртай вэ?
5. Суралцахуйн аль чиглэл дээр үлгэр, зохиолыг ихэвчлэн сонгож ашигладаг вэ?

Судалгаанд хамрагдсан багш нар монгол, энэтхэг, орос, турк ардын үлгэрийг илүү уншиж, судалж сургалтын төлөвлөгөөнд, улиралд 1-2 үлгэр, зохиолыг зааж ирсэн байна. Учир нь 2015, 2019 оны сургалтын хөтөлбөрт заагдах үлгэр, зохиол тодорхой сэдэв, нэр тусгагдаагүй учир багш үлгэр, зохиолыг сонгож авах нь дутмаг байна. Багшид үлгэр, зохиолын сан хангалтгүй, дүрийг урнаар илэрхийлэн ярих чадвар сул, хүүхдийн сонирхолыг татах асуултыг оновчтой тавих, яриаг өрнүүлэх талаар бага анхаардаг дутагдал харагдаж байна. Үлгэр, зохиолыг зөвхөн хэл ярианы сургалтын явцад танилцуулж, хөгжөөн баясах ажилд тусган хэрэгжүүлдэг гэж нийт багш нарын 89% хариулсан нь үлгэр зохиолыг сонгож авахад ач холбогдол өгдөггүй болохыг харуулж байна.

ГУРАВ. Туршиж хэрэгжүүлсэн ажлын явц, үр дүн

Манай цэцэрлэгийн багш нар хүүхдийн сонирхол, хэрэгцээнд тулгуурлан танин мэдэх, ухааран ойлгуулах ач холбогдолтой зөв буруу, сайн муу, сайхан муухай, болох болохгүйг ойлгуулах, хоорондоо мэтгэлцэх, ярилцах, шүүн тунгаах, боломжтой үлгэр зохиолыг сонгохын тулд дараах шалгуурыг баримталж ирсэн. Үүнд: Төрсөн нутаг, хүн, ан амьтан, ардын уламжлалт ёс заншил, байгаль эх дэлхийгээ хайрлах, хүрээлэн буй орчныг танин мэдэх утга санаа агуулсан, уран яруу, ойлгомжтой, ой тогтоолт, анхаарал, нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон, үйл явдал нь энгийн, хүүхдийн сонирхлыг татахуйц, эерэг, сөрөг дүрийг харьцуулах боломжтой, хүүхдэд хүмүүжлийн зөв төлөвшлийг эзэмшүүлэх, үлгэр, зохиолоор бахархах, эхлэл, төгсгөлийн утга агуулга нь сайн талыг харуулсан, аз жаргалтай, баяр баясал төрүүлэхүйц, судлагдахуун тус бүрийн чадварыг нэгдмэл байдлаар төлөвлөх, хэрэгжүүлэхэд нийцсэн байх. Сургалт үйл ажиллагааг үлгэр, зохиолоор интеграцилахдаа: Хөтөлбөрийн агуулга, сургалтын арга, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, өдрийн дэглэмийн үйл ажиллагаанд нэгдмэл байдлаар төлөвлөн зохион байгуулдаг. Үлгэр, зохиолыг танилцуулахдаа уран тод унших, урнаар өгүүлэн ярьж өгөх, давтан унших, үйл явдлыг ярилцах, сонсгох, жүжиглэн үзүүлэх, зургаар унших аргаар явуулж байгаа нь хүүхдэд илүү сонирхолтой байна. Ийнхүү "Үлгэрээ сонсьё" төсөлт ажлыг эрчимжүүлж, Монголын үндэсний радио телевиз, аймгийн Боловсролын газар, Нийгмийн бодлогын хэлтэс, Эмэгтэйчүүдийн зөвлөл, Мөрөөдөлд хөтлөх эрүүл Монгол сан зэрэг төрийн, сайн дурын, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай

хамтран санамж бичгийг байгуулж хэрэгжүүлэн ажиллав. Үүний үр дүнд хүүхдийн үлгэрийн сантай, зохиолч багш, ажилтантай болж бүтээлээр эмхэтгэл гарган хүүхдэд танилцуулах ажлыг өргөн хүрээнд зохион байгуулав.

Санамж бичиг, үлгэрийн сан, зохиолч багш, сонсдог үлгэрийн бүтээлийг QR уншуулан харах боломжтой.

Судалгаа 2: Б. Хүүхдээс авсан суурь судалгаа: (4-5 настай 80 хүүхэд)

Ажиглалт, ярилцлагаар: Үлгэр, зохиолын үйл явдлыг дарааллаар нь ярих, үлгэр, зохиолыг ойлгосноо бусдад ярьж өгөх, үлгэр, зохиолын баатруудын дүрд хувирч илэрхийлэх

Судалгааны дүгнэлт: Судалгаанд хамрагдсан ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдийн чадварыг харахад ахлах бүлгийн хүүхдийн чадвар нь (41-51)%, бэлтгэл бүлгийн хүүхдийн чадвар (50-63)%-тай байв. Үлгэр зохиолыг ярих чадварыг үнэлэхэд зохиолыг өөрийн үгээр ярихаас илүү зохиолын үгээр, хэрэглэгдэхүүн ашиглаж дараалал алдагдахгүй байгаа нь хүүхэд зохиолыг өөрийн болгох чадвар дутмаг, бие даан ярих, өөртөө итгэх итгэл бага байгаа бол, үлгэр, зохиолыг ойлгож, ойлгосноо бусдад ярьж өгөх чадвартай байгаа нь харагдаж байлаа.

Судалгаа 3: В. Эцэг эх, асран хамгаалагч нарын төлөөллөөс 6 асуулгаар авсан. (86 хүн google forms) Судалгаанд хамрагдсан эцэг эхийн 42% бага насны хүүхдийн үлгэр зохиолын номтой, 73% нь хүүхэдтэйгээ тогтмол биш ч хааяа хамтдаа үлгэр, зохиолын ном уншдаг, 67% нь хүүхдэдээ заримдаа үлгэр, зохиол унших цаг гаргадаг, 28% нь уншсан үлгэр зохиолоо ярилцдаг, 38% нь 1-2 удаа, тогтмол хүүхэдтэйгээ хамтдаа бүтээл хийдэг, 62% нь хүүхэдтэй хамтран дүр бүтээж тоглодог зэргээс дүгнэж үзэхэд эцэг эх, асран хамгаалагч нарын оролцоо, идэвх сайн боловч уншсан зохиолыг ярих, хамтран бүтээл хийх зэрэг нь хангалттай биш болохыг харуулж байна. Үүнээс дүгнэж үзэхэд цэцэрлэг, багш эцэг эхийн давуу тал дээр түшиглэн хүүхэд бүрийг номтой нөхөрлүүлэх, номын сайн найз болгох, бүлгийн сургалт-үйл ажиллагаанд тэднийг татан оролцуулах, үлгэр зохиолыг ярилцах, хамтран бүтээл хийх ажлыг далайцтай зохион байгуулвал нөөц их байгаа нь харагдаж байна.

Цаашид гэр бүлд хүүхдийн зохиолын ном хэрхэн яаж сонгох авах ГЭРИЙН ДҮРЭМ-тэй болгох, уншсан, ярьсан үлгэр зохиолын утга, агуулгыг ярилцахдаа асуултыг боловсруулах талаар зөвлөгөө өгч, дэмжин туслах үлгэр зохиолоор хамтран бүтээл хийх, харилцан ярилцах ажлыг илүү түлхүү зохион байгуулах зэрэг юм.

ДӨРӨВ. Өдрийн дэглэмийн сургалт үйл ажиллагаагнэгдмэл байдлаар төлөвлөсөн нь

А. Зохион байгуулсан ажил: Багш, багш-ажилчид, багш-хүүхэд, эцэг эх-хүүхдийн идэвх санаачлагыг өрнүүлэх ажлын хүрээнд: Зохиолч багачууд, Бяцхан зохиолчдын эмхэтгэл, Бяцхан уран бүтээлчид үзэсгэлэн, зохиолч багш, ажилчид, эцэг эх, төв номын санд хүүхдүүд карттай, ном уншдаг болсон. Эртэч, оюунлаг Өвөрхангайчууд бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийн илтгэл, оройд үлгэр уншиж 21:00 цагт группээр дуут мессежийг илгээж тогтмол цагт унтуулж хэвшсэн. Зохиолч гэр бүл <https://www.facebook.com/100057628323831/videos/630698555856123>, Үлгэрээ сонсьё төсөл, Үлгэрч аав, ээж, Зохиолч багш, сонсдог ном гэх мэт

Хүснэгт 3 Багшийн төлөвлөлт /жишиг/ Зохиолч багш Т.Төмөрчөдөр- Зохиолын нэр: Шагайн наадгай

Хугацаа	Сургалтын чиглэл	Чадвар	Үйл ажиллагаа
I долоо хоног	Хэл яриа	Зөв бүтэцтэй өгүүлбэрээр ярих	Сургалт, номын цаг: Зохиолын утгыг өөрийн үгээр тайлбарлан ярих
	Хөгжим	Дууны өнгө, хэмнэлийг алдалгүй хөгжмийн хамсраатай болон хамсраагүй дуулах	Сургалтын цаг: Ая.С.Батболд, Үг. И.Одсүрэн “Шагайн наадгай” дуу зөв тод хэллэгээр хэлж дуулах
	Математикийн энгийн төсөөлөл	Хялбар бодлого зохиох	Тоглоом, чөлөөт үйл ажиллагаа: Сонирхолтой бодлого зохиож, найз нөхдөрөө бодуулна.
	Нийгэмшихүй	Санаа бодлоо илэрхийлэх	Тойргийн цаг: Зохиолын үйл явдлаас төрсөн сэтгэгдлээ найз нартайгаа ярилцах
	Дүрслэх урлаг	Баримлын шавраар дүрслэх	Сургалтын цаг, хөгжүүлэх сургалт: Шагайг баримлаар барих
	Байгаль нийгмийн орчин	Сонирхолтой туршилт хийх	Сургалтаар: Шагайг өнгөнд оруулж туршилт хийх
	Хөдөлгөөн эрүүл мэнд	Алхалт, гүйлтийг янз бүрээр гүйцэтгэх	Тоглоомын цаг: Хэн олон шагай цуглуулах вэ? хөдөлгөөнт тоглоом

Дээрх ажлуудыг зохион байгуулсаны үр дүнд хүүхдийн хөгжилд гарсан ахиц гарсан.

Дүгнэлт: Ахлах, бэлтгэл бүлгийн 128 хүүхдээс монгол ардын үлгэр, зохиолоор хүүхдэд гарсан өөрчлөлтийг: 4 настай хүүхдийн 83%, 5 настай хүүхдийн 87% нь зураг дээр ярьж чаддаг болсон. 4 настай хүүхдийн 89%, 5 настай хүүхдийн 92% нь зохиолын үйл явдлыг харуулсан зураг дээр ярих чадвар нь сайжирсан.

4 настай хүүхдийн 79%, 5 настай хүүхдийн 84% нь үлгэр, зохиолын үйл явдлыг ярилцах зэргээс дүгнэж үзэхэд багш уран тод унших, урнаар өгүүлэн ярих, давтан

унших, үйл явдлыг ярилцах, сонсгох, жүжиглэн үзүүлэх, зургаар унших аргуудыг тогтмол хэрэглэсэн нь ахицад нөлөөлсөн байна.

Ерөнхий дүгнэлт: 1976-1991 оны сургалтын хөтөлбөрүүдэд хүүхдэд заах үлгэр, зохиолыг бүлэг тус бүрээр тодорхой сэдэв, нэрийг тусгаж өгсөн байна. 2015 болон 2019 оны сургалтын хөтөлбөрт тодорхой тусгаж өгөөгүй, багш агуулгын дагуу өөрийн сонголтоор цөөн тооны үлгэр, зохиолыг төлөвлөж байгаа нь учир дутагдалтай гэж үзэж байна. Багш хичээл хоорондын агуулга, чадвар, суралцахуйн чиглэлүүдийг интеграцчилахад хэрхэн уялдуулахаа хамтран бэлтгэж, нэгдмэл төлөвлөлтөөр төлөвлөж, зохиолыг олон талаас нь судлан, эцэг эхийн хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлсэн (сонсдог ном, хамтын бүтээл, дүр бүтээх, зохиол бичих). Мөн хүүхдийн үлгэр, зохиолын урын сан баяжилттай, мэдлэг эзэмших, бататгах, сэргээн санах, бүтээл хийх, илтгэл тавих, үлгэр, зохиолд дуртай, дүр бүтээх сонирхолтой, идэвхтэй үгийн нөөц нэмэгдэж, багш зохиолд суурилсан арга зүйд суралцан багшийн болон хүүхдийн хөгжилд ахиц өөрчлөлт гарч, байгууллагын болон багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээнд II-I түвшинд үнэлэгдсэн үр дүнгээс харагдаж байна. Дэвшүүлэх санал:

1. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд багш болон хүүхдийн сонирхол, хэрэгцээнд нийцсэн, агуулгыг хангах зохиол, бүтээлийн захиалга, саналыг хүүхдийн зохиолч нарт өгч хамтарч ажиллах.
2. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын шинэчилсэн хөтөлбөрт заавал судлах хүүхдийн үлгэр, зохиол, шүлэг, зүйр цэцэн үг, оньсого таавар, үлгэрийг тусгаж оруулах.
3. Багш хүүхэдтэй хамтран ном, зохиол бүтээх аргад суралцах боломжийг бий болгох, дэмжих.
4. Багш ажлын байрандаа хөгжих, үлгэр, зохиолоор тэдний хэрэгцээг хангахуйц, хувилбартай, сонголттой онлайн сургалтын хөтөлбөртэй болох

Ном зүй:

1. БШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
2. Бямбацэцэг, Ч., Батдэлгэр, Ж., Наранбаяр, Н., (2011). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн уншвал зохих ном, зохиолын судалгаа сэдэвт төсөлт ажил. Улаанбаатар.
3. Жадамба, Б., Чимэдлхам, Ц. (2001). Судалгааны арга зүй. Улаанбаатар.
4. Наранцэцэг, Ц., (2008). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх арга зүй. Улаанбаатар.
1. Нонна, Д. (1972). Багачууддаа уншиж өгөөрэй. Улаанбаатар.
2. Нонна, Д. (2012). Багачууддаа уншиж өгөөрэй. Улаанбаатар.
3. Оюунгэрэл, Ц., (2010). Гурав хуртэлх насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжилд үзүүлэх орчны нөлөөлөл. Улаанбаатар.
4. (1985). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хүмүүжил сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
5. Тамир, Х., Наранцэцэг, Ц., Наранцэцэг, Д., Туяа, Д. (2017). Сургуулийн өмнөх насны хууждийн хэл ярианы хөгжлийг үнэлэх арга зүй. Улаанбаатар.
6. Төртогтох, Б., Хүдэрчулуун, Н., нар. (2010). Хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг үлгэрээр дэмжих арга зүй. Монгол Улсын боловсролын их сургуулийн инновацийн төсөл. Улаанбаатар.
7. Тунгалаг, С. (2013). Хүүхдийн уншлагыг удирдахуй. Улаанбаатар.
8. (1976). Хүүхдийн цэцэрлэгийн хүмүүжил сургалтын программ. Улаанбаатар.
9. (1991). Хүүхдийн цэцэрлэгийн хүмүүжил сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.

ҮЛГЭРИЙГ ИНТЕГРАЦЛАН ХҮҮХЭД БҮРИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын 2-р цэцэрлэг

А.Бямбасүрэн¹, Б.Баясгалан², Т.Оюунтуяа³

¹ Бүлгийн багш, ² эрхлэгч, ³ арга зүйч

tsetserleghoyr.dalanzadgad@gmail.com

Хураангуй:

Хүүхэд багачуудыг сурган хүмүүжүүлэх хэрэгцээ шаардлага хүн төрөлхтөн үүсэж бий болсон эрт дээр цагаас эхтэй бөгөөд тэдний амьдрал тэмцэл, хөдөлмөрийн явцад бий болсон ардын эгэл бор мэдлэг, туршлагаас ардын сурган хүмүүжүүлэх ухаан үүсэлтэй. Монголчуудын эртний өв уламжлалын нэг хэсэг болох ардын аман зохиолоор дамжуулан хүүхэд багачууд, өсвөр үеэ сурган хүмүүжүүлэх тухай судлах шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна. Иймд ардын сурган хүмүүжүүлэх зүй нь хамгийн эртний ухаан бөгөөд сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжилд монгол ардын аман зохиол, үлгэр өгүүллэг нь өнөө цагт чухал болоод байна. Бид энэхүү илтгэлээрээ хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг дүрслэх урлаг, хөгжим, бүжгийн энгийн хөдөлгөөний арга зүйтэй хослуулан интеграцлан үлгэрийг зааж хүүхэд бүрийн хөгжсөн байдлыг судлах зорилгоор түүврийн аргаар сонгосон 40 хүүхдийн судалгааны үр дүнг танилцуулах болно.

Түлхүүр үг: Монгол ардын үлгэр, хүүхэд, интеграц, хэл яриа, дүрслэх урлаг, хөгжим, арга зүй

Үндэслэл:

Интеграц гэдэг нь хичээл хоорондын уялдаа холбоог сайжруулах, сургалтын арга зүйг боловсронгуй болгох, технологийг сургалтад нэвтрүүлэх, хүүхдийн сурах орчныг илүү хүртээмжтэй болгох үйл явц юм. Ардын сурган хүмүүжүүлэх арга ухаанд монгол ардын үлгэр онцгой байр суурь эзэлдэг. Үлгэр нь хүүхдийн оюун ухаан, сэтгэхүйг баяжуулж бие махбодын үйл ажиллагааг хөгжүүлэх, тэднийг хүмүүжүүлэх хамгийн зохистой хэрэглүүр болон ашиглагдсаар иржээ. Тийм ч учраас “Хүн болох багаасаа-хүлэг болох унаганаасаа” гэсэн зүйр цэцэн үгээр дамжуулан хүүхдийг бага наснаас нь зөв чиглүүлж, ёс суртахуунтай, хариуцлагатай хүн болгон төлөвшүүлэхэд анхаарах ёстойг сануулсан сургаал үгээр хүмүүжүүлдэг байв.

Хүснэгт 1. Хүүхдийн аман зохиолын төрөл

Үлгэр домог	Дайралцаа үг	Түргэн хэллэг	Ертөнцийн гурав
Онъого таавар	Тоглоом наадгайн үг	Жороо үг	Зугаа үг

Хүүхдийн аман зохиолын төрөл дотроос үлгэрийн талаар эрдэмтэд хэлэхдээ:

Хэл шинжлэлийн ухааны доктор, профессор Ш.Чоймаа Монгол ардын аман зохиол, үлгэр судлалын чиглэлээр олон бүтээл туурвисан. Тэрээр хүүхдийн сэтгэлгээний хөгжилд үлгэр хэрхэн нөлөөлдөг талаар судалж, үлгэр сонсож, унших нь хүүхдийн сэтгэлийн хөдөлгөөнийг хөгжүүлж, төсөөлөн бодох чадвар, дүрслэн сэтгэхүйг сайжруулдгийг онцолсон. Оросын сурган хүмүүжүүлэгч К.Д.Ушинский “Үлгэр бол ардын сурган хүмүүжүүлэх анхны гайхамшигт санаачилга мөн бөгөөд энэ талаар сурган хүмүүжүүлэх сод их оюун билэгтэй зүйрлэх юм байхгүй” гэжээ. Үлгэрийг интеграцлан дүрслэх урлаг, хөгжим, хэл яриа гэх мэт хичээлүүдтэй уялдуулах нь

хүүхдийн танин мэдэхүй, уран сэтгэмж, бүтээлч чадвар, асуудал шийдвэрлэх ур чадвар хөгжинө. Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн онцлог нь аливаа мэдээллийг үгээр хүлээн авахаас гадна зурж, дүрслэх, дуулж бүжиглэх, хөдөлгөөнт тоглоом тоглох, туршилт явуулах зэрэг практик үйл ажиллагаагаар дамжуулан хүлээн авдаг онцлогтой. Тиймээс бид интеграцын дээрх ойлголтын нэг хэсэг болох арга зүйн талаас нь буюу бусад төрлийн хичээлүүдийг үлгэрээр дамжуулан өөр хооронд нь холбож, хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх арга зүйг судлахыг зорилоо.

Үндсэн хэсэг:

Зорилго: Үлгэрээр интеграцлан хөгжүүлэх сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа зарим тохируулгыг зөв хийснээр сурагчдын хэл ярианы чадвар, дүрслэн илэрхийлэх чадвар, хөгжмийн мэдрэмж чадварт ахиц гарах эсэхийг харьцуулан, үр дүнг тайлбарлах зорилготой.

Судалгааны хамрах хүрээ: Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын 2 дугаар цэцэрлэгийн 2023 (бэлтгэл А) ба 2024 (бэлтгэл Б) оны бэлтгэл бүлэг, нийт 40 сурагч

Сэдэв сонгосон үндэслэл: Бид хүүхдийн насны онцлогт тохирсон үлгэрийг сонгон авч хэл яриа, дүрслэх урлаг, дуу хөгжмийн хичээлийг интеграцлан тэдний танин мэдэхүй, бүтээлч үйл, нийгэмшихүйд хэрхэн нөлөөлж буйг судлахаар энэхүү сэдвийг сонгосон.

Илтгэлийн шинэлэг санаа: Хичээл хоорондын агуулгын уялдаа холбоог сайжруулж, ардын уламжлалт аман зохиолоор дамжуулан хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх арга зүй, туршлагыг танилцуулж буйгаараа шинэлэг юм.

Судалгааны зорилго: Үлгэрийг интеграцлан сургалт, хөгжүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа зарим тохируулгыг зөв хийснээр сурагчдын хэл ярианы чадвар, дүрслэн илэрхийлэх чадвар, хөгжмийн мэдрэмж чадварт ахиц гарах эсэхийг харьцуулан, үр дүнг тайлбарлах зорилготой.

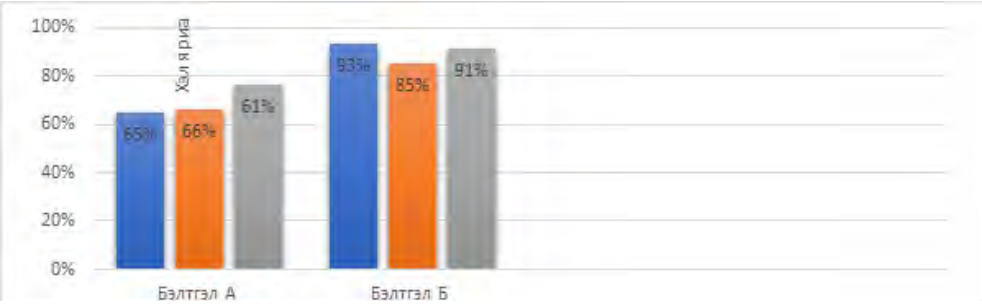
Судалгаа 1. Сурагчдын хэл ярианы чадварын судалгаа

Хүснэгт 2. Сурагчдын хэл ярианы чадварын үнэлгээний үр дүн

Асуулт	Бэлтгэл А бүлэг	Бэлтгэл Б бүлэг
Асуулт 1	39 (65%)	56 (93%)
Асуулт 2	40 (66%)	57 (95%)
Асуулт 3	37 (61%)	55 (91%)
Дундаж	39 (64%)	56 (93%)

Хүснэгт 2-оос харвал, сурагчдын хэл ярианы чадварын дундаж оноо А бүлэгт 39 (64 %), Б бүлэгт 56 (93%) байна.

Диаграмм 1. Сурагчдын хэл ярианы чадварын үнэлгээний үр дүн (хувиар)

Судалгааны үр дүн: Бэлтгэл А, Б бүлэг тус бүрийн хувьд сурагчдын гүйцэтгэлийн үнэлгээг оноо руу шилжүүлсэн үр дүнг нэгтгэн Хүснэгт 2 ба Диаграмм 1-д харуулав. Өөрөөр хэлбэл асуулт тус бүрээр нийлбэр оноо нь бүлэг тус бүрийн хувьд 60 оноо байх ба үүнийг 100 хувь гэж үзэж үр дүнг нэгтгэсэн.

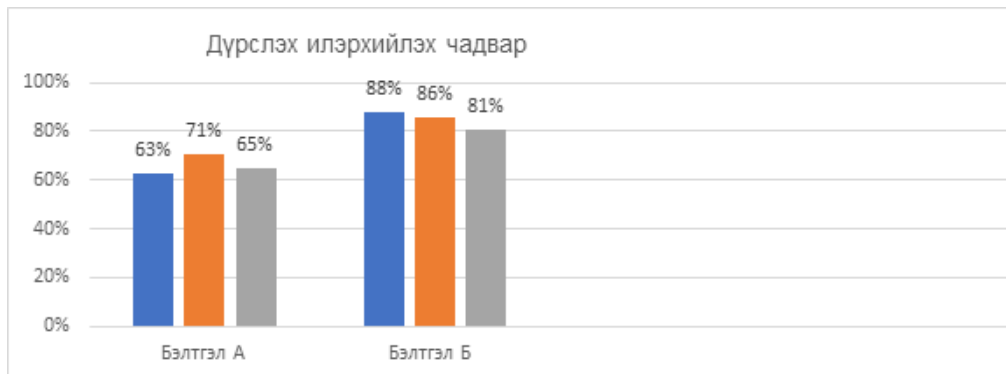
Судалгаа 2. Сурагчдын дүрслэх, илэрхийлэх чадварын судалгаа

Хүснэгт 3. Сурагчдын дүрслэх, илэрхийлэх чадвар

Үзүүлэлт	Бэлтгэл А бүлэг	Бэлтгэл Б бүлэг
Үзүүлэлт 1	38 (63%)	53 (88%)
Үзүүлэлт 1	44 (73%)	52 (86%)
Үзүүлэлт 1	35 (65%)	49 (81%)
Дундаж	39 (66%)	56 (85%)

Хүснэгт 3-аас харвал, сурагчдын дүрслэх, илэрхийлэх чадварын дундаж оноо А бүлэгт 39 (66%), Б бүлэгт 56 (85%) байна.

Диаграмм 2. Сурагчдын дүрслэх, илэрхийлэх чадварын үнэлгээний үр дүн (хувиар)

Судалгааны үр дүн: Бэлтгэл А, Б бүлэг тус бүрийн хувьд сурагчдын гүйцэтгэлийн үнэлгээг оноо руу шилжүүлсэн үр дүнг нэгтгэн хүснэгт 3 ба диаграмм 2-т харуулав. Өөрөөр хэлбэл үзүүлэлт тус бүрээр нийлбэр оноо нь бүлэг тус бүрийн хувьд 60 оноо байх ба үүнийг 100 хувь гэж үзэж үр дүнг нэгтгэсэн.

Судалгаа 3. Сурагчдын хөгжмийн мэдрэмж, чадварын судалгаа

Хүснэгт 4. Хөгжмийн мэдрэмж, чадварын үнэлгээний үр дүн

Үзүүлэлт	Бэлтгэл А бүлэг	Бэлтгэл Б бүлэг
Үзүүлэлт 1	40 (66%)	47 (78%)
Үзүүлэлт 2	44 (73%)	55 (91%)
Үзүүлэлт 3	42 (70%)	54 (90%)
Дундаж	42 (70%)	52 (86%)

Хүснэгт 4-өөс харвал, хөгжмийн мэдрэмж, чадварын дундаж оноо А бүлэгт 42 (70%), Б бүлэгт 52 (86%) байна

Диаграмм 3. Хөгжмийн мэдрэмж, чадварын үнэлгээний үр дүн (хувиар)

Судалгааны үр дүн: Бэлтгэл А, Б бүлэг тус бүрийн хувьд сурагчдын гүйцэтгэлийн үнэлгээг оноо руу шилжүүлсэн үр дүнг нэгтгэн хүснэгт 4 ба диаграмм 3-т харуулав. Өөрөөр хэлбэл үзүүлэлт тус бүрээр нийлбэр оноо нь бүлэг тус бүрийн хувьд 60 оноо байх ба үүнийг 100 хувь гэж үзэж үр дүнг нэгтгэсэн.

Дүгнэлт: Судалгаа 3-ын үр дүнгээс харахад сурагчдын хөгжмийн мэдрэмж, чадварын үнэлгээний дундаж оноо бэлтгэл “А” бүлэг 42(70%), “Б” бүлэг 52 (86%) байна. Үүнээс үзэхэд багш дууны үг, ая, хөдөлгөөнийг заах арга зүй тодорхой дэс дараалалтай байх, амьтдын дүрд хүүхдийн өөрийн сонирхлыг сонсож хуваарилах нь зүйтэй юм. Өөрийн сонирхсон амьтны дүрд хувирч жүжиглэж, дуулж бүжиглэж байгаа хүүхэд маш хурдан сурах, өөртөө итгэлтэй, өөрөөрөө бахархаж, өөрийгөө илэрхийлж байгаа нь эцэг эхэд зохион байгуулсан үзүүлэх ажлын явцад ажиглагдсан.

Ерөнхий дүгнэлт. Судалгааны ажлын явц, зарим үр дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Судалгаанаас үзэхэд багш хичээл хоорондын агуулгын уялдаа холбоог сайжруулж оновчтой зохион байгуулснаар хүүхэд бүрийн хэл яриа, дүрслэх чадвар, хөгжмийн хэмнэл, дуунд тохируулан бүжиглэх чадварыг үлгэрээр дамжуулан хөгжүүлж болох дүр зургийг энэхүү судалгааны үр дүн харуулж байна.

Зөвлөмж:

Багш нар сургалтын хэрэглэгдэхүүний бэлтгэл ажлыг сайн хангаж сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах хэрэгтэй. Үлгэрийг ганц хэл ярианы сургалт, үйл ажиллагаагаар танилцуулаад орхихгүй тойргийн цаг, хөгжөөн баясгах цаг, хөгжмийн сургалт, үйл ажиллагааны цагаар болон дүрслэх урлагийн хөгжүүлэх цаг, тоглоомын цагаар давтамжтай зааж сургаснаар хүүхдийн мэдлэг, чадварт ахиц гарахаас гадна сургалтын хэрэглэгдэхүүн, оновчтой төлөвлөлт, агуулга хоорондын уялдаа холбоо, арга зүй чухал байна.

Ном зүй:

1. БШУЯ. (2023). Монгол ёс, хүмүүжил IV. Улаанбаатар printing
2. Батболд, С., Ариунаа, Д., Баярмаа, Б., & Батцэцэг. (2017). Судалгааны аргазүй. Улаанбаатар. Соёмбо принтинг.
3. Наранцэцэг, Д., Гэрэлтуяа, Т., Цэрэннадмид, Ш., Хонгорзул, Б., Ариунзул,Ө., Наранбаяр,Н. (2016). Тоглонгоо суралцахуй. Улаанбаатар. Бишрэлт тэнгэр
4. Цэрэннадмид, Ш., Жавзундулам, Б., & Жүгдэрнамжил, Х. (2016). АРА загварын дагуу эрдмийн ажил бичих гарын авлага. Улаанбаатар. Edufress.
5. ГБХЗГазар. (2017). Хүүхдийг хүмүүжүүлэх эерэг арга. Улаанбаатар. Мөнхийн үсэг ХХК.
6. <https://www.facebook.com/aplusedumn/photos/a.199796777377219/237640903592806/?type=3>

МАТЕМАТИКИЙН ЭНГИЙН ТӨСӨӨЛӨЛ ОЛГОХ СУРГАЛТЫГ “ШАГАЙ” СЭДВИЙН ДОР ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ

Сүхбаатар аймгийн Баруун-Урт сумын хоёрдугаар цэцэрлэг

Г.Хэрлэн¹, С.Анхтуяа²

*¹ Эрхлэгч, ² Бүлгийн багш
baruunurt2tsetserleg@gmail.com*

Хураангуй

Техник технологийн хурдацтай хөгжлийн энэ үед ардын уламжлалт тоглоом наадгайгаа мартагнуулахгүй сэргээх, бага насанд нь таниулахад цэцэрлэгийн багш, эцэг эх, асран хамгаалагчдын үүрэг оролцоо нэн чухал билээ.

Иймд бид уламжлалт тоглоом наадгай “Шагай”-г цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөндөө тусган жил бүр сайжруулан бүтээлч байдлаар хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Ардын уламжлалт тоглоом наадгайг сургалтын үйл ажиллагаанд нэвтрүүлснээр хүүхдүүдийн суралцах идэвх, сонирхол нэмэгдэж, үндэсний соёл, өв уламжлалаа хадгалах, өвлүүлэхэд эцэг эх, багш нарын хамтын ажиллагаа сайжирч байна. Цаашид бид уламжлалт тоглоом наадгайг сургалтын хөтөлбөртөө үргэлжлүүлэн баяжуулж, хүүхдүүдийн бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх, үндэсний өв соёлоо хадгалахад хувь нэмрээ оруулахыг зорин ажиллана.

Түлхүүр үг:

Уламжлалт тоглоом наадгай - Хүүхдийн хөгжлийг дэмжиж, монгол ахуй, соёлыг хадгалж үлдэх чухал өв

Математик энгийн төсөөлөл - Анхан шатны математик ойлголтыг бодитоор төсөөлөх, танин мэдэх чадвар

Суралцахуй - Шинэ мэдлэг, чадвар, дадлыг олж авах, ойлгох, хэрэгжүүлэх үйл явц

Бага насны хүүхдийн онцлог - 2-5 насны хүүхдийн бие махбод, сэтгэл зүй, оюун ухаан, нийгмийн харилцаа, танин мэдэх үйл явц

Интеграци - Нэгтгэх бүсчлэх гэсэн утгатай. Ямар нэгэн салбар, хэсгийн нэгдэл буюу цогц. Хоёр буюу түүнээс олон хичээл, агуулга, үйл явцыг нэгтгэн нэгдмэл болгож, уялдаа холбоог нь сайжруулах үйл явц.

УДИРТГАЛ ХЭСЭГ

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Ардын уламжлалт тоглоом шагайг Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөртэй холбон, хүүхдийг өдөр тутмын сургалт үйл ажиллагаа амьдралын хэвшил, хүрээлэн буй орчноор дамжуулан интеграцад суурилсан суралцахуйг дэмжихийг эрэлхийлсэн.

БШУС-ын 2020 оны 11 сарын 27-ны өдрийн А/164 тушаалаар батлагдсан СӨБ-ын сургалт үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэлд 3.11.3- т “Хүүхэд өөрийгөө зөв илэрхийлэх бусдыг хүндэтгэн харилцах, харилцааны хэлбэрээс хүчирхийллийг ялгаж мэдээлэх чадвартай болох, түүх, үндэсний уламжлал ёс заншлын талаар мэдлэг чадвар дадал эзэмшүүлэх агуулгыг тусгах гэсэн заалтыг үндэслэсэн.

Орчин үед хүүхдүүд улам бүр технологитой ойртож, шинэ үеийн электрон болон интерактив тоглоомуудад сонирхолтой болсон. Тэдний нас, сонирхолд тохирсон, оюун ухааны хөгжүүлэх тоглоомууд олширч, танин мэдэхүй, бүтээлч сэтгэлгээ, гарын ур чадвар, логик сэтгэлгээг хөгжүүлэх чухал хэрэгсэл болсоор байна. Гэвч үүний зэрэгцээ монгол ардын уламжлалт тоглоом болох шагайн наадгай мартагдах аюулд орж, шагайтай айл ховордож, хүүхдүүдийн дунд шагайн тоглоом тоглох нь эрс багассан.

Гэтэл шагайгаар тоглох нь зөвхөн сонирхолтой наадгай биш, харин оюун ухаан, гарын ур чадвар, харилцааны соёл, монгол ахуйн уламжлалыг өвлүүлэх чухал арга хэрэгсэл юм.

Мөн хүүхдийн сэтгэн бодох чадварыг хөгжүүлэх тоглоомууд гарсан ч худалдан авах, төсөв санхүү дутмаг багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр хүүхдийн ярих чадвар, гарын жижиг булчинг хөгжүүлэх чадвар сул үнэлэгдсэн үзүүлэлтээс үүдэн, олдоц ихтэй шагайг сургалтад ашиглах нь зүйтэй гэсэн санааг дэвшүүлэн энэхүү илтгэлийн сэдвийг сонгосон болно.

Судлагдсан байдал:

Ерөнхий сайдын дэргэдэх Соёл урлагийн Үндэсний зөвлөл Соён гэгээрлийн жилийн хүрээнд 2019 онд “ДЭЛХИЙД ДАНСЛАГДСАН МОНГОЛ ӨВ: МОНГОЛ НААДГАЙН СОЁЛ” олон улсын эрдэм шинжилгээний бага хурал гадаад дотоодын эрдэмтэн судлаачид 20 шахам илтгэл хэлэлцүүлэгдсэн байна. Хүүхдийн хөгжил, хүмүүжил, төлөвшилд эерэг үр нөлөөтэй 15 төрлийн 3000 гаруй уламжлалт тоглоом наадгай бий гэсэн судалгаа байдаг. Монгол Улсын Шинжлэх Ухааны Академийн цуврал бүтээлийн 95 дахь дугаарт 2022 онд доктор Г.Батмөнх, Б.Мөнх-Эрдэнэ нарын бичсэн “Монгол шагайн наадгай” бүтээлийг хэвлэн нийтлүүлжээ. Эдгээр судалгаа, бүтээлүүд нь шагайн наадгайн уламжлалт тоглоомын ач холбогдлыг харуулж, хүүхдийн хөгжлийг дэмжихэд түүний үүрэг оролцоог онцолж байна¹.

Судалгааны зорилго:

Монгол үндэсний тоглоом “Шагай”-г математикийн энгийн төсөөллийг хөгжүүлэх үйл ажиллагаатай интеграцлан туршиж үр дүнг тооцох.

Судалгааны зорилтууд:

Дээрх зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд дараах зорилтуудыг дэвшүүлэв. Үүнд:

1. Монгол үндэсний тоглоом шагайн наадмын төрөл ангилал, ач холбогдлыг судлах
2. Математикийн энгийн төсөөлөл олгох сургалтыг Монгол үндэсний тоглоом “Шагай” интеграцлах нэгж хичээлийн төлөвлөлтийг боловсруулах.
3. Туршилт хичээл явуулж, үр дүнг тооцох.
4. Багш, эцэг эхчүүдээс сэтгэл ханамжийн судалгааг авч үр дүнг тооцох
5. Сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх, практик судалгаа

Судалгааны хамрагдах хүрээ:

Сүхбаатар аймгийн Баруун-Урт сумын 2 дугаар цэцэрлэгийн ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдийн эцэг эх асран хамгаалагч нар Дорнод, Хэнтий, Сүхбаатар аймгийн цэцэрлэгийн багш нар

¹ Монгол Улсын Шинжлэх Ухааны Академи. (2022). Монгол шагайн наадгай. Улаанбаатар. 3-4-р тал.

Судалгааны арга:

1. Асуулгын арга /Google Form/: Цэцэрлэгийн багш нар, эцэг эх, асран хамгаалагчдаас шагайн наадгайтай холбоотой сонирхол, хэрэгцээг судлахын тулд Google Form ашигласан нь мэдээлэл цуглуулах асуулгын аргыг ашигласан.

2. Харьцуулсан судалгаа: Эцэг эхээс сэтгэл ханамжийн судалгаа авч, түүний үр дүнг тооцоход энэ аргыг ашиглан эцэг эхийн оролцоог үнэллээ.

3. Ажиглалтын арга: Бэлтгэл бүлгийн 32 хүүхдийн тойргийн цагаар шагайн наадгайгаар тоглох байдлыг ажиглаж дүгнэсэн.

Үндсэн Хэсэг

“The Utilization of Traditional Games for Early Childhood Development” нь М. Усман, Н. Юсуф нарын хамтран бичсэн судалгааны өгүүлэл бөгөөд 2021 онд International Conference on Multidisciplinary Research сэтгүүлд нийтлэгдсэн байна. Энэхүү судалгаанд уламжлалт тоглоомууд нь бага насны хүүхдийн өсөлт, хөгжлийг дэмжихэд хэрхэн хувь нэмэр оруулдгийг судалжээ.

Судалгааны үр дүнд уламжлалт тоглоомууд нь хүүхдийн бие бялдар, нийгэм-сэтгэл хөдлөл, ёс суртахуун, танин мэдэхүй, хэл ярианы хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлдэг болохыг тогтоосон байна. Гэсэн хэдий ч орчин үеийн эцэг эх, багш нар эдгээр тоглоомуудын ач холбогдлыг төдийлөн анзаардаггүй тул уламжлалт тоглоомуудыг хүүхдийн өдөр тутмын үйл ажиллагаанд түлхүү ашиглахыг зөвлөж байна. Энэхүү өгүүлэлд уламжлалт тоглоомуудыг бага насны хүүхдийн хөгжлийн хэрэгсэл болгон ашиглах боломж, ач холбогдлыг судалсан байна².

Суралцахуй гэж юу вэ?

Суралцахуй гэдэг нь шинэ мэдлэг, чадвар, дадал, хандлага эзэмших, түүнийг хөгжүүлэх, өөрчлөх үйл явц юм. Энэ нь туршлага, ажиглалт, дадлага, зааварчилгааны үр дүнд бий болдог³.

Гол онцлогууд:

- Суралцах үйл явц тасралтгүй явагддаг.
- Хүний туршлага, ажиглалт, дадал, ойлголтод тулгуурладаг.
- Оюун ухаан, сэтгэл зүй, бие махбодод нөлөөлдөг.
- Байнгын хөгжиж, өөрчлөгдөж байдаг.

Интеграц гэж юуг хэлэх вэ? Интеграц гэдэг нь тусдаа салбарыг, салбарын агуулгуудыг хооронд нь уялдуулан нэгтгэх буюу бүсчлэх, нэгдэх, холих гэсэн утгатай үйл явц юм. Энэ нь тусгаарласан, өөр өөр хичээл, агуулгыг нэгтгэн хамтран сурах, ойлгох боломжийг бүрдүүлдэг. Интеграц нь суралцах үйл явцад салаа агуулгуудыг холбож суралцагчдыг илүү бүхэл бүтэн, уялдаа холбоотой мэдлэгтэй болгох зорилготой юм⁴.

СУДАЛГАА НЭГ

Судалгааны зорилго: Математикийн сургалтад шагайн наадгайг ашиглан суралцахуйн хөгжлийн дэмжихийн тулд үндсэн болон туршилт судалгааг хийлээ.

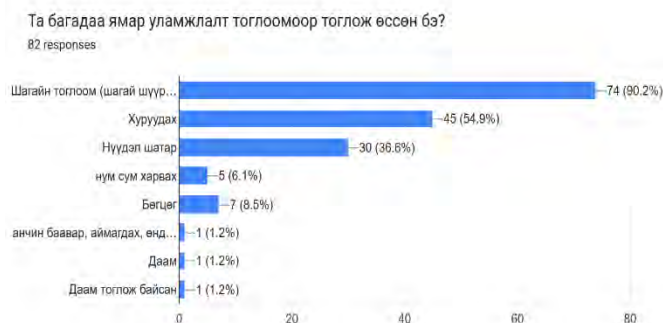
Хамрах хүрээ: Бага насны хүүхдийн суралцахуйн үйлийг дэмжих “Шагайн” наадгайгаар дамжуулан математик сэтгэлгээг хөгжүүлэх дараах зорилгын хүрээнд багш эцэг эх, асран хамгаалагч нийт 81 хүнээс судалгаа авсан.

2 Усман, М., Юсуф, Н. (2022). Олон талт судалгааны бага хурал Боть IV. Улаанбаатар.146-152-р тал.

3 Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн суралцахуй I боть. Улаанбаатар. 250-р тал.

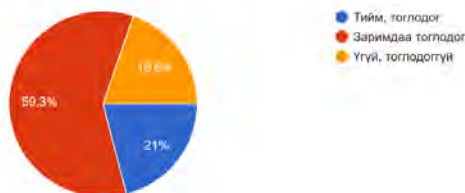
4 БШУЯ.(2023). Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар. 93-р тал

График 1. Уламжлалт тоглоомын төрөл

Таны хүүхэд уламжлалт тоглоом тоглодог уу?

81 responses

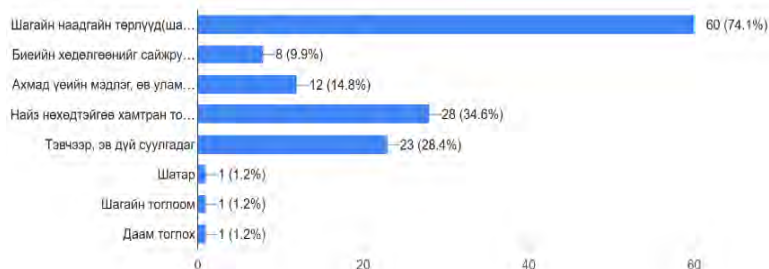
Дүгнэлт:

- Судалгаанд оролцогчдын хамгийн их буюу 90 гаруй хувь нь багадаа **“Шагай”** тоглож өссөн нь энэ тоглоом Монголын уламжлалт тоглоомууд дундаас хамгийн түгээмэл, нийтлэг байсныг харуулж байна.
- Хоёрдугаарт, **“Хуруудах”** тоглоом 50 гаруй хувийг эзэлж, мөн түгээмэл байр суурь эзэлжээ.
- Гуравдугаарт, **“Нүүдэл шатар”** 30 гаруй хувиар арай бага боловч нэлээд өргөн дэлгэрсэн тоглоом байна.
- Харин **“Нум сум харвах”** түүнээс бусад тоглоомууд харьцангуй бага хувийг эзэлж байгаа нь илүү цөөн бага насанд нь сонирхлыг татсан байж болохыг харуулжээ.

График 2. Математик сэтгэлгээнд нөлөөлөх нь

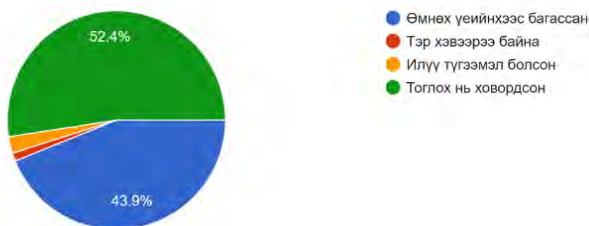
Та дараах уламжлалт тоглоомуудаас алийг нь хүүхдийн математик сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд тохиромжтой гэж бодож байна вэ?

81 responses

Таны бодлоор өнөө үед уламжлалт тоглоомын хэрэглээ хэр байна вэ?

82 responses

Судалгааны үр дүнгээс харахад, оролцогчдын 75% нь шагайн наадгайгаар тоглох нь хүүхдийн математик сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд хамгийн тохиромжтой гэж үзжээ. Шагайн наадгай нь тоо тоолж, тооны үйлдлүүдийг хийдэг тул математик сэтгэхүйг хөгжүүлэхэд чухал үүрэгтэй.

Эдгээр үр дүнгүүдээс харахад, уламжлалт тоглоомууд, ялангуяа шагайн наадгай нь хүүхдийн математик сэтгэхүйг хөгжүүлэхэд үр дүнтэй байж болохыг харуулж байна.

График 3: Хүүхдийн хандлага

Судлагдсан байдлыг харуулбал:

- Шагайн наадгай нь хүүхдийн сонирхлыг татах, оролцоог нэмэгдүүлэх хүчтэй хэрэгсэл болох нь батлагдаж байна.
- Тоглоомоор дамжуулан сургах, хөгжүүлэх арга зүй амжилттай хэрэгжсэн.
- Эхэнд тоглодоггүй байсан хүүхдүүд ч тоглоомд идэвхтэй оролцох болсон нь сургалтын арга, орчин, хандлага хэрхэн үр дүнтэй байгааг харуулж байна.

График 4. Судалгааны харьцуулалт

Дүгнэлт:

- Судалгааны явцад бүх чадварууд ахицтай хөгжсөн байна.
- Тоолох, олон өнгө ялгах, шагай сүвлэх, оноож тоолох чадварууд илүү өндөр өсөлттэй гарсан.
- Тэгш ба сондгой тоо ялгах, цифр бүтээх, дүрс эвлүүлэх чадваруудын өсөлт бусадтай харьцуулахад бага байгаа тул нэмэлт дасгал даалгавар боловсруулж бусад сонголтын цагаар тоглоомыг үргэлжүүлэн тоглох нь чухал гэж үзлээ.

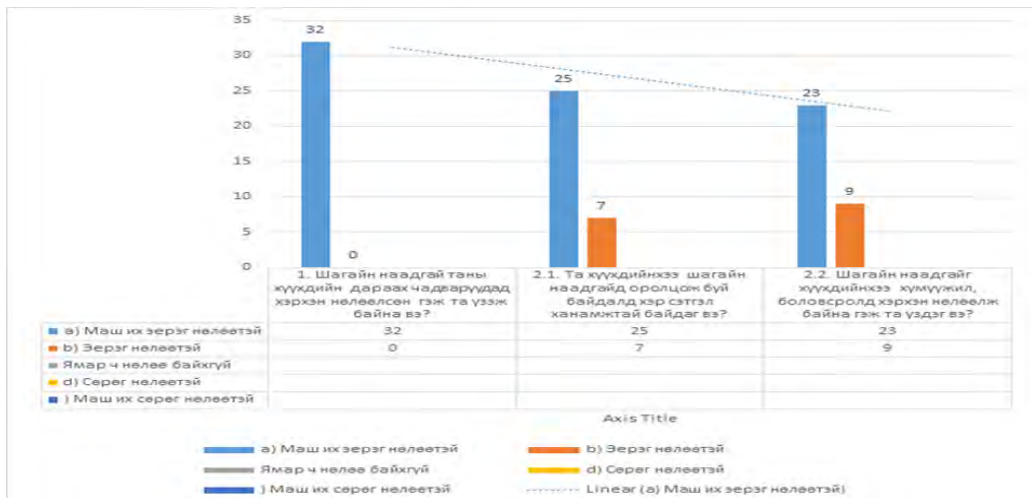
Манай цэцэрлэг нь “Шагайн наадгай” сэдвийг жил бүрийн 2-р сард уламжлал болгон төлөвлөж, 5 чиглэлээр сургалтын үйл ажиллагаандаа интеграцчилан хэрэгжүүлдэг. Түүнчлэн хүүхдийн математик сэтгэлгээг хөгжүүлэх, сэтгэх чадварын болон хөлөгт тоглоомын дугуйлангийн хүүхдүүдэд нэмэлт цагаар энэхүү сэдвийн хүрээнд үйл ажиллагааг төлөвлөн орж байна.

2. Хэрэгжилтийн явц**2.1 Сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөгөө**

Хүүхдийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө					
Урсгалын нэр	Данс	Материал	Лексик	Гарал	Бэлэн
Хүүхдийн үйл ажиллагаа	- Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх - Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх - Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх				
Тоглоом	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх				
Огнолын дүгнэлт	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх				
Сургалтын үйл ажиллагаа	Бүтэц, хэл, үг	Материал	Дүрс, зураг	Хөгжмөл	Хөгжмөл
Төгсгөлийн үйл ажиллагаа	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх
Хэрэгжилт	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх	Шагайн наадгайг хэрхэн хийх, хэрхэн хийх, хэрхэн хийх

Харьцуулах хүүхдэд гарсан өөрчлөлт, багшид гарсан өөрчлөлт багшийн арга зүй эерэг сөрөг тулгарсан бэрхшээл, шийдвэрлэсэн нь

График 5.Эцэг эх, асран хамгаалагч нарын судалгаа

Дүгнэлт:

Шагайн наадгай нь хүүхдийн нийгэмшихүй, оюун ухаан, тэвчээр, сэтгэн бодох чадвар хөгжүүлэхэд чухал нөлөөтэй.

Хамтач зан чанар, дүрэм баримтлах, бусдыг ойлгох зэрэг нийгмийн чадварыг хөгжүүлэхэд тустай.

Сэтгэхүй, логик хөгжүүлэх тал дээр хүчтэй нөлөөтэй ч, зарим хүүхдэд бага зэрэг харилцан адилгүй нөлөөлөх магадлалтай.

Шагайн наадгайг сурган хүмүүжүүлэх үйл ажиллагаанд түлхүү ашиглах нь хүүхдийн хөгжилд эерэг үр дүнтэй.

Энэхүү судалгааны үр дүн нь уламжлалт наадгайг хүүхдийн боловсрол, нийгэмшихүйн хөгжилд илүү идэвхтэй ашиглах шаардлагатайг харуулж байна.

Ерөнхий дүгнэлт:

Шагайн наадгай тоглоомоор дамжуулан 4-5 настай хүүхдийн математик сэтгэлгээ хөгжүүлэхэд тоо тоолол, хэлбэр дүрс, хэмжигдэхүүн, орон зайн баримжаа зэрэг үндсэн чиглэлүүд амжилттай хөгжсөн. Математикийн анхан шатны ойлголтыг хүүхдүүдэд шагайгаар дамжуулан хөгжүүлэх боломжтой гэдгийг энэ үйл явц батлан харууллаа. Тоглоомын үеэр хүүхдүүдийн анхаарал сайн төвлөрч, өөрсдийгөө илүү чөлөөтэй илэрхийлэх боломжтой болсон нь тэдний сурах үйл явцыг хурдасгасан байна. Монгол ардын эртнээс уламжлагдан ирсэн өв соёл болох шагайн наадгайг математикийн энгийн төсөөлөл олгох үйл ажиллагаатай интеграцлан хэрэгжүүлснээр нь дараах үр дүнд хүрлээ.

Тоолох чадвар: Шагай ашиглан тоолох үйлдэл нь хүүхдүүдийн тоо таних, тооны дараалал, утгыг ойлгох чадварыг хөгжүүлсэн. Энэ нь хүүхдүүдийн тоолох чадварыг сайжруулсан.

Хэлбэр дүрс хэмжигдэхүүн: Шагайг ашиглан хүүхдүүдэд геометрийн дүрс хэлбэр, хэмжигдэхүүний ойлголтыг танин мэдэхэд туслах, хэлбэр дүрсийг ялган, хэмжигдэхүүнийг харьцуулах чадварыг хөгжүүлсэн.

Орон зайн баримжаа: Хүүхдүүд шагайг байрлуулж, өөр хооронд нь ялгах, байрлал заасан хэрэглэн орон зайн мэдлэгээ сайжруулсан.

Сургуульд бэлтгэсэн байдлын үнэлгээ: Сургуульд бэлтгэгдсэн байдлын 2024 оны үнэлгээгээр оюун ухааны чадвар өмнөх 2023 онтой харьцуулахад 20%-иар ахисан амжилттай, үр дүн гарсан байна. Энэ нь Шагай сэдвээр хийсэн үйл ажиллагаа нь хүүхдүүдийн оюун ухаан, нийгэмшихүйн чадварт эерэг нөлөөг үзүүлж, тэдний сургуульд амжилттай бэлтгэхэд чухал нөлөө үзүүлсэн болохыг харуулж байна.

Дэвшүүлж буй санаа:

Цэцэрлэгийн түвшинд:

- Хүүхдүүдэд сургалт явуулах: Шагайн тоглоомын дүрэм, арга техникийг зааж сургах.

- Багш, ажилтнуудыг чадавхжуулах: Шагайн тоглоомын талаар мэдлэг олгох сургалт зохион байгуулах.

Орон нутгийн түвшинд:

- Монгол наадгайг түгээн дэлгэрүүлэх: Орон нутгийн цэцэрлэгүүд уламжлалт тоглоом наадгайг хүүхдүүдэд зааж сургах, таниулах ажлыг зохион байгуулж байна.

Энэ нь хүүхдүүдийн үндэсний соёл, уламжлалаа ойлгож, хүндэтгэхэд туслах.

Улсын түвшинд:

Сургалтын хөтөлбөрт уламжлалт тоглоомыг тусгах:

- Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэхдээ уламжлалт тоглоом наадгайг оруулж, хүүхдийн хөгжлийг дэмжих.
- Шагайн наадгай болон бусад уламжлалт тоглоомыг заах арга зүйг багш нарт эзэмшүүлэх сургалтуудыг зохион байгуулах.
- Улсын болон орон нутгийн түвшинд шагайн наадгайн уралдаан, тэмцээн, баяр наадам зохион байгуулж, хүүхдүүдийн оролцоог дэмжих.
- Гэр бүлээрээ уламжлалт тоглоом тоглохыг уриалж, эцэг эхчүүдэд зориулсан сургалт, мэдээлэл түгээх.
- Судалгаа, шинжилгээний ажлыг дэмжих

Ном зүй:

1. БОАЖЯ. (2020). Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга хандлага. Улаанбаатар.
2. БСШУЯ (2018). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй. Улаанбаатар. БиСиАй ХХК.
3. БСШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар. Би Си Ай ХХК.
4. БХ. (2018). Эрдэм шинжилгээний бичиг. 23 (р. 61). Улаанбаатар. Гоо дизайн ХХК.
5. Баасандорж, Э. (2023). АРА загвараар эрдэм шинжилгээний өгүүлэл бичих заавар. Улаанбаатар. Сайколожи Пабблишинг ХХК.
6. БШУЯ.(2023). Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар. Урангар Пресс.
7. (2023). Бага насны хүүхэд ба уламжлалт тоглоомын үүрэг. Улаанбаатар.
8. Болдбаатар, Д. (2010). Монгол зан уламжлал. Улаанбаатар. Улаанбаатар пресс.
9. НҮТББ. (2023). Сургуулийн менежмент сургалтын чанар. Улаанбаатар.
10. Отгонтуяа, А. (2022). Сургуульд суурилсан менежмент сургалт. Улаанбаатар.
11. (2020). 21 дүгээр зууны төрийн албаны менежер. Улаанбаатар. Сэлэнгэ пресс.
12. Түдэв, Л. (2006). Шагайтай монгол тоглоом. Улаанбаатар. Урлах эрдэм пресс.

ЗОХИОЛЫН УТГА САНААГ ЗУРГААР ИЛЭРХИЙЛЭН ЯРИХ ЧАДВАРЫГ ДЭМЖИХ НЬ

Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын 2 дугаар цэцэрлэг
П.Нарантунгалаг¹, М.Ариунаа², Г.Ганжаргал³, Ц.Батмөнх⁴,
¹ Эрхлэгч, ²Бүлгийн багш, ³ Арга зүйч, ⁴Бүлгийн багш
narantungalag1220@gmail.com

Хураангуй:

Техник технологийн шинэчлэл нь асар хурдацтай хөгжиж байгаа нь хүмүүсийн хоорондын харилцаа тэр тусмаа бага насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжилд сөргөөр нөлөөлж байна. Цахим төхөөрөмжийн нөлөөгөөр хүүхдийн үгийн баялаг хязгаарлагдаж, хүүхэд бусадтай харилцан ярих, ярьж өгсөн үлгэр өгүүллэгийн утгыг ойлгож, уялдаа холбоотойгоор эргүүлэн ярих чадвар нь жил ирэх тусам сул болж байгаа нь сургуулийн өмнөх боловсролын багш бидний анхаарах асуудал болоод байна. Манай улс 2021 оноос эхлэн сургуульд бэлтгэсэн байдлын үнэлгээг авч эхэлсэн. Гэвч 2022 оны “сургуульд бэлтгэгдсэн байдлын үнэлгээ”-гээр хэл яриа суралцахуйн чиглэл нь улсын хэмжээнд 66.33% байсан бол 2023 онд 64.25% болж бусад суралцахуйн чиглэлээс хамгийн доогуур үнэлэгдсэн бөгөөд манай цэцэрлэгийн хувьд 65.2%-тай үнэлэгдсэн. Иймд багшийн туршлага, арга зүйд тулгуурлан хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг “Хүүхдийн зурсан зургийг ашиглан ярих чадварыг дэмжих” нэгэн шийдлийг гаргаж тавьлаа.

Түлхүүр үг: Хэл ярианы хөгжил, зохиолд суурилсан арга зүй, бяцхан ном, зурган код

Үндэслэл:

2022 болон 2023 оны сургуульд бэлтгэгдсэн байдлын үнэлгээгээр хэл яриа суралцахуйн чиглэл нь жил ирэх тусам буурч үнэлэгдэж байгаа нь 5 настай хүүхдийн хэл ярианы хөгжлийг дэмжих зайлшгүй хэрэгцээ шаардлага байгааг илрүүлсэн. Төрийн өмчийн цэцэрлэгүүдийн сургуульд бэлтгэгдсэн байдлын үнэлгээнд үндэслэн “Сургуулийн өмнөх боловсрол болон ерөнхий боловсролын салбарын “2024-2025 оны хичээлийн жилийн зорилго, зорилт”-ын 2-рт: Суралцагчын нас сэтгэхүйн онцлогт нийцүүлэн зураг, дүрс тэмдэгт мэдээллийн утга санааг ойлгох бичвэр эхийг ойлгож унших, тайлбарлах чадварыг өдөр тутам хичээл, сургалтын үйл ажиллагаанд үр дүнтэй бүтээлчээр хэрэгжүүлэх зорилгыг дэвшүүлсэн.

Манай цэцэрлэг нь 2024-2025 оны хичээлийн жилийн зорилгодоо хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт нийцүүлэн үлгэр зохиолын үйл явдлыг ойлгомжтой дэлгэрэнгүй ярих, зургаар унших, өөрийн үгээр давтан ярих чадварыг дэвшүүлсэн нь судалгааны ажлын үндэслэл болно.

Зорилго: Зохиолын үйл явдлыг ойлгож, зургаар илэрхийлэн ярих чадварыг дэмжсэнээр хүүхдэд гарах ахицыг тооцох

Зорилт. Хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэхэд тулгамдсан асуудлыг илрүүлэх, судлах
-Хүүхэдтэй болон эцэг эхтэй ажиллах тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг судлах

-Хүүхдийн хэл яриа, зурах чадварт гарч буй ахицыг тооцох, дүн шинжилгээг хийх

Судалгаанд ашигласан арга: Ажиглалт тэмдэглэл, хүүхдийн хэл яриаг үнэлэх үнэлгээний хуудас ашиглаж, мэдээлэл цуглуулан үр дүнг харьцуулан тоон болон чанарын шинжилгээ хийв.

Судалгааны таамаглал: Зохиолын үйл явдлыг ойлгож, зургаар илэрхийлэн ярих чадварыг дэмжсэн үйл ажиллагаа нь багш хүүхдийн хамтын үйл ажиллагааг нэмэгдүүлж, бага насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжил болон зурах үйлд ахиц өөрчлөлт гарна.

Судалгааны ажлын шинэлэг тал: Хүүхдийн зурсан зохиолын зургийг бяцхан ном болгон зурган код /QR/ хэлбэрт оруулснаар гэртээ эцэг эхтэйгээ хамтран үлгэрээ ярих боломжийг олгосноороо шинэлэг гэж үзлээ.

Онолын үндэс:

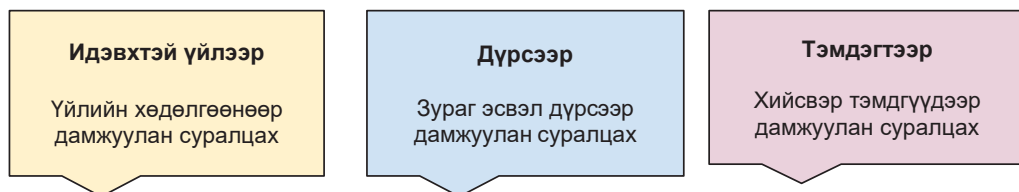
Суралцахуй бол мэдлэг, чадвар, дадал олж авах үнэт зүйлийг эзэмших, шинэ хандлагаар төлөвших үйл явц юм. Суралцахуйн онол нь хүн суралцах .явцад мэдлэгийг хэрхэн олж авах, боловсруулах, хадгалах, эргэн санах зэргийг тайлбарладаг ухаан юм.

Америкийн сэтгэл зүйч Брунерийн “Когнитив хөгжлийн онол”

Суралцах үйл бол суралцагч өөрийн одоогийн болон урьдын сурч мэдсэн зүйл, ойлголт дээрээ тулгуурлан шинэ санаа бодол, мэдлэгийг бий болгох идэвхтэй үйл гэж тодорхойлжээ.

Брунер (1966) боловсролын зорилго нь бие даасан суралцагчдыг (сурч сурах) бий болгох ёстой гээд дүрслэл (илэрхийлэл /төсөөлөл)-ийн суралцахуйн гурван хэлбэрийг санал болгожээ.

Суралцахуйн дүрслэлийн хэлбэр Схем-1

- Идэвхтэй үйлээр илэрхийлэх /үйлд суурилсан/ 0-1 нас
- Дүрсээр илэрхийлэх /зурагт суурилсан/ 1-6 нас
- Тэмдэгтээр илэрхийлэх /хэлд суурилсан/ 7 наснаас дээш

Туршилт судалгаа, үр дүн

Хамрах хүрээ: Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын 2 дугаар цэцэрлэгийн Бэлтгэл А, Б бүлгийн 73 суралцагчдын ахиц өөрчлөлтөд ажиглалт хийсэн.

Хугацаа: Туршилт судалгаа 2024-2025 оны хичээлийн жилд

Туршилтын зорилго: Судалгаагаар 2024-2025 онуудын бэлтгэл бүлгийн багш, суралцагчдын хамтын үйл ажиллагааны үр дүн хэл яриа суралцахуйн чиглэлийн үлгэр зохиолын утга санаа, дүрийг зурж дүрсэлснээр илэрч буй үр дүнг харьцуулан тоон болон чанарын дүн шинжилгээ хийхэд чиглэв.

ПРАКТИК ҮЙЛ: Бид практик үйл ажиллагаагаа зохиолд суурилсан суралцахуй үе шатаар төлөвлөсөн. Үүнд:

1. Сэдвээ, зохиолоо сонгох
2. Үйл ажиллагааг төлөвлөх
3. Хэрэглэгдэхүүнээ бэлтгэх
4. Үйл ажиллагааг зохион байгуулах
5. Дүгнэх

1. Сэдвээ зохиолоо сонгох

Хүүхдийн эзэмших чадварт чиглэсэн үлгэр зохиолоо сонгоно. Үлгэрийн агуулга нь хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон, үгийн баялаг нэмэгдүүлэх, утгын уялдаатай яриаг хөгжүүлэх, өөрийгөө илэрхийлэх чадварыг нэмэгдүүлэх, зохиомжлон ярих чадварыг нэмэгдүүлэх үлгэр зохиолыг сонгон авсан.

2. Үйл ажиллагааг төлөвлөх

1. Хүүхдийн насны онцлогт тохирсон, хэл яриаг хөгжлийг дэмжсэн үлгэр, зохиолыг авч өдрийн дэглэмийн үйл ажиллагааны төлөвлөлтөндөө тусгаж батлуулсан.
2. Үлгэр зохиолоо бусад үйл ажиллагаатай интеграцчилан төлөвлөсөн.
3. Эцэг эх бүр хүүхэдтэйгээ хамтран нэг үлгэрийг сонгон авч “хөгжөөн баясгах” цаг дээр ярих төлөвлөгөөг гаргасан.
4. Хүүхдийн зурсан үлгэрийн зургийг бяцхан ном болгон зурган код /QR/ хэлбэрт оруулж, эцэг эхтэй хамтран ажиллах

3. Хэрэглэгдэхүүнээ бэлтгэх: Ахлах, Бэлтгэл бүлгийн 40 гаруй үлгэр, өгүүлэг, зохиолыг ширээний театр, хормогчин театр, хуруун хүүхэлдэй, цахим үлгэр, үзүүлэн гэх мэтээр 10 төрлөөр бэлтгэсэн. Хүүхдийн зурсан үлгэр зохиолын зургийг бяцхан ном болгон хувиргаж бэлтгэсэн.

4. Үйл ажиллагааг зохион байгуулах: Энэхүү үйл ажиллагаагаа хүүхэдтэй ажиллах болон эцэг эхтэй ажиллах гэсэн 2 чиглэлийн дагуу зохион байгууллаа. Үүнд:

Хүүхэдтэй ажиллах: Өглөөний хүлээн авалтын үед зохиолд гарах амьтдын зургийг аргачлалын дагуу харж зурж сурдаг. Зохиолын үйл явдлыг дарааллын дагуу дүрслэх урлагын сургалтын үйл ажиллагааг зурдаг. Төвийн үйл ажиллагаа, хөгжөөн баясгах гэх мэт бусад үйл ажиллагааны цагаараа үлгээрээ багшдаа болон найзууддаа ярьдаг.

Эцэг эхтэй ажиллах: Мандал сумын номын сантай танилцах үйл ажиллагаа явагдсан. Эцэг эх бүр 1 үлгэр, зохиолыг сонгон “хөгжөөн баясгах” үйл ажиллагаагаар хүүхдүүдэд ярих /хүүхэдтэй хамтран/ үйл ажиллагааг явуулсан. Хүүхдийн зурсан үлгэр, зохиолын зургийг бяцхан ном болгон зурган код /QR/ хэлбэрт оруулж, багшийн бэлтгэсэн зөвлөмжийн дагуу эцэг эх хүүхдүүдтэйгээ хамтран ажилсан.

Үйл ажиллагааны зурагнууд

“Унага” Монгол ардын үлгэрийг Блумын таксономын аргыг ашиглан бусад суралцахуйн чиглэлүүдтэй интеграцчилан төлөвлөн үйл ажиллагааг зохион байгуулсан. зураг-1,2,3,4,5

Цэцэрлэгийн өдрийн дэглэмийн дагуу тогтмол явагдах үйл ажиллагаандаа энэхүү үйл ажиллагаагаа тусгаж өгсөн. Жнь:

Өглөөний хүлээн авалтын үед ангидаа ирээд үлгэрийн амьтад зурж сурах гэх мэт

Үлгэр зохиолыг сонсож ойлгон, үйл явдлыг зурж, өөрийн үгээр илэрхийлэн ярих чадварыг дэмжихийн тулд эцэг эхтэй ажиллах арга зүйгээ шинэчлэн хүүхдийн үлгэр, зохиолын үйл явдлын талаар зурсан зургийг бяцхан ном болгон эцэг эхчүүдэд QR код уншуулан хүүхдийнхээ зурсан үлгэрийн үйл явдлын зургуудыг гэрт нь хамтдаа үзэж, хүүхдүүд эцэг эхдээ ярих боломжийг олгосон. *Зураг-6,7,8,9*

“Унага” МАУ “Давахар хаалга” /шүлэг/ “Зугаалга” /сэдэвт зураг/ Туулай ба яст мэлхий

Дүгнэх

2023-2024 оны хичээлийн жилд сургуульд бэлтгэгдсэн байдлын үнэлгээгээр бэлтгэл бүлгийн хэл яриа сургалтын чиглэл нь бусад суралцахуйн чиглэлээс доогуур дүнтэй үнэлэгдсэн. Иймд хэл яриа суралцахуй чиглэлийн уншиж ярьж өгсөн эхийг ойлгон ярих чадварыг дүрслэхүйн зурах чадвар дээр тулгуурлан чадваржуулах зорилгоор үйл ажиллагаагаа явуулсан бөгөөд зарим хүүхдэд ахиц гарсан боловч дийлэнх хүүхдэд үйл явдлын дарааллын дагуу зурахад амьтдыг дүрслэн зурахад хүндрэл тулгарч байсан.

Энэхүү асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд өглөөний хүлээн авалт болон бусад үйл ажиллагаагаар тухайн сонгосон үлгэрт гарах амьтдын зургийг зурах аргачлалыг өгч зуруулж байсан. Тус аргачлалын хүрээнд хүүхдийн зурах чадвар сайжирч, хүүхэд бүр нэг үлгэрийг зурах хугацаа богиносж байгаа нь ажиглагдсан.

Хүүхдийн ахицыг харуулсан бүтээл

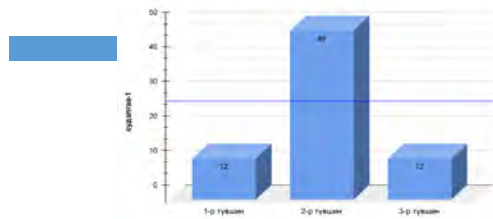

Хүүхдийн хэл ярианд гарсан ахицыг үлгэрийн үйл явдлыг ойлгон, зургаар илэрхийлэн ярих, дарааллын дагуу зурж дүрсэлсэн үйл ажиллагаагаар харьцуулан шинжлэв.

Хүүхэд өөрт тохиолдсон үйл явдал, өгүүллэг, үлгэрийг өгүүлэн ярих /Унага үлгэр/

9 сар бэлтгэл бүлэг

График-1

12 сард бэлтгэл бүлэг

График-2

Үзүүлэлт	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Wilcoxon Signed Ranks Test Sig. (2-tailed)
9 сар	73	1	3	2.01	0.540	0.000
12 сар	73	2	4	2.41	0.523	

Тоон судалгааны боловсруулалт хийсэн үр дүн /SPSS программ/

Хүүхдийн үлгэр зохиолыг сонсоод үйл явдлыг өгүүлэн ярих чадварын өөрчлөлт

Тайлбар: 9 сард хүүхдүүдийн дундаж оноо 2.01, 12 сард 2.41 болж өссөн бөгөөд хамгийн бага оноо 9 сард 1, 12 сард 2, хамгийн их оноо 9 сард 3, 12 сард 4 болсон нь сайжирсан үзүүлэлт юм. Wilcoxon Signed Ranks Test-ийн p-value = 0.000 тул статистикийн хувьд ач холбогдолтой өөрчлөлт гарсан гэж үзэж болно.

график-3

Хүрээлэн буй орчноос ажигласан зүйл, төсөөллөө зурж дүрслэх /"Унага" МАҮ үлгэр/ 9 ба 12 сарын зурах чадварын харьцуулсан судалгаа

Үзүүлэлт	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Wilcoxon Signed Ranks Test Sig. (2-tailed)
9 сар	73	1	3	2.10	0.627	0.000
12 сар	73	1	3	2.34	0.650	

Тоон судалгааны боловсруулалт хийсэн үр дүн-Үлгэрийн үйл явдлыг зургаар илэрхийлэх чадварын өөрчлөлт

Тайлбар: 9 сард хүүхдүүдийн дундаж оноо 2.10, 12 сард 2.34 болж нэмэгдсэн бөгөөд хамгийн бага оноо 1, хамгийн их оноо 3 хэвээр байгаа ч дундаж оноо өссөн нь нийт хүүхдүүдийн чадвар сайжирсан болохыг харуулж байна. Wilcoxon Signed Ranks Test-ийн p-value = 0.000 тул энэ өөрчлөлт статистикийн хувьд ач холбогдолтой байна.

ТҮГЭЭН ДЭЛГЭРҮҮЛСЭН БАЙДАЛ: Цэцэрлэгийнхээ бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдэд туршин хэрэгжүүлсэн энэхүү сургалтын үйл ажиллагаагаа ахлах бүлгийн багш нартай мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээрээ хамтран төлөвлөгөө гаргаж, хэрэгжүүлж эхэлсэн.

-Бага, дунд ахлах, бэлтгэл бүлгийн 8 багш нар, 400 гаруй эцэг эхчүүддээ хүүхдийн зурсан зураг, бүтээл, үлгэр зохиолыг QR код хэлбэрт оруулан танилцуулан хамтран ажиллаж байна.

Дүгнэлт:

Суралцахуйд гарсан ахиц: Бага насны хүүхдийн үлгэр зохиолын үйл явдлыг, өгүүлэн ярих чадвар дэмжсэнээр өөрийгөө илэрхийлэх чадварт ахиц гарч байгаа нь судалгааны ажлаас тогтоогдлоо. Хүүхдүүд зургаар үлгэр, зохиолыг илэрхийлэх үед тэдний бүтээлч сэтгэлгээ, төсөөлөл сайжирч байгаагаас гадна зурах чадварт ахиц гарч байгаа нь ажиглалт тэмдэглэл хийсэн судалгаагаар илэрч байна.

Багшлахуйд гарсан ахиц: Зохиолд суурилсан арга зүйн 5 үе шатыг ашиглан суралцахуйн үйл ажиллагаагаа интегралчлан төлөвлөж явуулснаар багшийн үйл ажиллагаа үр дүнтэй байгаа нь хүүхэд болон эцэг эхэд гарч байгаа ахицаар илэрч байна. QR кодыг ашигласнаар богино хугацаанд, хялбар байдлаар хүүхдийн талаарх мэдээлэл солилцож, эцэг эхтэй ажиллах шинэлэг арга гэж үзэж байна. Ингэснээр эцэг эхчүүдийг сэтгэл ханамж нэмэгдэж, багшийн үйл ажиллагааг дэмжиж буй нь эцэг эхийн сайн дурын үйл ажиллагаанаас илэрч байна.

Цаашид дэвшүүлж буй санаа: СӨБ-ын бүх багш QR код ашиглаж хүүхдийн талаарх мэдээлэл болон хүүхдийн бүтээл, эцэг эхэд үйл ажиллагааг хялбар богино хугацаанд таницуулах боломжтой. Бэлтгэл бүлгийн хүүхдийн хувийн хавтсыг QR код хэлбэрт оруулан 1-р ангийн багшид өгч залгамж холбоотой ажиллах боломжтой.

Ном зүй:

1. БШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
2. БҮТ. (2022). Сургуульд бэлтгэсэн байдлын үнэлгээний тайлан.
3. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн боловсрол I боть. Улаанбаатар.
4. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн боловсрол II боть. Улаанбаатар.
5. Дарьмаа, Д. (2019). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн сурган хүмүүжүүлэх зүй. Улаанбаатар.
6. Наранцэцэг, Ц. (2019). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэл ярианы хөгжлын үнэлгээний хуудас. Улаанбаатар.
7. Мөнхсүлд, Б. (2024). Хүүхдийнхээ хөгжлийг судлая, ойлгоё, дэмжье. Улаанбаатар.
8. Норжхорлоо, Н. (2017). Хүүхэд бүрийн хөгжлийн төлөө. Улаанбаатар
9. (2023). Багш нарт зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар.
10. (2024). Зохиолд суурилсан суралцахуйн онол гарын авлага. Улаанбаатар.
11. MNIER. (2024). Mongolian Child Development Research 2024. International Scientific Conference. Ulaanbaatar. Goo design LLC.
12. Мягмар, О. (2012). Сэтгэл судлал. Улаанбаатар.
13. Мөнхсүлд, Б. (2019). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийг хөгжүүлэх арга зүй. Улаанбаатар.

ЗОХИОЛД СУУРИЛАН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ИНТЕГРАЦЛАХ НЬ

Төв аймаг, Угтаалцайдам сумын “Нарны хаан” цогцолбор цэцэрлэг

С.Үүрцайх

Бүлгийн багш

orgio.uuree@gmail.com

Оршил:

21-р зууны орчин үеийн хүүхдийн хэрэглээ нь гар утас, компьютер зэрэг цахим технологид шилжиж буй өнөө цагт хүүхдийн сургалтын орчин, сургалтын хэрэглэгдэхүүн нь дагаад хүүхдэд сонирхолтой, шинэлэг байх нь чухал юм. Шинэ арга зүйгээр сургалтыг зохион байгуулах нь багш бүрийн өмнө тулгарч буй асуудал болж байна.

Бидний өдөр тутамдаа ашиглаж буй бүх л зүйлс цахим технологид шилжсэнээр хүүхдийн хязгааргүй сэтгэх, зохион бодох, хийсвэрлэх сэтгэлгээг хөгжүүлэх арга зам хайрцаглагдан үлдэж байна. Цахим гэдэг том зүйлийн ард ном гэдэг бүх л бүтэн ертөнц нүүгээд явсан айлын буйр мэт үлдэн хоцорч буйд багш миний хувьд харамсал төрдөг юм.

Зорилго:

Зохиолд суурилан сургалт, үйл ажиллагааг төлөвлөх

Үндэслэл:

Зохиолд суурилсан арга зүйг сургалт үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэх үлгэр зохиолын үйл явдал, гол санаа, дүрийг ашиглаж, суралцахуйн чиглэл тус бүрээр сургалт үйл ажиллагаагаа төлөвлөж зохион байгуулах нь ач холбогдолтой юм гэж үзээд энэхүү сэдвийг сонгох үндэслэл болов. Мөн Оросын сурган хүмүүжүүлэгч Е.А.Флерина нь Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийг уран зохиолтой танилцуулахад зөвхөн уншиж өгөх нь тэдний хэрэгцээ сонирхлыг хангахгүй гэж үзээд сэдвийн холбоосыг гаргаж өгөх нь чухал гэж үзжээ. Тиймээс энэхүү эрдэмтний онолыг үндэслэн багш нар сургалт үйл ажиллагаагаа төлөвлөхдөө сэдвийн дагуу суралцахуйн чиглэл тус бүрээр агуулгын интеграц гарган төлөвлөх нь үр дүнтэй юм.

Арга зүй:

Зохиолд суурилсан арга зүй гэдэг нь судалгааны гол эх сурвалжийг бичгийн материал, ном, эрдэм шинжилгээний өгүүлэл, архивын баримт зэрэг зохиолуудад тулгуурлан дүгнэлт хийх аргачлал юм. Зохиолд суурилсан арга зүй нь хүүхдийг хөгжүүлэх, сонирхолтой арга бөгөөд энэ нь дээр үеэс уламжлагдан ирсэн уран зохиолтой танилцуулах арга юм. Өнөө үед сэдэв, агуулга хоорондын интеграцаар сургалт үйл ажиллагаагаа төлөвлөн хэрэгжүүлж байна.

Судалгааны арга барил:

Бүлгийн хүүхдийн 2023 оны хөгжлийн ахиц нь 70% тай байсан хөгжлийн ахицын үнэлгээг 80% дээш гаргах зорилгоор дараагийн үнэлгээний дүнг сайжруулах болон хүүхдийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлэхийн тулд өмнөх оны багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний дасгал даалгаврууд дээр ажиллаж, үлгэрийг интеграцчилан өдөр

тутмын үйл ажиллагаа явуулахаар төлөвлөж төлөвлөгөө боловсруулан гарааны болон ахицын үнэлгээг тодорхойлох шалгуур боловсруулсан. Зохиолд суурилсан арга зүйгээр “Ногооны зах дээр” зохиолд тулгуурлан хөтөлбөрийн дагуу сургалт үйл ажиллагааны дагуу сарын төлөвлөлт гарган ажиллав.

- ✓ Бүлгийн хүүхдүүдийг “Ногооны зах дээр” зохиолтой танилцуулах явцад авиан дуудлага төлөвшилт буруу хүүхдүүд ажиглагдсан тул авиан дуудлага засан сайжруулах ажлыг зохион байгуулав.
- ✓ Бүлгийн хүүхдүүд маань зөв бүтэцтэй, бүтэн өгүүлбэрээр ярих чадвар сул байсан тул зураг харж өгүүлбэр зохиох дасгалыг ажиллав.
- ✓ СӨБ-ийн багш нараас зохиолд суурилсан арга зүйн талаар 8-н асуулга бүхий санал асуулга авав.
- ✓ Бүлгийн хүүхдүүдээс “Ногооны зах дээр” зохиолын агуулгаар өөрийгөө үнэлэх зураг харж өгүүлбэр зохиох зэрэг интерактив, сорил даалгавар хийж бүлгийн хүүхдүүд өөрсдийгөө үнэлэв.
- ✓ Бүлгийн хүүхдүүдээс авиан зөв дуудлагын сорил авахад 20% нь 4-5 авиаг алдаатай дуудаж байв.

Зохион байгуулсан ажлын явц, үр дүн:

Зохиолд суурилсан арга зүйгээр сарын төлөвлөгөөг гарган дараах сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулав.

- ✓ Зохиолын дагуу сургалт үйл ажиллагааны интеграц төлөвлөгөөг гарган ажиллав.
- ✓ Зохиолыг хүүхдүүдэд танилцуулан дүрийн дагуу баг, маск хийж дүрт хувиран жүжигчилсэн тоглолт хийв.
- ✓ Бүлгийн хүүхдүүдийг зохиолын шинэ үгтэй танилцуулах явцад авиан дуудлага буруу дуудаж буй хүүхдүүдийг илрүүлэн авиан дуудлага төлөвшүүлэх ажлыг зохион байгуулав.
- ✓ Бүлгийн хүүхдүүд бүтэн өгүүлбэрээр ярих чадвар сул байсан тул зураг харж өгүүлбэр зохиох ажлыг зохион байгуулж ярих чадварыг дэмжин ажиллав.
- ✓ “Ногооны зах дээр” зохиолын дүрийг I’m brick сургалтын аргыг ашиглан хүүхдээр тоглоомын аргаар ажиллуулах энэ арга нь тойргийн цаг, хөгжөөн баясах цагаар ажиллах нь тохиромжтой юм. I’m brick сургалт нь тусгай хөтөлбөр аргачлалтай байдаг боловч яг бидний сонгосон зохиолын дүрүүд байгаагүй тул багш өөрөө блогдоо ашиглан дүрээ бүтээж аргачлалаа боловсруулан бүлгийн хүүхдүүдээр зохиолыг дүрийг бүтээлгэв.
- ✓ **Сургалтын төгсгөлд:** Өөрийгөө үнэлэх: Ногооны зах дээр” зохиолын төгсгөлд 5-н асуулга бүхий интерактив дасгал даалгавар ажиллана. Хүүхдүүд хөөх мундаг гэвэл инээсэн смайл картандаа хийнэ. Дахиад сайн хичээгээрэй гэвэл буруу гэсэн смайл картандаа хийнэ. Зөв хийсэн хүүхдүүд 5-н инээсэн смайл цуглуулна.

Бэлтгэл бүлгийн зохиолд суурилсан арга зүйн сургалтын төлөвлөлт боловсруулалт

Намар сэдвийн хүрээнд бэлтгэл бүлэгт Ч.Лувсандэндэвийн “Ногооны зах дээр” зохиолыг сонгон авав.

НОГООНЫ ЗАХ ДЭЭР

Өнөр намар боллоо	Хурга түүнээс асуулаа
Өргөн зах нээгдлээ	Бас түрүүчийн адил
Шилэн мухлагаа онгойлгоод	Байхгүй гэж хэллээ
Шинэхэн ногоогоо худалдахаар	Хөгжилтэй ишигхэн
Бүжин туулай ганцаараа	Хөх яргуй байна уу? гэв
Бүтэн өдөржингөө ажиллаа	Үнэндээ тийм ногоо
Бударгана шарилж байна уу? гэж	Үзье гэсэн ч алга даа гэлээ
Булбарайхан ботго асуулаа	Хүрэн халзан үнээ
Тийм нэртэй ногоо	Хүрч ирлээ зах дээр
Энд ердөө байхгүй гэж	Хямдхан шиг үнэтэй
Хэвлүүн борхон бүжин	Хялгана байна уу? гэлээ
Хэнэг ч үгүй хариулав	Эгч гуайн асуусан ногоо
Өндөр хээр унага	Энд ердөө ч байхгүй
Өмнө нь хүрч ирээд	Амтат шар лууван
Борхон хөөрхөн бүжин минь	Аагтай ногоон сонгино
Борог шаваг байна уу? гэхэд	Бөөрөнхий байцаа
Ирж сурагласан ногоо чинь	Бөндгөр шар манжин л байна
Энд үнэхээр алга даа гэж	Малын иддэг ногоо
Түнтгэр бор бүжин	Манайд одоогоор алга даа
Түгдэрсхийн хэллээ	Харин дараа ирэхэд чинь
Худалдах таана байна уу? гэж	Хадаж аваад өгнөмз гэв

Төв аймгийн Угтаалцайдам сумын “Нарны хаан” цогцолбор цэцэрлэгийн Бэлтгэл “А” бүлгийн 11-р сарын сургалт үйл ажиллагааны интеграци

Чиглэл	11-р сар			
	1-р долоо хоног	2-р долоо хоног	3-р долоо хоног	4-р долоо хоног
	Агуулга			
Хэл яриа	“Ногооны зах” зохиолыг анхааралтай сонсож багшийн асуултанд хариулна.	“Ногооны зах” зохиолын дагуу асуулт тавьж ярилцлагад идэвхтэй оролцоно.	“Ногооны зах” зохиолын дагуу зурган карт ашиглан ярина.	“Ногооны зах” зохиолоор жүжигчилсэн, тоглолт бэлтгэн хүүхдүүдэд тоглож үзүүлнэ.
Дүрслэх урлаг	“Ногооны зах” зохиолын сонсоод үйл явдлыг өөрийн ойлгосноо дүрсэлж зурна.	“Ногооны зах” зохиолын дүрийг барьж дүрсэлнэ.	“Ногооны зах” зохиолын дүрийг наамлаар бүтээнэ.	“Ногооны зах” зохиолын дүрийг ЭВ-7 ашиглан зохион бүтээнэ.

Математик энгийн төсөөлөл	“Ногооны зах” зохиолын дүр, хүнсний ногоог тоолно.	Жин туухайгаар тоглоомон жимс хүнсний ногоог хэмжиж хүнд хөнгөнөөр ялгаж байрлуулна.	“Ногооны зах” зохиолын туулай болон амьтадын ирсэн цагийг өглөө, өдөр, оройгоор ялган өнгөөр тэмдэглэнэ.	“Ногооны зах” зохиолын зах руу ирж буй амьтадын орон зайг цаасан дээр баримжаалан наана.
Байгаль нийгмийн орчин	“Ногооны зах” зохиолын улирлын онцлогийг өөрийн ойлгосноо дүрсэлж зурна.	Дэлгүүр сэдэвт тоглоом тоглох	Морь уная, мориныхоо аль талаас мордох зэрэг морьтой харилцах	“Ногооны зах” зохиолын амьтадын идэш хоолыг мэдэх болно.
Хөдөлгөөн эрүүл мэнд	Хэрэглэсэн тоглоом сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг хураана.	Сайн муу хүнсийг ялгаж хэрэгтэйг нь хэрэглэнэ.	Цаасыг янз бүрээр хайчлан, эвхэнэ	Амьтадын дүрд хувирч буухиа тоглоом тоглох
Хөгжим	Хөгжмийн аяыг сонсоод хурдан-удаан хэмнэлийг ялган туулай-үхрийг байрлуулна.	“Үлгэрийн бүжин, “Багаан зан” дуугаа дуулна.	Хөгжмийн хэмнэлийг сонсоод багшийг дагаж хэмнэл тоглоно.	“Ногооны зах” зохиолын дүрийн онцлогийг хөдөлгөөн, нүүрний хувирлаар илэрхийлнэ.

Хүснэгт №2

Хөгжүүлэх үйл ажиллагааны төрөл	Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	
Нийгэмшихүй: - Үлгэр зохиолын дүрд жүжигчлэн тоглохдоо дүрүүдийн хоорондын харилцааг илэрхийлж тоглоно. - Мэндлэх, хүндлэх, үдэх, талархал илэрхийлсэн үгсийг хэрэглэнэ.						
Өглөөний хүлээн авалт: - Мэндлэх - Улавч өмсөх, өөртөө үйлчлэх хувцасаа эвхэх, уутанд хийх - Цаг агаарыг ажиглаж, тэмдэглэл хөтлөх - Ярилцлага						
Тойргийн цаг	- Бичгийн дадал, гар зүгшрүүлэх дасгал ажиллах “Ногооны зах” зохиолын дүрүүдийг ярилцах - Шинээр мэдсэн дуу шүлгийг давтах бусад найзууддаа уншиж өгөх. “Дэлгүүр” сэдэвт тоглоомоор тоглох					
Өглөөний дасгал	Бэлтгэл бүлгийн заавал хийх дасгалыг “Би зурах дуртай ” дууны аянд хийж сурах					
Сургалтын үйл ажиллагаа	Хөгжим	Хэл яриа	Математикийн энгийн төсөөлөл	Дүрслэх урлаг	Байгаль нийгэм	Хөдөлгөөн эрүүл мэнд
“Ногооны зах” зохиолын дүрийн онцлогийг хөдөлгөөн, нүүрний хувирлаар илэрхийлсэн зурагт үзүүлэнг зааж дуурайн хийх		“Ногооны зах” зохиолоор жүжигчилсэн, тоглолт бэлтгэн хүүхдүүдэд тоглож үзүүлнэ.	“Ногооны зах” зохиолын зах руу ирж буй амьтадын орон зайг цаасан дээр баримжаалан наана.	“Ногооны зах” зохиолын дүрийг ЭВ-7 ашиглан зохион бүтээнэ.	“Ногооны зах” зохиолын туулайг цаг агаарт тохируулан хувцаслана.	Амьтдын дүрд хувирч буухиа тоглоом тоглох

**ТӨВ АЙМГИЙН УГТААЛЦАЙДАМ СУМЫН “НАРНЫ ХААН” ЦОГЦОЛБОР
ЦЭЦЭРЛЭГИЙН БЭЛТГЭЛ “А” БҮЛГИЙН 2024-11-25-аас 2024-11-29 ХҮРТЭЛХ СУРГАЛТ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨЛТ**

Төвүүдийн үйл ажиллагаа	- Хэл ярианы төвд-“Ногооны зах” жүжигчилсэн тоглолт хийх - МЭТ төвд – Хүнсний ногоог тоолж холбох дасгал - Дүрслэх урлагийн төвд- ЭВ-7 амьтад бүтээх - БНО төвд- Амьтдын идэш хоолны тухай ярилцах			
Зугаалга	- Байгаль цаг агаарын өөрчлөлтийг ажиглах - “Амьтад болоорой” хөдөлгөөнт тоглоом			
Хооллолт	Хоолны өмнө гараа угаах, ширээний ард зөв суух	Жижүүр хийх аягаа тараах, хураах, ширээгээ арчих	Талархлын үгийг хэлэх	Хүнсний ногооны ашиг тусыг ойлгож хоолны ногоог ялгахгүй байх
Хөгжөөн баясах ажил	- “Алтан тав” дасгалыг сурах /хөдөлгөөнийг хийх/ - Дэлгүүр сэдэвт тоглоомоор тоглох - Ярилцлага - Энгийн хөгжмийн зэмсгээр хэмнэл илэрхийлэн тоглох - “Ногооны зах жүжигчилсэн тоглолт хийх /Баасан гаригт/			
Оройн таралт	- Тарахдаа багштайгаа баяртай, сайхан амраарай гэж хэлэх мөн найзуудтай үдэлт хийж салах			

Хүснэгт 3

“НОГООНЫ ЗАХ ДЭЭР” ЗОХИОЛЫН ЗАДАРГАА

№	Шинэ үг	Үгийн тайлбар	Буруу дуудагдаж буй авиа үсэг
1	Мухлаг	Жижиг дэлгүүр	✓
2	Бударгана, шарилж	Хамхуул	Ш,Ж- авиа
3	Хэвлүүн	Бага насны хүүхдийн сэргэлэн цовоо хүүхэд	✓
4	Борог, шаваг	Говьд ургадаг ургамал	Ш- авиа
5	Түнтгэр	Бөөрөнхий, түнтгэр, цүдгэр	✓
6	Түгдэрсхийн	Гацаж ярих	Т,Д-авиа
7	Хямдхан	Бага үнэтэй	✓
8	Хялгана	Говьд ургадаг олон төрөл ургадаг ургамал	✓
9	Аагтай	Охь шим	✓
10	Бөндгөр	Бөөрөнхий дүрсийг илэрхийлнэ	✓

“Ногооны зах дээр” зохиолын дүрийн тайлбар

№	Зохиолын дүрүүд	Зүс	Дүрийн зүс тайлбар
1	Туулай	Борхон	Бор өнгө
2	Ботго	Булбарайхан	Зөөлөн
3	Унага	Өндөр хээр	Бараан зүс
4	Хурга	-	-
5	Ишиг	Хөгжилтэй	Сэргэлэн, цовоо
6	Үнээ	Хүрэн халзан	Бараан зүстэй

ТӨВ АМЫНГЫН УТАГ ШАЛГАМАСНЫН "НЫСЫН ХААН" НӨГӨӨЛӨН ГЭНГЭЛЭГҮЙН ХАТГАЗ БҮЛЭГНИЙ ХУУЛЬДУН АЖИЛ БУДААГЫН СУДАГАА																												Хүн		
	Хүхдэгч	А	И	Г	Д	Л	Д	Л	Э	Н	Х	М	Г	М	Г	М	Г	М	Г	М	Г	М	Г	М	Г	М	Г	М	Г	М
1	А.Амар	✓																												
2	А.Амар	✓																												
3	А.Амар	✓																												
4	А.Амар	✓																												
5	А.Амар	✓																												
6	А.Амар	✓																												
7	А.Амар	✓																												
8	А.Амар	✓																												
9	А.Амар	✓																												
10	А.Амар	✓																												
11	А.Амар	✓																												
12	А.Амар	✓																												
13	О.Очирбат	✓																												
14	С.Сүхбат	✓																												
15	Н.Н. Ного	✓																												
16	О.Очирбат	✓																												
17	Г.Г. Ганзориг	✓																												
18	О.Очирбат	✓																												
19	А.Амар	✓																												
20	А.Амар	✓																												
21	М.Мухоморов	✓																												
22	А.Амар	✓																												
23	Ч.Чулуун	✓																												
24	Д.Долор	✓																												
25	В.Васильев	✓																												
26	В.Васильев	✓																												
27	А.Амар	✓																												
28	А.Амар	✓																												

Судалгаанд оролцож буй хоёр хүүхдийн эцэг эхээс зураг бичлэг хийх зөвшөөрөл авч хамтарч ажилласан. “Ш” авиаг “С” авиагаар буруу дуудаж байсан 2 хүүхэдтэй 1 сарын турш авиан зөв дуудлагыг дэмжиж ажиллав. Ажиллах явцад эрэгтэй хүүхдийн хувьд илрэхүйц хэмжээний ахицтай байв. Харин эмэгтэй хүүхдийн хувьд засрахад хугацаа шаардлагатай байгаа учир нь судалгааны явцад охины ээж нь “Р” авиаг “Л” авиагаар сольж дуудаж байсан. Мөн түүний эгч, ах хоёр нь “Ш” авиаг “С” авиагаар сольж дуудаж байгаа нь ажиглагдав.

᠒᠒ - Эх, зохиол- алив юмсын үндсэн үүсэл, аливаа зохиосон ном бичиг

ᠠᠨᠠᠭᠤᠯᠤᠰ -Хэрэгцээ шаардлага -Хүний аж төрөх, ажил хөдөлмөр эрхлэхэд хэрэгцээтэй шаардлагатай орчин нөхцөл, эд зүйл

Интеграц- Сэргээн босгох, нөхөн сэргээх, холболт хэсгүүдийг бүхэлд нь
гэх үйл явц

Багш нарын судалгаа: Судалгаанд СӨБ-ийн төв аймгийн баруун хойд бүсийн 25, СӨБ-ийн багшийн группийн 25 багш нийт 50 багш хамрагдсан багш нарын 96% нь сэдэв сонгодог мөн бусад сургалтын агуулгатай холбогддог боловч багш нарын 86% нь үр дүн муутай, зохион байгуулахад хүндрэлтэй байсан гэж үзсэн байна. Судалгаанаас үзэхэд багш нар маань төлөвлөлтөө оновчтой боловсруулах, үлгэрийн дагуу өдөр тутмын сургалт үйл ажиллагаа явуулах, үлгэр зохиолоо зөв сонгох зэрэг асуудал тулгарсан байна. Зохиолд суурилсан арга зүйн мэдлэг олгох модуль сургалтад хамрагдах сонирхолтой байгаа нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна.

- 128 -

дагуу 1 сарын сургалт үйл ажиллагаа, агуулгын интеграцыг гарган төлөвлөлөө. Үүнээсээ 7 хоногийн сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөлт боловсруулан ажиллав.

Бэлтгэл бүлгийн судалгаа: Зохиолоо үе шаттай хүүхдүүдэд танилцуулан зохиолоос шинэ үгсийг түүн үгийн утгыг, мөн дүрийг тайлбарлан шинэ үгсийн танилцуулах явцад авиа үсгийг хүүхдүүд буруу дуудаж буйг ажиглан бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдээс авиан дуудлага шалгах сорил судалгаа авлаа. Энэхүү судалгаанаас үзэхэд хүүхдүүдийн 20% нь авиа үсгээ алдаатай дуудаж байна. Хамгийн их буруу дуудагдаж буй “Ш”, “С”, “Д”, “Т”, авиа байна.

Авиан дуудлага дэмжих ажил: Бүлгийн хүүхдүүдийн авиа үсгээ буруу дуудаж буй хүүхдүүдтэй 1 сарын турш ажиллаа. Бүлгийн хүүхдүүдээс “Ш” авиаг “С” авиагаар сольж дуудаж буй хоёр хүүхдийг сонгон авч өгүүлэхүйн эрхтэний дасгал тоглоом болон С, Ш авиан зөв дуудлагыг дэмжих ажил өрнүүлэн ажиллаа. Эрэгтэй хүүхдийн хувьд авиан дуудлага засрах ахиц үр дүнтэй ажиглагдсан боловч эмэгтэй хүүхдийн хувьд хугацаа шаардлагатай нь ажиглагдаж байв.

Сургалт үйл ажиллагаа: Солонгосын сургалтын олон стандартын шаардлагыг хангасан I'm brick сургалтын аргыг ашиглан “Ногооны зах дээр” зохиолын дүрүүд болох амьтдыг эвлүүлэх дасгал даалгавар ажилласан. Сургалтын төгсгөлд хүүхдүүд “Ногооны зах дээр” зохиолын агуулгаар интерактив хэрэглэгдэхүүнээр хүүхдүүд өөрсдийгөө үнэлсэн нь цахим орчинд ажиллах чадварт сургаж хүүхдэд сонирхолтой байв.

Цаашид дэвшүүлэх шинэ санаа:

1. Зохиолд суурилсан арга зүйгээр сургалтын үйл ажиллагаа төлөвлөх цахим модуль сургалт зохион байгуулах
2. Багш хөгжлийн төвийн үйл ажиллагаагаараа хамтарч бүлэг бүрт тохирсон зохиолыг сонгон агуулгын интеграцыг 7 хоног сараар төлөвлөх
3. Бүлгийн багш нар зохиолыг хүүхдэд үе шаттай танилцуулсаны дараа ширээний театр, сүүдэр ший, хуруун хүүхэлдэй, хормогчин театр, жүжигчилсэн тоглолт, баг маск зэрэг ямар нэгэн бүтээл гардаг байх.
4. Тухайн зохиолоос гарсан бүтээлийг бусад бүлэг дамжуулан ашигладаг байх. Мөн байгууллагад бүлгүүдийн зохиолын “ТЕАТР САН” бүрдүүлэх
5. “Ногооны зах дээр” зохиолоос гарсан бүтээлээр “БҮТЭЭЛИЙН ҮЗЭСГЭЛЭН” гаргах
6. Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийг таплетжуулах интерактив дасгал даалгавар ажиллах боломжоор хангаж ажиллах
7. “Ногооны зах дээр” зохиолын дүр болох “Таван хошуу мал” сэдэвт төсөлд суурилсан арга зүйгээр сургалт төлөвлөх

Ном зүй:

1. БШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
2. Байгалмаа, Ч. (2013). Багшийн мэргэжлийн хөгжил туршилт судалгаа, Улаанбаатар. Битпресс ХХК.
3. Наранцэцэг, Ц. (2008). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх арга зүй, Улаанбаатар. Мөнхийн үсэг ХХК.
4. Цэвэл, Я. (1966). Монгол хэлний товч тайлбар толь. Улаанбаатар. Шинжлэх ухааны академийн хэл зохиолын хүрээлэн.
5. <http://www.google.mn>.

ТОГЛООМЫН ТОЙРГИЙН ЗУРАГЛАЛ АШИГЛАН ХҮҮХДИЙН СУРАХ АРГА БАРИЛ ХАНДЛАГЫГ ДЭМЖСЭН ТУРШИЛТЫН ЗАРИМ ҮР ДҮН

(4-5 настай хүүхдийн жишээн дээр)

Увс аймгийн Баруунтуруун сумын цэцэрлэг
Х.Эрдэнэтуяа¹, М.Батнаев², Ү.Цэцэбумба³, Б.Мөнхзул⁴
¹ Арга зүйч, ^{2,3,4} Бүлгийн багш
navch.7412@gmail.com

Хураангуй:

Дэлхийн боловсролын чиг хандлага ирээдүйгээ хамтдаа дахин төсөөлөх тухай хоршиж, хамтарч ажиллахыг уриалж боловсролыг хувирган өөрчлөхийг чухалчилж байна. Бид 7 хоногийн бүлгийн ажлын төлөвлөлтөд тусгагдсан өдөр бүрийн агуулгыг интеграцчилах хэрэгцээ шаардлага байгаад дүн шинжилгээ хийсэн. Тулгамдсан асуудлаа хамтаараа хэлэлцэн багш нарын зөвлөлөөр эрэл хайгуул хийж олон улсын туршлагад тулгуурлан мэдлэг, ойлголтоо хамт олонтойгоо хуваалцаж өдөр бүрийг хүүхдийн өөрийнх нь хүсэл сонирхолд нийцсэн, бүтээж тоглох үйлийг дэмжсэн, баяр хөөр, эрч хүч, аз жаргалыг мэдрүүлсэн амттай тоглоомоор тоглуулах нь тэдний сурах арга барилыг сайжруулна хэмээн үзэж “ТОГЛООМЫН ТОЙРГИЙН ЗУРАГЛАЛ”-аар сургалтаа явуулах хувилбарыг хамтдаа туршин хэрэгжүүлсэн. Энэхүү боловсруулсан хувилбар нь өөрийн цэцэрлэгийн үйл ажиллагаа, хүүхдийн бодит нөхцөл байдал, альфа үеийн хүүхдүүдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн туршиж нэвтрүүлсэн оролдлого нь ахиц дэвшил авчирч сум, бүс, аймгийн цэцэрлэгүүд туршлага судалж байгаад баяртай байна. Иймээс туршилт судалгааны ололт амжилт болоод сургамж дүгнэлтээ танилцуулж хэлэлцүүлэхийг зорилоо.

Үндэслэл:

Асар хурдацтай хөгжиж буй энэ нийгэмд шинэ үеийн хүүхдүүдийг хөгжүүлэхэд бидэнд арга туршлага дутагдаж өнгөрсөн хугацаанд 7 хоногийн төлөвлөлтийг бүлгийн ажлын төлөвлөлт болгон шинэчлэн туршсанаар олон ахиц өөрчлөлтүүд бий болсон. Харин өнөөдөр зөвхөн хэл яриа нь, маргааш математик сэтгэлгээ нь хөгжинө гэхгүйгээр өдөр бүр хүүхдийг бүхий л талаараа хөгжих боломжоор хангасан сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах нь тулгамдсан асуудал болоод байна. Энэ нь багшаар удирдуулсан боловсролын сургалтаас татгалзах, хамтдаа үйлдэн суралцах, нөөцийг хуваалцах, хамтран ажиллах, ил тод байдлыг хангасан оролцоотой сургалтын орчин руу шилжих, хүүхдийн сурах арга барилыг дэмжихэд төдийлөн нийцтэй биш байгаа нь ажиглагдсан.

- 21-р зууны хүүхдийн онцлогт тохируулан сурах арга барил хандлагыг хэрхэн дэмжих вэ?
- БШУС-ын А/164-р тушаалын (сургуулийн өмнөх боловсролын сургалт, үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл)-д зааснаар бүлгийн менежментийг илүү яаж үр дүнтэй хэрэгжүүлэх вэ?
- Суралцахуйн 6-н чиглэлийг өдөр бүр хэрхэн яаж интеграцжуулах боломжтой

вээ? зэрэг асуудалд үндэслэн хуримтлуулсан мэдлэгээ практикт нэвтрүүлсэн туршилт судалгааны явц, үр дүнг мэргэжил нэгт багш нартаа танилцуулах үүднээс уг сэдвийг сонгон авлаа.

Түлхүүр үг: Бүлгийн ажлын төлөвлөлт, өртөө, нийтийг хамарсан үйл ажиллагаа.

Судалгааны ажлын зорилго

Тоглоомын тойргийн зураглалаар 4-5 настай хүүхдийн сурах арга барил хандлагыг дэмжсэн туршилтын зарим үр дүнг танилцуулах.

Судалгааны ажлын зорилт

- Бага насны хүүхдийн хүүхдийн сурах арга барил, хандлагын талаарх онол арга зүйн үндсийг судлана;
- Дөрвөөс таван настай хүүхдийн сурах арга барил, хандлагыг судалж, байдлыг тогтооно;
- Дөрвөөс таван настай хүүхдийн сурах арга барил хандлагыг дэмжих аргыг туршина;
- Туршилтын үе бүрт сургамж дүгнэлт хийнэ;
- Туршилтын ажлын үр дүнг тооцно.

Судалгааны арга:

Ажиглалтын арга, туршилтын арга, тарьцуулсан судалгааны арга, чанарын шинжилгээний арга, SPSS дүн шинжилгээ.

Судалгааны арга зүй:

Зүүн Ази Номхон Далайн бүсийн Бага насны хүүхдийн хөгжлийн багц шалгуур нь Монгол Улсад төдийгүй тус бүс нутгийн орнуудад туршиж баталгаажсан орчин үеийн судалгааны аргачлал юм. Уг багц аргачлал нь бүс нутгийн улс орнуудын хөгжлийн зорилго, газарзүйн онцлог, бага насны хүүхдийн сэтгэц физиологийн хэрэгцээ гэх мэт нийтлэг шинжийг өөртөө агуулсан. Зүүн Ази Номхон Далайн бүсийн Бага насны хүүхдийн хөгжлийн багц шалгуур нь 3-5 насны хүүхдийн олон талт хөгжлийг судалж үнэлэхэд тохиромжтой, хөгжлийн 7 айд ангилах 85 даалгавраас бүрддэг бол энэхүү судалгаанд 4-5 настай хүүхдийн сурах арга барил, хандлагыг судалж, илрүүлэх 7 даалгаврыг ашигласан.

Хамрах хүрээ:

Увс аймгийн Баруунтуруун сумын хүүхдийн цэцэрлэгийн ахлах 'б', бэлтгэл а/б бүлэг (4 нас 3 сартайгаас 5 нас 8 сартай) 43 эрэгтэй, 33 эмэгтэй.

Судалгааны таамаглал:

Хүүхэд бэлэн тоглоомоор тоглох бус бүтээж тоглох явцдаа тал бүрийн мэдлэгийг хуримтлуулах боломжтой.

Судалгааны ач холбогдол:

Тоглоомын тойрог нь хүүхдийг аливаад баяр хөөртэй мөн хичээнгүйлэн хандах хандлагыг нэмэгдүүлж байгаагаараа ач холбогдолтой юм.

Шинэлэг тал:

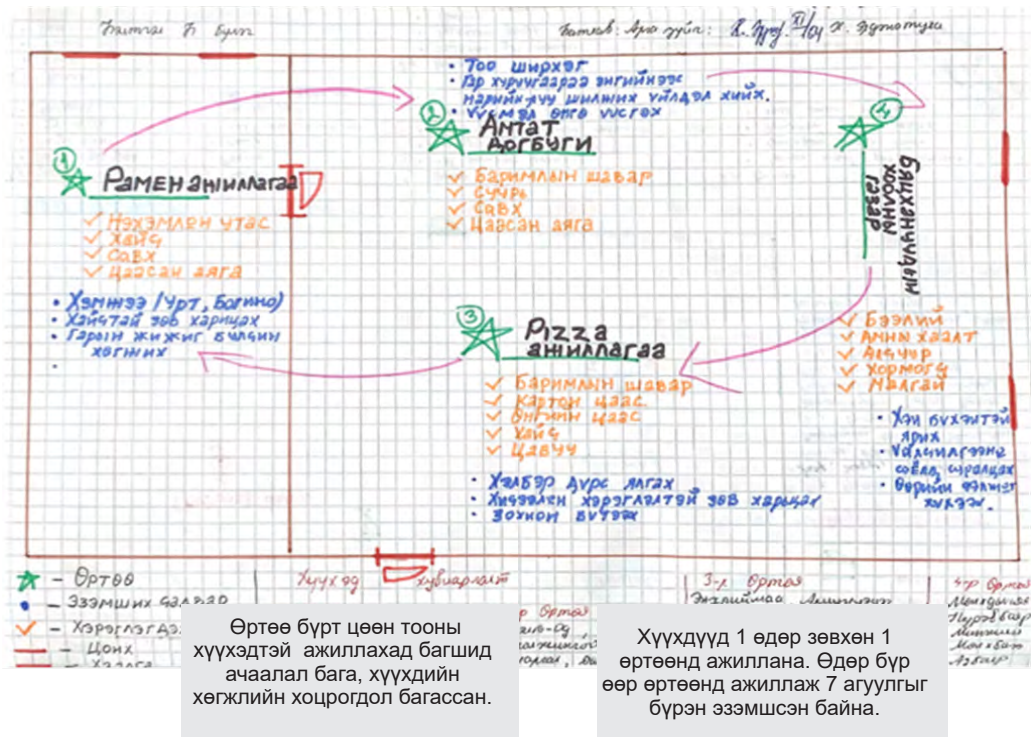
Тоглоомын тойргийн үйл ажиллагаа нь суралцахуйн зургаан чиглэлийн интеграцыг хангаж байгаагаараа шинэлэг юм.

Хүснэгт 1. Туршилтын ажлын тоон мэдээлэл

Туршилтын үе	Хугацаа	Туршсан хүүхдийн тоо	Хэлэлцүүлгийн тоо	Хамтын оролцоо	
				Гадаад	Дотоод
I	2024.09.23-10.28 сар	76	3	'Боловсролын дуу хоолой' ТББ	Нэгдэл дундын менежмент
II	2024.10.28-11.26 сар	61	4		
III	2024.11.27-12.30 сар	72	4		

Туршилтын ажлыг 4 сарын хугацаанд ахлах, бэлтгэл бүлгийн нийт 76 хүүхдэд туршин хэрэгжүүлж 11 хэлэлцүүлгийн явцад тулгарсан асуудал бэрхшээлийг хамтаараа даван туулсан арга замаас хуваалцъя.

Зураг 2. Тоглоомын тойрог зураглал

Хүснэгт 2. Тоглоомын тойрог ба агуулгын интеграц

№	Суралцахуйн чиглэл	1-р үе	2-р үе	3-р үе
1	Хэл яриа		😊	
2	БНО		😊	
3	МЭТ	😊		
4	Дүрслэх урлаг	😊	😊	
5	Хөгжим			
6	ХЭМ			

Туршилтын 1-р үед багш уламжлалт арга барилаасаа бүрэн дүүрэн салж чадаагүй тоглоомын тойргийн өртөө бүрийг дүрслэх урлаг болон МЭТ суралцахуйн чиглэлээр голчлон удирддаг байсан бол туршилтын 2-р үеэс хэл яриа, БНО суралцахуйн чиглэлүүдийг нэмж төлөвлөн туршилтын 3-р үеэс тоглоомын тойргоор өдөр бүр суралцахуйн 6 хүртлэх чиглэлээр суралцах боломжтойг олж харсан. Туршилтын дараа тоглоомын тойрог нь өөрийн гэсэн зарчимтай байх хэрэгтэйг тооцсон.

1. Хүүхдийн хүсэл сонирхлыг харгалзах
2. Тухайн сарын агуулгыг орхигдуулахгүй байх
3. Бүтээж тоглох

Эдгээр зарчмыг баримталснаар БАЯР ХӨӨРГҮЙ СУРСАН БҮХЭН МАРТАГДДАГ учир өнөөгийн хүүхдийн дүр төрх, ирээдүйн нийгмийн сайн сайхан, үр бүтээлтэй амьдралд бэлтгэхэд чухал ач холбогдолтой хэмээн үзэж байна.

График 2. Дөрвөөс таван настай хүүхдийн сурах арга барил, хандлага (Туршилтын дараа)

График 2-ээс харахад 4, 5 настай хүүхдийн сурах арга барил, хандлага нь туршилтын өмнөх үеэс бүх шалгуур ахисан үзүүлэлттэй байна. Тоглоомын тойргийн туршилтын үйл ажиллагаагаар 4 настай хүүхдүүдийн хувьд 7 буюу 'Бие даан ажиллах' чадвар нь илүү сайжирсан бол, 5 настай хүүхдүүдийн хувьд 1 буюу 'Юуг сайн хийж чаддаг талаар ярих' чадвар нь туршилтын дараа илүү сайжирсан байна.

Хүснэгт 3. Дөрвөөс таван настай эрэгтэй болон эмэгтэй хүүхдийн U тестийн үр дүн

Ranks					Test Statistics ^a		
	Хүйс	N	Mean Rank	Sum of Ranks		4 сарын өмнөх	4 сарын дараах
4 сарын өмнөх	эр	43	12.67	228.00	Mann-Whitney U	57.000	42.000
	эм	33	16.67	150.00	Wilcoxon W	228.000	213.000
	Total	76			Z	-1.242	-2.023
4 сарын дараах	эр	42	11.83	213.00	Asymp. Sig. (2-tailed)	.214	.043
	эм	30	18.33	165.00	Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.232 ^b	.046 ^b
	Total	72			a. Grouping Variable: Хүйс		
b. Not corrected for ties.							

Туршилтын өмнө 4,5 настай хүүхдүүд хүйсийн хувьд ач холбогдол ялгаагүй байсан. Харин туршилтын дараа хүйсийн хувьд ач холбогдолтой ялгаа гарсан буюу р утга 0.043 гарсан юм. 4 сарын дараа эмэгтэй хүүхдүүдийн оноо мэдэгдэхүйц өссөн байна. Эмэгтэй хүүхдүүдийн дундаж оноо 4 сарын дараа нэмэгдэж, эрэмбэ нь өмнөхтэй харьцуулахад өндөр болсон.

Тоглоомын тойрог нь тогтсон нэг цагт ангийн бүх хүүхдүүдэд нэгэн зэрэг мэдлэг олгохгүйгээр өөр өөр агуулгыг хэсэг хэсэг хүүхэдтэй өртөө дамжин бэлэн тоглоомоор тоглуулахгүйгээр бүтээж тоглох нь хүүхдэд сонирхолтой, багшид өгөөжтэй болж байгаагаараа онцлогтой юм. Жишээ нь:

Хүснэгт 4. Эцэг эхийн сэтгэл ханамжийн судалгаанд хийсэн чанарын шинжилгээ

№	Хариулт	Хариултын код	Давтамж	Эзлэх хувь
1	Бие даах чадвар нь сайжирч зөв хүүхэд болж төлөвшиж байна. Тал бүрээр хөгжиж байна.	1, 2, 3, 8, 9, 13, 15, 19, 21, 24, 25, 29, 40, 42, 45, 48, 49, 53, 63, 64, 69, 71, 75, 76, 79, 89	26	26:91*100 = 28.5%
2	Хайхрамжгүй зан чанар нь засагдаж өөрийн эд зүйлдээ эзэн байх чадвар сайжирч байна.	5, 7, 11, 12, 20, 28, 30, 32, 33, 34, 39, 46, 54, 58, 60, 65, 77, 80, 84, 85	20	20:91*100= 22,1%
3	Танин мэдэхүйн чадварууд болон өөрийнхөө хэмжээнд асуудал шийдвэрлэх чадвар нь нэмэгдэж байна.	18, 27, 36, 47, 50, 55, 61, 66, 72, 74, 81, 76, 56, 57, 68, 82	16	16:91*100 = 17,5%
4	Бусдыг хүндэтгэх, ээлжээ хүлээх, уучлал гуйх, талархах.	14, 16, 17, 31, 37, 59, 70, 78, 83, 86, 35, 44, 67, 73, 90	15	15:91*100= 16.5%
5	Хүлээцтэй болсон, зорилготой болсон.	6, 22, 23, 26, 38, 52, 87, 91,	8	8:91*100 = 8,8%
6	Зурж будах, аливааг сурах сонирхол нь нэмэгдэж байна.	4, 10, 41, 51, 43, 62	6	6:91*100= 6.6%
			91	100%

Туршилтын дараа эцэг эхчүүдийн сэтгэл ханамжийн судалгаанаас харахад хамгийн өндөр буюу 28.5% нь бие даах чадвар болоод тал бүрийн мэдлэг чадвар нь хөгжиж байна гэсэн үнэлгээ өгсөн нь бидний туршсан тоглоомын тойрог нь 4,5 настай хүүхэд өдөр бүр суралцахуйн бүх чиглэлээр хөгжиж байна хэмээн үзэж байна

Дүгнэлт:

- Статистик өгөгдлүүдээс харахад 4, 5 настай хүүхдийн танин мэдэхүй, сэтгэлзүй болон гүйцэтгэлийн чадварыг үр дүнтэйгээр хөгжүүлсэн. Хүүхдийн онооны жигд байдал нэмэгдэж, хөгжлийн түвшин илүү тогтвортой болсон нь багш, зөвлөхүүдийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн арга барил үр дүнтэй байсныг харуулж байна.
- Тоглоомын тойрог нь суралцахуйн 6-н чиглэлийг хангаснаараа хүүхдийн хөгжлийн хоцрогдолыг багасгаж илүү баяр хөөртэй мөн хичээнгүйлэн суралцах боломжийг бүрдүүлсэн. Харин багш нарт хувьсаж буй боловсролын чиг хандлагад нийцүүлэн хоршиж, хамтарч, туршиж, хөгжиж чадаж байгааг онцлон тэмдэглэхэд таатай байна.
- Тиймээс бид хүүхдэдээ тоглоом худалдаж авах, тоглуулаад тоглоомд даатгах биш БҮТЭЭЖ ТОГЛУУЛАХ нь хүүхдийн сурах, сэтгэх, биеэр туршлага

хуримтлуулах интеграцад суурилсан суралцахуйг дэмжих боломжтой хэмээн үзэж байна.

Дэвшүүлэх санаа:

СӨББ-ын зүгээс: Нэгж байгууллагууд өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагааг ‘Тоглоомын тойргийн зураглал’-ын хэлбэрт оруулж туршин хэрэгжүүлэх.

Аймаг, нийслэлийн БШУГ-ын зүгээс: Туршилтын үйл ажиллагааг илүү сайжруулахад дуу хөгжмийн болон биеийн тамирын багшийн орон тоогоор хангахад дэмжлэг үзүүлэх.

БШУЯ болон Боловсролын хүрээлэнгийн зүгээс: БШУ-ны Сайдын А/164 дугаар тушаалын 3.11.3-т хүүхдийг бэлэн тоглоомоор тоглуулах бус харин БҮТЭЭЖ ТОГЛОХ үйлийг дэмжсэн сургалт үйл ажиллагаагаар хангах тухай тусгах.

ТАЛАРХАЛ

Тоглоомын тойргийн зураглалаар хүүхдийн сурах арга барил хандлагыг дэмжсэн туршилт судалгаанд арга зүйн дэмжлэг үзүүлсэн Боловсролын Яамны мэргэжилтэн С.Пүрэвсайхан, Боловсролын газрын мэргэжилтэн Д.Отгон, Боловсролын дуу хоолой ТББ-ын үүсгэн байгуулагч Ц.Баярмаа, Л.Сосорбарам, эрхлэгч Б.Хонгорзул, бага бүлгийн багш Б.Ариунзаяа, дунд бүлгийн багш Б.Нямбуу, таблеттай багш Н.Чимгээ нарт талархал илэрхийлье.

Ном зүй:

а. Монгол хэл дээр

1. Цэрэннадмид, Ш., Жавзандулам, Б., Жүгдэрнамжил, Х. (2016). АРА загварын дагуу эрдмийн ажил бичих, гарын авлага. Улаанбаатар. Edupress.
2. Оюунцэцэг, Н., (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар.
3. Жон, Дью. (А.Заяадэлгэр, орч). (2018). Ардчилал ба боловсрол. Улаанбаатар. Мөнхийн үсэг.
4. Батдэлгэр, Ж., Баттуяа, Ц., Наранцэцэг, Ц., Оюунгэрэл, Ц., Гэрэлтуяа, Т., Баяржаргал, Б., (2013). Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал. Улаанбаатар. BCI.
5. ЮНЕСКО, Боловсролын Ирээдүйн Олон Улсын Комисс. (2022). Ирээдүйгээ хамтдаа дахин төсөөлөх нь боловсролын нийгмийн шинэ гэрээ. Улаанбаатар.
6. Цэгмид, С., (2004). Монгол хэлний найруулга зүй. Улаанбаатар.
7. Жаргал, Г., Сэлэнгэ, Н., Сарантуяа, Ц., Монголхатан, Г., Шинэбаяр, Ж. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал. Улаанбаатар. Импрессколоур ХХК.
8. Туяа, Д., Гэрэлтуяа, Т., Алтансүвд, Л., Лхагвасүрэн, Д., & Пүрэвсүрэн, Д. (2011). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хөгжил төлөвшил. Улаанбаатар. Тод үсэг ХХК.
9. БСШУЯ.(2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар. Соёмбо принтинг ХХК.
10. Жанет Гонзалес, Мина. (2016). Соёлын баялаг, ялгаатай орчинд багшлах нь. Улаанбаатар. McGraw hill ХХК.
11. Батболд, Т., Ариунаа, Д., Баярмаа, Б., Батцэцэг, С., & Зол-Эрдэнэ, Д. (2017). Судалгааны арга зүй. Улаанбаатар. Соёмбо принтинг.

б. Гадаад хэл дээр

1. Саппоро хотын боловсролын газар. (Ц.Баярмаа, орч). (2009). Саппоро хотын боловсролын газар. Саппоро хот:
2. Хаманасу цэцэрлэгийн сургалтын алба. (Ц.Баярмаа, орч). (2014). Цэцэрлэгийн менежмент. Саппоро хот:

ШАГАЙН ТОГЛООМЫГ СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ИНТЕГРАЦЧИЛАН ХЭРЭГЛЭСЭН ТУРШИЛТ, ҮР ДҮН

Ховд аймаг, Жаргалант сумын 16 дугаар цэцэрлэг

Б.Анхбаяр¹, Д.Болормаа², Н.Номин-Эрдэнэ³

М.Цэнд-Аюуш⁴, Б.Цэнд-Аюуш⁵

¹ СӨБ-ийн мэргэжилтэн, ² Эрхлэгч, ³ Арга зүйч, ^{4,5} Бүлгийн багш

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Эрт дээр үеэс хүүхэд багачуудыг шагайн тоглоомоор дамжуулан хөгжүүлж, сурган хүмүүжүүлэх ажил гэр бүлийн орчинд хэрэгжиж ирсэн уламжлалтай. Энэхүү өв соёл нь өнөөгийн даяаршсан мэдээллийн эрин үе, нийгмийн хөгжилтэй холбоотойгоор мартагдан гээгдэж байна. Учир нь хүүхэд төдийгүй насанд хүрэгчдийн дэлгэцийн хэрэглээ хэт их байгаатай холбоотой байж болох юм. Ийм учраас цэцэрлэг-багш- эцэг эхийн хамтын ажиллагаанд суурилан хүүхдүүдийн дэлгэцийн хэрэглээг бага боловч хязгаарлаж, шагайн тоглоомоор дамжуулан оюун ухаан, сэтгэн бодох чадвар, хэл яриа, гарын жижиг булчин, хамтач зан төлөв, тэсвэр тэвчээрийн чадварыг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх боломжийг судлахаар сонгон авлаа.

Зорилго: Шагайн тоглоомыг бэлтгэл бүлгийн сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилан хэрэглэх туршилт хийн, үр дүнг тооцох

Зорилт: Дээрх зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд дараах зорилтыг дэвшүүлэв. Үүнд:

1. Үндэсний шагайн тоглоомын үүсэл, хүүхдийн хөгжилд үзүүлэх нөлөөллийн тухай эх сурвалжаас судлах
2. Шагайн тоглоомын төрөл, түүнийг сургалтад хэрэглэдэг уламжлалыг судлах
3. Шагайн тоглоомыг сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилан хэрэглэх, төлөвлөгөө, аргачлал боловсруулах
4. Шагайн тоглоомын хэрэглээг тандах судалгаа хийх, үр дүнг нэгтгэх
5. Боловсруулсан аргачлалыг төлөвлөгөөний дагуу туршиж, үр дүнг тооцох

Судалгааны арга: Сэдвийн судлагдсан байдал, эх сурвалж, мэдээллийг цуглуулахад баримт бичигт дүн шинжилгээ хийх аргыг, **шагайн тоглоомын хэрэглээг тандах судалгаа хийхэд** ярилцлагын болон асуулгын аргыг, шагайн тоглоомын аргачлалыг туршин хэрэглэхэд сурган хүмүүжүүлэх туршилтын аргыг, судалгааны өгөгдлийг боловсруулахад математик статистикийн аргыг тус тус хэрэглэв.

Судалгааны объект: 5 настай хүүхэд

Хамрах хүрээ: Ховд аймгийн Жаргалант сумын 16-р цэцэрлэгийн бэлтгэл бүлгийн 30 хүүхэд

Шинэлэг тал: Шагайн тоглоомыг сургалтын чиглэл бүртэй интеграцчилан судалж, үр дүнг тооцсон нь шинэлэг тал юм.

Шагайн тоглоомын ач холбогдол. Шагай бол нүүдэлчдийн язгуур тоглоом наадгайн нэг. Монгол хүүхдийн амьдралын нэг хэсэг, хүн болох ухааны хичээл, хүрэх алсын ирээдүйн чиг баримжаа юм. (Эрдэнэчимэг 2014,7) Шагайн тоглоомын ач холбогдол нь Монголын уламжлалт соёл, ахуй амьдрал, хүмүүжлийн арга барилтай салшгүй холбоотой. Шагайн тоглоом нь зөвхөн зугаацах хэрэгсэл төдийгүй хүүхэд,

залуучуудад олон талын боловсрол, ур чадвар эзэмшүүлдэг. Үүнд:

Соёлын өвийг өвлүүлэх: Монголчуудын уламжлалт зан заншил, ахуй амьдрал, ёс уламжлалыг хадгалан үлдээхэд чухал үүрэгтэй. Шагайн тоглоомыг наадам, баяр ёслол, гэр бүлийн хүрээнд тоглох нь эв нэгдэл, хамтач сэтгэлгээг хөгжүүлдэг.

Оюун ухааны хөгжил: Онох, таах, тооцоолох чадварыг сайжруулна. Хүүхдүүдийн анхаарал төвлөрөлт, ой тогтоолт, логик сэтгэлгээ хөгждөг.

Бие бялдрын хөгжил: Шагайн харваа, онох, хаях үйлдэл нь хүүхдийн гарын булчин, хөдөлгөөний эвсэл, нарийвчлалыг сайжруулдаг. Нүдний хараа, гарын мэдрэмжийг хөгжүүлж, булчингийн уялдаа холбоог сайжруулна.

Нийгэмшихүйн хөгжил: Багаар тоглох явцад хамт олны уур амьсгалыг бүрдүүлж, хамтын ажиллагаа, харилцааны ур чадварыг нэмэгдүүлнэ. Бусдыг хүндлэх, дүрэм журам мөрдөх дадал олгоно. Тэвчээр, хүлээцтэй байдлыг төлөвшүүлнэ. Тоглолтын явцад тэвчээртэй байх, ялах, ялагдахыг зөвөөр хүлээж авах дадал эзэмшинэ. Хүлээцтэй байх, дараагийн боломжийг ашиглах стратеги төлөвлөх чадвар суулгадаг.

Байгаль орчны боловсрол: Шагайг малын ясаар хийдэг тул мал аж ахуйн соёл, байгальд ээлтэй хэрэглээг ухамсарлахад тусална. Байгалийн баялгийг хүндлэх, ашиглах уламжлалыг танин мэдэх боломж бүрдүүлдэг.

Шагайн тоглоом нь оюун ухаан, бие бялдар, соёл уламжлал, зан төлөвийн боловсролд томоохон нөлөөтэй Монголын үнэт соёлын өвийн нэг юм.

Шагайн тоглоом нь тусгай орчин нөхцөл шаардахгүй хаана ч тоглож болдогоороо онцлогтой. Судлаач Ц.Баасандорж (2024) “Хүүхдийг шагайн тоглоомоор тоо тоолол, цээж бодлогод сургаж байсан уламжлал” номонд Монголчуудын сурган хүмүүжүүлэх шагайн тоглоом нь наад зах нь 100-200 гаруй төрлөөр тоглож болох тоглоомууд судлагдсан байдаг. Үүнээс сургуулийн өмнөх насны хүүхэд тоглож болох 20 гаруй шагайн тоглоомыг судалж үзлээ гэсэн байна. Боловсролын их сургуулийн багш Т.Гэрэлтуяа шагайн наадгайг хүүхдийн нас биеийн онцлогт тохируулан бүлэг бүрээр тоглож болох шагайн тоглоомын төрлийг (Гэрэлтуяа, Т. 2012) “Хүүхдийн хөгжилд шагайн тоглоомын үзүүлэх нөлөөлөл” номондоо тодорхойлон гаргажээ. Дээрх ангилалд түшиглэн шагайн тоглоомноос мартагдсан “Олон санаа” тоглоом болон уламжлан тоглож байгаа “Шагай няслах”, “Морь уралдуулах”, “Алаг мэлхий өрөх” зэрэг тоглоомыг сургалтын хөтөлбөртөө тусган, сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулах аргачлал боловсруулан ажилласан юм.

1. Шагайн тоглоомын хэрэглээг тандах судалгаа

Судалгааны ажлын төлөвлөгөөний дагуу Жаргалант сумын 16 дугаар цэцэрлэгийн 5 настай Бэлтгэл А бүлгийн 30 хүүхдийг хамруулан шагайн тоглоомын талаар ярилцаж, шагайн тоглоом мэддэг хүүхэд хэд байгаа, шагайгаар ямар ямар тоглоом тоглодог болохыг мэддэг эсэхийг тандаж тэмдэглэл хөтөллөө.

Бэлтгэл бүлгийн 30 хүүхэдтэй шагайн наадгайн талаар дараах асуултын дагуу ярилцаж тэмдэглэл хөтөллөө. Үүнд.

-Энэ юу вэ? гэж шагайг үзүүлж асуухад бүлгийн бүх хүүхэд шагай гэдгийг нэрлэж байв.

-Танай гэрт болон ангид нь шагай байдаг уу? гэсэн асуултад 18 хүүхэд гэрт шагай байгаа 10 хүүхэд байхгүй, 2 хүүхэд мэдэхгүй харин бүх хүүхдүүд ангид шагай байдаг гэж хариулав.

-Чи шагайгаар тоглож үзсэн үү гэсэн асуултад 9 хүүхэд тийм 21 хүүхэд үгүй гэж хариуллаа.

-Шагайгаар ямар ямар тоглоом тоглосон бэ? гэхэд морь уралдуулсан гэж 3 хүүхэд, няслах гэж 6 хүүхэд хариулав.

-Шагайн 4 талыг юу гэж нэрлэдэг вэ? гэхэд 8 хүүхэд зөв нэрлэж, 16 хүүхэд сольж буруу нэрлэсэн бол 6 хүүхэд огт мэдэхгүй байв.

Ярилцлагын үр дүнгээс үзэхэд хүүхэд бүр шагайг мэдэж байгаа боловч, шагайгаар тоглодог хүүхэд (30%) цөөхөн байгаа нь харагдаж байна.

Хүүхэдтэй ярилцсан тэмдэглэлийн жишээ

Б.Э 5 нас 6 сартай.

Эрэгтэй

Манай гэрт шагай олон байдаг.

Уутанд дүүрэн хийчихсэн байгаа. Би эгчтэйгээ шагайгаар хашаа бариад морь уралдуулж тоглодог. Харин шагайг онож тоглож чаддаггүй. Аав харин чаддаг. Шагайн 4 талыг нэрлэхдээ морь тэмээг сольж нэрлэв.

С.О 5 нас 1 сартай. Эмэгтэй

Манай гэрт шагай байхгүй.

Өвөөгийнх байгаа. Манай ангид бас байгаа. Багш бид нараар шагайг будуулсан бас тоолуулсан. Бүүр том шагай бас байгаа.

Ховд аймгийн бэлтгэл бүлгийн 40 багшаас ардын тоглоомыг ашиглаж буй байдлын судалгааг дараах асуултаар авсан.

1.Танай бүлэгт ардын уламжлалт тоглоомын ямар ямар төрлүүд байдаг вэ? гэсэн асуултад шагайн тоглоом 22 багш, хөлөгт тоглоом 8 багш, оньсон тоглоом 6 багш, бүх төрөл нь байгаа 4 багш тус тус хариулсан.

График 1

2.Танай бүлгийн монгол ардын тоглоомнууд хүрэлцээ хэр вэ? гэсэн асуултад багш нарын 27.7 хувь нь хангалттай, 40.4 хувь нь дундаж, 31.9% нь хангалтгүй гэсэн хариулт өгсөн.

График 2

3. Монгол ардын тоглоомыг сургалт, үйл ажиллагаандаа тогтмол ашигладаг уу? гэсэн асуултад өдөр бүр ашигладаг 0 хувь, 7 хоногт 1 удаа ашигладаг 8.5 хувь, сард 1 удаа ашигладаг 34 хувь, жилдээ нэг удаа ашигладаг 57.5 хувь нь хариулсан.

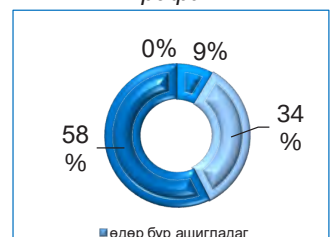
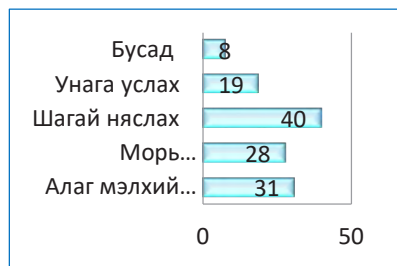

График 3

4. Таван настай хүүхдийн хөгжлийг дэмжихэд шагайн ямар тоглоом ашиглах нь тохиромжтой гэж бодож байна вэ? Тоочиж бичнэ үү? гэсэн асуултын хариултыг эрэмбэлэн үзвэл: Алаг мэлхий өрөх, морь уралдуулах, шагай няслах унага услах гэсэн тоглоомууд байна.

5. Танай бүлгийн хүүхдүүдийн хамгийн сайн мэддэг шагайн тоглоом юу вэ? гэсэн асуултад морь уралдуулах, шагай няслах, 4 бэрх орхих гэсэн хариулт өгсөн.

Бэлтгэл бүлгийн 30 хүүхдийн эцэг эх, асран хамгаалагчдаас авсан судалгаа

1. Таны хүүхэд ихэвчлэн ямар ямар тоглоомоор тоглодог вэ? Бичнэ үү?

- Лего
- Машин
- Хүүхэлдэйн баатрууд
- Утасны тоглоом
- Бөмбөг
- Хүүхэлдэй болон төрөл бүрийн чихмэлүүд гэж хариулсан.

График 4

2. Танай гэрт малын шагай байдаг уу? Ойролцоогоор хичнээн шагай байдаг вэ? гэсэн асуултад шагай байхгүй 25.5 хувь, 200-500 ширхэг шагай 67.5 хувь, 500-1000 шагайтай 5.5 хувь, 2000 хүртэл шагайтай 1.7 хувь байна.

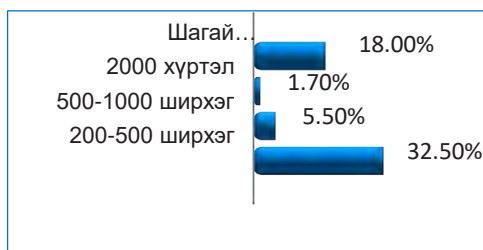
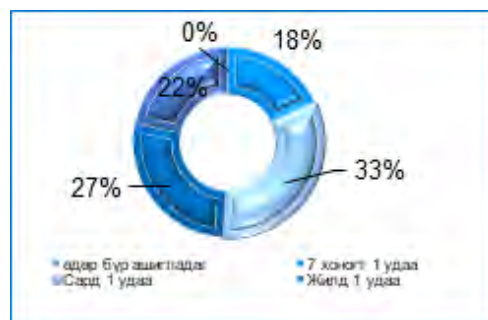

График 5

3. Гэртээ байгаа шагайгаа тоглоом наадгайн зорилгоор ашигладаг уу? Ямар үед ашигладаг вэ? гэсэн асуултад ашигладаггүй цуглуулдаг 8, хааяа тоглодог 15, гэртээ шагайгүй гэж 7 хүн хариулсан.

4. Танай гэр бүл шагайн тоглоомоор тоглодог уу? Хэрвээ тоглодог бол давтамжийг сонгоно уу? гэсэн асуултад ерөөсөө тоглож байгаагүй 21.8 хувь, өдөр бүр тоглодог хувь, 7 хоногт 1 удаа тоглодог 18.2 хувь, сард 1 удаа тоглодог 32.7 хувь, жилд 1 удаа тоглодог гэж 27.3 хувь нь хариулсан.

5. Шагайгаар ямар ямар тоглоом тоглодог вэ? Нэрлэнэ үү? гэсэн асуултад морь уралдуулах, шагай таалцах, шагай няслах, тоглож байгаагүй гэсэн хариултыг өгсөн.

Бэлтгэл бүлгийн сургалт, үйл ажиллагаанд шагайн тоглоомыг интеграцчилан хэрэглэсэн туршилт, үр дүн

Өмнөх бүлэгт дурдсанчлан бид шагайн 4 тоглоомыг судалсны үндсэн дээр бэлтгэл бүлгийн сургалтад интеграцчилах аргачлалыг боловсруулан туршилт судалгаа хийж үр дүнг тооцсон.

Туршилт судалгааны явцад Шагайн тоглоомын интеграц, Шагайн тоглоомыг сургалт, үйл ажиллагаатай интеграцчилсан 1 сарын сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, бэлтгэл бүлгийн шагайн тоглоомын 7 хоногийн сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөлт зэргийг боловсруулсан.

Бид дээрх 4 тоглоомыг судалсаны үндсэн дээр бэлтгэл бүлгийн сургалтад интеграцчилах аргачлалыг боловсруулсан.

Бэлтгэл бүлгийн хүүхдийн шагай тоглох чадварын гарааны үнэлгээг бид 30 хүүхдээ хамруулан 2024 оны 10 дугаар сард хийж, Лайкертийн гурван шатлалт хариулттай хэлбэрийг сонгож, “1- чадахгүй байна” гэсэн үнэлгээнээс “3 сайн чадаж байна” гэсэн өгсөх дарааллаар эрэмбэлсэн үнэлгээний үзүүлэлтээр үнэлсэн.

График 6 (Бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийн гарааны үнэлгээний үр дүнг дараах зургаар харуулъя)

Энэхүү зургаас гарааны үнэлгээнд хамрагдсан 5 настай хүүхдүүдийн бие бялдарын чадвар хамгийн сул буюу 60% нь хангалтгүй, мөн нийгэмшихүй болон танин мэдэхүйн чадварууд 44-47% нь хангалтгүй ахиц гарган ажиллах шаардлагатай байна.

График 7 (Бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийн ахицын судалгааны үр дүнг дараах зургаар харуулъя)

Графикаас харахад бие бялдарын чадвар 20% ахисан, танин мэдэхүйн чадвар 27.3%, нийгэмшихүйн чадвар 39%-ийн ахиц гарсан нь харагдаж байна.

Дүгнэлт:

“Шагайн тоглоомыг сургалт үйл ажиллагаанд интеграцчилан хэрэглэсэн туршилт судалгааны хүрээнд дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд: Шагайн тоглоомын талаарх ном бүтээлүүдтэй танилцаж судлахад:

Шагайн тоглоомоор тоглоход соёлын өвийг өвлүүлэх, оюун ухааныг хөгжүүлэх, бие бялдарыг хөгжүүлэх, нийгэмшүүлэх, байгаль орчны боловсрол олгох зэрэг олон ач холбогдолтой гэдэг нь харагдаж байна. Цэцэрлэгийн сургалт үйл ажиллагаанд шагайн тоглоомыг интеграцчилан хэрэглэх боломжтой байна.

Хүүхэд эцэг эх, сургуулийн өмнөх боловсролын багш нараас судалгаа авч үзэхэд, шагайн тоглоомоор төдийлөн тоглодоггүй, сургалт үйл ажиллагаанд бага ашигладаг болох нь харагдлаа.

Шагайн тоглоомын сургалт үйл ажиллагаанд интеграцчилан хэрэглэх төлөвлөгөө боловсруулсан ба багш, ажилтан, эцэг эх, хүүхдэд сургалт, тэмцээн зохион байгуулж, туршилт судалгааны бэлтгэл хийсэн. Бэлтгэл бүлгийн сургалтад шагайн тоглоомыг сургалт, үйл ажиллагааны 6 чиглэлд интеграцчилах туршилт хийж, үр дүнтэй болохыг баталлаа.

Шагайн тоглоомыг сургалтын хөтөлбөртэй уялдуулж шагай няслах, морь уралдуулах, олон санаа, алаг мэлхий өрөх зэрэг тоглоомуудыг интеграцчилж хэрэгжүүлснээр 5 настай хүүхдийн оюун ухааны хөгжил, тооцоолох чадварыг сайжруулах төдийгүй хүүхдүүдийн анхаарал төвлөрөлт, ой тогтоолт, логик сэтгэлгээ хөгжүүлдэг болох нь судалгаанаас харагдлаа.

Сонгон авсан шагайн тоглоомуудаас “Алаг мэлхий өрөх” тоглоом нь сургалтын хөтөлбөрийн агуулгуудаас олон агуулгатай интеграцчилагдсан нь үр дүнтэй тоглоом болох нь сургалт үйл ажиллагаа болон судалгааны явцад батлагдаж хүүхдийн хөгжилд тодорхой ахиц гарлаа.

Бие бялдын хөгжлийн хувьд нүдний хараа, гарын мэдрэмжийг хөгжүүлж, булчингийн уялдаа холбоог сайжруулдаг болох нь харагдсан. Танин мэдэхүйн хувьд хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх, онох, таах, тооцоолох чадварыг сайжруулсан.

Хүүхдүүдийн анхаарал төвлөрөлт, ой тогтоолт, логик сэтгэлгээ хөгждөг болох нь харагдаж байсан. Нийгэмшихүйн чадварын хувьд багаар тоглох явцад хамт олны уур амьсгалыг бүрдүүлж, хамтын ажиллагаа, харилцааны ур чадварыг нэмэгдүүлсэн. Тоглолтын явцад тэвчээртэй байх, ялах, ялагдахыг зөвөөр хүлээж авах дадал эзэмшсэн.

Энэ хүрээнд эцэг эх, хүүхэд, багш ажилтан, байгууллага хоорондын хамтын ажиллагааг сайжруулж, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг баяжуулж, багш нарын мэргэжлийн хөгжлийг дэмжлээ. Үүний үр дүнд зөвхөн шагайн тоглоом бус олон сэдвээр багшлахуй ба суралцахуйн интеграц үүсгэж хамтран ажиллаж эхэлсэн.

Ном зүй:

1. Гэрэлтуяа, Т. (2012). Хүүхдийн хөгжилд шагайн тоглоомын үзүүлэх нөлөөлөл. Улаанбаатар. Улаанбаатар хэвлэлийн газар.
2. Баасандорж, Ц. (2024). Хүүхдийг шагайн тоглоомоор тоо тоолол, цээж бодлогод сургаж байсан уламжлал. Улаанбаатар. Соёмбопринтинг ХХК.
3. Түдэв, Л. (2006). Монгол шагай. Улаанбаатар. Урлах эрдэм хэвлэлийн газар.
4. Мөнх-Эрдэнэ, Б., Батмөнх, Г. (2022). Монгол шагайн наадгай. Улаанбаатар. Глобал Партс Монголиа ХХК.
5. Норжхорлоо, Н. (2017). Хүүхэд бүрийн хөгжлийн төлөө. Улаанбаатар. Битпресс ХХК.

ГАДНА ТАЛБАЙН ТОГЛООМ, БИЕИЙН ТАМИРЫН ТАЛБАЙН ТОГЛООМД СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦ

Хөвсгөл аймаг, Мөрөн сумын 11 дүгээр цэцэрлэг
Б.Оюунцэцэг¹, М.Дашням², М.Дэлгэрмаа³, Ц.Түвшинжаргал³,
Х.Баярцэцэг³, Ж.Оюунгэрэл³, Б.Болормаа³, Б.Өлзийхишиг³, Н.Соёл-Эрдэнэ⁴, А.Билгээ⁵
¹ Эрхлэгч, ² Арга зүйч, ³ Бүлгийн багш, ⁴ Хөгжмийн багш, ⁵ Биеийн тамирын багш

Хураангуй

Цэцэрлэгийн гадна талбайн орчны нөхцөл байдлыг тодорхойлох судалгаанд үндэслэн бүтээн байгуулалтын ажлыг 2023-2024 оны хичээлийн жилийн хугацаанд шийдвэрлэсэн. Бий болсон талбайдаа интеграцчилан боловсруулсан тоглоомын арга аргачлалаар сургалт үйл ажиллагааг туршин хэрэгжүүлж үр дүнг тооцсон.

Үндэслэл:

НЭМҮТ-ийн судалгаагаар манай улсын хоёр хүүхэд тутмын нэг буюу **44.3** хувь нь зурагт үзэх, компьютер, гар утас тоглох зэрэг идэвхгүй байдалд өдөрт 3 ба түүнээс олон цагийг зарцуулж байна гэж үзжээ. 2022 оны цэцэрлэгийн багшийн ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний хүүхдийн бие бялдрын хөгжлийн гүйцэтгэлийн үр дүн улсын дундаж **89.45%**, нийслэлийн дундаж **87.04%**, орон нутгийн дундаж **88.03%**-тай үнэлэгдсэн. Орон нутгийн дундаж нь улсын дунджаас 2.05% нийслэлийн дунджаас 1.15 % доогуур байгаад хэд хэдэн хүчин зүйлс нөлөөлж байдаг. Үүний нэг нь стандартын шаардлага хангасан гадна тоглоом, биеийн тамирын талбай хангалтгүй байгаатай холбоотой гэж үзэж байна. Бид энэ асуудлыг шийдвэрлэсэн “ГАДНА ТАЛБАЙН ТОГЛООМ, БИЕИЙН ТАМИРЫН ТАЛБАЙН ТОГЛООМД СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦИ” сайн туршлагаа энэхүү судалгааныхаа ажлаар танилцуулж байна.

Судалгааны зорилго: Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцэхүйц гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайн орчныг бий болгож, түүнд суурилсан арга аргачлал боловсруулан хүүхэд хөгжүүлэх сургалт үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцох.

Судалгааны зорилт

- ✓ Асуудлыг тодорхойлох судалгаа хийнэ.
- ✓ Судалгааны үр дүнг тооцон, асуудлаа томъёолж нэрлэнэ.
- ✓ Асуудлыг шийдвэрлэх арга аргачлалыг боловсруулна.
- ✓ Арга, аргачлалыг хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцон дүгнэнэ.

Судалгааны арга зүй:

- ✓ Асуулгын арга
- ✓ Баримт бичгийн эх сурвалжид дүн шинжилгээ хийх арга
- ✓ Харьцуулсан судалгааны арга

Судлагдсан байдал: Манай улсын хувьд хүүхдийн цэцэрлэгийн гадна тоглоомын талбайн бүтээн байгуулсан сайн туршлагууд байдаг боловч СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөрийн сургалтын 6 чиглэлээр интеграцчилан, сургалт үйл ажиллагааг гадна талбайн тоглоом, болон биеийн тамирын талбайд зохион байгуулсан сайн туршлагыг одоогоор бид олж хараагүй байна.

Судалгааны ажлын шинэлэг тал:

Гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайд сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулах боломжийг судлан, туршин хэрэгжүүлж байгаа нь энэхүү судалгааны ажлын шинэлэг тал юм.

Онолын хэсэг:

Хүүхдийн тоглоомын талаарх эрдэмтдийн онолын үндэс бол хүүхдийн хөгжилд ямар нөлөө үзүүлж, ямар үүрэг гүйцэтгэдэг тухай боловсролын сэтгэл судлал, боловсрол судлаач эрдэмтэд өөр өөрийнхөө үзэл санаа, онолын тайлбарыг хийсэн байдаг. **Швейцарын судлаач Жан Пиаже:** Хүүхэд өөрийн туршлага, орчинтойгоо харилцан үйлчлэл хийх замаар суралцдаг. Тоглоом бол танин мэдэхүйн хөгжлийг дэмжих чухал хэрэгсэл¹. **Беларусь гаралтай сэтгэл судлаач Лев Выготский:** Тоглоом нь хүүхдийн голлох үйл ажиллагаа юм. Тоглоом хүүхдийн нийгэм-соёлын орчинтойгоо харилцах, хэл яриа хөгжүүлэх, асуудал шийдвэрлэх чадварыг дэмждэг. Эдгээр онолуудыг үндэслэн тоглоомын аргаар сургах арга зүй нь хүүхдийн танин мэдэхүй, сэтгэл хөдлөл, нийгэмшил, бүтээлч байдлыг хөгжүүлэхэд чиглэгддэг бөгөөд боловсролын олон салбарт үр дүнтэй ашиглагддаг. Сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүд тоглоомоор дамжуулан хамгийн сайн суралцдаг.

Дээрх эрдэмтэд бага насны хүүхдийн хөгжилд тоглоом чухал гэж үзсэн учраас бид сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, тоглонгоо сурах гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайг эрдэмтдийн онол, эх сурвалж, стандартын шаардлагуудыг баримтлан бүтээн байгуулж, суралцахуйн 6 чиглэлийн чадваруудыг интеграцчилан хүүхдийн хөгжлийг дэмжин ажилласан.

Тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэх судалгааны хэсэг:

Судалгаа-1 Тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэхдээ “Эко сургууль олон улсын хөтөлбөр”-ийн үнэлгээний аргачлал, СӨБ-ын 6558/2015 орчны стандартыг хэрэгжүүлэх зөвлөмж, эрх зүйн баримт бичигт үндэслэн 2021 оны 5-дугаар сард Мөрөн сумын 11 дүгээр цэцэрлэгийн 60 эцэг эх, асран хамгаалагч, цэцэрлэгийн нийт багш ажилтнуудаас судалгааг авсан.

Дүгнэлт: Биеийн тамирын талбайн чанарын үзүүлэлтийг тодорхойлох судалгаанаас харахад биеийн тамирын талбайгүй учраас 0 оноотой буюу хангалтгүй түвшинд, СӨБ-ын орчны стандартын MNS 6558/2015 5.1.3, 5.1.6., 5.1.4 шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг 1-3 оноогоор үнэлж үзэхэд 18 оноотой буюу эрсдэлийн түвшин “их эрсдэлтэй” гэж үнэлэгдсэн. Иймээс гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайн тоглоом, хэрэглэгдэхүүнийг шинээр хийж, сайжруулах шаардлагатай нь харагдаж байна.

Асуудлаа дараах байдлаар тодорхойлон нэрлэж байна.

1. Сургалтын материаллаг орчин, СӨБ-ын орчны стандарт MNS:6558/2015 болон тоглоомд тавигдах стандартын шаардлага хангалтгүй байгаа нь харагдлаа. Иймд энэхүү тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх шийдлийн хэрэгцээ шаардлага бидэнд гарсан.

2. Энэхүү тулгамдсан асуудлаа шийдвэрлээд бүтээн байгуулсан шинэ гадна тоглоом биеийн тамирын талбайн орчиндоо хичээл сургалтын үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулах боломжийг судлан, арга аргачлалыг боловсруулж, туршин хэрэгжүүлсэн.

¹ “Тоглоомоор дамжуулах суралцах арга зүй” сургалтын материал

Арга, аргачлал боловсруулсан нь

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэрэгцээ сонирхол, стандартын шаардлагыг хангасан, СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг болохуйц, гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайн орчныг 2023-2024 оны хичээлийн жилд шинээр хийж, бүтээн байгуулахаар 2023 оны 9-р сарын 13-ны өдрийн хамт олны хурлаар хэлэлцэж, бүтээн байгуулалтын бэлтгэл ажлыг 2023 оны 09-р сарын дунд үеэс эхлүүлж 2024 оны 08-р сард ашиглалтад оруулсан.

Гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайг бүтээн байгуулсан ажлын үйл явцыг видео хэлбэрээр бэлтгэж, QR код байршуулав.

Асуудал илрүүлэх судалгаа-2

Гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайн хэсгүүдэд, сургалтын хөтөлбөрийн суралцахуйн 6 чиглэлийн чадваруудыг интеграцчилах боломжтой эсэхэд дүн шинжилгээ хийж үзсэн.

Хүснэгт-1

Сургалтын чиглэл гадна тоглоом биеийн тамирын талбайн хэсгүүд	Нийгэмшихүй	Хэл ариа	Байгаль нийгмийн орчин	Математикийн энгийн төсөөлөл	Дүрслэх урлаг Хөгжим	Хөдөлгөөн эрүүл мэнд	Аюулгүй амьдрах ухааны хөтөлбөр
Чадваруудын интеграци							
Хөгжимт самбар Гал тогоо тоглоомын хэсэг Бүтээлч үйлийг дэмжих хэсэг	Асуудлыг өөрийн хэмжээнд шийдвэрлэх Оролдлоготой санаачилгатай тууштай байх Дүрэм журмыг ойлгох мөрдүүлэх Сэтгэлийн хөдөлгөөнөө зохистой илэрхийлэх Бусдыг мэдэрч ойлгох насанд хүрэгчидтэй харилцах Үеийн хүүхдүүдтэй харилцах	Орчны болон хэлний авиаг ялгаж сонсох Үгийн утгыг ойлгож хэрэглэх Санаа бодлоо илэрхийлэн ярих	Орчны юмсыг сонирхож таних нэрлэх Улирал цаг агаарын өөрчлөлтийг сонирхож ялган таних	Тоолох тоо бодох Хэлбэр дүрс өнгний тодорхойлох Орон зайг баримжаалах Цаг хугацаа залсан үг хэрэглэх	Дуулах Дуу авиа, зан байдал, хөгжмийн хэмнэлийг энгийн хөгжмийн эзэмгээр илэрхийлэн тоглох Хөгжмийн хэмнэл, хурдан удаан, чанга сулыг ялган сонсох, дуу авиа, хөдөлгөөн, үгээр илэрхийлэх	Алхах гүйх Хувийн ариун цэврийг сахих Гэмтэхээс болгоомжлох Өвчлөлөөс сэргийлэх	Хог хаяггүй байх Хог хаягдлаа зориулалтын саванд ялгаж хийж хэвших

Дүгнэлт. Дээрх судалгааны үр дүнгээс гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайн тоглоомын хэсгүүдийг ашиглан сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулах, хүүхдэд олгох чадваруудыг дэмжих тоглоомын арга аргачлалыг интеграцад суурилан боловсруулах санаа илэрсэн.

Ингээд арга аргачлалаа боловсруулж, сургалтын үйл ажиллагааг туршин хэрэгжүүлэхийн өмнө хүүхдийнхээ суурь түвшин тогтоох судалгааг 11-р цэцэрлэгийн дунд, ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдээс 2024 оны 09-р сарын 1-р долоо хоногт авч дүгнэсэн.

График-1

Хүүхдийн суурь түвшнийг тогтоох судалгааг хүүхдийн хөгжлийн 3 чиглэлээр үнэлж үзэхэд нийгэмшихүйн хөгжил 68% тай. Бие бялдын хөгжил 61%, танин мэдэхүйн хөгжил 63%-тай үнэлэгдсэн байна.

Арга аргачлал боловсруулж, туршин хэрэгжүүлэх үе шат

Хүснэгт-2

Гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайд интеграцчилан боловсруулсан арга аргачлалыг туршин хэрэгжүүлэх сургалт үйл ажиллагаа нь 2 үндсэн үе шатаас бүтэх бөгөөд дараах байдлаар тодорхойлогдоно.

Үе шат	Хийгдсэн ажил	Хугацаа	Хариуцсан эзэн
I үе шат	Гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайн орчны хэсгүүдэд СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөрийн сургалтын чиглэлийн чадваруудыг интеграцчилан сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулах арга аргачлалыг боловсруулан гарын авлага бэлтгэж QR код байршуулав.	2024.09 4-5 –р сар	Арга зүйч , багш нар Арга аргачлал
II үе шат	Цэцэрлэгийн гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайн тоглоомын хэсгүүдэд, суралцахуйн чадваруудыг интеграцчилан боловсруулсан тоглоомын аргачлалаар тоглоомд суурилсан сургалтыг хуваарийн дагуу зохион байгуулж, туршин хэрэгжүүлсэн.	2024.09. 09 2024.10.31 хүртэл	Арга зүйч, Багш нар

Арга, аргачлалаа туршин хэрэгжүүлсэн үр дүн

Гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайн орчны хэсгүүдэд интеграцчилсан сургалт үйл ажиллагааг туршин хэрэгжүүлснээр багшлахуй, суралцахуйд ямар үр дүн гарсныг дараах судалгаагаар илрүүллээ.

Туршилт судалгааны үр дүнг хэмжих, тооцон дүгнэх:

Үр дүнгийн судалгаа-1

Сургалт үйл ажиллагааны явцад хүүхдийн хөгжилд гарч буй ахиц өөрчлөлтийг ажиглалт, ярилцлагын тэмдэглэл хийж явцын үнэлгээг баримтжуулж QR код байршуулав.

Баримтад тулгуурлан хүүхдийн суурь түвшин болон, хүрсэн түвшний харьцуулсан судалгааг хийж үр дүнг хэмжлээ.

График-2

Дүгнэлт: Хүүхдийн суралцахуйн ахиц хөгжлийг суурь түвшинтэй харьцуулж үзэхэд нийгэмшихүй 11.2%-ын ахицтай, танин мэдэхүй 8.6% байсан бол хамгийн өндөр ахицтай нь бие бялдрын хөгжил 14.4

% -ын ахицтай байна.

Үр дүнгийн судалгаа-2 Интеграцчилсан чадварууд хүүхдийн хөгжилд хэрхэн нөлөөлж байгааг үнэлж үзэхэд

График -3

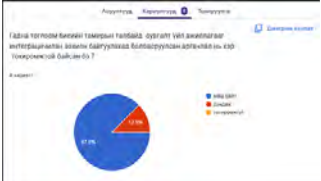
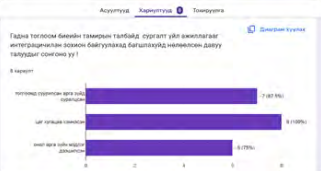
Дүгнэлт

Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн хөгжлийн түвшин **69% буюу хангалттай** түвшинд үнэлэгдсэнээс харахад интеграцчилсан чадваруудаар сургалтыг явуулахад үр дүнтэй

байгаа нь дараах графикаас харагдаж байна.

Үр дүнгийн судалгаа-3 Багш нараас авсан судалгаа

Хүснэгт-3

№	Судалгааны асуулгыг графикаар	
1	 Асуултууд Хариултууд Тоглоомууд Гадна тоглоом биеийн тамирын талбайд сургалт үйл ажиллагааг интеграцичилан зохион байгуулахад хэр үр дүнтэй байсан бэ? 0 хариулт Маш сайн 87.5% Маш дундтай 12.5% Маш муу 0%	Асуулт-1-ийн хариултаас харахад багш нарын боловсруулсан арга аргачлал үр маш сайн байсан гэж 8 багшаас 7 багш буюу 87.5% нь хариулсан байна.
2	 Асуултууд Хариултууд Тоглоомууд Гадна тоглоом биеийн тамирын талбайд сургалт үйл ажиллагааг интеграцичилан зохион байгуулахад багш нарын дэргэд нь хэр тохиромжтой байсан бэ? 4 хариулт Маш сайн 87.5% Маш дундтай 12.5% Маш муу 0%	Асуулт-2-ын хариултаас харахад 8 багшаас 7 багш нь буюу 87.5% нь тохиромжтой маш сайн байсан гэж хариулсан байна.
3	 Асуултууд Хариултууд Тоглоомууд Гадна тоглоом биеийн тамирын талбайд сургалт үйл ажиллагааг интеграцичилан зохион байгуулахад багш нарын дэргэд нь хэр тохиромжтой байсан бэ? 0 хариулт Тоглоомыг сургалтын арга хэлбэр болгон хэрэглэхэд 100% (8/8) Цаг хугацааг зохих хэмжээнд 100% (8/8) Маш муу 0%	Асуулт-3-ын хариултаас харахад багш нарын 100% нь “Цаг хугацаа хэмнэсэн” гэсэн хариултыг сонгосон байна.

Дүгнэлт: Гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайд сургалт үйл ажиллагааг интеграцичилан зохион байгуулахад хэр үр дүнтэй байгааг дээрх 3 асуултаар багш нараас асуухад 87.5% нь үр дүн маш сайн, боловсруулсан арга аргачлал 87.5% нь тохиромжтой байсан гэж хариулсан байна. Багшлахуйд нөлөөлсөн эерэг нөлөөлөл нь цаг хугацаа хэмнэж, тоглоомд суурилсан арга зүйд суралцсан гэж хамгийн өндөр хувьтай хариулснаас харахад гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайд сургалт үйл ажиллагааг интеграцичилан зохион байгуулах боломжтой нь дээрх судалгаагаар нотлогдож байна.

Ерөнхий дүгнэлт:

Өөрийн цэцэрлэгийн гадна талбайн тоглоом, биеийн тамирын талбайн орчинд СӨБ орчны стандарт, “Эко сургууль олон улсын хөтөлбөр”-ийн үнэлгээний гарын авлага, зэрэг СӨБ-ын эрх зүйн бодлогын баримт бичгийг баримтлан стандартын шаардлагын нийцэлд судалгаа шинжилгээ хийж үзэхэд маш доогуур 0 оноотой буюу хангалтгүй үнэлгээтэй байсан.

Судалгааны үр дүнд үндэслэн хүүхдийн хөгжих хэрэгцээ, сонирхолд нийцсэн, СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, багшлахуй, суралцахуйг дэмжсэн, сургуулийн өмнөх боловсролын орчны стандартын шаардлага хангасан, гадна талбайн тоглоомыг шинээр нэмэгдүүлэх, биеийн тамирын талбайг тохижуулах, бүтээн байгуулах тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх хэрэгцээ шаардлага бий болсон. Энэ асуудлыг шийдвэрлэхдээ хөтөлбөрийн менежмент, төсвийн менежмент зэрэг олон талын зохион байгуулалт хийж, байгууллага хамт олны хамтын ажиллагааны зүтгэл үр дүнгээр бүтээн байгуулалтын ажлыг 2023-2024 оны хичээлийн жилийн хугацаанд шийдвэрлэсэн.

Ингээд бид бүтээн байгуулсан талбайн орчиндоо СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөрийн сургалтын чиглэлүүдийн чадваруудыг интеграцилан сургалт үйл

ажиллагааг зохион байгуулах боломж байгаа эсэх талаар асуудал илрүүлэх судалгаа хийж үзэхэд хэд хэдэн чадваруудаар интеграц үүсгэх боломжтой байгаа нь илэрсэн. Судалгааны үр дүнд үндэслэн сургалтын чиглэлүүдийн чадваруудаар интеграцчилсан арга аргачлалыг боловсруулж хуваарийн дагуу сургалт үйл ажиллагааг туршин хэрэгжүүлсэн.

Туршин хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааг дүгнэн үзэхэд: Гадна талбайн орчинд интеграцчилсан арга аргачлалаар сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулахад багшлахуй болон суралцахуйд дараах эерэг үр дүнгүүд илэрсэн. Хүүхдийн суралцахуйн хөгжлийн ахицыг суурь түвшин, хүрсэн түвшинтэй харьцуулж үзэхэд нийгэмшихүйн хөгжил **11.2 % -ын ахицтай**, танин мэдэхүйн хөгжил **8.6 %** байсан бол хамгийн өндөр ахицтай нь бие бялдрын хөгжил **14.4 %**-ын ахицтай байсан. Интеграцчилсан чадварууд хүүхдийн хөгжилд хэрхэн нөлөө үзүүлж байгааг судалж үзэхэд судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн хөгжлийн түвшин **69% буюу хангалттай** түвшинд үнэлэгдсэн.

Багш нараас авсан санал асуулгаар багшлахуйд гарсан давуу талыг судалж үзэхэд: Туршин хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны **үр дүн** ямар байсан эсэх, арга аргачлал нь хэр тохиромжтой байсан эсэх нь тус тус 8 багшаас 7 хүн буюу **87.5%** нь **үр дүн** сайн, **тохиромжтой** гэсэн хариултуудыг өгсөн. Багш нар 100% нь “Цаг хугацаа хэмнэсэн” гэсэн хариултыг сонгосон нь интеграцчилсан чадваруудаар боловсруулсан арга аргачлал багш нарын ажлын ачаалал буурахад эерэг нөлөө үзүүлсэн гэж үзэж байна. Бидний туршин хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа нь сайн бөгөөд үр дүнтэй үйл ажиллагаа болсон гэдэг нь суурь түвшин, хүрсэн түвшний харьцуулсан судалгаанаас харагдаж байна.

Дээрх үр дүнг тоймлон дүгнэвэл:

1. Бид тулгамдаж буй асуудал болох гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайг бүтээн байгуулах асуудлыг СӨБ-ын орчны стандарт 6558/2015, тоглоомын талбайн стандарт ISO 8124 зэрэг тэдгээрийн шаардлагад нийцүүлэн шийдвэрлэсэн.

2. Бид бүтээн бий болгосон талбайдаа сургалтын 6 чиглэлийн чадваруудыг интеграцчилан гадна тоглоом, биеийн тамирын талбайн тоглоомын аргачлал боловсруулж сургалт үйл ажиллагааг туршин хэрэгжүүлж үр дүнд хүрсэн.

3. Бидний энэхүү танилцуулж буй судалгааны ажил нь хоорондоо холбоо хамаарал бүхий, хоёр үе шаттайгаар хэрэгжсэн хоёр сайн туршлагын тухай судалгааны ажил юм.

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн гол үйл ажиллагаа нь тоглоом байдаг. Иймээс бид хүүхэд тоглонгоо сурч, хөгжих орчин, нөхцлийг бүрдүүлэх замаар гадна тоглоомын болон, биеийн тамирын талбайн асуудлыг шийдвэрлэж, интеграцчилсан сургалт үйл ажиллагааг амжилттай туршин хэрэгжүүлж үр дүнд хүрсэн судалгааны ажлаа танилцууллаа.

Ном зүй:

1. БСШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
2. БСШУЯ, МУБИС, НҮБ. (2013). Хүүхдэд ээлтэй цэцэрлэгийн өөрийн үнэлгээ. Улаанбаатар.
3. БХАН. (2008). Хүүхэд төвтэй сургалтын орчин, арга зүй. Эрдэм шинжилгээний илтгэлүүд. Улаанбаатар.
4. Эрдэнэчимэг, Т. (2010). Багачуудад биеийн тамирын хичээл заах арга зүйн үндэс. Улаанбаатар.

Цахим эх сурвалж

<https://www.slideshare.net/slideshow/orchin-26795618/26795618>

<https://www.google.com>

STEAM БОЛОВСРОЛЫГ ОЛГОХ СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ДЭМЖИХ АРГА ЗҮЙН ХУВИЛБАР

(Блок ашигласан сургалтын жишээ дээр)

*Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын 3 дугаар цэцэрлэг
Г.Сүрэн
Биеийн тамирын багш, surenganbat134@gmail.com*

Оршил:

Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын хүүхдийн 3 дугаар цэцэрлэгийн багш нар 2023-2024 онд STEAM боловсрол олгох зорилготой сургалтын чиглэлүүдийг интеграцчилан блоктор хэрэглэгдэхүүнийг сургалт, үйл ажиллагаанд хэрэглэж, сургалтын хөтөлбөр боловсруулан ажилласан. Судалгаанд 8 бүлгийн багш ярилцлагын аргаар, 250 хүүхдийн үнэлгээг ХХҮ (хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээ) шалгуур хуудасны дагуу дүнг нэгтгэж ахицын хувийг тогтоосон.

Дотоод, гадаад олон хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр хүн төрөлхтний өмнө тулгарч буй сорилтуудын улмаас дэлхий ертөнц улам бүр хувьсан өөрчлөгдөж байна. Энэ нь хүний хөгжлийн үндэс суурь болсон боловсролд нөлөөлж байгааг олон улс орон хүлээн зөвшөөрч, сүүлийн жилүүдэд өргөн оролцоотойгоор хэлэлцэж байгаа билээ.¹

Орчин үед техник технологи үсрэнгүй хөгжихийн хэрээр хүүхдүүд дэлгэцийн хамааралд бага багаар уусан шингэж байгаа үзэгдэл нь хүүхдийн хэлний хөгжил удааширч, анхаарал төвлөрөх чадвар буурах зэрэг үр дагавар гарч болзошгүй байна².

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн STEAM боловсрол /шинжлэх ухаан, технологи, инженерчлэл, урлаг, математик/ олон төрлийн арга санаануудыг сургалт үйл ажиллагаандаа ашиглах нь танин мэдэхүйн сургалтын чиглэлүүд болон нийгэмшихүйн хөгжилд ахиц авчрах нэг хувилбар болох талаар судлах, цэцэрлэгийн сургалт үйл ажиллагаанд блок хэрэглэгдэхүүнийг ашиглах нь хүүхдийн хөгжилд ахиц гарах боломжтой талаар өгүүлэх юм.

Түлхүүр үгс:

- Уялдаа холбоо
- Интеграцад суурилсан сургалт
- Багшийн үйл ажиллагаа
- Суралцагчийн ахиц

Хэрэгцээ шаардлага, шинэлэг тал:

Багшийн арга зүйд өөрчлөлт хийх, хүүхдийн суралцахуйн чадварт ахиц гаргах нь боловсролын салбарын хэрэгцээ шаардлага болж байдаг. Хүүхдийн танин мэдэхүйн чадварыг блокоор дамжуулан интеграцид суурилсан сургалт үйл ажиллагааг явуулж үр дүн хэрхэн гарч байгааг илрүүлэх шинэлэг талтай.

Дэвшүүлж буй асуудал:

STEAM боловсролыг дэмжих замаар Блокоор дамжуулан хүүхдийн суралцахуйд ахиц гаргахаар өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаанд ашиглаж агуулга хоорондын уялдааг оновчтой холбох нь багшлахуй болон суралцахуйд сайнаар нөлөөлж үр дүн гарна.

Хамрах хүрээ: Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын 3 дугаар цэцэрлэгийн бүлгийн 8 багш, Бага, Дунд, Ахлах, Бэлтгэл бүлгийн 250 хүүхэд

Судалгааны арга:

- Нээлттэй асуулгын арга
- Ярилцлагын арга
- Багш нарын ажиглалтын баримтад дүн шинжилгээ хийх
- Хүүхдийн ахицыг үнэлэх хуудасны үнэлгээний дүнд нэгтгэл хийх

Зорилго

Блокоор дамжуулан сургалт үйл ажиллагаанд агуулга хоорондын интеграци хийж зохион байгуулах нь багшлахуй болон суралцахуйд хэрхэн нөлөөлж байгаа болон хүүхдийн чадварт гарсан үр дүнг тооцох

Зорилт

- Бүлгийн багш нарын сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд дүн шинжилгээ хийх
- Бүлгийн хүүхдүүдээс түүврээр ажиглалт хийж тэмдэглэн ахицыг баримтжуулах
- Блоктой хэрэглэгдэхүүнийг сургалтын хөтөлбөрийн агуулгатай холбосон байдалд дүн шинжилгээ хийх
- 2023-2024 оны хичээлийн жилд Эхлэлийн цэг болон үр дүнгийн үнэлгээний хооронд гарсан ахицыг гаргах

Судалгааны боловсруулалт:

Бор-Өндөр сумын хүүхдийн 3 дугаар цэцэрлэгийн бүлгийн 8 багшаас ярилцлагын аргаар асуулт асууж тэмдэглэн нэгтгэх зарчмаар судалгааг авсан. Үүгээр Steam боловсролын ямар аргыг туршин хэрэгжүүлж байгаа болон багшлахуй болон суралцахуйд гарч байгаа ахицын талаар илрүүлэх юм.

Асуулт №1: Steam боловсролыг олгох ямар арга хэрэглэж байна вэ?

МХБ-ээр (мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг) ярилцан Im brick нэртэй блок хэрэглэгдэхүүнийг туршин хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж, сургалт үйл ажиллагаандаа ашиглаж байна.

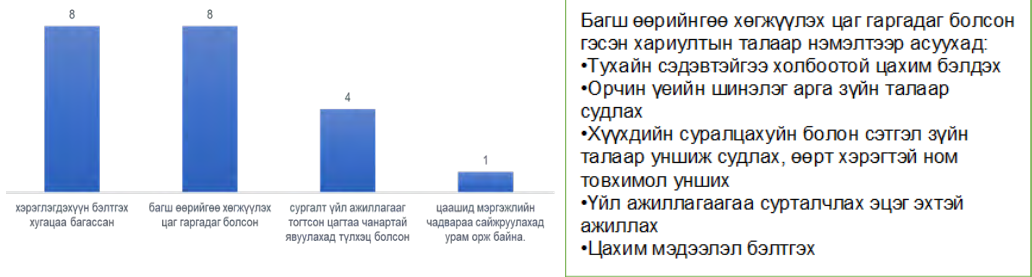
Цэцэрлэгийн аргазүйч Ө.А

Асуулт №2. Сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хэрхэн интеграц хийж байна вэ?

- Сургалтын чиглэл бүрээр агуулгыг уялдуулан блок тоглоомын сэдвийг харгалзан үзэж сургалтын төлөвлөгөөг улирлаар календарчлан хийж түүнээсээ сар, өдрийн төлөвлөлтүүдийг боловсруулсан.
МХБ-ийн багш нар

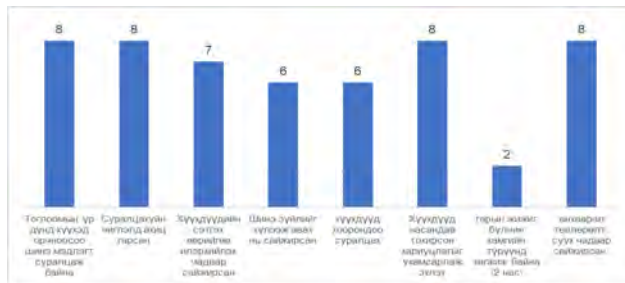
3. Сургалтад интеграц хийснээр багшид гарч буй давуу талыг нэрлэнэ үү?

Зураг 3: Багш нарын багшлахуйд гарч буй давуу талыг нэрлэсэн график

4. Танай бүлгийн хүүхдүүдэд гарч буй суралцахуйн давуу талуудыг нэрлэнэ үү?

Зураг 4: Багш нарын өөрсдийн бүлгийн хүүхдүүдээс ажиглагдаж байгаа ахицыг тоймлосон байдал

5. Блокоор дамжуулан сургалт үйл ажиллагааг явуулахад цаашид анхаарах, хэрэгжүүлэх ямар санал байна вэ?

Цаашид STEAM боловсрол олгох зарим блокгүй хэрэглэгдэхүүнээр баяжилт хийх Бага насны хүүхдээс авч болох шинэлэг ахиц амжилтыг тодорхойлох судалгаануудыг судлан бүлгийн хүүхдүүдээс авч хэрэгжүүлэх Хүүхдийн цахим төсөөллийг нэмэгдүүлэх, техник хэрэгслэтэй холбон ашиглах\хүүхэд техник хэрэгслийг ашиглах\ Бор-Өндөр сумын хүүхдийн 3 дугаар цэцэрлэг МХБ

Судалгаа 2. Хүүхдийн хөгжилд гарсан ахиц: Багш нарын БСШУС-ын Сайдын 2020.06.02-ны өдрийн Дугаар А/280 буюу СӨБ үйлчилгээнд хамрагдаж буй хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний хуудсаар үнэлсэн бүлгийн нэгтгэлээр авч үзэв.

Зураг 5. Нийгэмшихүй

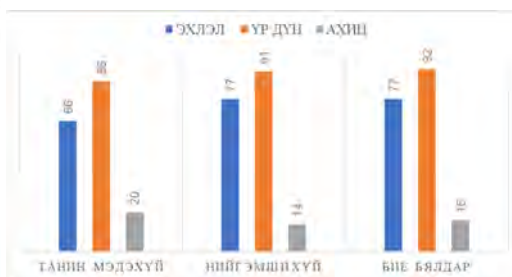
Зураг 6: Бие бялдар

Зураг 7. Танин мэдэхүйн хөгжил

Зураг 8. Харьцуулалт

Дүгнэлт:

Бор-Өндөр сумын хүүхдийн 3 дугаар цэцэрлэгийн бүлгийн 8 багшаас ярилцлагын аргаар асуулт асууж тэмдэглэн нэгтгэх зарчмаар судалгааг авсан. Үүгээр Steam боловсролын ямар аргыг туршин хэрэгжүүлж байгаа болон багшлахуй болон суралцахуйд гарч байгаа ахицын талаар илрүүлэхийг зорьсон юм. МХБ-ээр /мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг/ ярилцан Im brick нэртэй блок хэрэглэгдэхүүнийг туршин хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж, сургалт үйл ажиллагаандаа ашиглаж байгаа талаар арга зүйч багш хариулсан. Сургалтын чиглэл бүрээр агуулгыг уялдуулан блок тоглоомын сэдвийг харгалзан үзэж сургалтын төлөвлөгөөг улирлаар календарчлан хийж түүнээсээ сар, өдрийн төлөвлөлтүүдийг боловсруулсан. Багш нарын багшлахуйд гарч буй давуу талыг нэрлэсэн байдлыг авч үзвэл:

Хэрэглэгдэхүүн бэлтгэх хугацаа багассан болон өөрийгөө хөгжүүлэх цаг гаргадаг болсон гэсэн хариултыг судалгаанд оролцогчдын 100% хариулсан байна.

Багш өөрийгөө хөгжүүлэх цаг гаргадаг болсон гэсэн хариултын талаар нэмэлтээр асуухад:

- Тухайн сэдэвтэйгээ холбоотой цахим бэлдэх
- Орчин үеийн шинэлэг арга зүйн талаар судлах
- Хүүхдийн суралцахуйн болон сэтгэл зүйн талаар уншиж судлах, өөрт хэрэгтэй ном товхимол унших
- Үйл ажиллагаагаа сурталчлах эцэг эхтэй ажиллах
- Цахим мэдээлэл бэлтгэх

Сургалт үйл ажиллагааг тогтсон цагт чанартай явуулахад түлхэц болсон гэж 40%, цаашид мэргэжлийн ур чадвараа сайжруулах урам төрж байгаа талаар 1 багш хариулсан. Хүүхдүүдийн суралцахуйд гарч буй давуу талыг доорх байдлаар илэрхийлсэн байна. Үүнд:

Тоглоомын үр дүнд хүүхэд орчноосоо шинэ мэдлэгт суралцаж байна, суралцахуйн чиглэлд ахиц гарч байна. Хүүхдүүд насандаа тохирсон хариуцлагыг ухамсарлаж эхэлсэн, анхаарал төвлөрөлт, суух чадвар сайжирсан гэж 100% хариулсан бол Хүүхдүүдийн сэтгэх, өөрийгөө илэрхийлэх чадвар сайжирсан, шинэ зүйлийг хүлээж авах нь сайжирсан гэж 60%, гарын жижиг булчин хамгийн түрүүнд хөгжиж байна гэж 20% хариулсан. Блокоор дамжуулан сургалт үйл ажиллагааг явуулахад цаашид анхаарах, хэрэгжүүлэх ямар санал байгаа талаар судалгаанд оролцогч багш нар Steam боловсрол олгох зарим блокгүй хэрэглэгдэхүүнээр баяжилт хийх, Бага насны хүүхдээс авч болох шинэлэг ахиц амжилтыг тодорхойлох судалгаануудыг судлан бүлгийн хүүхдүүдээс авч хэрэгжүүлэх, хүүхдийн цахим

төсөөллийг нэмэгдүүлэх, техник хэрэгсэлтэй холбон ашиглах /хүүхэд техник хэрэгслийг ашиглах/ гэж хариулсан. Харин хүүхдүүдэд гарсан ахицыг сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж буй хүүхдийн хөгжил болон сургуульд бэлтгэгдсэн байдлыг үнэлэх журам А/280 тушаалын хавсралт ХХҮ (хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээ) шалгуур хуудсаар үнэлж нэгтгэсэн байдлаар тодорхойлсон. Үүнээс үзэхэд танин мэдэхүйн чадвар байдлыг тогтоох үнэлгээнээс 20%-аар буюу 86%-д хүрсэн нь хамгийн их ахицтай чадвар болсон бол Нийгэмшихүйн чадвар 91%-тай байгаа ч 14% ахисан байна. Иймээс цэцэрлэг дээр хэрэгжүүлж буй STEAM боловсролыг олгох нэг хувилбар болох блоктор сургалтын үр дүн багшлахуй болон суралцахуйн танин мэдэхүйн чадварт нөлөөлж ахиц гарч байна гэж дүгнэж байна.

Ном зүй:

1. БСҮХ. (2022). Хувьсаж буй боловсрол үндэсний хэлэлцүүлэг. Улаанбаатар.
2. Мягмар, О. (2013). Судлаач багшийн гарын авлага. Улаанбаатар. Ган принт.
3. Батдэлгэр, Ж., Баттуяа, Ц., Алтансүвд, Л. (2013). Хүүхдэд ээлтэй багшийн арга зүй сургалтын модуль. Улаанбаатар.
4. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол насан туршийн суралцахуй. 1-р боть. Улаанбаатар.

Цахим

https://api.mnier.mn/uploads/2_5ce88a676c.pdf

Teaching Young Children (2020) Breaking Down STEAM for Young Children Steam education in pre-school Төлбөргүй холбоос [https://www.naeyc.org/resources/pubs/tyc/feb2020/breaking-down-steam#:~:text=\(STEAM%20refers%20to%20science%2C%20technology,ended%20questions%2C%20and%20informal%20assessments.](https://www.naeyc.org/resources/pubs/tyc/feb2020/breaking-down-steam#:~:text=(STEAM%20refers%20to%20science%2C%20technology,ended%20questions%2C%20and%20informal%20assessments.)

Хавсралт

- Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний хуудас, Ажиглалт, сургалтын жишээ

ХӨДӨЛМӨРЛӨХ ҮЙЛИЙН ЯВЦАД ХҮҮХДИЙН БИЕ БЯЛДРЫН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ

/Туршилтын талбайд хийх хөдөлмөрийн жишээн дээр/

Нийслэлийн 87 дугаар цэцэрлэг

Г.Номин-Эрдэнэ, М.Оюунцэцэг, Л.Адъяахүү, М.Удвал

Бүлгийн багш

m.oyuntsetseg1010@gmail.com

Хураангуй

Бага насны хүүхдийн хөгжил нь бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн цогц хөгжил юм. 9 дүгээр сарын 2 дахь долоо хоногт “Нийслэлийн биеийн тамир спорт хорооны 3-5 настай хүүхдийн бие бялдарын сорил”-г авахад нийт хүүхдийн 5 хүүхэд тутмын 1 нь дэмжлэг хэрэгтэй, 9 хүүхэд нь жингийн илүүдэлтэй гарсан. Хүүхдийн идэвхтэй хөдөлгөөнийг нэмэгдүүлж бие бялдарын хөгжлийг дэмжих зорилгоор энэхүү илтгэлээ бэлтгэсэн.

Түлхүүр үг: Үндсэн хөдөлгөөн, бие бялдарын хөгжил, интеграц, хөдөлмөр, чадвар

Зорилго:

Хөдөлмөрийн явцад хүүхдийн бие бялдарын хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагааг турших, үр дүнг тооцох

Зорилт:

- ✓ Интеграц гэж юу?
- ✓ Сургалтаа хэрхэн үр дүнтэй интеграцлах вэ? судлах
- ✓ Хөдөлмөрлөх үйлийг судлах /бага насны хүүхдийн туршилтын талбайд хийх хөдөлмөр/
- ✓ Туршилтын төлөвлөгөө боловсруулах арга зүй судлах, боловсруулах
- ✓ Туршилт явуулах
- ✓ Үр дүнг тооцоолох

Онолын хэсэг

Интеграц: Бүтцээр нь ангилсан сургалт үйл ажиллагааны хоорондын интеграц нь тодорхой сэдвийг судлахад бусад сургалт үйл ажиллагааг ашиглан хувиргаж буйг харуулна.

Сургалт үйл ажиллагааны хоорондын интеграц:

“Сургалт үйл ажиллагааны хоорондын интеграц” нь тухайн сургалт үйл ажиллагааны логик бүтцийг тооцоолсны үндсэн дээр өөр сургалт үйл ажиллагаан дээр судалдаг ойлголт, шинж чанарыг тусгах тусгал юм.

Сургалт үйл ажиллагааны Интеграц нь:

Сургалт үйл ажиллагааны хоорондын холбоог гүнзгийрүүлэх, сурагчдын ачааллыг багасгах, сурагчдын олж авах мэдээллийн хүрээг өргөжүүлэх, сургалтын сэдэлжүүлэлтийг бататгах (сургалт үйл ажиллагааг сонирхолтой байх) ач холбогдолтой байдаг.

Багшлахуй: Суралцагчийн суралцах үйл ажиллагааг дидактик шийдлээрээ дэмжих багшийн үйл ажиллагаа

Суралцахуй: Эзэмшсэн мэдлэг, чадвараа өөрийн идэвхтэй үйл

ажиллагаагаараа тасралтгүй хувирган өөрчилж, шинэ мэдлэг бүтээх суралцагчийн танин мэдэх өвөрмөц үйл ажиллагаа (БСШУЯ, 2003)

Олон талт оюуны онол /Multiple intelligence/ АНУ-ын сэтгэл зүйч Ховард Гарднер хүний авьяас чадвар, танин мэдэхүйн хөгжлийн талаар олон жилийн судалгаа хийсэн бөгөөд 1983 онд *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences* номоо хэвлүүлж, “олон талт оюун” онолыг гаргаж иржээ. Ховард Гарднер хүний оюун ухаан олон төрөл хэлбэртэй гэж үзсэн бөгөөд 1983 оны *Frames of mind* номондоо хэл яриа, математик-логик, дүрслэл-орон зай, хөгжим, бие хөдөлгөөн, харилцаа, өөрийгөө танин мэдэхүйн оюун ухаан гэсэн үндсэн 7 оюуныг тодорхойлсон ба үүн дээр нэмээд өөр 3 оюун байх боломжтой гэсэн байдаг. Харин 1995 онд байгаль дэлхийгээ хайрлаж, танин мэдэхүйн оюун ухааныг нэмж гаргаж ирсэнээр оюуны үндсэн 8 хэлбэрийг тодорхойлсон.

Бие-хөдөлгөөний оюун ухаан - биеийн хөгжил, хөдөлгөөний эвсэл, биеийн хөдөлгөөнөө удирдах чадвар.

Байгаль дэлхийгээ хайрлаж, танин мэдэхүйн оюун ухаан – хүрээлэн буй орчин, байгаль дэлхийгээ хайрлан хамгаалж, байгалийн үзэгдэл, хуулиудыг танин мэдэх чадвар. Олон талт оюун ухааны онолоос хүн бүхний оюун ухаан давтагдашгүй өөр байдаг тул хүүхэд бүрд тохирох суралцахуйн арга барил нь ч өөр байх ёстой гэсэн дүгнэлт гарна. (Gardner, 1983)

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн биеийн чанарууд (хурд, авхаалж самбаа, тэсвэр, хүч, уян хатан) нь тэдний бие махбодын өсөлт хөгжилтөд зайлшгүй хэрэгцээтэй, хөдөлгөөнийг хийх эсвэл эв дүйг бүрэлдэхэд шууд нөлөөлөх хамгийн энгийн хялбар дасгалуудаас эхлэн зааж сургах нь хамгийн чухал. Хүүхдийг хөгжүүлэх үндсэн зорилгын нэг нь тэдний эрүүл мэндийг хамгаалж бэхжүүлж улмаар үндсэн хөдөлгөөнд сургах явдал юм. Хөдөлгөөн хүүхдийн баярлах баясахын эх булаг юм. Хөдөлгөөн хүүхдийн бие махбодын өсөлт хөгжилтөд нөлөөлөөд зогсохгүй оюун ухааныг сэргээн хөгжөөдөг байна. Хөдөлгөөн нь хүүхдийн бие махбодын булчин, амьсгал, зүрх судасны бүхий л үйл ажиллагааг хөгжүүлж бэхжүүлнэ. Булчинг хөгжүүлэх нь бие махбодыг чийрэгжүүлж байгаа хэрэг мөн. Хүүхдийн амьдралд хэрэгтэй хөдөлгөөний чадвар дадлыг олгохдоо бие бялдрыг хөгжүүлэх үйл ажиллагаа, хөдөлгөөнт тоглоом болон үндсэн хөдөлгөөн хийлгэхийн зэрэгцээ ойр зуурын аялал зугаалга, бие даасан хөдөлгөөн хийлгэх нь ашигтай. (Туяа.Л)

Хөдөлгөөний чадвар гэдэг нь булчингийн үйл ажиллагаатай холбоотой чадвар бөгөөд энэ нь авхаалж самбаа, тэнцвэр, хөдөлгөөнөө зохицуулах чадвар, хүч, хурд гэсэн бие бялдрын хөгжлийн 5 чанараар хэмжигддэг. Хүүхдийн хөдөлгөөний чадвар нь гарын жижиг булчингийн (чимхэх, сүвлэх, сүлжих зэрэг гар хурууны хөдөлгөөнөө удирдах чадвар) биеийн том булчингийн (мөлхөх, гүйх, үсрэх зэрэг бүтэн биеэ удирдах чадвар) гэсэн 2 төрөл байна. Хөдөлгөөний чадвар нь хүүхдийн төрсөн цагаас хөгжиж эхлэх ба хүүхдийн өөрийн бие махбодыг мэдрэх, өөртөө итгэх боломжийг олгож, ирээдүйд илүү түвэгтэй чадварыг эзэмших суурь болдог (Төртогтох, 2021).

Kinestetiks (эсвэл Америкийн англиар kinesthetics) нь биеийн хөдөлгөөн болон өөрийн биеийн хөдөлгөөнийг мэдрэх (ухамсартай болон ухамсаргүй аль аль)-ийг судалдаг шинжлэх ухаан юм. Кинестез гэдэг нь тухайн хүний ихэвчлэн хийдэг хөдөлгөөнийг сурах явдал юм. Хувь хүн сурах гэж оролдож буй хөдөлгөөнөө олон удаа давтаж, үүнийг хийх ёстой. (Frank., 2003)

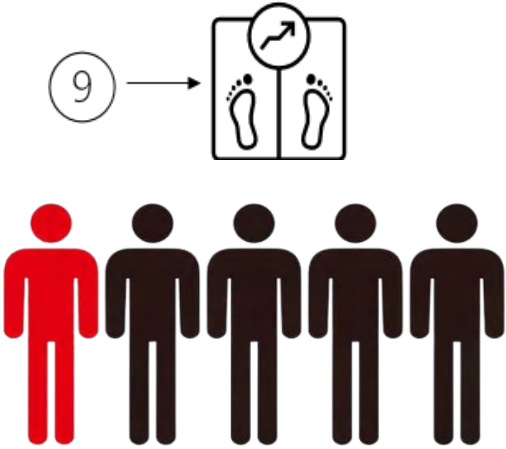
Судалгааны хэсэг

Сэдвийг сонгосон үндэслэл:

Бага насны хүүхдийн хөгжил нь бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн цогц хөгжил юм.

Энхий үзүүлэлтээр 9 хүүхэд жингийн илүүдэлтэй, 5 хүүхэд тутмын 1 нь хөгжлийн хоцрогдолтой гарсан.

НИЙСЛЭЛИЙН 87 ДУГААР ЦЭЦЭРЛЭГИЙН БИЕ БЯЛДРЫН СОРИЛЫН НЭГДСЭН ТАЙЛАН /3-5 НАС/				
Сорилд хамрагдах нийт хүүхдийн тоо		361		
Сорилд хамрагдсан хүүхдийн тоо		308		
Сорилд хамрагдсан хүний эзлэх хувь		85%		
Сорилд хамрагдсан эмэгтэй хүний тоо		165		
Сорилд хамрагдсан эрэгтэй хүний тоо		143		
Хөдөлгөөний хоцрогдолтой		69		
Жингийн илүүдэлтэй		9		
Бие бялдарын чанарын үзүүлэлтээр				
Хурд	Маш сайн	Хангалттай	Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	101	146	61	
Хүч	Маш сайн	Хангалттай	Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	92	141	75	
Авхаалж самбаа	Маш сайн	Хангалттай	Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	114	126	68	
Тэнцвэр	Маш сайн	Хангалттай	Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	103	134	71	
Нэгдсэн үнэлгээ	Маш сайн	Хангалттай	Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	410	547	275	
	33% 102	45% 137	22%	69

Хүснэгт 1 Бие бялдарын чадварын үзүүлэлт

Зураг 1 Бие бялдарын сорилын үзүүлэлт

Судалгааны арга:

- Ажиглалтын арга
- Туршилтын арга
- Математик боловсруулалтын арга

Хамрах хүрээ:

Нийслэлийн 87 дугаар цэцэрлэгийн сорилд хамрагдсан 3-5 настай 308 хүүхэд, бие бялдарын чадварын хоцрогдолтой 69 хүүхэд, илүүдэл жинтэй 9 хүүхэд нийт давхардсан тоогоор 386 хүүхэд

Туршилтын төлөвлөгөө

- Үргэлжлэх хугацаа: 2024.09.24-2024.11.08 7 долоо хоног үргэлжилнэ.
- Хамрах хүрээ: Дунд, Ахлах, Бэлтгэл 10 бүлэг
- Хаана явагдах вэ? Туршилтын талбайд /хуваарийн дагуу бүлэг тус бүр 10-с дээш удаа ажилласан байх/
- Үр дүнг тооцоолох: Нийслэлийн биеийн тамир спортын хорооны 3-5 настай хүүхдийн бие бялдарын сорил

Зураг 2. Туршилт

Дүгнэлт:

Туршилтын хугацаанд нийт 118 удаагийн хөдөлмөрлөх сургалтад 3142 хүүхэд, хөдөлгөөн эрүүл мэндийн 98 удаагийн сургалтад 2894 хүүхэд давхардсан тоогоор 6036 хүүхэд сургалт үйл ажиллагаанд хамрагдсан. Нийт хичээлийн жилийн намар 7 долоон хоног туршилтын талбайн хөдөлмөр, идэвхтэй хөдөлгөөнийг дэмжих сургалт үйл ажиллагааны хоорондын интеграцыг оновчтой төлөвлөснөөр дэмжлэг хэрэгтэй хүүхдүүд 22% буюу 5 хүүхэд тутмын 1 байснаас 7 хүүхэд тутмын 1 буюу 14% болон буурч 8% ахиц гарсан нь харагдаж байна.

НИЙСЛЭЛИЙН 87 ДУГААР ЦЭЦЭРЛЭГИЙН БИЕ БЯЛДАРЫН СОРИЛЫН НЭГДСЭН ТАЙЛАН /3-5 НАС/						
Сорилд хамрагдах нийт хүүхдийн тоо	361					
Сорилд хамрагдсан хүүхдийн тоо	308					
Сорилд хамрагдсан хүний эзлэх хувь	85%					
Сорилд хамрагдсан эмэгтэй хүний тоо	165					
Сорилд хамрагдсан эрэгтэй хүний тоо	143					
Хөдөлгөөний хоцрогдолтой	42					
Жингийн илүүдэлтэй	6					
Бие бялдарын чанарын үзүүлэлтээр						
Хурд	Маш сайн		Хангалттай		Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	106		164		38	
Хүч	Маш сайн		Хангалттай		Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	98		161		49	
Авхаалж самбаа	Маш сайн		Хангалттай		Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	125		142		41	
Тэнцвэр	Маш сайн		Хангалттай		Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	109		159		40	
Нэгдсэн үнэлгээ	Маш сайн		Хангалттай		Дэмжлэг хэрэгтэй	
Тоо	438		626		168	
	35%	109	51%	157	14%	42

Цаашид хавар 6 долоо хоног, зун 3 долоо хоног байхаар мөн хүүхдийн алхах, гүйх, атгах, барих, шидэх, үсэрч цовхчих, харайх, уралдах, унах, авирах, өнхрөх, зуурах, зөөх, татах, түлхэх зэрэг хэрэгцээг бүрэн хангахуйц 4 улирлын гадаа талбайн хүүхдийн бие бялдар хөгжүүлэх талбайтай болох нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Хүснэгт 3 Бие бялдарын сорилын нэгтгэл

Маш сайн		33%		35%
Хангалттай		45%		51%
Дэмжлэг шаардлагатай		22%		14%
Жингийн илүүдэлтэй	9 хүүхэд		6 хүүхэд	

Дэвшүүлсэн санаа

Ном зүй:

1. Frank, H. (2003). Kindsthetik Gesundheitsentwicklung und menschliche Aktivitten. America;
2. Gardner, H. (1983). Frames of mind: The theory of multiple intelligences. New York: Basic Books;
3. БСШУЯ. (2003). Бага, дунд боловсролын стандартын ерөнхий зөвлөмж. Улаанбаатар.
4. Пүрэв-Очир, Т. (2015). Бага насны хүүхдийг хөгжүүлэх нь 3-5 нас. Улаанбаатар.
5. Туяа, Л. (2014). Бага насны хүүхдийн бие бялдрыг хөгжүүлэх дасгал. Улаанбаатар.
6. Дулмаа, П. (2013). Бага насны хүүхдийг хүрээлэн буй байгаль, орчинтой танилцуулах арга зүй. Улаанбаатар.
7. Цэрэннадмид, Ш. нар (2016). АРА загварын дагуу эрдмийн ажил бичих гарын авлага. Улаанбаатар.
8. Болдсүрэн, Б. нар (2021). Бага насны хүүхдийн цогц хөгжил сургалтын гарын авлага. Улаанбаатар.

ЗОХИОЛД СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦЧИЛСАН СУРГАЛТААР ХҮҮХДИЙН ТАНИН МЭДЭХҮЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ

Нийслэлийн 69 дүгээр цэцэрлэг

З.Однар, Ж.Банзрагч

Багш

Jbanzragch5@gmail.com

Хураангуй:

XXI зууны Z үеийн хүүхдүүд техник технологийн эрчимтэй хөгжлийн нөлөөгөөр хурдацтай өөрчлөлт бүхий, улам өрсөлдөөнтэй, цаашдаа хэрхэн өөрчлөгдөх нь тааварлашгүй нийгэмд өсөн бойжиж, сурч, ажиллаж, амьдрах нь тодорхой. Тэгвэл таны одоогийн сургалтын арга барил, технологи суралцагчдыг шинэ зуунд өрсөлдөх чадвартай иргэн болж төлөвшихөд хэр үр нөлөө үзүүлэх бол гэсэн асуудал бидний өмнө тулгарч байна. Иймээс их зүйлийг зааж сургахыг чухалчлан, салангид мэдлэг чадваруудаар хүүхдийг үнэлж буй өрөөсгөл хандлагаа өөрчилж, хувь хүний чадваруудыг бүхэлд нь хөгжүүлэх шаардлага бий болсон.

Интеграцчилсан сургалтын арга зүйг 2000-аад оны эхээр монголын боловсролын системд албан ёсоор нэвтрүүлэх талаар судалж эхэлсэн бөгөөд 2010 оноос хойш сургууль, цэцэрлэгүүд хэрэгжүүлж эхэлжээ. Бид энэхүү илтгэлдээ зохиолд суурилсан интеграцчилсан сургалтаар хүүхдийн танин мэдэхүйг хөгжүүлэх боломжийг судлан харуулахыг зорьсон. Нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон 12 зохиолд сургалтын чиглэлийн агуулгуудыг интеграцчилан хүүхдийн танин мэдэхүйн чадварыг дэмжин зохих үр дүнд хүрснээ хүргэж байна.

Үндэслэл:

Бид 2021-2022 оны бэлтгэл, 2022-2023 оны дунд бүлгийн сургалтын хөтөлбөртөө дүн шинжилгээ хийж үзэхэд дараах үзүүлэлт гарсан.

Хүснэгт 1: Сургалтын хөтөлбөрт хийсэн дүн шинжилгээ

Бэлтгэл бүлэг 2021-2022	Хэл яриа	Математикийн энгийн төсөөлөл	Дүрслэх урлаг	Байгаль, нийгмийн орчин	Нийт агуулга	Сургалт үйл ажиллагаа
	38	36	34	22	130	144
Дунд бүлэг 2022-2023	24	20	30	22	96	136

Иймээс бид олон тооны салангид агуулгуудыг интерацчилан сургалтыг илүү үр дүнтэй зохион байгуулах шаардлагатай юм байна гэж үзсэн .

Судалгааны зорилго:

Уран зохиолд суурилсан интеграцчилсан сургалтаар хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлийг дэмжих арга замыг судлах

Судалгааны зорилт:

- Онолын судалгаа: интеграцчилсан сургалтын онол арга зүйн үндэс, ач холбогдлыг судлах
- Хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлийн түвшнийг тодорхойлох: Блумын таксономи аргаар хүүхдийн танин мэдэхүйн чадварыг тогтоож үнэлэх

- Туршилт үр дүнг хэмжих: Боловсруулсан сургалтын арга зүйг хэрэгжүүлэн, хүүхдийн танин мэдэхүйн ахицыг үнэлэх

Судалгааны арга зүй:

Баримт бичгийн шинжилгээ: Ашиглах ном сурах бичиг, онол, үзэл баримтлалыг судлан дүн шинжилгээ хийх

Туршилтын арга: Зохиолд суурилсан интеграцчилсан сургалтын арга зүйг турших

Ярилцлагын арга: Хүүхэдтэй ярилцах явцдаа зохиолын интеграц хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлийг хэрхэн дэмжиж байгааг судлах

Математик боловсруулалтын арга: Судалгааны үр дүнг тооцоход тус тус ашигласан.

Судлагдсан байдал:

Интеграцчилсан сургалтын онолын үндсийг Ж.Дьюи “Experience and Education” бүтээлдээ сургалтын агуулгыг амьдралдаа уялдуулах практик дээр тулгуурлахыг онцолсон бол Л.С.Выготский хөгжлийн бүсийн онолд сурагчийн танин мэдэхүйн хөгжлийг гүнзгийрүүлэхэд уялдаатай хичээлүүдийн үүрэг чухал болохыг харуулсан. Манай судлаачдын бүтээлээс Н.Болормаа нарын “Зохиолд суурилсан сургалтын арга зүй” бүтээл нь бага насны хүүхдийн унших, ойлгох, бүтээлч хандлагыг дэмжих талаар үр дүн харуулсан байдаг.

Судалгааны шинэлэг тал:

Манай судалгааны онцлог нь зохиолд интеграцчилсан сургалтаар хүүхдийн танин мэдэхүйг дэмжин туршиж хэрэгжүүлснээрээ шинэлэг юм.

Судалгааны практик ач холбогдол:

Зохиолд суурилсан интерацчилсан арга зүй нь сургалтын салангид агуулгыг холбож олгохоос гадна харилцааны чадвар, зан байдал, бусдыг ойлгох, хамтран ажиллах зэрэг хувь хүний чанаруудыг хөгжүүлж амьдралд хэрэгжүүлэхэд тусална.

Онолын хэсэг:

Интеграцчилсан сургалт нь суралцагчийн мэдлэг чадварыг олон талт сэдэв, чадваруудтай уялдуулан хөгжүүлэх арга юм. Интеграцчилсан сургалтын талаарх онолуудаас авч үзвэл:

Конструктивизм: Жан Пиажегийн конструктивизмийн онолоор суралцагчид өөрийн туршлагаараа мэдлэг бүтээх үйл явцад идэвхтэй оролцдог. Танин мэдэхүйн хөгжил нь идэвхтэй суралцах үйл явцаар дамжин, суралцагчийн оюун санааны үйл ажиллагаагаар өөрөө мэдлэгийг бүтээж байдаг.

Нийгмийн конструктивизм: Л.Выготскийн онолд сургалтыг нийгмийн үйл явц гэж онцолдог. Түүний онолоор суралцах үйл явц нь хамтран суралцах, харилцан ярилцах, нийгмийн орчинтой харилцах замаар явагддаг гэж үздэг.

Идэвхтэй суралцах онол: Суралцагчид мэдээллийг шууд хүлээн авахаас илүүтэй асуудал шийдвэрлэх, асуулт тавих, судлах, харилцан ярилцах замаар суралцах нь илүү үр дүнтэй гэж үздэг.

Когнитив сургалтын онол: Суралцагчийн оюун санааны үйл явцад анхаарал хандуулдаг.

Мэдээллийг хүлээн авах, боловсруулах, хадгалах, дурсах зэрэг сэтгэл зүйн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлдэг тул суралцагчид илүү үр дүнтэй суралцдаг гэж үздэг. Эдгээр онолууд нь интеграцчилсан сургалтын онол арга зүйн үндэс болдог.

Блумын таксономи арга

Баримтыг эргэн санах, хоосон цээжлэхээс илүүтэй мэдээллийг задлан шинжлэх, үнэлэх зэрэг дээд эрэмбийн чадвар эзэмшүүлэх зорилгоор, 1956 онд сэтгэл зүйч, доктор Бенжамин Блумын ахалсан баг таксономыг боловсруулсан байна. Блумын таксономи нь танин мэдэхүйн айн 6 түвшнийг хамарсан загвар юм. Таксономи суралцахуйн 6 түвшинд хуваагддаг.

График 1: Блумын Таксономийн танин мэдэхүйн 6 түвшин

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

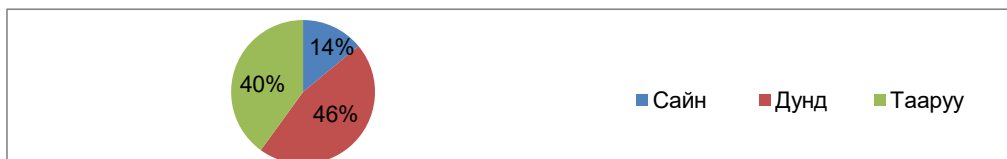
Хүүхдийн танин мэдэхүйн чадварыг Блумын Таксономи аргаар үнэлэх судалгааг СБД-ийн 69-р цэцэрлэгийн Ахлах “В” бүлгийн 40 хүүхдээс авсан. Судалгаандаа багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд ирсэн болон түүнтэй ижил төстэй дасгал даалгаврыг ашигласан.

Судалгааны үзүүлэлтийг нэгтгэн харуулбал:

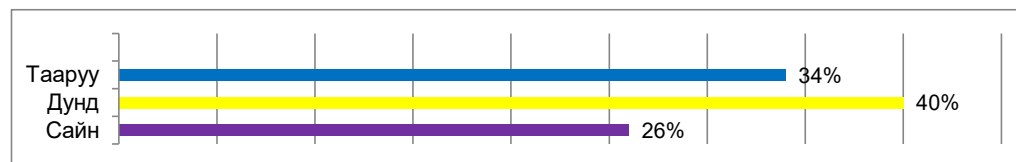
1. Танин мэдэхүйн сэргээн санах түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

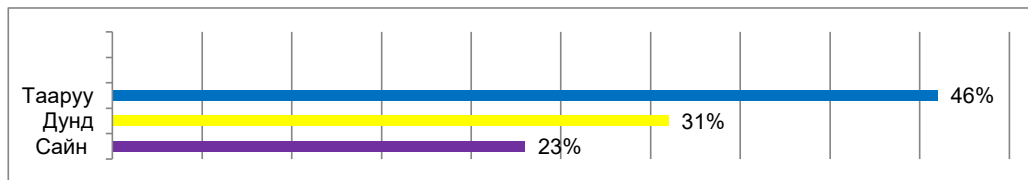
2. Танин мэдэхүйн задлан шинжлэх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

3. Танин мэдэхүйн ойлгох түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

4. Танин мэдэхүйн бүтээх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

5. Танин мэдэхүйн үнэлэх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

6. Танин мэдэхүйн хэрэглэх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

Судалгааны дүгнэлт: Үзүүлэлтээс харахад танин мэдэхүйн задлан шинжлэх, бүтээх, үнэлэх, түвшний даалгавруудын гүйцэтгэл хамгийн сул байгаа нь харагдаж байна.

Туршиж хэрэгжүүлсэн байдал:

Хүүхдийн танин мэдэхүйн чадварыг илүү үр дүнтэй хөгжүүлэхийг тулд зохиолд интеграцчилсан сургалтын арга зүйг 3 сарын турш туршин хэрэгжүүлж, нас сэтгэхүйн онцлогт нь тохирсон 12 зохиолд сургалтын чиглэлийн агуулгуудыг интеграцлан олгосон.

Агуулгыг хэрхэн интеграцчилсанаа Ч.Лувсандэндэвийн “Эмээг баярлуулсан нь” өгүүллэг дээр жишээ болгон тайлбарлавал:

Хүүхдүүд зохиолтой танилцсаны дараа зохиолын хэсэг тус бүр дээр дараах байдлаар ажилласан.

Хүснэгт 2: Сургалтыг интеграцчилсан байдал

Ч.Лувсандэндэв “Эмээг баярлуулсан нь”	Интеграцчилсан сургалтын чиглэл	Сургалтын агуулга
	Хэл яриа-математик-Дүрслэх урлаг-ХЭМ	“Ганц бие эмгэн”, “нэг хувин ус”, “хоёр том хувин” гэх зэрэг зохиолын тоон илэрхийлэл дээр ярилцаж “Эмээгийн савыг усаар дүүргэе” үйл ажиллагаа явуулсан. (Танин мэдэхүйн хэрэглэх, ойлгох түвшний үйлийг хийсэн.)
	Хэл яриа-БНО	-Зохиолоос “Эмээ их баярлана даа гэж саран хэлэв”, “Та нар залхуурч байна уу?” зэрэг хүний зан чанарыг илэрхийлсэн хэсэг дээр ярилцан хүний сэтгэл хөдлөлийг тодорхойлох дасгал ажилласан. -“Булаг”, “Хар цагаан дуугүй байх” гэсэн үгсийн утгыг мэдэж авахаас гадна ерөөлийн үгний талаар мэдэж авсан. (Танин мэдэхүйн сэргээн санах, ойлгох түвшний үйлийг хийсэн.)

Ч.Лувсандэндэв “Эмээг баярлуулсан нь”	Математик-Дүрслэх урлаг-Хэл яриа	“Уулын нэгэн аманд зуслангийн олон байшин ярайна” зохиолын дүрслэл хэсэг дээр сэтгэхүйн зураглал хийсэн. (Танин мэдэхүйн ойлгох, хэрэглэх, задлан шинжлэх түвшний үйлийг хийсэн.)
	БНО- Дүрслэх урлаг	“Эмээд ус авчирч өглөө” баримлаар хамтын бүтээл хийсэн. Эмээ болон хүүхдүүдийн сэтгэл хөдлөлийг нүүрний хувирлаар илэрхийлэн барьсан. (Танин мэдэхүйн хэрэглэх, бүтээх түвшний үйлийг хийсэн.)

Ахисан түвшний судалгаа

Энэхүү сургалтын арга зүйг хэрэгжүүлсний дараа ахисан түвшний судалгааг авахад дараах өөрчлөлт гарсан. Судалгаанд 40 хүүхэд хамрагдсан.

Судалгааны үзүүлэлтийг нэгтгэн харуулбал:

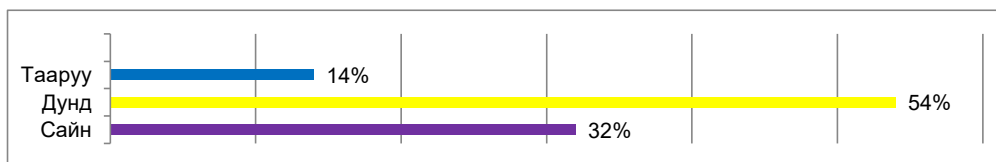
1.Танин мэдэхүйн сэргээн санах түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

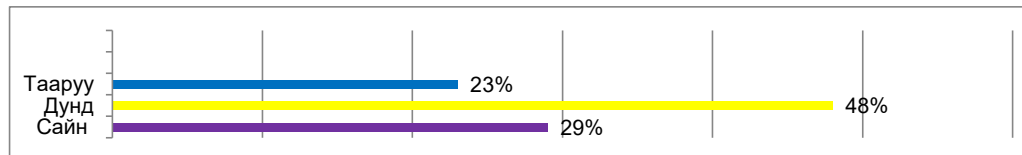
2. Танин мэдэхүйн задлан шинжлэх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

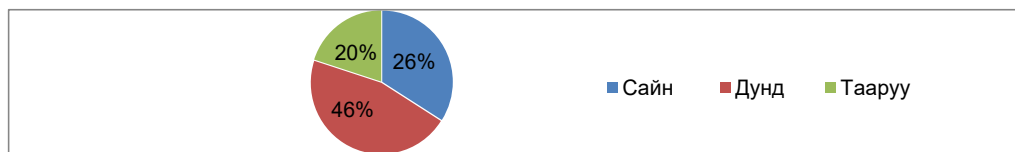
3.Танин мэдэхүйн ойлгох түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

4.Танин мэдэхүйн бүтээх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

5. Танин мэдэхүйн үнэлэх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

6. Танин мэдэхүйн хэрэглэх түвшний даалгаврыг гүйцэтгэх чадвар

Судалгааны дүгнэлт: Үзүүлэлтээс харахад танин мэдэхүйн сэргээн санах, задлан шинжлэх, ойлгох, бүтээх, үнэлэх, хэрэглэх түвшний даалгавруудын гүйцэтгэлийн үзүүлэлт 32-46 хувиар өсчээ.

Дүгнэлт:

Зохиолд суурилсан интеграцчилсан сургалтын арга зүйг хэрэглэсэн нь нэлээд үр дүнд хүрсэн. Энэхүү арга зүй нь хүүхдийн хөгжлийг олон талт байдлаар дэмжих, тэдний уран сэтгэмж, бүтээлч байдал, харилцааны ур чадвар, танин мэдэхүйн чадварыг хөгжүүлэхэд үр дүнтэй болох нь туршилтын явцад ажиглагдсан. Зохиолын агуулга, дүрүүдийн сонирхолтой байдал хүүхдийн идэвх оролцоог нэмэгдүүлж байсан бол зохиолд тулгуурлан агуулгуудыг интеграцчилан, сургалтын хөтөлбөрийг баяжуулж байв.

Мөн хүүхдийн сэтгэн бодох, асуудлыг шийдвэрлэх, сэтгэхүйн зураглал хийх чадвар нэмэгдэн хамтарсан ярилцлага хийх, дүрд хувирч тоглох зэргээр хамтын үйл ажиллагааны чадвараа хөгжүүлж байлаа. Иймээс зохиолд суурилсан интеграцчилсан арга зүй нь хүүхдийн бие бялдар, оюун ухаан, нийгэмшихүйн цогц хөгжлийг хангах боломжийг олгодог сургалтын орчинд бүтээлч үр дүнтэй хандлагыг бүрдүүлдэг арга зүй юм.

Ном зүй:

1. Норжхорлоо, Н. (2023). Бидний хүүхэд шинэ зуунд. Улаанбаатар. Битпресс хэвлэх үйлдвэр.
2. БСШУСЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар. Соёмбо принтинг ХХК.
3. Наранцэцэг, Ц. (2007). Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн хэл яриаг хөгжүүлэх арга зүй. Улаанбаатар. Мөнхийн үсэг ХХК.
4. Гажиддулам, Ч. (2023). Интеграц хичээлийн арга зүйн сургалт. Улаанбаатар. Мөнхийн үсэг ХХК.
5. <https://fliphtml5.com/tgwx/f/uvdn/basic>

ЗОХИОЛД СУУРИЛСАН АРГА ЗҮЙГЭЭР ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ БОЛОМЖ

*Нийслэлийн 35 дугаар цэцэрлэг
П.Загардулам
Арга зүйч, Zagaraa247@gmail.com*

Оршил:

Судалгааны үндэслэл: 21-р зууны суралцагчийн чадамжийн үзүүлэлтүүд, Бага насны хүүхдийн суралцах онцлогийг хөгжлийн чиглэлүүд зэрэг хөгждөг, цогц хөгжлийн тухай, СӨБ-ын сургалтын үзэл баримтлалд хүүхдийн цогц хөгжлийг интеграцчилсан арга зүйгээр дэмжих, зохиолд суурилсан арга зүй нь дээрх 3 үндэслэлийг хэрэгжүүлэх боломж бүхий арга зүй гэж үзэж зохиолд суурилсан арга зүйг туршиж үзэх зорилгоор энэхүү судалгааг хийлээ.

Түлхүүр үг: Цогц хөгжил, интеграцчилсан арга зүй, зохиолд суурилсан арга зүй, уламжлалт тоглоом

Судалгааны зорилго:

Зохиолд суурилсан арга зүйгээр хүүхдийн хэл яриа, нийгэмшихүй, хөдөлгөөний чадварыг дэмжих боломжийг судлах

Судалгааны зорилт:

- Онолыг судлах
- Судалгааны үе шатыг боловсруулах
- Туршилтаа зохион байгуулах
- Үр дүнг боловсруулах

Хамрах хүрээ: 35 цэцэрлэгийн бэлтгэл “Б” бүлгийн 42 хүүхэд

Судалгаа явагдсан хугацаа: 3 сар

Судалгааны арга:

- Ажиглалтын арга
- Туршилтын арга
- Ярилцлагын арга

Онолын үндэслэл 1

Перри сургуулийн өмнөх боловсролын төсөл (Perry Preschool Project) нь АНУ-ын Мичиган мужид 1960-аад онд эхэлсэн, сургуулийн өмнөх боловсролын үр нөлөөг судлах зорилгоор хэрэгжсэн төсөл юм. Энэ нь боловсролын салбарт хийгдсэн хамгийн алдартай, удаан хугацааны туршид үргэлжилсэн судалгааны нэг юм. Төслийн гол зорилго нь бага орлоготой, эрсдэлтэй бүлгийн хүүхдүүдийн сурлагын амжилт, цаашдын амьдралд үзүүлэх сургуулийн өмнөх боловсролын нөлөөг тодорхойлоход оршиж байв. Судалгаанд 3-4 настай АНУ, Африк орны 123 хүүхэд хамрагдсан.

Төслийн үр дүн: Перри сургуулийн өмнөх боловсролын төслийн урт хугацааны судалгаа нь сургуулийн өмнөх боловсролын ач холбогдлыг баталсан үр дүнг харуулсан. Төслийн оролцогч хүүхдүүд сургуулийн өмнөх боловсролоос үүдэлтэй

урт хугацааны үр өгөөжийг хүртэж, сургуулийн түвшиндээ амжилттай суралцаж, их, дээд сургуульд элсэн суралцах, ажил олох боломж нь нэмэгдэж, гэмт хэрэг үйлдэх магадлал буурсан байна. Энэ төсөл нь бага насны боловсролд хөрөнгө оруулалт хийх нь нийгэм, эдийн засгийн хувьд олон талын үр өгөөжтэй болохыг нотолсон юм. (Heskman, 2010)

2015 онд Японд хийсэн судалгаагаар:

Уламжлалт өв соёл хэрэгжүүлсний үр дүн

Хүүхдүүдийн дунд Японы өв соёлын талаарх мэдлэг, ойлголт 35%-иар нэмэгдсэн (2015 оны судалгаа).

Бага наснаасаа уламжлалт үнэт зүйлд суралцсан хүүхдүүд бусадтай харилцах, хамтран ажиллах чадвар өндөр үзүүлэлттэй гарсан.

Орчин үеийн техник технологийн нөлөө ихсэж байгаа ч уламжлалт соёлын үнэ цэнийг мэддэг, хүндэлдэг шинэ үеийг бэлтгэхэд хувь нэмэр оруулсан.

Интеграцын хөтөлбөр нь багшийн бүтээлч байдал, сургалтын үр дүнтэй стратегийг хэрэгжүүлэх боломжийг нэмэгдүүлдэг. Энэ нь хүүхдийн хувьд илүү баялаг, сонирхолтой сургалтын орчин бүрдүүлнэ.

Интеграцчилсан хөтөлбөрийн давуу талууд:

1. Хүүхдийн сонирхлыг татах: Хүүхдэд танин мэдэхүй болон тоглоомыг хослуулснаар тэдний суралцах хүсэл тэмүүлэл нэмэгддэг.
2. Амьдралд ойр туршлага: Нэгэн сэдвийн хүрээнд төрөл бүрийн ур чадваруудыг эзэмшүүлэх тул хүүхэд бодит амьдралд хэрэгтэй мэдлэг, чадварыг сурдаг.
3. Бүтээлч сэтгэлгээ хөгжүүлэх: Янз бүрийн мэдлэгийг холбож, шинэ зүйлсийг өөрийн аргаар бүтээж, санаачилгыг хөгжүүлдэг.
4. Нийгмийн харилцааг дэмжих: Хамтын ажиллагаанд суурилсан учир хүүхдүүд хоорондоо ярилцах, харилцах, нэг нэгэндээ туслах зэрэг ур чадваруудыг эзэмшинэ.

Онолын үндэслэл 2

Вивиан Пали нь бага насны хүүхдийн боловсролд хүүхэд төвтэй боловсролын нөлөө бүхий философийг боловсруулсан. Түүний арга барил нь гурван үндсэн бүрэлдэхүүн хэсэгтэй:

1. Өгүүллэг, үлгэрийг жүжиглэх сургалтын хөтөлбөр
2. Уран зөгнөлт жүжигт онцгой анхаарал хандуулдаг
3. Нийгэмшихүй байдлыг бий болгох

Вивиан Пали Бага насны хүүхдийн боловсролын онолууд

1. Тоглох үүрэг /role of play/
-Тоглоом нь хүүхдийн танин мэдэхүй болон нийгмийн хөгжилд чухал үүрэгтэй гэж үздэг.
2. Түүх ярих /story telling/
-Хэлний ур чадвар, бүтээлч байдлыг сайжруулахын тулд үлгэр ярихыг дэмжсэн.
3. Багш чиглүүлэг /inclusivity/
-Хүүхэд бүрийн дуу хоолойг сонсох боломжийг олгодог тэгш хамруулах.
4. Хүртээмжтэй байдал /Teachers as Facilitator /

-Багш нар шууд суралцахаас илүүтэйгээр удирдан чиглүүлэхийг дэмжсэн. Үлгэр ярих сургалтын хөтөлбөрт хүүхдүүд багш нарт үлгэр зохиож өгч дараа нь ангиараа жүжиглэн тоглодог. Энэ дасгал нь хэл ярианы хөгжил, нийгэм, сэтгэл хөдлөлийг дэмждэг.

Хүүхэд төвтэй арга нь эрт боловсролын илүү бүтэцтэй эрдэм шинжилгээний арга барилаас ялгаатай. Гэсэн хэдий ч түүний санаанууд бусад тоглоомд суурилсан сургалтын философитой нийцдэг.

Бага насны хүүхдийн боловсрол нь маш чухал үүнд тоглоом болон үлгэр ярихыг дэмжсэн. Түүний судалгаа нь хүүхдийн сурч боловсрох, хөгжүүлэх талаарх бидний ойлголтыг өөрчилж, дэлхий даяарх сурган хүмүүжүүлэгчдэд нөлөөлсөн. (Paley. 2004).

Пали бага насны хүүхдийн боловсролд томоохон өөрчлөлт гарсан үед өөрийн санаагаа боловсруулсан. 1960-1970-аад онд сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагуудад илүү бүтэцтэй, эрдэм шинжилгээний арга барил руу шилжсэн (Элкинд. 2007).

Судалгааны үе шат

1. Судалгаа 1. Уламжлалт тоглоомоор тоглуулах
2. Судалгаа 2. Тоглосон тоглоомоороо үлгэр зохиож, жүжиглэх
3. Судалгаа 3. Хүүхэд өөрийгөө үнэлэх

Судалгаа 1

- Эв долоо тоглоом тоглох: Хүүхдүүд 2-3 нь хүүхэдтэй хамтран эв долоог эвлүүлэх. Энэ нь сэтгэн бодох болон тэдний харилцааг ажиглах боломжтой.
- Алаг мэлхий өрөх: 7-8 нь хүүхдийг нэг баг болгон хувааж тоглуулна. Тоглолтын явцад хамтран хийж буйг ажиглах, бие биеэсээ хэрхэн дэмжлэг авч байгааг ажиглах.
- Хамтдаа зураг зурах даалгавар: “Монгол гэр” гэх сэдвээр 4-5 хүүхэд нэг баг болон “Монгол гэр” сэдэвт зураг зурах. Энэ нь бие биеийнхээ санааг ойлгох чадварыг ажиглана.

Судалгаа 2. Зохиолд суурилсан арга зүйгээр жүжигчилсэн тоглолт хийх

Багш- Бэлтгэл ажил /7 хоног/

- Өдрийн дэглэмийн турш 5 минутад хүүхдүүдэд үлгэр зохиож ярьж өгнө. Хүүхдүүдийн дэргэд ямар нэгэн зүйл харахгүйгээр зохиож өгөх. Бүлгийн багшийг үлгэр зохиож байхад багшийн туслах цаасан дээр хэлсэн үг бүрийг тэмдэглэж авна. Хүүхдүүдийг үлгэр зохиож байхад бүлгийн багш цаасан дээр бүх үгийг бичиж авна.

Зохиолд суурилсан арга зүйгээр жүжигчилсэн тоглолт хийх

Өөрийн чөлөөтэй ярьсан зохиолоор жүжиг тоглох

1. Э.Хишигбаяр- Адал явдал – Адал явдлаа би тоглож байв. Гэтэл өвсөн доогуур нэгэн зүйл шурган орлоо. Тэгээд би буцаад тоглолоо. Тэгээд би анги руу орлоо.

Хэнийг оруулах вэ? -Нэгүүн, Цэгц

Орчинд нь юу байх вэ?- мод, шувуу, гэрэл,

2. Г.Хантүшиг- Монгол гэр

2 найз шагай тоглож байв. Тэгээд адуундаа явав.

Адуунаасаа ирээд цай уугаад орой болов. Үнээгээ саав. Унтав.

Хэнийг оруулах вэ?- Тодбаяр,

Орчинд нь юу байх вэ?- Гол, шагай, мод, адуу мал, айл, уул

Эв долоо тоглоом сэдэв дээр үндэслэн тоглож туршиж үзэж, үлгэр зохиосон Т.Энгүүн /Гэр бүл/

3. Цэнхэр өнгөтэй нь манай аав, улаан өнгөтэй нь ээж, шар нь би, улбар шар нь ах хамт амьдардаг.

Судалгаа 3. Хүүхэд өөрийгөө үнэлэх

- Эв долоо тоглоомын юу нь таалагдсан бэ?
- Юуг шинээр сурсан бэ?
- Жүжиглэхэд чамд ямар сэтгэгдэл төрсөн бэ?

Хариулт

- ✓ Хэцүү ч гэсэн эвлүүлэх нь таалагдсан. Эв долоо өөр өөр өнгөтэй байх гоё байсан. Гүйцэд эвлүүлж чадахгүй байсан болохоор тоглоомооргүй байсан.
- ✓ Бусдад худлаа хэлж болохгүйг сурсан. Зарим үсгийн нэрийг мэдэхгүй түүнийгээ сурсан. Цаг хугацааг ойлгосон.
- ✓ Өөрийн зохиосон зүйлээ жүжиглэсэн болохоор гоё байсан. Богино байсан болохоор таалагдсан. Найзуудаа өөрөө сонгосон болохоор гоё байсан.

График 1.Судалгааны үр дүн

Үгийг оновчтой сонгосон байдал-11.9%, авиаг зөв дуудаж буй байдал- 10%, Үлгэрийн орчныг зөв нэрлэж байсан эсэх-12.1%, Хүүхэд чөлөөт сэдвээр түлхүү зохиож байгаа нь 18.4%, хүүхэд өгөгдсөн сэдвээр зохиож байгаа нь 3.1% тус тус ахисан үзүүлэлттэй байна.

Дүгнэлт: Бүлгийн 42 хүүхдээс 5 шалгуур үзүүлэлтийн дагуу ажиглалтын аргаар үнэлсэн. Судалгаанаас үзэхэд хүүхдүүд зохиол зохиохдоо чөлөөт сэдвийг илүү сонирхож байгаа нь ажиглагдсан. Хүүхдийн хэл яриа, нийгэмшихүйн чадвар сайжирсан. Хүүхэд өөрөө сонирхолдоо тааруулан богино хэмжээний зохиол зохиогоод түүнийгээ өөрийн сонголтоор найзуудтайгаа хамтран жүжигчлэн тоглох явцад хүүхэд өөрөөрөө болон найзуудаараа бахархаж, өөртөө итгэх, нэгнийгээ сонсох, ойлгох, хамтач, бүтээлч гэсэн олон чадварууд сайжирч байгаа нь ажиглагдаж байлаа. Багш хүүхдийг сонсож сурах, үлгэрийг хүүхдэд зохиож өгч, өөрөө хүүхдүүддээ үлгэрлэж үзүүлэх, хүүхдүүдийн сонирхлыг таньж мэдэж,

тухайн зүйлээр хүүхдүүдэд сэдэл төрүүлэх чухал арга зүйд суралцаж байна. Багш хүүхдийн дуртай сэдэв дээр үндэслэн өдөөж сургалт үйл ажиллагааны агуулгыг хүргэх боломж харагдаж байна.

Цаашид дэвшүүлэх санаа

- ✓ Тоглоомд суурилсан арга зүйг хэрэглэх
- ✓ Хүүхэд төвтэй арга замд суралцах
- ✓ Эцэг эх, асран хамгаалагчийн оролцоог нэмэгдүүлэх

Ном зүй:

1. Батцэцэг, Д. (2016). Хүүхэд судлах арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар.
2. Gil, E. (1991). *The Healing Power of Play*. АНУ.
3. Нескман, J. (2010). *Перри сургуулийн өмнөх боловсролын төсөл*.
4. Виван пали.TV, Е. у. (2024.12.02) . 24.
5. Төмөрбаатар, Б. (n.d.). *Сургалтын шинэчлэл ба интеграцийн арга зүй*.
6. *Төсөлт тоглоом* . (2017). Улаанбаатар.
7. Ичинхорлоо, Ш. (2015). *Сургалтын арга зүйн шинэчлэл*. Улаанбаатар.
8. Оюунцэцэг, Н. (2023). Насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар.
9. (2020). Суралцагчдын ялгаатай байдлыг сургалтад харгалзах нь-үйл ажиллагаа, үр дүн. Улаанбаатар.
10. (2021). Судлан шинжлэх арга зүй. Улаанбаатар.
11. Тэгш хамруулах боловсролын чиг хандлага сургуулийн өмнөх боловсрол. Улаанбаатар.

ЯЛГААТАЙ ХЭРЭГЦЭЭТЭЙ ХҮҮХДИЙГ ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН БАГШЛАХУЙН АРГААР СУРГАЛТ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ТЭГШ ХАМРУУЛАХ БОЛОМЖИЙГ СУДАЛСАН НЬ

*Нийслэлийн 308 дугаар цэцэрлэг
Г.Эрхэмболор
Арга зүйч, Erkhemboldor@gmail.com,*

Оршил:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд сургуулийн өмнөх боловсролыг олгож, хөгжлийг дэмжих сургалт үйл ажиллагаанд тэгш хамруулан бүрэн оролцуулдаг эсэх талаарх асуудал тулгамдсан хэвээр л байна. Хүүхэд үйлдэхүйн чадвар нь өөр өөр байдаг бөгөөд боловсролд ялгаатай чадварыг харгалзан үзэж, зарим тохиолдолд тусгайлан үзэж, хариу арга хэмжээ авах шаардлага үүсдэг. Үүнийг хэрэгжүүлэхдээ ялгаатай сургалтын арга зүйг хэрэгжүүлэх боломжтой бөгөөд энэ нь хүүхэд бүрд зориулсан ганцаарчилсан хөтөлбөр биш, харин нэг ангид байгаа ялгаатай арга барил, мэдлэгийн түвшинтэй хүүхдүүд дундаас нийтлэг шинжийг илрүүлэн таньж ажиллах явдал юм. Өөрөөр хэлбэл тухайн хөтөлбөрийг хүүхэд бүрд хүрч байх уян хатан арга хэлбэрээр боловсруулан ашиглах юм. Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2020 оны А/164 дүгээр тушаалд "... сургалтын явцад хүүхдийг өдөр тутам ажиглаж, ахиц өөрчлөлтийг илрүүлэн түүнд тохирсон арга барил, хэрэглэгдэхүүнийг сонгож тэдний хөгжлийг дэмжих"-ээр заасан чиглэлийг үндэслэл болгож байна.

Ялгаатай суралцахуйн аргаар:

- Хүүхдийн сурах арга барилд тулгуурлан сургалт үйл ажиллагааг төлөвлөх
- Ялгаатай хүүхдэд чиглэсэн үйл ажиллагаа, дасгал даалгавар, хэрэглэгдэхүүнийг боловсруулах
- Ялгаатай хүүхэд, бүлэгт тохирсон хүүхдийн хөгжилд гарах, өөрчлөлт, ахицыг илрүүлэх, зориуд ажиглах зүйлсийг тодорхойлох
- Ялгаатай хэрэгцээнд нийцүүлэх зорилгоор сургалтын арга барилыг өөрчлөх, тухайн өөрчлөлт бүрийг дүгнэх зэрэг үйл ажиллагаанд ашиглаж болно.

Түлхүүр үг: Орчны тохируулга, ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө, мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг

Судалгааны зорилго: Тэгш хамруулах боловсролыг хэрэгжүүлэхэд багш нарт тулгамдсан асуудлыг илрүүлж, цаашид интеграцад суурилсан багшлахуйн аргаар сургалт үйл ажиллагаанд тэгш хамруулах боломжийг судлах

Судалгааны зорилт:

- Сэдвийн дагуу онолын материал, ном гарын авлага уншиж судлах
- Судалгааны асуулгаар илрүүлэх эхний байдлын тогтоож үр дүнг харьцуулан дүгнэлт хийх
- ГСТ боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд хамтын дэмжлэг нөлөөллийг эрэлхийлэх

Хамрах хүрээ: СБД-ийн цэцэрлэгийн 65 багш

Судлах зүйл: СБД-ийн цэцэрлэгийн 65 багшийн хүүхэдтэй ажиллахад үүсдэг

асуудал, өөрийн үнэлгээ. Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдийн хөгжлийн ахиц, турших үйл ажиллагааны явц, үр дүн

Судалгааны арга: Асуулгын арга, ABC арга, ажиглалтын арга, үр дүнг нэгтгэх арга

Онолын хэсэг

Хүүхэд бүрд сургуулийн өмнөх боловсролыг тэгш эрхтэйгээр олгох, ахиц дэвшил, чадвараа хөгжүүлэхэд үр дүнтэй арга нь тэгш хамруулан сургах боловсрол болохыг олон улсын хэмжээнд судалгаа болон эрх зүйн орчин, тунхаглалын баримт бичигт ч тусгалаа олсон байна. Өөрөөр хэлбэл хувь хүний оролцоог хангах, оролцоот тогтолцоо ба орчныг бий болгох, тэгш хамруулах үнэт зүйлийг дээдэлсэн төгсгөлгүй үйл явц нь тэгш хамруулах юм. Дээрх онцлогийг зургаар харуулъя.

Зураг 1. Тэгш хамруулах боловсролын онцлог

ЮНЕСКО-оос “Тэгш хамруулан сургах боловсрол нь бие бялдар, зан үйл, оюун ухаан, сэтгэлийн хөдөлгөөн, нийгмийн чадварын алдагдлыг тусгай боловсролын хэрэгцээ гэж авч үзэн ялгаварлан гадуурхах бүх хэлбэрийг халж, суралцагчид болон олон нийтийн онцлог, суралцах хүсэл эрмэлзэл, харилцан адилгүй байдал, ялгаатай хэрэгцээ, чадвар боломж зэргийг хүндэтгэн, бүх нийтэд чанартай боловсрол олгоход чиглэсэн тасралтгүй үргэлжлэх үйл явц юм” гэж тодорхойлсон. (МУБИС. 2023) Ялгаатай суралцах аргын суралцахуйн онол, загвар Кэрол Анн Томлинсон (Carol Ann Tomlinson)-ы загвар. Томлинсоны загвараар суралцахуйн ялгаатай аргыг агуулга, үйл явц, үр дүн, орчинд тулгуурлан хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзжээ. АНУ-ын Вержинагийн их сургуулийн профессор Карол Анн Томлинсон, Торонтогийн их сургуулийн профессор Жон Хаттиэ нарын үзэл санаа, сургалтын загварыг орчин үед боловсролын салбарт хамгийн түгээмэл хэрэглэж “Хүүхэд бүр сурах ялгаатай байдал, эзэмшсэн мэдлэг, амьдралын туршлага, сурах хүсэл сонирхлоор өөр өөр байдаг тул сургалтыг зохион байгуулж буй багш хүүхдэд өөрсдөд нь тохирсон харилцан адилгүй заавар зөвлөгөө, дасгал даалгавар өгөх нь зүйтэй” гэсэн (Одгэрэл. 2020) үзэл санаа боловсруулжээ.

Түүнчлэн Л.С.Выготскийн танин мэдэхүйн хөгжлийн бүсийн онолд ялгаатай суралцахуйн арга зүйд ашиглаж болох дараах гол санаа бий. Үүнд: Л.С.Выготскийн “Хүүхэд өнөөдөр бусдын туслалцаатайгаар хийж байна, маргааш бие даан хийж чадах болно” гэж хэлсэн санаанд тулгуурладаг. Тэрээр ойрын хөгжлийн бүс гэдгийг хүүхэд насанд хүрэгчдийн заавар, удирдлагаар эсвэл үе тэнгийнхэнтэйгээ хамтран хийх үйлийн гүйцэтгэл болон хүүхэд асуудлыг бие даан шийдвэрлэх чадварын хоорондын зай хэмээн тодорхойлжээ. (Мягмар,О. 2019) Түүний дэвшүүлсэн үе

шаттай дэмжлэг туслалцаа гэдэг нь заавар өгөх замаар хүүхдээр өөрөөр нь хийлгэх гэсэн үг юм.

- Багшаас хүүхдийн юу мэдэж, мэдэхгүй байгааг олж илрүүлэх, хүүхдийн бодит бүсээс бага зэрэг дээгүүр зорилт тавьж өгснөөр тэдэнд үргэлж чадал сорьсон мэдрэмж төрүүлэх, Багш хүүхдийн ойрын хөгжлийн бүс рүү бие даан шилжихэд хөтлөх, чиглүүлэх зэрэг юм.

Ялгаатай суралцахуйн арга нь хүүхэд бүрд зориулсан ганцаарчилсан төлөвлөлт биш, нэг бүлэгт байгаа ялгаатай арга барил, чадварын түвшинтэй хүүхдүүд дундаас нийтлэг шинжийг илрүүлэн, түүний дагуу тухайн хүүхэд бүрд хүрч байх үр дүнтэй уян хатан арга хэлбэрээр хөгжлийн дэмжлэг үзүүлэх тухай ойлголт юм. Өөрөөр хэлбэл хүүхэд тухайн насандаа эзэмших энгийн чадварыг бүрэн эзэмшүүлэхэд хөгжлийн ялгаатай байдалд тохирсон дэмжлэг үзүүлнэ гэсэн үг юм (БШУЯ. 2022).

Ялгаатай суралцахуйн аргыг хэрэгжүүлэхэд:

- ✓ Хүүхдийн сурах арга барилд тулгуурлан сургалт үйл ажиллагааг төлөвлөх
- ✓ Хүүхдэд чиглэсэн үйл ажиллагаа, дасгал даалгавар, хэрэглэгдэхүүнийг боловсруулах
- ✓ Хүүхэд, бүлэгт тохирсон хөгжилд гарах, өөрчлөлт, ахицыг илрүүлэх, зориуд ажиглах зүйлсийг тодорхойлох
- ✓ Ялгаатай хэрэгцээнд нийцүүлэх зорилгоор сургалтын арга барилыг өөрчлөх, тухайн өөрчлөлт бүрийг дүгнэх гэх мэт чухал юм. (JICA START, 2. 2024)

Ялгаатай суралцахуйн аргыг ашиглах нь зорилго оновчтой байх, холбоо хамааралтай байх, уян хатан байх, цогц байх зэрэг юм. Багшаас хүүхдийн суралцах үйлийн онцлогт тохирсон байдлаар дэмжлэг үзүүлэх шатлал энэхүү аргатай холбоотой болно.

Зураг 2. Дэмжлэг үзүүлэх шатлал

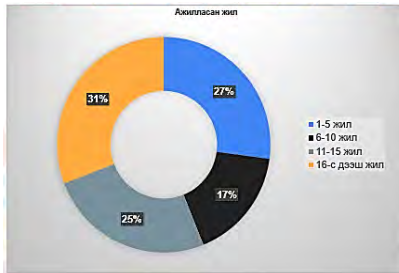
Эх сурвалж: Алтанхундага, Х. 2020

Багш дээрх шатлалаас тодорхой аргыг сонгож хэрэглэхдээ юу хийхээс хамаарна. Багшаас ганцаар ажиллахаас гадна мэргэжил нэгт багш нартай хамтран ажиллаж хүүхдийг хөгжүүлэх боломжтой юм.

Хүүхэд бүрийн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн ажиглалт, ярилцлага, хувийн хавтас бүрдүүлэх зэргээр цуглуулсан баримт, мэдээлэл, нотолгоонд үндэслэн тэдний давуу тал, ялгаатай байдал, хэрэгцээ, сонирхол, хөгжлийн чадвар зэргийг илрүүлж, ажиллах арга барил, зохион байгуулалт, хэрэглэгдэхүүнд шаардлагатай тохируулга хийж ажиллах юм. Дээрх онолын үзэл санааг бид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллаж байгаа багш үйл ажиллагаа болон ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөтэй хэрхэн интеграц хийх боломжтойг илрүүлэхээр зорьж ажилласан болно.

Судалгааны явц, үр дүн.

Диаграмм 1. Судалгаанд оролцогчдын ажилласан жил.

Диаграмм 2. Тэгш хамруулах боловсролыг хэрэгжүүлдэг байдал

Диаграмм 3. Бүлэгт суралцаж буй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоо

Судалгаанд оролцогчдын бүлэгт суралцаж байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн ихэнх буюу 63% нь аутизмын хүрээний эмгэгтэй байна. Мөн судалгаанд оролцогчдын ихэнх буюу 31% нь 16-с дээш жил ажилласан багш нар байгаа ч хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургалт үйл ажиллагаанд тэгш хамруулж чаддаггүй гэж 86% үзсэн байна. Энэ нь багш бидний хувьд анхаарах асуудлыг нэг болж байна.

Судалгаанд оролцсон багш нарын 62% хүүхдийн хөгжлийн онцлогийн чиглэлээр богино хугацааны сургалтад хамрагдсан байна. Сургалтад хамрагдсан багш нар хүүхэдтэйгээ идэвхтэй ажилладаг, илүү үр дүнд хүрдэг болохыг харуулсан судалгаа байдаг (НҮБ-ын Хүүхдийн сан. 2015). Энэхүү үзүүлэлт бидний судалгааны үр дүнд эергээр нөлөөлөх хүчин зүйл болох магадлалтай.

Диаграмм 4. Тэгш хамруулах боловсролыг хэрэгжүүлэх байдал ба дэмжлэг үзүүлэх байдал

Тэгш хамруулах боловсролыг хангалттай түвшинд хэрэгжүүлдэг эсэхийг тодруулсан судалгаанд оролцогчдын 31% хүүхдийн тоо олон, сургалтын хэрэглэгдэхүүн материал дутмаг, 44% нь ГСТ боловсруулахад цаг хугацаа их

шаарддаг, 31% арга зүйн зөвлөгөө чиглүүлэг дутмаг тул бүрэн хэрэгжүүлэхэд төвөгтэй гэж үзжээ.

Дээрх диаграммын мэдээллээс дүгнэхэд нэг талаас аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэд цэцэрлэгт хамрагдалт нэмэгдсэн ч нөгөө талаас тэднийг сургалт үйл ажиллагаанд хэрхэн жигд орхигдуулахгүй оролцуулах, тэдэнд тохирсон ГСТ боловсруулах арга зүйн зөвлөгөө зөвлөмж хангалтгүй, сургалтын орчны тохируулгыг хэрхэн хийх зэрэгт тулгамдсан асуудлууд байна.

Түүнчлэн JICA START 2 төслийн багаас санал болгосон тэгш хамруулах боловсрол хэрэгждэг эсэхийг шалгах хуудсаар оролцогчид өөрсдийгөө үнэлсэн бөгөөд бүлгийн багшид хамааралтай асуултыг түүвэрлэн ашигласан болно.

Диаграмм 5. Судалгаанд оролцогчид тэгш хамруулах боловсролыг хэрэгжүүлдэг байдал

Диаграмм 5-аас дүгнэхэд оролцогчдын ихэнх буюу 40 хувь нь сайн хэрэгжүүлж чадахгүй байна гэж үнэлсэн нь мөн л бидний анхаарах асуудал юм.

Иймээс багш бүр эцэг эх, асран хамгаалагчдын дэмжлэгээр тулгамдсан зүйлийг шийдвэрлэх, ялгаатай суралцахуйн аргаар хүүхдэд эзэмшүүлэх чадварыг интегрцчилан авч үзэх боломжтой гэж бид үзсэн. Тиймээс ганцаарчлан ажиллах нь чухал биш багшлахуйн чадварт ч тохируулга хийж сургалтын хэрэглэгдэхүүн ашиглан ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг интеграцчилан зохион байгуулж болох юм гэсэн санааг дэвшүүлж ажилласан болно.

- Мэргэжлийн багш нарын бүлгээр хамтран боловсруулж буй дасгал даалгаврын хэсгээс.

ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ АЖЛЫН ЯВЦААС: Хэл яриа, Байгаль нийгмийн орчин

Ялгаатай ажилласан дасгал даалгавар жишээ:	хэрэгцээтэй	хүүхэдтэй
1. 2. 3.		

Ерөнхий дэмжлэг шаардлагатай хүүхэд ажиллах:

- Зургийг тасархай зураасны дагуу хайчилж аваарай.
- Хайчилж авсан зургаа дарааллын дагуу байрлуулан нааж, яриарай.

Нэмэлт дэмжлэг шаардлагатай хүүхэд ажиллах:

- Зургийг тасархай зураасны дагуу хайчилж аваарай.
- Зургийг дарааллын дагуу байрлуулан наагаарай.

Тусгай дэмжлэг шаардлагатай хүүхэд ажиллах:

- Зургийг авч хүснэгтэд байрлуулан наагаарай

Хүснэгт 2. Хийсэн ажлын ерөнхий мэдээлэл

№	Ажлын чиглэл	Хийсэн ажил						
1	Мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг, дэмжлэгийн баг хамтран ажиллах	Эрхлэгчээр батлуулсан төлөвлөгөө, хамтын сургалтын хэрэглэгдэхүүн						
2	Хүүхдийн ерөнхий мэдээлэлтэй танилцах, ажиглах	Бүлгийн багшийн ажиглалтын тэмдэглэлээс авч үзэхэд “Э” хүүхэд бусадтай харилцах, хэл ярианы чадвар үеийн хүүхдүүдээс сул, ярихдаа үгийн сонголт буруу үг, өгүүлбэрээр ярина. Сэдэвт зураг зурах чадвар хангалтгүй, уурлахдаа хажууд байгаа хүүхдийг цохих, өшиглөх нь их. Багш “Уучлаарай” гэж хэлсний дараа тайвширдаг...” гэсэн байна.						
3	Аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэдтэй ажиллах багшлахуйн аргыг хэлэлцэх, ярилцах ABA (Applied Behavioral Analysis) ABC” арга Хамтран ажиллаж, ялгаатай суралцахуйн аргыг хэрэгжүүлэх	Хүүхдэд илэрсэн нийтлэг сөрөг зан үйл түүний үйл ажиллагаа, урьтал нөхцөл, зан үйл, үр дагаврыг авч үзсэн болно. Хүүхэд цэцэрлэгт өөртөө үйлчлэх хөдөлмөр, тоглоомын цаг, бусадтай тоглох, ямар нэг ажлыг хийхийн өмнө хүлээх зэрэг үедээ уйлах, бусдыг цохих, юм булааж авах, хүссэнээ авах зэрэг сөрөг зан үйл илэрч байна. Энэ үед багш ямар нэгэн байдлаар зэмлэхэд хүүхэд уйлах, хүссэндээ хүрэх, бусдаар аргадуулах зэрэг үр дүнд хүрсэн. Хүүхэд уйлж, хашхирч байгаа сөрөг зан үйл түүний хүссэнээ авахыг илэрхийлж, харилцаанд орж байгаа хэлбэр байж болох юм гэж үзсэн. Сэтгэл санааны тайван бус байдлаас үүдэн хашхирч, чанга дуу авиа гаргаж, асуудалтай сөрөг үйлдэл хийж эхэлсэн. Ажиглалтын нэгтгэл. - Тухайн цаг хугацаа, нөхцөл байдал - Илрэх шинжийн давтамж, тоо, цаг хугацаа - Орчин, нөхцөл онцлог - Үйлдэлд хариу үйлдэх онцлог						
4	Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх, үр дүнг тооцох	Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний явц <table border="1"> <tr> <td>Хэл яриа, танин мэдэхүй</td><td>Тусламж хэрэгтэй байгаа үед биеийн хэлэмж, үгээр илэрхийлэх Зааврын дагуу өгөгдсөн зургийг будах.</td><td>Хэрэгцээ үүссэн үед Цэцэрлэгт</td></tr> <tr> <td>Нийгэмшихүй</td><td>Хүссэн зүйлээ зохистой байдлаар илэрхийлэх</td><td>Уйлахгүйгээр өөрийн хэрэгцээ үүссэн үедээ харилцааг эхлүүлэн хүсэлт тавих</td></tr> </table>	Хэл яриа, танин мэдэхүй	Тусламж хэрэгтэй байгаа үед биеийн хэлэмж, үгээр илэрхийлэх Зааврын дагуу өгөгдсөн зургийг будах.	Хэрэгцээ үүссэн үед Цэцэрлэгт	Нийгэмшихүй	Хүссэн зүйлээ зохистой байдлаар илэрхийлэх	Уйлахгүйгээр өөрийн хэрэгцээ үүссэн үедээ харилцааг эхлүүлэн хүсэлт тавих
Хэл яриа, танин мэдэхүй	Тусламж хэрэгтэй байгаа үед биеийн хэлэмж, үгээр илэрхийлэх Зааврын дагуу өгөгдсөн зургийг будах.	Хэрэгцээ үүссэн үед Цэцэрлэгт						
Нийгэмшихүй	Хүссэн зүйлээ зохистой байдлаар илэрхийлэх	Уйлахгүйгээр өөрийн хэрэгцээ үүссэн үедээ харилцааг эхлүүлэн хүсэлт тавих						

5	Хүүхдийн хөгжлийн ахиц	Хүүхдийн нийгэмшихүйн чадварт илэрсэн ахиц Хүүхэдтэй ажиллах явцад тохиолдох бэрхшээл, шийдвэрлэсэн арга замууд: - Хүүхдийн анхаарал хаана төвлөрч байна? Дургүй зүйл юу болохыг олно. Ажилгалтын аргаар тоглох, тоглоход дэмжлэг үзүүлнэ. Шинэ зүйл санал болгохгүй. - Хүүхэд дэргэдэх хүнээ аажмаар анзаарч эхэлсэн. Хүүхдийн хийж буй үйлдлийг нь дуурайна, хүүхэд үйлдлээ өөрчилж эхэлнэ. - Бусдыг анзаарах болон дуурайх үйлдэлд суралцах эхлэл жижиг байдлаар даган дуурайж ажиллах. - Бусдыг сонирхох даган дуурайх үйлдэлд суралцаж эхэлсний дараа “Надаа”, “дахиад” гэж хэлж хүсэлт тавих үйлдлийг алхам тутамдаа үлгэрлэж, өөрт нь АВА аргачлалын дагуу зааж эхлэх.

Хүснэгт 3. “Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө”-г боловсруулахдаа хүүхэд бүрийн бодит байдлыг эцэг эх, асран хамгаалагчидтай хамтран үнэлж, хөтөлсөн ажиглалтын тэмдэглэл

Давтамж тоо	Нийгэмшил	Бусадтай харилцах
2	Хүнд анхаарал хандуулдаггүй ч өөртөө анхаарал хүсэж уйлна	Өөрийн хүссэн зүйлдээ хүрэхийн тулд уйлж, газар унах, орилох зэрэг үйлдлийг хийсэн.
6	Бусад хүн биед хүрэх, ойрхон зогсох үед нь дургүйцэж цохих, зугтаах үйлдэл хийнэ	Ганцаараа байх нь их, өөрийн хэрэгцээг хангахын тулд бусадтай харилцдаг
8	Нүүрний хувирал, дохио зангааг хэрэглэхдээ муу.	Өөрийн хүсэл хэрэгцээг илэрхийлэхдээ гуйсан, хандсан үг хэлдэггүй
5	Тоглож байгаад гэнэт уурлах, тоглоомоо шидэх нь их.	Нэрээр нь дуудахад хариу үйлдэл үзүүлдэггүй

Дээрхээс дүгнэхэд тус хүүхдийн хөгжилд илэрч байгаа уурлах, хүссэн зүйлдээ авахын тулд уйлах зэрэг үйлдлийг бууруулах, өөртөө үйлчлэх хөдөлмөрт алхам алхмаар суралцуулахаар зорьж, ялгаатай суралцахуйн арга зүйг хэрэгжүүлж, үр дүн хүрсэн. Ийнхүү интеграцлан ялгаатай суралцахуйн аргыг хэрэгжүүлэхдээ бүлгийн бусад хүүхдүүдтэй хамтран сургалт үйл ажиллагаанд оролцуулж, бусад хүүхдэд өгсөн даалгаврыг хөнгөрүүлэх хэлбэрээр ажилласан.

Ялгаатай суралцахуйн арга зүйг хэрэгжүүлэхдээ багш, хүүхдийн онцлогийг харгалзан үзэж сонгохоос гадна аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхэдтэй ажиллах тусгай арга зүйг мөн ашиглаж хэрэгжүүлсэн болно. Учир нь багшаас хүүхдийн үйлийг дэмжих, оролцуулах, тэдний давуу тал, сонголт хүсэл сонирхлыг хүндэтгэх нь чадвар эзэмшихэд нөлөөлөхүйц нөхцөл боломж болдог. Өөртөө үйлчлэх хөдөлмөрийн хувцсаа өмсөх, тайлах зэргийг заан сургахдаа биечлэн үзүүлэх дэмжлэгээс үгэн заавар үзүүлэх дэмжлэг хүртэл бууруулж ажилласан нь ихээхэн үр дүн болж байна. Мөн багш сургалтын орчныг бүрдүүлж, сургалт үйл ажиллагааг явуулахдаа уян хатан хандаж, хүүхдийн хэрэгцээ шаардлагад тохирсон интеграцилсан даалгаврыг өгч ажиллуулах нь тэдэнд гарах үр дүн илүү байгааг үйл ажиллагаанаас харж болно. Тиймээс багш нар хамтран ажиллаж, хүүхдээ хөгжүүлж, харилцан туршлагаа солилцон ажиллаж, интеграцчилан багшлахуйн аргыг хэрэгжүүлэх боломжтой юм.

Дээрхээс дүгнэн үзвэл хүүхдэд хөгжлийн ахиц 3-5 хүртэл оноогоор буурч гарсан байна. Бид оноо буурах тусам эрсдэл багасна гэж үзсэн тул эерэг үзүүлэлт

юм. Хүүхдийн ялгаатай суралцахуйн аргыг хэрэгжүүлсэн хугацаанд гарсан ахиц төдийлөн өндөр биш байгаа ч дундаж оноог авч үзвэл 4 оноогоор буурсан байна.

Судалгааны үр дүнд “аутизмын хүрээний эмгэг”-тэй хүүхдэд ялгаатай суралцахуйг хэрэгжүүлсний дараа судалгааны аргачлалаар дахин судалгааг авч хүүхдийн хөгжилд ахиц гарсан эсэхийг эцэг эх багшаар үнэлүүллээ.

Хүүхдийн мэдээлэл: 2 кодтой хүү

“Нийгэмшил “Бусадтай харилцах чадвар үзүүлэлтийн оноо буурсан. Энэ нь “Сэтгэлийн хөдөлгөөн болон үйл хөдлөлөөрөө өөрийгөө илэрхийлэх чадваргүй, “Нөхцөл байдал өөрчлөгдөх, төлөвлөгөөнд гэнэт өөрчлөлт орох зэрэг тохиолдолд сэтгэл санаа тогтворгүй болдог зэрэг асуултын үнэлгээ 1 оноогоор буурсан буюу хүүхдэд илрэх давтамж нь “тогтмол” байсан бол “заримдаа” бол буурч эерэг үр дүн гарсан.

Ерөнхий дүгнэлт:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхээс үл хамааран хүүхэд бүр сурч, хөгжих эрхтэй тул боловсролын байгууллагад суралцаж байгаа, бүх хүүхдийн онцлог хэрэгцээнд нийцсэн сургалт зохион байгуулах нь чухал. Энэхүү илтгэлээр бид хүүхдийн сурах чадвар, учирч болох хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудлыг тодорхойлж, хэрхэн хэрэгжүүлсэн аргыг ялгаатай суралцахуйн аргад түшиглэн ажиллаж, дараах дүгнэлтэд хүрсэн.

1. Судалгаанд оролцогчдын бүлэгт аутизмын хүрээний эмгэгтэй хүүхдэд суралцаж байгаа нь нэг талаасаа сайн ч тэднийг хэрхэн дэмжих, хөгжүүлэх талаар арга зүй дутмаг, цаг зав бага байна гэж үзсэн байна.
2. Багш бүр тулгамдсан асуудлаа хамтран шийдэх нэг хувилбар нь мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг, ялгаатай суралцахуйн арга зүйг судлах, интеграцлах боломжтой болохыг бид судалгаа, зохион байгуулсан ажлын хүрээнд тодорхой үр дүнд хүрлээ.
3. Багш бүр хамтын дэмжлэгээр олон тулгамдсан зүйлийг шийдэх, ялгаатай суралцахуй арга зүйд суралцах, интеграцчилан. багшлахуйн арга зүйдээ баяжилт хийх боломжтой юм.
4. Мөн орчны тохируулгыг хийж өгснөөр хүүхэд бүр адил тэгш суралцах боломжтой юм.

Ном зүй:

1. Алтанхундага, Х. (2020). Хөгжлийн бэрхшээлийн эрт үеийн илрүүлэг, дэмжих хөтөлбөрийг туршсан үр дүнгээс.
2. Батцэнгэл, Г. (2016). Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургах сэтгэл зүйн үндэс. Улаанбаатар.
3. БШУЯ. (2024). Хөгжлөөс хэн ч хоцрох ёсгүй: Ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулж буй цэцэрлэгүүдийн туршлагын эмхэтгэл. Улаанбаатар.
4. БШУЯ. (2024). Хүүхдийн цэцэрлэгт тэгш хамран сургах үйл ажиллагааг зохион байгуулах нь: Зөвлөмж. Улаанбаатар.
5. Жайка. (2018). Аутизмын хүрээний бэрхшээлийн тухай ойлголт. Улаанбаатар.
6. Мөнхзаяа, Б., Ариунзул, Л., Оюу-Эрдэнэ, Ц., Одончимэг, О., Амартүвшин, А., & Болор-Эрдэнэ, А. (2023). Хүүхэд бүрийн хөгжлийг дэмжих арга зүй: Хөгжлийн бэрхшээлтэй бага насны хүүхэдтэй ажиллах нь. Улаанбаатар.
7. МУБИС. (2022). Тэгш хамруулах боловсролын үндэс. Улаанбаатар.
8. Одгэрэл, Д. (2016). Тусгай боловсрол. Улаанбаатар.

БЭЛТГЭЛ БҮЛЭГТ ТОГЛООМД СУУРИЛСАН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН **(Малын ясаар хийсэн сургалтын хэрэглэгдэхүүний жишээн дээр)**

*Нийслэлийн 343 дугаар цэцэрлэг
З.Бямбажаргал
Эрхлэгч, Jagaа.zaisan1114@gmail.com*

Хураангуй:

Сургуулийн өмнөх насанд хүүхэд тоглох явцдаа суралцаж хөгждөг тул тоглоом наадгай, сургалтын хэрэглэгдэхүүн нь сургалтын салшгүй нэгэн хэсэг бөгөөд тухайн сургалт, үйл ажиллагааг амжилттай болгох бүхий л нөхцөлийг хангадаг зүйл юм.

Иймээс мэдрэхүй, тоглох болон бүтээлч үйлийг дэмжсэн, осол аюулгүй, эерэг харилцааг үүсгэх, эрэл хайгуул хийхэд өдөөсөн, суралцахуйн хөгжлийг дэмжсэн¹ хэрэглэгдэхүүнийг малын яс ашиглан хийж, тоглоомд суурилсан сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулснаар хүүхдийн хөгжилд хэрхэн нөлөөлж, ахиц гарч буйг судалсан судалгааны үр дүнг болон цаашид анхаархуйц арга зүйн санааг илтгэлдээ товч дурдлаа.

Түлхүүр үг: Сургалт, үйл ажиллагаа, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, ясаар хийсэн тоглоом

Удиртгал:

Бид бүхэн цоо шинэ соёл иргэншил болох “Дижитал”-д суурилсан аж үйлдвэрийн 4-р хувьсгалын эринд амьдарч байгаа ба ирээдүйн 2050-иад оны иргэд болох өнөөдрийн бяцхан хүүхдүүд маань бидний төсөөлж чадахгүй ертөнцөд ажиллаж амьдрах учир багаас нь асуудал шийдвэрлэх, шийдвэр гаргах чадамжтай, бүтээлч сэтгэлгээтэй, багаараа болон бие даан тасралтгүй суралцах арга барил эзэмшсэн, харилцах, хамтрах, сэтгэл хөдлөлийн зөөлөн ур чадвартай, эрүүл амьдралын дадалтай болгож төлөвшүүлэх шаардлага тулгарч байгаа нь багшлахуйн үйлтэй шууд хамааралтай.

Энэ ч үүднээс СӨБ-ын сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулахдаа “Монгол хэл, сэтгэлгээ, түүх, соёл, өв уламжлал болон дэлхийн өв соёл, үнэт зүйлд суурилах”, “Багшлахуй, суралцахуйн нэгдлийг хангах-Заахаас илүү суралцахуйд, өрсөлдөхөөс илүү хамтрахад чиглэсэн, олон хэл, цахим технологи ашиглаж шинэ мэдлэг бүтээх, бодит асуудалд суурилсан утга учиртай суралцахуйг дэмжсэн, суралцахуйн баяр баясал, үнэ цэнийг суралцагчдад мэдрүүлэхүйц багшлахуй, суралцахуйн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх” ... зэрэг зарчмуудыг баримтлахыг Монгол Улсын Засгийн газрын “Үзэл баримтлал батлах тухай” 176 дугаар тогтоолд заажээ².

Өнөө цагт бага насны хүүхдийн хөгжлийг дэмжихэд уламжлалт багшлахуйн аргуудыг багш, хүүхэд аль аль нь идэвхтэй байж, хамтдаа бүтээж бий болгох ко-конструктив суралцахуйн аргатай хослуулан хэрэгжүүлэх улмаар эцэг эхийн дэмжлэг оролцоог хангах нь чухлаар тавигдаж байна³.

¹ БШУЯ. (2021). Бага насны хүүхдийн хөгжлийн чиг хандлага- сургалтын арга зүй, технологийн хөгжил .И-Форум илтгэлийн эмхэтгэл. Улаанбаатар. 73-р тал.

² (2024). Сургуулийн өмнөх болон Ерөнхий боловсролын үзэл баримтлал.Улаанбаатар.

Хүүхдийг бага наснаас нь янз бүрийн мэдлэг эзэмшүүлэх гэхээс илүүтэй тэдний төрөлхийн суралцах хүсэл эрмэлзэл, дур сонирхолд тулгуурлан, тэдэнд орчинтойгоо идэвхтэй харьцаж, өөрөө судлан шинжилж учир холбогдлыг нь олж нээх боломж олгох, бие даан аливаа үйлийг гүйцэтгэх чадвартай болоход нь тоглоомоор дамжуулан дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх боломжтой юм.

Хүүхэд багш, аав, ээж болон бусадтай хамт үйл хийж, идэвхтэй харилцах үед өөрийг нь итгэлтэй хамтрагч гэдгийг хүлээн зөвшөөрч байгааг мэдрэн, аливаа зүйлийн учрыг олох, тулгарсан асуудлыг шийдвэрлэхэд шинэ зүйлийг илүү хурдтай суралцдаг тул хүүхдийн хийж буй аливаа үйл нь хүүхдийн сонирхлыг татсан, баяр баясгаланг төрүүлэхүйц байхад анхаарах шаардлагатай.

Судалгааны арга зүй:

Судалгааны зорилго:

➤ Тоглоомд суурилсан сургалт, үйл ажиллагааг хоёрдогч түүхий эд болох малын ясаар хийсэн хэрэглэгдэхүүн ашиглан зохион байгуулах нь хүүхдийн хөгжилд хэрхэн нөлөөлж буйг судлах

Судалгааны зорилт:

- Сэдвийн хүрээнд онол арга зүйн ном, бүтээлийг судална.
- Малын яс ашиглан сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоомоор тоглох аргачлал боловсруулна.
- Сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоомыг хүүхдээр сонгуулж үр дүнг тооцно.
- Тоглоомд суурилсан сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулна.
- Судалгааг авч өгөгдлийг нэгтгэн, дүн шинжилгээ хийнэ.

Хамрах хүрээ:

- Судалгаанд СХД-ийн 105 дугаар цэцэрлэгийн бэлтгэл бүлгийн 78 хүүхэд хамрагдлаа.

Судалгааны арга:

- Ажиглалт, харьцуулалт, нэгтгэн дүгнэх

Судалгааны шинэлэг тал:

- Малын ясаар хийсэн сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг туршиж хүүхдийн хөгжилд нөлөөлөх нөлөөллийг судалсан.

Судалгааны практик ач холбогдол:

➤ Туршсан хэрэглэгдэхүүний аргачлалыг боловсруулан, сургалт, үйл ажиллагаанд туршиж, үр дүнг тооцоноор багш нар өдөр тутмын үйл ажиллагаанд хэрэглэх боломжийг олгосон.

Судалгааны онолын ач холбогдол:

- Сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг онолын үүднээс судлан онолын тоймыг гаргасан.

Малын ясаар хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгай хийх дараалал

- а) Малын ясыг цуглуулж цэвэрлэнэ.
- б) Цэвэрлэсэн ясаа угаалгын нунтагтай усанд тосыг нь арилтал 1-2 цаг буцалгана.

- с) Буцалгасан ясаа дахин цэвэр усаар зайлж буцалгаад гаргаж хатаана.
- д) Цэвэрлэсэн ясаараа төрөл бүрийн тоглоом, бэлэг дурсгалын зүйлс бэлтгэнэ.
- е) Цэвэр болсон ясыг өнгөнд оруулах буюу эсвэл лакдаж болно.
- ф) Тоглоомын аргачлалыг боловсруулж, тоглоомтой хамт хэрэглэнэ.

Малын ясаар хийсэн хэрэглэгдэхүүн, тоглоомын давуу тал:

- а) Тоглоом нь малын ясаар хийгдсэн учир хүүхдийн эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй.
- б) Угааж цэвэрлэх замаар эрүүл ахуйн шаардлагыг хангасан.
- с) Хуванцар тоглоомын хэрэглээг багасгасан.
- д) Төсөв хөрөнгө бага шаарддаг.
- е) Хүүхдийн хөгжил, эрүүл мэндэд эерэгээр нөлөөлдөг.
- ф) Гэр бүлийн хүрээнд тоглох боломжтой.

**ТОГЛООМД СУУРИЛСАН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮНД
ТУЛГУУРЛАН ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН**

2.1 Тоглоомд суурилсан сургалт, үйл ажиллагааг хэрэглэгдэхүүнд тулгуурлан зохион байгуулснаар хүүхдийн хөгжилд нөлөөлж буй судалгааны үр дүн

Судалгаанд СХД-ийн 105 дугаар цэцэрлэгийн бэлтгэл а,б,в,г бүлгийн нийт 78 хүүхэд хамрагдсан.

Бүлгийн багш нартай хамтран сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгай тус бүрийг судалгаанд хамрагдсан бүлгийн хүүхдүүдэд танилцуулж, багаар болон ганцаарчилсан хэлбэрээр тоглуулж, зөв нэрлүүлж сургахаас гадна аргачлал, тоглоомын дүрэм зэргийг таниулсаны дараа тухайн бүлгүүдийн сургалтын төвүүдэд байрлуулан хүүхдүүдийн хэрэглэгдэхүүний сонголт хийж байгаа байдлыг 7 хоногийн турш ажиглан судалгаа хийлээ.

Бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдээс авсан хэрэглэгдэхүүн сонголтын судалгаа

Хүснэгт 1

Сургалтын хэрэглэгдэхүүн сонгосон байдлын судалгаа (хувиар)								
Бүлгүүд	Судалгаанд хамрагдсан хүүхдийн тоо	Судалгаанд ашиглахаар сонгосон хэрэглэгдэхүүний нэр						
		Үдэх сүвлэх	Хонхтой шагай	“Зөв нэрлээ” сургах тоглоом	Тоон дараалал	Шагай татах	Сүвлэж нэхэх	Бусад шагайн тоглоом
Бэлтгэл А	18	2	2	1	5	6	1	1
Бэлтгэл Б	21	4	4	0	4	5	2	2
Бэлтгэл В	19	4	0	0	6	5	1	3
Бэлтгэл Г	20	2	2	2	2	6	3	3
Нийт 78		12 15.3%	8 10.2%	3 3.8%	17 21.7%	22 28.2%	7 8.9%	9 11.5%

Судалгаанд хамрагдсан нийт хүүхдүүдийн 28.2% нь “Шагай татах” 21.7% нь “Тоон дараалал” хэрэглэгдэхүүнийг, харин хамгийн бага нь буюу 3.8% малын ясыг нэрлэх сургах тоглоомыг сонгосон байна.

Иймээс хүүхдүүдийн дийлэнх хувь нь сонголт хийсэн “Шагай татах” хэрэглэгдэхүүнийг сонгон авч, хүүхдийн хөгжилд гарч байгаа ахицын судалгааг хийлээ.

“Шагай татах” сургалтын хэрэглэгдэхүүн ашиглан хүүхдийн хөгжлийн ахицыг судалсан судалгаа

Хэрэглэгдэхүүний аргачлалыг хүүхдүүдэд танилцуулан, сургалт, үйл ажиллагаанд уг хэрэглэгдэхүүнийг 3 хоногийн турш ашигласны дараа эхний судалгааг, 14 хоногийн дараа 2 дахь судалгааг

- ✓ Аргачлалын дагуу тоглож буй байдал
- ✓ Нэмэх хасах үйлдэл хийх чадвар гэсэн 2 шалгуураар 4 бүлгийн хүүхдүүдээс авч, харьцуулалт хийлээ.

График № 1

График № 2

Дээрх 2 графикаас харьцуулж харахад эхний судалгаагаар 4 бүлгийн нийт 78 хүүхдээс “Аргачлалын дагуу тоглож буй байдал” шалгуураар чадаж байгаа 19 хүүхэд буюу 24.3%, хараахан чадахгүй 33 хүүхэд буюу 42.3%, огт чадахгүй 26 хүүхэд буюу 33.3% байгаа бол “Нэмэх, хасах үйлдэл хийх чадвар” шалгуураар чадаж байгаа 23 хүүхэд буюу 29.4%, хараахан чадахгүй байгаа 31 хүүхэд буюу 39.7%, огт чадахгүй байгаа 24 хүүхэд буюу 30.7% байна.

14 хоногийн дараах байдлаар хүүхдээс “Аргачлалын дагуу тоглож буй байдал” шалгуураар чадаж байгаа 42 хүүхэд буюу 53.8%, хараахан чадахгүй 28 хүүхэд буюу 35.8%, огт чадахгүй 11 хүүхэд буюу 14.1% байгаа бол “Нэмэх, хасах үйлдэл хийх чадвар” шалгуураар чадаж байгаа 40 хүүхэд буюу 51.2%, хараахан чадахгүй байгаа 28 хүүхэд буюу 35.8%, огт чадахгүй байгаа 10 хүүхэд буюу 12.8% байна.

Хүүхдийн хөгжилд гарсан ахицыг графикаар харуулбал:

График №3

График №4

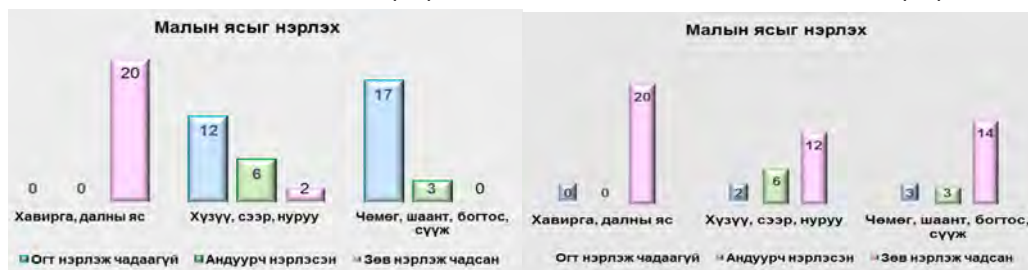

Харьцуулалтаас харахад “Аргачлалын дагуу тоглож буй байдал” шалгуур үзүүлэлт 29.4%-ийн, “Нэмэх хасах үйлдэл хийх чадвар” шалгуур үзүүлэлт 21.7%-ийн ахицтай байна.

Бэлтгэл 4 бүлгүүдээс санамсаргүй түүврийн аргаар нийт 20 хүүхдийг сонгож, малын ясыг зөв нэрлэж чадаж байгаа талаар судалгааг авлаа.

График № 5

График № 6

Энэ судалгаанд хамрагдсан 20 хүүхэд бог малын яснаас хавирга болон далны ясыг зөв нэрлэж чадаж байсан бол хүзүү, сээр, нурууны ясыг андуурах, чөмөг, шаант, сүүж, богтосны ясыг огт нэрлэж чадахгүй байсан боловч, сургалт, үйл ажиллагааны явцад багш хэд хэдэн давтамжтайгаар заасны дараа судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн дийлэнх хувь нь буюу 76.5% нь зөв нэрлэж сурлаа.

Хоёрдогч түүхий эд ашиглан хямд төсөр аргаар хийсэн дээрх сургалтын хэрэглэгдэхүүнүүдийг ашиглаж буй байдлыг сургалтын чиглэлээр нь судалж үзэхэд:

График №7

Судалгаанаас харахад багш нарын 84.2% нь хэл ярианы сургалт, үйл ажиллагаанд 73.6% нь математикийн энгийн төсөөллийн сургалт үйл ажиллагаанд ашиглаж байна гэсэн байна.

2.2 Малын ясаар хийсэн сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг сургалт, үйл ажиллагаанд ашиглахын давуу болон сул тал, засан сайжруулах тухай

1. Давуу тал:

- Аргачлал нь тодорхой учир сургалт, үйл ажиллагаанд ашиглахад хялбар байсан.
- Нэг хэрэглэгдэхүүнийг олон хувилбараар ашиглаж байгаа нь.
- Ямар нэг байдлаар хэрэглэгдэхүүнийг ашиглах боломжгүй болоход ахиад хийж болно.
- Хямд төсөр аргаар хийж байгаа учир хэрэглэгдэхүүний хүрэлцээ хангалттай сайн байдаг.

2. Сул тал, бэрхшээл:

- Зарим нэг хэрэглэгдэхүүнийг /сүлжих, сүвлэх гэх мэт/ ашиглах явцад бага, дунд

бүлгийн хүүхдүүд сонирхол нь амархан буурч хэрэглэгдэхүүнээр ширээ сандал цохих, хүүхэд рүү далайх зэргээр аюулгүй байдалд эрсдэл үүсч болзошгүй байсан.

- Зарим нэг хүүхдүүд хэрэглэгдэхүүнийг салгах, эвдлэх явдал гарч байсан. /Хонхтой шагшуурыг хонхыг салгах, үдээсийг салгах ... гм/
- Цөөн тоогоор хийгдсэн хэрэглэгдэхүүн заримдаа хүрэлцэхгүй байх тохиолдол байсан.

3. Засан сайжруулах, анхаарах:

- Малын яс олдоц элбэг, хямд төсөр аргаар хийгддэг учир хэрэглэгдэхүүний нэр, төрлийг олшруулах
- Хүүхдийн нас, насны онцлогт тохируулан, тэдний хөгжлийг дэмжсэн, сонирхлыг татахуйц байдлаар аль болох бат бөх чанартай хийхийг хичээх
- Энэхүү сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг хүүхдийг хэт уйдаахгүйгээр богино хугацаагаар олон төрлийн сонголтоор ашиглахад анхаарах
- Малын яс ашиглан хэрэглэгдэхүүн хийх үйл ажиллагаанд эцэг эх, асран хамгаалагчийг татан оролцуулах, сургалт, үйл ажиллагаанд ашиглаж буй талаарх мэдээллийг тогтмол өгч байх

Дүгнэлт: Малаас гарч байгаа түүхий эд нь үнэгүйдэж байна. Өдөр бүр бид малын махаа идээд ясыг нь хаясаар байна. Ясаар тоглоом хийх, түүгээр тоглох аргачлалыг мэдэх, хүүхдийн хөгжилд гарч буй ахиц дэвшлийг илрүүлэх зорилгоор судалгааг зохион байгуулсны үр дүнд хүүхдийн ажигч чанар, ой тогтоолт, үгийн нөөц нэмэгдэх, нийгэмшихүйн хөгжилд эерэгээр нөлөөлж байгаа нь судалгаагаар тогтоолоо. Энэ нь өв соёл, үнэт зүйлээ дээдлэх үзэл баримтлалын зарчимтай нийцэж байгаа юм.

Судалгаанд ашигласан хэрэглэгдэхүүнээс “Шагай татах”, “Тоон дараалал”-ыг хүүхэд илүү сонгосон. Түүнчлэн ясаар хийсэн хэрэглэгдэхүүнийг хэрэглээ болгохын тулд цэцэрлэгийн сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлсэн хэмээн гэж дүгнэж байна.

Агуулгын хувьд “Тогтвортой хөгжлийн бодлогын 4, 11 дэх зорилтуудтай холбогдож байгаа болно.

Дэвшүүлж буй санаа:

- Цаашид чанарын шаардлага хангахгүй зарим төрлийн хуванцар тоглоомын хэрэглээг багасгаж, хүүхдийн биед сөрөг нөлөөгүй, хүүхдэд осол аюулгүй тоглоом, сургалтын хэрэглэгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх
- Малын яс олдоц элбэг, хямд төсөр аргаар хийгддэг учир хэрэглэгдэхүүний нэр, төрлийг олшруулах, хүүхдийн насны онцлогт тохируулан, тэдний хөгжлийг дэмжсэн, сонирхлыг татахуйц байдлаар, олон хувилбараар ашиглаж болохуйц бат бөх чанартай хийх
- Хоёрдогч түүхий эд болох малын яс ашиглан сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгай хийж, сургалт, үйл ажиллагаанд ашиглах арга туршлагаа хуваалцах

Ном зүй:

1. БШУЯ. (2021). “Бага насны хүүхдийн хөгжлийн чиг хандлага- сургалтын арга зүй, технологийн хөгжил” И-Форум илтгэлийн эмхэтгэл. Улаанбаатар.
2. БШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
3. Жигмэд, Ц. (2016). Судалгааны арга зүй. Улаанбаатар.
4. Пүрэвдорж, Ч. (2011). Багшлахуйн менежмент. Улаанбаатар.
5. Монголын Нээлттэй Нийгэм Хүрээлэн. (2001). Бага насны хүүхдийг хөгжүүлэх нь. Улаанбаатар.
6. УБЭИС. (2019). Боловсролын асуудал шийдэл” илтгэлийн эмхэтгэл. Улаанбаатар.
7. Мөнхцэцэг, Г. (2022). Монтессори арга зүйн мэдрэхүйн хөтөлбөр. Улаанбаатар.

ТУРШИЛТ ТАНИН МЭДЭХҮЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ИНТЕГРАЦЧИЛАН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ХУВИЛБАРЫГ БОЛОВСРУУЛЖ, ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН НЬ

Нийслэлийн 52 дугаар цэцэрлэг

Л.Ууганбаяр

Эрхлэгч, uugan6818@gmail.com

Оршил

Хүүхэд сониуч байдалд хөтлөгдөн асуудлын гарц, шийдлийг олох явцдаа бие даан судалж учир шалтгааныг бүтээдэг. Иймд бага насны хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд тулгуурлан туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаатай интеграцчилан зохион байгуулахад бид юуг анхаарах, хүүхэд бүрийн ялгаатай, өвөрмөц байдлыг хэрхэн харгалзан үзэх, хэрхэн үр дүнд хүрэх талаар туршлагаа хуваалцах, цаашид суралцах зорилгоор энэхүү илтгэлийг бичсэн.

Түлхүүр үг: Бага насны хүүхдийн сониуч зан, Байгаль нийгмийн орчин, Блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшин

Зорилго: Бага насны хүүхдийн хэрэгцээ, сонирхолд тулгуурласан туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулах онолын чиг хандлагыг судалж, арга зүйн хувилбарыг боловсруулж, үр дүнг тооцох

Зорилт:

- Багшлахуй, суралцахуйн талаарх онолын чиг бүхий ном бүтээл судлах, харьцуулах
- Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулах хувилбар боловсруулж, үнэлж, сайжруулах
- Судалгааны үр дүнг тооцох, хэрэгжүүлэх боломж, арга замын талаар санал дэвшүүлэх

Судалгааны арга

- Баримт бичиг боловсруулалт
- Асуулга
- Дүн шинжилгээ хийх
- Туршилт
- T- Lab

Онолын үндэслэл

Бага насны хүүхдийн сониучирхах онцлог нь тэдний суралцахуйн үйлийн хөшүүрэг болох ба бие даасан байдал, асуудлыг шийдвэрлэх, бүтээлч сэтгэлгээ, шүүн тунгаах, харилцааны ур чадвар хөгжихөд эергээр нөлөөлж, танин мэдэхүйн хөгжлийг дэмжих, өөрчлөлт, ахиц гардаг талаар орчин үеийн ном бүтээл, эрдэмтдийн үзэл санаанд тусгалаа олсон байна. Суралцахуй нь хүний насан туршид үргэлжилдэг, мөнхийн хэрэгцээ юм. Суралцахуйн тухай тодорхойлолт, ойлголтын хүрээг авч үзвэл:

- Туршлага, дадлагын үр дүнд хүний зан үйлд гарах өөрчлөлт
- Мэдлэг олж авах, эзэмших үйл ажиллагаа

- Олон янзын эх үүсвэрээс олж авсан туршлагадаа тулгуурлан танин мэдэхүйгээ цэгцэлж, баяжуулах хувь хүний үйл ажиллагаа гэж үзсэн байна. (Байгальмаа, Чү.2023)

Үүнийг когнитивизм буюу танин мэдэхүйн онолын аргачлал дээр дэлгэрүүлэн авч үзье.

Когнитивизм буюу танин мэдэхүйн онол нь суралцах үйл ажиллагаа, оюун ухаан, мэдлэг, сэтгэхүй зэрэгт гол анхаарлаа хандуулсан суралцахуйг судалдаг онол бөгөөд хүн мэдээллийг хүлээн авч боловсруулж, танин мэдэхүй нь гадны нөлөөллөөр бус, дотоод үйл ажиллагаагаар илэрнэ гэж үздэг. Дээрх онолд суурилан хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулагдах туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг цэцэрлэгт хэрхэн зохион байгуулж, хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжилд гарах өөрчлөлттэй холбон дэлгэрүүлэн авч үзье. Шинжлэх ухаанд «туршилт» гэсэн нэр томъёог Ж.Пиаже анх хэрэглэж, хүүхдэд ямар ач холбогдол өгөхийг судалж, хүрээлэн байгаа орчны төрөл бүрийн холбоо хамаарлын талаар бодитой санаа өгдөг гэдгийг нотолсон байна. Түүнчлэн туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны үр дүнд олж авсан мэдлэг илүү бат бөх, найдвартай гэж орчин үеийн судлаачид (А.И. Иванова, И.Е.Куликовская, О.В.Дибина болон бусад эрдэмтэд) ч мөн санал нэгдсэн байна. Үүнийг асуулт, хариулт олох хүсэл, бүтээлч танин мэдэхүй, оюун ухааныг хөгжүүлэх үндэс болж, шинжилгээ судалгаа хийх, харьцуулах, нэгтгэх, зорилго тавих, үйл ажиллагааг төлөвлөх, дүгнэлт хийх зэрэг чадварууд хөгждөгтэй холбон тайлбарласан байна. Түүнчлэн Блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшин бүрд хүүхдийн хийх үйлийн хувилбар дээр суурилан авч үзвэл, эхлээд гурвалжин олох, дараа нь дүрсийг харьцуулах, гурвалжин мөн эсэх талаар онцлогийг тайлбарлах, эцэст нь гурвалжныг загвар болон байшинг зохион бүтээхэд ашиглах боломжийг туршина. Үүнийг дүгнэн авч үзвэл, хүүхэд таних болон тодорхойлох нэг цэгээс эхэлж, бүтээх түвшин рүү ахиж байгаа үйлдэл болж байна.(Төртогтох,Б. 2023) Энэ нь танин мэдэхүйн онолд суурилж, үйлийн түвшинд тохирсон үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулах боломжтойг харуулж байна. Өөрөөр хэлбэл танин мэдэхүйн түвшнийг блумын таксономтой холбон сургалт, үйл ажиллагааны агуулга, чадварыг интеграцчилан зохион байгуулж, хүүхэд өөрөө суралцахуйн үйлийг чиглүүлэх нэг арга болгож болох юм. Блумын таксономийн дараалсан түвшин бүрд асуултууд хүндэрч, хүүхэд илүү их бодох, сэтгэхийг шаардаж, хөгжлийн тодорхой нэг үе шатандаа байгаад байдаггүйг санаж, шинэ туршлага, ойлголтыг нээж олох бүртээ сэтгэн бодох үйл нь дараагийн түвшин рүү шилжиж, шинэ санааг туршиж, сурсан зүйлээ өөрчилж, тодорхой тохируулгыг хийж байдаг.(Төртогтох,Б.2024)

Хүүхэд туршилт хийх, дүгнэлт хийх мэдээллийг олж авах, ойлгох, сурсан зүйлээ хэрэглэх зэргээр удаан хугацааг зарцуулж болох юм. Түүнчлэн хүүхэд туршилт, танин мэдэхүйн хэрэгсэл, хэрэглэгдэхүүнтэй ажиллах үед мэдлэг, чадварыг нэгтгэн ойлгож, мэдлэг бүтээх, асуулт асууж, тулгарсан асуудлыг тайлбарлахад зоригжуулах өргөн боломж бий болдог байна.

Мөн олон удаагийн салангид шинжтэй мэдээлэл, чадварыг хүүхдүүд эргэн санах, хэрэглэх байдал хангалтгүй тул илүү сонирхох, суралцах, боломжийг нээж өгөхгүй л бол тэдний ойлгох, хэрэглэх, задлан шинжлэх, үнэлэх, бүтээх чадварын хөгжил буурах магадлалтай.

(<https://www.weareteachers.com/easy-science-experiments>)

Бага насны хүүхдийг анхаарч хардаг, хариулдаг, тэр ч байтугай дээд түвшний асуулт асууж чадахуйц хэмжээнд хүргэхийн тулд багш тэдний өмнө сониуч зан, эрж хайх хүслийг өдөөх тийм олон төрлийн хэрэглэгдэхүүн, хэрэгслийг ашиглаж туршиж хэрэглэх байдлыг нь дэмжих нь чухал юм.

Бага насны хүүхдийн бүтээх, төсөөлөх, олж нээх, судлах хүсэл сонирхлыг өдөөхийн хамт багшийн “Бид хамтдаа юу бүтээж чадах бэ?” гэсэн сэдэл тэмүүлэл чухал юм. (Оюунцэцэг, Н. 2023)

Тухайлбал хүүхдийн туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны явцад тэдний хэрэглэж буй хэрэгсэл, хэрэглэгдэхүүний материалын онцлог, хэрхэн хэрэглэж байгааг, хөвөн бөмбөлгийг хөшүүргээр шидэх, гараар шидэхийн ялгаа юу байх, бөмбөлөг ямар замаар явсан талаар юу хэлэх, яагаад хөшүүрэг бөмбөлөгийг хол шидэж чадаж байгаа, хөшүүргийг өрж байгуулах буланд өөрөөр яаж ашиглаж болох зэргийг асууж болно. Хүүхдийн цэцэрлэгт туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг зохион байгуулах хамгийн үр дүнтэй аргын нэг төрөлхийн сониуч занд суурилан өөрийгөө эрдэмтэн, судлаач, нээлтчин мэт мэдрэх боломжийг олгодог туршилтыг зохион байгуулж хийлгэх явдал (Батдэлгэр, Ж., Батжаргал, Ц., Наранцэцэг, Ц. 2021) ч гэж үзсэн байна.

Дээрхээс дүгнэн үзэхэд, бага насны хүүхдийн төрөлхийн сониуч зан, учир шалтгааныг олох хүсэл эрмэлзэл дээр тулгуурласан үйл ажиллагаа суралцах үйлийг идэвхжүүлэх, өдөөх боломжийг бий болгож байна. Иймээс туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны явцад хүүхдийн хийх үйл, чадварыг бусад сургалтын үйл ажиллагаатай интеграцчилан зохион байгуулах боломжтой гэж үзэж, дараах судалгаа, сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулсан болно.

Түүнчлэн багшлахуйгаас суралцахуйд шилжиж байгаа парадигмын өөрчлөлтийг анхаарч, багшлахуйн үйлийг дэмжиж, шууд бус нөлөөллөөр хүүхдийн хөгжлийг дэмжих, интеграцчилсан үйл ажиллагааг зохион байгуулах хувилбарыг туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагаанд түшиглэн зохион байгуулах боломжийг эрэлхийлсэн болно. Туршилт танин мэдэхүйн хөтөлбөрт үйл ажиллагааг T-Lab аргаар үнэлж сайжруулан ажилласан. Түүнчлэн багшлахуй, суралцахуй нь хоорондоо хамааралтай болохыг ч харуулж байна.

Судалгааны явц, үр дүн

Судалгааны хамрах хүрээ: “Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаатай интеграцчилах арга зүй” модулийг сонгон судалсан цэцэрлэгийн 522 багшаас сонгогдсон ахлах, бэлтгэл бүлгийн 50 багш, бүлгийн хүүхэд

Судалгааны объект: Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй” модулийн агуулга, хэрэгжилт, хүүхдийн хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагаа

Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг интеграцчилах хөтөлбөр, үйл ажиллагааны боловсруулалтад T-lab аргыг ашиглаж, боловсруулалтыг сайжруулан, дараах хэлбэрээр ажиллаж үр дүнд хүрсэн болно.

Арга зүйн хэсэг

Багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээнд тулгуурлан тэдний хөгжилд тулгамдаж байгаа асуудлыг Боловсролын үнэлгээний төв, Боловсролын Ерөнхий Газартай хамтран илрүүлж, мэргэжил арга зүйн дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх зорилгоор

модуль сургалтыг зохион байгуулах чиглэл гаргасан. Бидний багш, судлаачид хамтран “Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй” модулийг сонгон бэлтгэж, Aplus.mn платформоор дамжуулан нийт 522 багшид сургалт зохион байгуулсан. Энэхүү модуль сургалтын талаарх мэдээллийг доорх зургаар харууллаа.

Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй

Далд агуулаа	Зорилт	Үйл ажиллагааг аргачлал	Харгалзгаасуун	Үнэлгээний хэлбэр
Бүтэц: 1. Хүүхдийн цэцэрлэгт турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй

Зураг 1. Сургалтын агуулга, цагийн хуваарилалт

Модуль сургалтын хөтөлбөр

Далд агуулаа	Зорилт	Үйл ажиллагааг аргачлал	Харгалзгаасуун	Үнэлгээний хэлбэр
Бүтэц: 1. Хүүхдийн цэцэрлэгт турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй	Хүүхдийн цэцэрлэгт зохион байгуулах турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй

Зураг 2. Сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй

Тухайн модулийн онцлог, багшлахуй, суралцахуйн үйлийг дэмжсэн байдлыг зураг 3,4-т харууллаа.

болох байна. Иймээс турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны явцад хүүхдийн хийх үйл, чадварыг бусад сургалтын үйл ажиллагаатай интеграцчлан зохион байгуулах боломжтой гэж үзжээ бидний судлаачид дараах судалгаа, сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулсан болно.

Түүнчлэн багшлахуйгаас суралцахуйд шилжих байгаа парадигмын өөрчлөлтийг анхаарч, багшлахуйн үйлийг дэмжих, шууд бус нөлөөлөөр хүүхдийн хөгжлийг дэмжих, интеграцчлан үйл ажиллагааг зохион байгуулах хувилбарыг турширт танин мэдэхүйн үйл ажиллагаанд дээр турширт зохион байгуулах боломжийг эргэлтэлсэн болно. Энэ нь багшлахуй, суралцахуй нь хоорондоо хамааралтай болохыг ч харуулж байна.

СУДАЛГААНЫ ЯВЦ, ҮР ДҮН

Судалгааны хамрах хүрээ: “Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаатай интеграцчилах арга зүй” модулийг сонгон судалсан цэцэрлэгийн 522 багшаас сонгогдсон ахлах, бэлтгэл бүлгийн 50 багш, бүлгийн хүүхэд

Судалгааны объект: Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй” модуль агуулга, хэрэглээ, хүүхдийн хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагаа

Багшийн үйлцэтлэлийн үнэлгээнд тулгуурлан тэдний хөгжилд тулгамдаж байгаа асуудлыг боловсролын үнэлгээний төв, Боловсролын Ерөнхий Газартай хамтран илрүүлж, мэргэжил арга зүйн дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх зорилгоор модуль сургалтыг зохион байгуулах чиглэл гаргасан. Бидний багш, судлаачид хамтран “Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй” модулийг сонгон бэлтгэж, Aplus.mn платформоор дамжуулан нийт 522 багшид сургалт зохион байгуулсан. Энэхүү модуль сургалтын талаарх мэдээллийг доорхи зургаар харууллаа.

Зураг-1 Сургалтын агуулга, цагийн хуваарилалт

Зураг-2 Сургалтын хөтөлбөрийн хураангуй

№	Хүүхдийн хэрэгцээ сонирхол	Сургалтын чиглэл	Сургалтын чиглэлийн чадвар	Танин мэдэхүйн түвшний үйл	Туршилын нэр	Сонирхон судлах чадвар
1	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд
2	Ажиллах Сонирхон	Математикийн эгнийн төсөөлөл	Хэлбэр дүрс, өнгийн тодорхойлох	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд
3	Хүртгэх мэдрэх Бүтээх Харьцуулах Ярицлах Турших Батлах	Математикийн эгнийн төсөөлөл	Хэлбэр дүрс, өнгийн тодорхойлох	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд
4	Хамтрах Сайжруулах санал гарах	Математикийн эгнийн төсөөлөл	Хэлбэр дүрс, өнгийн тодорхойлох	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд
5		Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд	Хөгжлөөн, эрүүл мэнд

Зураг-3,4. “Бага насны хүүхдэд зохион байгуулж болох энгийн туршилт, үйл ажиллагаа”-г төлөвлөж, зохион байгуулахад интеграцчилах боломж

Ажиглалт, туршилтad суралцсанаар багшаас хүүхдүүдэд асуулт тавих, хариулт авах чадвар өндөр хөгждөг талаар ном бүтээлд авч үзсэн байна. Тиймээс бид судалгаанд оролцогчдын зохион байгуулсан туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр дүнг үнэлэхийг зорьж, асуулга болон үр дүнг тооцох үнэлгээний аргад тавигдах шаардлагад (Сарантуяа, Г. 2018) үндэслэн хөтөлбөрийг боловсруулж, үр дүнг тооцож үнэлэхдээ T- Lab (<https://www.tlab.it/>) хөтөлбөрт анализ хийх аргыг ашигласан болно.

Бага насны хүүхдэд зориулсан туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны хувилбарыг хэрэгжүүлсэн байдал:

Диаграмм-1.Багшийн үнэлгээ

Диаграмм 1-ээс дүгнэхэд судалгаанд оролцогчдын ихэнх буюу 72% нь туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны хувилбарын агуулга, арга зүйг 81-100% хүртэл шууд ашиглан хэрэглэсэн ч, асуултыг баяжуулан хэрэглэсэн байдал 10% байна. Энэ нь судалгаанд оролцогчид хүүхдийн танин мэдэхүйн үйлийг дэмжих чадварт суралцаж, хэрэгжүүлэхэд анхаарч байгаа ч бүлгийн хүүхдийн хөгжлийн онцлог, өмнөх мэдлэгтэй холбон хэрэглэх байдалд анхаарах хэрэгтэйг мөн харуулж байна. Сургалтад оролцогчдын 92% туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалтын үйл ажиллагаатай интеграцчлан зохион байгуулахад тохиромжтой байсан гэж үзсэн байна. Сургалтад оролцогчдоос санамсаргүй түүврийн аргаар сонгогдсон ахлах, бэлтгэл бүлгийн багш нарын зохион байгуулсан туршилтын явц, үр дүнг харуулж байна.

Диаграмм-2.Хувилбарыг хэрэгжүүлсэн байдал

Дээрх диаграммаас дүгнэхэд ахлах, бэлтгэл бүлгийн багш нарын ихэнх буюу 64% нь 6-10 хүртэл үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа өмнөх мэдлэг чадвартай холбон ажилласан 55% нь 6- 10 хүртэл үйл ажиллагааг зохион байгуулсан байна. Энэ

нь эдгээр оролцогчид туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг зохион байгуулахад сонирхолтой байсан мөн хэрэгжүүлсэн тоо зэрэгтэй хоорондоо холбоотой байгааг харуулж байна. Мөн **туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй**” модулийг сонгон судалсан цэцэрлэгийн 522 багшийн даалгаврын дундаж үнэлгээ 89,9%, шалгалтын дундаж үнэлгээ 93.92 хувь, батламжийн дундаж үнэлгээ 92.76 хувь байсан нь багшлахуйн хөгжлийг дэмжихээс гадна багш, хүүхэд хамтдаа мэдлэг бүтээж чадсаны нэг илрэл гэж үзэж байна.

Хүснэгт-1.Цэцэрлэгийн ахлах, бэлтгэл бүлэгт зохион байгуулсан үйл ажиллагааны хувилбарыг хэрэгжүүлсэн явц, үр дүн

<i>Хүүхдийн сэтгэхүй болон суралцахуйг дэмжих жишиг үйл</i>	<i>Багшийн асуусан асуултын тоо /Дунджаар/</i>	<i>Хүүхдийн ойлгох, хариулах, хийх үйлийн тоо /Дунджаар/</i>
Таних	2	2
Нэрлэх	3	3
Давтах	4	3
Сэргээн санах	3	3
Дүрслэх	2	2
Хэлэлцэх	2	2
Тайлбарлах	3	3
Дүгнэх	2	1
Учрыг тайлбарлах	2	2
Туршиж үзүүлэх, холбоог тайлбарлах	2	3
Өөрчлөлтийг олж мэдэх,	2	1
Дүгнэх,	5	3
Харьцуулах	6	4
Өөрийн үзэл бодлоо илэрхийлэх	5	2
Шүүн хэлэлцэх	4	2
Шинээр хийх	5	2
Бүтээх, байгуулах	4	2
Загвар гаргах, зохиох	4	2

Хүснэгтээс дүгнэхэд хүүхдүүдийн Блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшний доод эрэмбийн сэтгэн бодох чадвартай холбоотой асуултад хариулах, асуух байдал 90% байгаа бол дээд эрэмбийн сэтгэн бодох чадварын асуултыг ойлгох, хариулах байдал 60% байна.

Дээрх судалгаанаас дүгнэхэд бид дэвшүүлсэн зорилтууд бүрэн биелэгдсэн бөгөөд туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагаагаар дамжуулан багш, хүүхдийн блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшний үйлийг дэмжих боломжтой, сургалт үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулахад багш хүүхдэд сонирхолтой байсан үр дүнгээс харагдаж байна.

Дүгнэлт:

Онол, арга зүйд үндэслэн дараах дүгнэлтэд хүрсэн болно.

- Танин мэдэхүйн когнитивизмын онолоор хүн мэдээллийг хүлээн авч, боловсруулснаар танин мэдэхүй нь гаднын нөлөөллөөр бус дотоод үйл ажиллагаагаар илэрдэг гэж үздэг.
- Танин мэдэхүйн коннективизмын онол нь үнэн зөв, хамгийн сүүлийн үеийн мэдлэг, шийдвэр гаргах явдал бол “сурах үйл ажиллагаа” гэж үздэг бөгөөд хүүхдийн цэцэрлэгт туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг тус онолд суурилан зохион байгуулж болно.
- Туршилт, судалгааны үр дүнд олж авсан мэдлэг илүү бат бөх, найдвартай байдаг гэж орчин үеийн судлаачид үздэг. Тэрээр туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг интеграцчилан зохион байгуулсан нь үр дүнтэй болохыг бидний судалгаа, үйл ажиллагаа харуулж байна.
- Суралцахуйг дэмжих багш нь дидактик шийдлээр дэмжих, гүйцэтгэх үндсэн үйл ажиллагаанд суралцах хэрэгцээ үүсэж байна.

Дэвшүүлж буй санаа:

- Бүлгийн багш нар нээлттэй нөөц боломж, эх материалыг бие даан эрэлхийлэх, асуудлыг шийдвэрлэх чадварт суралцахад анхаарч, Блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшний асуултад хариулах, боловсруулах зэргээр бүтээлч сэтгэлгээнд суралцах
- Туршилт танин мэдэхүйн үйл ажиллагааны төрөл, хэлбэрийг нэмэгдүүлж бусад сургалтын үйл ажиллагаатай интеграцчилан зохион байгуулах
- Хөтөлбөр, үйл ажиллагааны боловсруулалтыг хийхдээ баталгаат байдлыг хангаж судлах, турших боломжийг харьцуулж тооцох
- Багшийн хөгжлийг дэмжихдээ хүүхдийн суралцахуйн үйл, сургалт танин мэдэхүйн онол, арга зүйн мэдлэг, хэрэглээнд нийцтэй байдалд уялдуулан сайжруулахад тухайн байгууллагын удирдлагууд анхаарч ажиллах
- Мэргэжлийн багшийн хөгжлийн төвд орчин үеийн сургалт, үйл ажиллагааны талаарх онол, арга зүйн ном гарын авлага, цахим санг бий болгох, жагсаалтын хувилбарыг гаргах зэргээр суралцахуйн орчныг бүрдүүлэх

Ном зүй:

1. Батдэлгэр, Ж., Баттуяа, Ц., Наранцэцэг, Ц. (2021). Бага насны хүүхдийн сэтгэл судлал. Улаанбаатар.
2. Байгальмаа, Чү. (2023). Боловсролын судалгааны арга зүй. Улаанбаатар.
3. БШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
4. Оюунцэцэг, Н. (2023). Насан туршийн суралцахуй 1, 2-р боть. Улаанбаатар.
5. Рагчаасүрэн, Д., Ууганбаяр, Л. (2024). Туршилт, танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг бусад сургалт, үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй модуль сургалт. Улаанбаатар.
6. Төртогтох, Б. (2023). Бага насны боловсролын үндэс. Улаанбаатар.
7. Төртогтох, Б. (2023). Асуухын учир. Улаанбаатар.
8. Малколм, С., Ноуэлз., Элвуд, Ф., Ричард, А., Свонсон., Петра, А., Робинсон. (2025). Насанд хүрсэн суралцагч. Улаанбаатар.

ОРЧИНД СУУРИЛСАН СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИН АЖИЛЛАСАН ҮР ДҮН

Нийслэлийн 78 дугаар цэцэрлэг

Л.Гантуяа

Эрхлэгч, L.Gantuya12@gmail.com

Оршил:

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 70 дугаар чуулганаар хэлэлцэж баталсан “Тогтвортой хөгжлийн зорилго-2030” хөтөлбөрт “Бүх түвшинд тэгш, чанартай боловсрол олгох, бүх нийтийн насан туршдаа суралцах боломжийг дэмжих” зорилгыг боловсролын салбарт дэвшүүлсэн ба хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгмийн нэг чухал хэмжээс нь хүний хөгжил бөгөөд улс орны засаглал, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн гол цөм, хөдөлгөгч хүч нь болохын хувьд Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор ““Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ийг баталж, хүн төвтэй хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхээр тусгасан бөгөөд энэ бодлогын 2.1-д “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, боловсролыг хувь хүний хөгжил, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болгон насан туршдаа суралцахуйн тогтолцоог бэхжүүлнэ” гэсэн зорилтыг дэвшүүлсэн байдаг.

Үндэслэл:

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 04 дүгээр сарын 24-ний өдрийн 176 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал (2024-2036)-д Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулахдаа ...тогтвортой хөгжлийн боловсролын үзэл санаанд суурилсан байх, өөрчлөлтөд дасан зохицох, сорилт бэрхшээлийг даван туулах, байгаль эх дэлхийгээ хайрлан хамгаалахад шаардлагатай мэдлэг, чадвар, хандлага, үнэт зүйлийг төлөвшүүлэхэд” чиглэсэн байна хэмээн сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, түүнийг боловсруулахад тавигдах шаардлагыг тусгайлан заасан.

“СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛЫН СУРГАЛТЫН ОРЧНЫ СТАНДАРТ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗӨВЛӨМЖ”-ийн дагуу гадна орчинд тавигдах стандартын дагуу орчинд суурилсан суралцахуйг дэмжихэд тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлэх, хамтран шийдвэрлэж бага насны (2-5) хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжилд эерэг, бодит үр дүн гарах боломжтой гэж үзэн энэхүү сэдвийг сонголоо.

Түлхүүр үг: Орчинд суурилсан суралцахуй, сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжил, гадна болон дотор орчинд хосолсон сургалтын арга зүй

Хэрэгцээ шаардлага

1. Улирлын таатай үед /намар, хавар/ цэцэрлэгийн гадна болон дотор орчинд хослуулах аргаар сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах илүү тохиромжтой.

2. Цэцэрлэг нь хөдөлгөөн эрүүл мэнд, хөгжмийн зориулалтын заалгүй, бүлгийн өрөө нэг хүүхдэд ноогдох талбайн хэмжээ хэт бага нь бага насны хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүйн, нийгэмшлийн хөгжилд сөрөг нөлөө үзүүлж байна гэж үзэн эцэг эх, асран хамгаалагч нартай хамтран гадна орчныг стандартын дагуу төлөвлөн, сайжруулах хэрэгцээ шаардлага үүссэн.

Судалгааны зорилго

“Орчинд суурилсан суралцахуй”-г сургалтын гадна болон дотор хосолсон хэлбэрээр зохион байгуулж сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн (2-5) танин мэдэхүйн хөгжлийн үр дүнг тооцох

Судалгааны зорилт

1. Сургалтын гадна болон дотор орчинд хосолсон хэлбэрээр сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулахад хүндрэлтэй болон ололттой талыг тодорхойлох.
2. Судалгааны арга зүйг боловсруулж, үр дүнг тооцох.
3. Хүүхдийн цэцэрлэгийн бүлгийн багш нараас тандалт судалгааг авч, дүгнэх.
4. Эцэг эхийн оролцоог нэмэгдүүлж, сэтгэл ханамжийн судалгаа авч, үр дүнг боловсруулах.

Судалгааны арга зүй

- Асуулгын арга
- Харьцуулан жиших арга
- Нэгтгэн дүгнэх арга

Судалгааны явц

Бид орчинд суурилсан сургалтын арга зүйг сургалтын гадна болон дотор орчинд хосолсон сургалтын хэлбэрээр зохион байгуулж, үр дүнг тооцох зорилгоор зохион байгуулахаар төлөвлөсөн ба хэрэгцээг илрүүлэх зорилгоор сургуулийн өмнөх боловсролд хүүхэд нь хамрагддаг. Нийт 120 эцэг, эх болон бүлгийн 80 багш нарын дунд асуулга болон тестийн аргыг хослуулан тандалт судалгааг явуулж, үр дүнг боловсруулсан болно.

Тандалт судалгаанд нийслэлийн төрийн болон хувийн хэвшлийн СӨББ хөдөө орон нутгийн СӨББ нараас болон нийслэлийн хүүхдийн 78-р цэцэрлэгийн 5-н бүлгийн 120 эцэг эх, асран хамгаалагчид хамрагдсан.

Бүлгийн багш нараас авсан тандалт судалгааны дүгнэлт:

❖ Судалгаанд нийт 80 багш хамрагдсан. Нийслэлийн цэцэрлэг 89.6%-тай, хөдөө орон нутгийн багш 10.4%-тай хамрагдсан байна.

❖ Тухайн байгууллагад 1-3 дахь жилдээ ажиллаж буй багш 49.3% байна.

❖ Хичээлийн жилийн 20-30 цагийг гадна талбайн сургалт, үйл ажиллагаа, аялал, зугаалга, экскурс үйл ажиллагаанд өнгөрүүлдэг. Бусад цагуудад танхимын үйл ажиллагааг явуулдаг.

❖ Сургалт, үйл ажиллагааг гадна орчинд зохион байгуулах нь сонирхолтой, хүүхэд байгальтайгаа ойр байх, орчин тойрноо танин мэдэх, ажиглалт хийхэд тохиромжтой, эрүүл агаарт дархлаа сайжирна гэсэн хариулт өгсөн байна.

❖ Гадна талбайд сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулахад хүндрэлтэй байдаг зүйлсэд хүүхдийн тоо их, хүүхдүүд унаж бэртэх эрсдэлтэй байдаг, гадуур хувцас өмсөж тайлахад цаг их ордог, автомашин замын хөдөлгөөнөөс болж зугаалахад хүндрэл үүсдэг, гадна талбай байхгүй, ногоон байгууламж байхгүй гэсэн хариултыг илгээсэн байна. Үүнээс үзэхэд гадна талбайн сургалтад ашиглах хэрэгцээг багш нар тодорхойлж байгаа сайн тал байгаа ч сургалтын үйл ажиллагааг цэцэрлэгийн танхимын бус хэлбэрээр зохион байгуулдаг багш нарын тоо хангалтгүй байна гэж үзэж болохоор байна.

Бид 2022-2023, 2023-2024 оны хичээлийн жилүүдэд сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн орчинд суурилсан сургалтын аргазүйг цэцэрлэгийн гадна болон дотор орчинд хослуулан зохион байгуулах зорилт дэвшүүлэн ажилласан ба багш нарын хамтын ажиллагаа, эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоог нэмэгдүүлэн ажилласан.

Тодруулбал “Цэцэгт байгууламж байгуулах”, “Хүнсний ногоо тарих”, “Сэдэвт орчин бүтээх” “Мод тарих, арчлах” зэрэг гадна сургалтын орчныг бүрдүүлсэн ба энэ нь сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд тогтвортой хөгжлийн боловсрол, тэр дундаа экологийн боловсрол олгох, практик үйлээр хүүхдийг хөгжүүлэх /цэцэгс, ургамал, хүнсний ногоо тарих, арчлах, услах зэрэг/ зэргээр танин мэдэхүйн хөгжлийг дэмжих чухал ач холбогдолтойгоос гадна хүүхдэд эх дэлхий, байгаль орчноо хайрлах, хамгаалах, сэтгэлгээг төлөвшүүлнэ хэмээн үзсэн болно.

Эхэн үе:

Дунд үе:

Сүүл үе: Ургацын баяр

Хүснэгт 1. 2024 оны 1-р улирлын гадна талбайн сургалт, үйл ажиллагааны тоо

№	Бүлэг	Орчинд суурилсан үйл ажиллагаа /цэцэгт байгууламж/
1	Бага	12 үйл ажиллагаа
2	Дунд	16 үйл ажиллагаа
3	Ахлах	18 үйл ажиллагаа
4	Бэлтгэл	20 үйл ажиллагаа
5	Холимог	16 үйл ажиллагаа

Хүснэгт 1-ээс үзэхэд, бид нийт 5 бүлэгт 82 цагийн сургалт, үйл ажиллагааг амжилттай зохион байгуулсан ба намар, хаврын урин дулаан цагт өдрийн дэглэмийн боломжтой бүх үйл ажиллагааг орчинд суурилсан сургалтын хэлбэрээр бага насны хүүхдийг илүү бодит мэдлэг, чадвар эзэмшүүлэх зорилгоор цэцэгт байгууламжийг бүтээн гадна болон дотор орчинд суурилсан суралцахуйг дэмжин ажиллажээ.

Бидний хэрэгжүүлсэн орчинд суурилсан суралцахуйг дэмжихэд чиглэсэн гадна талбайн сургалт, үйл ажиллагааны чухал үр дүнгүүдийн нэг бол сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжилд ахиц гарсан ба бид энэхүү үр дүнг бүлгийн суралцагч тус бүрээр Сургуулийн өмнөх боловсролын “гарааны” болон “үр дүнгийн үнэлгээнд” тулгуурлан гаргасан болно.

График 1. Суралцагчдын танин мэдэхүйн хөгжлийн харьцуулалт.

Энэхүү үр дүнг бид сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын орчин бүрдүүлэхдээ гадна талбайн сургалтын орчныг, танхимын сургалтын орчинтой хослуулан хүүхдийн сурах хүсэл, эрмэлзлийг өдөөн, сэдэлжүүлэх, хүүхдийг бага наснаас нь байгаль эх дэлхийтэй ойр байлгах, экологийн боловсрол эзэмшүүлэх зорилгоор бага насны хүүхдийн нас, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон сонирхолтой арга зүйгээр зохион байгуулах нь оновчтой гэсэн дүгнэлтийг хийж болохоор байна.

Үүнээс гадна 2 жилийн хугацаанд гадна сургалтын орчин болон танхимын сургалтын арга зүйг хослуулан хэрэгжүүлсэн үр дүнгээ бататгах зорилгоор түүврийн аргаар нийт 120 эцэг, эх, асран хамгаалагчдыг хамруулан сэтгэл ханамжийн судалгааг авсан болно.

Судалгаа-2. Эцэг эх, асран хамгаалагчдаас авсан сэтгэл ханамжийн судалгааны харьцуулалт:

Эцэг эх, асран хамгаалагчдын сэтгэл ханамжийн судалгааны дүгнэлт:

2021 онд эцэг эх, асран хамгаалагчдын судалгаа, 2024 оны намрын эцэг эх, асран хамгаалагчдын сэтгэл ханамжийн судалгааг харьцуулан үзвэл гадна орчны сэтгэл ханамж 2021 онд 87% байсан бол 2024 онд 97% болж өссөн байна. Мөн 5-р асуулга 2021 онд 50%-тай байсан бол 2024 онд 96.6% болж өссөн үзүүлэлттэй харагдаж байна. Үүнээс үзэхэд гадна талбайд цэцэгт байгууламж, ногоон байгууламжийг байгуулж, сургалт, үйл ажиллагаанд хослуулан ашиглах нь бага насны хүүхдийн болоод эцэг эх, асран хамгаалагчдад сэтгэл зүйн таатай байгаа нь харагдаж байна. Хүүхдийн хөгжилд бодит үр дүн гарч байгаа нь харьцуулсан графикаас харагдаж байна.

Ерөнхий дүгнэлт:

1. Мэдлэг бүтээх, судлан шинжлэх арга барилыг сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд эзэмшүүлэхдээ хүүхдийн нас, сэтгэхүй, танин мэдэхүйн хөгжлийн онцлогийг харгалзан ажиллах шаардлагатай.

2. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын гадна болон дотор орчинд хослуулан сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах нь тогтвортой хөгжлийн боловсрол, тэр дундаа байгаль орчин, экологийн талаарх мэдлэгийг нэмэгдүүлж, байгальд ээлтэй, байгаль орчноо хамгаалах үүрэг хүлээсэн иргэн бие хүнийг төлөвшүүлэхэд чухал ач холбогдолтой.

3. Бодит үйлийн орчинд хүүхэд янз бүрийн шинэ зүйлстэй танилцаж, тэдгээрийн уялдаа холбоог судлах сонирхолтой болдог. Энэ нь хүүхдэд өөрийн эргэн тойрон дахь зүйлсийг ойлгож, асуудал шийдвэрлэх хөгжүүлэхэд тусалдаг.

Туршилтын талбай, цэцэгт байгууламжид хүүхдийн хийх үйлийн жагсаалт, бага насны хүүхэд хийж буй үйлийг QR код уншуулан сонирхоорой.

Ном зүй:

1. Дулмаа, Ш. (2007). Байгаль орчинтой танилцах арга зүй. Улаанбаатар.
2. Ичинхорлоо, Ш., (2012). “Сурган хүмүүжүүлэх үндэс” . Улаанбаатар. Содпресс ХХК.
3. Сарантуяа, Ц., Шинэбаяр, Ж. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент, манлайлал. Улаанбаатар. Импрессколоур ХХК.
4. Нармандах, А., Дэлгэрмаа, Л. (2018). Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын орчны стандарт хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар. Адмон Принт ХХК.
5. Монгол Улсын Засгийн Газар. (2024). Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал (2024-2036). Улаанбаатар.

СУРГАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, ТӨЛӨВЛӨЛТ БА БАГШЛАХУЙ, СУРАЛЦАХУЙ

Нийслэлийн 103, 291 дүгээр цэцэрлэг
Б.Түвшинжаргал¹, Т.Лхамноржим², Л.Отгонжаргал³,
¹ 103 дугаар цэцэрлэгийн эрхлэгч,
² 291 дүгээр цэцэрлэгийн эрхлэгч, ³ Бүлгийн багш.
Цахим шуудан: tuvsheemon1209@gmail.com

Хураангуй:

21 дүгээр зууны хүүхдийг хөгжүүлэгч цэцэрлэгийн багш бид орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн, чадварлаг багш байхын тулд байнга суралцах, бие даан боловсрол эзэмших, мөн хөрвөн ажиллах шаардлагатай байна. Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтыг үр дүнтэй зохион байгуулахад багш бидэнд Олон улсын STEAM хөтөлбөрийн агуулгыг хөтөлбөртөө уялдуулах хэрэгцээ шаардлага тулгарсан. Хэрэгцээндээ тулгуурлан “Шимт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгч цэцэрлэгүүд мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээрээ төлөвлөлтийн шинэ загварыг гаргасан. Агуулгын уялдаатай, олон хэрэглэгдэхүүн, аргачлал бүхий сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах явц дахь багшлахуй, суралцахуйд гарч буй өөрчлөлт, ач холбогдлыг энэхүү илтгэлд дурдсан болно.

Түлхүүр үг:

- Багшлахуй
- Ялгаатай байдал
- Үйлдэн суралцахуй
- Төлөвлөгөө, төлөвлөлт
- Уялдаа холбоо

Оршил

Хүүхдийн цэцэрлэг нь 2-5 насны хүүхдэд сургуулийн өмнөх боловсрол олгодог сургалтын байгууллага юм. Сургалтын менежментийн цикл нь \PDCA\ төлөвлөлт \P\, зохион байгуулалт \D\, үнэлгээ \C\, сайжруулалт \A\ гэсэн эргэх холбоо бүхий тасралтгүй үйл ажиллагаа.

Сургалтын хөтөлбөр: Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт нь төлөвлөх, боловсруулах, турших, сайжруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх үйл явцыг багтаасан тасралтгүй цогц үйл ажиллагаа юм.

Сургуулийн өмнөх боловсролын агуулга: Бага насны хүүхдийн хөдөлгөөн, бие бялдар эрүүл мэнд, хэл яриа, математикийн болон цахим технологийн энгийн төсөөлөл, хүрээлэн байгаа орчин, урлагийн мэдлэг чадварыг хөгжүүлэх харилцааны зөв дадал, хэвшил төлөвшүүлэх чиглэлээр тогтооно¹. Сургалт, үйл ажиллагааны явцад хүүхдийн илэрхийлж буй хүсэлт хэрэгцээ, сонирхол, хариу үйлдэл, эцэг эх, асран хамгаалагчийн хүсэлт, шаардлага, арга зүйч, эрхлэгчийн өгсөн зөвлөгөө, зөвлөмжийг баримтлан бүлгийн менежментийг тогтмол сайжруулах² зэрэг эх сурвалж, эрх зүйн баримт бичгүүдийг уншин судалж хэрэгжүүллээ.

1 БШУСайдын тушаал А/164 (2020). “Чиглэл батлах тухай”, Улаанбаатар.

2 БШУСайдын тушаал А/164 (2020). “Чиглэл батлах тухай”, Улаанбаатар.

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

Бид сургалтын төлөвлөгөө, төлөвлөлтөө үр дүнтэй, зохион байгуулалттай хийхийн тулд сайжруулах зайлшгүй шаардлага гарсан. Сургуулийн өмнөх боловсролын хөтөлбөрийн агуулгыг Олон улсын “Шимт+” хөтөлбөрийн агуулгатай, уялдуулан түүнийгээ үр дүнтэй, чанартай зохион байгуулахад удирдлагын чиглүүлэг, багш нарын идэвх санаачилга, сурах хүсэл тэмүүлэл чухал.

Шинэ зууны иргэдийг төлөвшүүлэгч боловсролынхонд:

- Сургалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, төлөвлөлтөө чанаржуулах
- Багшлахуйдаа дуртай, хөгжих хандлагатай байх
- Шинэ үеийн хүүхдүүдийн ялгаатай байдлыг мэдрэх
- Шинэ сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг ашиглах арга барилдаа өөрчлөлт хийх
- ҮЙЛДЭН суралцах арга зүйн мөн чанарыг ойлгох
- Багш, удирдлагууд өөрсдөө ойлгон хүүхдэд суралцахуйд суралцах чадварт сургах хэрэгцээ байгаа тул бид энэхүү сэдвийг сонгон авлаа.

Зорилго: Агуулга, арга зүйн интеграцтай төлөвлөгөө, төлөвлөлтийг ашиглах явц, багшлахуйд гарч буй үр дүнг тооцох, суралцахуйн ялгаатай байдалд гарч буй өөрчлөлтийг илрүүлэх

Зорилт:

- Олон улсын “Шимт хөтөлбөр”-ийг үндэсний хөтөлбөртэй уялдуулан төлөвлөнө.
- Багшид тулгарч буй асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг сонгон туршин хэрэгжүүлнэ.
- Хүүхдийн ялгаатай хэрэгцээ ба суралцахуйд гарч буй өөрчлөлтийг илрүүлнэ.

Судалгааны арга:

- Эх сурвалж баримт судлах арга
- Асуулгын арга /google forms/
- Фокус ярилцлагын арга
- Туршилтын арга
- Математик боловсруулалтын арга /тоон ба чанар/

Хамрах хүрээ:

- Нийслэлийн хүүхдийн 103 дугаар цэцэрлэгийн 23 багш
- Нийслэлийн хүүхдийн 291 дүгээр цэцэрлэгийн 6 багш
- Нийслэлийн хүүхдийн 160 дугаар цэцэрлэгийн 8 багш нар хамрагдсан.

Судалгааны таамаглал: Багшийн ачааллыг багасгах, [тогтвортой хөгжлийн боловсролын зорилтуудаас дэмжих], багш мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр асуудлыг шийдвэрлэн хөгжих, ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдүүдийн суралцахуйд ахиц гарна.

Судалгааны шинэлэг тал: Үндэсний хөтөлбөрийг Олон улсын “Шимт+” /STEAM/ хөтөлбөрийн агуулгатай уялдуулан төлөвлөлтийн загвараа сайжруулах, ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдүүдийн хөгжилд гарч буй төлөвшлийн эерэг хандлага, багш нарын ажлын үр дүнгээс бусад мэргэжил нэгт багш, арга зүйч нар шууд авч ашиглах боломжтой.

Онолын хэсэг:

Шинэ зууны судлагдахууны хандлага: Судлаачид болон олон улсын судалгааны байгууллагууд 21 дүгээр зууны судлагдахууныг ихэвчлэн дараах байдлаар нэрлэж байна.

Цөм академик судлагдахуун. Эдгээр нь Математик, Шинжлэх ухаан, Хэл урлаг, Нийгмийн ухаан зэрэг уламжлалт судлагдахуун юм. Агуулгыг цээжлэхээс илүүтэй асуудлыг шийдвэрлэх шүүмжлэлтэй сэтгэх мэдлэгээ хэрэгжүүлэхэд чиглэж байна.

STEAM боловсрол. Нэр нь шинжлэх ухаан, технологи, инженерчлэл, урлаг, математик (Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics) гэсэн үгний товчлол юм. STEAM боловсрол нь бүтээлч байдал, шинийг санаачлах, асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг хөгжүүлэхийн тулд салбар дундын сургалт, практик төсөл, мэдлэгийг практикт ашиглахыг чухалчилдаг.³...

Бага насны хүүхдийг асран хамгаалах, биеийн болон оюуны хөгжлийг дэмжих, хүнлэг, бүтээлч иргэн болж төлөвшүүлэх, боловсролын суурь чадварыг эзэмшүүлэхэд хамтын үйл ажиллагаа чухал юм⁴. Хүүхдийн насны онцлог хэрэгцээ, сонирхол мэдлэг чадварын ялгаатай байдлаас шалтгаалж төлөвлөх үйл явц бүтээлч шинжтэй байна⁵.

Сургалт, үйл ажиллагааг төлөвлөхдөө:

- Хүүхдийн хөгжлийн хэрэгцээ, сонирхол, чадвар, туршлагад нийцсэн байх
- Багшийн дэмжин чиглүүлэх үйл, хүүхдийн гүйцэтгэх үйлийн харьцаа тэнцвэртэй байх
- Хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн хөгжлийг хангахад чиглэсэн сургалтын чиглэлүүдийг өдрийн дэглэмийн үйл ажиллагаатай уялдуулсан байх
- Сургалтын чиглэл бүрийн агуулга, арга зүй нэгдмэл байх
- Хүч нөөцийг зохистой хэрэглэж бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг яг хэрэгтэй хүнд нь, хэрэгтэй газар нь, хэрэгтэй цагт нь хүргэх асуудлыг үйлдлийн төлөвлөгөөний дагуу гүйцэтгэнэ⁶.

Интеграцыг боловсрол судлалын эрдэмтэд

1. Бүлэг сэдэв хоорондын интеграц.

[Агуулгын дотоод интеграцыг хийдэг нэг юмны хоёр тал] бөгөөд харилцан урвуу хос эсрэг шинжийг агуулсан агуулга бүхий сэдэв бүлэг ухагдахуун буюу хэлний үзэгдлийн харилцан бие биеэ үгүйсгэсэн ч бас харилцан нөхөх мөн нэгдэх оршихуйтай диалектик шинжлэх нь зүйтэй.

2. Хичээлийг үйл буюу арга зүйгээр нь холбоно⁷.

Үнэт зүйл: ... Сургалтын хөтөлбөртэй холбоотой бүх бодлого, журам нь дараах үнэт зүйлстэй нийцсэн байх ёстой. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал нь багшлахуйн арга, стратегийн хувьд дараах шилжилтийг чухалчилж байна. Үндэсний сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал нь багшлахуйн арга стратегийн хувьд тэгш хамруулах үзэл санаанд үндэслэнэ⁸.

Судалгааны хэсэг:

Судалгааг бид:

1. Баримт материал судлах арга
2. Фокус ярилцлагын судалгаа
3. Асуулга судалгаа
4. Туршилт судалгаа гэсэн 4 аргаар авч судалгааны дүгнэлтээс асуудлыг илрүүлэн тухай бүрд шийдвэрлэх гарцыг хамтран гаргаж төлөвлөгөө төлөвлөлтдөө тусган хэрэгжүүлж үр дүнг тооцов.

Судалгаа 1: Баримт материал судлах

Үндэсний хөтөлбөр Шимт+хөтөлбөрүүдэд хийсэн баримтын шинжилгээ

Хүснэгт 2

	Үндэсний хөтөлбөр	Шимт+ STEAM сургалт	Тайлбар
Гарын авлага	Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зөвлөмж 2019 он /1 ном/	Багшийн ном-3, 4, 5 нас Хүүхдийн ном-3, 4, 5 нас Эцэг эхийн ном-3, 4, 5 нас Угсрах заавар нас бүрээр	ОУ хөтөлбөр нь багшид ашиглах олон төрлийн зааварчилгаатай
Зорилго	Бага насны хүүхэд бүр бие, оюун ухаан, сэтгэлээр эрүүл өсөн бойжих, өөрийн онцлог бүтээлч үйлээрээ хөгжих, бие бялдар, нийгэмшихүйн чадамжийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ ⁹ .	3, 4, 5 насны ангиллаар 8 бүлэг сэдэв бүрдээ 2-3 зорилгыг агуулсан. 3-нас-22, 4-нас-22 5-нас-22 зорилгын хүрээнд хүүхдийн хөгжлийг дэмжинэ.	
Агуулга	Агуулга 3 түвшин сургалтын чиглэл бүрээр ХЭМ-102, Хэл яриа-45 БНО-28, МЭТ-42 Хөгжим, Дүрслэх-63	5 насны жишээн дээр 8 бүлэг сэдэв 32-дэд сэдвийн хүрээнд агуулга бүр 6 нийт-192 агуулгатай.	Сургалтын чиглэл бүрээр агуулга тодорхойлсон.

7 Батхуяг, С. (2015). Боловсрол судлал. Улаанбаатар.

8 Монголын багш нарын 8 дугаар их хурал. Боловсролын Хүрээлэнгийн захирлын илтгэлээс

9 БШУЯ. (2019). Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх зөвлөмж. Улаанбаатар.

Хэлбэр	Тоглоом, танин мэдэхүй, төсөлт, Сургалт, үйл ажиллагаагаар цэцэрлэг бүр төлөвлөгөө төлөвлөлтөө улирал, сар, өдрөөр, өдрийн дэглэмтэй	Лаборатори танхимаар Тоглоомын, танин мэдэхүй, төсөлт суурилсан чиглэл. Ажил гүйцэтгэх алгоритмтай	
Аргазүй	Багш бүр өөрийн арга барилаар сургалтын үндсэн аргатай уялдуулан сургалтаа зохион байгуулна.	6D алхамчилсан аргазүйгээр хичээллэнэ.	Ажил гүйцэтгэх алхмуудтай
Үнэлгээ	Багш, хүүхдийн хөгжлийг • Явцын үнэлгээ • Үр дүнгийн үнэлгээ	Дөрвөн дотны найзаар баатруудын дүрээр өөрийн бүтээлч чадварыг хүүхэд өөрөө үнэлнэ.	Хүүхдийн нийгэмшихүйн хөгжлийг илүү түлхүү үнэлдэг.

Хүснэгт 3

“Үндэсний хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт		“Шимт хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилт	
Давуу тал	Сул тал	Давуу тал	Сул тал
✓ Хүүхэд төвтэй. ✓ Сургалтын төлөвлөгөөг жил, улирал, сараар боловсруулдаг. ✓ Сургалтын төвүүдэд баяжилт их хийгддэг. ✓ Багшийн ур чадвар хөгждөг.	✓ Бичиг цаас их учраас багшид ачаалалтай. ✓ Хүүхэд бүртэй ажиллах цаг бага. ✓ Хүүхдийн сонирхол хэрэгцээнд тулгуурласан хэрэглэгдэхүүн дутмаг. ✓ Багш нар үзүүлэн тараах материал их хийдэг	• Ном гарын авлага бэлэн. • Хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн. • Хүүхдийн цогц хөгжлийг дэмжиж 6D алхмыг олгодог. • Багшийн ачааллыг багасгаж, цаасны ажлыг хэмнэсэн. • Хүүхэд 100% оролцдог. • Уян хатан, уялдаа холбоотой. • Шинжлэх ухаанч мэдлэгийг олгодог өөрийн хэрэглэгдэхүүнтэй, үйлдэн суралцдаг. • Танин мэдэхүй, тоглоом, төсөлд суурилсан төлөвлөлт нэгдмэл арга зүйтэй.	• “Шимт” тоглоомын хүрэлцээ бага хүртээмжийг нэмэгдүүлэх. • Олон ном зэрэгцүүлэн ашигладаг. • QR кодтой ажиллаж сурах.

Хоёр: Фокус ярилцлага судалгааны дүгнэлт: \Хавсралт-3

Судалгаанд хамрагдсан багш нарын дийлэнх 90% хувь нь: Багшид ачаалал ихтэй, цаас их хэрэглэдэг, долоо хоног бүр төлөвлөлт бичиж батлуулдаг, хүүхэд бүртэй тулж ажиллах цаг бага, хөтөлбөрт байнга өөрчлөлт ордог, гар дээр тогтсон арга зүйн гарын авлага байхгүй. Сургалтын хэрэглэгдэхүүн их хийдэг нь багш, багшийн туслахад ачаалал ихтэй болдог.

Асуудал: Дахин нэг өөр хөтөлбөр оруулж ирээд дахин тусдаа төлөвлөгөө, төлөвлөлт хийх нь гэсэн айдас.

Шийдэл: Олон улсын “Шимт” хөтөлбөрийн агуулгыг Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын хөтөлбөртэй уялдуулсан төлөвлөлтийн загвар гаргах

Хоёр: Асуулга судалгааны дүгнэлт: /Хавсралт - 1/

Судалгаанд оролцогч багш нарын дийлэнх хувь буюу 78% нь “Шимт хөтөлбөр”- ийн агуулгыг өдрийн сургалт, үйл ажиллагаандаа тусган хэрэгжүүлсэн нь сургалт, үйл ажиллагаа үр дүнтэй зохион байгуулагдах эхлэл тавигдаж байна гэж бид үзлээ. Сургалтын төлөвлөлт нь уян хатан, уялдаа холбоотой тэнцвэртэй байдлыг хадгалсан байх нь чухал болох нь энэ судалгаанаас харагдаж байна.

Асуулга судалгаанаас үүссэн асуудал нь: Үлдсэн 22% хувьд яагаад энэхүү төлөвлөлтөө өдрийн дэглэмдээ тусган төлөвлөхөд асуудал үүсээд байгааг дүгнэн харахад залуу багш нар байгаа нь судалгааны хамрагдалтаас илэрсэн. Иймд төлөвлөгөө, төлөвлөлтөө хийхэд хэрхэн дэмжлэг үзүүлэх ямар дэмжлэг үзүүлэх вэ? гэсэн асуудалд

Шийдэл нь: Залуу багш нарыг “Шимт” хөтөлбөрийн анхан шатны сургалтад хамруулах, туршлагатай багш нартай хамтран төлөвлөлтөө хийх боломжтойгоор шийдвэрлэв.

Туршилт судалгааны явц, үр дүн:

“Шимт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн туршилт судалгааны дүгнэлт:

1. Судалгаанд “Шимт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж буй ЧД-103, 291, СБД-160 дугаар цэцэрлэгүүдийн багш, арга зүйч нар хамрагдсан.
2. Шимт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд 3-5 насны ном гарын авлага материалууд багшийн гар дээр бэлэн ирж байгаа нь давуу тал байна.
3. Төлөвлөгөө, төлөвлөлтийг сургалтын хөтөлбөртэй уялдуулан холбож байгаа нь багш нарт агуулгаа ойлгож нэгдмэл арга зүйгээр хүргэхэд дөхөм.

Тус судалгаанд хамрагдсан багш нарын ихэнх хувь нь багшийн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр ажиллахад ажилласан жил, туршлага, нас, өөр байсан ч Багш-Багшаасаа суралцаж, шийдвэр гаргах зэрэг нь давуу талтай байна гэсэн хариулт өгсөн.

Судалгаа 3: Фокус бүлгийн ярилцлагын тэмдэглэл:

Багш нар:... цэцэрлэг Арга зүйч энэ сургалтад суугаагүйн улмаас бидний ойлголт нэгдэхгүй байна. Бид төлөвлөлтийн загвараараа биш хуучин төлөвлөлтөөрөө багш бүр тус тусдаа бичиж байгаа.

Орон нутгийн багш нар: Багаараа ажиллах боломжтой ч, залуу багш нар ард үлддэг тал байна.

Төлөвлөгөө төлөвлөлтөө сайжруулан ажиллаж буй багш нарын кейс:

Дүгнэлт:

Эрхлэгчийн зүгээс хөрөнгө оруулалтыг хэрэгжүүлж, сургалтын таатай орчинг бүрдүүлэхэд анхаарч байхад хандлага зөв багш нар өөрөө хүүхэдтэйгээ хамтдаа суралцаж хөгжих хүсэл тэмүүлэлтэй байхад, хандлага буруу багш өөрөө хөгжихийг хүсэхгүй, ОУ-ын энэ их үнэ цэнэтэй хөтөлбөрийн үр ашиг гаргаж, хүүхэд хөгжүүлэхэд санаачлагагүй ажиллаж байгаа багш, дур сонирхолгүй байгаа нь харагдаж байна.

21-р зууны “STEAM” хөтөлбөрийг ОУ-ын түвшинд хэрэгжүүлэн хөгжүүлж байгаа, улс орны хүүхдүүдтэй Монгол хүүхдүүдийг ижил түвшинд хөгжүүлэх тоглоомын үнэ цэнэтэй багцыг ашиглаж, үр дүнг гаргах нь бидэнд чухал юм.

Ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдүүдийн кейс судалгаа: **Багшийн ажиглалтын тэмдэглэлээс**

Хүүхдийн ажиглалтын тэмдэглэл Хүснэгт 5

Он	Хичээллэсэн хугацаа	Хүүхэд	Тайлбар	Үр дүн
2022	3-5 сар	Ц.Э	Аутизм оношлогдсон	2 сар хичээллээд. Хүүхэд эгцлэн харахгүй лаборторид орох үед найзуудтайгаа хамт ороод дарааллын дагуу зогсох хэдий ч зааврын дагуу угсрахгүй өөрийн хүссэн зүйлээ угсарна. Өвөрмөц шинэ загвартай бүтээл хийн түүгээрээ бахархан тоглоно.
2023	2 жил	У.Т	Эцэг эхийн анхаарал сул	У.Т: 5 настай. Улсын анхдугаар тэмцээнд ороод 3 байрт шалгаран хүрэл медалиа бариад зогсож байхдаа: - 2 багштайгаа байх хамгийн гоё. - Би ерөөсөө багш болно. Хүүхдүүдэд яаж тоглохыг зааж өгнө. Багш байх хамгийн гоё гэж хэлэв.
2023	2 жил	Д.Т	Гэр бүлийн анхаарал сайн	Д.Т:-Багшаа хэдийг авах вэ? асууна. Би зөв авсан байна уу? шалгаад өгөөч. 2 сарын дараа заавраа харан, өөрөө сонголтоо хийгээд нэмэлт зааврын дагуу угсарч эхэлсэн. “STEAM” хөтөлбөрийн GREEN MECH MONGOLIA-2024 Улсын Анхдугаар улсын уралдаанд 3 байрт шалгаран 1 цагт 15 загвар угсарсан. STEAM тоглоомын GREEN MECH WORLD -2024 олон улсын тэмцээнд оролцох эрх авсан. Тэмцээндээ амжилттай оролцон Монгол улсаа төлөөлөн оролцсон. Тэмцээний хамгийн бяцхан оролцогч Дурсамжит “Алтан медаль” хүртсэн амжилт гаргасан. Эцэг эх, хүүхдээ сайн ойлгон дэмжиж байсан.
2023	1 жил	А.О:	Зөрүүд	Багш заавар өгөх үед надад хийгээд өгөөч гээд сайн хийдэг хүүхэдтэй хамтран хийнэ. Өөртөө итгэх итгэл тааруу би хийж чадахгүй байна гэв. 6 сарын дараа багшаа ингээд хийлээ. Зөв үү гээд өөрийн хийсэн тоглоомоо асууж байна. Бие даан өөрөө хийхэд суралцаж байна. Өөртөө итгэх итгэл нэмэгдсэн.
2023-2024		М.Т	Дауны хам шинж оношлогдсон	2023 он 11 сар М.Т даун оноштой. Бусад хүүхдүүдийн блокуудыг авч хаядаг байсан. хараад танхимд орсны дараа сагс дүүрэн тоглоом авна. Тоглоомоо орхиод цааш явлаа. Бусад хүүхдүүд хийж буй загвараа дуусгаад хамт хураав. Жижиг кубыг олноор нь цувуулан хийх дуртай. Энэ үйлдлээ давтан хийнэ. Бусад хүүхдэд саад болохоо больсон. Зохион бүтээх дуртай болсон.

2024	3 сар	Б.Х	Өөртөө итгэлгүй-	Хичээл дуусах үед: - Би хийж чадахгүй байсан гээд угсраагүй гэв. -Хичээл эхлэх үед чадахгүй зүйлээ асуугаарай гэхэд уйлав. Дараагийн удаа зааврыг нь тайлбарлаад, дарааллын дагуу заавар өгөхөд багшийн дэмжлэгтэй угсрах оролдлого хийсэн. 4 цагийн хичээлийн дараа өөрөө хийх итгэл нэмэгдсэн. Өөрөө хийгээд чадахгүй найздаа тусалж байна.
2024-2025	1 жил	М.Т	Дауны хам шинж оношлогдсон	Цэцэрлэгтээ ирэх маш дуртай, ангийн хүүхдүүд ирэх үед нь баяр хөөртэй угтаж авдаг. Багштайгаа хамт 2 блокоос бүрдсэн хэвийн боов хийнэ. Багш блок санал болгоход аваад эвлүүлэн хажуугийн ширээнд угсран тавина. Тавгийн идээ угсрах үед өөрийн хийсэн хэвийн боовыг өрж тавиад баяртай байна. Сагсанд байгаа блокуудаа хэлбэр өнгөөр нь ялган хурааж байна.

Ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдүүдтэй ажилласан багшийн тэмдэглэлд хийсэн дүгнэлт:

- Хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн сургалт, үйл ажиллагаа нь хүүхэд бүрийн хөгжлийг чанартай дэмждэг байна. Багшийн дэмжлэг зөв хүүхэд өөрөө үйлийн эзэн байх боломжтой орчин хэрэглэгдэхүүн нь тэдэнд эерэгээр нөлөөлдөг болохыг харуулж байна.
- Багшийн тэмдэглэлээс багш өөрөө мэргэжилдээ өсөх хандлагатай хүүхдийг сайн ажигладаг зүрх сэтгэлд нь хүрсэн багш байна.

Судалгааны таамаглал баталгаа:

Багшийн ажлын ачааллыг багасгаж цаасыг хэмнэх, ажлын байрандаа хөгжих, Багш- Багшаасаа суралцах боломжтой. Багш хүсэхгүй бол хөгжих боломжгүй үлдэнэ.

Ерөнхий дүгнэлт:

1. Энэхүү төлөвлөлтийн загвар нь агуулгын уялдаа холбоотой бөгөөд нэг ижил төлөвлөлтөөр бичих нь багш нарт ачаалал бага, хүүхэдтэй ажиллах цагийн нөөц нэмэгдэж байна.
2. “Шимт” хөтөлбөрийг цаашид хэрэгжүүлэн нэмэлт хийж, өөрийн хөрсөн дээр буулгах хэрэгтэй.
3. Хүүхэд тоглох үедээ бүтээлчээр шинийг сэдэн, асуудлыг шийдэж бие даан хийж гүйцэтгэх чадвартай болж байна.
4. НҮБ-ын “Тогтвортой хөгжлийн зорилго 2030” хөтөлбөр нь дэлхий дахинд тогтвортой байдал бий болгоход боловсролыг хувирган өөрчлөх шаардлагатайг уриалсан. Энэ өөрчлөлтийг хийхэд сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад “ШИМТ+” хөтөлбөр гол хөтөч, чиглүүлэгч нь болж байна.
5. Бидний таамагласнаар багшлахуйн хөгжил, хүний хөгжил цаасны хэрэглээ багассан буюу зөв хэрэглээ гэсэн зорилтуудыг дэмжиж байна.

Дэвшүүлж буй санаа:

- ✓ Хэрэглэгдэхүүн анги бүрээр байх
- ✓ 2 настай хүүхдийн хөтөлбөрийг боловсруулах
- ✓ Сэдвийг уян хатан, олон сэдвээр загвар бүтээх аргачлалтай болох
- ✓ Багш өөрөө хөгжих хүсэл тэмүүлэлтэй байх

Бүлгийн багш нарт

- ✓ Багшлахаасаа илүүтэй суралцагч байх

Удирдлагүүдэд

- ✓ Хуучнаасаа суралцаж, шинийг эрэлхийлж туршин сайжруулдаг тулд зоригтой бай.

Бодлого хэрэгжүүлэгч нарт - Асуудал - шийдэл

- ✓ Хөрөнгө оруулалт болгоод бидэнд хүлээлгэж өгсөн үнэ цэнэтэй хөтөлбөрийг бид ҮНЭ цэнэ бүтээн хэрэгжүүлэх гэж хичээж явааг ойлгох, боломжийг эрэлхийлэхэд дэмжлэг үзүүлэх.
- ✓ Нэгжээс гарч байгаа санал санаачлагыг түгээн дэлгэрүүлэх туршлага хуваалцах үйл ажиллагааг дэмжих хамтран ажиллах хэрэгцээ шаардлага байна.

Ном зүй:

1. БШУЯ. (2020). Цэцэрлэгийн менежмент манлайлал. Улаанбаатар.
2. БШУсайдын А/164 тушаал. (2020). Чиглэл батлах тухай. Улаанбаатар.
3. УИХ. (2023) Сургуулийн өмнөх болон Ерөнхий боловсролын тухай хууль. Улаанбаатар.
4. Сарантуяа, Д. (2020). Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар.
5. Оюунцэцэг, Н. (2023). Насан туршийн суралцахуй 1 дүгээр боть. Улаанбаатар.
6. Пүрэвдорж, Ч. (2010). Багшлахуйн менежмент. Улаанбаатар.
7. Шимт хөтөлбөрийн ном, гарын авлага. Улаанбаатар.
8. Цэдэвсүрэн, О. (2018). Менежментийн үндэс. Улаанбаатар.
9. Цэндсүрэн, Д. (2022). Багшлахуй болон суралцахуйн чиг хандлага, идэвхтэй сургалтын арга зүй. Улаанбаатар.
10. Ундрах, М. (2012). Идэвхтэй сургалтын аргууд, түүнийг хичээлд хэрэглэх боломж. Улаанбаатар.

ДИГИТАЛ ОРЧИНД ИНТЕГРАЦЧИЛАН БАГА НАСНЫ ХҮҮХДИЙН СУРАЛЦАХУЙН ҮЙЛИЙГ ДЭМЖИХ БОЛОМЖИЙГ ЭРЭЛХИЙЛСЭН НЬ

Нийслэлийн 113 дугаар цэцэрлэг
Мөнхзаяа.Ц¹, Баярмаа.О², Оюун-Эрдэнэ.Э³
^{1,2,3} Бүлгийн багш
ts.munkhzaya91@gmail.com

Оршил

Өнөө үед суралцахуйн орчин илүү ухаалаг орчин болж байгаа бөгөөд энэ нь тухайн нөхцөл байдалд тохируулж болох цахим төхөөрөмжөөр тоноглогдсон суралцах үйл ажиллагааг бүх талаар дэмжсэн бодит орчин юм. Технологийн тусламжтайгаар бий болгосон суралцахуйн ухаалаг орчин сурах үйл ажиллагааг дэмжсэн урд өмнө байгаагүй баялаг нөөц материал, тоног төхөөрөмж программ хангамжийг бүрэн ашиглаж, бүх талын боломжоор хангагддаг. **Дижитал орчин** нь компьютер, ухаалаг төхөөрөмж, сүлжээний тусламжтай үүссэн цахим болон мэдээллийн орчин юм. Баяжуулсан бодит байдал (AR) гэж виртуал бодит байдлыг бодит орчинтой хослуулсан хувилбарыг хэлнэ хэмээн авч үзсэн байна. Энэхүү орчныг хүүхдийн цэцэрлэгт бүрдүүлж, сургалт үйл ажиллагаанд зохистой хугацаанд ашиглах боломжийг бүрдүүлэх нь чухал тул бидний судлаачид дижитал орчны хувилбарыг боловсруулж, интеграцчилан хүүхдийн хөгжлийг дэмжих сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулж үр дүнг илрүүлэхийг зорьсон болно.

Түлхүүр үг: Баяжуулсан бодит байдал, Блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшин

Судалгааны зорилго:

Бага насны хүүхдэд тохирсон дижитал орчны хувилбарыг бүрдүүлж, видео контентээр дамжуулж хүүхдийн хөгжилд ахиц гарах боломжтой эсэхийг илрүүлэх

Зорилт:

- ✓ Бага насны хүүхдийн суралцахуйн онцлогийг илрүүлэхтэй холбоотой хүүхдийн суурь судалгаанаас хэрэгтэй дата мэдээлэл цуглуулах
- ✓ Сургалтын конективизмийн онолын талаар материал судлан холбож, цэцэрлэгт дижитал жишиг орчныг бүрдүүлэх хувилбарыг боловсруулж, цахим санг бүрдүүлэх
- ✓ Зохион байгуулах үйл ажиллагааны төрлүүдийг гаргах, багш нарт хэрэгцээтэй тулгамдсан асуудлыг илрүүлэх
- ✓ Дижитал орчинд ахлах бүлгийн хүүхдүүдийн дунд сургалт зохион байгуулж Блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшинд суурилан хүүхдийн хөгжлийн ахицыг илрүүлэн үр дүн боловсруулах
- ✓ Туршлага болгон түгээх

Хамрах хүрээ:

СХД-ийн 113-р цэцэрлэгийн дижитал орчны хувилбар “Мини театр”-т зохион байгуулсан ажлын явц

Судалгааны арга:

- Туршилтын арга
- Асуулгын арга
- Математик-Статистикийн арга
- Эрэмбэлэн цэгцлэх арга

Онолын үндэслэл

Орчин үеийн суралцахуйн орчны ойлголтод анги танхимаас гадна гэртээ, суралцахуйн стадион, виртуал орчин зэргээр сурах орчин ухаалаг болж, ухаалаг анги, ухаалаг сургууль, технологиор баялаг суралцахуй, ирээдүйн сурах орчин зэрэг олон янзын нэр томьёо болж байгаа нь суралцахуйн ухаалаг орчинтой төстэй бөгөөд мэдээллийн технологи ашиглан хүүхдэд бие даан суралцах орчин бүрдүүлэхэд чиглэж байна. (Бадарч, Д. 2021) Суралцахуйн ухаалаг орчин нь тухайн нөхцөл байдалд тохируулж болох цахим төхөөрөмжөөр тоноглогдсон суралцах үйл ажиллагааг бүх талаар дэмжсэн бодит орчин юм. Түүнчлэн хүүхдийг багаас нь суралцахуйн үйл ажиллагаанд дурлуулж, тэдний сурах арга барил, зан төлөв, сэтгэн бодох онцлогт тулгуурлан суралцах нөхцөлийг бүрдүүлэх технологийн шийдлүүд бий болсон.(Оюунцэцэг, Н. 2024) Суралцахуй нь мэдлэгийн зураглал, график байгуулах тэдний хоорондын уялдаа холбоог тод харуулж өгөх зэрэг үр дүнд чухал түлхэц болно. Энэхүү үзэл санааг орчин үед түгэн дэлгэрч байгаа коннективизм онолоор дэлгэрүүлэн авч хүснэгт 1-д харууллаа.

Хүснэгт 1. Коннективизм онолын мэдээлэл

Коннективизм	
Төлөөлөгчид	Жорж Саймон, Стелн Дауна
Боловсролын зорилго	Интернэт технологи ашиглан солилцох, суралцах
Суралцахуйн гол судлагдахуун	Цоо шинэ төрлийн суралцахуй, харилцан яриа, мэтгэлцээн
Суралцах үйл ажиллагааг үзэх үзэл	Суралцахуйн цоо шинэ арга зам
Суралцахуй хэрхэн явагддаг	Сүлжээнд тархсан байдалтай, технологийн хувьд илүү хөгжсөн дүрс зургийг таних, тайлбарлахад чиглэх
Мэдлэг дамжуулалт хэрхэн явагдах вэ?	Сүлжээнд холбогдох замаар
Суралцахуйн төрөл	Мэдлэгийг олон эх үүсвэр, хурдан өөрчлөгдөх мэдээлэл маш нарийн төвөгтэй суралцахуй

Дижитал орчин нь компьютер, ухаалаг төхөөрөмж, сүлжээний тусламжтай үүссэн цахим болон мэдээллийн орчин юм. Баяжуулсан бодит байдал (AR) гэж виртуал бодит байдлыг бодит орчинтой хослуулсан хувилбарыг хэлнэ хэмээн авч үзсэн байна.

Энэхүү орчныг хүүхдийн цэцэрлэгт бүрдүүлж, сургалт үйл ажиллагаандаа зохистой хугацаанд ашиглах боломжийг бүрдүүлэх нь чухал юм.

Бага насны хүүхдийг үлгэр зохиолтой танилцуулахдаа дижитал орчныг түшиглэн зохион байгуулах боломжтой бөгөөд хүүхдэд зориулсан хүүхэлдэйн киног зөв сонгож, сургалтад ашиглах нь үр дүнтэй юм. Бага насны хүүхдийг үлгэр зохиолтой танилцуулж, хэл ярианы хөгжлийг дэмжих, Блумын танин мэдэхүйн түвшинчилсэн асуултад хариулах, ярилцах зэргээр хүүхдийн хөгжлийг үнэлж, үр дүнг тооцож болно. Блумын таксаномийн танин мэдэхүйн түвшний үнэлгээний онцлогийг хүснэгт 2-т харууллаа.

<i>Хүснэгт 2. Блумын таксономийн танин мэдэхүйн түвшин</i>	
Сэргээн санах	Мэдээллийг эргэн санах
Ойлгох	Ерөнхий санааг ойлгох
Хэрэглэх	Ойлгосон санаагаа асуудал шийдвэрлэхэд ашиглах
Задлан шинжлэх	Мэдээллийн дотоод утга санааг задлан гүнзгийрүүлэн ойлгох
Бүтээх	Шинэ, хуучин мэдлэгийн ялгаа холбоог олж харж, санаа гаргах
Үнэлэх	Эргэцүүлэн бодож мэдээлэлд үнэлгээ өгч өөрийн бодол санааг илэрхийлэх

Хүүхэд сурсан зүйлээ сэргээн санах, өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа хэрэглэх, өөрчлөх, шинэ зүйлийг бүтээх чадварт суралцахад Блумын таксономи чухал юм.

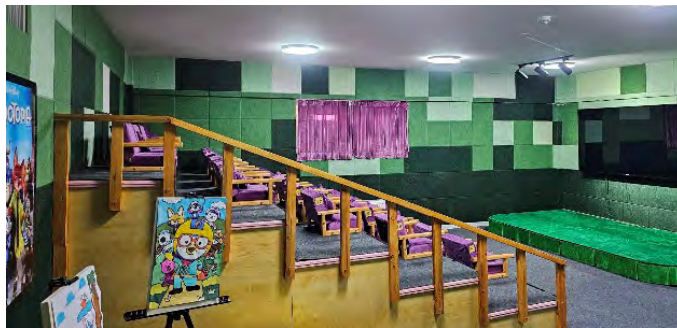
Зураг 1. Блумын таксономийн танин мэдэх зүй тогтол, бодит чадварын үнэлгээ

Судалгааны явц, үр дүн

Сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, хүүхэд сонирхолтой аргаар өөрөө мэдлэгээ бүтээх, суралцах, хөгжлийн ахицыг бий болгох зэрэг боломжийг эрэлхийлсэн, дижитал орчны жишиг хувилбарыг бий болгож ажилласан болно.

Зураг 2. Дижитал орчин бүхий мини кино театр

Цахим сангийн бүрдлээс:

- AR технологийн 13 сэдэв бүхий puzzle, танин мэдэхүйн 83 дүрслэл бүхий Монгол ахуйг харуулсан ханын зураг
- Цахим 24 сургалт, үйл ажиллагааг Qr коджуулан дугаарласан Medle.mn-д байршсан 32 интерактив хичээл

Бага насны хүүхдийн сургалтын зорилгоор ашиглах 12 хүүхэлдэй кино, 8 үлгэр зэрэг болно.

Зураг 3. Цахим сангийн бүрдэл

Хүүхэлдэйн киног сонгохдоо судлаач Ц.Өлзийхишигийн “Хүүхдийн хөгжилд хүүхэлдэйн киноны нөлөө” эрдэм шинжилгээний өгүүлэл тусгагдсан жагсаалтыг үндэслэл болгосон.

Судалгааны хэсэг:

Нийслэлийн 113 дугаар цэцэрлэгийн 20 бүлгийн нийт 424 хүүхдүүдийн хувийн хавтасны (Бяцхан цох) мэдээллээс хүүхдийн дуртай зүйлсээс хамгийн их давтагдсан хариултуудыг судалсан судалгаа:

Хүснэгт 3. Хүүхдийн дуртай зүйлсийн жагсаалтын эрэмбэлэлт

Эрэмбэлсэн дугаар	Миний хайрладаг амьтан	Миний дуртай үлгэр	Миний дуртай хүүхэлдэйн кино
I	Нохой - 173	Ухаант хүүгийн үлгэр-61	Ноён талхчны үсчний газар-107
II	Муур - 105	Ухаант туулай-58	Зуузуугийн найзууд-74
III	Туулай - 58	Манжин-53	Цэцэн Мэргэн хоёр-72
IV	Бамбарууш - 23	Гурван тоорой-41	Поророгын найзууд-49
V	Шувуу - 18	Улаан малгайт-39	Ами Тами хоёр-41
Бусад	47	172	81

График 1. Хүүхдийн дуртай зүйлсийн эрэмбэлэлтийн хувь

Хүүхэд дуртай зүйлээ хийх үед эерэг сэтгэл хөдлөлтэй болж, танин мэдэхүйн хөгжил нь эрчимтэй явагдаж байдаг. Тиймээс хүүхдүүдийн хамгийн их дуртай, хамгийн сонирхож байгаа үлгэр, хүүхэлдэйн киног зөв зохистой, сонирхолтойгоор шинэ орчинд хүргэх нь суралцахуйг дэмждэг. Иймээс бид цахим сангаа бүрдүүлэхдээ хүүхдийн дуртай зүйлийн судалгаан дээр үндэслэн бүрдүүлсэн болно.

Түүнчлэн дижитал орчинд зохион байгуулсан ажлын үр дүнг тооцохдоо ахлах бүлгийн хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээг “Цэцэн Мэргэн хоёр” сургамжит зохиолд суурилан зохион байгуулахад дараах үр дүн гарсан.

График 2. Блумын таксономийн үнэлгээ

Дээрх хүснэгт болон судалгааны үр дүнгээс дүгнэхэд хүүхдийн сонирхлыг татахуйц, тэдний нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон дижитал орчин нь сургалт үйл ажиллагааг зохион байгуулахад багшийн үйл ажиллагааг дэмжихэд эергээр нөлөөлөхөөс гадна хүүхдүүд уг зохиол, үлгэрийг ойлгох, асуултад хариулах зэрэгт үр дүнгээ өгсөн байна. Түүнчлэн “Цэцэн Мэргэн хоёр” зохиолд тулгуурлан багшаас нийтдээ 6 түвшинд 48 асуулт, үйл ажиллагааг зохион байгуулсан байна. Үүнийг хүснэгт 4-т харууллаа.

Хүснэгт 4. Блумын таксономийн асуултуудын тоо

Зохиолын нэр	Блумын таксономийн түвшин	Асуултын тоо
Цэцэн Мэргэн хоёр	Сэргээн санах	1
	Ойлгох	9
	Хэрэглэх	9
	Задлан шинжлэх	9
	Үнэлэх	11
	Бүтээх	9

Хүснэгт 4-өөс дүгнэхэд хүүхдүүдэд мини кино театр ихээхэн үр дүнгээ өгсөн бөгөөд хүүхдүүд зохиолд суурилсан аргын үнэлэх түвшний асуултад хариулах чадвар сайн байна.

Мини кино театрт зохион байгуулсан “Цэцэн Мэргэн хоёр” зохиолын явцад хамгийн өндөр оноо авсан асуултуудыг эрэмбэлэн гаргасан.

Хүснэгт 5. Асуултын түвшин

Блумын таксономийн түвшин	Багшийн асуултууд
Санах	-Энэ ямар нэртэй зохиол бэ? -Чи кино театр ороход ямар байсан бэ? -Чи бусдад тусалдаг уу?
Ойлгох	-Хүүхдүүд нүүрэн дээр юу харж байна вэ? -Чи хэнд тусалж чадах вэ? -Чи ямар тоглоомоор бусадтай тоглож байсан бэ?
Хэрэглэх	-Чи хэдэн хүүхэдтэй тоглож байсан бэ? -Чи тоглоомоо өөрөө хураадаг уу? -Хэрэв чи байсан бол юу хийх байсан бэ?
Задлан шинжлэх	-Чамд нийтлэг зүйл бий юу? -Зөв зүйл хийсэн гэж бодож байна уу? Эсвэл буруу гэж бодож байна уу? -Яагаад үргэлж түүний тухай ярьдаг вэ?
Үнэлэх	-Чи гэртээ хэнд тусалж байсан бэ? Хэрэв чи бусдад тусалбал ямар хүрэх үр дүн бэ?
Бүтээх	-Бусдад тусаланы дараа хүүд ямар сэтгэгдэлтэй байсан бэ? -Хэн чамд тусалж байсан вэ?

Бидний бүтээсэн Мини кино театрын үйл ажиллагааны онцлог нь хүүхдэд сонирхолтой, хөгжилтэй, тэдний сэтгэлийн хөдөлгөөнийг дэмжихэд чиглэгдсэн бөгөөд Сонгинохайрхан дүүргийн хэмжээний 30 гаруй цэцэрлэгийн 215 гаруй багш нарт туршлагаа түгээсэн болно. Цаашлаад цэцэрлэгт дижитал жишиг орчныг бий болгож, хүүхдэд зориулсан Мини кино театрт сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулах нь ихээхэн үр дүнтэй болох талаар туршлага солилцсон цэцэрлэгийн багш нар ч саналаа илэрхийлсэн.

Дүгнэлт:

Бидний судлаачид судалгааны хүрээнд дараах дүгнэлтийг хүргэж байна.

- ✓ Боловсролын коннективизмын онол нь сургалт үйл ажиллагааг цахим технологи, сүлжээгээр дамжуулан зохион байгуулах талаарх онол бөгөөд энэхүү чиглэлээр гүнзгийрүүлэн судалж, цаашид хэрэгжүүлэх нь чухал юм.
- ✓ Бага насны хүүхдийг цахим технологитой зөв харилцаж, хэрэглэж сурахад дижитал орчин нөлөөтэй бөгөөд хүүхдийг цахимаас хэт холдуулах гэж хориглох нь тэдэнд сөрөг нөлөөтэй юм.
- ✓ Бага насны хүүхдийн сонирхлыг татсан хүүхэлдэйн кино, сургалтын зориулалттай видео контентыг үзэх таатай орчныг бий болгож, орчныг интеграцчлан сургалтыг зохион байгуулснаар хүүхдийн хөгжлийн түвшин ахиц гарах боломжтой байна.
- ✓ Мини кино театрын үйл ажиллагаанаас цэцэрлэгүүд туршлага судалж, өөрсдийн онцлогт тохируулан бүтээх боломжтой юм.
- ✓ Мөн бид оюуны өмчийн эрхийн асуудлаар шаардагдах баримт бичгийг бүрдүүлэн ажиллаж байна.

Ном зүй:

1. Бадарч, Д. (2021). Дээд боловсролын онол арга зүй. Улаанбаатар.
2. Жанет Гонзалез Мина. (2024). Бага насны боловсролын үндэс. Улаанбаатар.
3. МУБИС. (2021). Боловсролын сэтгэл судлал. Улаанбаатар.
4. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн суралцахуй III боть. Улаанбаатар.

ӨГҮҮЛЛЭГИЙГ ХИЧЭЭЛ ХООРОНД ИНТЕГРАЦЧИЛЖ, СУРАГЧДЫН БҮТЭЭЛЧ СЭТГЭЛГЭЭГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

Архангай аймгийн Өндөр-Улаан сумын Ерөнхий боловсролын сургууль
С.Мөнхжаргал, Х.Цэрэнбалжид, Н.Доржханд, Д.Алтанзул, М.Жаргалмаа
Монгол хэл уран зохиолын багш
s.munkhjargal1007@gmail.com

Хураангуй:

Сурагчдын бүтээлч даалгаврыг үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүгнэж, сайжруулах шаардлагатай үзүүлэлтийг илрүүлэн гаргаж түүний мөрөөр төлөвлөлт боловсруулж иргэний ёс зүйн боловсрол, дүрслэх урлаг, монгол хэл, түүхийн хичээлүүдтэй интеграцчилж заасан.

Зураг болон бүтээлийг шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүгнэхэд сурагчдын бүтээлчээр сэтгэх чадвар тааруу байсан учраас “Оюуны зураглалын арга”, “Бүтээн туурвих арга”-ыг уран зохиолын хичээлд тогтмол ашигласны үр дүнд сурагчдын идэвх оролцоо нэмэгдэхээс гадна бүтээлчээр сэтгэх, найруулан бичих чадварт ахиц гарч байна.

Өгүүллэгийг уншин бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх нь сургалтын чухал хэсэг юм. Энэ нь хүүхдүүдийг зөвхөн мэдлэг олгохоос гадна, сэтгэн бодох, сэтгэлгээний чадамжийг нэмэгдүүлэхэд туслах зорилготой. Бүтээлч сэтгэлгээ нь сурагчдын өөрсдийн санаа, үзэл бодлоо илэрхийлэх, шинэ санаа гаргах, төсөөлөл хөгжүүлэх чадварыг сайжруулдаг.

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

1. 2024-2025 оны хичээлийн жилд манай сургууль “Идэвхтэй суралцдаг, эрүүл шүдтэй, цаг баримталдаг, бүтээлчээр сэтгэх чадвартай хүүхэд болох” зорилго дэвшүүлэн ажиллаж байна. Зорилгынхоо хүрээнд суралцагчдын бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхийн тулд “Номын сайн нөхөр” сарын аян зохион байгуулж, аяны хүрээнд 6-р ангийн сурах бичгээс 2 өгүүллэг, 7-р ангийн сурах бичгээс 3 өгүүллэг, 8-р ангийн сурах бичгээс 2 өгүүллэг, 9-р ангийн сурах бичгээс 1 өгүүллэгийг тус тус уншуулж, мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэх, үйл явдлыг зургаар гаргах даалгаврыг хийлгэхэд сурагчдын зурах чадвар, мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэн бичих, уншаад ойлгох, ойлгосноо ярих чадвар зэрэг бүтээлч сэтгэлгээний чадварууд хангалтгүй байсан.
2. Элсэлтийн ерөнхий шалгалтын монгол хэл бичгийн хичээлийн сүүлийн 5 жилийн даалгаварт анализ хийхэд эхийн утга санаатай холбож ажиллах даалгаврыг хангалтгүй гүйцэтгэсэн байна.

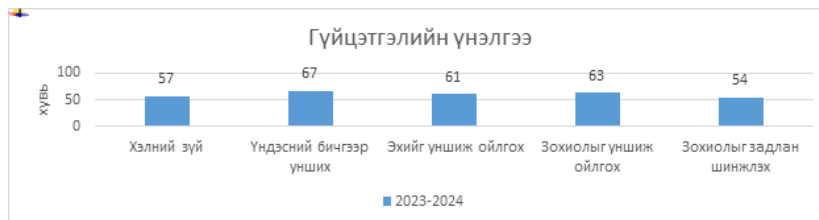
График 1. Элсэлтийн ерөнхий шалгалтын сүүлийн 5 жилийн харьцуулсан байдал

Графикаас харахад 2021, 2023 оны элсэлтийн ерөнхий шалгалт бусад оныхоос бага байгаа нь эхийн сэдэв, гол санаа, далд утга, уран дүрслэлийг олох зэрэг даалгаврыг хангалтгүй гүйцэтгэсэн байна. Мөн уран зохиолын даалгаврыг хангалттай гүйцэтгэж чадахгүй байгаа нь уншаад ойлгох, ойлгосноо хэрэглээ болгох чадвар сул байгаагийн илрэл юм.

2024 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээний сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт ахиц, үр дүнгийн шалгуурыг өөрийн сургуулийн мэргэжлийн 5 багшийн дунджаас харахад зохиолыг уншаад задлан шинжлэх даалгавар хамгийн бага гүйцэтгэлтэй байна.

График 2. 2024 оны гүйцэтгэлийн үнэлгээг сургуулийн 5 багшийн дунджаар харуулбал

3. PISA 2022 олон улсын сурлагын амжилтын үнэлгээнд дэлхийн 81 орны 15 настай 690 мянган суралцагчаас 31 сурагч манай сургуулийн сурагч байсан. Үүнээс манай улс унших чадвар нь 65 дугаарт эрэмбэлэгдсэн. Уншиж ойлгох, өөрийгөө илэрхийлэх, эргэцүүлж бичих, дүгнэлт хийх ур чадвар тааруу гэж дүгнэжээ. Олон улсын дундаж хэмжээнээс 5 орчим жил, Азийн дундаж хүүхдүүдээс 2.5 жилээр хоцорч байна. Нийт сурагчдын 83% нь суурь мэдлэг чадварын түвшнээс доогуур, 17% нь суурь болон дунд мэдлэг чадварын түвшинд үнэлэгдсэн бол ахисан буюу дээд түвшний мэдлэг чадвартай сурагч огт байгаагүй.

Судалгааны ажлын зорилго: 6-9-р ангийн сурах бичигт байгаа өгүүллэгийг монгол хэл, иргэний ёс зүйн боловсрол, түүх, зургийн хичээлтэй холбон зааж, бүтээлч суралцахуйг хөгжүүлэх туршилт судалгаа хийж, шалгуур гарган үр дүнг тооцох

Зорилгодоо хүрэхийн тулд бид дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн судалгаагаа хэрэгжүүлэв. Үүнд:

1. Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн 8-р ангийн уран зохиолын хичээлийн 8.1.а, 8.2.а 8.2.б, 8.2.в суралцахуйн зорилтуудтай интеграцчилах монгол хэл, түүх, иргэний ёс зүйн боловсрол, дүрслэх урлагийн хичээлүүдийн суралцахуйн зорилтод судалгаа хийх
2. Суралцахуйн зорилтуудыг судалж, хичээл хоорондын уялдаа холбоог сайжруулах үйл ажиллагааны төлөвлөлт боловсруулах
3. 6-9-р ангийн уран зохиолын хичээлийн суралцагчдын уншсан өгүүллэгүүдээр бүтээл хийлгэж, шалгуур гаргаж дүгнэх
4. Уран зохиолын хичээлийн суралцахуйн зорилт, мэдлэг чадвар, онол, арга зүйг бусад хичээлтэй уялдуулан интеграцчилан заах
5. Сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг сайжруулж, идэвх оролцоог нэмэгдүүлэх

Судалгааны арга аргачлал

Үндсэн аргаар анализ буюу дүн шинжилгээ хийх аргыг ашиглаж туслах аргаар асуулгын арга болон SWOT \ TOWS – шинжилгээний аргыг ашиглан дүн шинжилгээ хийв.

Судалгааны ажлын шинэлэг тал, практик ач холбогдол:

- Их агуулга харагдаж буй боловч 3 бүтээлч ажлаар мэдлэг, чадвар эзэмшсэн (мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэн бичих, сэдэвчилсэн зураг зурах, “Хүлээлт” сэдвээр цахим контент хийх).
- Уран зохиолын хичээл бусад хичээлийг судлахад мэдлэг чадвар эзэмших, суралцах арга зүйд суурь чадамж болохыг ойлгуулах, суралцуулах
- Уран зохиолын хичээлийн суралцахуйн зорилтоор ээлжит хичээлийн үр дүнг чанаржуулж, бүтээлч чадварыг дээшлүүлж, сурагчид бие даан хөгжих боломжийг бүрдүүлж өгөх
- Сурагч ахисан түвшинд хичээллэх, өөрийгөө хөгжүүлж цаашид суралцах зорилго, зорилтоо тодорхойлох

6-9 дүгээр ангийн сурах бичигт байгаа өгүүллэгийг уншуулж, мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэх, үйл явдлыг зургаар гаргах даалгаврыг гүйцэтгэж бүтээлч сэтгэлгээгээ хөгжүүлэх интеграцчилсан хичээлийг заахад нийт 243 сурагч хамрагдав. Анги тус бүрээс хэдэн сурагч хамрагдсаныг хүснэгт 1-ээс харна уу.

Хүснэгт 1. Сурах бичгийн хүрээний өгүүллэгийг интеграцчилж заахад оролцсон сурагчийн тоо

Зорилтот бүлэг	Статистик тоо (давхардсан тоогоор)
6-р анги	58
7-р анг	68
8-р анги	59
9-р анги	58
Нийт	243

Судалгааны ажлын төлөвлөлт

Судалгааны мэдээлэл цуглуулалтыг зохион байгуулахдаа ээлжит хичээл туршин зааж, сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх даалгавар хийлгэж, мэдээлэл цуглуулах, нарийвчилсан төлөвлөгөө боловсруулан хийж гүйцэтгэсэн. Судалгааны ажлыг 8 сарын хугацаанд дараах 4 үе шаттайгаар хийж гүйцэтгэсэн.

Хүснэгт 2. Ажлын төлөвлөгөө

Үе шат	Үе шат	Үйл явц	Хугацаа
1-р үе шат	Судалгааны ажлын бэлтгэл үе шат	Судалгааны ажлын төлөвлөгөө гаргаж, онолын ном, сурах бичиг, судалгааны ажил, сэтгүүл баримт цуглуулах	2024 оны 05-06 сар
2-р үе шат	Судалгааны мэдээ,мэдээлэл цуглуулах үе шат	Цуглуулсан мэдээллээ уншиж судлах, онолын судлагааг нэгтгэн боловсруулах Хичээл хоорондын үйл ажиллагааны төлөвлөлт боловсруулах	2024-09-10 сар
3-р үе шат	Судалгаанд дүн шинжилгээ хийх үе шат	Туршилт хичээл зааж, дахин сайжруулан заасан. Бүтээлч даалгавар хийлгэн шалгуурын дагуу үнэлсэн. Судалгааны ажлаа сайжруулах.	2024 оны 10 сараас 2025 оны 02 сар хүртэл
4-р үе шат	Үр дүнгээ таниулах түгээх	Судалгааны үр дүнд тулгуурлан сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг дэмжиж, шалгуурын дагуу үнэлж сайжруулах	2025.03 сар

Судалгааны хэсэг

2.1 8-р ангийн суралцахуйн удирдамжийг судлан хичээл хоорондын интеграц хийж түүний үр дүнг тооцох

8-р ангийн уран зохиолын хичээлийг монгол хэл, түүх, иргэний ёс зүйн боловсрол, дүрслэх урлагийн хичээлтэй интеграцчилсан төлөвлөлт боловсруулан хичээл зааж, бүтээлч даалгавар гүйцэтгэснээр сурагчдын бие даан гүйцэтгэх, багаар ажиллах, бүтээлчээр сэтгэх, эрэл хайгуул хийх чадварт ахиц гарсан.

Хүснэгт 3. 8-р ангийн хичээлийг суралцахуйн зорилтын хүрээнд интеграцчилсан байдал

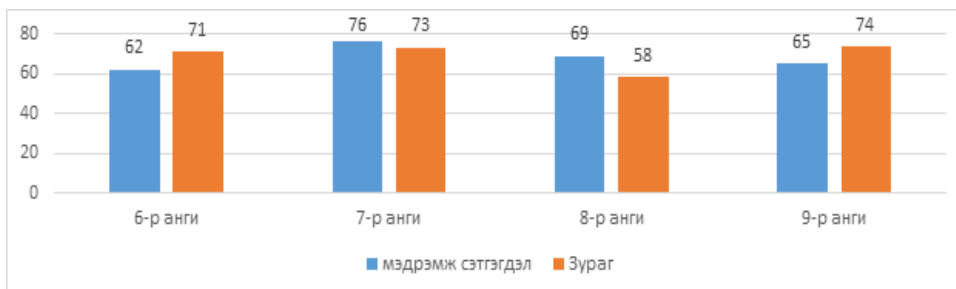
Монгол хэл	Уран зохиол	Түүх	Иргэний ёс зүйн боловсрол	Дүрслэх урлаг
Дүрслэн тайлбарласан эх бичих (мэдрэмж сэтгэгдлээ бичих)	Үрэгдсэнийг хүлээгч өгүүллэг	БНМАУ дэлхийн II дайнд оролцсон ба дайны төгсгөл	Өнөөг биш алс хэтийг харах	Сэдэвт зураг зурах
8.1.в, 8.2.б	8.1а, 8.2.а, 8.2.б, 8.2.в	9.3	8	8.2.в

Төлөвлөлтийг хавсралт 1-ээс харна уу.

2.2 Үнэлгээний шалгуур боловсруулан үнэлсэн үр дүн

Бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд зохиолыг уншуулж мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэх, уншаад ойлгох чадвар хангалтгүй, зургийн хувьд усан будаг тосон харандаа хэрэглэсэн байдал, зургийн харьцаа алслалт, өөрийн төсөөллөөр баяжуулсан нь боломжийн түвшинд байсан бол өнгө тавилт, гүйцэтгэл хангалтгүй учраас үнэлгээний шалгуурыг боловсруулж ялгаатай даалгавар гүйцэтгэж, шинэ арга зүй туршин, хичээлийг интеграцчилж орсноор дээрх чадварт ахиц гарч сурагчдын идэвх оролцоо багаар ажиллах, ярих чадвар сайжирсан. *Үнэлгээний шалгуурыг хавсралт 2-оос харна уу*

График 3. Сурагчдын бүтээлч даалгаврыг үнэлсэн гүйцэтгэлийг харьцуулсан байдал

Графикаас харахад мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлсэн байдал 6-р анги 62%, 7-р анги 76%, 8-р анги 69%, 9-р анги 65% -ийн гүйцэтгэлтэй байсан бол зургаар илэрхийлсэн байдал нь 6-р анги 71%, 7-р анги 73%, 8-р анги 58, 9-р анги 74%тай гүйцэтгэсэн байна. Ялгаатай даалгавар гүйцэтгэл нь дунджаас дээгүүр байгаа нь уншиж ойлгоод асуултад хариулах биш өөрийн сонирхлоор ялгаатай даалгаврыг гүйцэтгэх нь сурагчдад давуу талтай.

Анги тус бүрт үнэлгээний шалгуур боловсруулж, шалгуурын дагуу үнэлэхэд 9-р ангийн 58 сурагчаас 29 сурагч нь зохиолуудыг уншаад өөрт төрсөн мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэн шалтгаан үр дагаврын холбоог 67% хэл зүйн найруулга 61%, бүтэц, агуулгын уялдаа холбоог 74 %, зөв бичих дүрмийн алдаа 55% -тайгаар гүйцэтгэсэн байна. Үүнээс ажиглахад сурагчдын зөв бичих чадварыг ахиулах тал дээр анхаарч ажиллах хэрэгтэй гэж дүгнэсэн.

8-р ангийн 59 сурагчаас 29 сурагч нь зохиолуудыг уншаад өөрт төрсөн мэдрэмж сэтгэгдлээ жишээ баримт, дүрслэх ур маяг ашиглан илэрхийлсэн байдал 84%, хэл зүйн найруулга 57%, бүтэц, агуулгын уялдаа холбоог 60%, зөв бичих дүрмийн алдаа 60% тайгаар гүйцэтгэсэн байна. Сурагчдын найруулан бичих чадварыг ахиулах тал дээр анхаарч ажиллах нь хэрэгтэй байна.

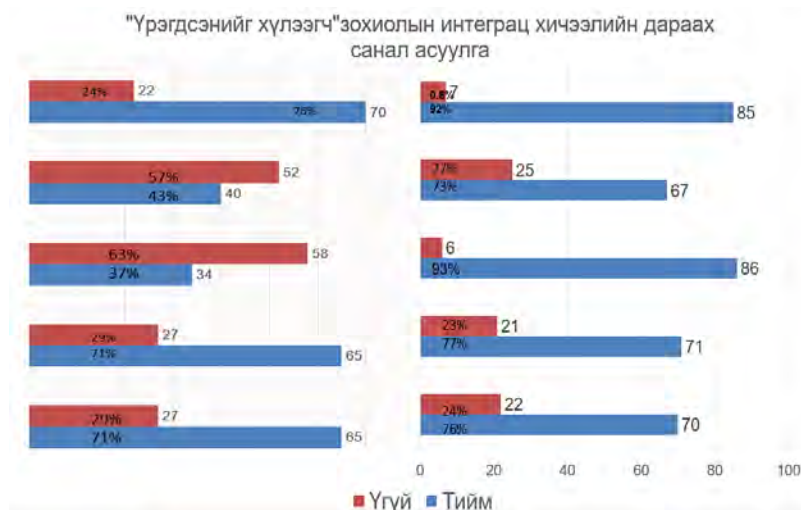
7-р ангийн 68 сурагчаас 34 сурагч нь зохиолуудыг уншаад өөрт төрсөн мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэн сонин содон үг хэллэг, хэлц, уран дүрслэлийг ашигласан 85%, хэл зүйн найруулга 71%, бүтэц, агуулгын уялдаа холбоог 60%, тусгай дүрмийг зөв бичсэн (гээгдэх, гээгдэхгүй, зөөлний тэмдгийн үүрэг, авиа ондооших) 53% тай гүйцэтгэсэн байна. Сурагчдын найруулан бичих, зөв бичих чадварыг ахиулах тал дээр анхаарч ажиллах нь хэрэгтэй байна

6-р ангийн 58 сурагчаас 36 сурагч нь зохиолуудыг уншаад хэлц ашиглан мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлсэн 57%, бүтцийг зөв гарган бичсэн 74%, найруулга, зөв бичих дүрмийн алдаагүй бичсэн 56%-тай байна. Сурагчид эхлэл, гол, төгсгөл хэсгийг ялган бичиж байгаа нь хангалттай боловч мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэхдээ хэлц ашиглан бичих нь найруулга болон зөв бичих чадварыг ахиулах тал дээр анхаарч ажиллах шаардлагатай нь харагдаж байна.

Анги бүрийн шалгуурын дагуу үнэлсэн анализыг хавсралт-3 аас харна уу.

2.3 Интеграц хичээл зааж, үр дүнг тооцох

График 4. Интеграц хичээл заасны өмнөх болон дараах асуусыг харьцуулсан байдал

Графикаас харахад монгол хэл, түүх иргэний ёс зүйн боловсрол, дүрслэх урлагийн хичээлийн багш нар хичээлийг интеграцчилж зааснаар сурагчид илүү сайн ойлгож, хичээлд оролцох идэвх оролцоо нь нэмэгдэж, асуултад чөлөөтэй хариулж, идэвхтэй оролцож байгаа нь харагдаж байна. Мөн багш нар хичээлийн

жилийн эхэнд төлөвлөлтөө боловсруулахдаа хамтран агуулгын болон хичээл хоорондын залгамж холбоог сайн гаргаж, интеграцчилсан хичээлийг тогтмол зааж хэвших шаардлагатай гэж үзэж байна.

Ерөнхий дүгнэлт:

1. Багш сурагчдын хичээлийн ачааллыг багасгах зорилгоор бүтээлчээр суралцахуйг дэмжиж бүтээлч ажлыг 5 хичээлээр интеграцчилан гүйцэтгэх ажлын төлөвлөлт боловсруулж хэрэгжүүлж ажилласан.

2. Суурь боловсролын уран зохиолын сурах бичиг дэх өгүүллэгүүдийг уншин судалж, зохиолын дүрээс төрсөн мэдрэмж сэтгэгдлээ илэрхийлэх, үйл явдлыг зургаар дүрслэх зэрэг бүтээлч даалгаврыг хийлгэсэн. Бүтээлд тулгуурлан үнэлгээний шалгуур боловсруулан дүгнэж хангалтгүй үнэлэгдсэн даалгаврыг сайжруулахаар оюуны зураглал хийх, бүтээн туурвих аргыг ашиглаж хичээл зааснаар зөв бичих дүрмийн алдаа багасаж, үгийн баялаг нэмэгдэж байсан бол зургийн хувьд өнгө сонголт, зургийн гүйцэтгэл зэрэг нь сайжирч байсан.

3. Уран зохиолын хичээлийн суралцахуйн зорилт, мэдлэг чадвар, онол арга зүйг судлан монгол хэл, түүх, иргэний ёс зүйн боловсрол, дүрслэх урлагийн хичээлтэй уялдуулан интеграц хичээл заасан. Тухайн сэдвийг интеграцчилан зааснаар зөвхөн уншаад өнгөрөх, асуултанд л хариулах зорилгоор биш сурагч цаашид өөрийн юу мэдэрснийг зургаар, бичгээр, цахим сүлжээ ашиглан илэрхийлэх, өгүүллэгийн агуулгыг гүнзгийрүүлэн, түүхийн хичээлтэй холбон судлахын тулд уншиж байгаа гэдгээ ойлгосны үндсэн дээр хичээлд идэвхтэй оролцож, бүтээлч сэтгэлгээ сайжирсан.

4. Багш нарын хувьд зохиол нэг бүрийн цаана өөр нэг хичээлийн давхар агуулга, давхар ухагдахуун байгааг илрүүлснээр уран зохиолын хичээл нь сурагчдын суралцахуйн олон талт бүтээлч чадварыг хамгийн өргөнөөр хөгжүүлэх боломжтой хичээл гэдгийг олж харан цаашид бусад хичээлтэй интеграцчилан зааснаар сурагчдын уншаад ойлгох чадвар нэмэгдэнэ гэсэн дүгнэлтэнд хүрлээ.

Ном зүй:

1. Ванчигсүрэн, В. (1996). Шавь төвтэй сургалтын онол, арга зүй, Улаанбаатар.
2. 2017) Багшийн хөгжил, түүнийг үнэлэх дэмжих асуудлууд илтгэл. Улаанбаатар
3. БСШУСЯ. (2019). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
4. Боловсролын хүрээлэн. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж. Улаанбаатар.
5. БСШУСЯ. (2023). Уран зохиол. VIII ангийн сурах бичиг. Улаанбаатар.
6. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21-р зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар.
7. (2015). Эх зохион найруулах хичээлийг төлөвлөх арга зүй. Улаанбаатар.
8. Дюррант, Е. Өдөр тутам хэрэглэх хүмүүжлийн эерэг арга. Багш сурган хүмүүжүүлэгчдэд зориулсан гарын авлага,
9. БШУЯ. (1999). Хичээл хоорондын холбоо-багш нарын хамтын ажиллагаа. Илтгэл сургалтын материал, Улаанбаатар.
10. Хөхөө, Д. (2009). Ээлжит хичээлийн чанар, түүнийг яаж сайжруулах вэ? Улаанбаатар.
11. Нэргүйцэцэг, С, Эрдэнэтуул, Б. (2015). Эх зохион найруулах хичээлийг төлөвлөх арга зүй, Улаанбаатар.

УРАН ЗОХИОЛЫН ХИЧЭЭЛИЙГ БУСАД ХИЧЭЭЛТЭЙ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ

*Баян-Өлгий аймгийн Өлгий сумын Ерөнхий боловсролын 2 дугаар сургууль
Р.Мядагмаа, Н.Ариунзаяа, С.Солонго, Б.Мөнхсарнай,
Монгол хэл, бичиг, уран зохиолын багш,
r.myadagmaa 0126@gmail.com*

Хураангуй:

Техник технологийн хөгжлийн эрин үед амьдарч байгаа орчин үеийн хүүхдийн хүмүүжил, ёс суртахуун, бусдыг хүндэтгэн хайрлах, өрөвч нинжин сэтгэл, шударга, үнэнч байдал ус агаар мэт үгүйлэгдэж байгаа мөн манай аймгийн хувьд хэл, соёлын онцлогтой аймаг бөгөөд энэ нь сурагчдын цаашдын сурах үйл ажиллагаанд нөлөөлдөг. Энэ нөлөөг багасгах хамгийн үр дүнтэй бөгөөд энгийн арга нь уран зохиолын хичээлийг хүртээмжтэй заах явдал юм. Тиймээс бид сэдвээ уран зохиолын хичээлтэй уялдуулан, түүнийг чухалчлан, тухайн хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилан заах нь сурагчдад хэр үр дүнтэй болохыг судлан, туршиж үзсэн болно.

Түлхүүр үг: Интеграц, уран зохиолын хичээ, уран зохиолын багш

Оршил

Судалгааны үндэслэл:

Сурагчид интеграцыг хэрхэн ойлгож байгааг тандах, хичээл хоорондын интеграцын үр дүнг таниулах, уран зохиолын хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилан заахын ач холбогдлыг судлах.

Хэрэгцээ шаардлага:

- Уран зохиолын хичээлийн онцлог, үүрэг, мөн чанарыг таниулах.
- Зохиол бүтээлээр суралцагчдыг хөгжүүлэн, хүмүүжүүлэх.
- Уран зохиолын багшийн чадвар, заах арга зүйг сайжруулах.

Уран зохиолын хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилан үр дүнтэй заах.

Судалгааны арга:

Асуулгын арга
Нэгтгэн дүгнэх арга
Ярилцлагын арга
Туршин заах арга

Судалгаа-судалгааны үр дүн

Зорилго: Уран зохиолын хичээлийн онцлог, үүргийг таниулах, бусад хичээлтэй интеграцчилан заах нь ямар үр дүнд хүрэхийг судлахад оршино.

Зорилт:

Уран зохиолын хичээлийн онцлог, үүргийг таниулах.
Уран зохиолын багшийн онцлогийг таниулах.
Уран зохиол нь бусад хичээлтэй хэрхэн интеграцчилагдаж буй байдал
Уран зохиолын хичээлийг интеграцчилан заахын ач тус, үр дүнг харуулах.

ҮНДСЭН ХЭСЭГ**Онолын хэсэг****Интеграц гэж юу вэ?**

Интеграц хэмээх үг нь ямар нэгэн салбар, хэсгийн нэгдэл буюу цогц бөгөөд (Латин хэлнээс интеграцио “сэргээн босгох”, “нөхөн сэргээх”, “холболт”) хэсгүүдийг бүхэлд нь нэгтгэх үйл явц юм. Дагнасан хичээлийн нарийвчилсан мэдлэг, ухагдахуун эзэмшүүлэх бус харин хичээл, судлагдахууны залгамж холбоонд орших байгаль, нийгмийн үзэгдлийг сургалтын цөмд тавьж интеграцчилсан байдлаар мэдлэг, чадвар эзэмших арга зүй юм¹.

Хичээл хоорондын интеграц нь сурган хүмүүжүүлэх зүйн категори бөгөөд түүний мөн чанарын үндэс нь холбох, нэгтгэх үүрэг юм. Эндээс уран зохиолын хичээлээр дараах тодорхойлолтыг гаргасан.

Уран зохиолын хичээлийн онцлог, үнэт зүйлийг таниулах

Уран зохиолын багшийн онцлог, ялгаатай байдлыг таниулах

Уран зохиол нь бусад хичээлтэй хэрхэн интеграцчилагдаж буй байдал

Уран зохиолын хичээлийг интеграцилан заахын ач тус, үр дүнг харуулах²

Уран зохиолын багш гэж хэн бэ?

Багш гэдэг нэр томъёо олон мянган жилийн өмнө гарсан хүндтэй үг бөгөөд Грек, Ром гэх мэт дорно дахины орнуудаас үүсэлтэй гэж үздэг байна. Өнөө үед энэ ойлголт өөрчлөгдөж багш бол заавал мэргэжлийн зохих мэдлэг чадвартай тодорхой шатны боловсролын байгууллагад ажиллах эрх бүхий хүнийг хэлэх болсон. Ингэхээр багш гэдэг нь өсвөр залуу үеийнхэнд амьдрал ахуйд нь хэрэгтэй мэдлэг, арга барил, чадвар туршлага олж авахад нь туслах тэднийг иргэн, бие хүн болон хөгжин төлөвших нийгэмших ажлыг шинжлэх ухааны үндэстэй зохион явуулах ур чадвар бүхий бие хүн гэж үзэж болно³.

Уран зохиолын хичээлийн интеграц

Уран зохиолын хичээлд зайлшгүй тусгагдах нэгэн элемент нь интеграцын асуудал юм. Интеграц гэдэг үг нь гадаад харилцаа, сансрын шинжлэх ухааны нэр томъёо байснаа хожим дидактикийн нэр томъёо болжээ. Уг үг нь уялдаа, нягт холбоо, багцлах гэсэн утгуудыг агуулдаг байна. Нэгж ухагдахуун хоорондоос эхлээд анги хоорондын интеграцыг дотоод интеграц гэнэ. Харин шинжлэх ухаан хоорондын интеграцыг гадаад интеграц гэнэ.

Уран зохиолын хичээлийг интеграцчилж заахад баримтлах зарчим:

Суралцагчид уран зохиолын хичээлээр сэтгэхүйн төрөл бүрийн үйлдлүүдийг /анализ, синтез, харьцуулах, ерөнхийд нь дүгнэх, ажиглах/ хийснээр хичээл дээр олж авсан мэдлэгээ олон зүйлд ашиглах боломжтой болно.

Мөн сурах арга барил эзэмшээд зогсохгүй хэт нуршуу уялдаа холбоо огт байхгүй мэт хэт шинжлэх ухаанжих зэрэг сургалтын идэвхгүй байдлаас гарч цаг хугацааны хувьд хэмнэлтийг олгох болно⁴. Хичээл интеграцчилахын ач холбогдол:

- Мэдлэгийн иж бүрэн чанарыг хангана.
- Бие даан суралцах хялбар дөт аргыг нээж өгнө.
- Агуулгыг нягтруулж цаг хэмнэнэ.

Уран зохиолын хичээлийг эдгээр хичээлүүдтэй интеграцчилж зааж болдог.

Жишээ нь:

- ✓ Уран зохиол-Түүхийн хичээл

1 <https://teacher.com/>

2 Н.Нармандах “Уран зохиол заах арга” УБ., 2018он

3 Н.Нармандах “Уран зохиол заах арга” УБ., 2018он

4 Л. Сайнбаяр “Интеграци хичээлийг хэрэгжүүлсэн олон улсын туршлага”

- ✓ Уран зохиол-Монгол хэлний хичээл
- ✓ Уран зохиол-Үндэсний бичгийн хичээл
- ✓ Уран зохиол- Дуу хөгжмийн хичээл
- ✓ Уран зохиол- Дүрслэх урлагийн хичээл
- ✓ Уран зохиол- Иргэний ёс зүйн боловсрол

Судалгааны үр дүн

Судалгааны хамрах хүрээ:

- Баян-Өлгий аймгийн Өлгий сумын Ерөнхий Боловсролын 2 дугаар сургуулийн ахлах ангийн 343 сурагч
- Аймгийн Монгол хэл, бичиг, уран зохиолын 100 багш

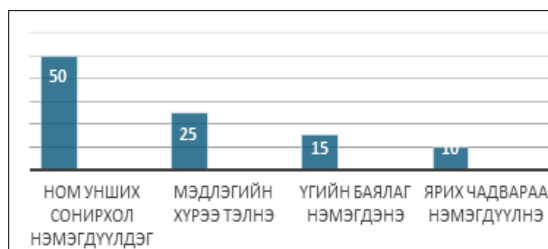
Алхам 1.

2024 оны 10 дугаар сард уран зохиолын хичээлтэй холбоотой багш, сурагчдаас тандалтын судалгаа хийнэ. Энэхүү судалгааны үр дүнд суурилан сонгогдсон 2 ангид интеграцчилсан хичээл болон хөтөлбөрийн агуулгын хүрээнд туршилтын хичээлийг зохион байгуулж, ямар үр дүн гарахыг тандана. Үүний тулд ахлах ангийн 343 сурагчаас 4 асуулгын хүрээнд, мэргэжлийн бүлгийн 100 багшаас 5 асуултын хүрээнд судалгаа авна. Уг судалгааны зорилго нь сурагчид интеграцыг хэрхэн ойлгож байгааг тандах, хичээл хоорондын интеграцын үр дүнг таниулах, уран зохиолын хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилан заахын ач холбогдлыг судлахад дэмжлэг үзүүлэх болно.

Алхам 2.

Уран зохиолын хичээлийн ач холбогдлын талаарх сурагчдын дүр төрхийг тодорхойлох зорилгоор ахлах ангийн 343 сурагчаас “Уран зохиолын хичээлийн ач холбогдол, үүрэг нь чиний бодлоор” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад

График 1. Сурагчийн судалгаа 1

Дүгнэлт: Сурагчдын судалгааны үр дүнг харахад тэд уран зохиолын хичээлээр дамжуулан нэг л чадвараа хөгжүүлдэг болох нь харагдаж байна. Гэтэл Уран зохиолын хичээлээр сурагч дээрх чадваруудыг тэгш эзэмшвэл зохино.

Алхам 3.

Интеграцын талаарх сурагчийн дүр төрхийг тодорхойлох зорилгоор интеграц гэдэг үгийг чи юу гэж ойлгож байна вэ? гэсэн асуулгын хүрээнд

График 2. Сурагчийн асуулга 2

Дүгнэлт: Нийт сурагчийн 40%-д интеграцын тухай ойлголттойг харуулж байна.

Алхам 4.

Уран зохиолын хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилан заадаг уу? гэсэн тандах задгай асуулгатай судалгаа

График 3. Сурагчийн асуулга 3

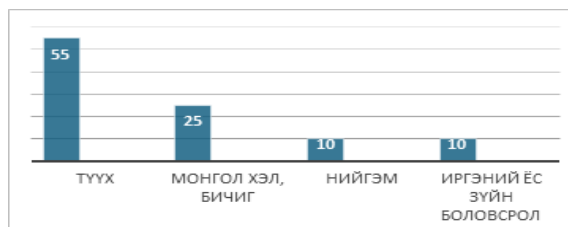

Дүгнэлт: Дээрх судалгааны үр дүнгээс тухайн ангийн уран зохиолын багш ямар нэгэн байдлаар хичээлээ интеграцчилан заадаг нь харагдаж байна.

Алхам 5.

Хэрвээ уран зохиолын хичээлийг интеграцчилан заадаг бол ямар хичээлтэй интеграцчилан зааж буйг тандах асуулгаар судалгаа авахад:

График 4. Сурагчийн асуулга 4

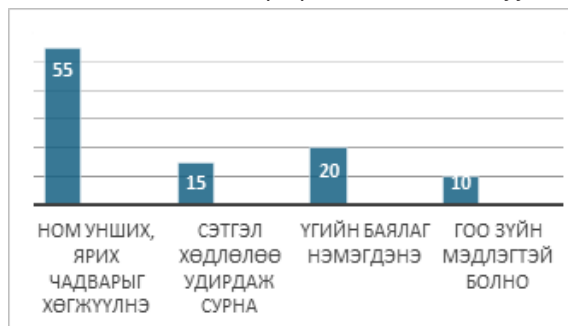

Дүгнэлт: Уран зохиолын багш нарын 55% нь түүхийн хичээлтэй, 25% нь монгол хэл, бичгийн хичээлтэй ихэвчлэн интеграцчилан заадаг нь судалгаанаас харагдаж байна.

Алхам 6.

Судалгаанд хамрагдсан 100 багшаас уран зохиолын хичээлийн ач холбогдлыг хэрхэн ойлгож байгааг тодруулах зорилгоор “Уран зохиолын хичээлийн ач холбогдлыг тодорхойлно уу.” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад:

График 5. Багшийн асуулга 1

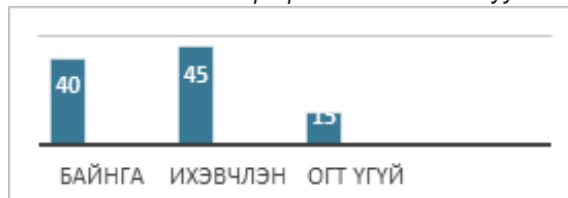

Дүгнэлт: Багш нарын судалгааны үр дүнг харахад тэд уран зохиолын хичээлээр дамжуулан сурагчдын нэг л чадварыг хөгжүүлдэг болох нь харагдаж байна. Гэтэл Уран зохиолын хичээлээр багш дээрх чадваруудыг тэгш эзэмшүүлэх нь зүйтэй юм.

Алхам 7.

Судалгаанд хамрагдсан багш нараас “Та хичээлээ интеграцчилан заадаг уу?” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад

График 6. Багшийн асуулга 2

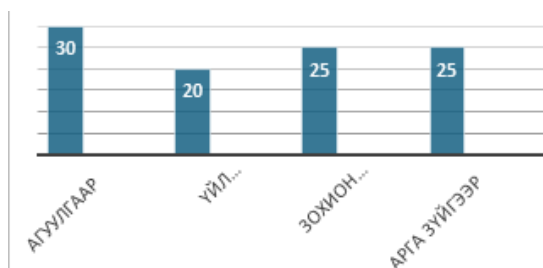

Дүгнэлт: Багш нарын 40% нь уран зохиолын хичээлийг тогтмол интеграцчилан заадаг гэж хариулсан нь интеграц бол шинэ ойлголт биш ямар ч цаг үед багш нар хичээлээ холбоо хамааралтай заасаар ирсэн нь харагдаж байна.

Алхам 8.

Судалгаанд хамрагдсан 100 багшаас “Уран зохиолын хичээлийг заахдаа ямар байдлаар интеграцчилан заадаг вэ?” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад

График 7. Багшийн асуулга 3

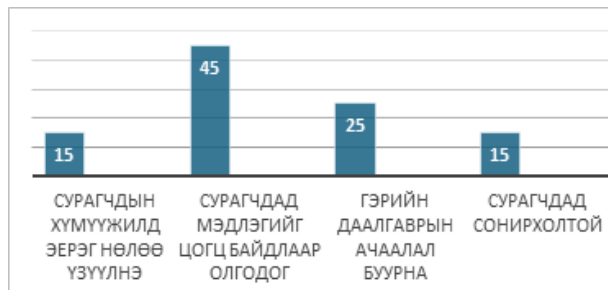

Дүгнэлт. Уран зохиолын хичээлийг интеграцчилж заахдаа 30% нь агуулгын хүрээнд 25% нь зохион байгуулалт болон арга зүйн хувьд интеграцчилдаг гэж хариулсан байна.

Алхам 9.

“Уран зохиолын хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилан заахын ач холбогдлыг та юу гэж ойлгодог вэ?” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад

График 8. Багшийн асуулга 4

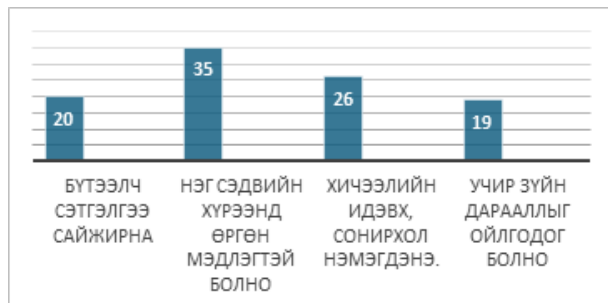

Дүгнэлт: Уран зохиолын хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилж заахын ач холбогдлыг 45% нь суралцагчдад мэдлэгийг цогц байдлаар олгоно гэж хариулсан бол 25% нь гэрийн даалгаврын ачаалал буурна гэж хариулсан байна.

Алхам 10.

“Уран зохиолын хичээл суралцагчдад ямар үр дүнтэй гэж та бодож байна вэ?” гэсэн асуулгаар судалгаа авахад:

График 9. Багшийн судалгаа 5

Дүгнэлт: Хичээлийг интеграцчилан заах нь аль ч талаараа сурагчдад өгөөжтэй болох нь харагдаж байна.

Туршин заасан хичээлийн үр дүнгийн талаарх судалгаа, дүгнэлт**Ярилцлагын судалгаа**

10а болон 10б ангид “Монголын нууц товчоо” нэгж сэдвийн хүрээнд “Өүлэн эхийн магтаал” шүлгийг 2 хувилбараар зааж дараах судалгааг авлаа. Ярилцлагын судалгаанд 10а, 10б ангийн 12 сурагч хамрагдсанаас дараах 4 сурагчийн хариултыг түүвэрлэн оруулав.

Багшийн асуулт: “Өнөөдрийн хичээлээс юу ойлгосон бэ?”

10а ангийн сурагч-1: Шүлгийг уран яруу унших, үгийн утгыг ойлгож толь бичгээс уншиж тэмдэглэх зэрэг мэдлэг чадвар эзэмшсэн.

10а ангийн сурагч-2: Өүлэн эх хүүхдүүдээ яаж өсгөж хүмүүжүүлсэн тухай ойлголттой болсон.

10б ангийн сурагч-1: Өөр өөр хичээлийн агуулга, асуулт ороод ирсэн хүүхэд бүрийн оролцоо нэмэгдээд багш хүртэл биднээс асуух, бидэнд өгөх мэдээлэл нь илүү болж байсан. Сонирхолтой байсан. Хичээлүүд ингэж холбогдож орвол өгөөжтэй мэдлэг өгөхөөр санагдсан.

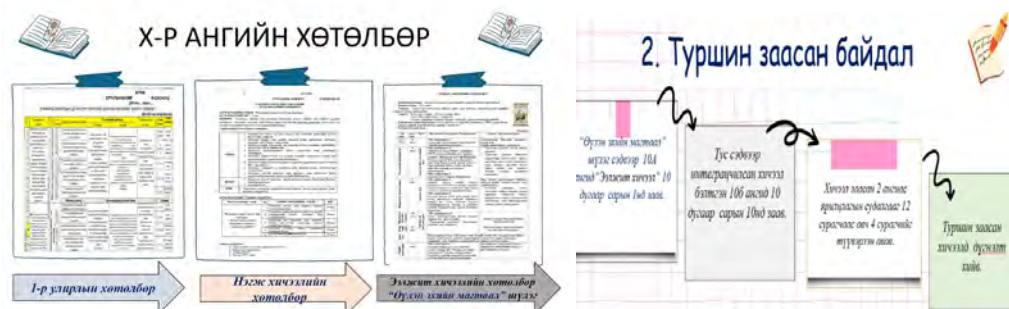
10б ангийн сурагч-2:

Тухайн сэдвээ өөр хичээлүүдтэй холбон заасан нь маш их сонирхолтой байсан. Түүхийн хичээл дээр гэхэд он цагийн тухай мэдлэг авсан. Мөн “Оюунтай төрсөн Өүлэн эх Онон мөрнийг өгсөн уруудаж Олирс мойлыг түүж”... гээд өгсөх уруудаж хөдөлгөөн нь биеийн тамир, эрүүл мэндийн хичээлтэй холбогдоод сонирхол татаж байсан.

Туршин заасан байдал:

“Өүлэн эхийн магтаал” хичээлийг 10 дугаар ангид интеграцчилсан хичээл заав.

Х ангийн хөтөлбөр

“Өүлэн эхийн магтаал” шүлэг хичээл нь бусад хичээлтэй хэрхэн интеграцчилж байна вэ?

Хичээлийн нэр	Хэрхэн, яаж интеграцчилах вэ?	Дэлгэрэнгүй тайлбар
Түүх	Баримт олох, мэдээлэл боловсруулах	Баримтад түшиглэн ярьж сурах, баримт мэдээллийг дэлгэрүүлж, үнэн худлыг ялгаж сурах
Иргэний боловсрол	Сургаж, хүмүүжүүлэх	Шүлгүүд нь нь тэр чигтээ сургаалын яруу найраг юм. Тэдний үзэл санаа, сэтгэл бодлыг эв нэгдлийн түүштэй баримтлалд чиглүүлж, сургаж зэмлэсэн байдаг.
Дуу хөгжим	Дуу дуулах, түүль хайлах	“Өүлэн эхийн залбирал” дууг дуулах
Дүрслэх урлаг	Тухайн үеийн нийгмийн нөхцөл байдлыг зураглах	“Өүлэн эх”-ийн хөрөг зургийг зурах
Биеийн тамир	Хөдөлмөрч зан чанарыг төлөвшүүлэх	Маш хөдөлмөрч хүн. Хөдөлгөөний дутагдлаас сэргийлж, маш их хөдөлмөрлөдөг байсан. Одооны хүүхдүүд хөдөлгөөний дутагдалтай болж байна.
Эрүүл мэнд	Эрүүл хооллолт, цэвэр агаар	Тэдний идэж ууж байсан хоол унд эрүүл байсан. /Зогас, мойл, олирс/
Монгол хэл	Хэлний найруулга, толгой сүүл холбоход сургах	“Өүлэн эх” шүлэг зохиож, уран дүрслэл олох

Туршин заасан хичээлийн дүгнэлт:

Уран зохиолын хичээлийг интеграцчилахын ач холбогдол нь агуулгыг нэгтгэн, мэдлэгийг цогц байдлаар олгож, бие даан суралцах хялбар аргыг нээж өгөх бөгөөд цаг хэмнэх, сурагчдын сурах сонирхлыг нэмэгдүүлж, аливаа зүйлийн уялдаа холбоо, хамаарлыг гаргахад тусалдаг болох нь судалгааны явцад ажиглагдсан. Харин хичээл хооронд интеграцчилах явцад гарах сөрөг тал нь сургалтын арга,

хэрэглэгдэхүүн, жишээ баримтаа буруу сонговол суралцагчдад үл ойлгогдох байдал үүсэх, сэдэв болгон интеграцчилагдахгүй, бэлтгэлгүй заах нь сурагчдад буруу мэдээлэл өгөх нь хичээлийн үйл ажиллагааг үр дүнгүй болгодог байна.

Дүгнэлт:

Багш нараас авсан судалгаанд 2 сургуулийн 12 багш болон аймгийн бусад сургуулиудын 88 багш түүврээр хамрагдлаа. 2 дугаар сургуулийн 10 дугаар ангийн сурагчдаас түүврийн аргаар судалгаа, ярилцлага хийсэн. Үүнд 4 сурагч хамрагдсан. Интеграц хичээлийг багш сургалтад ашиглах нь шинэ мэдлэг бүтээх, хичээлийн цагийг үр дүнтэй өнгөрүүлэх, үр дүнтэй бөгөөд сонирхолтой байгааг судалгаанд хамрагдсан сурагчдын 60% хариулсан байна. Хичээлийг интеграцчилан заах нь аль ч талаараа суралцагчдад өгөөжтэй болох нь харагдаж байна.

Нэг сэдвийн хүрээнд бусад судлагдахууны талаар өргөн мэдлэгтэй болох боломжтой байна. Багш нар өөрсдийн мэдлэг ур чадвараа нэмэгдүүлэх тал дээр маш сайн анхаарч, суралцагчдын суралцахуйг дэмжих ямар арга, техник нөөц бололцоо байгаа бүхнээ зориулдаг болох нь илэрхий байна.

Дэвшүүлж буй санал

- ✓ Уран зохиолын хичээлийн ач тусыг олон нийтэд таниулах, МХБУЗ-ын багшийн арга зүй, чадварыг сайжруулах, мэргэжил сурталчлах үйл ажиллагааг зохион байгуулах.
- ✓ Хичээл хоорондын уялдаа холбоо, агуулгыг хөтөлбөрт интеграцчилах, интеграцчилсан хичээл бэлтгэх, заах. Жишээ нь: Түүх-Уран зохиол
- ✓ Ахлах ангийн уран зохиолын хичээлийн цагийг нэмэгдүүлэх

Шийдвэрлэх арга зам

- Суралцагчдад багш нар гэрийн даалгавар өгөхдөө интеграцчилан өгөх нь сурагчдын даалгавар хийх ачааллыг багасган, цаг хэмнэх.
- Уран зохиолын хичээлийн үнэт чанар болсон хөгжүүлэн, хүмүүжүүлэх үүргийг багш нар хичээлээрээ дамжуулан өгөх.
- Уран зохиолын багш нарт хичээл хоорондын интеграцын тухай ойлголтыг сайн өгөх сургалт, семинар зохион байгуулах

Ном зүй:

1. Байгальмаа, Ч. (2017) Багш боловсролын үндэс. Улаанбаатар.
2. Даваа, Г. (2018). Сурган хүмүүжүүлэх зүй. Улаанбаатар.
3. Жигжжав, Б. (2020). Б. Багшийн ёс зүй. Улаанбаатар.
4. Жилээ, Ж., Тамир, Х. (2019). Сургалтын хөтөлбөрийн харьцуулсан судалгаа. Улаанбаатар.
5. Ичинхорлоо, Ш. (2018). Сургалтын онол ба хэрэглээ. Улаанбаатар.
6. Ичинхорлоо, Ш. (2020). Сургалтын арга зүйн шинэчлэл. Улаанбаатар.
7. Нармандах, П. (2023). Уран зохиол заах арга.
8. Сайнбаяр, Л. Интеграц хичээлийг хэрэгжүүлсэн олон улсын туршлага. Улаанбаатар.
9. <https://teacher.com/>

БАЙГАЛИЙН УХААНЫ НЭГЖ ХИЧЭЭЛИЙН ИНТЕГРАЦ ХӨТӨЛБӨР БОЛОВСРУУЛСАН НЬ

*Баянхонгор аймгийн Номундалай сургууль
Д.Бүжинлхам¹, П.Энхзаяа², Н.Ариунжаргал³, Ж.Даваамягмар⁴, Ш.Октябрь⁵,*

¹ Зураг хөдөлмөрийн багш, ² Хими-байгалийн шинэжлэлийн багш,

³ Физик математикийн багш, ⁴ Байгалийн ухааны багш

⁵ Газарзүй байгаль-шинжлэлийн багш

Bujinlkham8588@gmail.com, epurevdorj4@gmail.com

Хураангуй:

Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө (2021-2030)–ний агуулгад ТХЗ-ын төлөөх боловсролыг боловсронгуй болгох арга зүй нь суралцахуйд интеграцчилах арга зүй бий болгох, ухаалаг, дижитал технологийг бүх түвшний боловсрол, сургалтад ашиглах, сургалтын орчин, хэрэглэгдэхүүн болон үйл ажиллагаанд ногоон хөгжлийг дэмжих чиглэлтэй байна. Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг интеграцчилах гэдэг нь: аль хэдийн ачаалалтай болчихсон сургалтын хөтөлбөрт шинэ сэдэв нэмэх тухай асуудал биш, академик агуулгын ач холбогдлыг үгүйсгэх эсвэл багасгах тухай асуудал ч биш одоогийн сургалтын цөмд орж интеграцчилах учиртай. Учир нь ТХБ-д хамааралгүй хичээл ЕБС-д судалдаг хичээлүүд дотор байхгүй. Иймээс 21-р зууны интеграц хичээлд тавигдах орчин үеийн нийгмийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн 6С чадвар чадамж (Бүтээлч сэтгэлгээ, асуудал шийдвэрлэх, хамтран ажиллах, үзэл бодлоо илэрхийлэх харилцах, дижитал чадвар, мэдээлэл боловсруулах)-ийг нэгтгэж суралцагчдыг бодит амьдралд бэлтгэх зорилгоор байгалийн ухааны нэгж хичээлийн интеграц хөтөлбөр боловсруулж хичээл зааж туршиж гарган авсан үр дүнгээсээ танилцуулж байна.

Түлхүүр үг: Интеграц, Хөтөлбөр, Тогтвортой хөгжлийн боловсрол

Судалгааны ажлын хэрэгцээ шаардлага: Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө (2021-2030)-нд “Сургуулийн удирдлага, багш, эцэг эх, асран хамгаалагч, сургуулийн ажилтан, ажилчид, олон нийт гээд бүх оролцогч талуудын нэгдмэл хамтын ажиллагаагаар “сургууль бүхлээрээ ажиллах арга, хандлага”-ыг хэрэгжүүлж бүх оролцогч талаас сэтгэл зүрх, мэдрэмж, итгэл үнэмшлээ ТХБ-ын төлөө болгож өөрчлөхийг шаардаж байна. Суралцахуйн орчинг хувирган өөрчлөхөд байгууллага бүхлээрээ ажиллах арга хандлагын сайн туршлагыг үндэсний хэмжээнд түгээн дэлгэрүүлэх, туршлага солилцох ажлыг хэрэгжүүлнэ” гэж тусгасан байгаа тул нтеграц хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх нь багшлахуй, суралцахуйн практик үйл ажиллагаанд зайлшгүй хэрэгцээ, шаардлагатай байна.

Таамаглал: Бид хуучин янзаараа хөтөлбөрөө төлөвлөөд хичээлээ заагаад, шалгалтаа аваад байвал “ТХБ-той суралцагч иргэн” төлөвшүүлж чадахгүй гэж үзэж байгаа.

Судалгааны зорилго: Байгалийн ухааны хичээлүүдийн нэгж хичээлийн интеграц хөтөлбөр боловсруулах

Судалгааны онол, арга зүй: Байгалийн ухааны хичээлүүд (Хими, биологи, Газар зүй)-ээр тогтвортой хөгжлийн боловсролын интеграц сэдэв сонгох асуудлыг олохдоо ахлах ангийн суралцагчдаас манай сургуульд тэгш хамруулах боловсролын зарчим хэр хэрэгжиж байгааг болон тэгш хамруулах зарчмыг хэрэгжүүлэхэд

ямар арга зүй хэрэгтэй байгааг тандах судалгаа явуулсны үндсэн дээр үзэгдэлд суурилсан сургалтын арга зүйг сонгож “Орчны бохирдол” сэдвийн дор СҮДШ ижил буюу ойлролцоо газар зүй, хими, биологи хичээлүүдийн суралцахуйн зорилтуудыг нэгтгэн нэгж хичээл үүсгэн сонгож интеграц хөтөлбөр боловсрууласан. Мөн хөтөлбөрийн үнэлгээг ч бас ТХБ-той холбож явцын үнэлгээ хэрэглэн үр дүнг тооцсон бөгөөд үнэлгээ дээрээ үндэслэн сайжруулалт хийх үйлийг төлөвлөсөн байгаа. Учир нь: Үзэгдэлд суурилсан сургалтын арга нь сургалтын интеграцлалыг дэмждэг арга зүй юм. Хичээл зохион байгуулахдаа хэрэглэх Усны индикатор макро сээр нуруугүйтэн амьтдыг цуглуулж тодорхойлох Дэлхий даяар мэргэжлийн, олон нийтийн, сургуулийн бүлгүүд хяналт шинжилгээндээ ашигладаг сонирхолтой арга учраас найдвартай эзэмшсэн мэдлэгээ цаашид амьдралдаа хэрэглэх боломжтой энгийн арга зүй байгаа. Энд интеграц хичээлийн олон янзын загвар хөгжиж ирсний дотор бид “Бүтээлч сэтгэлгээ, асуудал шийдвэрлэх чадварыг дэмждэг Кластер суралцахуйн интеграцын загвар”-ийг бид хэрэгжүүлэхийг зорьсон.

Нэгж хичээлийн төлөвлөлт боловсруулахдаа дараах PDCA циклийн загвар:

- ✓ Бодит байдлыг ойлгох
 - ✓ Агуулгын залгамж холбоог баталгаажуулах
 - ✓ Нэгжийг бүхэлд нь төлөвлөх /Нэгжийг үнэлэх
 - ✓ Хичээлийн зорилго, бүтэц, орчин, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийн загвар бүтээж төлөвлөх
 - ✓ Хичээлийн хөтөлбөрөө хэрэгжүүлж хичээл зохион байгуулах
 - ✓ Суралцагчдын хэлсэн үг, хэрхэн ойлгосон дээр үндэслэн сайжруулах зүйлсийг тодорхойлох, эргэцүүлэн дүгнэх
 - ✓ Сайжруулах үе шатуудыг баримталж үе шат бүрээр хэрэгжүүлэхээр судалгааны зорилт болгон дэвшүүлж зорилтын бүтцээ дараах байдлаар томъёолж хэрэгжүүлсэн.
1. Байгалийн ухааны хичээлүүд (Хими, биологи, Газар зүй)-ээр Тогтвортой хөгжлийн боловсролын интеграц сэдэв сонгох асуудлыг олох
 2. Хими, Биологи, Газар зүйн хичээлээр суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур харгалзан агуулгын залгамж холбоог баталгаажуулах
 3. Нэгж хичээлийг бүхэлд нь төлөвлөж интеграц хөтөлбөр боловсруулах
 4. Боловсруулсан хөтөлбөрөө хэрэгжүүлж хичээл заах, сайжруулах асуудлыг тодруулах, эргэцүүлэн дүгнэх
 5. Боловсруулсан хөтөлбөртөө сайжруулалт хийж дахин төлөвлөх

Туршилт судалгааны хэсэг:

Интеграц хичээлийн хамгийн хэрэгцээтэй, ач холбогдолтой сэдэв сонгохын тулд 12-р ангийн 105 хүүхдийн судалгаагаар дараах мэдээлэлийг олж харсан.

Судалгаа №1: Үүнд: “Хүүхдүүд нэг цагийн хичээлийг янз бүрийн түвшинд ойлгож гардаг. Хагас дутуу ойлгосон эсвэл ойлгоогүй үлдсэн хүүхдүүдтэй багш нар яаж ажилладаг вэ? гэсэн асуултад 70 гаруй хувь нь “Тэр чигтээ орхигдуулдаг” гэж хариулсан бөгөөд орхигдсон суралцагчдын 30 орчим хувь хувиараа багш олж төлбөр төлж нөхөн суралцдаг гэсэн байна. Үр дүн нь: Боловсролын асуудал хариуцсан Төрийн захиргааны байгууллага багш нарт “Ялгаатай даалгавраар бүгдийг тэгш хамран сургах ёстой” гэсэн үүрэг даалгавар өгдөг. Гэвч амьдрал дээр хэрэгждэггүй. Яагаад вэ? Ялгаатай даалгавраар зэрэгцүүлэн авч явах боломжгүй

бол өөрөөр ямар арга байгаа бол? Эрэлт хайлтын дүнд:

Экскурс хичээлийн явцад сурагчдын олон талын сонирхол хэрэгцээ, бие даасан байдал, өвөрмөц онцлогийг харгалзсан ялгаатай суралцахуйн хандлагыг хэрэгжүүлэх, тэдний мэдлэгийг зохих чиглэлд өргөжүүлэн гүнзгийрүүлэх боломж олгодог. Экскурсын үед эргэцүүлэн бодох, мэдлэг бүтээх чадвар илүү хөгждөг. Мөн эргэн тойрон дахь юмс үзэгдлийг системтэй судлах арга нь цээжлэн тогтоохоос илүү сургалтыг марталт багатай ойлгуулдаг арга байна.

Судалгаа №2:

Хичээлийг бүрэн ойлгоход багшийн ямар арга барил илүү өгөөжтэй байдаг вэ? 3 хүртэл хариулт өгнө үү гэхэд 70% нь “Дасгал даалгавар сайн ажиллуулах”, мөн 60 гаруй хувь нь “Илүү цагаар датлага өгөх, бататгах” гэсэн бөгөөд “Экскурс” хичээл гэж нэг ч хүүхэд хариулаагүй байсан нь олон хүүхэдтэй, масс ихтэй сургуульд аялал, экскурс, танхимаас гадуурх сургалт гэж болохоор харагдаж байна. Иймээс шинээр боловсруулах гэж буй интеграц агуулгатай нэгж хичээлийн сэдвээ байгаль дээр орчин тойрноо өөрсдөө гараар барьж, мэдэрч, гүйцэтгэж туршиж судлах зорилготой “Орчны бохирдол” нэршилтэйгээр сонгож бусад байгалийн шинжлэх ухаануудтай уялдуулан гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн болно.

Баримтын шинжилгээ №1: Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг шинжилж “Тогтвортой хөгжлийн боловсролын утга агуулгад хамгийн их ойртоно” гэж үзсэн төгсгөлийн бүтээлийн чанараа үнэлэхэд тохирох агуулгатай хэсгээ татаж авав.

Үүнд: Нэгж хичээлийн зорилго:

Үзэгдлийг шинжлэн судлах арга барилаа хөгжүүлж, байгаль нийгэмтэй зохистой харьцдаг иргэн болж төлөвших

Нэгж хичээлийн зорилт:

- Шинжлэх ухааны мэдлэг ойлголтыг эзэмшин амьдрал үйлдээ хэрэглэх
- Сурах үйлээ өөрөө удирдан бүтээлчээр шинжлэн судлах чадвартай болох

Нэгж хичээлийн зарчим

Хамтран ажиллах ба бүтээлч үйл ажиллагаанд суралцах үйл ажиллагаанд чиглүүлэх

Сурагч бүрийн хүсэл сонирхол, хийж бүтээх тэмүүлэлийг дэмжих, Өөрийн бодол санаа, мэдрэмжээ илэрхийлэх боломжийг олгох

Нэгж хичээлийн дидактикийн арга зүй: Үзэгдэлд суурилсан сургалт нь сургалтын интеграцчиллыг дэмждэг арга зүй

Баримтын шинжилгээ №2: Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн суралцахуйн зорилтод хийсэн шинжилгээ:

Судлагдахуун	Суралцахуйн зорилт
Хими	X8.6б: Орон нутгийн ус агаарын бохирдолд хүний үйл ажиллагааны үзүүлэх нөлөөг тайлбарлах, X8.6в: Орон нутгийн ус агаарын бохирдлоос сэргийлэх арга замыг тодорхойлох
Биологи	Б8.4а: Орон нутгийнхаа амьтдын гадаад бүтэц, амьдрах орчны ялгаатай байдлыг ажиглан амьдрах орчиндоо дасан зохицсон болохыг жишээгээр тайлбарлах
Газар зүй	ГЗ 8.5б: Орон нутагтаа тулгараад байгаа байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг дэвшүүлэх

Баримтын шинжилгээ №3: Агуулгын интеграцын Босоо ба хөндлөн шинжилгээ:

Босоо	хөндлөн		
	Хими	Газар зүй	Биологи
7-р анги	X7.4б: Хүний үйл ажиллагаа хүрээлэн буй орчин (Хөрсний бохирдол)-д хэрхэн нөлөөлөхийг тодорхойлох	Г37.3а Хөрс, ургамал амьтны аймгийн тархалтыг тодорхой газар нутгаар жишээлэн баримтад тулгуурлан тайлбарлах чадвар эзэмших	Б7.6б Орон нутгийнхаа ургамал, амьтантай танилцах
8-р анги	X8.6б: Орон нутгийн ус агаарын бохирдолд тоос, тоосонцорын үзүүлэх нөлөөг тайлбарлах, X8.6в:Орон нутгийн ус агаарын бохирдлоос сэргийлэх арга замыг тодорхойлох	Г3 8.5б: Орон нутагтаа тулгараад байгаа байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг дэвшүүлэх	Б8.4а Орон нутгийнхаа амьтдын гадаад бүтэц, амьдрах орчны ялгаатай байдлыг ажиглан амьдрах орчиндоо дасан зохицсон болохыг жишээгээр тайлбарлах
9-р анги	X9.8в: Агаар бохирдуулагч хий (хүчиллэг бороо)-нүүдийн нөлөөг тайлбарлах	Г9.Үйлчилгээ ба аялал жуулчлал, тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал	Б9.1б: Ангилал зүйн бага нэгжийн онцлог шинжид үндэслэн түлхүүр бичгийг хэрэглэж овог, төрөл, зүйлийг тодорхойлох

Баримтын шинжилгээ №4: Суралцахуйн үр дүн ба үр дүнгийн IY түвшний шалгуурын харьцуулалт

Суралцахуйн зорилт	СҮД	СҮДШ
X8.6б: Орон нутгийн ус агаарын бохирдолд хүний үйл ажиллагааны үзүүлэх нөлөөг тайлбарлах	Хүний үйл ажиллагаа хүрээлэн буй орчны бохирдолд үзүүлэх нөлөөг тайлбарладаг	Хүрээлэн буй орчны бохирдолд нөлөөлж буй хүчин зүйлийг хоёрдогч эх сурвалж бодит баримтад тулгуурлан илрүүлдэг, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөг хоёрдогч эх сурвалжид үндэслэн тодорхойлох
X8.6в:Орон нутгийн ус агаарын бохирдлоос сэргийлэх арга замыг тодорхойлох	Ус агаарын бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, бохирдлыг бууруулах арга замуудыг сонгодог байна	Ус агаарын бохирдол түүнээс сэргийлэхэд бохирдлыг бууруулахад бидний оруулах хувь нэмэр сэдвээр мэтгэлцдэг байх
Б8.4а: Орон нутгийнхаа амьтдын гадаад бүтэц, амьдрах орчны ялгаатай байдлыг ажиглан амьдрах орчиндоо дасан зохицсон болохыг жишээгээр тайлбарлах	Ангилал зүйн бага нэгжийн онцлог шинжийг ажиглан зарим биеийг ялган тэдний амьдралын онцлогийг мэдэх	Урсгал усны ЁМОН цуглуулан ангилал зүй хийж тэдний амьдрах орчныг мэдсэнээр тухайн гол бохирдолд өртсөн, өртөөгүйг таних боломжтой.
Г3 8.5б: Орон нутагтаа тулгараад байгаа байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг дэвшүүлэх	Сурагч байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг ялган таньж, шийдвэрлэх арга замыг тодорхой жишээн дээр санал дэвшүүлж чаддаг болсон байна.	Бодит жишээ нотолгоог илрүүлж, шалтгаан, үр дагаврыг шийдвэрлэх арга замын жишээгээр тайлбарладаг байна.

Баримтын шинжилгээ №5: Багшийн гарын авлага, Суралцахуйн удирдамжид заасан хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаануудыг харьцуулалт

Суралцахуйн үр дүн	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Багшид зөвлөмж
X8.6б: Орон нутгийн ус агаарын бохирдолд хүний үйл ажиллагааны үзүүлэх нөлөөг тайлбарлах	Ус нь химийн бодисоор, агаар нь тоос, тоосонцороор бохирддогийг тайлбарлах,	Анги танхим, гэрийн ойролцоо, сургуулийн гадаа гэх мэт газруудад агаарын тоосонцрыг хэмжих туршилт хийх мэт өдөр тутмын амьдралд тохиолддог асуудлуудыг шийдвэрлэхэд гар бие оролцуулах боломжийг эрэлхийлэх хэрэгтэй
X8.6в: Орон нутгийн ус агаарын бохирдлоос сэргийлэх арга замыг тодорхойлох	Агаар, усны бохирдлоос сэргийлэх арга замын талаар санал дэвшүүлэх	Туршилт судалгааны үр дүнгээр агаар, усны бохирдлыг багасгах аргын үндэслэлтэй санал дэвшүүлж чөлөөтэй олон ургальч үзлийн үүднээс хэлэлцэх боломж гаргавал сайн
Б8.4а: Орон нутгийнхаа амьтдын гадаад бүтэц, амьдрах орчны ялгаатай байдлыг ажиглан амьдрах орчиндоо дасан зохицсон болохыг жишээгээр тайлбарлах	Ажиглалт, туршилт, мэдээлэл боловсруулах явцыг байгалийн ухааны хэл ашиглан танилцуулж таамаглалтай тохирч буй эсэхийг тодорхойлж үнэлэх	Тодорхой төлөвлөгөөтэй экскурс хичээл зохион байгуулбал илүү үр дүнтэй. Жишээ нь: Голын усанд биоиндикатор ашиглан экологийн мониторинг хийж усны бохирдлын зэрэг тодорхойлох
ГЗ 8.5б: Орон нутагтаа тулгараад байгаа байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг дэвшүүлэх	Байгаль хамгаалах уламжлалт зан үйлийн талаар мэдээлэл цуглуулж ярилцлага хийх, бусдадаа танилцуулах	Усыг хамгаалахад “Бидний оруулах хувь нэмэр” зохион бичлэг, эсээ бичлэг, хэлэлцүүлэг хийх боломжтой.

Энэ бүгдээс харахад дараах байдлаар нэгж хичээл үүсгэн интеграцчилахад агуулга, арга зүй, хүрэх үр дүнгийн хувьд нэгдмэл уялдаатай байна гэж харсан.

Үр дүнгийн боловсруулалт №1: Шинээр боловсруулсан Интеграц нэгж хичээлийн бүтэц:

Судлагдхуун	Суралцахуйн зорилт	Ээлжит хичээлийн үйл ажиллагаа	Судлах цаг	Хичээлийн хэлбэр
Биологи	Б8.4а: Орон нутгийнхаа амьтдын гадаад бүтэц, амьдрах орчны ялгаатай байдлыг ажиглан амьдрах орчиндоо дасан зохицсон болохыг жишээгээр тайлбарлах	Голын ЁМСН-ий жишиг цуглуулга хийхэд суралцах нь	2 цаг	Байгаль дахь экскурс
		Амьтны аймгийн ангилал зүйн бага нэгжийн онцлог шинжийг таних	1 цаг	Танхимд
Хими	Х8.6б: Орон нутгийн ус агаарын бохирдолд хүний үйл ажиллагааны үзүүлэх нөлөөг тайлбарлах	Усны чанар ба бохирдлын зэргийг тодорхойлох	1 цаг	Танхимд
		Агаарын тоос тоосонцрын бохирдлыг зэргийг судлах	1 цаг	Танхимаас гадуур
	Х8.6в:Орон нутгийн ус агаарын бохирдлоос сэргийлэх арга замыг тодорхойлох	“Агаарын бохирдлоос сэргийлэхэд бидний оруулах хувь нэмэр” хэлэлцүүлэг	1 цаг	Танхимд
Газар зүй	ГЗ 8.5б: Орон нутагтаа тулгараад байгаа байгаль орчны тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг дэвшүүлэх	Нутаг усны харилцан хамаарал	1 цаг	Танхимд
		“Усны бохирдлоос сэргийлэхэд бидний хувь нэмэр” хэлэлцүүлэг	1 цаг	Танхимд
ДҮН			8 цаг	

Хөтөлбөрөө хэрэгжүүлж хичээлүүд зохион байгуулагдсаны дараах үр дүнг ТХБ-ын үнэлгээний арга зүй буюу явцын үнэлгээний зарчмаар үнэлсэн.

Үр дүнгийн боловсруулалт №2. Өөрийн ба Үе тэнгийхний үнэлгээний сэтгэл ханамж

№	Эзэмшсэн мэдлэг, чадвар	Маш хангалттай	Хангалттай	Хэлж мэдэхгүй байна.
1	Усны ёроолын макро сээр нуруугүйтэн амьтдыг ялгаж таньж сурсан	19	17	7
2	Усны сав газрын зураг бүтээх макет сонирхолтой байсан	27	10	2
3	Усны чанар тодорхойлох аргыг цаашдаа амьдрал ахуйдаа ашиглаж чадна	26	12	5
4	Агаар, усны бохирдлоос сэргийлэхэд би хувь нэмрээ оруулахад бэлэн байна	29	7	2
1.	Өөр өөрийн үүргээ амжилттай гүйцэтгэж байсан найзууддаа талархлын пост бичихэд бэлэн байна.	23	10	8
2.	Орчны бохирдол түүнээс сэргийлэхэд олон нийтийг уриалж би өөрийн санал, сэтгэгдлээ бичмээр байна	22	11	8
3.	Орчны бохирдлыг бууруулахад үнэ цэнэтэй санал оруулж байсан найзуудаараа бахархаж байна.	29	8	3

Энэ үнэлгээг харахад суралцагчид өөрсдийн хийсэн үйл, суралцсан үйл ажиллагаандаа сэтгэл ханамжтай, багаар хамтран ажиллах чадвар, нийгмийн сүлжээнээс зөв бурууг эргэцүүлэн тунгаах, эергээр сэтгэгдлээ илэрхийлэх чадвар төлөвшүүлэх зорилго зорилт хэрэгжсэн гэж үзсэн.

Үр дүнгийн боловсруулалт №3: Хэлэлцүүлгээр гарсан санал, сэдэл тэмүүлэл

- Суралцагч Н: 1. Дулааны цахилгаан станц барих чухал
- Тамхи татдаг хүмүүсийг тамхинаас гаргах, тамхи үйлдвэрлэлийг зогсоох хэрэгтэй
- Агаарт дэгдэж буй утааг тусдаа төхөөрөмжид хураах арга бодмоор
- Ба: 1. Машины утааг багасгах хэрэгтэй
- Утаагүй зуух хэрэглэх хэрэгтэй
- М.Н: 1. Модыг тайрч хөрөөдөх нь агааргүй болох хэлбэр
- О: Уурын зуух, гэр хорооллын утааг багасгах, сайн чанарын нүүрс түлэх, мод тарих, хэрэглээгээ хянах, үр ашиггүй илүүдэл хортой хэрэглээг зогсоох, сэргээгдэх эрчим хүч /Нар, салхины/ хэрэглэх, биомассыг түлхүү ашиглах
- Х: Халаалтаа нарны эрчим хүчээр шийдэх хэрэгтэй.
- Бо: Уурын зуухыг цөөлөх, хогоо ил шатаахгүй байх
- Би: Цахилгаан халаагуур ашиглая.
- Я: Электрон зуух хэрэглэх, уурын зуухны утааг газар доор хамгаалах, мод ихээр тарья. Арчилья. Дулааны цахилгаан станц барих чухал
- Би. Ж: Ирээдүйд бидний үе ирэхээр Аймгийн засаг дарга болно. Төр засгийн удирдлагууд хариуцлагатай ажиллах ёстой гэж боддог. Уурын зуухнуудыг уулын цаана гаргаж хоолойгоор дулаанаа дамжуулах хэрэгтэй гэх мэт ижил утгатай саналууд олон гарч мэтгэлцэв.

- Энд хүүхдүүд янз бүрийн бодит баримт ярьж санал, санаачилга гаргаж байгаагаар хийж бүтээх тэмүүллийг дэмжих, өөрийн бодол санаа, мэдрэмжээ илэрхийлэх чадвартай иргэн төлөвшүүлэх ТХБ-ын агуулга болжээ гэж дүгнэж болох боловч агаарын бохирдлоос хамгаалах хүүхдүүдийн гаргаж буй санал санаачилгын дийлэнх гол агуулга нь орон нутгийн дэд бүтэц шийдэл буюу улс төрчдийн ярианы сэдэв ярьж улс төржсөн хандлагатай, нийгмийн орчны томчуудын яриа ярихаас өөрсдийнхөө хэмжээнд шийдэж болох, хувь нэмрээ оруулах санал санаачилга гаргахгүй байна гэж дүгнэлээ. Тиймээс хөтөлбөр сайжруулах асуудалд энэ талын агуулга, үйл ажиллагааг нэмж төлөвлөхөөр дахин суралцахуйн зорилтын СҮДШ ойролцоо байгаа агуулгын уялдаа холбоог судалсан.

Суралцахуйн зорилт	Суралцахуйн үйл ажиллагаа	СҮД	СҮДШ
Ф.8.46. Хүрээлэн буй орчин дахь хүний нөлөө, түүний үр дагаврыг тайлбарлах	Энергийн хямралыг судлан, агаарын бохирдлын асуудлын шалтгаан нь нүүрс, хийг шатаах утаа агаар, хөрсийг бохирдуулдаг талаар хэлэлцэх	Дулааны энерги зөөгдөх (дамжуулал, конвенц, цацаргалт) процессуудыг илэрхийлж жишээгээр тайлбарладаг	Дулааны энерги зөөгдөх процессыг амьдрал дахь жишээгээр тайлбарладаг

Үүнийг Тогтвортой хөгжлийн боловсролтой холбох, мэдлэгийг хэрэглээ болгох, ногоон амьдралын хэв маягт өөрсдийн хувь нэмрээ оруулж амьдрах ухаанд суралцуулах зорилгоор дараах байдлаар төлөвлөсөн.

Medle.mn: Ээлжит хичээлийн цахим контентын жилийн төлөвлөлтөөс харахад:

Суралцахуйн зорилт	Ээлжит хичээлийн цаг	Ээлжит хичээлийн сэдэв	Хичээлийн зорилго буюу сургалтын үйл ажиллагаа
Ф8.46. Хүрээлэн буй орчин дахь хүний нөлөө, түүний үр дагаврыг тайлбарлах	1	Энерги хэмнэх аргууд	Зарим цахилгаан төхөөрөмжийн энергийн хуваарилалт, ашигт үйлийн коэффициентийн талаар, үр ашиггүй алдагдлын дасгал даалгавар ашиглана. Энергийн алдагдлыг хэрхэн багасгах талаар санал дэвшүүлнэ, дэмжихүйц саналыг сонгоно, үнэлнэ.
	1	Энерги хангамжийн талаарх өөрийн мэдлэгээ үнэлнэ	Энерги хангамж, энергийн шинж чанар, энергийн үр ашигтай зарцуулалтын талаарх мэдлэгээ тест, задгай даалгавар гүйцэтгэж үнэлнэ.

гэсэн байгаа нь суралцахуйн үйл ажиллагаа нь СҮДШ-тайгаа нийцэхгүй зөрүү үгтатый байсан. Иймээс энэхүү зорилтод өөрчлөлт хийж сайжруулах хөтөлбөртөө тусгасан.

Ф8.46 зорилтыг Тогтвортой хөгжлийн боловсролын зорилттойгоо холбож СҮД ба СҮДШ хийж сайжруулах төлөвлөгөөндөө тусгасан.

Суралцахуйн зорилт	Ээлжит хичээлийн цаг	Ээлжит хичээлийн сэдэв	Хичээлийн зорилго буюу сургалтын үйл ажиллагаа
Ф.8.46. Хүрээлэн буй орчин дахь хүний нөлөө, түүний үр дагаврыг тайлбарлах	Энергийн хямралыг судлан, агаарын бохирдлын асуудлын шалтгаан нь нүүрс, хийг шатаах утаа агаар, хөрсийг бохирдуулдаг талаар хэлэлцэх	Энергийн үндсэн эх үүсвэр нар гэдгийг батална. Олборлох өртөг, тээвэрлэх, хүрээлэн буй орчинд хохирол учруулах зэрэг бусад асуудлуудыг багтаах	Дулааны энергийн зөөгдөх процессуудын амьдрал дээрх хэрэглээний жишээ ба түүний үр ашиг, алдагдлыг хэрхэн багасгах талаар санал дэвшүүлдэг

Дүгнэлт:

Сургалтын агуулга интеграцчилагдсанаар шинжлэх ухааны мэдлэг ойлголтыг суралцагчид зөвхөн 1 хичээлийн өрөөсгөл үзэл хандлагаар ойлгох биш багцаар нэгдмэл цогцоор нь хүлээн авах боломжтой.

Хичээл бүрийн холбоо хамаарал илүү үр дүнтэй байж хүүхэд нэг хийсэн бүтээлээ хэд хэдэн хичээлд ашиглах хэрэглэгдэхүүн гаргаж байгаагаараа хүртээмжтэй, сонирхолтой байх ба багш нарын багаар хамтран ажиллах чадвар өсөн нэмэгдэж гарах үр дүн нь бие биенээсээ хамаарч бие биедээ хяналт тавих боломж бүрдэж СБААХ-т чиглэх боломжтой байна.

Сургалтын хөтөлбөр удирдамж баримт бичгүүдийг сайтар судалбал суралцахуйн зарим үйл ажиллагаа болон суралцахуйн үр дүн, үр дүнгийн шалгууруудыг нэгтгэснээр нэг багшийн боловсруулах бичиг баримт, цаасны ажил багасаж хамтын бүтээл, хамтын үр дүн нэмэгдэх боломж байна.

Суралцахуйн үр дүн, суралцахуйн үр дүнгийн шалгуураа салангад мэдлэг биш чадварт чиглүүлж зарим агуулгыг залгамж холбоогоор нэгтгэн интеграц болгож өгвөл амьдрал хэрэглээтэй холбогдох нь илүү үр дүнтэй харагдаж байна.

Явцын үнэлгээгээр суралцагчдын хамтрах, харилцах, бие биедээ итгэх, дэмжих, эерэг байх, нийгэмшил төлөвшил, сошиалын олон янз мэдээллийг шүүн тунгаах чадвар илүү төлөвших магадлалтай байна.

Ном зүй:

1. (2020). Сургууль бүхлээрээ ажиллах арга ажиллагааны хандлага. “Тогтвортой хөгжлийн төлөөх загвар сургуулийн багц гарын авлага. Улаанбаатар.
2. Оюунцэцэг, Н., ба бусад (2024). Явцын үнэлгээ ба ялгаатай суралцахуйн арга зүйг түгээн дэлгэрүүлэх цахим сургалт MCDS
3. БМДИ (2020). ТХЗ-ын төлөөх боловсролыг суралцахуйд интеграцчилах арга зүй - Суурь боловсрол. Багшийн гарын авлага. Улаанбаатар.
4. МУБИС. (2018). Багшийн гарын авлага-2018. Улаанбаатар.
5. БСШУЯ. (2021). Сурагч төвтэй, тэгш хамруулах оролцоонд суурилсан бүтээлч арга зүй. Цахим сургалтын модуль Улаанбаатар.
6. БСШУЯ, БМДИ (2018). ТХБ-ыг ЕБС-ийн сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй. Багшийн гарын авлага. Улаанбаатар.
7. АНУ-ын Азийн сан (2011). “Байгалийн нөөцийг хариуцлагатай ашиглах, хамгаалах” Улаанбаатар.
8. Оюунцэцэг, Н. (2024). Насан туршийн суралцахуй II боть. Улаанбаатар.
9. Оюунцэцэг, Н. (2024). Насан туршийн суралцахуй III боть. Улаанбаатар.
10. МУБИС. (2022). Багшийн гарын авлага-2022. Улаанбаатар.
11. БСШУЯ. (2021). Суурь ба бүрэн дунд боловсролын хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур. Газар зүй. Улаанбаатар.
12. БСШУЯ. (2021). Суурь ба бүрэн дунд боловсролын хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур. Хими. Улаанбаатар.
13. БСШУЯ. (2021). Суурь ба Бүрэн дунд боловсролын хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур. Биологи. Улаанбаатар.
14. БСШУЯ. (2021). Суурь ба Бүрэн дунд боловсролын хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур ФИЗИК анхдугаар хэвлэл УБ 2021
15. БСШУЯ. (2015). Багшийн ном Хими YIII анги. Улаанбаатар.
16. БСШУЯ. (2018). Багшийн ном Биологи YIII анги. Улаанбаатар.
17. БСШУЯ. (2018). Багшийн ном Газар зүй YIII анги. Улаанбаатар.
18. БСШУЯ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
19. БСШУЯ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж. Газар зүй YI-IX анги. Улаанбаатар.
20. БСШУЯ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж. Биологи YI-IX анги. Улаанбаатар.
21. БСШУЯ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж. Хими YI-IX анги Улаанбаатар.
22. БСШУЯ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж. Физик YI-IX анги Улаанбаатар.

ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН БАГШЛАХУЙ БА СУРАЛЦАХУЙ

Булган аймгийн Бүрэгхангай сумын ЕБС.

Б.Намуунчимэг¹, М.Мөнгөнчимэг², Д.Солонго³

¹Математикийн багш, namuunchimeg9yzz@moes.edu.mn

²Газар зүйн багш, mungunchimeg9Int@moes.edu.mn

³Бага боловсролын багш, solongo32fz@moes.edu.mn

Оршил

Сурах болон сургах үйл ажиллагаа явагдсанаас хойш боловсролын сургалтын хөтөлбөр цаг хугацаа болон нийгмийн өөрчлөлт зэргээс шалтгаалан удаа дараа өөрчлөгдсөөр байна. Монгол Улс 2020-2021 онд Ковид цар тахлын үед дэд бүтцэд холбогдоогүй 178 мянган хүүхэд ямар нэгэн байдлаар боловсролд хамрагдаагүй сурлагын хоцрогдол үүссэн. Манай сургууль дээр ч мөн адил сурлагын хоцрогдол нь тулгамдаж буй асуудал юм. Үүнийг шийдвэрлэхийн тулд 2022-2023 оны хичээлийн жилээс бага, дунд ангийн багш нар хамтран ажиллаж, хичээлийг үр дүнтэй зохион байгуулахыг эрэлхийлж байна. 2023-2024 оны хичээлийн жилд Математикийн хичээлийн сэдүүдийг хооронд нь нэгтгэн зааж мэдлэгт тодорхой ахиц гарсан. 2024-2025 оны хичээлийн жилд хичээл хоорондын интеграц хийж багшлахуй болон суралцахуйд ямар үр дүн, боломж бий болгохыг туршиж, үр дүнг тооцоолсон.

Судалгааны үндэслэл

- ЮНЕСКО-оос 2021 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдөр зохион байгуулсан Боловсролын сайд нарын уулзалтын үеэр дэлхийн 30 орон ерөнхий боловсролын сургуулийнхаа сургалтыг бүрэн, 70 орон хэсэгчлэн түр зогсоосноос дунджаар 6.5 сар (26 долоо хоног) анги танхимын сургалт тасарсан, сурагчдын 91% буюу 1.6 тэрбум сурагч цар тахлын нөлөөнд өртсөн, нийт сурагчдын 2/3 нь буюу 1.0 тэрбум сурагч сурлагын хоцрогдолтой, бага ангийн 100 сая хүүхэд уншиж чадахгүй байгааг мэдээллээ. ЮНЕСКО боловсролын салбарын энэхүү үзэгдлийг дан ганц сурлагын хоцрогдол бус сэтгэл санааны хямрал давхацсан “Нэгэн үеийнхний сүйрэл” хэмээн тодорхойлж байна.¹
- Монгол Улсын боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2021 оны 5 дугаар сарын 21-ны өдрийн А/190 дүгээр тушаал буюу ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын сурлагын хоцрогдол нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө гарсан.
- Хүүхэд бүхэн математикч болох албагүй. Гэхдээ хүүхэд бүр математикийн агуулгыг бүрэн эзэмшсэн байх шаардлагатай.

Түлхүүр үг: Суралцахуйн зорилт, суралцахуйн үр дүнгийн шалгуур, суралцахуйн зорилт хоорондын интеграц, судлагдахуун хоорондын интеграц, анги хоорондын интеграц, улсын шалгалт, гүйцэтгэлийн үнэлгээ, багшлахуй, суралцахуй

Судалгааны арга зүй

Судалгааны ажлын зорилго

Хичээлийн агуулгыг нэгтгэн зааж туршсанаар багшлахуй болон суралцахуйд хэрхэн нөлөөлж байгааг судлах, үр дүнг тооцоолох, дүгнэх

¹ (UNESCO Ministerial meeting, One year into COVID: Prioritizing education recovery to avoid a generational catastrophe. 03/29/2021)

Сэдвийг судалсан байдал

Математикийн судлагдахуун нь суралцагчдын бага боловсролын мэдлэгтэй шууд хамаардаг учир бага дунд ангийн багш нарын уялдаа холбоо маш чухал. Гэвч дунд ангид тухайн хичээлийг үзэх агуулга их, судлах цаг хангалтгүй. Мөн бусад судлагдахууны хувьд ижил бэрхшээл (жишээ нь: газар зүй) тулгарч байгаа учраас суралцахуйн үр дүнгийн шалгуурыг бүрэн хангаж чадахгүй байна. Энэ нь сурагчид мэдлэгээ бүрэн эзэмшиж чадахгүйд хүргэж байгаа учир багш нар хамтран 3 төрлийн интеграц хичээл туршин заалаа. Энэхүү судалгаа нь 3 хэсгээс бүрдсэн бөгөөд 2021-2022 оны хичээлийн жилээс эхэлсэн.

1. Бага боловсролын математикийн хичээлийн анги хоорондын агуулгын интеграц

2019-2020 оны хичээлийн жилд дэлхий нийтээр короновирус буюу ковид-19 цар тахал гарч, хичээл сургалтын үйл ажиллагааг хаах болон цахим хэлбэрт шилжүүлэн улмаар теле хичээл, хосолсон сургалтууд явагдаад 2 жилийг ардаа үдсэн. 2021 оны 5-6 дугаар сард ковидын дараах анхны улсын шалгалтууд авсан. Уг шалгалт нь маш хангалтгүй үнэлэгдэж, гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийв.

Хүснэгт – 1: V ангийн математикийн улсын шалгалтын гүйцэтгэл

№	Анги (2021-2022)	Сонгох даалгаврын гүйцэтгэл	Задгай даалгаврын гүйцэтгэл	Гүйцэтгэл
1	5А	51%	39,8%	45.4%
2	5Б	29.02%	12.7%	20.86%
3	Дундаж	40.01%	26.25%	33.13%

Хүснэгт - 2: V ангийн математикийн улсын шалгалтын гүйцэтгэлийн агуулгын дүн шинжилгээ

	Тоо тоолол	Хэмжигдэхүүн	Геометр	Өгөгдөлтэй ажиллах
Сонгох	58.1%	37.3%	22.2%	42.4%
Задгай	48%	18%	15%	24%
Гүйцэтгэл	53%	27.65%	18.6%	33.2%

Дээрх 2 хүснэгтээс геометр, хэмжигдэхүүний агуулгуудын задгай болон сонгох даалгаврын гүйцэтгэл маш бага байна. Энэ нь цар тахалын үеийн нөхцөл байдлын асуулгын судалгаанд хамрагдсан багш нараас сурагчдын харьцангуй илүү хоцрогдсон байх магадлалтай математикийн хичээлийн бага (геометр 1-5, хэмжигдэхүүн 1-5), дунд, ахлах ангийн (геометр, дүрсийг таних ялгах талбайг олох) бүлэг сэдвүүдтэй тохирч байна. Иймд 2022-2023 оны хичээлийн жил сургуулийнхаа хэмжээнд тус агуулгуудаар V ангийн 10 суралцахуйн зорилтын хүрээнд 9 суралцахуйн үр дүнгийн шалгуурыг хангасан 18 даалгавартай шалгалт авав. Энэхүү шалгалтад V-XII ангийн 199 суралцагч хамрагдсан. Тус шалгалтын гүйцэтгэл нь 28%, задгай даалгаврын гүйцэтгэл 14%, хамгийн бага гүйцэтгэлтэй сонгох даалгавар нь “Квадратын периметр нь 280 см бол түүний талбайн хэмжээг олоорой” буюу 11% байсан учир I-V ангийн хэмжигдэхүүн (хүснэгт-1) агуулгыг нэгтгэж анги хоорондын агуулгын интеграц хичээлийг 5а ангид зохион байгуулсан.

2. Суралцахуйн зорилт хоорондын интеграц (2023-2024 оны хичээлийн жил)

2023 оны 9-р сараас 2024 оны 3-р сар хүртэл хөтөлбөрт (сурах бичиг) суурилж, 2024 оны 3-р сараас хичээлийн жил дуустал suraad.mn платформоор хичээл сургалтын үйл ажиллагаагаа явуулсан. Гэтэл анги дэвших шалгалт аймгийн хэмжээнд нэгдсэн бюпринтын дагуу авах болсонтой холбогдуулан VI ангийн хөтөлбөр төлөвлөгөөний биелэлтэд анализ хийхэд хөтөлбөр нь 5 бүлгийн 19 суралцахуйн зорилт нь 4 бүлгийн 10 үр дүнгийн 12 шалгуурыг, suraad.mn платформ нь 4 бүлгийн 11 суралцахуйн зорилт нь 3 бүлгийн 6 үр дүнгийн 10 шалгуурыг хангасан байсан. Гэтэл 2 бүлгийн 26 суралцахуйн зорилтын агуулгыг огт үзээгүй байсан.

Хүснэгт- 4: VI ангийн математикийн хичээлийн агуулгын интеграци

№	Сэдэв	Интеграцчилсан суралцахуйн зорилт	Үнэлгээний үр дүнгийн шалгуур	Төлөвлөгөөт цаг	Хичээл заасан цаг
1	Олон өнцөгт	6.6д, 6.7д, 6.8б	I-IV	12	6
2	Диаграмм байгуулах	6.3к, 6.10б,	I-IV	7	4
3	Боломж тооцоолох	6.1б, 6.1г, 6.11а,	I-IV	17	8
Нийт				36	18

3 бүлгийн 8 суралцахуйн зорилтын хүрээнд үр дүнгийн 4 түвшний даалгаврыг гүйцэтгэдэг байхаар 6а ангийн 34 суралцагчид 18 цагийн суралцахуйн зорилт хоорондын интеграц хичээлийг идэвхтэй сургалтын арга ашиглан зохион байгуулсан.

Суралцахуйн зорилт хоорондын интеграц хичээлийн багшлахуй болон суралцахуй

2023-2024 оны хичээлийн жилд математикийн судлагдахуун аймгийн хэмжээнд нэгдсэн нэг бюпринтын дагуу шалгалт зохион байгуулснаараа бусад жилүүдээс онцлог байсан.

Хүснэгт- 6: VI ангийн математикийн хичээлийн агуулгын интеграци

№	Сэдэв	Интеграцчилсан суралцахуйн зорилт	Үнэлгээний үр дүнгийн шалгуур	Даалгаврын тоо	Гүйцэтгэл
1	Диаграмм байгуулах	6.3а-к, 6.10б,	IV	1	97.1%
2	Боломж тооцоолох	6.1б, 6.1г, 6.11а,	II	1	100%

Хүснэгт – 5: Математикийн анги дэвших шалгалтын гүйцэтгэл

№	Хичээлийн жил	Гүйцэтгэл	Сурагчийн тоо
1	2021-2022	65.3%	17
2	2022-2023	51.8%	40
3	2023-2024	90.5%	34

Суралцахуйн зорилтыг интеграцчилж заасан хичээлийн үр дүн дээрх 2 хүснэгтээс анги дэвших шалгалтын гүйцэтгэл өндөр байхад нөлөөлсөн нь харагдаж байна.

3. Судлагдахуун хоорондын интеграц (2024-2025 оны хичээлийн жил)

7-р ангийн газар зүйн хичээлээр 23 суралцахуйн зорилтыг 36 цагт үзэх ёстой гэхээр 1 суралцахуйн зорилтыг ойролцоогоор 1.5 цагт судлах болж байна. Гэвч энэ нь бодит байдал дээрээ гарааны шалгалт - 1 цаг, нэгжийн үнэлгээний шалгалт – 6 цаг, улирлын шалгалт – 3 цаг мөн хөндлөнгийн, гүйцэтгэлийн үнэлгээний, анги дэвших шалгалтууд, масс олимпиад гэх мэт үйл ажиллагаанууд хичээлийн цагт нөлөөлдөг. Энэ бүхнийг тооцоолон үзэхэд 1 суралцахуйн зорилтыг 1 цаг хүрэхгүй хугацаанд судлах шаардлагатай болж байна. Газар зүйн багш М.Мөнгөнчимэг нь 8 жилийн хугацаанд 7.2 а,б; 7.3б, 7.4в,г; 7.4к суралцахуйн зорилтуудыг 7.1.2, 7.3.2, 7.4.4, 7.6.2 үр дүнгийн шалгуурыг хангаж байхаар 1 цагт багтаан зааж чадаагүй. Эдгээрээс хүснэгт-5-ын шараар тодруулсан хичээлүүдийг математикийн судлагдахуунтай интеграцчилах боломжтой байсан. Иймд уг интеграцчилсан хичээлийг 7а ангийн 32 суралцагчдад нийт 10 суралцахуйн зорилтыг 7 үнэлгээний үр дүнгийн шалгуур хангасан байхаар 3 цагийн хичээл зохион байгуулсан. Мөн хүснэгт-7-оос нийт газар зүйн 5, математикийн 11 суралцахуйн зорилтын хүрээнд интеграц хичээл зохион байгуулах боломжтой байна. Тус хичээлүүдийг интеграцчилснаар суралцагчдын математикийн хийсвэр ухагдахууныг ахуй амьдралтай холбож асуудал шийдвэрлэх чадварыг илүү хөгжүүлж байсан.

Хүснэгт - 7: VII ангийн математик, газарзүйн хичээлийн интеграци

№	Сэдэв	Интеграцчилах суралцахуйн зорилт		Төлөвлөгөөт цаг		Интеграцчилах цаг	Даалгаврын гүйцэтгэлийн түвшин	
		Газарзүй	Математик	Газарзүй	Математик		Газарзүй	Математик
1	Масштаб	Г37.1б	8.3в	1 цаг	4 цаг	2 цаг	I-IV	I-II
2	Газарзүйн солбицол, зүг чиг	Г37.1в	7.8а	1 цаг	3 цаг	1 цаг + 1 цаг(мат)	I-IV	I-II
3	Цагийн бүс	Г37.2б	9.8 б	1 цаг	1 цаг	1 цаг	I-IV	I-IV
4	Цаг агаар ба уур амьсгал	Г37.4в	7.10 а-г	1 цаг	6 цаг	1 цаг +1 цаг (мат)	I-IV	I
5	Диаграмм байгуулах, унших, тайлбарлах	Г37.4г	7.10 д-ж	1 цаг	4 цаг	2 цаг +2 цаг (мат)	I-IV	I-II
Нийт-ээлэх хувь		5 с.з-22%	11с.з-20%	5ц-14%	18ц-13%	7ц+4ц (мат)	IV	IV

Судлагдахуун хоорондын интеграц хичээлийн багшлахуй болон суралцахуй

VII ангийн цаг агаар ба уур амьсгал сэдэвт 1 цагийн интеграц хичээлээр 14 хоногийн дараа сурагчдаас шалгалт зохион байгуулахад газар зүйн 4 даалгаврын гүйцэтгэл 68.25%, шалгалтын гүйцэтгэл 62% байна. Үүнээс газар зүйн судлагдахуун бататгал цаг орвол суралцагчдын гүйцэтгэл эрс өсөх хандлагатай байна.

Хүснэгт-8: VIII ангийн математик ба газарзүйн хичээлийн интеграцчилах боломжийн тооцоолол

Анги	Интеграцчилах суралцахуйн зорилт		Төлөвлөгөөт цаг	
	Газарзүй	Математик	Газарзүй	Математик
VIII анги	Г38.1а	8.8г	1 цаг	4 цаг
	Г38.1б	8.3а	1 цаг	4 цаг
	Г38.2а	8.7ж	1 цаг	1 цаг
	Г38.2б	9.8б	1 цаг	1 цаг
	Г38.3а	8.9ж	1 цаг	2 цаг
	Г38.4б	8.2в	1 цаг	2 цаг
Нийт	6 с.з	6 с.з	6 цаг	14 цаг
Интеграци хувь	34%	19.6%	11%	8%

Хүснэгт-9: IX ангийн математик ба газарзүйн хичээлийн интеграцчилах боломжийн тооцоолол

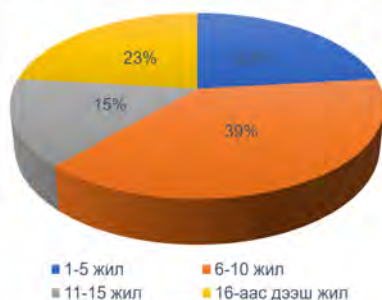
Анги	Интеграцчилах суралцахуйн зорилт		Төлөвлөгөөт цаг	
	Газарзүй	Математик	Газарзүй	Математик
IX анги	Г39.3б	9.8в	2 цаг	2 цаг
	Г39.3в	9.9 а-в	2 цаг	8 цаг
	Г39.4б	9.9 г-е	2 цаг	8 цаг
Нийт	3 с.з	7 с.з	6 цаг	18 цаг
Интеграци хувь	18.8%	14.0%	16.6%	12.5%

Газар зүй математикийн судлагдахуунтай суурь боловсролын түвшинд суралцахуйн зорилтын хувьд дунджаар 25% интеграцчилж болохыг хүснэгт-8 болон 9-өөс харж болно. Интеграцчилсны үр дүнд газар зүйн судлагдахуун нийт 25 цагийн бататгал хичээл зохион байгуулах боломж гарч байна.

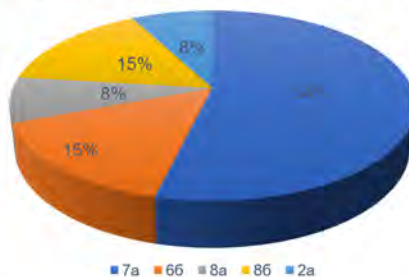
Судалгааны хэсэг

Энэхүү судалгааны ажилд 2022-2023 оны хичээлийн жилийн 5а ангийн 36 суралцагч анги хоорондын агуулгын интеграц хичээлд, 2023-2024 оны хичээлийн жилийн 6а ангийн 34 суралцагч суралцахуйн сэдэв хоорондын интеграц хичээлд, 2024-2025 оны хичээлийн жилийн 7а ангийн 32 суралцагч судлагдахуун хоорондын интеграц хичээлд хамрагдсанаар уг анги 3 жил дарааллан интеграц хичээлийн туршилтад оролцсон байна. Ингэсэнээр тухайн ангид хичээл заадаг 13 багшаас цаасан судалгаа авав.

Асуулт-1: Та хэд дэх жилдээ ажиллаж байна вэ?

Асуулт-3: 2024-2025 оны хичээлийн жилийн "ур чадвар"-ын хичээл дээр аль ангийг сонгосон бэ?

Асуулт-2: Та ур чадварын хичээл заахдаа ангиа хэрхэн сонгодог вэ?

Асуулт - 4: Яагаад тухайн ангийг сонгосон бэ?

Судалгааны дүгнэлт: “Ур чадвар”-ын уралдаанд дунд ангийн багш нарын 53.8% нь 7а ангийг сонгосон байна. Сонгосон багш нарыг харвал бүгд 6-аас 30 хүртэлх жил ажилласан байна. Үүнээс дүгнэвэл тухайн анги бусад ангиудаас идэвх оролцоо, мэдлэг чадварыг хувьд илүү гэж үзсэн нь харагдаж байна.

Дүгнэлт

Хурдацтай өөрчлөгдөж буй нийгэмд олон талт оюун ухааны чадамжтай, бие даасан иргэн бэлтгэхэд багш бид ч өөрчлөгдөж, заах арга барилдаа шинэчлэл хийх шаардлагатай байна. Иймд бид хичээлээ илүү сонирхолтой, бүтээлч, үр дүнтэй бөгөөд мэдлэгийг хэсэгчилсэн биш, харин нэгдмэл бүхэлд нь заах боломжийг интеграц хичээл олгож байна.

Дээрх дүгнэлтүүдээс 2022-2023 оны хичээлийн жилийн Д.Солонго багштай 5а анги гүйцэтгэлийн үнэлгээнд 53.1%, математикийн улсын шалгалтад 74.5% (анги хоорондын интеграц), 2023-2024 оны хичээлийн жил Б.Намуунчимэг багштай 6а анги аймгийн нэгдсэн анги дэвших шалгалтад 90.5% (суралцахуйн зорилт хоорондын интеграц), 2024-2025 оны хичээлийн жилийн 7а анги судлагдахуун хоорондын интеграц хичээлийн туршилтад хамрагдсанаар нийт 3 жилийн хугацаанд интеграц хичээлээр суралцахуйн хувьд ихээхэн өөрчлөлт гарчээ. Иймээс “Ур чадвар”-ын уралдаанд дунд ангийн багш нарын 53.8% нь 7а ангийг идэвх оролцоотой, мэдлэг чадвартай гэж дүгнэн сонгосон байгаа нь интеграц хичээлүүд суралцагчдад эерэг нөлөө үзүүлсэн байна

Аль ч төрлийн интеграц хичээл нь багшаас маш олон зүйлийг, олон талаас нь судлахыг шаардаж байгаа боловч суралцагч төвтэй идэвхтэй сургалтын аргуудыг ашиглахад хамгийн тохиромжтой, хоцрогдол нөхөх боломжтой, тухайн судлагдахуун суралцахуйн үр дүнгийн шалгуурыг хангах, бататгах цагийг илүү олгож байна. Иймд суралцагчдын мэдлэг өмнөхөөсөө ихээхэн ахицтай байна. Эдгээрээс интеграц хичээл нь 21-р зууны сургалтын багшлахуй болон суралцахуйн чухал хэсэг мөнөөс мөн болох нь бидний судалгааны ажлын үр дүнгүүд харуулж байна.

Ном зүй

1. McKinnon, D., Nolan, P., Openshaw, R., & Soler, J. (1991). New Zealand curriculum innovation in historical and political context: The Freyberg integrated studies project and parallel projects of the 1940s. *Journal of Curriculum Studies*, 23(2), 155–175.
2. Barnes, J. (2015). Cross-curricular learning 3–14. London: Sage; Hammond, D. J. (2017). An investigation into the impact of an integrated curriculum on learning in the primary school (Doctoral thesis). Durham University.
3. Bernstein, B. (1971). *Class, codes and control: Studies towards a sociology of language* (Vol.1). London: Routledge, p.209.
4. АХБ. (2021). Сурагч төвтэй тэгш хамруулах, оролцоонд суурилсан бүтээлч арга зүй. Улаанбаатар.
5. БСҮХ. (2022). Хувьсаж буй боловсрол үндэсний хэлэлцүүлэг. Улаанбаатар.
6. OECD. (2004). Боловсролын системийн үзүүлэлтүүд, тайлан. Улаанбаатар.
7. ЮНЕСКО. (2019). Боловсролын сектор. Монгол улсын боловсролын бодлогын тойм шинжилгээ. Улаанбаатар.
8. Kurt, Dr Serhat (2023-10-25). “Cognitivism Learning Theory, Strategies and Examples”. *Educational Technology*.
9. БШУЯ, БҮТ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр. Сайжруулсан хоёр дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
10. БШУЯ, БҮТ. (2021). Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээл, сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур. Анхдугаар хэвлэл. Улаанбаатар.
11. БШУЯ. (2022). Ерөнхий боловсролын сургуулийн математикийн 6 дугаар ангийн сурах бичиг, долоо дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
12. Батболд Ж., ба бус; Ред. Мөнхжаргал Д. (2023). Математик VII. 7 дугаар ангийн сурах бичиг, гурав дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
13. Баярмаа З., ба бус; Ред. Халиун Г. (2019). Газар зүй VI. 6 дугаар ангийн сурах бичиг, хоёр дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
14. Батболд Ж., нар. (2021). Математик VIII. 8 дугаар ангийн сурах бичиг, гурав дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
15. Батчулуун Е., нар. (2019). Газар зүй VIII. 8 дугаар ангийн сурах бичиг, хоёр дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
16. Батболд Ж., нар. (2019). Математик IX: 9 дүгээр ангийн сурах бичиг, гурав дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
17. Баярмаа З., ба бус; Ред. Амгалан А. (2019). Газар зүй IX. 9 дүгээр ангийн сурах бичиг, хоёр дахь хэвлэл. Улаанбаатар.

ИДЭВХТЭЙ СУРАЛЦАХУЙН АРГААР СУРАЛЦАГЧДЫН БОДИТ ЧАДВАР ХӨГЖИХ НЬ

Говь-Алтай аймгийн Ерөнхий боловсролын 1 дүгээр сургууль.

Х.Баясгалан¹,

*²Б.Нарангэрэл, Р.Наранцэцэг, Л.Цэрэннадмид, Д.Отгонтуяа, Б.Ганболд,
О.Орхонтуул, Б.Сувдмаа, Д.Хишигмаа, Ц.Бямбаатогтох, Н.Энхтуяа*

¹Бага боловсролын сургалтын менежер, hbyasaab@gmail.com,

²Бага ангийн багш, bnarangerel0201@gmail.com

Хураангуй

1970 оны сүүл үеэс суралцахуйд суралцагчдын эрэлт хэрэгцээг тооцох зайлшгүй шаардлага гарснаас үүдэн багшлахуйд “Би яаж заах вэ?”, “Хүүхэд яаж сурах вэ?” гэсэн асуултуудын эрэмбэ өөрчлөгдсөн байдаг. Иймд эхлээд хүүхэд яаж суралцаж, хэрхэн хөгждөг зүй тогтлыг илрүүлээд, дараа нь тэрхүү зүй тогтолд нийцүүлэн яаж сургах тухай асуудал тавигдах болжээ. Ингэснээр суралцахуйн сэтгэл судлалын онолд парадигмын өөрчлөлт гарч, конструктивизмын онолоор “Мэдлэг зүгээр нэг дамждаггүй, мэдлэгийг хүн бүр өөрөө зохиомжлон бүтээдэг” гэж үзэх болсон.

Хэрэв багш суралцахуйг хэрэгжүүлэхдээ өөрийн удирдлагатай суралцахуйн онолын санаануудыг тооцож чадвал суралцагч өөрийн хийж буй үйлийн талаар эргэцүүлэн бодох, явц болон үр дүндээ өөрөө үнэлгээ хийх чадвартай болдог гэсэн профессор Б.Зиммерманы өргөн хүрээтэй онолын суралцагч сурах үйлдээ илүү хариуцлага үүрч чадах юм гэсэн санааг¹ Блумын таксономийн 2 хэмжээст айн онолтой уялдуулан бид “Эгэл Алтай арга”-аар туршиж хэрэгжүүлж үр дүнг тооцсон.

Түлхүүр үг: Алдаанд тэсвэртэй -“Эгэл-Алтай” идэвхтэй арга, Бодит чадвар, Мэдлэгийн чанар, Сурах арга барил- Илэрхийлэх чадвар, Мэдлэгээ хадгалах, эргэн санах чадвар

Судалгааны шинэлэг тал

Энэхүү судалгааны ажлын хүрээнд багш агуулгыг заах бус суралцагчид сурах аргад суралцаж, улмаар мэдлэгийн чанарт гарсан ахицыг SPSS загвараар үнэлсэн ба үүнд тулгуурлан эзэмшсэн мэдлэгээ хэрэглээ болгох бодит чадварыг сайжруулах, алдаанд тэсвэртэй арга буюу суралцагч өөрийнхөө хийж буй үйлд төвлөрөх, үйлээ хянах, алдаагаа олж илрүүлэх, улмаар үйлээ сайжруулах чадварт суралцах арга зүйн санааг туршиж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийн загварын санааг боловсруулсан.

Үндэслэл

Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэл үзэл баримтлалын ерөнхий тайлан дүгнэлтэд² багшлахуй нь сэргээн санах ойлголтын түвшний агуулгад төвлөрсөн, хэрэглээний болон бүтээлч түвшинд анхаарал хандуулдаггүй гэсэн дүгнэлт гарсан ба хичээл сургалт нь суралцагчдын эрэлт, ялгаатай байдлыг

¹ 2017 он “Багшлахад учир бий” Д.Батболд 16-р тал

² Сургалтын цөм хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн судалгаа, БСҮХ, 2019; Сурах бичгийн агуулгын шинжилгээ, БШУЯ, 2021; Оношлох үнэлгээний тайлан, БҮТ, 2022

хүндэтгэсэн уян хатан олон хувилбартай байх шаардлагатай гэж зөвлөмжилсөн.

Суралцагчид яагаад мэдлэг ойлголтын даалгаврын гүйцэтгэл нь чадвар хэрэглээний даалгаврын гүйцэтгэлээс дээгүүр үнэлэгдээд байна, Монгол Улс 2022 онд PISA олон улсын үнэлгээгээр математик судлагдахуунаар 425 оноогоор 47 дугаар байранд³ яагаад оров? гэвэл тэд цээжилсэн тоо баримт, нэр томьёо шалгадаггүй, юмс үзэгдлийг шинжлэх ухааны үүднээс тайлбарлах чадвар, эзэмшсэн мэдлэг, өөрийн бодит чадвараа даалгавар гүйцэтгэхэд ашиглах чадварыг л шалгадаг юм байна. Асуудал тодорхой.

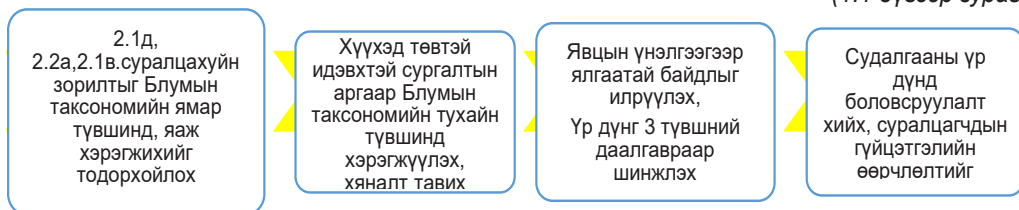
Ер нь ямар ч судалгаагаар асуудал бол тодорхой мэдлэгээ хэрэглээ болгох, асуудал шийдвэрлэх арга барилд сургах шаардлагатай гэж гардаг ч жил жилийн судалгаа дүгнэлтээр дээрх асуудлууд арилаагүй хэвээр байдгийн шалтгааныг илрүүлж, багш бүр арга зүйн өөрчлөлт хийх өөрийн удирдлагатай, хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлахуйн аргыг судлан, үйл төвтэй суралцахуй хичээл үйл ажиллагааг идэвхтэй сургалтын аргаар үр дүнтэй зохион байгуулах шаардлага бидэнд тулгарч байна.

Үндсэн хэсэг

Зорилго: Идэвхтэй суралцахуйн аргаас “Эгэл-Алтай” арга зүйн санааг туршин суралцагчдын эзэмшсэн мэдлэгээ хэрэглээ болгох чадварыг Говь-Алтай аймгийн 1-р сургуулийн 2-р ангийн математикийн судлагдахууны жишээн дээр SPSS загвараар шинжилж, суралцахуйд гарч буй үр дүнг танилцуулах, сургалтын чанарыг сайжруулах боломжийг тодорхойлоход оршино.

Судалгааны арга зүй

(1.1 дүгээр зураг)

1. Говь-Алтай аймгийн 1-р сургуулийн 2 дугаар ангийн 6 бүлгийн 205 суралцагчийг эцэг эхийн зөвшөөрлийг үндэслэн С бүлгийн суралцагчдыг уг агуулгыг уламжлалт арга зүйгээр нөгөө Е бүлгийн суралцагчдыг туршилтын эгэл арга зүйгээр интеграцчилж, багшлахуйг чиглүүлсэн.
2. Судалгааг 4 долоо хоногийн турш үргэлжлүүлсэн.
3. Математикийн судлагдахууны 2.1д, 2.2а, 2.1в суралцахуйн зорилтын хүрээнд “Эгэл-Алтай” аргаар, туршилтыг явуулахдаа “Үргэлжлэх хугацааг тооцоолох” нэгж хичээлийг таниулах 5 хичээл, давтах 6 хичээл, үнэлгээний 2 хичээл байхаар туршилт эхлэхээс өмнө агуулгыг уялдуулах ба бодит зүйл, загварчлах, шинжлэх ухаанчаар тайлбарлаж хэрэглэх интеграц хийж, суралцахуйн зорилт, үнэлгээний шалгуурын шинжилгээг блумын шинэчилсэн таксономийн хүрээнд арга зүйн шинэ санаа боловсруулан төлөвлөж хэрэгжүүлсэн. Өмнөх мэдлэг нь 2.1д суралцахуйн зорилтын багцлах, хуваарилах агуулгын 80% үзэж судалсан байсан.

3 2024-2025 оны хичээлийн жил БШУЯ, Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэл, үзэл баримтлал илтгэл

4. Ингэхдээ Е ба С бүлгийн суралцагчдын амжилтыг харьцуулах замаар үнэлэв. Сурагчдын амжилтыг үнэлэхдээ гүйцэтгэлд тоон судалгааг хийсэн. Блумын таксономийн шинэчилсэн хувилбарт нийцүүлэн ойлгох, хэрэглэх, задлан шинжлэх 3 түвшний даалгавраар гүйцэтгэлийн чанарыг авч үзсэн.

Судалгааны эхэнд сэдвийн агуулгыг эзэмшихэд шаардлагатай өмнөх мэдлэгийг нэгтгэх зорилгоор Е, С бүлгийн сурагчдаас урьдчилсан шалгалт авсан. 1-р түвшинд ойлгох түвшний 12 онооны 8 даалгавар, 2-р түвшинд хэрэглэх түвшний 24 онооны 15 даалгавар, 3-р түвшинд задлан шинжлэх түвшний 12 онооны 7 даалгавар бүхий сорилоор үнэлсэн. Даалгаварт дүн шинжилгээ хийж, даалгаврын ялгах чадвар, найдвартай байдал зэргийг SPSS 21 загвараар тодорхойлж дүгнэв.

Хичээлийн туршилтын төгсгөл хэсэгт 2 дахь шалгалтыг 3 долоо хоногийн дараа авсан. Энэ нь “Эгэл-Алтай” арга хэр тохирцтой байсан, хичээлийн зорилгод хэр хүрсэн, суралцагчдын мэдлэгийн чанарын өөрчлөлтийг илрүүлэх судалгаа болно.

Идэвхтэй сургалтын арга зүй гэдэг нь суралцагчид сургалтын үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцох, сурах үйл, сурсан зүйлээ эргэцүүлэн тунгаахыг хэлнэ. Тиймээс идэвхтэй сургалтын арга зүйг хэрэгжүүлэх үед сурагчдад гүйцэтгэх дасгал даалгаврыг нь тодорхой өгөх ба тухайн дасгал даалгавар нь сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд чиглэсэн байдаг тул бид суралцахуйн үйл болон үнэлгээний даалгаврыг төлөвлөхдөө Блумын таксономийн онолд тулгуурласан.

3 дахь шалгалтыг 6 долоо хоногийн дараа уг бүлгүүдэд зарлаагүй байдлаар авахаар төлөвлөсөн ба мэдлэгээ эргэн санах, хадгалах байдал, хэрэглээ болгох чадварыг илрүүлэх зорилготой байсан. Дээрх даалгавруудыг мөн танин мэдэхүйн 3 түвшинд харгалзуулан боловсруулж, Е бүлгийн суралцагчдын үнэлгээний өөрчлөлтөд шинжилгээ хийж статистикийг батлав.

Багшлахуйд гарсан өөрчлөлт, ахицыг суралцахуйн зорилтын шинжилгээ, сургалтын чанарыг ахиулах арга замыг тооцон ээлжит хичээлийн загвар боловсруулан туршин хэрэгжүүлж, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж чанарын судалгаагаар илрүүлсэн.

Судалгааны хэсэг

Судалгаа: 1. Багшлахуйд гарсан өөрчлөлтийн судалгаа

2023 оны Боловсролын чанарын үнэлгээний дүгнэлтээр суралцагчдын асуудал шийдвэрлэх чадвар 32.5%, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн судалгаа⁴, оношлох үнэлгээ⁵, сурах бичгийн агуулгын шинжилгээгээр⁶ сэргээн санах, ойлголтын түвшний агуулгад төвлөрсөн хэрэглээний болон бүтээлч түвшинд анхаарал хандуулдаггүй гэсэн судалгаа байдаг.

Энэ бүхний зарим голлох шалтгаанууд дээр шинжилгээ хийж, сайжруулах арга замын талаарх санаануудыг судалгаагаар илрүүлэхийг зорьсон. Үүнд: 1. Багш ээлжит хичээлээ хэрхэн төлөвлөн хэрэгжүүлдэг бэ? гэдэгт Говь-Алтай аймгийн нэгдүгээр сургуулийн бага ангийн 28 багш, 1-10 жил ажиллаж буй 18 багшийн хичээлд өөрийн үнэлгээ хийж, бүсийн үйл ажиллагаанаас шалгарсан 8 ээлжит хичээлүүдэд судалгаа хийж үзэв.

4 БСҮХ, 2019, сургалтын цөм хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн судалгаа

5 БҮТ, 2022, Оношлох үнэлгээ

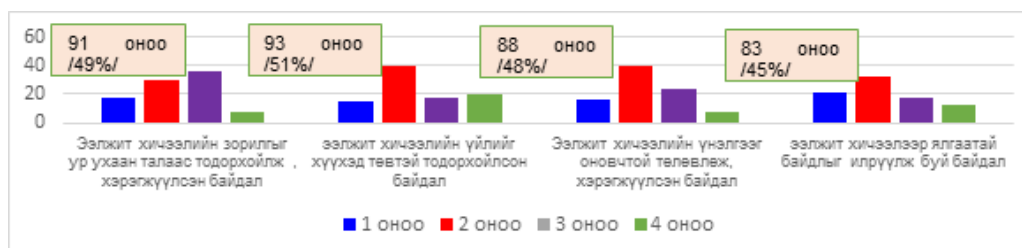
6 БШУЯ, 2021, сурах бичгийн агуулгын шинжилгээ

Нэгдүгээр зорилт: Ээлжит хичээлийн төлөвлөлт ба хэрэгжилтийг үнэлэх сургуулийн өөрийн үнэлгээний хийх. (1.4 дүгээр хүснэгт)

(1.4 дүгээр хүснэгт)

Асуулга 1. Ээлжит хичээлийг хэрхэн төлөвлөж багшлахуйг чиглүүлдэг байдлыг 1-4 оноогоор үнэлсэн нь:					
Шалгуур	Үнэлгээний шкал				Нийт оноо
	1	2	3	4	
1. Ээлжит хичээлийн суралцахуйн зорилгыг оновчтой энгийн байдлаар төлөвлөж хэрэгжүүлсэн эсэх					91 оноо
2. Ээлжит хичээлийн үйлийг хүүхэд төвтэй, даалгаврууд нь хүндээс хөнгөн лүү чиглэж төлөвлөж хэрэгжүүлсэн байдал					93 оноо
3. Суралцахуйн үнэлгээг, суралцахуйн зорилгыг хангасан эсэх, ялгаатай байдлыг илрүүлэхэд чиглүүлэн төлөвлөж хэрэгжүүлсэн байдал					88 оноо
4. Ялгаатай байдлыг илрүүлэхэд чиглүүлсэн шалгуур үзүүлэлтийг оновчтой гаргас эсэх					83 оноо

1. Ээлжит хичээлийн зорилгыг оновчтой ур ухаан талаас нь тодорхойлж байна уу? 91 оноо 49%
2. Ээлжит хичээлийг үйлийг хүүхэд төвтэй тодорхойлсон байдал 93 оноо 51%
3. Ээлжит хичээлийн үнэлгээг оновчтой төлөвлөж, хэрэгжүүлсэн байдал 88 оноо /48%/
4. Ээлжит хичээлээр ялгаатай бадлыг илрүүлж буй байдал 83 оноо /45%

Дээрх үзүүлэлтүүдийг хангалтгүй гэж үзэнэр нь суралцагчид хэрэглээний болон бүтээлч түвшний даалгавар ажиллахад гүйцэтгэл бага гардаг нь багшийн ээлжит хичээлийн төлөвлөлт, хэрэгжүүлэлт дээр асуудал байна уу? гэсэн санааг бид дэвшүүлж, тулгамдсан асуудлаа илрүүлж, шийдвэрлэх боломжуудыг тооцон ээлжит хичээлийн төлөвлөлт хэрэгжүүлэлтэд нэгдсэн нэг ойлголттой болж, хүүхэд төвтэй үйлийг төлөвлөхдөө Блумын таксономийн шинэчилсэн загвараар боловсруулж идэвхтэй сургалтын эгэл аргаар хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг авч туршиж үзсэн.

Ингэснээр тухайн хичээлийг ажиглахад ч хялбар, хүүхдийн дэвтэр бүтээлээс дүгнэлт алдаа бэрхшээлийг олж тооцоход ч хялбар болж багшлахуйд⁷ блумын таксономийн онолыг бодитоор хэрэгжүүлэхэд учир дутагдалтай байсан байна гэдэг дүгнэлтийг гаргаж цаашид ээлжит хичээлийг бэлтгэн төлөвлөхөд

1. Тухайн суралцахуйн зорилтын хүрээнд сурагчдад эзэмшүүлэх мэдлэгийн төрлийг ялгаж томъёолох судалгаа
2. Үйл үг ба когнитив үйл буюу оюуны үйлийг ялгаж тайлбарлах, судалгаа
3. Блумын таксономийн ямар түвшинд хэрэгжихийг ялгаж тодорхойлох, судалгаа

7 (The New Taxonomy of Educational Objectives Marzano & Kendall, 2007)

4. Метакогнитив үйлийн мэдлэгийг хэрхэн хэрэглээ болгох судалгааг хүснэгтээр хийж, ээлжит хичээлийн төлөвлөлтүүддээ ашигласан. (1.5 дугаар хүснэгт)
(1.5 дугаар хүснэгт)

Суралцахуйн зорилт	Мэдлэгийн төрөл				Танин мэдэхүйн түвшин						ҮШ ⁸
	Б ⁹	У	Ү	М	СС ¹⁰	О	Х	ЗШ	Ү	Б	

Ингэснээр сурагчдын хийсэн бүтээлд оролт буюу суралцахуйн зорилго суралцахуйн үйлийг хэрхэн төлөвлөсөн, яаж үнэлснээс хамаарч багш ухагдахууны мэдлэгийг олгож байв уу? баримтын мэдлэг олгож байсан уу? үйлийн мэдлэгийг олгодог уу? гэдгийг тооцож үзэх боломж бүрдэж ээлжит хичээлийг хүүхэд төвтэй, үйл суурьтай боловсруулж, идэвхтэй сургалтын аргаар хэрэгжүүлэхэд үр дүн амжилттай байсан гэж чанарын судалгаагаар гарсан.

Мөн бүсээс шалгарсан 8 ээлжит хичээл дээр ажиглалт хийж, Говь-Алтай аймгийн 35 сургалтын менежер удирдлагаас авсан санал асуулгыг нэгтгэж үзэхэд¹¹ багш ээлжит хичээлээ төлөвлөхөд хамгийн шаардлагатай судалгаануудыг эрэмбэлж үзэхэд:

1. Тухайн суралцахуйн зорилтыг Блумын таксономийн ямар түвшинд хэрэгжихийг ялгаж тодорхойлох судалгааг хийж ээлжит хичээлээ төлөвлөх нь чухал гэж 57%

2. Ээлжит хичээлийг бэлтгэхэд тухайн суралцахуйн зорилтын хүрээнд сурагчдад эзэмшүүлэх мэдлэгийн төрлийг ялгаж томъёолох буюу үйлийн мэдлэгийн жин хэд байхыг харуулсан судалгаа чухал гэж 54.3%

3. Метакогнитив үйл буюу суралцагчид алдаандаа дүн шинжилгээ хийх боломжийг бүрдүүлэх судалгааг хийх нь зөв гэж 40% үзсэн нь хичээл ажиглалт хичээлийн судалгааг хийхдээ хүртэл ашиглаж бодит ажил болгож чадвал багш ажлын байранд хөгжихөөс гадна суралцагчдын сурах арга барилд ахиц гарна гэдэг нь доорх судлагаагаар нотлогдсон.

“Эгэл-Алтай” аргаар заагдаж буй хичээлүүд үйл төвтэй метакогнитив чадваруудыг дэмжихэд улмаар суралцагчдыг ялгаатай байдлыг илрүүлэх үнэлгээг хийхэд илүү бодитой, багш судалгаануудыг хийх боломжийг бүрдүүлж өгснөөрөө онцлог давуу талтай ба доорх өөрчлөлтүүд харьцуулсан шинжилгээгээр гарсан.

8 ҮШ- Үнэлгээний шалгуур

9 Б-Баримтын мэдлэг, У-ухагдахууны мэдлэг, Ү-үйлийн мэдлэг, М- метакогнитив мэдлэг

10 СС- сэргээн санах, О-Ойлгох, Х- хэрэглэх, ЗШ-задлан шинжлэх, Ү-Үнэлэх, Б- Бүтээх

11 https://docs.google.com/forms/d/1c7zNeYWqJk8RaSdweWb_Rf0oTv2Gq5hu0ZFzOt2JABU/edit#responses

Мөн ээлжит хичээл төлөвлөлтийн загварыг гаргаж хэрэгжүүлснээр багшийн хөгжилд бодит дэмжлэг боллоо гэж багш нарын 98% нь үзсэн. Жишээ: Загвар хүснэгт-(1.4 дүгээр зураг)

(1.4 дүгээр зураг)

Багшлахуйд хичээлийн загварыг өөрчлөн хэрэгжүүлснээр

1. Шинэ мэдлэг олгох хичээлүүдийн хувьд мэдлэг 30%, чадвар нь 58%, үнэлгээ хандлага 22% тай буюу мэдлэгийг хэрэглээ болгох ойлголтоо чадвар болгох, эмх цэгцтэй нягт нямбай хандах зэрэг зорилтууд ээлжит хичээлээр хэрхэн хэрэгжиж буйг тооцоход хялбар болсон гэж үзсэн.
2. Бататгах хичээлүүдээр мэдлэг ойлголт 18%, чадвар нь 52%, хандлага үнэлгээ 30% гарч байгаагаас үзэхэд ээлжит хичээлээр метакогнитив чадвар дадлуудыг эзэмшүүлэх боломжтой гэж үзсэн.
3. Үйлээ хянах, үйлдээ төвлөрөх арга барилд суралцах боломжтойг сурагчдын бүтээл, дэвтэр, гүйцэтгэлд шинжилгээ хийж чанарын судалгаагаар илрүүлсэн.

Судалгаа 2. Урьдчилсан шалгалтын өөрчлөлтийн талаарх судалгаа

Судалгаа эхлэхээс өмнө 48 онооны 1-р түвшин ба танин мэдэхүйн, 2-р түвшин ба хэрэглэх, 3-р түвшин ба задлан шинжлэх түвшний 30 даалгавартай 48 онооны сорил боловсруулж, гүйцэтгэлийг үнэлэхэд судалгааны үр дүн түвшин бүрт ялгаа бага ба, нормаль тархалтгүй учир Mann-Whitney U Test-ээр Е болон С бүлгийн оноог харьцуулан шинжилсэн. Ингэхэд урьдчилсан шалгалтын Cronbach's alpha-0.752 $p = 0.690$; **Ойлгох 1:** $p = .362$ $p = .362$ ялгаагүй, **Хэрэглэх 1:** $p = .738$ $p = .738$ → Ялгаа байхгүй, **Задлан шинжлэх 1:** $p = .971$ $p = .971$ → Ялгаа байхгүй.

Судалгаа 3. Суралцагчдын мэдлэгийн чанарт гарсан өөрчлөлтийн судалгаа

Ойлгох 2: $p = .005$ $p = .005$ → Статистик ач холбогдолтой ($p < 0.05$), ялгаа байна, **Хэрэглэх 2:** $p = .001$ $p = .001$ → Ялгаатай, **Задлан шинжлэх 2:** $p = .002$ $p = .002$ → Ялгаатай ба идэвхтэй сургалтын арга болох эгэл аргаар интеграц байдлаар туршилтын бүлэгт заасны дараа Е бүлгийн сурагчид С бүлгийн үе тэнгийнхэнтэйгээ харьцуулахад гүйцэтгэлээр нь авч үзвэл 11.43% -ийн ахицтай. Мэдлэгийн гурван түвшинд хүрсэн үр дүнгийн дундаж утгыг харьцуулан үзэхэд Е бүлэг нь олж авсан мэдлэгээ ойлгож, хэрэгжүүлэх шаардлагатай III түвшний даалгаврууд гүйцэтгэхдээ С бүлгийнхнээс 17% илүү гүйцэтгэлтэй байсан нь **мэдлэгийн чанарт ахиц гарсныг** харуулж байна.

Судалгаа 4. Эзэмшсэн мэдлэгээ хэрэглээ болгох чадварт гарсан өөрчлөлтийн судалгаа

Мэдлэгээ эргэн санах чадварын 3 дахь шалгалт	Е ба туршилтын бүлэг	С ба уламжлалт арга бүлэг	
1-р түвшин	78	74	
2-р түвшин	76	62	
3-р түвшин	63	39	
Нийт гүйцэтгэл	72.01	55	

Ер нь хүүхэд эзэмшсэн мэдлэгээ хэрэглээ болгож чадах эсэх нь багшлахуйн арга зүй ба математикийн судлагдахууны хувьд асуудлын хам сэдэв буюу шинжлэх ухааны мэдлэгийг суралцагчдын өөрийн оролцоо үйлд тулгуурлан өөрчлөлт ба хамаарлын агуулгын мэдлэгийг асуудал шийдвэрлэх арга барил буюу бодит зүйл хийсвэр утгын холбоо хамаарлыг томъёолох, загварчлах, шинжлэх ухаанчаар тайлбарлах, алдаж болдог алдаагаа засаж болдог аргад суралцуулах интеграц хийж хэрэгжүүлснээр суралцагчдын бодит чадвар хөгждөг юм байна.

Ойлгох 3: $p=.000p = .000 \rightarrow$ Маш их ялгаатай, **Хэрэглэх 3:** $p=.000p = .000 \rightarrow$ Маш их ялгаатай, **Задлан шинжлэх 3:** $p=.000p = .000 \rightarrow$ Маш их ялгаатай. Үүнээс дүгнэхэд “Е” бүлгийн сурагчдын хувьд ойлгох, хэрэглэх, задлан шинжлэх чадварын хувьд зарим үзүүлэлтүүд (Ойлгох 2, 3; Хэрэглэх 2, 3; Задлан 2, 3) ялгаатай байгаа нь харагдаж байна.

Өөрөөр хэлбэл үйл төвтэй идэвхтэй сургалтын аргаар суралцахуйг чиглүүлэхэд сурагчид мэдлэгээ өөрөө дахин бүтээж, сурсан зүйлээ өөрийн болгож, танил болон танил бус нөхцөлд мэдлэгээ хэрэглэж чаддаг болдог аж. Үүнд даалгаврын боловсруулалт тохирц найдвартай байдал шууд нөлөөлнө.

Бид багшлахуйг төлөвлөхдөө тухайн суралцахуйн зорилгыг оновчтой тодорхойлж, түүнд тохирсон суралцахуйн үйлийг блумын таксономийн 2-3 хэмжээст загвараар сэргээн санахаас задлан шинжлэх бүтээх түвшний нарийн нийлмэл үйлүүдийг төлөвлөн хэрэгжүүлж, үнэлэхдээ тухайн үйл бүрт яаж хийсэн бол зөв гүйцэтгэсэн байх шалгуурыг гарган, явцын үнэлгээ хийн, эцэст нь үр дүнгийн үнэлгээгээр баталгаажуулж байсан нь дээрх үр дүнг үзүүлж, суралцагчид бодит чадвартай болж байна гэж үзсэн. Даалгаврын найдвартай байдал (Cronbach's alpha-0.824) байсан.

Үр дүнг харьцуулсан судалгааг доорх линкээр үзнэүү?

<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox?projector=1>

Дүгнэлт: Суралцагчдын мэдлэгийн чанарт гарсан үр дүнг 2 ба 3 дахь шалгалтын гүйцэтгэлээр харьцуулсан шинжилгээ хийж үзэхэд:

Даалгаврын түвшин	Е бүлэг буюу “Эгэл-Алтай” идэвхтэй сургалтын аргаар туршсан бүлэг		Е бүлгийн өөрчлөлт	С бүлэг буюу уламжлалт аргаар туршсан бүлэг		С бүлгийн өөрчлөлт
	Мэдлэгийн чанарт гарсан өөрчлөлт	Мэдлэгээ эргэн санах чадварт гарсан өөрчлөлт		Мэдлэгийн чанарт гарсан өөрчлөлт	Мэдлэгээ эргэн санах чадварт гарсан өөрчлөлт	
I	77.00%	78.00%	1%	62.00%	74.00	12%
II	73.00%	76.00%	3%	70.00%	62.00%	-8%
III	64.00%	63.00%	-1%	47.00%	39.00%	-8%

Идэвхтэй сургалтын аргаар туршсан Е бүлгийн суралцагчдын мэдлэгээ хэрэглээ болгох даалгаврын гүйцэтгэл 3%-иар ахисан, С бүлгийн суралцагчдын хувьд мэдлэгээ хэрэглэх чадвар 8%-иар буурсан үзүүлэлттэй байна. Мөн задлан шинжлэх түвшний дээд эрэмбийн даалгавруудыг гүйцэтгэх чадвар Е бүлгийнх 1%-ийн зөрүүтэй бол, С бүлгийн суралцагчдын гүйцэтгэл 8%-ийн буурсан үзүүлэлтийг харуулж байна.

- ✓ Үүнээс дүгнэхэд багш онолын үндэстэй суралцахуйг төлөвлөж, хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийн, үр дүнг судалгаагаар илрүүлэн “Суралцагч төвтэй”

идэвхтэй сургалтын аргуудаас судлан хэрэгжүүлснээр суралцагчид сурсан зүйлээ өөрийн болгох, мэдлэгийн чанарт болон эзэмшсэн мэдлэгээ хэрэглээ болгох бодит чадварт суралцана гэдгийг баталсан.

- ✓ “Эгэл-Алтай арга” нь өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжиж, суралцахуйн үйлдээ анхаарал төвлөрдөг, алдаа гаргаж болдог, алдаагаа засаж болдог гэдэг арга барилд суралцаж бодит хэрэглээ болж суралцагч бүр өөрийн бүтээлийн том дэвтэртэй болсноор метакогнитив чадварт ахиц гарч байна.

Ном зүй:

1. Улам-Оргих, Д нар. (2022-2024). “Эгэл-Алтай” сургалтын материалууд, арга зүйн зөвлөмжүүд Говь-Алтай аймаг.
2. Барбара Оакли, Олав Шеде. (2021). Шимтэн сурахуй Улаанбаатар.
3. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21-р дууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй 3 боть. Улаанбаатар.
4. БШУЯ, Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын салбарын 2024-2025 оны хичээлийн жилийн зорилго зорилт
5. Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хууль
6. (2021). Боловсролын чанарыг сайжруулах хөтөлбөр, Говь-Алтай аймаг.
7. БСШУЯ. (2019). Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
8. Батболд, Д. (2017). Багшлахад учир бий. Улаанбаатар
9. (2009). Бодит юмсыг загварчлан тооцоолох үйлд хүүхдийг сургах арга зүй, Боловсролын түвшин: Бага. Улаанбаатар.
10. Галбадрах, Ж нар (2019). Сурахад суралцах нь. ЭМОС ном. Улаанбаатар.
11. Мөнхцэцэг, Г (2020). Монтессори арга зүй “Амьдрах ухаан” хөтөлбөр. Улаанбаатар.
12. (2021) Хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур, хэрэглэх зөвлөмж. Улаанбаатар.
13. (2022). “Сургуульд суурилсан менежмент” онлайн сургалтын лекцүүд. Улаанбаатар.
14. Батхуяг, С., Ичинхорлоо, Ш. (2000). Сурган хүмүүжүүлэх зүйн үндэс,
15. БХ. (2019). Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж, Математик
16. Баасандорж, Ц. (1998). Сургалтын арга, эрэл, олз, Улаанбаатар.
17. (2021). Бага ангийн сурагчдын математик чадварыг хөгжүүлэх арга зүй” төслийн гарын авлагууд. Улаанбаатар.
18. БҮТ. (2019). “Боловсролын чанарын үнэлгээ-2019” судалгаа тайлан зөвлөмж. Улаанбаатар.
19. (2021). Бага боловсролын хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуур Улаанбаатар.
20. МУ-ын ЗГ. Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал (2024-2036). Улаанбаатар. <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17140353233251&showType=1>

БАЙГАЛИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛИЙГ ГЭРИЙН ДААЛГАВРААР ИНТЕГРАЦЧИЛАХ БОЛОМЖ

(Математик, хими, газар зүй хичээлийн 9-р ангийн жишээн дээр)

Говьсүмбэр аймгийн Сүмбэр сумын Ерөнхий боловсролын 2 дугаар сургууль.

С.Сарантуяа¹, Г.Бат-Орших², Х.Долгорсүрэн³

¹ Математикийн багш, sarantuyaa80xd@moes.edu.mn

² Химийн багш, bat-orshikh2m7r@moes.edu.mn

³ Газар зүйн багш, dolgorsuren8vo9@moes.edu.mn

УДИРТГАЛ

Үндэслэл

Сүүлийн жилүүдэд дэлхий нийтийг цочроосон КОВИД-19 цар тахлын улмаас үүссэн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах нь Монгол Улсын боловсролын салбарт тулгамдсан асуудал болсон хэвээр байна.

Монголын ЕБС-иуд 2020 онд 15 долоо хоног, 2021 онд орон нутагт 20, нийслэлд 22 долоо хоног буюу сургалтын 68% -д зайнаас суралцсан нь хугацааны хувьд нэг бүтэн жил, судлах агуулгын хувьд 1-1.5 жил хоцорсон нь сурлагын чанар болон сурах арга барилын хоцрогдолд бодитоор орсон байна.

PISA 2022 олон улсын сурлагын амжилтын үнэлгээнд дэлхийн 81 орны 15 настай 690 мянган суралцагч хамрагдсан. Манай улсын тухайд энэ үнэлгээнд анх удаа хамрагдаж, 196 сургуулийн 7300 сурагч сонгогдон оролцсон юм. Үнэлгээг математик, унших чадвар, байгалийн ухаан гэсэн гурван төрлөөр тогтмол зохион байгуулдаг. 2022 оны тухайд бүтээлч сэтгэлгээний сорилууд нэмэлтээр багтсан. Цаасан болон компьютерт суурилсан хэлбэрээр үнэлгээг зохион байгуулдаг. Монгол Улс компьютерт суурилсан хэлбэрийг сонгосон юм. PISA нь сурагчид суурь боловсрол эзэмших хүртэлх хугацаанд /15 нас хүртэл/ боловсролын байгууллагаар дамжуулан олж авсан мэдлэгээ амьдралд хэрхэн ашиглаж байгааг үнэлдэг юм. Энэ үр дүнгээр Монгол улс 81 орноос

- ✓ Математик 47 дугаар байр
- ✓ Унших чадвар 65 дугаар байр
- ✓ Байгалийн ухаан 53 дугаар байрт эрэмбэлэгджээ.

2022-2023 оны хичээлийн жилээс эхлэн гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээний тогтолцоог сургалтын байгууллагад нэвтрүүлэх, хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлын хүрээнд

- ✓ Хичээл сургалтын үр дүнг үнэлэх шалгуурыг 2021 онд боловсруулж
- ✓ Багшийн гүйцэтгэлийг үнэлэх шалгуурын дагуу 2022 онд багш нарыг үнэлж
- ✓ Сургалтын байгууллагын гүйцэтгэлийг үнэлж индексийн дагуу урамшуулал олгох

Боловсролын үнэлгээ, сургалтын үйл ажиллагаанд тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлэх зорилгоор БШУЯ, БСҮХ, БҮТ, БЕГ, НБГ-ын төлөөлөл оролцож хийсэн мониторингийн үр дүнд сургуулийн менежментийг сайжруулах нь нэн тулгамдаж буй асуудал гэж тодорхойлжээ¹. 2023-2024 оны хичээлийн жилд тус сургуулийн 9а анги гүйцэтгэлийн үнэлгээнд математик, газар зүйн хичээлээр шалгагдаж сургалтын

¹ АХБ-ны “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулах” төслийн мониторингийн тайлан, 2023

хөтөлбөрийн хэрэгжилт ахиц, үр дүн гэсэн шалгуурын бичгийн шалгалтын дундаж гүйцэтгэл нь математик 29.47, газар зүй 44.54 хувьтай байв. Мөн сургуулийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт үр дүнгийн шалгуур үзүүлэлтээр 58 буюу улсын дунджаас доогуур үнэлэгдсэн. Гүйцэтгэлийн үнэлгээний датад анализ хийж үзэхэд хэрэглээний түвшний даалгаврын гүйцэтгэл доогуур байсан.

PISA 2022 үнэлгээний үр дүнгээс харахад Монгол улс байгалийн ухааны чиглэлээр 53-р байрт орсон нь сайжруулах шаардлагатайг харуулж байна. Цар тахлын улмаас үүссэн хичээл, сурлагын хоцрогдлыг арилгахын тулд байгалийн ухааны хичээлүүдийн агуулгыг интеграцчилан заах, ялангуяа гэрийн даалгаврын хэлбэрээр өгч суралцагчдын бие даан суралцах чадварыг хөгжүүлэх нь үр дүнтэй арга зам болж чадна. Байгалийн ухааны хичээлүүдийн (физик, хими, биологи, газар зүй г.м) агуулгыг хооронд нь уялдуулан интеграцчилсан гэрийн даалгавар өгөх нь сурагчдын сэтгэн бодох чадвар, нэгтгэн дүгнэх, асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг хөгжүүлэхэд чухал үүрэгтэй.

Судалгааны зорилго: Байгалийн ухааны хичээлүүдийн гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгч суралцагчдын гүйцэтгэл, идэвх оролцоог нэмэгдүүлэхэд оршино.

Судалгааны зорилт:

- ✓ Байгалийн ухааны хичээлийн агуулгыг гэрийн даалгавартай холбох онол, арга зүйн үндэслэлийг тодорхойлох
- ✓ Байгалийн ухааны хичээлийн агуулгад тохирсон интеграцчилсан гэрийн даалгаврын загварыг боловсруулах
- ✓ Интеграцчилсан гэрийн даалгаврын үр дүнг туршилтаар нотлох
- ✓ Сурагчдын бие даан суралцах чадварт гарсан өөрчлөлтийг судлах, дүн шинжилгээ хийх

Түлхүүр үг: КОВИД-19 цар тахал, хичээл, сурлагын хоцрогдол, PISA2022, байгалийн ухаан, интеграцчилсан гэрийн даалгавар, когнитив онол, метакогнитив үйл явц, хьютаого, бие даан суралцах чадвар, гүйцэтгэлд суурилсан үнэлгээ, сургуулийн менежмент

Судалгааны арга: Энэхүү судалгааг дараах аргуудыг ашиглан явуулав.

Индукц, дедукц гаргалгааны арга:

Контент анализ:

Нэгтгэн дүгнэх арга:

Судалгааны хэрэгсэл: Интеграцчилсан гэрийн даалгаврын загвар, суралцагчдаас авсан санал асуулга зэргийг хэрэглэв.

Судалгааны хүрээ: Судалгаанд 2 дугаар сургуулийн 9а ангийн 32 суралцагч хамрагдсан.

Судалгааг 2024 оны 9 сараас 2025 оны 2 сарын хугацаанд явуулав.

Судалгааны үе шат: Судалгааг бэлтгэл үе шат, хэрэгжүүлэх үе шат, үр дүнг боловсруулах үе шат гэсэн үндсэн гурван үе шаттайгаар явуулав.

Томьёолол:**Нэг. ОНОЛ АРГА ЗҮЙН ҮНДЭС****1.1. Когнитив онол**

Когнитив, консруктивизмийн үзэл онолууд нь **мэдлэг зүгээр дамждаггүй мэдлэгийг хүн өөрөө зохиомжлон бүтээдэг** буюу **суралцахуйг мэдээлэл идэвхтэй боловсруулах үйл явц гэж үздэгээс** гадна сурах гэдгийг амьдралаас олсон өмнөх төсөөлөл нь шинжлэх ухааны төсөөллөөр солигдох мэдлэгийн бүтцийн өөрчлөлт гэж тодорхойлдог. Суралцагч мэдээллийг **байгаа чигээр нь шингээдэг идэвхгүй субъект биш**, харин түүнийг өөрт байсан мэдлэг дээрээ тулгуурлан өргөжүүлэн шинэчилж, **шинэ мэдлэг бүтээдэг идэвхтэй субъект** гэж үзсэнээр суралцагчийн тухай шинэ дүр зураг, төсөөллийг бий болгож байгаа юм.

Метакогнитив

Метакогнитив үйл явц (metacognition). Судлаачдын бүтээлээс үзэхэд мета бол “өндөр түвшний сэтгэн бодохуй”, танин мэдэхүйн үйл ажиллагаагаа хянах ба ойлгох, хэрхэн сурах талаараа мэдсэн зүйл”, өөрийн гэсэн үзэл бодолтой болох” гэхчилэн томьёолсон байна (Wilson, 1998. Brown, 1987, Larkin, 2010).

1. Метакогнитив мэдлэг (metacognitive knowledge). Энэ нь өөрийн суралцах техник, өөрт нь үр ашигтай хэлбэр, өөрийн суралцахуйн талаарх мэдлэг,
2. Метакогнитив мэдээлэл (metacognitive awareness), өөрт ногдсон үүрэг даалгавар болон сорт гарч буй ахицыг ухаарах үйл явц
3. Метакогнитив хяналт (metacognitive control) чиглэл, хандлага, ахиц дэвшил, гарах үр дүнг бодолцон өөрийн шийдвэр гаргах явдал юм. Энэ нь аливаа юмыг хийж гүйцэтгэх сэдэл тэмүүлэл хүсэл сонирхлыг багтаана гэж үзжээ. Энэ бүгдээс үзвэл метакогнишн бол өөрт тохирсон сургалт (self-regulated learning)-ын гол элемент бөгөөд ямар нэг мэдээллийн тухай, холбоотой үр дүнг гаргах танин мэдэхүйн процесс гэж үздэг.

1.2. Хьютагог нь бие дааж суралцахуйн талаарх орчин үеийн үзэл баримтлал бөгөөд сургалтын цөм нь өөрсдийн сурах үйл явцыг бие дааж удирдан залах ухамсартай залуучууд, насанд хүрэгчид байдаг. Хьютагог нь мэдээлэл технологийн үсрэнгүй хөгжил, ажлын байрны чанарын өөрчлөлт, хөдөлмөрийн зах зээлийн хумигдал, эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын нийгэм, хөдөлмөр эрхлэлт болон боловсролын хэрэгцээ ихэссэнтэй уялдан дэлхийн улс орнуудад гарч буй өөрчлөлтийн нийгмийн хариу үйлдэл болж үүссэн. Хьютагог-ийн үндэс нь орчин үеийн насан туршийн боловсролын үзэл баримтлалтай нийцэж байна (Игнатович Е.В, 2013). С.Хассе болон К.Кеньон хэлэхдээ «heutagogy буюу орчин үеийн бие дааж суралцахуйн ухаан нь хүмүүнлэгийн болон 1950-иад оны суралцахуйн талаарх онол, арга зүйд тулгуурласан. Хьютагог нь 21-р зууны суралцагчдын боловсролын хэрэгцээг хангах, ялангуяа хувь хүний чадавхыг хөгжүүлэхэд зориулагдсан» гэж үзжээ.

1.3 Интеграцчилсан сургалт, интеграцчилсан гэрийн даалгавар

Интеграц гэдэг нь хоёр ба түүнээс дээш хичээлийн агуулгыг нэгтгэн уялдуулж сургалтыг зохион байгуулах арга зүй юм. Интеграцчилсан сургалт нь суралцагчдад хичээлүүдийн хоорондын холбоо, харилцан хамаарлыг ойлгоход тусалдаг бөгөөд бодит амьдралын асуудлуудыг цогцоор нь авч үзэх боломжийг олгодог. Интеграцчилсан гэрийн даалгавар гэдэг нь хэд хэдэн хичээлийн агуулгыг нэгтгэсэн даалгавар бөгөөд суралцагчдыг бодит амьдралын асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглүүлж, тэдний мэдлэгийг практик хэрэглээнд хөрвүүлэх чадварыг хөгжүүлдэг.

Байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграцчилах нь суралцагчдын ойлголтыг бататгах, мэдлэгийг гүнзгийрүүлэх, шинжлэх ухааны бодит хэрэглээг ойлгуулахад тустай. Хелен Желтона (2007) интеграцчилсан хандлага нь сурагчдын бие даан суралцах чадварыг хөгжүүлэх, амьдралд хэрэглэх чадварыг сайжруулахад тусалдаг гэж үзжээ.

Хоёр. СУДЛАГДСАН БАЙДЛЫН ТОЙМ

Судалгааны үзэл баримтлал

Интеграц хичээлийн арга зүй, түүний хэлбэрүүд

Сурган хүмүүжүүлэх ухааны толь бичигт “Интеграц” хэмээх ойлголтыг олон төрлийн хичээлийн хөтөлбөрийг өөр хооронд нь зохицуулах явдал гэж тайлбарласан. Интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуй гэдэг нь олон салбар, чиглэл эсвэл сургалтын хөтөлбөрүүдийг хооронд нь уялдуулан нэгтгэж, сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулах арга зүй юм. Энэ нь сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх, бодит амьдрал дээр асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг нэмэгдүүлэх, олон талт мэдлэгийг нэгтгэн ойлгох боломжийг олгодог.

Бидний судалгааны хувьд интеграцын онол нь байгалийн ухааны хичээлүүдийн (физик, хими, биологи) агуулгыг гэрийн даалгаврын хэлбэрээр нэгтгэх онолын үндэслэл болж өгч байна. PISA-2022 үнэлгээгээр Монгол улс байгалийн ухааны чиглэлээр 53 дугаар байрт эрэмбэлэгдсэн бөгөөд энэ үр дүнг сайжруулахын тулд байгалийн ухааны хичээлүүдийн хоорондын уялдаа холбоог бэхжүүлэх нь зүйтэй гэж үзсэн. Гэрийн даалгаврыг интеграцчилах нь хичээлүүдийн агуулгын давхацлыг арилгах, суралцагчдын ачааллыг бууруулах, мөн бие даан суралцах арга барил, өөрийн удирдлагыг хөгжүүлэх боломжийг олгоно.

Хичээл хоорондын интеграц

Хичээл хоорондын интеграцыг бүтцээр нь агуулгын ба арга зүйн интеграц гэж ангилж болно.

Бидний судалгаанд байгалийн ухааны хичээлүүд болох физик, хими, биологийн хичээлүүдийн гэрийн даалгаврыг интеграцчилахдаа:

Агуулгын интеграц - Нэгдмэл сэдвийн хүрээнд өгөх (жишээ нь: эрчим хүч сэдвээр физикийн хувирлын, химийн урвалын, биологийн амьдралын процессын явцад гарах эрчим хүчний хувирлуудыг нэгтгэсэн даалгавар)

Арга зүйн интеграц - Нэг төрлийн аргаар гүйцэтгэх боломжтой даалгаврууд (жишээ нь: хэмжилт хийх, туршилт гүйцэтгэх, дүн шинжилгээ хийх аргууд)

Энэхүү интеграцыг гэрийн даалгаврын хүрээнд хэрэгжүүлснээр суралцагчдын ачааллыг бууруулах боломжтой юм.

Монгол-Хятад-Солонгос улсын дунд болон ахлах ангийн сурагчдын дунд хийсэн харьцуулсан судалгаа

Гэрийн даалгаврын судалгаа нь багш суралцагчтай ажиллах ачааллыг бууруулах, суралцагчийн сурлагын түвшинг дээшлүүлэх чухал ач холбогдолтой. Гэтэл бодит амьдралд гэрийн даалгавар хийхэд маш их цаг зарцуулах, гэрийн даалгаврын хэмжээ их, даалгавар оновчтой бус зэрэг асуудлууд тулгарч байна.

Монгол, Хятад, Солонгос улсын хооронд хийсэн харьцуулсан судалгаанаас үзэхэд:

1. **Солонгос улс:** Сурагчид долоо хоногт дунджаар 15 цаг гэрийн даалгаварт зарцуулдаг бөгөөд энэ нь интеграцчилсан даалгаврууд байдаг. Солонгосын боловсролын систем нь хичээл бүрийн даалгаврыг биш, чадамжид суурилсан нэгдсэн даалгаврыг илүүд үздэг.
2. **Хятад улс:** Хятадын сурагчид дунджаар долоо хоногт 14 цаг гэрийн даалгаварт зарцуулдаг ч, ахлах ангиудад багш нар хамтран ажиллаж нэг интеграцчилсан даалгавар өгөх туршлага нэвтэрч байна.
3. **Монгол улс:** Монголын сурагчид долоо хоногт дунджаар 17 цаг гэрийн даалгаварт зарцуулж байгаа нь дээрх хоёр орноос өндөр үзүүлэлт юм. Түүнчлэн даалгаврууд голчлон салангид, хичээл бүрээр өгөгддөг нь ачааллыг нэмэгдүүлж байна.

Энэхүү харьцуулсан судалгаа нь Монгол улсын хувьд гэрийн даалгаврын интеграцчилал нэн шаардлагатай болохыг харуулж байна. Суралцагчдын ачааллыг бууруулах, хичээлүүдийн агуулгын хоорондын уялдааг сайжруулахын тулд интеграцчилсан даалгаврын систем нэвтрүүлэх нь үр дүнтэй арга зам болох нь харагдаж байна.

Суралцагчдын ачааллын судалгаа

9-р ангид нийт 23 төрлийн хичээл судалдаг бөгөөд багш бүр тусдаа гэрийн даалгавар өгснөөр суралцагчдын ачаалал ихэсч байна. Уламжлалт хэлбэрээр унших ойлгох чадварын (Улсын шалгалт) хүрээнд 4 хичээл буюу 2 нь дангаар, 2 нь нэгдмэл агуулгаар өгдөг. Хэрэв байгалийн ухааны хичээлийн нэгдмэл агуулгыг сонговол нийт 9 хичээлээр үнэлүүлж байна.

Энэ нь бидний судалгааны зорилго болох байгалийн ухааны хичээлүүдийн гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгч суралцагчдын гүйцэтгэл, идэвх оролцоог нэмэгдүүлэх санаатай шууд уялдаж байна. Интеграцчилсан гэрийн даалгавар нь суралцагчдын ачааллыг бууруулах, хичээлүүдийн агуулгын уялдааг сайжруулах, олон талын үнэлгээг бий болгох давуу талтай юм.

2020-2021 оны хичээлийн жилээс гэрийн даалгаврын ачааллыг бууруулахын тулд анги бүр гэрийн даалгаврын булан ажиллуулсан.

PISA үнэлгээ ба интеграцчилсан гэрийн даалгаврын холбоо

PISA-ийн хүрээнд унших чадвар гэдгийг “текстийг ойлгох, ашиглах, эргэцүүлэх” гэж тодорхойлсон. Зөвхөн уран зохиолын хичээлээр бус, олон хүчин зүйл унших чадварт нөлөөлдөг. Жишээ нь: Нийгмийн ухааны хичээлд текстийн утгыг тухайн шинжлэх ухааны онол, арга зүйн үндэслэлтэй ойлгосон эсэх гэдэг шалгуур яригдана. Ашиглах, эргэцүүлэх чадвар нь багшийг сонсох, багшаас асуулт асуух чадвараар илэрч, хэрэгжинэ.

PISA үнэлгээнд Монгол Улс:

- Математик - 47 дугаар байр
- Унших чадвар - 65 дугаар байр
- Байгалийн ухаан - 53 дугаар байрт эрэмбэлэгдсэн

PISA үнэлгээ шууд 3 хичээл, чадварыг үнэлсэн боловч ерөнхий боловсролын бүх хичээл хамааралтай байдаг.

Иймд бидний интеграцчилсан гэрийн даалгаврын загвар нь PISA үнэлгээний шаардлагад нийцэх чиглэлээр боловсруулагдсан болно.

Гурав. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ

Судалгааны төрөл, түүнийг тодорхойлох

Энэхүү судалгаанд дараах арга зүйг ашиглан сурагчдын гэрийн даалгаврын ачаалал, гүйцэтгэлийн байдал, түүнийг сайжруулах боломжуудыг тодорхойлохыг зорилго.

Баримт бичиг шинжлэх арга

Баримт бичиг шинжлэх аргаар дамжуулан боловсролын салбарт гэрийн даалгавартай холбоотой эрх зүйн орчин, стандарт шаардлагуудыг судаллаа. Үүнд дараах эрх зүйн баримт бичгүүдийг хамруулав:

- Төрийн бодлого, эрх зүй
- Боловсролын ерөнхий хууль
- Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль
- Төрийн албаны тухай хууль

Асуулга судалгааны арга

Гэрийн даалгаврын ачаалал, гүйцэтгэлийн байдлыг тодорхойлохын тулд 9-р ангийн 2 бүлгийн нийт 60 сурагчаас асуулга судалгаа авч, дараах үр дүнд хүрсэн.

Хичээлээ ойлгодоггүй, хийж амждаггүй, хэт их байдаг зэрэг хариултууд бүлгийн дундах судалгаагаар давхцаж байсан тул суралцагчдын нэг өдрийн даалгаврын ачааллыг судалсан.

Суралцагчдын нэг өдрийн гэрийн даалгаврын ачааллын судалгаа

9а ангийн пүрэв гарагийн хичээлийн хуваарь болон гэрийн даалгаврын ачааллыг судлахад:

Сурагчын нэг өдрийн гэрийн даалгаврын ачааллыг тооцсон байдал \1 ангиар\

9А ангийн Пүрэв гарагийн хичээлийн хуваарь

ЦАГ	ГАРАГ		
	ПҮРЭВ	Гэрийн даалгавар	Хугацаа
1-р цаг	Дизайн технологи	Эм: 9р анги барааны тэмдэг, таних тэмдэг зурж ирэх даалгавар. Сурагчид мэдээлэл цуглуулан зурж ирсэн. Эр: баг бүр модон тоглоомын төсөлт ажлыг таван үе шатын дагуу төлөвлөлт хийж ирэх	1 цаг орчим 1 цаг
2-р цаг	Дизайн технологи		
3-р цаг	Нийгэм		30-40 мин
4-р цаг	Хими		1 цаг
5-р цаг	Хими		
6-р цаг	Орос хэл/Мэдээллийн технологи	Бие даалт, 	2-3 цаг
7-р цаг	Математик		30-40 мин

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгээс гаргасан зөвлөмжид 9-р ангийн сурагчдын гэрийн даалгавар хийх хугацаа өдөрт 60-70 минутаас

ихгүй байхаар тусгасан. Дээрхээс үзэхэд гэрийн даалгаврын ачаалал 5 дахин ихэссэн байна. Үүнээс үзвэл байгалийн ухааны хичээлүүдийн гэрийн даалгаврыг интеграцчилах шаардлагатай байна. Гэрийн даалгаврыг интеграцчилснаар суралцагчдын ачааллыг бууруулах, агуулгын давхардлыг арилгах, бусад хичээлтэй уялдуулж, суралцагчдад цогц сэтгэх боломж олгоно.

“Ионт нэгдэл” ээлжит хичээлийн гэрийн даалгавар

Даалгаварт анализ хийхэд гүйцэтгэлийн хувь 31%, даалгавар огт хийгээгүй 13 сурагч

Математикийн тэгшитгэл бодох ба пропорцын ойлголт хэрэглэн төрөл бүрийн асуудал шийдвэрлэх чадварыг ашиглаж, гүйцэтгэх химийн “Ионт нэгдэл” ээлжит хичээлийн интеграцчилсан гэрийн даалгавар өгөв.

Интеграцчилсан гэрийн даалгавар өгснөөр гүйцэтгэлийн хувь 18 хувиар ахиж, суралцагчдын оролцоо 32.5 хувиар нэмэгдсэн.

Математик, хими, газар зүй хичээлүүдээр хичээлийн жилийн турш 438 гэрийн даалгавар гүйцэтгэх буюу өдөр бүр 2.6 даалгавар гүйцэтгэхээр байна. 9-р ангид 23 хичээл ордгоос 3 хичээлд ногдож байгаа нь энэ тоо 7 дахин ихсэхээр байна. Иймд Математик, хими, газар зүйн суралцахуйн 34 зорилтыг дараах 5 ээлжит хичээлээр интеграцчилах боломж байна. Ингэснээр хичээлийн жилийн турш гүйцэтгэх гэрийн даалгаврын тоо 113-аар багасах ба суралцагчдад математик, химийн болон газар зүйн мэдлэгийг нэгтгэн хэрэглэх, бодит асуудлыг шийдвэрлэх, онолыг практикт хэрэгжүүлэх боломжийг бий болгож байна.

Дүгнэлт:

Энэхүү “Байгалийн ухааны хичээлийг гэрийн даалгавраар интеграцчилах боломж” сэдэвт илтгэлийг бичихдээ үндсэн 4 зорилт тавьж, зорилтыхоо хүрээнд судалгаа шинжилгээний ажлаа боловсруулж, гүйцэтгэсэн болно.

Интеграц хичээл болон болон гэрийн даалгаврын судалгааны ажилд чиг баримжаа болох, “Когнитив, консруктивизм”, Метакогнитив, Хьютагог зэрэг онолыг судалж практиктай хослуулан туршин хэрэгжүүлсэн.

Байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграцчилснаар суралцагчдын гэрийн даалгаврын ачаалал, агуулгын давхардал багасаж, бусад хичээлтэй уялдуулан цогц сэтгэх боломж олгоно. Энэхүү судалгаа нь монголын боловсролын системд боловсролын агуулгад интеграцчилал оруулах, гэрийн даалгаврыг оновчтой боловсруулах өгөгдлүүдийг бий болгож, анализ, дүгнэлт хийж өөрийн суралцах үйл ажиллгаагаа хянахад зориулагдсан цогц системтэй болох шаардлагатай байна.

Ном зүй:

1. (2011). Монгол хэлний тайлбар толь, Улаанбаатар.
2. БШУЯ(2022). Сургуульд суурилсан менежмент, мониторингийн дүгнэлт. Улаанбаатар.
3. БШУЯ. (2023). Ерөнхий боловсролын сургуулийн менежментийг дэмжих арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар.

БАЙГАЛИЙН УХААНЫ БОЛОН ГАДААД ХЭЛНИЙ ХИЧЭЭЛИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛЖ ЗААСАН ҮР ДҮНГЭЭС

ДУА-ийн Дархан сумын ЕБ-ын Оюуны ирээдүй сургууль.

Ц.Батцацрал¹, Ж.Энхмандах², Л.Пүрэвсүрэн³

¹ Химийн багш, battsatsral2uh8@gmail.com

² Англи хэлний багш, enhmandah.j@gmail.com

³ Англи хэлний багш, puujii8888@gmail.com

Хураангуй

Монгол Улсын Боловсролын ерөнхий хуулийн 14.4.6-д “хүмүүнлэг иргэн, тогтвортой хөгжлийн боловсрол” олгох зорилт тусгагдсан. Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад байгалийн ухааны хичээлээр сурагчдад төлөвшүүлэх чадвар нь шинжлэх ухаанч арга барилыг төлөвшүүлэх түвшинд орж ирснээр бид хичээлийг интеграцчилж зааснаар залуу үеийг байгаль орчноо хамгаалж эко иргэн болгож хүмүүжүүлэх дадал хэвшилд сургах боломж бүрдэж байна.

Энэхүү судалгаагаар байгалийн ухааны хичээлийг интеграцчилан гадаад хэл дээр үр дүнтэй заах арга зүйг сурах бичиг, цөм хөтөлбөрийн хүрээнд туршиж үзсэн үр дүнг танилцуулж байна.

Түлхүүр үгс: Интеграц, хичээлийн судалгаа, Фотосинтез

Үндэслэл

Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад доорх чухал асуудлуудыг олж харлаа:

Багш нарын хамтын ажиллагаа сайжирснаар:

- Сурагч бүрийн хөгжлийг цогцоор нь дэмжих боломж бүрдэж байна
- Хичээлийн агуулгыг чадварын түвшинд интеграцчилан заах боломж бий болж байна
- Сурагчдын сурах үйл явцад тулгамдаж буй асуудлуудыг илүү үр дүнтэй шийдвэрлэх боломжтой болж байна

Глобалчлагдсан орчин үед:

- Байгаль орчны асуудал нь дэлхий нийтэд тулгарсан чухал асуудал болж байгаа
- Байгалийн ухааны мэдлэгээ гадаад хэл дээр илэрхийлэх чадвар нь бусад улс оронтой харилцах чухал гүүр болсон
- Уншаад ойлгох чадвар бүхий, аливаа мэдлэгийг олон талаас нь харж, өрсөлдөх чадвартай иргэдийг бэлтгэх хэрэгцээ шаардлага тулгарч байна

Дэвшүүлж буй шинэлэг санаа

1. Байгалийн ухааны хичээлийг гадаад хэл дээр хялбаршуулан заах арга зүйг гаргасан
2. Хичээлийн агуулгыг чадварын түвшинд интеграцчилж зааснаар фотосинтезийн үйл явцыг физик, химийн талаас нь харж, шинжлэх ухааны эх мэдээллийг уншиж ойлгон, сурагчид англи хэлээр ярих чадвартай болж энэ нь ЭКО иргэн болж төлөвшихөд дэмжлэг үзүүлнэ.
3. “Green World” тэмцээнээр байгалийн ухааны мэдлэгийг гадаад хэлээр илэрхийлэх чадварыг хөгжүүлнэ.

Судалгааны арга зүй

Судалгаанд дараах аргуудыг хэрэглэсэн: Ажиглалтын арга, баримт бичгийн судалгаа, кейс судалгаа (тодорхой жишээ тохиолдлын судалгаа), хичээлийн судалгааны арга, харьцуулсан судалгааны арга, тоон болон чанарын судалгааны аргууд

Судалгаанд Дархан-Уул аймгийн “Оюуны ирээдүй” цогцолбор сургуулийн 11-р ангийн 361 сурагч хамрагдсан.

Судалгааны ажлын зорилго

Хичээл хоорондын залгамж холбоог судалж, тэдний унших, ярих чадварыг хөгжүүлэх замаар олж авсан мэдлэгээ өөрийн амьдралд хэрэгжүүлэх чадварыг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх

Судалгааны ажлын зорилт

1. Интеграц хичээл заахад хэрэглэх онол, арга зүйг судлах
2. Сурах бичиг, сургалтын цөм хөтөлбөрт судалгаа хийх
3. Сурагчдын өмнөх мэдлэгийг судлах анкетын асуулга боловсруулан анкетын асуулгаараа судалгаагаа авах, боловсруулах
4. Хичээлийн судалгаа хийж хичээлээ сайжруулах
5. Сургалтад хэрэглэсэн арга зүйд судалгаа хийх
6. Интеграц хичээл заасны дараах үр дүнг судлах
7. Судалгааны үр дүнг нэгтгэн дүгнэх

Судалгааны үр дүн

1. Сурах бичиг, цөм хөтөлбөрийн судалгаа

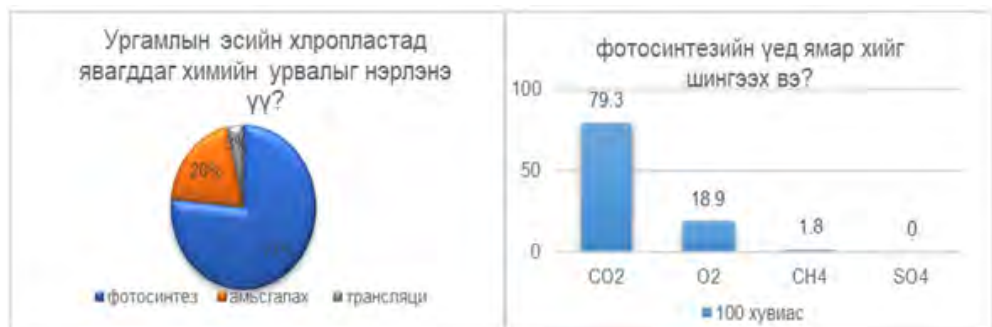
Судалгаанаас харахад 6-11-р ангийн биологи, хими, англи хэлний сурах бичгүүдэд “фотосинтез” сэдэв системтэйгээр тусгагдсан байна. 7, 8, 11-р ангид фотосинтезийн процесс, ургамлын хооллолт, энерги зэрэг сэдвүүд нарийвчлан орсон байна. Англи хэлний хичээлд байгалийн ухааны үгсийн сан анги бүлэг бүрт тусгагдсан байна.

2. Сурагчдын өмнөх мэдлэгийн судалгаа

361 сурагчаас авсан анкетын судалгаагаар:

- 77-90% нь фотосинтезийн үндсэн ойлголтуудыг монгол хэл дээр сайн эзэмшсэн
- Фотосинтезийн урвал нь нүүрсхүчлийн хийг шингээж, хүчилтөрөгч ялгаруулдаг гэдгийг 79-85% нь зөв хариулсан
- Фотосинтез нь нарны гэрэлд явагддаг гэж 90% нь зөв хариулсан.

График 1 Өмнөх төсөөлөл судалсан байдал

3. Хичээлийн интеграц арга зүйн хөгжүүлэлт

Англи хэл дээр Фотосинтез хичээлийг заасны үр дүнд сурагчид дараах чадваруудыг эзэмших зорилт тавьсан:

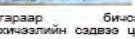
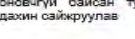
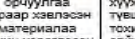
1. Фотосинтез сэдвийн хүрээнд богино бичлэгийг үзэж ойлгох
2. Танил ба танил бус үг хэллэгийг зөв дуудаж утгыг нь ойлгох
3. Фотосинтезийн үйл явцыг өгөгдсөн үгсийг ашиглан тайлбарлан ярих
4. Фотосинтезийн тухай эхийг англиар уншиж ойлгох
5. Өгөгдсөн үг хэллэгийг ашиглан өгүүлбэрүүд бүтээх

Хичээлийн үе шатуудыг дараалан сайжруулсан:

1. Эхний заалтаас эхлэн хичээлийн материал, үзүүлэн, сурагчдын ярих үйл ажиллагаанд таван удаагийн сайжруулалт хийсэн
2. Сурагчдыг хосоор, багаар ажиллуулах аргаар ярих чадварыг хөгжүүлсэн
3. Видео материал, олон удаа ашиглах боломжтой эко материалаар хийсэн үзүүлэн ашиглан хичээлийг сонирхолтой болгосон

Өмнөх хэсэг			Дасгал ажил нь онцгойтой байсан учир сайжруулах шаардлагагүй хэмээл бүр дээр хэрэглэсэн
			
	Хичээлийн цөм болох үзүүлэнг ахин дахин ашиглаж эко материалаар хийж өгсөн нь сурагчдад сонирхол түрүүлэхүйц мөн багш олон жил дахин ашиглах боломжтой үзүүлэн болж чадсанаараа давуу талтай болсон юм.		
	Эхний хичээл дээр шууд самбарт шохойгоор бичих нь цаг их орж байсан учир сайжруулсан.	 Самбарт цаасан дээр гараар бичиж наалгах нь онцгойтой байсан хэдий ч шинэ үгээ тухайн өдрөө үзэж байсан тул будилж цаг алдсан.	 Эхийг тайлбарлаж ярихад дөхөм болгох зорилгоор өгүүлбэрт хэрэглэгдэх холбоо үгийг нэг өнгөөр ялгаж хэвлэж сайжруулсан нь онцгойтой болсон.
	 Фотосинтезийн процессын үгнүүдийг өгч өгүүлбэр бүтээлгэж байсан гэтэл хүүхдийн ярих чадвар хөгжсөгүй үр дүн муутай цаг их шаардаж	 Цаг хэмнэх ярих чадварыг хөгжүүлэх зорилгоор зурагт үзүүлэн ашиглан ярих чадварыг хөгжүүлсэн. Гэтэл багийн ярих чадвар сайтай сурагчид яриад байсан. Тиймээс ахин сайжруулах хэрэгтэй болсон	 Зурагт үзүүлэнгээ хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх зорилгоор жижигрүүлэн олон хуувь хувиулж хоооро ярилцах аргыг хэрэглэн нэг хүүхэд олон дахин ярин өөрийн болгох боломж олгосон.

Хүснэгт 1 Хичээлийн бэлтгэл судалгаа

Хичээлийн үе шат	Эхний заалт	1 дахь сайжруулалт	2 дахь сайжруулалт	3 дахь сайжруулалт
Зөвлөх	 хичээлийн сэдэв самбарт бичсэн байдал	 гараар бичсэн хичээлийн сэдвээ цаг хэмнэх үүднээс хэвлэж бэлтгэсэн.	 хичээлүүд дээр ооноор нааж тогтоох нь цаг алдаж байсан тул туузан ороонз нааж өгсөн	 Өмнөх
	Шинэ үгийг самбарт бичиж танилцуулж байсан	 Шинэ үгээ хэвлэж сайжруулсан нь мөн оновчгүй байсан тул дахин сайжруулав	 Шинэ үгээ өнгөтөөр хэвлэж орчуулгаа хараар хэвлэсэн материалаа дахин харагдсан	 Ахин өнгөөр алган томруулсан энэ нь хүүхдийн харааны түвшинд тохируулан сайжруулсан
	 Сурагч бичиг дээр байгаа зүйлг шууд хэвлэж хэрэглэсэн энэ нь тохиромжгүй байсан учир дахин сайжруулсан	 Сурагчид орчуулж чадахгүй байсан учир орчуулгатай нь дахин хэвлэж хичээлийн явцад ашигласан.	 Сэдэв байсан хүнд учир сурагчдын мэдлэгийн түвшинд найруулан бэлтгэсэн.	 Илүү ойлгомжтой сайн ойлгомжтой болгохын тулд видео бичлэг үзүүлэн сайжруулсан нь сурагчдад сонирхолтой болгож алган
Төгсөмж	 Өнгийн цаасан дээр үзэн танилгатай бичиж нь сурагчдад харагдахгүй байсан.	 Өнгийн фламастер ашиглан сурагчдаар бичүүлсэн энэ нь цаг хугацаа их шаардсан учир ахин сайжруулах шаардлагатай болсон.	 Хиймийн томьёог хэвлэж ар талд нь ороонз нааж дараалалд байрлуулсан.	 Хийсэн үйл ажиллагаа бүр дээр сурагчдыг наамаар үнэлж дүгнэсэн.
	 Үнэлэхдээ фотосинтезийн процессыг нөхөж бичиж үнэлэх байсан. Энэ нь хугацаа их шаардаж оновчгүй байсан.	 Таван хошуу даяар дээр нь наасан. Энэ бас багийн хамтын ажиллагааг үнэлэхдээ тохиромжгүй байсан тул дахин сайжруулсан	 Хийсэн үйл ажиллагаа бүр дээр сурагчдыг наамаар үнэлж дүгнэсэн.	 Хийсэн үйл ажиллагаа бүр дээр сурагчдыг наамаар үнэлж дүгнэсэн.

Дүгнэлт

Байгалийн ухааны хичээлийг англи хэлний багш нар заахдаа тухайн сэдвийг өөрөө маш сайн ойлгосон байж заах нь чухал юм. Мөн хэрэглэгдэхүүний хувьд оновчтой мөн дахин ашиглах боломжтой материалаар хийх нь сурагчдын тогтвортой хөгжлийн боловсролд нэмэр болно. Сурагчдыг интеграц хичээлээр хөгжүүлэхийн тулд хичээлээ олон дахин сайжруулан заасан үр дүнгээ танилцууллаа.

4. Арга зүйн хэрэглээний судалгаа

Хичээлийн явцад дараах арга зүйг ашигласан:

- Эхлэл хэсэгт: Comprehension Approach - Ухагдахуунд тодорхойлолт өгөх арга, үгийн утгын тайлбарыг олж тогтоох арга, асуулт тавих арга
- Дадлага ажлын хэсэгт: Direct method, Information gaps - Эхтэй ажиллах арга, юмс үзэгдлийг ажиглан ангилан бүлэглэх арга, эрэл хайгуул хийх, тайлбарлан ярих арга
- Дүгнэлт хэсэгт: Харилцан ярилцах арга, бие даан эмхлэн цэгцлэн ярих арга, ерөнхийлөн дүгнэх арга

График 2 Хичээлд үнэлгээ хийсэн байдал

График 3 хэрэглэгдэхүүний судалгаа

Эндээс дүгнэхэд сурах бичиг болон сургалтын хэрэглэгдэхүүн, оновчтой арга зүйгээр сургалтаа зохион байгуулахад байгалийн ухааны хичээлийг гадаад хэлээр зааж сурагчдыг хөгжүүлэх боломжтой ба тухайн судалгааг хийх явцад багш сургалтдаа хэрэглэх арга зүй, байгалийн ухааны мэдлэг, мэдээлэл технологи ашиглах чадвар, багш багшаасаа суралцаж багш ажлын байран дээрээ тасралтгүй хөгжих, сайжруулсан сайн хичээлээр сурагчид хөгжих боломжтой байгааг харж болно.

4. Интеграц хичээл заасны үр дүн

Оношилгоо болон гарааны үнэлгээнд анализ хийсэн байдал

Хүснэгт 2 Үнэлгээнд анализ хийсэн байдал 1

Хичээлийн жил	Шалгагдвал зохих	Шалгагдсан авах оноо	Авах оноо	Авсан оноо	Гүйцэтгэл
2019-2020	83	78	2106	1768	83,90%
2020-2021	97	97	2910	1900	65,2%
2021-2022	56	56	2408	530	22,00%
2022-2023	120	115	2850	1985	69%
2023-2024	225	220	3540	2512	70,9%

Хүснэгтээс харахад 2021-2022 онд үнэлгээ буурсан байгаа нь цар тахал гарсантай холбоотой юм.

Фотосинтез сэдвийн хүрээнд интеграц хичээл заагаад сурагчдыг хөгжүүлсэн боловч цаашид хэрхэн байгалийн ухааны хичээлийг англи хэл дээр зааж, сурагчдын эзэмшсэн мэдлэг чадварыг хөгжүүлэх арга замыг эрэлхийлж “Хэлтэй бол хөлтэй”

Үүнээс гадна тогтвортой хөгжлийн бодлогын эдгээр зүйл ангиудад үндэслэн эрүүл аж төрөх /3/ нөхцөлөөр хангах, уур амьсгалын өөрчлөлтөнд /13/ эко сурагчдаар дамжуулан ээлтэй хотыг бий болгоход /11/ иргэдийн оролцоог дэмжих, улмаар баталгаат ундны ус, ариун цэврийн байгууламжаар хангагдах /6/ мөн түүнчлэн ерөнхийлөгчийн гаргасан захирамжын дагуу тэр бум мод тарих төсөлд сурагчдыг болон иргэдийг хамруулж үүгээрээ хуурай газрын эко системийг хамгаалах /15/ зорилгыг тавьж сурагчдад чанартай боловсролыг олгох /4/ зорилготой юм. Дэлхийн уур амьсгалыг хамгаалах нь хүн бүрийн өдөр тутмын үндсэн үүрэг болохыг түүнчлэн энэ хүрээнд өөрсдийн ертөнцийг үзэх үзэл болон өдөр тутмын зан үйлээ дахин үнэлэх шаардлагатайг хүлээн зөвшөөрч чаддаг болсноор ган гачиг, цаг агаарын онцгой үзэгдэл ба модгүй бол дэлхий дахины уур амьсгалын өөрчлөлтийн үүдэлтэй гамшиг дагуулсан аюултай үзэгдлүүдийн талаар ойлголттой болсон

Зураг 2 Мод тарих үйл явц уриалга

'Greenworld' тэмцээнийг хүүхдүүдийн сонирхлыг татахуйц үе шаттайгаар англи хэл дээр зохион явуулсан. Энэ тэмцээнийг явуулсны үр дүнд сурагчид эрэл хайгуул хийж илтгэл тавих арга зүйд суралцаж, бусдын өмнө англиар илтгэл тавих чадварт суралцаж, үгийн баялгаа дээшлүүлэн, хими, биологи, физик зэрэг байгалийн ухааны хичээлүүдийн мэдлэгийг

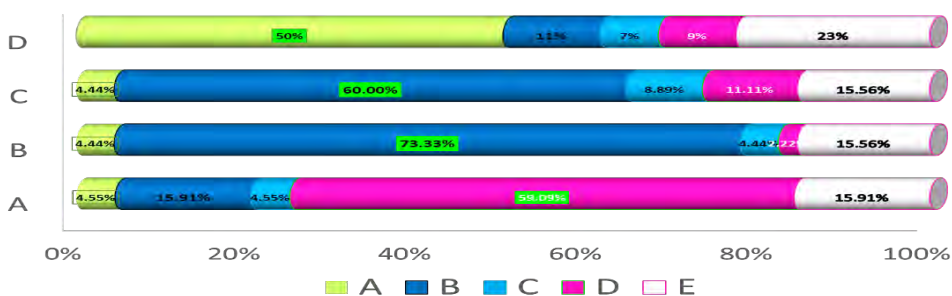
англи хэл дээр бэлтгэн сурагчдын оюун ухааныг сорьсон.

Зураг 3 Тэмцээний явцаас

- Улмаар ЭЕШ-ийн шалгалтад 2019-2020 онд 83.9%, 2022-2023 онд 69-70%, 2023-2024 онд 75-84% гүйцэтгэлтэй оролцсон.

График 4 Тэмцээнд оролцсон сурагчдын ЭЕШ-д үзүүлсэн үр дүнгийн харьцуулалт

- ЭЕШ-ийн тестийн байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийн сэдвүүдийн хариулт сайжирсан
- Бүх 11-р ангийн сурагчдын 98% нь хичээлийн бүтээлч сэтгэлгээ, хамтран ажиллах чадвар хөгжсөн гэж үнэлсэн

Дүгнэлт

Тухайн хичээл зааж тэмцээн уралдаанаар сурагчдын байгалийн ухааны мэдлэгийг англи хэл дээр илэрхийлэх чадварыг бэхжүүлэхийн зэрэгцээ ЭЕШ-ын шалгалтын амжилтад эергээр нөлөөлсөн. Эдгээр үр дүн нь байгалийн ухааны хичээлийг гадаад хэлээр заах интеграцчилсан арга зүйн ач холбогдол юм.

- Багш нарын хамтын ажиллагаа нь интеграц хичээлийн гол хүчин зүйл юм. Байгалийн ухааны багш, гадаад хэлний багш нар хамтарснаар сурагчдын мэдлэг, ур чадвар дээшилсэн.

2. Байгалийн ухааны хичээлийг гадаад хэл дээр заахад сурагчдын өмнөх мэдлэг чухал үүрэгтэй. Гадаад хэлний багш тухайн хичээлийн агуулгыг өөрөө сайн ойлгосон байх шаардлагатай.
3. Хичээлийн хэрэглэгдэхүүнийг тогтвортой хөгжлийн зарчимд нийцүүлэн бэлтгэж, олон дахин сайжруулснаар хичээлийн үр дүн дээшилсэн.
4. Сурагчид хамтран ажиллах, бүтээлч сэтгэлгээ, хөрвөх чадвар, хос хэлний чадвар хөгжиж, байгаль орчноо хайрлах хандлага төлөвшсөн.
5. Бага ангиас эхлэн байгалийн ухааны хичээлийг гадаад хэлтэй интеграцчилан заах нь илүү үр дүнтэй байх боломжтой.

Сурагчид байгаль орчныг хамгаалах, тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг ойлгож, эко иргэн болсноор агаарын бохирдол бууруулах, мод тарих зэрэг үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцдог болсон нь энэхүү интеграц хичээлийн судалгааны бодит үр дүн юм.

Ном зүй:

1. Цэцгээ, Ж., Энхтуяа, Б. (2021). STEM сургалтын гарын авлага Зөвлөмж: Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга зүй. Дархан-Уул.
2. Хулдорж, Б. (1999). Монгол улсын XXI зууны тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр. Улаанбаатар.
3. *Мягмар, О.* (2011). Судлаач багшийн гарын авлага” Улаанбаатар.
4. Дэлхийн том хичээл: <https://worldslargestlesson.globalgoals.org/> сайт
5. Бурмаа, А. Батболд, Б. (2008). Тогтвортой хөгжлийн боловсрол. Улаанбаатар.
6. Ичинхорлоо, Ш. (2011). Багшийн ном. Улаанбаатар.
7. Ичинхорлоо, Ш. (2006). Сургалтын арга. Улаанбаатар.
8. Ичинхорлоо, Ш. (2006). Сургалтын арга. Улаанбаатар.
9. Батцацрал, Ц. (2013). Магистрын ажил. Улаанбаатар. <http://teacher.itpd.mn/read.aspx?content=07be40be-d12a-4718-b9f9-0890e3325a42>
10. <https://worldslargestlesson.globalgoals.org/>

МАТЕМАТИК, МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН СУДЛАГДАХУУНЫ АГУУЛГЫН ДАВХЦАЛ ТҮҮНИЙГ ШИЙДЭХ НЬ

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын 1-р сургууль.

Д.Алтанхуяг

Мэдээлэл зүйн багш

altankhuyag1xnd@moes.edu.mn

Оршил

Орчин үеийн багшаас олон олон чадварыг шаардсаар байна. Тэдгээр чадваруудаас нэлээд голлох байр суурь эзлэх нь яахын аргагүй хичээлийг интеграцчилах явдал юм.

Хичээлийн хувьд интеграцыг нэгж сэдэв хооронд, ээлжит хичээлийн сэдэв хооронд, бусад хичээл хооронд гэх мэтээр өргөн утгаар арга зүйтэйгээ уялдуулан холбож заах хэрэгцээ шаардлага тулгарсаар байгаа билээ.

Цөм хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд хичээл хоорондын уялдааг сайжруулах, багш нар хамтарсан хичээл зохион байгуулахыг шаардсан он жилүүд өнгөрөөд удаж байна. Гэтэл “хөрсөн дээрээ” буухдаа:

- Агуулгын хувьд өнгөц авч үзээд, орхигдуулдаг. Ээлжит хичээлийн хүрээнд зохион байгуулдаг. Ээлжит хичээлийн 40 минутыг 20, 20-р нь хуваан авч зохион байгуулж байсан буруу ойлголт саяхных.
- Агуулгын давхцал их байдаг боловч, хөтөлбөрийг боловсруулах үе шатанд хамтардаггүй.
- Жишээ нь: Химийн даралт, физикийн даралт, газар зүйн агаарын даралт, эрүүл мэндийн хичээлд бол цусны даралт гэх мэт өөр өөр даралт байдаг мэтээр сурагчдад ойлгуулдаг.
- Хоёр өөр судлагдахууны багш нар хамтарч хөтөлбөрөө боловсруулах нь битгий хэл, нэг судлагдахууны багш нар тус тусдаа хөтөлбөрөө хуваан авч боловсруулдаг нь нууц биш юм.

Одоо багш бидний хэрэгжүүлж буй сайжруулсан цөм хөтөлбөр бол интеграцад суурилсан үйл ажиллагаа мөн. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгүүдийг үүсгэн олон судлагдахууны багш нарыг хамтран ажиллах нөхцөлийг шат шатанд бүрдүүлж байна. Иймд мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн хамгийн түрүүнд хийх ажил нь хөтөлбөрийн интеграц байх магадлалтай. Ялангуяа бага ангиас дунд анги руу дэвших үед суралцахуйн хувьд гэнэтийн өөрчлөлтөд шилждэг. Гэнэт 17 төрлийн судлагдахуунаар “бөмбөгдүүлж”, мэдлэг ойлголтын түвшинд дийлэнх нь гацан, ачааллаа дийлэхгүй сөхөрч байгааг өөрчлөх үүднээс “1 өдөрт 1 цагийн гэрийн даалгавар” гэх мэтчилэн арга сэдэж, хэрэгжүүлэх шаардлагыг багш бидэнд тавих боллоо.

Дээрх шаардлагуудыг биелүүлж, хөтөлбөр бүрээ хэрэгжүүлэх нь багш хүний “ариун” үүрэг бөгөөд үүнийг шийдвэрлэх гол арга зам нь хичээл хоорондын интеграц байж мэдэх юм.

Сэдвийн үндэслэл

1. Дотоод хүчин зүйл:

Мэдээллийн технологи судлагдахууны агуулгыг ерөнхийд нь авч үзвэл ихэнх

нь компьютерын ерөнхий процесст уягддаг тул ухамсаргүй үйлдлийн дараалал, тоон дээрх үйлдлүүдийн өндөр давтамж бүхий цогц юм. Иймээс дунд ангийн хөтөлбөрийг тогтож харах юм бол математикийн судлагдахууны агуулгатай яв цав нийцэх нэгж хичээл олонтаа тохиолддог. Тухайлбал:

- 7-р ангид “Тооллын систем” нэгж хичээл нь математикийн “Натурал илтгэгчтэй зэрэг”, “Зэргийн чанар” гэх мэт ээлжит хичээлийн агуулгатай давхацдаг болохыг
- 8-р ангид “Шугаман алгоритм” болон “Салаалсан алгоритм” нэгж хичээлээр Пифагор теорем, Герон томьёо, зөв олон өнцөгт, квадрат тэгшитгэл зэрэг математикийн ээлжит хичээлээр эзэмших чадваруудыг хэрэглээний түвшинд авчрах боломж байгааг
- 9-р ангид “Давталттай алгоритм” нэгж хичээл нь математикийн “Арифметик ба Геометр прогресс” нэгж хичээлтэй холбогдож байгааг харж болно.
- Хүснэгтэн мэдээлэл боловсруулах технологи, функцууд, программчлалын хэл гээд анги өгсөх тусам сурагчдаас математик, логикийн мэдлэг, чадварыг шаарддаг. Гол нь математикийн хичээлээр олж авсан мэдлэг, чадвараа хиймэл оюун ухаанаар туршин гүйцэтгүүлэх, компьютерийг удирдах, хэрэглээнд нэвтрүүлэх боломж бүрэлдэх юм.

Энд тэнд “үзэж” байгаа нэгэн төрлийн агуулгаа, нэг цаг хугацаанд авчирч, огтлолцуулах явдал чухал байна. Нөгөөтэйгүүр стандартад баригдалгүй “брэнд” хөтөлбөр боловсруулах чадамж 100 жилийн түүхтэй сургуульд байж болмоор санагдана.

2. Гадаад хүчин зүйл:

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн 2024 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдрийн 159 тоот албан бичигт гэрийн даалгаварын тохиромжтой хугацааг тогтоожээ.

Боловсролын түвшин	Шатлал	Анги	Гэрийн даалгаврын тохиромжтой хугацаа
Бага боловсрол	Бага ангийн эхлэл	I-II	20-30 минут
	Бага ангийн төгсгөл	III-V	30-40 минут
Суурь боловсрол	Дунд ангийн эхлэл	VI-VII	50-60 минут
	Дунд ангийн төгсгөл	VIII -IX	60-70 минут
Бүрэн дунд боловсрол	Ахлах анги	X-XII	80-90 минут

Тэмдэглэл: Боловсролын түвшин, шатлал, ангиаг Засгийн газрын 2024 оны “Үзэл баримтлал батлах тухай” 174 дүгээр тогтоолыг үндэслэл болгов.

Тухайн өдөр нэг ангид хичээл зохион байгуулж буй багш нар дээрх тохирцыг хэрэгжүүлнэ гэсэн үг. Гэтэл агуулга уялдахгүй л бол нэгнийхээ өгсөн даалгаврыг нөгөө шалгалтай биш, боломж нөхцөл бүрэлдэхгүй. “Гэрийн даалгавар өгөхгүй л бол миний амжилт гаргаж буй арга зүй, ялангуяа ‘Тонгоруу сургалтын арга зүй’ хэрэгжихгүй” гэсэн багштай олон таарсан. Иймд хөтөлбөрийн агуулгад дүн шинжилгээ хийж, давхцаж буй агуулгыг нэгж хугацаанд төлөвлөх, хэрэгжүүлэх үндэслэл харагдаж байна.

- Дорноговь аймгийн БШУГ-аас зохион байгуулдаг анги нийтийн олимпиадын бюпринт нь хөтөлбөр уян хатан байхыг зүй ёсоор шаарддаг. Хичээлийн жилийн дундуур 1 ба 2-ын даваа явагддаг тул зарим агуулга судлагдаж

амжаагүй байх тохиолдол гарна. Ийм агуулгын өргөслийг хойно урд нь оруулах боломж бололцоо бий эсэхэд бүх багш нар анхаарал хандуулдаг ч үйл ажиллагаа нь тус тусдаа хэвээрээ л байна. Тэгэхээр Математик, Мэдээллийн технологи судлагдахууны агуулгын өргөслийг хүлээн зөвшөөрч, аль хичээлийн агуулга хөдөлж болохыг судлах санаа төрж байгаа юм.

Ингээд дээрх дотоод болон гадаад хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр бидний сэдэв “Математик, мэдээллийн технологийн судлагдахуун дахь дунд ангийн хөтөлбөрийн агуулгын давхцалд интеграц хийн хөтөлбөрийг шинэчлэн хэрэгжүүлснээр суралцагчдын мэдлэг, чадвар, хэрэглээний түвшинг ахиулах нь” хэмээн тодорхойлогдож байна.

Зорилго:

Математик, мэдээллийн технологийн судлагдахуун дахь дунд ангийн хөтөлбөрийн агуулгын давхцалд интеграц хийн хөтөлбөрийг шинэчлэн хэрэгжүүлснээр суралцагчдын мэдлэг, чадвар, хэрэглээний түвшинг ахиулах

Зорилт:

1. Математик, Мэдээллийн технологи хичээлийн дунд ангийн хөтөлбөрт судалгаа хийж агуулгын давхацлыг тодорхойлох
2. Аль судлагдахуун уян хатан хөтөлбөрөөр хэрэгжих боломжтойг агуулгын гүнзгийрэл, өргөслөөр шийдвэрлэх
3. Нэгж хичээлийн дасгал, даалгаврыг уялдуулж, суралцагчийн мэдлэг, чадварыг хэрэглээ болгох
4. Практик ач холбогдол

ҮНДСЭН ХЭСЭГ

Онолын судалгаа

Эдгээр онолууд нь интеграцчилсан хичээлийн үндсэн зарчмуудыг тодорхойлж, суралцагчдын суралцах үйл явцыг дэмжихэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

“Системийн онол”¹:

“Конструктивизм”²:

“Идэвхтэй суралцахуйн онол”³:

Интеграцад суурилсан багшлахуйн давуу талууд:

- Сурагчдын суралцах идэвх, сонирхлыг нэмэгдүүлдэг.
- Сурагчдад цогц мэдлэг олгож, бодит асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг хөгжүүлдэг.
- Сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээ, шүүмжлэлтэй сэтгэлгээг хөгжүүлдэг.
- Сурагчдын хамтын ажиллагааны ур чадварыг хөгжүүлдэг.

Математик, Мэдээллийн технологи хичээлийн дунд ангийн хөтөлбөрт судалгаа хийж агуулгын давхацлыг тодорхойлох

Судалгааны арга: Фокус ярилцлагын арга /нэг асуултын хариултаас хамаарч дараагийн асуулт урган гарах/, ажиглалт, харьцуулан жиших, кэйс судалгааны арга

Судалгааны хамрах хүрээ: Сургуулийн математик, мэдээллийн технологийн багш нар
Дээрх ярилцлагаас дүгнэхэд манай аймгийн багш нар өөрсдийн судлагдахуунаараа хамтран мэргэжлийн хөгжлийн бүлэг болж, жилийн хөтөлбөрийг цагчилсан байдлаар төлөвлөдөг. Иймд судлагдахуун бүрийн агуулга орхигдохгүй

бөгөөд аймгийн хэмжээнд баримжаатай суралцахуйн зорилт анги болон судлагдахуун тус бүр дээр хэрэгжих нөхцөл бүрдэж байгаа юм. Гарааны үнэлгээ, түвшин тогтоох шалгалт, анги нийтийн олимпиад, дэвших, төгсөх шалгалтууд зохион байгуулах бюопринт боловсруулахад нэн таатай нөхцөл бүрддэг.

Гагцхүү өөрийн судлагдахууны суралцахуйн зорилт найдвартай хэргэжэхэд анхаарч, суралцагчид ирэх ачааллыг үл харгалзах байдал илэрч байна. Судлагдахуун бүрд ижил агуулга байдгийг мэдсээр байж, тэрхүү давхацсан агуулгаа өөр өөр цаг хугацаанд, ялгаатай нэршлээр, бие даасан байдлаар хамааралгүй мэт судлуулснаар суралцагчийн хоцрогдол бий болж байна. Угтаа бол химийн “пропорц”, физикийн “өгсөн нь - олох нь”, мэдээллийн технологийн “оролт – гаралт” зэрэг нь огт тусдаа ойлголт биш, коэффициент дээрх үйлдэл ба үр дүн юм. Иймэрхүү өөр нэршилтэй, өөр цаг хугацаанд судлагддаг боловч ижил агуулга математик, мэдээллийн технологи судлагдахууны дунд ангийн хөтөлбөрт хэр байгааг харьцуулан судаллаа.

Хүснэгт 1. Агуулгын давхцал

Мэдээллийн технологи	Математик
7-р ангид “Тооллын систем” нэгж хичээл нь 3-р 7 хоногоос эхэлдэг	7-р ангид “Натурал илтгэгчтэй зэрэг”, “Зэргийн чанар” ээлжит хичээлүүд 1-р 7 хоногт явагддаг
8-р ангид “Шугаман алгоритм” нэгж хичээл 10-р 7 хоногоос эхэлдэг. Агуулгын хувьд Пифагорын теорем, Герон, зөв олон өнцөгт олох томъёог мэддэг байх шаардлагатай	8-р ангид “Пифагорын теорем”, “Зөв олон өнцөгт” ээлжит хичээлүүд 3-р улирлаас зааж эхэлдэг байна. Героны томъёог 10-р ангиас зааж эхэлдэг.
8-р ангид “Салаалсан алгоритм” ээлжит хичээл 16-р 7 хоногт явагддаг. Агуулгын хувьд “Квадрат тэгшитгэл”-ийг мэддэг байх хэрэгтэй	9-р ангид “Квадрат тэгшитгэл” ээлжит хичээлүүд 9 дэх 7 хоногоос эхэлдэг байна.
9-р ангид “Давталттай алгоритм” сэдэвтэй математикийн “Арифметик прогресс”, “Геометр прогресс” сэдвүүдийг 10-р 7 хоногт холбон заадаг.	
9-р ангид Хүснэгтэн мэдээлэл боловсруулах технологи нэгж хичээлээр “Өгөгдлийн сан” 2-р улиралд явагддаг	10-р ангид математикийн “Өгөгдлийн шинжилгээ” нэгж хичээл 3-р улирлын сүүлээр явагддаг

Аль судлагдахуун уян хатан хөтөлбөрөөр хэрэгжих боломжтойг агуулгын гүнзгийрэл, өргөсгөлөөр шийдвэрлэх

Математикийн хичээлийн агуулга гүнзгийрэл ихтэй. Ангий өгсөх тусам тухайн агуулгын үр дүнг илэрхийлэх бодомж, дасгал даалгавар нь хүндэрч, арга зүй нь нарийсан, тоон илэрхийлэл нь өсөх шинж чанар давамгайл байна. Гүнзгийрэл ихтэй агуулгад анги хооронд буюу гүнзгийрлийн чиглэлийн дагуу 9-р ангийн агуулгыг 8-р ангийн хөтөлбөрт тусгах байдлаар уян хатан зохицуулалт хийж болно. Математикийн сонгоны ангид дээрх зохицуулалт ажиглагдаж байдаг. Практикт туршигдаж, боломж нь батлагдсан зүйлийг хэрэгжүүлэх нь илүү оновчтой шийдэл мөн.

Мэдээллийн технологи хичээлийн агуулга өргөсөл ихтэй. Анги өгсөх тутам нэгж хичээлийн төрөл нэмэгдэж, өөрчлөгдөж байдаг. Зарим нэгж хичээл аль нэг ангид хаагдаж, өөр нэгж хичээлийн агуулгаар баяжиж байгааг өргөсөл гэж үзнэ.

Агуулгын өргөсөл ихтэй судлагдахууны хувьд хөтөлбөрийн уян хатан чанар нь хөндлөн чиглэл буюу тухайн ангийн улирал хооронд үйлчилнэ. Иймд мэдээллийн технологи судлагдахууны аль нэг ангийн 1-р улирлын агуулгыг, 2-р улирлынхтай сольж болох юм.

Нэгж хичээлийн дасгал, даалгаварыг уялдуулж, суралцагчийн мэдлэг, чадварыг хэрэглээ болгох

Математикийн агуулгыг анги бууруулан, мэдээллийн технологийн агуулгыг улирал хооронд шилжүүлснээр, давхацсан агуулгыг нэг 7 хоногт, магадгүй нэг өдрийн ээлжит хөтөлбөрт тусгаж болно. Ийм нөхцөлд дасгал даалгавараа хамтран боловсруулах боломжтой болж, хоёр өөр судлагдахуун, хоёр өөр арга зүй, хоёр өөр ур чадвараар нэг агуулгыг “мөлжих” юм. Ядаж л нэг судлагдахуунд ойлгоогүй зүйлээ, нөгөө судлагдахуунаар мэдлэг бүтээх боломж суралцагчдад бий болно. Нэгээс нь эзэмшээгүй чадвараа нөгөөхөөс нь олж авах ч магад. Эсвэл эзэмшсэн чадвараа ашиглан компьютераар гүйцэтгүүлэх, практикт турших, хэрэглэх, чадаж байгаа эсэхээ шалгах гээд олон боломж нээгдэнэ.

Практик ач холбогдол

Практик ач холбогдлоо тодорхойлохын тулд судалгаагаар нэлээд анхаарал татаж байсан агуулга болох “Квадрат тэгшитгэл” ээлжит хичээлийг авч үзлээ. Уг хичээл нь математик судлагдахууны хувьд анги бууруулах шаардлага тулгараад байгаа юм.

1. Агуулгын давцлыг тодорхойлоход:

Мэдээллийн технологи	Математик
8-р ангид “Салаалсан алгоритм” ээлжит хичээл 16-р 7 хоногт явагддаг. Агуулгын хувьд “Квадрат тэгшитгэл”-ийг мэддэг байх хэрэгтэй	9-р ангид “Квадрат тэгшитгэл” ээлжит хичээлүүд 9 дэх 7 хоногоос эхэлдэг байна.

2. Уян хатан хөтөлбөрийн зарчим баримтлан, давхацсан агуулгыг нэг 7 хоногт зохион байгуулагдахаар судлагдахуун тус бүрийн хөтөлбөрт тусгахад:

Мэдээллийн технологи	Математик
8-р ангид “Салаалсан алгоритм” ээлжит хичээлийг 10 дахь 7 хоногт зохион байгуулахаар төлөвлөх	8-р ангид “Квадрат тэгшитгэл” ээлжит хичээлүүд 10 дахь 7 хоногт зохион байгуулахаар төлөвлөх

3. Ээлжит хичээлээ хамтран боловсруулах.

Математикийн багш нартай хамтран ээлжит хичээлээ төлөвлөж, ижил дасгал, даалгавар, ажлын хуудас бэлтгэн, гэрийн даалгаврыг төлөвлөв.

4. Ээлжит хичээлээ хамтран боловсруулсан хөтөлбөрийн дагуу турших, сайжруулах.

Мэдээллийн технологи, математик хичээлээр дээрх агуулгыг хэрэгжүүлэх үүднээс 8-р ангийн 2 бүлэгт туршиж, сургуулийн математик, мэдээллийн технологийн багш нар, сургалтын менежерээр ажиглалт хийлгэж, хэлэлцүүлэн, зарим арга зүйд сайжруулалт, дасгал даалгаврын өгөгдөлд өөрчлөлт хийсний дараа 8-р ангийн өөр хоёр бүлэгт сайжруулан зохион байгууллаа. Мөн “444” өдөрлөгөөр интеграц хичээлийн явагдаж буй процессыг эцэг эхчүүдийн төлөөлөлд нээлттэй хэлэлцүүлэг байдлаар 8-р ангийн өөр нэг бүлэгт зохион байгуулахад талархал хүлээснийг дурдах хэрэгтэй.

Багш нар ээлжит хичээлээ хамтран төлөвлөсний дагуу, өөрийн өөрийн арга

зүйгээр зохион байгуулах ба дасгал, даалгавраа ижил байхаар сонгож авах нь дараах ач холбогдолтой:

- ✓ Эхлээд математикийн хичээл явагдвал, гүйцэтгээгүй дасгалууд гэрийн даалгавар болж хувирна. Тэр гэрийн даалгавраа Мэдээллийн технологи хичээл дээр гүйцэтгэх боломж нээгдэнэ. Эсвэл бүх дасгалын зөв үр дүнг мэдэж авна. 2 хичээлийн гэрийн даалгавар гүйцэтгэх хугацаа улам богиносно.
- ✓ Эхлээд Мэдээллийн технологи хичээл явагдвал бодлого дасгалуудын зөв хариу ямар гарахыг мэдчихсэн байх ба Математикийн хичээл дээр зөв үр дүнд хүрэх алхмуудыг хийхэд л болно.
- ✓ Аль ч хичээл дээр орхигдсон мэдлэг, чадвараа нөхөх боломж нээгдэнэ. Дараа нь явагдаж буй судлагдахууны багш “Тонгоруу сургалтын арга”-аар ээлжит хичээлээ зохион байгуулах боломжтой.

Дүгнэлт:

Үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлж буй судлагдахууны хөтөлбөрийг сайжруулахыг зорилго болгосонгүй ээ. Харин агуулга нь ихэд сунжирч, гүнзгийрэл ихтэй тусгагдсан хэсгийг анги бууруулж судлах боломж байгаа эсэхэд сургуулийн түвшинд судалгаа хийж, давхацсан агуулгыг огтлолцуулахыг эрмэлзлээ. Математик судлагдахууны 6-12 дугаар анги дамнан хэрэгждэг суралцахуйн зорилт бүхий агуулгын 9-10 дугаар ангийн хэсгийг 8 дугаар ангид мэдээллийн технологийн судлагдахуунтай давхцуулан хэрэгжүүлэхэд саад бэрхшээл өчүүхэн ч тулгарахгүй байгааг нотоллоо. Хөтөлбөрийн агуулгын давхацлыг харгалзан үзэхгүйгээр судлагдахуун хооронд интеграц хийх боломжгүй юм. Ийм мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр, судлагдахууны бүлгээр хамтран хичээл хоорондын уялдааг хөтөлбөрийн түвшинд шинэчлэн сайжруулснаар дараа дараагийн үйл ажиллагаа саадгүй хэрэгжнэ.

Интеграц бүхий хөтөлбөрийг зохион байгуулснаар:

1. Хичээл бүрийн уялдаа холбоо сайжирч сурагчийн амжилт, чадвар, хэрэглээний түвшин өснө. Агуулгын ойлголтыг нөгөө хичээл дээр давтах, бататгах боломж үүснэ.
2. Агуулгын давхацлыг зэрэгцүүлснээр гэрийн даалгаврыг нэгтгэн боловсруулж богино хугацаанд ядаж 2 хичээлийн даалгаврыг гүйцэтгэх боломж бүрдэнэ. Улмаар 1 цагт багтаан гэрийн даалгавраа хийх нөхцөл бололцоо бий болно.
3. Судлагдахуун тус бүрийн тонгоруу сургалтын арга зүй, хамтарсан хичээл зохион байгуулах, судлагдахуун хоорондын агуулгын уялдаа сайжрах, багш нарын МХБ-ээр хийх ажлын үр дүнд эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Ном зүй:

1. БШУСайдын 2023 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн А/398 дугаар тушаал
2. БШУСайдын 2024 оны 8 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/350 дугаар тушаал
3. Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн 2024 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдрийн 159 тоот албан бичиг
4. Людвиг фон Берталанфи (Ludwig von Bertalanffy) нь “Ерөнхий системийн онол”;
5. (2020). Сургалтын хөтөлбөр, багшлахуй, суралцахуй 2020 он
6. Flowgorithm программ
7. Gemini AI (Artificial Intelligence)
8. www.wikipedia.org
9. Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын ЕБ-ын 1-р сургуулийн Математик, Мэдээллийн технологи судлагдахуунуудын жилийн болон улирлын хөтөлбөр

ГЭРИЙН ДААЛГАВРААР СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ БОЛОМЖИЙГ ТУРШСАН БАЙДАЛ

Дорнод аймгийн Хэрлэн сумын Хан-Уул сургууль.

С.Есөн-Эрдэнэ, Б.Шинийнэгэн, Э.Сугаржав,

Д.Болорцэцэг, Б.Болормаа, Н.Нарангэрэл, О.Мөнхгэрэл

Бага ангийн багш

ysunerdenesainjargal@gmail.com, B.shiniinegen@gmail.com

ОРШИЛ

Судалгааны ажлын үндэслэл

21-р зуунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэх, сурагчдад ур чадварыг өргөжүүлж, шинэ нөхцөл байдалд дасан зохицох чадварыг олгох хэрэгцээ улам бүр нэмэгдсээр байна. Тус зорилгод хүрэх нэг арга бол интеграцад суурилсан багшлахуй болон суралцахуйг боловсролын практикт нэвтрүүлэх явдал юм. Ингэснээр суралцагчид хоорондоо холбогдох ойлголтуудыг таньж мэдэж, илүү гүнзгий, цогц мэдлэг эзэмших боломжтой болно.

Хүрээлэн байгаа байгаль, нийгмийн орчны тухай мэдлэг боловсрол эзэмшүүлэх, хүүхдийг бие хүн болгон төлөвшүүлэхийн тулд нийгмийн болон байгаль шинжлэлийн бүлэг хичээлүүдийн холбоог сайжруулах шаардлагын үүднээс сургалтын агуулгыг интеграцчилах шаардлага гарсаар байна. Үүний гол үндэс нь хүүхдэд хүрээлэн байгаа байгаль, нийгэм ба хүний тухай нэгдмэл төсөөлөл, үзэл төлөвшүүлэхэд оршино. Энэ нь гүн ухаан, эдийн засаг, нийгмийн олон талын ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

Сурган хүмүүжүүлэх ухааны толь бичигт “Интеграц” хэмээх ойлголтыг олон төрлийн хичээлийн хөтөлбөрийг өөр хооронд нь зохицуулах явдал гэж тайлбарласан байдаг учир багш нар хичээлийн интеграцыг агуулгын, арга зүйн талаас хийх зүйтэй юм. (Ч.Гажиддулам., 2024)

Хичээл хоорондын агуулгын уялдаа холбоог гаргаснаар интеграц хичээл нь хүүхдүүдийн ертөнцийг цогцоор нь дүрслэх, байгаль нийгэм, дэлхий дээрх юмс үзэгдлийн уялдаа холбоог ойлгоход нь хувь нэмэр оруулдаг учир сурах арга барилыг дэмжих интеграц гэрийн даалгаврыг боловсруулан туршин хэрэгжүүлэх нь агуулгын интеграцын нэг хэсэг гэж үзсэн.

Багшийн гэрийн даалгаварт өгсөн даалгаврын хэмжээг их байна, суралцагчид урт хугацааг зарцуулж байгаа талаар эцэг эх, асран хамгаалагчид санал гаргадаг. Суралцагчдыг гэрийн даалгавраар шахах нь нэгдүгээрт эрүүл мэндэд муугаар нөлөөлдөг. Хоёрдугаарт хүүхдийг сургуульд, хичээлд дургүй болгох муу нөлөөтэй ажээ.

2023 онд нийслэлийн ЕБ-ын 15 сургуульд “Хичээлийн цаг, агуулга, гэрийн даалгавар” гэсэн гурван бүлэгт судалгаа явуулахад судалгаанд оролцсон суралцагчдын 45 хувь нь гэрийн даалгавар их өгдөг учир хичээлд явах ямар ч сонирхол байдаггүй гэж хариулжээ. Харин 11 хувь нь гэрийн даалгавраа хийгээгүй үедээ албаар хичээлээ тасалдаг гэсэн байна. (Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн., 2024., Зөвлөмж) Судалгаа болон эцэг эхийн гаргасан саналд үндэслэн БЕГ-аас гэрийн даалгаврыг тохируулан өгөх зөвлөмжийг боловсруулан ЕБС-иудад хүргэсэн.

Иймээс бага боловсролын сурагчдын гэрийн даалгаврын хэмжээг багасгаж, хичээлүүдийн уялдаа холбоог гарган олон талт үйлийг гүйцэтгэх интеграц гэрийн даалгавар өгөх зүйтэй юм гэж үзсэн.

Зорилго:

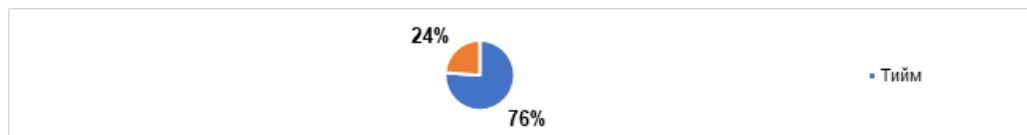
Хичээлийн агуулгыг интеграцчилан гэрийн даалгаврыг төлөвлөж, хүүхэд бүрт хөгжих, чадваржих боломжийг өгч, бүтээлээр нь ахиц, хөгжлийг үнэлснээр сурлагын ахиц, амжилтад хэрхэн нөлөөлж буйг нотлох, харьцуулж харуулах

Зорилт:

- Хичээл бүрийн агуулгын залгамж холбоог судалж, ямар хичээлийн агуулга бусад хичээлийнхээ агуулгатай тохирч байгааг илрүүлэх
- Хүүхдийн хэрэгцээ сонирхолд нийцүүлэн даалгавраа боловсруулах, бэлтгэл судалгаа хийх
- Нэг өдрийн даалгаврын 3-4 хичээлтэй интеграцчилан өгөх, хүүхэд бүрийн чадварыг үнэлж, ахиц амжилтыг тооцох
- Интеграцчилсан сонирхолтой даалгаврыг туршин хэрэгжүүлж, сайжруулан, ололттой талыг түгээн дэлгэрүүлэх

Судалгаа, түүний үр дүн**БАГШ НАРААС АВСАН АСУУЛГА:***График 1. Интеграц гэж таны бодлоор юу вэ?*

Багш нарын асуулгаас харахад интеграц гэж таны бодлоор юу вэ? гэсэн асуултад 121 багш буюу 47,2% нь хичээл хоорондын залгамж холбоо, 97 багш буюу 37.9% нь агуулга хоорондын залгамж холбоо гэж хариулсан байна.

График 2. Та интеграц хичээл зааж үзсэн үү?

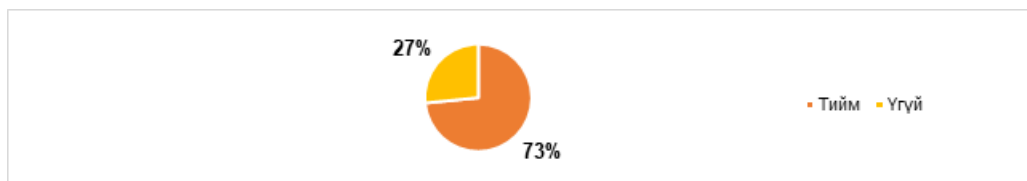
Та интеграц хичээл зааж үзсэн үү? гэсэн асуултад 94 багш буюу 76% нь тийм гэсэн хариултыг өгсөн байна.

График 3. Таны интеграцын уялдаа холбоог гаргасан хичээлүүд?

Таны интеграц холбоог гарган заасан хичээлүүд? гэсэн асуултад 94 багш буюу 36,7% нь бага ангийн монгол хэл, хүн ба орчин, математик, дүрслэх урлаг хичээлүүдийг, 58 буюу 22.6% нь гадаад хэл, монгол хэл, газар зүй, мэдээллийн технологийн хичээлүүдийг, 66 буюу 25.7% нь уран зохиол, газар зүй, түүхийн

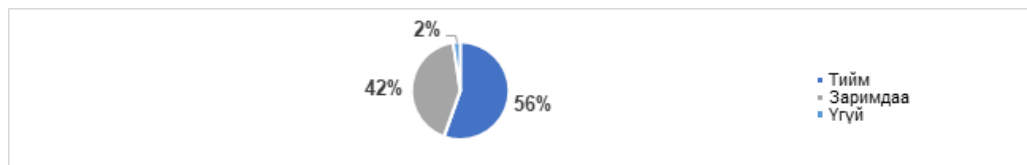
хичээлүүдийг, 38 буюу 14.8% нь англи хэл, дизайн технологи, физик хичээлүүдийг интеграцчилан зааж туршсан байна.

График 4. Та гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгч байсан уу?

Та гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгч байсан уу? гэсэн асуулгад оролцсон багшаас 188 багш буюу 73% нь тийм, 68 буюу 27% нь үгүй гэсэн байна.

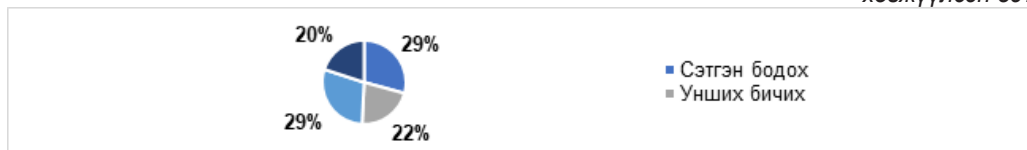
График 5. Таны бодлоор гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгөх боломж байгаа юу?

Таны бодлоор гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгөх боломж байгаа юу? асуулгад 142 багш буюу 56% буюу тийм, 108 багш буюу 42% буюу заримдаа гэж хариулсан байна.

Гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгөх нь суралцагчдын ямар чадварыг түлхүү хөгжүүлж байна вэ? гэсэн асуултад багш нарын 29% нь буюу 76 багш сэтгэн бодох чадварыг, 29% нь буюу 76 багш бүтээлч сэтгэлгээг, 22% нь буюу 56 багш унших бичих чадварыг, 20% нь буюу 52 багш бие даан суралцах чадварыг гэж хариулсан байна.

График 6. Гэрийн даалгаврыг интеграцчилан өгөх нь суралцагчдын аль чадварыг хөгжүүлсэн бэ?

Багш нараас авсан асуулгын дүгнэлт:

Багш нарын судалгаанаас үзэхэд интеграц хичээлийг заах, даалгаврыг интеграцчилан өгөх нь сурагчдын олон талт оюуны үйлийг хөгжүүлэн сурлагын ахиц, амжилтыг нэмэгдүүлэхэд чухал болох нь харагдсан.

ЭЦЭГ ЭХЭЭС АВСАН СУДАЛГАА

Сурагчдын гэрийн даалгаврын хэмжээ, хугацаа, гүйцэтгэл, чанар, үр дүнтэй холбоотой эцэг эхчүүдээс асуулга авсан. Асуулгад 3 дугаар ангийн сурагчдын 186 эцэг эх хамрагдсан.

График 7. Та сурлагын хоцрогдолд юу нөлөөлж байна вэ? Хамгийн чухал хүчин зүйлсийг жагсаан бичнэ үү.

Эцэг эхийн судалгаанаас харахад суралцагчдын сурлагын хоцрогдолд нөлөөлж буй зүйлсийг нэрлэхэд 40 буюу 21.5% нь гэрийн даалгавраа чанаргүй хийдэг, 30 буюу 16.1% нь гэрийн даалгавар нь зөвхөн бичих, бодож гэх мэт хүнд байдаг учир хийх дургүй, 20 буюу 10.7% нь гэрийн даалгаврын хэмжээ их, сонирхолгүй байдаг гэсэн байна.

График 8. Эцэг эхийн судалгааны үр дүн

73 буюу 40% нь олон хичээлийн даалгавар хийдэг. 38 буюу 20% нь цаг хугацаа их шаарддаг. 38 буюу 20% нь гэрийн даалгавар сонирхол бага, 38 буюу 20% нь бие дааж хийх боломж тааруу байдаг гэж хариулсан.

Эцэг эхээс авсан судалгааны дүгнэлт:

Суралцагчдын гэрийн даалгаврыг хийлгэхэд эцэг эх, асран хамгаалагчдын боловсрол, дэмжлэг, арга зүй дутмаг байдаг. Мөн гэрийн даалгаврыг хэмжээг багасгах, суралцагчдын сонирхлыг татсан, богино хугацаанд хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөх хэрэгтэй байгаа нь харагдсан.

СУРАГЧДААС АВСАН АСУУЛГА:

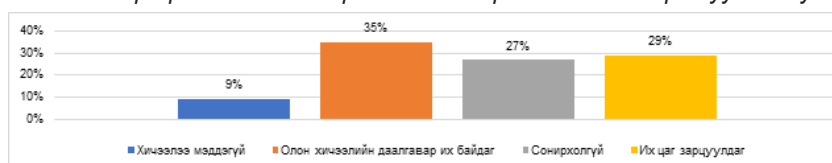
Гэрийн даалгавраа хэрхэн хийдэг, асуудал бэрхшээлийг илрүүлэх зорилгоор 3-5 дугаар ангийн 482 суралцагчаас асуулга авч нэгтгэсэн.

График 9. Чи гэрийн даалгавраа байнга хийдэг үү?

Гэрийн даалгавраа хийх дуртай суралцагчид 46%, заримдаа хийдэг 28%, ихэнхдээ хийдэггүй 14%, огт хийдэггүй 12% суралцагч байна.

График 10. Чамд гэрийн даалгавраа хийхэд ямар асуудал тулгардаг вэ?

Нийт сурагчдаас 168 буюу 35% нь олон хичээлийн даалгавар их байдаг, 139 буюу 29% нь их цаг зарцуулдаг, 130 буюу 27% нь сонирхолгүй байдаг, 43 буюу 9% нь хичээлээ мэддэггүй гэж хариулсан.

Суралцагчдаас авсан судалгааны дүгнэлт:

Асуулгын дүнгээс харахад суралцагчид олон хичээлийн даалгавар их байдаг, их цаг зарцуулдаг, сонирхолгүй гэсэн байна. Иймд гэрийн даалгаврыг агуулгын уялдаа холбоог гаргаж, бага цагт, сонирхолтойгоор гүйцэтгэх даалгавар болгох нь зүйтэй юм гэсэн дүгнэлтэд хүрсэн.

Сорил туршилт, гүйцэтгэсэн ажил

Багш нар болон эцэг эх, суралцагчдын санал асуулгын дүнг нэгтгэн шинжилж, интеграц хичээл заах, интеграц даалгавар боловсруулж хамтын ажиллагаагаа сайжруулснаар суралцагчдын сурлагын хоцрогдол буурч, ахиц, амжилттай суралцах боломжтой гэж үзэж, “Сонирхолтой даалгавар”-ыг туршин хэрэгжүүлж үр дүнг тооцож үзлээ.

Сонирхолтой даалгаврыг боловсруулахдаа математик, монгол хэл, дүрслэг урлаг, хүн ба орчин, биеийн тамир, хөгжим, иргэний ёс зүйн боловсрол зэрэг хичээлээр 9 дүгээр сараас 2 дугаар сарын хүртэл 12 удаа 1, 2, 4, 5 дугаар ангийн 660 сурагчид туршиж, хяналтын бүлгээр 3 дугаар ангийн 186 сурагчийг сонгон үр дүнг тооцсон. (Хүснэгт 4) Даалгаврыг боловсруулахдаа хамтран хийх ажлын төлөвлөгөөг гаргаж (Хүснэгт 5), нэгж хичээл, ээлжит хичээлийн 7 хоногт үзэх агуулгын уялдааг гаргаж, даалгавраа төлөвлөсөн. (Хүснэгт 6, 7) Суралцагчид гэрийн даалгаврыг гүйцэтгэсний дараа боловруулсан үнэлэх шалгуурын дагуу (Хүснэгт 8) үнэлгээ өгч, нэгтгэн дүгнэлт гаргаж ажилласан.

Хүснэгт 4. Сонирхолтой даалгаврын уялдаа холбоог гарган боловсруулсан байдал (3 анги)

№	Хичээл	Дасгал, даалгавар	Чадвар
1	Монгол хэл	Уд модны унгирал үүссэн түүх эхийг ойлгож унших	Эхийн агуулгыг ойлгож унших
		Уд модонд баярласнаа илэрхийлэн муурын эхийн өмнөөс талархлын захидал бичээрэй. (40-50 үгтэй)	- Төсөөлөх - Найруулж бичих, зөв бичих - Захидлын бүтцийн дагуу бичих
2	Математик	Муурын зулзага, эх муурын хоорондын зайг олоорой.	10 000 хүртэлх тоог нэмэх
3	Хүн ба орчин	Муур юугаар хооллодог бэ? Бичээрэй.	Амьд биеийн хооллолт
4	Дүрслэг урлаг	“Уд модны унгирал үүссэн түүх” эхийг уншаад, зургаар илэрхийлээрэй.	Ойлгосноо зургаа илэрхийлэх

Хүснэгт 6. Даалгаврын жишээ: Даалгавар 1 (Хавсралт 1) (3 анги)

Хичээл	Математик	Монгол хэл	Хүн ба орчин	Дүрслэх урлаг, технологи
Нэгж хичээлийн сэдэв	Олон оронтой тоог нэмэх	Захидал унших уу?	Өөрийгөө мэдье	Дулаан, хүйтэн өнгө мэдэх, зураг зурах
Ээлжит хичээлийн сэдэв	Давтлага	Захидлыг гүйцээн бичье	Амьд бие юугаар хооллодог вэ?	Хүйтэн ба дулаан өнгөөр бүтээл хийх
Сар өдөр	9/18	9/12	9/19	9/13

Хүснэгт 8. Даалгаврын үнэлэх шалгуурын жишээ: (3 анги)

Хичээл	Чадвар	Үнэлэх журам	Оноо
Математик	Аравт хэтрүүлэн нэмэх	5964м+1857м=7821м Зөв нэмсэн бол -2 оноо Аравт хэтрүүлэн нэмэх чадвар дутмаг эзэмшсэн бол 1 оноо	2 оноо
Монгол хэл	Бүтэц	Бүтцийн хувьд эхлэл, гол, төгсгөл хэсэгтэй бичсэн бол 3 оноо Бүтцийг аль нэг хэсгийг дутуу бичсэн бол 2 оноо Бүтэц илт дутуу бичсэн бол 1 оноо	4 оноо
	Найруулга	Хэл зүйн найруулгын хувьд зөв сайхан найруулж бичсэн бол 1 оноо Хэл зүйн зүйн найруулга дутмаг бол 0.5 оноо Үнэлэх боломжгүй бол 0 оноо	
Хүн ба орчин	Амьд биеийн хооллолт	Амьтны хооллолтыг 2-ыг бичсэн бол 2 оноо Амьтны хооллолтыг 1-ийг бичсэн бол 1 оноо	2 оноо
Дүрслэх урлаг, технологи	Гол дүр Туслах дүр Орчин	Гол, туслах дүр, орчинтой зурсан бол 3 оноо Гол дүр, орчин эсвэл туслах дүр, орчинтой зурсан бол 2 оноо Гол дүр эсвэл туслах дүр зурсан бол 1 оноо	3 оноо

Бага ангийн суралцагчдад 4 сарын турш интеграцчилсан даалгавар өгч, ахиц, үр дүнг тооцоолохдоо сонирхол, идэвх, оролцоо (B1), бүтээлчээр хандах хандлага (B2), гүйцэтгэлд нягт нямбай хандах (B3) гэсэн хандлагуудыг рубрикийн (Хүснэгт 9) дагуу үнэлсэн.(Хүснэгт 10, 11)

Хүснэгт 9. Хандлагыг үнэлэх рубрикийн жишээ (3 анги)

№	Хандлага	Үнэлэх аргачлал
1	Сонирхол, идэвх оролцоо	Гэрийн даалгаврыг хийсэн байдал - Хийсэн - Хийгээгүй
2	Бүтээлчээр хандах байдал	- Цэвэр нямбай
3	Гүйцэтгэлд нягт нямбай хандах байдал	- Өгсөн даалгаврыг зааврын дагуу бүрэн хийсэн байдал

Хүснэгт 10. Даалгавар 1-ийн анги бүрийн суралцагчдын хандлагыг үнэлсэн байдал (3 анги)

Хандлага		3а	3б	3в	3г	3д	3е	Нийт	Хувь
Сонирхол, идэвх оролцоо	Хийсэн	25	16	19	17	20	17	114	62%
	Хийгээгүй	9	14	11	13	12	12	71	38%
Бүтээлчээр хандах байдал	Цэвэр нямбай	25	20	20	23	22	18	128	69%
Гүйцэтгэлд нягт нямбай хандах байдал	Бүрэн гүйцэтгэсэн	22	18	17	19	18	19	130	60%

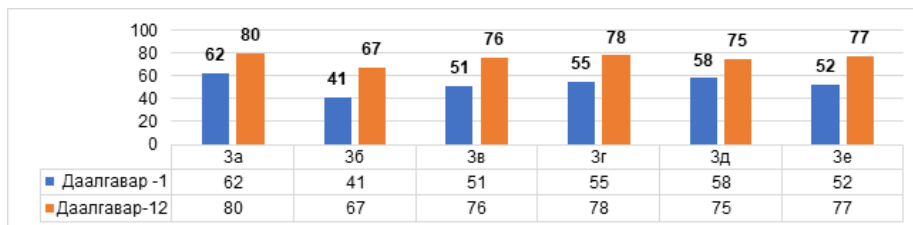
Сонирхолтой даалгаврын талаар эцэг эхийн сэтгэл ханамжийн судалгаа 1, 2

Сонирхолтой даалгаврыг хэрэгжүүлэх туршилтыг багаараа хамтран гүйцэтгэх явцад гэрийн даалгаврын хугацааг богино болгох, даалгаврыг сонирхолтой болгоход чухал дэмжлэг болж байсныг суралцагчдын даалгавраас даалгавар хоорондын ахиц, амжилт (График 11), эцэг эхийн сэтгэл ханамжаас (График 12) харж болно.

График 11. Интеграцчилсан даалгаврын ахиц, амжилт

Эцэг эхийн сэтгэл ханамжийн судалгаа 3

Хичээл хооронд интеграцчилсан даалгавар өгснөөр танай хүүхдэд ямар ахиц, өөрчлөлт гарсан бэ?

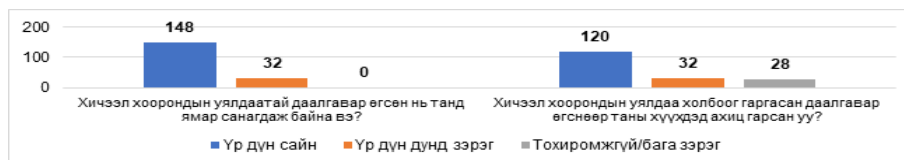

- Даалгавар хийх хугацаа багассан- 167
- Бүтээлч байдал нь нэмэгдсэн -146
- Даалгавар хийхдээ дуртай болсон - 123
- Зохион найруулах чадвар нэмэгдсэн - 87
- Даалгаврын гүйцэтгэл чанартай болсон -156

Туршилт, үйл ажиллагааны дүгнэлт

Бага ангийн суралцагчдад интеграц хичээл заахаасаа илүү хичээл хоорондын уялдаа холбоог гаргаж, интеграц даалгаврыг төлөвлөн боловсруулж, тэдний сурлагын хоцрогдлыг багасгах, ахиц, амжилттай суралцахад дэмжлэг болохоос гадна бага ангийн суралцагчдын гэрийн даалгаврын хугацааг тохируулж өгснөөр стресст өртөх, нойргүйдэх, толгой өвдөх, ходоод өвдөх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж чадсан төдийгүй гэр бүл, найз нөхөдтэйгөө харилцах, өөрийн хүсэл сонирхлыг хөгжүүлэнгээ чөлөөтэй сэтгэх, бие даах чадвараа хөгжүүлэх боломжтой байгаа нь 12 даалгаврын ахиц үр дүнгээс харагдаж байна.

График 12. Эцэг эхийн сэтгэл ханамж

Судлааны дүгнэлт

“Сонирхолтой даалгавар” интеграц даалгавар өгснөөр суралцагчдын аливаа зүйлийг олон талаас нь харах, өөрийн бодол, өөрийн чадварт тулгуурлан чөлөөтэй сэтгэх, найз нөхөд, гэр бүлтэйгээ санал бодлоо солилцох, цахим орчноос мэдээлэл цуглуулах, түүн дээрээ дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ багшийн өгсөн судлагдахуун бүрийн хичээлийг нэг дор сэргээн санаж, давтах боломжийг олгож байгаа нь суралцагчдын гүйцэтгэл (туршилт явуулсан 27 бүлгээс сонгогдсон 6 анги) 3а анги 62%-80%, 3б анги 41%-67%, 3в анги 51%-76%, 3г анги 55%-78%, 3д анги 5%-75%, 3е анги 52%-77% болж өссөн үр дүнгээс харагдаж байна. Мөн Интеграцчилсан СОНИРХОЛТОЙ ДААЛГАВАР нь гэрийн даалгаврын хугацаа, ачааллыг багасгаж IV түвшнээс дээш үнэлгээтэй суралцаж байгаа суралцагчид 40 минутад, III түвшингээс доош үнэлгээтэй суралцаж байгаа суралцагчид 60 минут зарцуулж байгаа нь өмнө үеийн 2-3 цаг орчим сууж гэрийн даалгаврыг хийж байсантай харьцуулахад зарцуулах хугацаа багассан.

Хөгжлийн онцлог, ялгаатай суралцаж байгаа суралцагчдад ялгаатай даалгавар боловсруулж өгснөөр өөртөө тохирсон даалгаврыг гүйцэтгэж байгаа тул даалгавраа хийх дуртай болсон. Эцэг эхчүүд ч гэсэн хүүхдэдээ сонирхолтой даалгаврыг хийх явцдаа олон зүйлийг ойлгож, багштай хамтран ажиллах эргэх холбоо сайжирч байсан. Суралцагчид дараагийн даалгавар өгөх хугацааг хүлээж байгаагаас харахад даалгавар хийх сонирхол нэмэгдэж байна гэж дүгнэсэн.

Суралцагчдын даалгавар хийх сонирхол, идэвх оролцоо 62%-89%, бүтээлчээр хандах байдал 69%-82%, гүйцэтгэлд нягт нямбай хандах байдал 60%-78% болж өссөн нь даалгавар сонирхолтой байсан учир хандлага, төлөвшилд эерэг үр дүн гарсан гэж үзлээ.

Интеграцчилсан сонирхолтой даалгаврыг сургуулийн хэмжээнд туршин хэрэгжүүлснээр багшийн даалгаврын тохирцыг тааруулах, тухайн 7 хоногт үзэх хичээл бүрийн агуулгыг урьдчилан судлах, нэг даалгавраас хэд хэдэн хичээлийн чадварт анализ хийх, олон талт даалгавар боловсруулах чадвар нэмэгдэхээс гадна ажлын ачаалал ч багасгаж, цаг хэмнэсэн сайн үр дүнтэй болсон.

Дэвшүүлсэн санаа

Хичээлийн агуулгыг интеграцчилан гэрийн даалгаврыг төлөвлөж, хүүхэд бүрт хөгжих, чадваржих боломжийг өгч, бүтээлээр нь сурлагын ахиц, амжилт нэмэгдүүлэх хандлага төлөвшилийг сайжруулахад Интеграц-СОНИРХОЛТОЙ ДААЛГАВАР нь үр дүнтэй юм.

Ном зүй:

1. Гажиддулам, Ч. (2024). Интеграц хичээлийн арга зүй., Улаанбаатар.
2. Жумдаан, Ш. (1974). Социалист эдийн засгийн интеграц, түүний хөгжлийн зүй тогтлын зарим асуудал. Улаанбаатар.
3. БСШУСЯ., ШХА & БМДИ. ТХБ төсөл. (2018). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг ЕБС-ийн сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй. Улаанбаатар.
4. Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн., (2024). Гэрийн даалгаврын талаар өгөх зөвлөмж., Улаанбаатар хот
5. Мөнхдайлай, Д. (1994). Дэлхийн сургууль, боловсролын хүрээн дэх интеграцын үйл явц. Улаанбаатар.
6. Оюунцэцэг, Н. (2024). Кластер суралцахуйн интеграцын жишээ. Улаанбаатар.
7. Отгонбаяр, Н нар., (2024). Багш нарын хамтын ажиллагаа ба интеграц. Судалгааны бүтээл. Улаанбаатар.
8. Цэвэл, Я. (1966). Толь бичиг. Улаанбаатар.
9. <https://content.aplus.mn/> 2024.09.15 үзсэн

НИЙГЭМ СЭТГЭЛ ХӨДЛӨЛИЙН ЧАДАМЖИЙГ ИНТЕГРАЦ ХИЧЭЭЛЭЭР ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ НЬ

*Дундговь аймгийн ерөнхий боловсролын “Мандал” сургууль.
Б.Дашням¹, Д.Эрдэнэтуяа¹, Э.Бямбахишиг¹, А.Мөнхтуяа¹, Ж.Цэрэнханд¹,
Б.Амаржаргал¹, Э.Болорцэцэг¹, Б.Нандинцэцэг², Ж.Үүрдмөнх³
1 Англи хэний багш, 2 Орос хэлний багш, 3 Орос хэлний багш
bayarsaikhaniidashnyam@gmail.com, d.erdenetuya92@gmail.com*

Хураангуй

Бидний амьдарч буй энэ цаг үед мэдлэг, чадварыг хадгалах, хэрэглэх хугацаа улам богиносж байгаатай холбоотой хувь хүнээс хандлага, зан чанар, сэтгэл хөдлөл, сэдэл зэрэг цогц чадварууд шаардах болсон. Иймээс тогтвортой хөгжлийн боловсрол, XXI зууны ур чадвар, нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж, интеграц хичээл зэрэг нийгэм цаг үедээ тохирсон шинэ арга зүйг сургалтад нэвтрүүлж, суралцагчдын зан төлөв, хандлагыг өөрчилж дэлхийн хэмжээний иргэнийг бэлтгэх шаардлага зүй ёсоор тулгарч байна. Боловсролын ерөнхий хуульд боловсролын зорилго нь “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, насан туршдаа суралцаж, ажиллах, ёс суртахуунтай, сайн зан чанартай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино” гэж заасан. Энэхүү зорилгыг хэрэгжүүлэхэд бид бүхэн гадаад хэл заах болон нийгэм сэтгэл хөдлөлийн сургалтын олон шинэлэг арга зүйг судлан хэрэглэж байна.

Энэхүү судалгааны ажлаар бид нийгэм сэтгэл хөдлөлийн боловсролын үндсийг тогтвортой хөгжил, 21 дүгээр зууны боловсролын чадваруудтай харьцуулан судалж, англи хэл, эрүүл мэндийн хичээлийн хөтөлбөрийн шинжилгээ хийн холбоо хамаарлын матрицыг гаргасан бөгөөд нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшүүлэх үйл ажиллагааг Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын ерөнхий боловсролын Мандал сургуулийн VI ангийн 3 бүлгийн 90 суралцагчдад ээлжит болон судалгаат хичээлээр туршин хэрэгжүүлсэн байдал, хүүхдэд гарсан ахиц өөрчлөлтийг танилцуулах болно.

Үндэслэл

Боловсролын яамнаас 2024-2025 оны хичээлийн жилийн зорилгыг “Суралцагчийн эзэмших чадамж (танин мэдэхүйн, эрүүл мэнд, нийгэм сэтгэл хөдлөл)-ийг хөгжүүлэхэд бүх талын оролцоо, хамтын ажиллагааг хангаж хичээл сургалтын үйл ажиллагааны чанар, үр дүнг сайжруулна” гэж тодорхойлсон. (Боловсролын яам, 2024) Ерөнхий боловсролын Мандал сургуулийн 2024-2025 оны хичээлийн жилийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний нэгдсэн зураглалд хөгжүүлэхийг зорьж буй хүүхдийн дүр төрх нь “Сурах хүсэл эрмэлзэлтэй, зорилготой, сурлагын хоцрогдолгүй, гэрийн даалгавраа бие даан хийдэг, өөрийн удирдлагатай бие даан суралцдаг, харилцааны чадвартай, сурагчийн дүрмийг дагаж мөрддөг, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх чадвартай, бүтээлч сэтгэлгээтэй хүүхэд” байна гэж тодорхойлсон. Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн 2024-2025 оны үндэсний шилдэг илтгэл шалгаруулах удирдамжид “...хөтөлбөрийн шинэчлэлтэй холбоотойгоор сургалтын арга зүй, багшлах арга зүйн интеграцыг хэрэгжүүлэх, хайгуул хийх жилүүд ирлээ” хэмээн тодорхойлсон. Бидний хувьд интеграц хичээлийн тухай ойлголтыг олон жилийн өмнөөс мэддэг боловч өнгөцхөн байдлаар хэрэгжүүлж, хичээл сургалтад

тогтмол ашиглаж хэвшээгүй байна. Иймд дээр дурдсан бодлогын баримт бичиг, тулгамдаж буй асуудал нь нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг өдөр тутмын хичээл сургалтад төлөвшүүлэх хэрэгцээ үүсч байна.

Зорилго

Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг англи хэл, эрүүл мэндийн интеграц хичээлээр төлөвшүүлэх боломжийг тодорхойлж, туршин хэрэгжүүлж, хүүхдэд гарсан ахиц өөрчлөлтийг судална.

Зорилт

- Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн боловсрол, интеграц хичээлийн талаарх онолын үндсийг судлах
- VI ангийн англи хэл, эрүүл мэндийн хичээлийн сургалтын хөтөлбөрт шинжилгээ хийх
- Интеграц хичээлийг туршин хэрэгжүүлж хүүхдэд гарч буй ахиц өөрчлөлтийг судлах

Шинэлэг тал

- Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн боловсролын талаарх эрдэмтэн судлаачдын бүтээлүүдийг харьцуулан судалсан
- Англи хэл, эрүүл мэндийн сургалтын хөтөлбөрт шинжилгээ хийж агуулгын холбоо хамаарлыг матирц боловсруулсан
- Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг англи хэл, эрүүл мэндийн интеграц хичээлээр төлөвшүүлэх аргуудыг судалж туршсан

Судалгааны арга зүй:

Энэхүү судалгаанд тоон, ажиглалтын, баримт бичгийн, туршилтын аргуудыг ашигласан болно. Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшүүлэхэд “Зан үйлийн бинго” аргын санааг сайжруулж туршиж хэрэгжүүллээ. Судалгааны үр дүнд шинжилгээ хийхэд SPSS 27 программыг ашиглав.

Судалгааны объект:

Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын ерөнхий боловсролын Мандал сургуулийн VI ангийн 3 бүлгийн 90 сурагч, VI ангид хичээл ордог 26 багш, Сайнцагаан сумын бусад сургуулийн VI ангийн 122 сурагчийг санамсаргүй түүврийн аргаар хамруулсан.

Түлхүүр үг: Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн боловсрол, нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж, интеграц хичээл

Нэг. Судалгааны ажлын онолын үндэс

Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн боловсрол гэдэг нь хувь хүн сэтгэл хөдлөлөө ойлгох, удирдах, эерэг зорилго тавих, түүнд хүрэх, бусдыг өрөвдөх сэтгэлийг мэдрэх, харуулах, эерэг харилцаа тогтоох, хариуцлагатай шийдвэр гаргахад шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар, хандлагыг эзэмшиж, хэрэгжүүлэх үйл явц юм. (CASEL.org) Энэ нь дараах 5 чадамжийг төлөвшүүлэх зорилготой.

1. Өөрийгөө таних, ойлгох, ухамсарлах чадамж (Self-awareness)
2. Өөрийгөө хянах удирдах чадамж (Self-management)
3. Бусдыг ойлгох, мэдэх, ухамсарлах чадамж (Social-awareness)
4. Харилцаа холбоо тогтоох чадамж (Relationship skills)

5. Хариуцлагатай шийдвэр гаргах чадамж (Responsible-decision making)

Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжууд нь тогтвортой хөгжлийн тулгуур 8 чадамж болон 21 дүгээр зууны 4C чадвартай уялдаатай байна. Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн боловсролыг хэрэгжүүлэх үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагын нэг нь аффектив фильтерийн таамаглал юм. “Аффектив фильтер” нь (Affective filter) суралцагчийн сэтгэл хөдлөл, хандлага (түгшүүр, сэдэл, өөртөө итгэх итгэл гэх мэт) нь хэл сурах, сэтгэл зүйд хэрхэн нөлөөлж болохыг тайлбарладаг Стивен Крашен (Stephen Krashen) дэлгэрүүлсэн гадаад хэл эзэмших таамаглал юм. Хичээл сургалтын аюулгүй, тайван, эерэг, урам зориг өгсөн сургалтын орчин бүрдсэн үед аффектив филтер бага болж илүү сайн суралцдаг гэж үздэг. Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг төлөвшүүлэх урлаг уран сайхны, тоглоомын, бясалгалын, ангид эерэг орчин бүрдүүлэх аргуудыг хэрэглэдэг.

Интеграцын тухай анх Америкийн боловсролын философич Жон Дьюи (John Dewey) (1859-1952) “Бидэнд нэг нь математик, нөгөө нь физик, нөгөө нь түүхэн гэх мэт олон давхаргат газар байхгүй. Бүх сургалт нийтлэг ертөнц дэх холбоо хамаарлаас үүсдэг” гэж хэлсэн байдаг. Пол Хирст (Paul Hirst), Бэзил Бернштейн (Basil Bernstein) нар сургалтын хөтөлбөрийн интеграцчилалын талаар бичсэн бөгөөд Бернштейн (Bernstein) “Хичээлийг ямар нэгэн холбоо хамаарал, үзэл баримтлалд холбох” интеграц аргыг санал болгосон бөгөөд хичээлүүдийг холбоо хамаарлаар судлах нь суралцагчдын сонирхлыг илүү татаж, “Бодит ертөнц”-ийг ойлгоход түлхэц болж чадна гэж үзсэн. (Graham Mcpail. Dr, 2020) Интеграц хичээлийг судлагдахуун доторх, судлагдахуун хоорондын, судлагдахуун хүрээнээс гадуур гэж 3 төрөлд ангилдаг. Манай улсын судлаач Н.Оюунцэцэг “Орчин үеийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн олон төрлийн чадвар чадамжийг нэгтгэж суралцагчдыг бодит амьдралд бэлтгэх зорилгоор боловсруулсан хичээлийг XXI зууны интеграц хичээл гэнэ” гэж тодорхойлон бөгөөд интеграц хичээлийн 5 онцлогийг харуулсан байдаг.

Хоёр. Туршилт, үр дүн

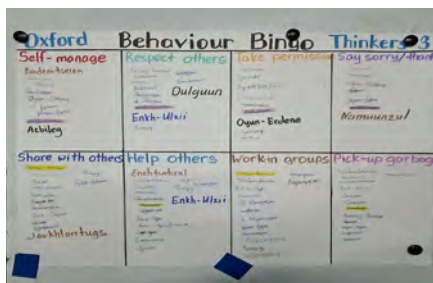
Сургалтын хөтөлбөрийн шинжилгээ: Монгол улсад 2023 оноос хэрэгжиж эхэлсэн Англи хэлний Pearson хөтөлбөрийн VI ангийн 117, эрүүл мэндийн хичээлийн 13 суралцахуйн зорилтод шинжилгээ хийж нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжтай хэрхэн холбогдож буй холбоо хамаарлын матрицыг гаргасан.

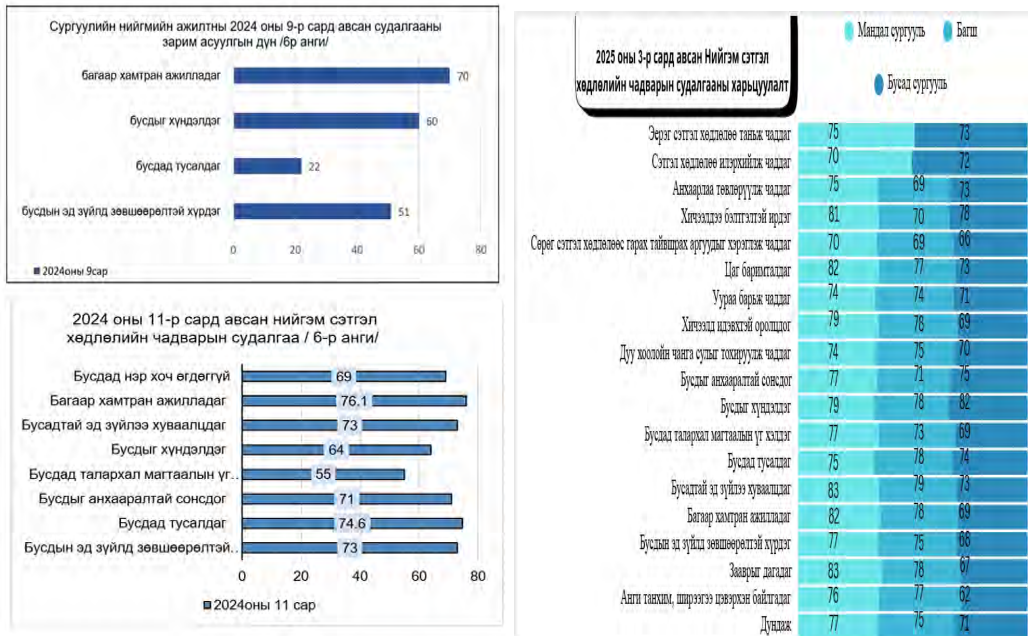
Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадвар	Англи хэлний ярих чадварын суралцахуйн зорилт	Англи хэлний ирээдүйн ур чадвар	Эрүүл мэнд хичээлийн суралцахуйн зорилт
Өөрийгөө таних ухамсарлах	Өөрийнхөө юу мэдэрч байгаагаа хэлж чадна, түгээмэл ашиглагддаг зарим нэгэн энгийн үгсийг ашиглан (жишээ нь: 'баяртай', 'халуун')		6.03.а. Мэдрэмж, эерэг, сөрөг сэтгэл хөдлөлөө таньж мэдэх ба эергээр илэрхийлэх

Өөрийгөө хянах удирдах		- Цаг болон үр дүнг тооцоолж чадна. - Зорилго тавьж чадна. - Өөрийн зан аашаа зохицуулж чадна. - Анхаарлаа төвлөрүүлж чадна. - Сэтгэл хөдлөлөө зохицуулж чадна	6.03.б. Сэтгэл хөдлөлөө зүй бусаар илэрхийлэхээс зайлсхийх, уур бухимдлаа зохицуулах
Бусдыг таних, ойлгох, ухамсарлах, харилцах, хариуцлагатай шийдвэр гаргах	- Бусдын санал эсвэл хүсэлтэд найрсгаар татгалзаж сурах - Энгийн эелдэг мэндчилгээ болон үдэлтийн үгсээр хүмүүстэй ярилцах - Энгийн өгүүлбэр ашиглан бусдаас ямар нэг зүйл гуйх - Тогтсон хэллэгүүдийг ашиглан мэндчилэх, урамшуулах, магтах	- Соёл болон гарал үүслийн талаар мэдлэгтэй байна. - Ёс суртахууны асуудлуудын талаар мэдлэг, ойлголттой байна. - Баг дотор үүрэг хариуцлагатай ажиллаж чадна. - Багийн ажилд ахиц гаргаж чадна. - Баг дотроо харилцааны хэм хэмжээг ашиглаж чадна. - Идэвхтэй сонсох чадвартай байна.	6.05.а. Эрүүл ба эрүүл бус харилцаа холбооны шинжийг ялгах, үе тэнгийнхний дарамт шахалтыг шийдвэрлэх 6.05.б. Гутаан доромжлол, ялгаварлан гадуурхалтыг тайлбарлаж, тэдгээрийн сөрөг үр дагаврыг тодорхойлох; бүх хүн өвөрмөц бөгөөд үнэ цэнтэй учраас хүндэтгэлтэй хандах хэрэгтэй гэдгийг хүлээн зөвшөөрөх

Туршилт: Дээрх матрицийн хүрээнд Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын Мандал сургууль нь 1080 суралцагчтай. 2024 оны 9-р сараас эхлэн 6 сарын хугацаанд VI ангийн нийт 90 сурагчид нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг төлөвшүүлэх 3 удаагийн туршилтыг өдөр тутмын интеграц хичээл, судалгаат хичээл гэсэн 2 хэлбэрээр зохион байгуулсан. Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшүүлэх сэтгэл хөдлөлөө өнгөөр илэрхийлж будах ярилцах үйл ажиллагааг хичээлийн эхэнд 1-2 минутын хугацаанд, анхаарал төвлөрүүлэх, тайвшрах хурууны амьсгалын дасгалыг хичээлийн аль ч үе шатанд 1 минутын хугацаанд, дуу хоолойн чанга сулыг хянах самбар, бусдыг магтах урамшуулах талархлын самбарыг 7 хоногт 1 удаа хэрэгжүүлсэн бөгөөд үүний дотор өөрийгөө хянах, бусдыг ойлгох, харилцах, хариуцлагатай шийдвэр гаргах чадамжуудыг цогцоор нь төлөвшүүлэх “Зан үйлийн бинго” аргыг ангийн онцлог, нөхцөл байдалд тохируулан хичээлийн төгсгөлд 2-3 минутын хугацаанд ашигласан нь үр дүнтэй байсан.

Туршилтын үр дүн: Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшиж буй байдлыг тогтоох зорилгоор багшийн болон сурагчийн өөрийн үнэлгээний асуулгыг 2024 оны 11-р, 2025 оны 3-р сард зохион байгуулж Мандал сургуулийн VI ангид хичээл заадаг давхардсан тоогоор 26 багш, 140 сурагч хамрагдлаа. Мөн Сайнцагаан сумын бусад сургуулиудын VI ангийн 11 бүлгийн 122 сурагчийг санамсаргүй түүврийн аргаар сонгон авч хамруулан судалгааны үр дүнг харьцуулах зорилгоор авч үзлээ.

Судалгааны дүнг 9-р сарын дүнтэй харьцуулж үзэхэд бусдын эд зүйлд зөвшөөрөлгүй хүрдэг асуудал буурч зөвшөөрөлтэй хүрэх 51-77, бусдад туслах 22-75, бусдыг хүндлэх 60-79, багаар хамтран ажиллах 70-82 хувь болж тус тус ахисан үзүүлэлттэй байна. Судалгаагаар нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийн судалгааны дундаж 77.1 хувь байгаа нь 12 сарын дүнгээс 7.1 хувь, 9 сарын дүнгээс 26.4 хувиар ахисан ба бусад сургуулиас 6 хувиар илүү байна. Сурагчдын судалгааг хичээл ордог багш нарын судалгааны дүнтэй харьцуулахад 2 хувийн зөрөөтэй байгаа нь суралцагчид өөрийгөө бодитой үнэлсэн нь харагдаж байна. Суралцагчдад дээр дурдсан тодорхой ахиц өөрчлөлт гарсанаас гадна багш нарт өөрийн сэтгэл хөдлөл, үйлдлээ хянадаг, өөрөөрөө үлгэрлэдэг, хичээл зохион байгуулахдаа ангид эерэг орчин бүрдүүлэх зорилгоор нийгэм сэтгэл хөдлөлийн сургалтын олон аргуудыг ашигладаг болсон зэрэг заах арга зүйн болон хандлагын өөрчлөлтүүд ажиглагдсан.

Судалгааны үр дүнгийн шинжилгээ: SPSS27 программыг ашиглан нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг төлөвшүүлэхэд гарсан үр дүнд шинжилгээ хийхдээ Кронбахын альфаг ашиглан тооцоолов. Найдвартай байдал нь факторын олон хэмжилтийн хувьсагчдын хоорондох нийцэмжийн түвшинг үнэлэх явдал буюу хэмжилтийн дотоод тогтвортой байдлыг илэрхийлдэг.

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.894	.896	18

Summary Item Statistics						
	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance
Item Means	3.856	3.500	4.155	.655	1.187	.041
Inter-Item Correlations	.323	-.069	.603	.672	-8.793	.014

Уг судалгааны үр дүнг илэрхийлэх 18 чадварын санал асуулгын найдвартай байдал нь (кронбах) $\alpha > 0.7$ тул үнэлгээний найдвартай байдал сайн нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг интеграц хичээлээр төлөвшүүлэхэд дээрх 18 асуулгаар сурагчид өөрийн үнэлгээ хийхэд нийцтэй гэдгийг харуулж байна.

Descriptive Statistics/ Тодорхойлогч			
	Mean	Std. Deviation	N
Эерэг сэтгэл хөдлөлөө таньжчаддаг	3.79	1.065	84
Сэтгэл хөдлөлөө илэрхийлж чаддаг	3.52	1.294	84
Анхаарлаа төвлөрүүлж чаддаг	3.77	1.057	84
Хичээлдээ бэлтгэлтэй ирдэг	4.04	1.011	84
Сөрөг сэтгэл хөдлөлөөс гарч чаддаг	3.50	1.177	84
Цаг баримталдаг	4.10	1.115	84
Уураа барьж чаддаг	3.64	1.158	84
Идэвхтэй оролцдог	3.96	1.080	84
Дуу хоолойн чанга сулаа тохируулдаг	3.68	1.291	84
Бусдыг анхааралтай сонсдог	3.85	1.012	84
Бусдыг хүндэлдэг	3.94	1.090	84
Бусдад талархал магтаалын үг хэлдэг	3.85	1.081	84
Бусдад тусалдаг	3.73	1.034	84
Бусдадтай эд зүйлээ хуваалцдаг	4.13	1.073	84
Багаар хамтран ажилладаг	4.12	.974	84
Бусдын эд зүйлд зөвшөөрөлтэй хүрдэг	3.85	1.331	84
Зааврыг дагадаг	4.15	.963	84
Анги ширээгээ цэвэрхэн байлгадаг	3.80	.967	84

Component Matrix

	1	2	3	4
Эерэг сэтгэл хөдлөлөө таньж чаддаг	.668	.044	-.321	-.176
сэтгэлхөдлөлөөилэрхийлж чаддаг	.633	.269	.008	-.180
анхаарлаатөвлөрүүлжчаддаг	.626	-.146	-.513	-.082
хичээлдээбэлтгэлтэйирдэг	.602	.132	-.243	.517
сөрөгсэтгэлхөдлөлөөсгарч чаддаг	.662	.234	.128	-.379
цагбаримталдаг	.606	.126	-.143	.372
уураабарьжчаддаг	.364	.620	-.164	-.388
идэвхтэйоролцдог	.534	.489	-.111	.409
дуухоолойначангасул	.595	.102	.024	-.312
бусдыганхааралтайсонсдог	.686	-.115	.165	-.118
бусдыгхүндэлдэг	.754	-.117	.353	.032
бусдадталархалмагтаалыг үгхэлдэг	.648	-.012	.248	-.081
бусдадтусалдаг	.579	-.562	.008	-.116
бусдадтайэдзүйлээхуваалцдаг	.517	-.493	.158	.051
багаархамтранажилладаг	.632	.029	.218	.080
бусдынэдзүйлдзөвшөөрөлтэйхүрдэг	.588	-.360	-.106	.001
зааврыгдагадаг	.678	-.184	-.287	.141
ангиширээгээцэвэрхэнбайлгадаг	.431	.250	.640	.255

Тодорхойлогч статистикийг шинжилж үзэхэд судалгаанд оролцсон “Мандал” сургуулийн VI ангийн 84 сурагчдын нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадварын судалгааны хазайлтын муруй (Std. Deviation) нь дундаж утгаасаа (mean) 0,9-1,3 хооронд байна. Бага стандарт хазайлт нь өгөгдлийн цэгүүд дундажтай ойрхон байгаа бөгөөд энэ нь ихэнх утгууд төстэй байгааг харуулж байна. Мөн Component Matrix хамаарал утга нь 0,5 ба түүнээс дээш байвал тухайн хувьсагч энэ бүрэлдэхүүнтэй хүчтэй эерэг хамааралтай байгааг харуулдаг. Энэхүү шинжилгээг хийхэд нийцтэй, хоорондын хамааралтай гэдгийг батлан харах боломжтой байна.

Түгээн дэлгэрүүлсэн байдал: Түгээн дэлгэрүүлэх үйл ажиллагааг 2024 оны 11-р сараас эхлэн сургалт, туршлага солилцох уулзалт, хичээл, хэлэлцүүлэг, сурган хүмүүжүүлэх илтгэл гэсэн хэлбэрээр зохион байгуулсан. Үүнд:

- 2024 оны 11, 12 сар, 2025 оны 01 сард “Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн сургалт, түүний арга зүй” сэдэвт сургалтыг аймгийнхаа 16 сургуулийн 98 багшид зохион байгуулсан. Сургалтаар сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшүүлэх урлаг уран сайхан, тоглоом, бясалгал, анги сургуулийн эерэг орчин бүрдүүлэх зэрэг аргуудыг бусад хичээлд ашиглаж боломжтой байдлаар танилцуулсан нь оролцогчдын сонирхол хэрэгцээнд нийцсэн.

- Адаацаг сумын сургуульд Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн арга зүйг хичээлд ашиглах үзүүлэх хичээл, Сайнцагаан сумын Цэгц билиг, Эрдэнэдалай сумын 3 сургуулийн хичээлд ажиглалт хийж хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан.

- Мандал сургуулийн англи хэлний багш Б.Дашням “Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн сургалтын аргуудыг ашиглан сурагчдын ялгаатай байдлыг багасгах арга замууд” сэдэвт илтгэлээр баруун бүсийн уралдаанд дэд байр, Эрдэнэдалай сумын сургуулийн англи хэлний багш Э.Шинэцэцэг “Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн сургалтын аргуудыг хичээлд ашиглах нь”, Сайхан-Овоо сумын сургуулийн англи хэлний багш Г.Болортуяа “Зан үйлийн бинго” аргыг ашигласнаар хүүхдэд гарч буй ахиц өөрчлөлт, үр дүн” сэдэвт илтгэлээр тус тус амжилттай оролцсон.

Хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа болон арга туршлагаа бусадтай хуваалцах явцад англи хэл болон бусад хичээлийн олон багш нараас өөрийн хичээл сургалтад хэрэглэж болох юм байна гэсэн итгэл үнэмшилтэй байсныг дурдах хэрэгтэй. Мөн сургалтад хамрагдсан багш нар өөрийн сургуулийн бусад багш нарт мэдээлэл, сургалт өгч дам байдлаар 319 багш ажилтан нийгэм сэтгэл хөдлөлийн суралцахуйн талаар анхан шатны ойлголттой болж, тухайн арга зүйг ашиглаж заасан багш нарын хичээлд 2200 гаруй сурагч хамрагдсан байна.

Дүгнэлт: Нийгэм сэтгэл хөдлөл, тогтвортой хөгжил, XXI зууны боловсролын үзэл санаа хооронд уялдаа холбоотой байгааг нийгэм сэтгэл хөдлөлийн 5 чадамж, түүнд хамаарах чадварууд, тогтвортой хөгжлийн 8 тулгуур чадамж, XXI зууны 4С чадваруудын хамаарал харуулж байна. Мөн эдгээр нь интеграц хичээлийн үзэл санаа, онцлогтой уялдсан байна.

Сургалтын хөтөлбөрийн шинжилгээгээр нийгэм сэтгэл хөдлөлийн 5 чадамж, түүнд хамаарах чадварууд нь VI ангийн англи хэлний ярих чадварын 5, ирээдүйн ур чадварын 11, эрүүл мэндийн хичээлийн 4 суралцахуйн зорилттой холбоо хамааралтай байгаа нь интеграц хичээл зохион байгуулах боломжтойг харуулж байна.

Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшүүлэхээр сонгож авсан аргууд, түүн дотор “Зан үйлийн бинго” арга нь нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг дээрх гурван туршилтын үр дүнгээс тооцож үзэхэд цогцоор нь төлөвшүүлэх боломжтой гэж үзэж байна.

Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшүүлэх үйл ажиллагааг эрүүл мэндийн хичээлийн 2, 5-р бүлгийн агуулгатай холбож өдөр тутмын интеграц хичээлээр тогтмол зохион байгуулснаар суралцагчдын өөрийн үнэлгээний судалгааны үр дүн 77.1 хувь болон өсөж 12 сарын дүнгээс 7.1 хувиар, 09 сарын дүнгээс 26.4 хувиар ахисан нь суралцагчдын хүмүүжил, төлөвшил, хандлагад сайнаар нөлөөлж, ангийн уур амьсгалыг эерэг болгож, сэтгэл зүйн хувьд айдасгүй суралцах, бусадтай зөв харилцах, өөрийгөө хянаж сурах зэрэг олон талын ач холбогдолтой байна.

Нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамж төлөвшүүлэх явцад багш сурагчдын хооронд эерэг харилцаа бий болж, багш сурган хүмүүжүүлэгчид өөрсдөө нийгэм сэтгэл хөдлөлийн чадамжтай байж үүгээрээ бусдад үлгэрлэх соёл бий болохын зэрэгцээ тэдний заах арга зүйг өөр хэв маягаар сайжруулахад чухал нөлөө үзүүлж байна.

Ном зүй:**Монгол хэлээр**

1. БСШУЯ. (2020). Эрүүл мэнд VI. Ерөнхий боловсролын сургуулийн 6-р ангийн сурах бичиг. Улаанбаатар.Сэлэнгэ пресс ХХК.
2. БЯ. (2024). Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын салбарын 2024-2025 оны хичээлийн жилийн зорилго, зорилт. Улаанбаатар.
3. БХ. (2016). Тогтвортой хөгжлийн боловсрол. Боловсролын баримт бичиг боловсруулагчдад зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар.
4. БСШУСЯ. (2019). Иргэний ёс зүйн боловсрол сургалтын хөтөлбөр, удирдамж. Улаанбаатар.
5. БСШУСЯ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
6. Клэр Р. Килбэйн, Натали Б. Милман. (2021). Багшлахуйн загвар. Улаанбаатар. Би Си Ай ХХК.
7. Монгол улсын Их хурал. (2023). Боловсролын ерөнхий хууль. Улаанбаатар.
8. Оюунцэцэг, Н. (2021). 21-р зууны боловсролын чиг хандлага. Тогтвортой хөгжлийн боловсролын төлөөх хамтын санаачилга, түншлэл. Улаанбаатар
9. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол. Насан туршийн суралцахуй. Боть I. Улаанбаатар.
10. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол. Насан туршийн суралцахуй. Боть II,III. Улаанбаатар.
11. Гажиддулам, Ч. (2021). Интеграц хичээлийн арга зүй. Интеграц -ХИЧЭЭЛ-2021-converted - Flipbook хуудас 1-35 | FlipHTML5
12. Оюунцэцэг, Н. (2024). Интеграцын хөгжлийн үечлэл. <https://www.facebook.com/profile.php?id=61567362074140>
13. Оюунцэцэг, Н. (2024). Интеграцын хичээлийн онцлог. <https://www.facebook.com/profile.php?id=61567362074140>

Англи хэлээр

1. Anders Rosen. (2019). Mapping the CDIO Syllabus to the UNESCO Key Competencies for Sustainability. 15th International CDIO Conference
2. Biqiche Aabla. (2017). A review on 21st-century learning models. International Interdisciplinary
3. Carolyn Barracrough, Bob Hastings. (2022). Wider World 1-4, Pearson Education Limited, Slovakia
4. Journal of Education –February 2017, Volume 6, Issue 1
5. [https://en.wikipedia.org/wiki/Bingo_\(American_version\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bingo_(American_version))
6. Darshana Chauhan. Types Integrated learning with the best examples. Types Integrated learning
7. with the best examples. - The Educators' Pot
8. Fundamentals of SEL. Casel.org. Fundamentals of SEL - CASEL
9. Graham Mcphail.Dr (2020). An introduction to curriculum integration. An Introduction to curriculum integration - THE EDUCATION HUB
10. Mark Anthony Llego. (2014). 21st-Century Learning: What It Is and Why It's Important. 21st-Century Learning: What It Is and Why It's Important- TeacherPH
11. Stephen D Krashen. (2009). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Internet edition. principles_and_practice.pdf
12. Susan M. Drake, Joanne L. Reid.(2020). 21st Century Competencies in Light of the History of Integrated Curriculum, Frontiers in Education, Canada. Frontiers | 21st Century Competencies in Light of the History of IntegratedCurriculum
13. Suzie Boss. (2011). Integrated Studies: A Short History. Integrated Studies: A Short History | Edutopia
14. Zins J.E, Elias J.Maurice. Social and Emotional Learning. 2006. (PDF) Social and emotional learning

СЭДЭВТ СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦ ХИЧЭЭЛЭЭР 21-Р ЗУУНЫ СУРАЛЦАГЧДЫН СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ НЬ

Завхан аймгийн Улиастай сумын ерөнхий боловсролын Чандмань-Эрдэнэ сургууль.

Н.Оюунхүү¹, Н.Долгорсүрэн², А.Даариймаа³, С.Нямсүрэн⁴

¹ Сургалтын менежер, Oyunkhuu.11@gmail.com

² Бага ангийн багш n.dolgojsuren860611@gmail.com

³ dairiimaa.0711@gmail.com, ⁴ snyamaa0629@gmail.com

Хураангуй

21-р зууны суралцахуйн чадварууд болох бүтээлч байдал, шүүмжлэлтэй сэтгэх, харилцах, хамтран ажиллах чадваруудыг илрүүлэх зорилгоор тухайн чадваруудаар рубрик боловсруулан үнэлэхэд нийт суралцагчдын шүүмжлэлтэй сэтгэх чадвар нь бусад чадваруудаас доогуур үнэлэгдсэн. Иймд бид сэдэвт суурилсан интеграц хичээлээр дамжуулан суралцагчдын шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварыг хөгжүүлэхийг зорьсон. Шүүмжлэлт сэтгэх чадвар нь бусад чадваруудын суурь болдог учраас тухайн чадварыг дэмжихийн тулд судлагдахуунуудыг суралцахуйн зорилтуудаар нэгтгэх замаар сэдэвт суурилсан интеграц загвараар (төлөвлөх-үйлдэх-эргэцүүлэх) гэсэн циклээр хичээл төлөвлөн танхим ба танхим бус хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулан үр дүнг дүнг тооцсон.

Судалгааны ажлын зорилго:

Бага ангид сэдэвт суурилсан интеграцын загвараар ээлжит хичээл төлөвлөж, суралцагчдын шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварыг илрүүлэн хөгжүүлж суралцахуйг дэмжих.

Зорилт:

- Темпль сэдэвт суурилсан загварын онцлог.
- Шүүмжлэлтэй сэтгэх чадвар гэж юу вэ?
- Судлагдахууны агуулгыг интеграц хэлбэрээр нэгтгэх
- Сэдэвт суурилсан интеграцын загвараар ээлжит хичээл төлөвлөн хэрэгжүүлж, суралцагчдын шүүмжлэлт сэтгэлгээ болон бүтээлч чадварын хөгжлийн ахицыг тооцох.

Шинэлэг санаа: Сэдэвт суурилсан хичээл үйл ажиллагаанд тулгуурлан интеграц хичээлийг зохион байгуулах нь өнөөгийн нийгмийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, суралцагчдын сурах үйлийг дэмжсэн олон төрлийн чадвар, чадамжийн нэг болох шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварыг хөгжүүлэх боломжтойгоороо шинэлэг.

Түлхүүр үгс: 21-р зууны чадварууд, шүүмжлэлтэй сэтгэх чадвар, сэдэвт суурилсан интеграц загвар

Судалгааны хэсэг: Судалгааны арга: Асуулга, ажиглалт, туршилтын арга болон ээлжит хичээлийн загвар (Темпл нарын) ашиглан туршсан. Ээлжит хичээлийн төлөвлөлтийг сэдэвт суурилсан интеграц загварт тулгуурлан танхим ба танхим бус хэлбэрээр суралцагчдын чадварыг дэмжсэн. Судалгаанд сургуулийн 598 суралцагч, ерөнхий боловсролын сургуулийн нийт 256 багш, 483 эцэг эх, асран хамгаалагчийг хамруулан судалгааг цахим хэлбэрээр зохион байгууллаа.

Суралцагчдын асуулга судалгаа: Нийт суралцагчдын ихэнх нь хамтарч ажиллах, нээлттэй чөлөөтэй байж, тэмцээн уралдаан, туршилт хийх гэсэн үйл ажиллагааг дэмжсэн.

Суралцагчдаас авсан судалгааны дүнгээс харахад:

1. Суралцагчийн сонирхол хэрэгцээг судлах /21-р зууны чадвар чадамжтай иргэнийг бэлтгэхийн тулд ээлжит хичээл ямар байх вэ?/

2. Хичээлийн судалгааг тасралтгүй үр дүнтэй хийж арга зүйгээ өөрчлөх

3. Сургууль дээр багш нар хамтран интеграц хичээлүүдийг оновчтой төлөвлөн танхим ба танхим бус сургалтаар хэрэгжүүлэн хүүхдийн хөгжлийг дэмжих зайлшгүй шаардлага үүссэн нь тодорхой байна.

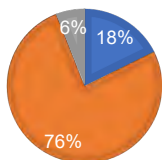
Эцэг эх, асран хамгаалагчдын судалгаа: Нийт 483 эцэг эх, асран хамгаалагч хамрагдсан асуулга судалгаанаас харахад өнөөгийн хүүхдүүд ихэвчлэн аливаа зүйлийг турших, будах зурах, эвлүүлэх, тоглох, гүйх зэрэг үйлүүдийг хийх дуртай байна. Өөрөөр хэлбэл хүүхдэдээ өөрийгөө илэрхийлэх, сэтгэлгээг тэлэх, бие даан суралцах, өөртөө итгэлтэй байх, нээлттэй байх зэрэг үр чадваруудыг төлөвшүүлэхийг хүсэж байна. Дээрхээс дүгнэхэд 21-р зууны чадварууд шинэ зууны иргэдийн тулгамдаж буй хэрэгцээ болсон нь харагдаж байна.

Багшийн асуулга судалгаа: Нийт 256 багш хамрагдсан асуулга судалгаанаас харахад 21-р зууны суралцагчдын эзэмших чадварууд тэдгээрийн талаар ойлголт хомс, интеграц хичээлийн онцлог болон давуу талуудыг төдийлөн мэддэггүй, хичээлээ багаар зохион байгуулдаг ч шинэ зууны иргэдэд тохирсон сургалтын арга хэрэглэн суралцагч төвтэй хичээл хичээл зохион байгуулах тал учир дутагдалтай байна.

Багш нараас авсан тандах судалгаа

ИНТЕГРАЦИ ХИЧЭЭЛИЙН
ТАЛААРХ ТАНЫ ОЙЛГОЛТ

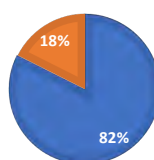
■ Маш сайн мэднэ ■ Дунд зэрэг ■ Мэдэхгүй

/ график 1 /

ТА ИНТЕГРАЦИ ХИЧЭЭЛ
ТӨЛӨВЛӨЖ БАЙСАН УУ?

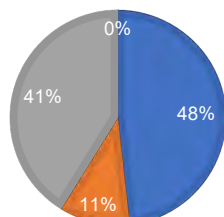
■ Тийм ■ Үгүй

/ график 2 /

ИНТЕГРАЦИ ХИЧЭЭЛ ТӨЛӨВЛӨХӨД
ТУЛГАРЧ БУЙ БЭРХШЭЭЛ

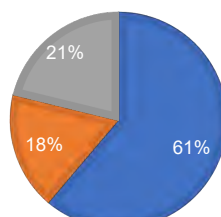
■ Цаг зав бага ■ Уялдаа холбоо ■ Ойлголт тааруу

/ график 3 /

ИНТЕГРАЦИ НЬ БАГА АНГИД ХЭР
ТОХИРОМЖТОЙ ВЭ?

■ Тохиромжтой ■ Тохиромжгүй ■ Сайн мэдэхгүй

/ график 4 /

Дээрх асуулга судалгаануудын үр дүнгээс үзэл:

-Интеграц, интеграц хичээлийн талаар багш нарын ойлголт төдийлөн хангалттай биш, интеграц хичээл, хамтын хичээлийг ялгахгүй байх тохиолдол байна. Мөн интеграц хичээл бэлтгэх зохион байгуулах талаар хуримтлуулсан туршлага бага байгаа нь харагдаж байна.

Одоогийн нөхцөл байдал

Суралцагчдын ирээдүйн чадвар болох “БАГА АНГИЙН СУРАЛЦАГЧДЫН СЭТГЭЛГЭЭ БА ХАРИЛЦАА” илрүүлэх асуулгыг

Чандмань - Эрдэнэ сургуулийн 2-5 ангийн нийт 600 орчим суралцагчаас авахад шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварын үзүүлэлт бусад чадвараас доогуур

үзүүлэлттэй байгаа нь бидний судалгааны ажлын үндэслэл боллоо.

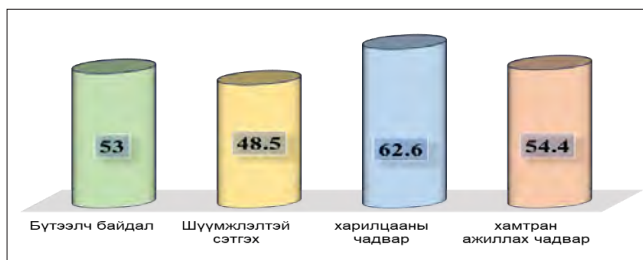

График 5. Бага ангийн суралцагчдын сэтгэлгээ ба харилцаа илрүүлэх асуулга/ оношлох /

Судалгааны арга аргачлал:

Үндсэн аргаар Рубикийн аргыг ашиглаж, туслах аргаар мэдээллийн өгөгдлийг квартил хоорондын далайц /хэлбэлзэл/, стандарт хазайлт зэргийг Microsoft Excel 2019 зэрэг программыг ашиглан дүн шинжилгээ хийв.

f- давтамжийн тоо

-завсар дахь нийт нийлбэр

- арифметик дундаж

$$= \sqrt{\frac{\sum x^2 f}{\sum f} - \bar{x}^2}$$

Зөвхөн дунджаар өгөгдлийг судлахад учир дутагдалтай. Стандарт хазайлт нь хэлбэлзлийн хэмжигдэхүүнүүдээс хамгийн нарийн тооцдог арга юм.

$$\text{Давтамжийн нягт/өндөр} = \frac{\text{давтамж}}{\text{интервалийн урт}}$$

Стандарт хазайлт

Хүүхдүүдийн үнэлгээг тэнцүү биш завсруудад хувааж завсрын дунджийг тооцох байдлаар стандарт хазайлтыг тодорхойлсон. Энэ хэлбэлзэл нь багасаж байгаа нь суралцагчдад ахиц гарч байгааг илтгэнэ.

/Ахиц, өөрчлөлтийг Гистограммаар харьцуулж үзүүлэв./

/За ангийн суралцагчдын үзүүлэлт/

/Хүснэгт 9/

Өмнөх үнэлгээ		Дараах үнэлгээ	
доод кватил	32.5	доод кватил	43.75
медиан	45	медиан	56.25
дээд кватил	67.5	дээд кватил	75
кватил хоорондын далайц	35	кватил хоорондын далайц	31.25

Шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварыг нэрүүлэх үнэлгээ

Шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварыг нэрүүлэх үнэлгээ

Доод кватил 32.5%, медиан 45%, дээд кватил 67.5%, кватил хоорондын далайц 35%-тай байна.		Кватил хоорондын далайц өмнөх үзүүлэлтээс 3.75%-аар багасч 31.25% болсон нь суралцагчдын шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварт ахиц гарсныг баталж байна.	

Сэдэвт суурилсан интеграц хичээлүүд явагдахын өмнө ба дараах үр дүнг харьцуулбал кватил хоорондын далайц (хэлбэлзэл) 3.75%-аар багассан үр дүн гарсан.

/Хүснэгт 10/

Үзүүлэлт	3а ангийн 42 суралцагч		Бага ангийн 2-5 ангийн 598 суралцагч	
	Өмнө	дараа	өмнө	дараа
Стандарт хазайлт	23.10%	21.78%	23.81%	22.19%

Ахицыг анги болон бага боловсролын 2-5 дугаар ангийн 600 орчим суралцагчийн үр дүнг стандарт хазайлтаар тооцсон. Энэ арга нь хэлбэлзлийн хэмжигдэхүүнүүдээс хамгийн нарийн тооцдог арга юм. Иймд бид ССИЗ-аар хичээлээ үр дүнтэй төлөвлөн заах үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэн туршиж, түвшингээ ахиулна хэмээн зорьж байна.

Дүгнэлт:

- Сэдэвт суурилсан интеграц хичээлийн төлөвлөлт ихэвчлэн суралцагч төвтэй 20:80 хэрэгжиж, тэдний шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварыг дэмжиж байна.
- Суралцагчид мэдлэгийг цогц байдлаар практик амьдралтай холбон, өргөн хүрээнд илүү гүнзгий ойлгон эзэмшиж байна.
- Темпл нарыг сэдэвт суурилсан арга зүйн загвараар интеграц хичээлийн төлөвлөлт хийж хэрэгжүүлснээр хүүхэд нэг бүрийн хөгжилд тодорхой ахиц

гарахын зэрэгцээ тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай суралцагчдын суралцахуйг дэмжиж байна.

- Сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, суралцахуйн зорилт, нэг сэдвийн хүрээнд нэгдэн нягтарч байна.
- Энэхүү судалгааны ажил нь шинэ зууны иргэдийн эзэмшвэл зохих **шүүмжлэлтэй сэтгэх чадварыг** СЭДЭВТ СУУРИЛСАН Интеграц хичээлээр хэрхэн дэмжин хөгжүүлэх боломжтойг багш нарт санаа авахуйц байдлаар төвлөвлөн хэрэгжүүлсэн.
- Сэдэвт суурилсан интеграц хичээлийн төлөвлөлтөөр гол сэдвийг ялгах, холбоотой судлагдахууныг ялгах, холбоотой сэдэв агуулгыг ялгах, сэдвийн агуулгыг интеграцчилах, сургалтын үр дүнг хуваалцах, (төлөвлөх-үйлдэх-эргэцүүлэх) гэсэн үе шатаар танхим ба танхим бус хэлбэрээр зохион байгуулж суралцагч төвтэй арга зүй хэрэгжүүлэн үр дүнг тооцсон.

Ном зүй:

1. УИХ. (2020). “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар. <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=211057&showType=1>
2. Хичээлийн судалгааны нийгэмлэг. (2014). Хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлах арга зүй сэдэвт онол практикийн бага хурлын эмхэтгэл. Улаанбаатар.
3. БСҮХ. (2022). Хувьсаж буй боловсрол, үндэсний хэлэлцүүлэг. Улаанбаатар.
4. БСШУЯ. (2021). Тогтвортой хөгжлийн зорилгын төлөөх боловсролыг суралцахуйд интеграцчилах арга зүй. Улаанбаатар.
5. БСҮХ.(2024). Хамтын оролцоонд суурилсан сургалтын байгууллагын менежментийг хөгжүүлэх нь. Цэцэрлэг, ЕБС-ийн багш, удирдах ажилтны эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл. Улаанбаатар.
6. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. 1-р боть. Улаанбаатар.
7. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. 2-р боть. Улаанбаатар.
8. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. 3-р боть. Улаанбаатар.
9. (2021). Суралцагч төвтэй, тэгш хамруулах, оролцоонд суурилсан бүтээлч арга зүй. Улаанбаатар.
10. (2021). Бага боловсролын хичээл, үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх зөвлөмж-Монгол хэл Улаанбаатар.
11. (2021). Бага боловсролын хичээл, үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх зөвлөмж-Математик. Улаанбаатар.
12. (2021). Бага боловсролын хичээл, үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх зөвлөмж-Хүн ба орчин. Улаанбаатар.
13. (2021). Бага боловсролын хичээл, үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх зөвлөмж-Дүрслэх урлаг, технологи. Улаанбаатар.
14. (2021). Бага боловсролын хичээл, үр дүнг үнэлэх шалгуурыг хэрэглэх зөвлөмж-Монгол хэл. Улаанбаатар.
15. (2021). Бага боловсролын хичээл, үр дүнг үнэлэх шалгуур-Монгол хэл. Улаанбаатар.
16. (2019). Бага боловсролын хичээл, үр дүнг үнэлэх шалгуур-Математик. Улаанбаатар.
17. (2019). Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж. Улаанбаатар.

УНШААД ОЙЛГОХ ЧАДВАРЫГ ХИЧЭЭЛ ХООРОНДЫН ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛАН ХӨГЖҮҮЛЭХ БОЛОМЖ (2-р ангийн жишээн дээр)

Орхон аймгийн ЕБ-ын 1-р сургууль.

Ц.Нинжбадгар¹, Б.Долгормаа²

¹ Бага ангийн багш, ninjeeninjee45@gmail.com

² Бага ангийн багш, dmaa2062@gmail.com

Хураангуй

Шинжлэх ухаан, технологийн хөгжил нь хүн төрөлхтөнд давуу талуудыг бий болгож байгаа ч хүний унаган гарваль, сониуч зан, бүтээлчээр сэтгэх чадвар, өөрийн сэтгэлгээний хэв шинжийн давуу байдлаа ашиглах боломжийг хумьж, бэлэнчлэх сэтгэлгээг дэврээх, оюуны залхуурал цаашлаад оюуны ядууралд нэрвэгдэх хандлагыг бий болгож буй талаар судлаачид бичих болжээ.

Энэ хандлага нь бага ангийн сурагчдад ном унших, номонд дурлах, номтой нөхөрлөх боломж, хэрэгцээг гэр бүлийн орчинд хүртэл хязгаарлагдмал байдлыг үүсгэж байна. Иймээс унших хэрэгцээг бий болгож, хүүхдийн уншиж ойлгох чадварыг ээлжит хичээлээр хөгжүүлэх нь чухал юм.

Түлхүүр үг: Интеграц, зурган эх, арга зүй, чиглүүлэг

Сэдэв сонгосон үндэслэл:

2024-2025 оны хичээлийн БШУЯ-ны зорилтод суралцагчийн нас сэтгэхүйн онцлогт нийцүүлэн зураг, дүрс, тэмдэгт мэдээллийн утга санааг ойлгох, бичвэр эхийг ойлгож унших, илэрхийлэх тайлбарлах чадварыг өдөр тутам хичээл, сургалтын үйл ажиллагаанд үр дүнтэй, бүтээлчээр хэрэгжүүлэх ажлыг тусгасан.

Иймээс унших чадварыг зөвхөн унших гэж харахгүйгээр хөтөлбөрийн шинэчлэлдээ бүхэлд нь анхаарах шаардлагатай байгаа нь бидний тулгамдсан асуудлын нэг болоод байгаа билээ.

Судалгааны зорилго:

Эхэд суурилсан хичээл хоорондын интеграцаар хүүхдийн уншаад ойлгох чадварыг хөгжүүлэх арга зүйг боловсруулан хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцох

Судалгааны арга:

- Ажиглалтын арга
- Харьцуулалтын арга
- Туршилтын арга

Судалгааны ажлын шинэлэг тал:

- Иргэний ёс зүйн хичээлийн эхийг монгол хэлний хичээлтэй интеграцчилан зааснаар суралцахуйн зорилтууд нэгтгэгдэж, агуулга өргөсөн, хүүхдийн бүтээлч үйл нэмэгдсэн.
- Уншаад ойлгох чадварыг интеграц эхүүдээр хөгжүүлэх “Зурган эхийн арга”-ыг туршиж унших, ярих, бичих чадварын ахицыг тодорхой ахиулж чадсан.

Хоёрдугаар бүлэг. ТУРШИЖ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БАЙДАЛ, ХҮРСЭН ҮР ДҮН

Судалгааны зорилго:

Иргэний ёс зүйн боловсрол хичээлийг монгол хэлний хичээлтэй интеграцчилан заах арга зүйг боловсруулан хэрэгжүүлж уншаад ойлгох чадварт ахиц гаргах

Судалгааны арга: Ажиглалтын арга, харьцуулалтын арга

2.1. “Монгол хэл” ба “Иргэний ёс зүйн боловсрол” судлагдахууны сурах бичиг, суралцахуйн зорилтод хийсэн судалгаа

Судалгаа 1. (2-р ангийн монгол хэл, иргэний ёс зүйн судлагдахууны сурах бичиг, суралцахуйн зорилтод анализ хийж интеграцчилах боломжтой агуулгыг тодорхойлох):

Монгол хэлний жилд судлах цаг 224 унших эх 80 орчим байгаа нь 3 цагт нэг унших эх ногдож байна гэсэн үг. Энэ нь хүүхдэд унших зүйл сурах бичигт бага байгаа гэдгийг харуулж байна. Суралцахуйн удирдамжид зөвлөснөөр: Хүний сайн сайхан зан чанар, хүмүүжлийн болон монгол зан заншил ахуйтай холбоотой богино эхийг багш бэлтгэн өгөх шаардлагатай гэж заасан байдаг. Энэ шалгуурыг “Иргэний боловсрол” хичээлийн эхүүд хангаж байна гэж үзсэн.

Хүснэгт 1. “Иргэний ёс зүйн боловсрол” болон монгол хэлний суралцахуйн зорилтын залгамж холбоо

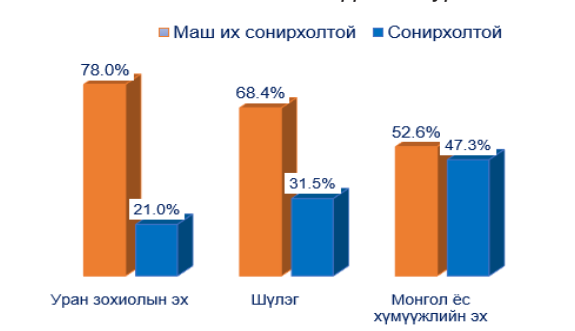
Анги	Иргэний ёс зүйн боловсрол	Монгол хэл
I	1.2.1. Хичээлээ анхааралтай сонсож сурах	2.1б. Эхийг уншиж агуулгыг ерөнхийд нь ойлгосноо харуулах
	2.1.3. Багш, эцэг эх, асран хамгаалагч, ахмад хүний үг, сургаалыг биелүүлэх	2.1в. Уншсан үлгэр, өгүүллэгийг үйл явдлын дагуу ярих
	1.1. Мэндлэх ёс	2.1г. Уншсан эхийн баатруудын сайн муу үйлийг жишээгээр тайлбарлах
	1.2.3. Хичээлээ өөрийн болгон эзэмших	2.1д. Талархал, мэндчилгээ, товч анкет, танилцуулга, заавар зэргийг уншиж агуулга бүтцийг тайлбарлах
II	2.1 Сайн сурагч	2.2и. Сэдэвт болон цуврал зургийн дагуу утгын холбоотой 4-5 өгүүлбэр бүхий эх зохиох
	2.2. Талархал	

Зураг 1. 2-р ангийн монгол хэл ба иргэний ёс зүй хичээлийн агуулгын давхцал

Судалгаа 2. 2-р ангийн 80 сурагчаас монгол хэл, монгол ёс хүмүүжил хичээлийн сурах бичиг дэх эхийг хэрхэн уншиж байгааг ажиглан судаллаа.

Зураг 2. 2-р ангийн монгол хэл болон монгол ёс хүмүүжил хичээлийн сурах бичиг дэх эхүүдийг сурагчид сонирхож уншсан байдал

Монгол хэлний сурах бичгийн 41 эх, 19 шүлэг, монгол ёс хүмүүжил номын 19 эхийг хэр сонирхон уншиж байгааг ажиглан судлахад үйл явдалтай, дүртэй богино эх болон шүлгийг маш их сонирхон уншиж байлаа.

2.2. Хүүхдийн уншаад ойлгох чадварыг хичээл хоорондын интеграцаар хөгжүүлэх боломжийг төлөвлөж туршсан байдал

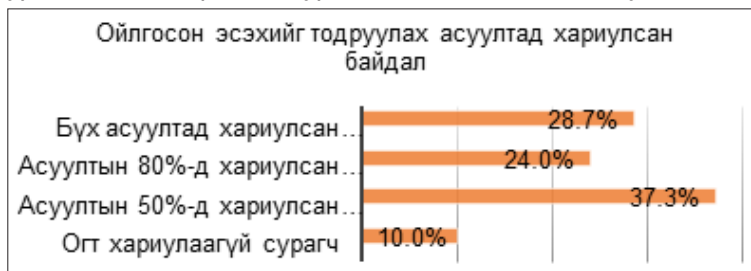
Судалгаа 3. (Блумын асуулгын аргаар суралцагчийн уншаад ойлгох чадварыг илрүүлэх):

Хүүхдийн сонирхон уншиж байсан эхүүдийг түүвэрлэн авч уншиж ойлгох чадварыг илрүүлэхдээ танин мэдэхүйн түвшний энгийнээс хүнд рүү чиглэсэн 4 асуултаар (сэргээн санах түвшний 2, хэрэглэх түвшний 2) шалгасан.

Зураг 3. 2б, 2е бүлгийн сурагчдын салангид эхийг уншиж ойлгох чадвар

Зураг 4. 2б, 2е бүлгийн сурагчдын салангид эхийг уншиж ойлгох чадвар

Дээрх харьцуулсан судалгаанаас үзэхэд унших үйлийг сонирхолтой болгохын тулд унших арга хэлбэрийг нэгэн хэвийн уйтгартай бус сонирхолтой, аль болох хүртэхүйн олон эрхтэнг оролцуулах байдлаар төлөвлөх нь чухал байв.

Хүснэгт 2. Салангид эхийг уншиж ойлгохын давуу ба сул тал, сурагчдад гарч буй эерэг өөрчлөлт

Давуу тал	Сул тал
✓ Хурдан унших боломжтой ✓ Дэмжлэг хэрэгтэй байгааг мэдэх боломжтой ✓ Унших хурд тогтоох	✓ Сонирхол нь амархан буурдаг ✓ Хэвийн уйтгартай ✓ Агуулга баригдмал ✓ Давтан унших сонирхол бага
Сурагчдад гарах эерэг өөрчлөлт: Хүүхдийн зөв унших болон, зөв хурдан унших чадвар ахидаг.	

Судалгаа 4. (Уншаад ойлгох чадварыг хөгжүүлэх арга зүйгээ хэрэгжүүлж, үр дүнт тооцох):

Судалгаанд 2-р ангийн монгол хэл сурах бичгийн уран зохиолын эхүүдээс хүүхдүүд хамгийн их шимтэн уншиж байсан 8 шүлгийг сонгон авч тэдгээр шүлгүүдтэй агуулга, утга, хүүхдэд үлдэх сургамжтай талаараа уялдсан 10 эхийг Иргэний ёс зүйн боловсрол номоос түүвэрлэн интеграц эхүүдээ бэлдлээ.

Интеграц хичээлийг заахдаа дараах алхамчлалаар явуулсан.

Зураг 5. Интеграц эхтэй ажиллах технологийн зураглал буюу сургалтын үйл ажиллагааны загвар

Хичээлд голлон хэрэглэсэн аргуудыг дараах графикаар харууллаа.

Зураг 6. Уншаад ойлгох чадварыг сайжруулахад хэрэглэсэн аргууд

Графикаас харахад хичээлд ашигласан аргын 40 орчим хувийг “Зурган эхийн арга” эзэлж байна.

“Монгол хүүхдийн цогц хөгжлийн оношилгооны суурь судалгаанд хүүхэд 6-10 насанд богино хугацааны харааны ой тогтоолт сайн байна гэж дүгнэсэн байдаг. Иймд энэ онцлогт тулгуурлан уншсан эхийн утгыг ойлгох чадварыг анхлан хөгжүүлэхдээ үйл явдлыг харуулсан цуврал зураг дээр оновчтой цөөн үгтэй, хүүхдэд ойлгомжтой асуултаар чиглүүлж тэднийг ярих үйлд хөтлөхийг зорьсон.

6-7 настай хүүхдийн анхаарлын төвлөрлийн хугацаа, багтаамж бага, нэг уншсан зүйлээ дахин давтан унших сонирхол байхгүй тул бага хэмжээтэй, хэлбэр ондоо, агуулгын хувьд уялдаатай 2 эхийг сонгож интеграц байдлаар төлөвлөн заалаа. Ингэснээр унших зүйлийн хэмжээ, агуулга өргөсөж хүүхдийн хийх үйл нэмэгдсэн.

26, 2е ангийн сурагчдын зурган эхийн аргаар эхийг уншиж ойлгох чадварт гарсан ахиц:

Зураг 7, 8. 26, 2е бүлгийн сурагчдын салангид болон интеграц эхийг уншиж ойлгох чадварын харьцуулалт

Хүснэгт 3. Интеграц эхийг уншиж ойлгохын давуу ба сул тал, сурагчдад гарч буй эерэг өөрчлөлт

Давуу тал	Сул тал
✓ Сонирхолтой ✓ Их унших тусам илүүг ойлгох боломж бүрддэг. ✓ Хүүхэд бүрт бодож эргэцүүлэх, ярих боломж олгодог. ✓ Илүү сэтгэж, ихийг бүтээх боломжтой. ✓ Үгийн сан баяжих ✓ Хичээлийн төлөвлөлт, чанар сайжирдаг.	✓ Багшийн ачаалал нэмэгдэнэ.
Сурагчдад гарах эерэг өөрчлөлт: ✓ Хүүхдийн уншаад ойлгох чадвар нэмэгдэнэ. ✓ Унших хүсэл тэмүүлэлтэй болдог. ✓ Хүүхдийн уншсан зүйлээ өөрийн үгээр ярих чадвар сайжирна. ✓ Зөв хүн болох суурь дадалд суралцдаг. ✓ Өөртөө итгэх итгэлтэй болно. ✓ Үгийн баялаг нэмэгдсэн. ✓ Ном унших сонирхолтой болсон.	

Дүгнэлт

Энэхүү туршилтыг хийх явцад шийдвэрлэх боломжгүй хүндрэл бэрхшээл тулгараагүй бөгөөд багш ажлын байрандаа хөгжих боломж бүрдэн сэтгэл ханамжтай ажиллах, сурагчид хичээлдээ дур сонирхолтой болж чадваржих нөхцөл бүрдсэн болно.

Зурган эхийн арга, асуултаар чиглүүлэх арга нь хүүхдийн уншаад ойлгох чадварыг дэмжсэн, бодитой, үр дүнтэй арга болох нь тэдний уншаад ойлгох чадварын ахиц хичээлийн жилийн эхнээс (35,9%) дунджаар 36,5%-иар өссөн (72.4%) дүнгээс харагдаж байна.

Энэхүү аргуудаар интеграц хичээл бэлтгэн зааж туршсанаар унших үйлийг олон талт үйл ажиллагаагаар идэвхжүүлэн чиглүүлж хүүхэд бүрийн зурган эхээр уншсан эхийн үйл явдлыг ярих чадварт ахиц гаргалаа. Мөн зөв хүн болж төлөвшихөд суурь болох эрхэм чанаруудыг эхийн агуулгаар дамжуулан олгож зөв дадалд суралцаж байна.

Хичээл хоорондын уялдааг судалж агуулгын интеграц хийснээр 7 хоногт 40 минут, цаашлаад 2 улиралд 27 орчим цагийг хэмнэж байна. Хэмнэгдсэн цагийг ашиглан хоцрогдол арилгах, хүүхэд нэг бүртэй ганцаарчлан ажиллах, ярилцах, дэмжлэг үзүүлэх болон хүүхэд хүүхэдтэйгээ харилцах, бие биеэсээ суралцах ажлуудыг хийх боломж бүрдсэн болно.

Дэвшүүлж буй санал:

Бага ангийн багшийн хувьд нэг багш ихэнх хичээлээ заадаг тул хичээлийг үр дүнтэй интеграцчилан судлах бүрэн боломжтой байна.

2-р ангид иргэний ёс зүйн боловсрол, монгол хэлний хичээлийг интеграцчилан уншаад ойлгох чадварыг дэмжих дараах аргуудыг сургалтандаа түлхүү хэрэглэх нь илүү үр дүнтэй гэж үзэж байна. Үүнд:

- Зурган эхийн арга
- Асуултаар чиглүүлэх арга
- Тулгуур үгийн арга
- Асуултаар бичих үйлд хөтлөх арга
- Оюуны зураглал хийх

Ном зүй:

1. БСШУСЯ. (2019). Иргэний ёс зүйн боловсрол сургалтын хөтөлбөр, удирдамж. Улаанбаатар. Таван богд менежмент ХХК.
2. БСШУЯ. (2026). Бага ангийн сурагчдын унших чадварыг хөгжүүлэх, үнэлэх зарим арга, хэрэгсэл". Улаанбаатар, Соёмбо принтинг
3. БШУЯ. (2014). Монгол хэл II. Улаанбаатар: Адмон принт
4. Боловсролын хүрээлэн. (2019). "Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж". Улаанбаатар: Адмон принт ХХК.
5. Лхагважав, Ч., Нэргүй, Н., Дорьд, У. (1999). Хичээл хоорондын холбоо: Шийдлийн үндэслэл, чиг хандлага. Хичээл хоорондын холбоо-Багш нарын хамтын ажиллагаа. Улаанбаатар. Мон-Ундраа.
6. Мөнхдалай, З. (1999). Хичээл хоорондын холбооны арга хэлбэрүүд. Хичээл хоорондын холбоо- Багш нарын хамтын хамтын ажиллагаа. Улаанбаатар.Мон-Ундраа ХХК.
7. Мягмар, О. (2011 он). "Судлаач багшийн гарын авлага". Улаанбаатар.
8. Оюунцэцэг, Н. (2024) "21 дүгээр зууны боловсрол. Насан туршдаа суралцахуй" II боть. Улаанбаатар.
9. Пагмажав, Ц. (2024). Багшлахуйн хөгжилд сургалтын агуулгыг интеграцчилах арга зүйн хэрэгцээ ба хувилбарууд. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг.
10. Пүрэвдорж, Ч.(2020). Багшлахуйн менежмент. Улаанбаатар.
11. Энхтүвшин, С., Батдэлгэр, Ж., (2013). Багш боловсролын шинэчлэл. Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлын илтгэл. Улаанбаатар.

Цахим эх сурвалж:

1.<http://www.google.mn/Medle.mn>

АСУУДАЛД ШИНЖЛЭХ УХААНЧААР ХАНДАХ ЧАДВАРЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ БОЛОМЖ

(Математик, байгалийн ухааны интеграц хичээлийн жишээн дээр)

Өвөрхангай аймгийн Хархорин сумын ЕБ-ын Гүнзгий сургууль.

Ө.Энх-Оргил¹, Д.Маралмаа²

¹ Химийн багш, enhorgil.mng@gmail.com

² Математикийн багш, dmaralmaa1@gmail.com

Үндэслэл

Химийн хичээлийн 9-р ангийн хөтөлбөрийн Х.9.8а суралцахуйн зорилтод усыг цэвэрлэх аргыг тайлбарлах тухай байдаг. Гэтэл энэхүү цэвэрлэх аргын талаар зөвхөн google сайт руу ороод хайхад 70 гаруй мэдээлэл гарч ирнэ. Суралцагчдын өмнө усыг хэрхэн цэвэрлэх вэ? гэдэг асуудал гарч ирэхэд хуучин цагийн суралцагчид багшийн өгсөн мэдээллийн дагуу цэвэрлэж сурах бол өнөөгийн суралцагчид энэ 70 гаруй мэдээлэл, багшийн өгсөн мэдээлэл дээрээс нь хиймэл оюун ухаан бусад олон эх сурвалжаас олж авсан мэдээллүүдээс сонгон асуудлаа шийдвэрлэнэ. Нэг сайт руу ороод л хүссэн мэдээллээ олоод авчихдаг цаг үед байгаа бидний хувьд суралцагчдад мэдлэгийг өгөх тухай бус харин уул овоо шиг хэрэгтэй хэрэггүй энэ олон мэдээллээс хамгийн зөвийг хэрхэн олж эзэмших, эзэмшсэн мэдлэгээ хэрхэн хэрэглэхээс эхлээд бусад олон суурь чадварт сургах нь өнөөгийн боловсролын чиг хандлага болоод байна. Тэгэхээр суралцагчид аливаа асуудлыг шийдвэрлэхдээ энэ олон эх сурвалжаас хүссэнээ сонгож ороод болгочихдог бус илүү шинжлэх ухаанч байдлаар хандах, асуудлыг шийдвэрлэх тухай асуудал чухлаар хөндөгдөж байгаа юм.

Дэвшүүлж буй асуудал

Математикийн хичээлийн суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн гол зорилго нь “Асуудал шийдвэрлэх арга барилыг хөгжүүлэх” байдаг. Тус чадвар нь суралцагчийн ирээдүйн амьдралын чухал хэрэглүүр болдог. Тухайлбал: Тус чадварыг эзэмшсэн хүн амьдралд тохиох олон сорилт, бэрхшээлийг илүү сайнаар шийдвэрлэж чаддаг байна гэсэн үг. Тэгэхээр энэ чухал ур чадварыг байгалийн ухааны хичээл дээр буулган интеграцчилбал сургалтын үр дүн улам сайжирч, аливаа асуудлыг шинжлэх ухаанчаар харж томьёолон, шийдвэрлэх ур чадвартай суралцагчийг бэлтгэх боломжтой гэж таамаглан судалгааны ажлыг хийлээ. Уг чадвар байгалийн ухааны хичээлтэй хэрхэн холбогдохыг тодорхойлох зорилготой суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн математик болон байгалийн ухааны хичээлийн гол зорилгуудыг харьцуулан харахад “Асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадвар” гэсэн нэг ижил чадварыг хөгжүүлэх зорилготой болох нь харагдсан. Тэгэхээр интеграц хичээл нь суралцагчдад нэг асуудлын талаарх цогц мэдлэгийг өгөөд зогсохгүй нэгдмэл цогц чадварыг эзэмших боломжийг мөн олгодог нь харагдаж байна. Тиймээс бид энэхүү илтгэлээр дамжуулан математик болон байгалийн ухааны хичээлийг интеграцчилах замаар асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадварыг хөгжүүлэх боломжийг эрэлхийлэхийг зорилоо.

Хөтөлбөрийн харьцуулалтаас гарч ирсэн “Асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадвар”-ыг “21-р зууны Монгол суралцагчийн суурь цогц чадамжийн Тоонон

Загвар"-тай харьцуулан харвал уялдаж байгаа нь бид математик-байгалийн ухааны интеграц хичээлээр уг чадварыг зайлшгүй хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага байгааг баталж байна. Уг чадвар нь суурь компетенцтэй, хөрвөх чадвартай иргэнийг бэлтгэхэд шаардлагатай чухал ур чадварын нэг юм. Бидний хийж буй судалгааны ажил ирээдүйн үнэт зүйлтэй монгол иргэнийг төлөвшүүлэхэд чадвар гэдэг өнцгөөс хувь нэмрээ оруулна гэж итгэж байна.

Зорилго

Суралцагчийн асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадварыг хөгжүүлэх зорилготой интеграц хичээлийн нэг хувилбарыг боловсруулах

Зорилт

- ✓ Математик-Байгалийн ухааны хичээлээр суурь боловсролын түвшинд интеграцчилах боломжтой агуулгуудыг суралцахуйн зорилтын хүрээнд тодорхойлох
- ✓ Судалгаат хичээл явуулж, энгийн ба интеграц хичээлийн ялгааг тодорхойлох, математик, байгалийн ухааны интеграц хичээлийн ач холбогдлыг үнэлэх
- ✓ Тус чадварыг хөгжүүлэх зорилготой ээлжит хичээлийн нэг хувилбар боловсруулах, үр дүнг тооцох

Арга зүй

(Хүснэгт 1. Судалгааны ажлын арга зүй)

№	Судалгаа	Хамрах хүрээ	арга зүй
1	Математик-Байгалийн ухааны хичээлээр интеграцчилах боломжтой агуулгуудыг суралцахуйн зорилтын хүрээнд тодорхойлох	Суурь боловсролын түвшинд (VI-IX анги)	Баримт бичгийн судалгаа
2	Хими (энгийн хичээл), Байгалийн ухаан (интеграц хичээл), Математик-Байгалийн ухаан (интеграц хичээл), гэсэн 3 төрлөөр судалгаат хичээл явуулж харьцуулсан дүгнэлт гаргах	Өөрхангай аймгийн Хархорин сумын ЕБ-ын Гүнзгий сургуулийн 9А,Б ангийн суралцагчид	Туршилт судалгаа-1
3	Ээлжит хичээл-3 (математик, байгалийн ухаан)-ыг сайжруулан төлөвлөж, "Асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадвар"-ыг хөгжүүлэх зорилготой ээлжит хичээлийн 1 хувилбар боловсруулах	Өөрхангай аймгийн Хархорин сумын ЕБ-ын Гүнзгий сургуулийн 6-9-р ангийн суралцагчид	Туршилт судалгаа-2

Туршилт судалгаа-1 үр дүнг тооцохдоо бид нэгдүгээрт "Тоонон" загвар дахь "Асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадвар" ээлжит хичээл бүрт ямар байдлаар томъёологдохыг дараах зарчмуудыг баримтлан тодорхойлсон. Үүнд:

- ✓ Ээлжит хичээлд харгалзах мэдлэг, чадвар, хандлага гурвыг тодорхойлж, түүнд суурилан компетенцийг томъёолох
- ✓ Компетенцийн томъёолол нь СМАРТ эсэхийг шалгах
- ✓ Компетенцийн томъёолол дахь үйл үг нь гүйцэтгэлийн ай, түвшнийг илэрхийлсэн байх
- ✓ Компетенцийн томъёолол нь бүтцийн шаардлагыг хангасан байх
- ✓ Компетенцийн томъёолол нь хэл бичвэрийн шаардлагыг хангасан байх

Дээрх үр дүнгээс гарч ирсэн чадварууд ээлжит хичээл бүрт амжилттай

хэрэгжсэн эсэхийг чадвар тус бүрт харгалзах рубрик зохиож судалгаат хичээлд хамрагдсан 5 багш ажиглалтын аргаар үнэлгээ хийсэн.

Мэдлэг болон хандлагын үнэлгээг дараах явцын үнэлгээний арга хэрэгслийг ашиглан тооцсон.

(Хүснэгт 2. Ээлжит хичээлд хэрэглэсэн явцын үнэлгээний арга, хэрэгсэл)

Явцын үнэлгээний арга, хэрэгсэл	Зорилго
“Урьдчилан таамаглах гарын авлага” ажлын хуудас-1	- Ус сэдвийн талаарх суралцагчдын өмнөх мэдлэгийг тодорхойлох - Усыг цэвэрлэх аргыг дэлхийн ундны усны нөөцтэй холбон ойлгох сэдэл төрүүлэх - Сэдвийг судлахаас өмнөх мэдлэг, судалсны дараах мэдлэгийн эзэмшилтийг тодорхойлж, хичээлийн үр дүнг тооцох
Гарах тасалбарын арга (ажлын хуудас-4)	Мэдлэг, чадвар, хандлагыг үнэлсэн суралцагчийн өөрийн үнэлгээг тодорхойлох, өмнөх үр дүнгүүдтэй харьцуулах

(Хүснэгт 3. Ээлжит хичээлийн бүтэц)

Бүтэц	Ээлжит хичээл-1 (хими)	Ээлжит хичээл-2 (байгалийн ухаан)	Ээлжит хичээл-3 (математик, байгалийн ухаан)
Сэдэв	Ус - Амьдралын эх булаг		
Анги	9-р анги I хэсэг (22%)	9-р анги II хэсэг (24%)	9-р анги III хэсэг (26%)
Хугацаа	40минут		
Суралцахуйн загвар	5е		
Арга зүй	Асуудал дэвшүүлэн шийдвэрлэх		
Суралцахуйн зорилт	X.9.8a	X.9.8a Б.9.2е Ф.7.1ж Г39.5в.	X.9.8a Б.9.2е Ф.7.1ж Г39.5в. М9.8в.

Туршилт судалгаа-2 үр дүнг тооцоходоо компетенцийг үнэлэх рубрикийн дагуу ээлжит хичээл-3 (математик, байгалийн ухаан)-тай харьцуулан үр дүнг тооцлоо.

Судалгааны хэсэг

1. Математик, байгалийн ухааны хичээлээр суурь боловсролын түвшинд интеграцчилах боломжтой агуулгуудыг суралцахуйн зорилтын хүрээнд тодорхойлсон дүн:

Бид интеграцчилах боломжийг судлахдаа химийн хичээлийн суралцахуйн зорилтуудыг жагсаан бичиж, холбогдох боломжтой бусад хичээлүүдийн суралцахуйн зорилтыг ард нь жагсаан бичиж дараах байдлаар анги тус бүрт тодорхойллоо

Суурь боловсролын Химийн хичээлийн хөтөлбөрт:

- ✓ 6-р ангид 2 бүлэг сэдвийн хүрээнд 8 суралцахуйн зорилт
- ✓ 7-р ангид 4 бүлэг сэдвийн хүрээнд 11 суралцахуйн зорилт
- ✓ 8-р ангид 6 бүлэг сэдвийн хүрээнд 14 суралцахуйн зорилт
- ✓ 9-р ангид 8 бүлэг сэдвийн хүрээнд 43 суралцахуйн зорилтууд байдаг.

Интеграцчилах боломжийг хайхдаа бид бүх суралцахуйн зорилтын хүрээнд холбогдох бүх боломжийг хайж 100% интеграцчилах боломжтой гэсэн дүгнэлтийг баримт бичгийн судалгааны хүрээнд гаргасан. Гэхдээ суралцахуйн зорилтоос

хамаарч өөр өөрөөр холбогдох боломжтой. Тухайлбал: Физикийн хичээлээр хий сэдвийг судлахдаа сэдэлжүүлэлт хэсэгт хий гарган авах жижиг туршилт хийлгэх гэх мэт. Математикийн хичээл нь энгийн тооцооллоос эхлээд, хүндэрсэн тооцоолол хийх, математик загварт оруулж төлөвлөх, график, диаграмм, хүснэгт зохиох гэх мэт чадварын хүрээнд олон янзаар холбогдох боломжтой байна. Хэдийгээр 100% холбогдох боломжтой гэдгийг онолын хүрээнд гаргасан ч практик дээр багш интеграц хичээлийг төлөвлөхдөө сургалтын арга зүй, суралцахуйн загвар, ээлжит хичээлийн үйл ажиллагаа болон бусад олон хүчин зүйлийг сайтар бодож төлөвлөсний үр дүнд төлөвлөгөөг гаргах хэрэгтэй.

2. Туршилт судалгаа-1 үр дүн

Ээлжит хичээлээр эзэмшвэл зохих мэдлэгийг суралцагчдын эзэмшсэн мэдлэгтэй харьцуулан харвал нийцэж байсан. Харин ажлын хуудас-1 үр дүнг харвал ээлжит хичээл 2 нь ээлжит хичээл 1-ээс зөв хариулт 8%-ийн ахицтай байгаа нь суралцагчид мэдлэгийг олон хичээлийн өнцгөөс хүлээн авах нь илүү үр дүнтэй байгааг харуулж байна. Харин ээлжит хичээл 3-ийн үр дүн ээлжит хичээл 2 -оос 2%-ийн ахицтай, буруу хариултын тоо 2%-аар буурсан байгаа нь математикийн тооцоолол хийлгэж, үр дүнг диаграммаар илэрхийлэх үйл хийлгэсэн нь суралцагчдад мэдлэгийг илүү сайн эзэмших боломжийг олгосон байна. Ажлын хуудас 4 -ийн үр дүнг харвал ээлжит хичээлийг интеграцчилан заах нь энгийн хичээлээс илүү өргөн хүрээний, олон талт мэдлэгийг эзэмших боломжийг олгож байна.

(Хүснэгт 4. Суралцагчийн асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадварын үнэлгээ)

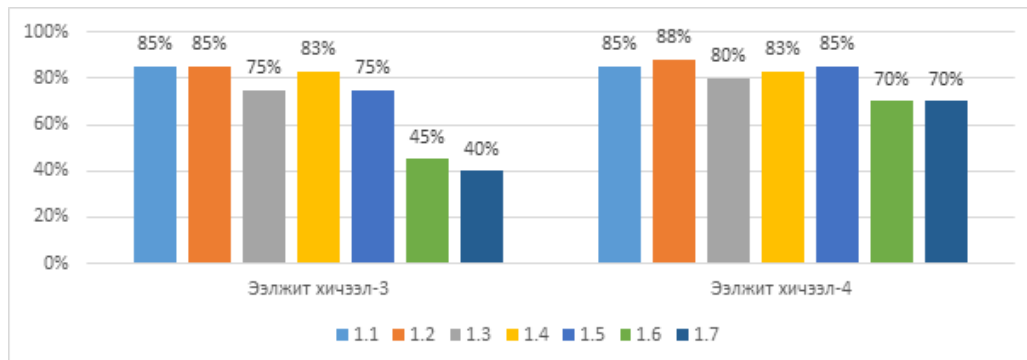
Чадвар	Ээлжит хичээл-1 (хими)	Ээлжит хичээл-2 (байгалийн ухаан)	Ээлжит хичээл-3 (математик, байгалийн ухаан)
Суралцагчийн тоо	20	17	18
1.1	3	3.5	3.4
1.2	2	3	3.4
1.3	1.8	3	3
1.4	2.1	3.2	3.3
1.5	3	3	3
1.6			1.8
1.7			1.6
1.8			
Дундаж оноо	2.38	3.14	2.78

Хүснэгтээс харахад ээлжит хичээл 2- оос ээлжит хичээл 3 нь бүх үр дүнгээр нэлэнхийдээ өсөлттэй байгаа нь харагдаж байна. 1.6, 1.7 чадваруудад сурагчдын дийлэнх хэсэг хангалтгүй үр дүнтэй байсан нь харагдаж байна. Математикийн хичээлийг байгалийн ухааны бусад хичээлтэй хослуулах нь суралцагчдад гүн бат мэдлэгийг өгөх давуу талтай хэдий ч ээлжит хичээл төлөвлөлтөд математиктай холбоотой чадваруудыг хөгжүүлэх алхмыг маш сайн төлөвлөхгүй бол хичээлийн үр дүн сөрөг гарах нь магадлалтай харагдаж байна.

3. Туршилт судалгаа1-ийн үр дүнд үндэслэн туршилт судалгаа 2-ыг хийсэн

Ээлжит хичээл 3 (математик, байгалийн ухаан)-ын үр дүнг сайжруулах зорилгоор Миао, Баррет нарын асуудал шийдвэрлэх суралцахуйн 6 алхамт загварт ШУАБ-ыг хөгжүүлэх 5е загварыг хослуулан нэгтгэж ээлжит хичээлийг төлөвлөн заахад дараах ахиц, амжилт гарсан.

(График 1. Асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадвар)

Графикаас харахад чадвар тус бүрийн хувь ахицтай байгаа нь ээлжит хичээлийг сайжруулан төлөвлөсөн хувилбар үр дүнтэй байгааг илэрхийлж байна.

Дүгнэлт

Судалгааны ажлыг нэгтгэн дүгнэвэл:

- Байгалийн ухааны хичээлийг интеграцчилан зааж суралцагчдад нэг агуулгын талаар цогц мэдлэг, чадвар, хандлагыг эзэмшүүлэх боломжтой. Ингэхдээ математикийн хичээлийг нэгтгэн оруулбал математик үйлдлүүдийг хийх замаар суралцагч тухайн агуулгын талаар илүү гүн бат мэдлэгийг эзэмшээд зогсохгүй, асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах илүү өргөн хүрээний чадварыг эзэмших боломжтой.

Асуудалд шинжлэх ухаанчаар хандах чадварыг хөгжүүлэх зорилготой ээлжит хичээлийг төлөвлөхдөө тухайн хичээлийн онцлогоос хамааран суралцахуйн загварыг сонгож, шаардлагатай тохиолдолд хувирган өөрчлөх замаар оновчтой төлөвлөлтийг хийх шаардлагатай. Ингэхдээ дараах алхмуудыг баримтлан төлөвлөлтийг хийх нь үр дүнтэй болох нь судалгаагаар батлагдсан. Үүнд:

- Тухайн хичээлээр эзэмших компетенцийн томъёоллыг гаргаж, үнэлэх шалгуурыг тодорхойлж, ээлжит хичээл бүрийн дараа үнэлгээнд хийж, ээлжит хичээлийг сайжруулж, тогтмол эргэх холбоотой ажиллах
- Бодит амьдралын асуудлыг шийдвэрлэх боломж олгож хичээлийн орчин, сэдэлжүүлэлтийг амьдралтай холбох
- Ээлжит хичээлийн үйл бүрийг суралцагч өөрөө хийж, бүтээлчээр оролцох боломжтойгоор төлөвлөх
- Өөртөө дүн шинжилгээ хийх боломж олгож, өөрийн үнэлгээний хуудсыг оруулах
- Математик тооцоолол, график, диаграмм байгуулах зэрэг үйлийг үр дүнтэй байхаар хичээл төлөвлөлтөд оруулах

Ном зүй:

- Энхтогтох, А. (2023). Шинжлэх ухаанч эрэл хайлтад суурилсан суралцахуйн загвар. Улаанбаатар.
- БСШУСЯ. (2019). Байгалийн ухааны сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
- БСШУСЯ. (2019). Математикийн сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
- Оюунцэцэг, Н. (2019). 21-р зууны Монгол суралцагчийн цогц чадамжийг боловсролын түвшнээр тогтоох нь. Улаанбаатар.
- Оюунцэцэг, Н. (2023). 21-р зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. Боть I. Улаанбаатар.
- Оюунцэцэг, Н. (2023). 21-р зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. Боть III. Улаанбаатар.

СУРАГЧДЫН САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛЫГ ТӨСӨЛТ АЖИЛД СУУРИЛСАН (PROJECT BASED LEARNING-PBL) АРГА ЗҮЙН ИНТЕГРАЦААР ДЭМЖИХ НЬ

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын ЕБ-ын 1 дүгээр сургууль.

Б.Ариунцэцэг, О.Бадамханд

Багш, ariukab609@gmail.com, obadamkhand3@gmail.com

Оршил:

Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад санхүүгийн боловсролын мэдлэг олгох, ур чадварыг амьдрал ахуйд ашиглахад чиглэсэн үндсэн үйл ажиллагааг боловсролын байгууллагад нэвтрүүлэх тэр тусмаа дунд ангиудад хэрэгцээ шаардлага улам нэмэгдэж байна. Энэхүү илтгэлдээ ерөнхий боловсролын сургуульд санхүүгийн боловсрол олгох хүрээнд Нийгэм судлал VIII ангийн “Эдийн засаг” нэгж хичээлийн хүрээнд Иргэний ёс зүйн боловсрол, Монгол хэл, Математик, Физик, Хими, Биологи, Мэдээллийн технологи, Дизайн технологи, Эрүүл мэнд, Түүх, Газар зүй гэсэн 11 хичээлийг нэгтгэсэн цогц агуулгаар нь төсөлт ажилд суурилсан арга зүйд тулгуурлан суралцахуйн зорилтуудыг хооронд нь интеграцчилж мэдлэг бүтээлгэх замаар сурагчдад санхүүгийн боловсрол олгох, заах арга зүйн талаар гарч буй шинэлэг арга хэрэгслүүдийг нэвтрүүлэх, санхүүгийн боловсролыг төсөлт ажилд суурилсан арга зүйн интеграцаар хэрэгжүүлэх, багш нарт болон сургалтад тулгарч буй асуудлыг илрүүлэх, түүнийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн санал зөвлөмж боловсруулах нь чухал болоод байна. Бид төсөл хэрэгжүүлэхээс өмнөх үе буюу суурь судалгаа, дараа нь санхүүгийн боловсролыг үнэлэх судалгааг чанарын болон тоон судалгааны аргыг ашиглан онолын болон практик түвшинд харьцуулж, дүн шинжилгээ хийн, төсөлт ажилд суурилсан арга зүйн (PBL) 5П загварын шалгуур үзүүлэлтээр үр дүнг үнэлж нэгтгэн дүгнэлээ. Ханбогд сумын ерөнхий боловсролын 1 дүгээр сургуулийн 8 а, б, в ангийн сурагчид хамрагдлаа.

Судалгааны арга, арга зүй: Баримтын судалгааны болон харьцуулалтын, холимог судалгааны арга, (PBL) 5 П загвар

Зорилго: Сурагчдын санхүүгийн боловсролыг төсөлт ажилд суурилсан арга зүйд тулгуурлан VIII ангийн 11 судлагдахууныг нэгтгэн судалж, санхүүгийн суурь мэдлэгтэй, зохистой хэрэглээний дадал хэвшилтэй, оновчтой шийдвэр гаргах, эрсдэлийг үнэлэх чадвартай, хуримтлалтай иргэн болоход чиглэсэн мэдлэг, чадвар, хандлагыг төлөвшүүлэхэд оршино.

Зорилт: Нийгэм судлал VIII ангийн эдийн засгийн бүлгийн суралцахуйн зорилттой VIII ангийн сургалтын хөтөлбөрийн суралцахуйн удирдамж дахь чадваруудын хоорондын холбоог гаргахдаа:

- Анги тус бүрийн сурагчид 5 баг болж төсөлд суурилсан арга зүйгээр төсөлт ажил хийнэ.
- Үр дүнг арга зүйн интеграцаар (суралцахуйн зорилт) нэгтгэн боловсруулна.
- Төсөлд суурилсан арга зүйн (PBL) 5П загварын шалгуур үзүүлэлтээр үр дүнг үнэлнэ.
- Түүнд үндэслэн сурагчид тайлан тавьж мэдлэгээ бататгана.

Үндсэн хэсэг: Сурагчид онолын мэдлэгээ амьдралд хэрэгжүүлэхэд үр дүнтэй арга барил дутмаг байдгаас заримдаа бэрхшээлтэй тулгардаг. Үүнийг шийдвэрлэх хамгийн боломжит хувилбар болох PBL арга нь сурагчдад тулгарсан асуудлыг шийдвэрлэх замаар бие даан суралцах, судалгаа хийх, шийдэл боловсруулах чадварт сургадаг. (Барроуз, 1986, хууд. 481) Энэхүү арга зүй нь онол, практикийг хослуулж, сурагчдын идэвхтэй оролцоог хангах, улмаар санхүүгийн боловсролыг бодит амьдралд хэрэгжүүлэх дадалтай болгоход чиглэгдэнэ. Дэлхийн хөгжингүй улс орнууд дунд сургуулийн боловсролын албан ёсны хөтөлбөртөө санхүүгийн боловсролыг багтаасан нь бүхэл бүтэн үеийг ирээдүйд бэлтгэх хамгийн үр дүнтэй арга зам гэдгийг хүлээн зөвшөөрсөн. (OECD, 2013, хууд. 25). Олон улсад санхүүгийн боловсролыг Ерөнхий боловсролын сургуульд олгож буй туршлагыг авч үзвэл: Үүнд: (Энхтуяа Б, 2019, хуудас. 154-160)

Улс	Ерөнхий боловсролын сургууль санхүүгийн боловсрол олгож буй байдлын чиглэл
Австрали, Малайз	“Санхүүгийн мэдлэг”-ийг хөгжүүлэхэд чиглэдэг.
Шинэ Зеланд, Англи, Шотланд, Умард Ирланд	Санхүүгийн мэдлэгийн тогтолцоог “санхүүгийн чадвар” гэж үзсэн.
Өмнөд Африк	Янз бүрийн курсээр санхүүгийн боловсролын бүрэлдэхүүн хэсэг нь санхүүгийн мэдлэг, ойлголт, ур чадвар, хандлага/үүрэг хариуцлага, зан үйлийн хослолыг агуулдаг аж.
Япон	Санхүүгийн боловсрол буюу “мөнгөний боловсрол” дээр төвлөрдөг. Хувь хүний амьдралын хэв маягийг дээшлүүлэх, нийгмийн өргөн цар хүрээг сайжруулах үнэт зүйлс, хандлагыг бий болгохын тулд мөнгө, санхүүгийн талаар ойлгоход чиглэгджээ.
АНУ	Зөвхөн хувь хүний түвшинд чиглэгддэг.

Бид үүнд тулгуурлан ТӨСӨЛД СУУРИЛСАН АРГА ЗҮЙГЭЭР САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛ ОЛГОХДОО ДАРААХ АЛХМУУДААР ХЭРЭГЖҮҮЛЛЭЭ.

1. Сэдэлжүүлэх – Сурагчдад санхүүгийн боловсролын ач холбогдлыг ойлгуулж, бодит амьдралын жишээгээр сонирхлыг нь татах, сургуульд тулгамдаж буй асуудлыг олж, тогтоох
2. Судлах, мэдээлэл цуглуулах – Сурагчид санхүүгийн асуудлуудыг судалж, төсөл боловсруулахад шаардлагатай мэдээлэл цуглуулсан
3. Төлөвлөгөө боловсруулах – Баг бүр өөрийн төслөө тодорхойлж, хэрэгжүүлэх арга замыг боловсруулсан.
4. Төсөл хэрэгжүүлэх – Сонгосон төсөл дээр ажиллаж, бодит тооцоолол хийх, туршилт явуулсан.
5. Үр дүнг үнэлэх, тайлагнах – Сурагчид төслийнхөө үр дүнг тайлагнаж, олж авсан мэдлэгээ бусадтай хуваалцсан.
6. Эргэцүүлэн бодох, хэрэгжүүлэх – Суралцагчид өөрсдийн амьдралдаа хэрхэн санхүүгийн ухаалаг дадал хэвшүүлэх талаар эргэцүүлэн бодож, орлого, зарлагаа бүртгэж эхэлсэн.

Суралцахуйн удирдамж дахь чадваруудыг интеграцчилан нэгтгэж үзвэл: VIII ангийн Нийгэм судлал хичээлийн “Эдийн засаг нэгж хичээл”-ийн хүрээнд Жижиг бизнесийн төслийг хэрэгжүүлэхэд дараах VIII ангийн 11 судлагдахууны хичээлтэй төсөлд суурилсан арга зүйг интеграцчилж суралцахуйн удирдамжийн зорилтыг хангасан хэмээн үзэж байна.

Интеграц хичээл: Нийгэм судлал: 8.3а. Орон нутгийнхаа ААН-ийн үйл ажиллагаатай танилцах, үр дүнг илтгэх, 8.3б. Орон нутгийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг судалж, зах зээлийн талаар ойлголттой болох, 8.3в. Жижиг бизнесийн төслийн санаа гаргах, танилцуулах, Хичээл хоорондын арга зүйн интеграцаар эзэмшсэн чадваруудыг дараах схемээр харуулж байна. (БЕГ, 2019)

Энэ хүрээнд суралцахуйн зорилтуудыг хангаж чадаж байгаа нь бид төсөлт суурилсан арга зүйгээр сурагчдыг хөгжүүлэх боломжтой бөгөөд ингэснээр хичээл хоорондын интеграц үр дүнтэй болох нь тодорхой харагдаж байна.

“ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖЬЕ”- төслийн үр дүнд дээрх чадваруудаар дамжуулан санхүүгийн хувьд өөрийгөө, өрхөө, улсаа хариуцаж чаддаг тогтвортой хөгжлийн боловсролд хувь нэмрээ оруулсан, санхүүгийн зөв дадлыг эзэмшүүлэхийг зорьж “Санхүүгийн боловсролыг үнэлэх” олон улсын байгууллагуудаас (S&P) хэрэгжүүлдэг судалгааны дараах 5 үндсэн чиглэлээр судалгааг авч үзлээ. (П, 2016, хууд. 4) Үүнд: 1.Мөнгөний талаарх ойлголт, 2.Мөнгөний зарцуулалт, 3.Төсөв, төлөвлөгөө, 4.Санхүүгийн үйл ажиллагаа, бүтээгдэхүүн, 5.Хуримтлал. Суурь судалгаа, үнэлэх судалгааны үр дүнг нэгтгэн тоон график, диаграммаар харьцуулан харуулсан бөгөөд үр дүн нь зөрүүтэй харагдаж байна.

5П загварын дараах шалгуур үзүүлэлтээр 8 дугаар ангийн сурагчдын болон хичээл тус бүрээр санхүүгийн боловсролыг төсөлт ажилд суурилсан арга зүйгээр үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг гарган үр дүнг үнэлж нэгтгэн дүгнэж үзвэл:

PBL аргаар сурагчдыг үнэлэх шалгуур үзүүлэлт

Үнэлэх шалгуур	Тайлбар	Оноо (1-10)
Асуудал ойлгох, судалгаа хийх чадвар	Төслийн сэдвийг ойлгож, асуудлын мөн чанарыг тодорхойлох, судалгаа хийх чадвар	
Бүтээлч сэтгэлгээ, шинийг санаачлах	Шинэлэг санаа гаргаж, асуудлыг шийдвэрлэх бүтээлч хандлагыг бий болгох	
Мэдээлэл боловсруулах, анализ хийх	Судалсан мэдээллийг дүгнэж, баримтад үндэслэн үнэлэлт дүгнэлт хийх	
Багаар ажиллах чадвар	Багийн гишүүдтэй хамтран ажиллах, үүрэг хариуцлага хуваарилах, санал бодлоо илэрхийлэх	
Төсөв төлөвлөх, санхүүгийн тооцоолол хийх	Төслийн санхүүгийн тал дээр бодитой тооцоо хийх, төсөв гаргах	

Практикт хэрэгжүүлэх боломж	Төслийг бодитоор хэрэгжүүлэх боломжийг үнэлэх, бодит үр дүн гаргах	
Хугацаандаа гүйцэтгэх байдал	Ажлыг төлөвлөсөн хугацаандаа хийж гүйцэтгэх, хариуцлагатай хандах	
Танилцуулга, илтгэх чадвар	Төслийн үр дүнг ойлгомжтой, сонирхолтойгоор илэрхийлэх, логик дараалалтай тайлбарлах	
Асуудлыг шийдвэрлэх арга зам	Асуудлын шийдлийг бодитой, үр дүнтэй боловсруулах	
Нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол	Төслийн нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх үр ашиг, ач холбогдлыг ойлгох	

Үнэлгээний тайлбар

- ✓ 1-3 оноо – Чадвар сул, ихээхэн сайжруулах шаардлагатай
- ✓ 4-6 оноо – Дунд түвшинд эзэмшсэн, хөгжүүлэх боломжтой
- ✓ 7-10 оноо – Бүрэн эзэмшсэн, төслийг бие даан удирдах чадвартай

Төсөлт ажлыг хэрэгжүүлэхээс өмнөх дундаж оноо 10-3 байсан бол төсөл хэрэгжүүлсний дараах дундаж оноо 10-6 болж, 30%-иар өссөн үзүүлэлттэй байна. Багаар хамтран ажиллах, шинэлэг санаа гаргаж, асуудлыг шийдвэрлэх, бүтээлч хандлагыг бий болгох зэрэг шалгуур үзүүлэлт дээр бусдаасаа илүү сайжирч, ахиц гарсныг онцолж байна. Мөн төслийн сэдвийг ойлгож, асуудлын мөн чанарыг тодорхойлох, судалгаа хийх чадвар, судалсан мэдээллийг дүгнэж, баримтад үндэслэн үнэлэлт дүгнэлт хийх, төслийн санхүүгийн тал дээр бодитой тооцоо хийх, төсөв гаргах зэрэг шалгуур үзүүлэлт төдийлөн сайжраагүй буюу өмнөх болон дараах харьцуулалт ижил түвшинд байна. Цаашид PBL аргыг илүү үр дүнтэй болгохын тулд улирал бүр судалгаат хичээлийг төсөлд суурилсан арга зүйгээр интеграцчилж орох, багш бүр туршлага солилцож шинэлэг арга зүйг нэвтрүүлэх, үнэлгээний шалгуурыг илүү боловсронгуй болгох шаардлагатай байна.

Хичээл тус бүрээр үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийн хүснэгтийн тайлбар буюу дүгнэлт

- ✓ 1-3 оноо – Суралцагч ойлголтыг дутуу эзэмшсэн, нэмэлт сайжруулалт шаардлагатай
- ✓ 4-6 оноо – Суралцагч дунд түвшинд ойлгосон, бага зэрэг засварлах шаардлагатай
- ✓ 7-10 оноо – Суралцагч бүрэн эзэмшсэн, бие даан хэрэгжүүлэх чадвартай

Шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үнэлж сургалтын үйл явцад ажиглалт хийж, түүнийхээ учир шалтгааны холбоог туршсан судалгааны үр дүнд гарааны төлөв байдлын судалгаанд 10-4 оноо авч байсан бол эцсийн өөрчлөлтийг илрүүлэх шалгуурыг тодорхойлоход 10-7 оноо буюу 30%-аар өссөнөөс харахад төсөлд суурилсан арга зүй нь хичээл хоорондын интеграцыг дэмжиж, үр дүнтэй байгаа нь батлагдаж байна. Үүний үр дүнд сурагчид санхүүгийн үндсэн ойлголтуудыг эзэмших (орлого, зарлага, төсөв, хадгаламж), математик, монгол хэл, мэдээллийн технологи, дизайн технологийн чадвар илүү сайжирч сурагчдыг бодит амьдралд санхүүгээ зөв удирдах, хариуцлагатай иргэн болоход чиглэсэн мэдлэг, чадвар, хандлагыг төлөвшүүллээ. Багш нарын ажлыг илүү хөнгөвчилж, хамтран ажиллах чадварыг нэмэгдүүлж чадаж байна. Хими, газар зүйн хичээлийн хувьд сул байсан нь эдгээр чиглэлийн багш нартай илүү хамтарч ажиллах шаардлагатайг харуулж байна.

№	Хичээл	Хичээл тус бүрээр үнэлэх шалгуур үзүүлэлт (1-10 оноо)	Оноо (1-10)
1	Мэдээллийн технологи	Мастер хуудас бэлтгэх, өнгө үзэмж, дуу дүрсний эффект, аудио, видео ашиглах) Санхүүгийн мэдээлэл боловсруулах (график, хүснэгт)	
2	Хими	Бүтээгдэхүүний өртөг тооцох (түүхий эдийн орц, найрлагыг мэдэж буй байдал) Хүрээлэн буй орчин дахь хүний нөлөөг, түүний үр дагаврыг жишээ, баримттайгаар тайлбарлаж буй байдал	
3	Эрүүл мэнд	Хүнсний бүтээгдэхүүн нь эрүүл ахуйн шаардлага хангасан эсэхийг мэдэх Өдөрт авах илчлэгийн хэмжээ, кк-аа тооцоолж буй байдал	
4	Монгол хэл	Санхүүгийн ойлголтыг зөв тайлбарлах (өгүүлэл бичих) Тухайн төсөлт ажлын хүрээнд хийж гүйцэтгэсэн ажлаа оновчтой, жишээ баримттай ярьж буй байдал	
5	Физик	Бүтээгдэхүүн үйлчилгээнд зарцуулсан энерги, хугацаагаа тооцсон байдал Төсөлт ажлын үр дүнд хүрээлэн буй орчинд үзүүлсэн нөлөө, үр дагаврыг баримт, жишээгээр тайлбарлаж чаддаг болно	
6	Математик	Санхүүгийн тооцоолол (орлого, зарлага, ашгийн тооцоо) Орлого, зарлагын бүртгэсэн байдал Хуримтлал үүсгэх дадалтай болсон эсэх Сурагч хольцын агууламжийг тогтоож, хялбар бодлого боддог, процентын талаарх ойлголтоо хэрэглэн хувь хүн, өөрийн санхүүгийн асуудал шийдвэрлэдэг болно.	
7	Биологи	Хүнсний бүтээгдэхүүний найрлага, эрдэс бодисыг мэдэх Өдөрт авах шимт ба шимт бус хүнсийг ялгаж сурах	
8	Газар зүй	Тодорхой хугацаан дахь хүн амын тоог ашиглан, график байгуулна, Графикаас дүгнэлт хийж, өөрчлөлтийн шалтгааныг тайлбарлаж буй байдал Гарсан өөрчлөлтөд нөлөөлсөн байж болох хүчин зүйлсийг таамаглан, хэлэлцэх чадвар	
9	Түүх	Монголын эдийн засгийн түүхэн сургамж Эдийн засгийн хөгжлийн үе шатууд	
10	Дизайн, технологи	Бүтээгдэхүүний хаяг, шошго, дизайнд дүн шинжилгээ хийх Хос зүүний сүлжмэлийн ар, өнгө сүлжих, хээ үүсгэн сүлжих аргаар, схемийн дагуу эдлэл хийх	
11	Нийгэм судлал	Орон нутгийнхаа ААН-ийн үйл ажиллагаатай танилцах, үр дүнг илтгэх, Орон нутгийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг судалж, зах зээлийн талаар ойлголттой болсон байдал Жижиг бизнесийн төслийн санаа гаргах, хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа оновчтой эсэх,	

Дүгнэлт:

Төсөлт ажлыг VIII ангийн нийт 15 баг оролцож төслөө танилцуулж гүйцэтгэлээ. PBL арга зүйг өмнө нь манай сургууль дээр хэрэгжүүлж байгаагүй бөгөөд анх удаа туршин хэрэгжүүлж эхэлснээр сурагчдын багаар хамтран ажиллах, шинэлэг санаа гаргах, асуудлыг шийдвэрлэх, бүтээлч хандлагыг бий болгох зэрэг ур чадварууд дээшилж, бодит ахиц гарч, тодорхой үр дүнгээ өгч сурагчдыг амьдрах чадварт сургаж, олон талт мэдлэгийг олгож байна.

Сурагчид өдөр тутмын амьдралдаа шийдвэр гаргах боломжийг олгох анхан шатны мэдлэг, ойлголт, ур чадвар, зан байдал, хандлага, үнэт зүйлийг эзэмшиж, 8в ангийн “Хайр түгээе”-баг нийт 240,000 төгрөгийн орлого олсон бөгөөд ангийнхаа ялгаатай хэрэгцээтэй сурагчид 50 хувийг нь өгч тусалсан нь бусдыгаа хайрлах, ойлгох, зөв хандлагыг эзэмшиж байгааг харуулж байна. Сурагчид өөрсдөө мэдлэг бүтээх замаар санхүүгийн зөв дадалд суралцлаа.

Цаашид хэрэгжүүлэх санал зөвлөмж:

- Төсөлд суурилсан арга зүйгээр дамжуулан санхүүгийн боловсролыг сурагчдад шат дараатай олгох
- Боловсролын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүхий л байгууллагын бүх шатанд санхүүгийн боловсролын хөтөлбөрийг насны онцлогийг харгалзан нэвтрүүлэх, сургалтын агуулга, хамрах хүрээг боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд улам бүр анхаарах
- Судлагдахууны багш нартай хамтран төсөлд суурилсан судалгаат хичээлийг улиралд нэг удаа зохион байгуулж, интеграц хичээлийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулах
- Судалгааны үр дүнг үндэслэн сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах, өргөжүүлэхэд анхаарах
- Тухайн орон нутгийн банк, салбарын мэргэжилтнүүдийг сургалтад урьж, зөвлөгөө авах, хамтран ажиллах, бодит туршлага судлах боломж бүрдүүлэх
- Сургалтын үр дүнг үнэлэх үнэлгээний болон, хяналт мониторингийн систем хэрэгжүүлэх
- Сурагчдын хийсэн эцсийн бүтээгдэхүүнийг борлуулах зах зээлийг судлах
- Сурагчдын гарааны бизнесийг дэмжих, (start up) төсөл хэрэгжүүлэх
- Эцэг эхчүүд, олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлж, хүүхдийн санхүүгийн боловсролд дэмжлэг үзүүлэх

Ном зүй:

I. Судлаачдын илтгэл, өгүүлэл, ном:

1. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар. МУБИС-ийн хэвлэх үйлдвэр.
2. Энхтуяа, Б. (2019). Боловсролын өрсөлдөх чадвар-Ерөнхий боловсролын түвшинд. Улаанбаатар. МУБИС хэвлэх үйлдвэр.
3. Барроуз, Х. (1986). Төсөлд суурилсан сургалтын аргууд. АНУ: Спрингер хэвлэлийн компани.
4. БСШУЯ. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
5. OECD. (2013). Залуучууд болон сургуулиудад зориулсан санхүүгийн боловсрол. Парис: Франц.
6. Энхболд, П. (2016). Санхүүгийн мэдлэг ба санхүүгийн боловсролын ялгааг дүгнэх нь. Улаанбаатар. МУБИС хэвлэх үйлдвэр.
7. Боловсролын хүрээлэн. (2019). Санхүүгийн боловсрол. багшийн ном. Улаанбаатар.
8. Оюун, Л. (2018). Санхүүгийн боловсролтой хүн хадгаламжтай байдаг”-нийтлэл. Улаанбаатар.

II. Цахим эх сурвалж:

1. БСШУЯ (2016). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
2. БСШУЯ., Монгол банк. (2021). Иргэдэд санхүүгийн боловсрол олгох хөтөлбөрийн тайлан илтгэл. Улаанбаатар.

III. Гадаад хэл дээрх эх сурвалж:

- Scottish Government Social Research (2009), Evaluation of Financial Education in Scottish Primary and Secondary Schools, available at www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/259782/0077311.pdf

ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН ГЭРИЙН ДААЛГАВРААР СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ НЬ

(9-р ангийн жишээн дээр)

Сүхбаатар аймгийн ЕБ-ын 1-р сургууль.

Э.Уранцэцэг¹, Б.Эрдэнэбилэг², Б.Амарзаяа³, Х.Мөнхцацрал⁴,

Б.Мөнхтуяа⁵, Ө.Баярцогт⁶, Э.Буянхишиг⁷, Б.Ганболор⁸

1Сургалтын менежер Urantsetseg6mx4@moes.edu.mn

2Биеийн тамирын багш, erdenebileg6d2l@moes.edu.mn

3Математикийн багш, Amarzayaa@jfr@moes.edu.mn

4Биологийн багш, Munkhtsatsral2izo@moes.edu.mn

5Хөгжмийн багш, munkhtuyaa84j1@moes.edu.mn

6Мэдээллийн технологийн багш, ulzii-erdene66zg@moes.edu.mn

7Монгол хэл, уран зохиол, үндэсний бичгийн багш, Buyankhishig5pl7@moes.edu.mn

8Монгол хэл, уран зохиол, үндэсний бичгийн багш, ganbolor1sqom@moes.edu.mn

Хураангуй:

Өнөөгийн сургалтын агуулгын шинэчлэлтэд хүүхдэд амьдралаас хол хөндий их хэмжээний мэдээлэл өгөхөөс зайлсхийж, хичээл хоорондын уялдаа холбоог сайжруулах, хүүхдийн бүтээлч оролцоотойгоор сэтгэхүйг хөгжүүлэхэд анхаарч байна (bayarsaihan, 2018). Хүүхдийг бие хүн болгон төлөвшүүлэхийн тулд нийгмийн болон байгаль шинжлэлийн бүлэг хичээлүүдийн холбоог сайжруулах шаардлагын үүднээс сургалтын агуулгыг интеграцчилах шаардлага гарсаар байгаа.

Хичээлийн нэг хэсэг болох сурагчдын гэрийн даалгаврын ачааллыг бууруулах талаар зөвлөмж, чиглэл гарсаар байгаа хэдий ч бодит нөхцөл байдал дээрээ гэрийн даалгавар хийх хугацаа олон улсын стандартаас даруй 2-3 дахин илүү ачаалалтай байгаа нь судалгаагаар батлагдсан бөгөөд үүнээс үүдэн сурах урам зориг багасах, сурагчийг залхаах цаашлаад эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөллүүд үзүүлж байна.

Сурагчдын гэрийн даалгаврын ачаалал, түүнийг интеграцчилах боломжуудыг эрэлхийлэх нь судалгааны ажлын гол зорилго байсан бөгөөд багш нар мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр хамтран ажиллаж, хөтөлбөр төлөвлөгөө, агуулгын залгамж холбоо зэргийг нарийвчлэн судалж, гэрийн даалгаврыг интеграц байдлаар туршин хэрэгжүүлсний үр дүнд даалгавар хийх хугацаа багасаж, сурагчдын хүсэл эрмэлзэлд эерэг өөрчлөлт үзүүлж, цаашлаад сурлагын чанарт ахиц гарах боломжийг 9-р ангийн жишээн дээр дэвшүүлэн тавилаа.

Түлхүүр үг: Сургалтын хөтөлбөр, суралцахуйн зорилт интеграц, багшлахуй, суралцахуй, гэрийн даалгавар

Үндэслэл:

2019 онд БСШУС сайдын А/528 тушаалд “Суралцагчид өгөх гэрийн даалгаврын талаар баримтлах сургуулийн бодлого /удирдамж/-ыг боловсруулж, хэлэлцэн батлан мөрдөх” гэж заасан. Мөн Боловсролын яам, Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн №159 дүгээр тушаал, ЕБС-ийн сурагчдын гэрийн даалгаврын хугацааны талаарх зөвлөмждөө дунд ангийн сурагчдын гэрийн даалгаврын хугацааг 60-70 минут байна гэж тусгасан. Тус зөвлөмжид: Гэрийн даалгаварт 3 цаг болон түүнээс дээш хугацаа зарцуулснаар сурагчид стресст өртөх, нойргүйдэх,

толгой өвдөх, ходоод өвдөх зэрэг эрүүл мэндийн асуудалтай болох эрсдэлтэйг анхааруулжээ. Мөн БШУЯ-наас хийсэн судалгааны үр дүнд дунд ангийн сурагчид өдөрт 90 минутаас дээш хугацааг гэрийн даалгаварт зарцуулахад математик, байгалийн ухааны сорилын дүн буурдаг гэж үзсэн байна (БЯ, 2024)

2022-2023 оны хичээлийн жилд сургуулийн хэмжээнд “Бүтээлч гэрийн даалгавар”-ыг хэрэгжүүлэх зорилгоор багш, сурагч, эцэг эхээс гэрийн даалгаврын суурь судалгаа авахад нэг хичээлд зарцуулах хугацааг судалганд оролцогчдын 73.9% нь 40 минутаас дээш гэж хариулсан, мөн эцэг эхийн зүгээс сөрөг хариултууд ирсэн ба багш нар гэрийн даалгавартаа ач холбогдол өгдөггүй нь судалгаанаас ажиглагдаж байлаа. Гэрийн даалгаврын талаар олон жилийн өмнөөс ярьж, шинэчлэл хийх талаар зөвлөмж, тушаал шийдвэр гарсаар байгаа хэдий ч бодитоор хэрэгжихгүй байгааг бид энэхүү судалгааны ажлаараа хөндөж, шийдэх нэгэн боломжийг судаллаа.

Хэрэгцээ, шаардлага:

“Багшийн өгсөн гэрийн даалгавар нь хичээлийн нэг хэсэг” гэдгийг багш, сурагч, эцэг эх хүлээн зөвшөөрч, ач холбогдол өгдөггүй бөгөөд дунд ангийн сурагчид 16-19 төрлийн хичээлийг судалж тэр хэмжээгээр гэрийн даалгаварт ачаалал үүсэж байна. Өдөр бүр хичээлийн тоогоор гэрийн даалгавар хийх нь цаг хугацаа их зарцуулдаг ч төдийлөн үр дүн, ач холбогдолгүй байгаа учраас бусад судлагдахуунтай интеграцчилах, түүнд зарцуулах хугацааг багасгах, Generation Z, Generation Alpha, Generation Beta үеийн хүүхдүүдэд илүү сонирхолтой, сонголттой байдлаар гүйцэтгэх, ачааллыг хөнгөвчлөн оновчтой байдлаар суралцахуйг дэмжих хэрэгцээ шаардлага бий болж байна.

Судалгааны арга

Асуулгын арга, түүврийн арга, туршилтын арга, фокус бүлгийн ярилцлагын арга, баримт бичгийн судалгаа хийх арга

Зорилго:

Дунд ангийн сурагчдын гэрийн даалгаврын ачааллыг судалж, интеграцад суурилсан гэрийн даалгавар бэлтгэх боломж, туршилтын үр дүн багш, сурагчдад хэрхэн нөлөөлж байгааг судлан илрүүлж, түгээн дэлгэрүүлэх.

Шинэлэг тал:

- Сургалтын хөтөлбөрийг сургалтын менежер, мэргэжлийн багш нарын өнцгөөс судлан, сурагчдад олгох арга барилыг хичээл бүрээр тодорхойлон, хичээл хоорондын агуулгын залгамж холбоо, интеграцыг бүтэн жилийн циклээр боловсруулсан.
- Сурагчдад өгч буй олон төрлийн гэрийн даалгаврыг интеграц байдлаар өгөх боломжийг харж, сурагчдын ачааллыг бууруулж, тэдний ялгаатай хэрэгцээнд нийцүүлэн, сонголттой байдлаар боловсруулан суралцахуйг дэмжих зорилгоор туршин хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцсон.
- БСҮХ-ийн 159-р албан бичгээр ирүүлсэн зөвлөмжийг хэрэгжүүлэн, гэрийн даалгаварт шинэчлэлийг туршиж, үр дүнд хүрсэн.
- PISA олон улсын сурагчийн үнэлгээний даалгаврыг судлан суралцагч олж авсан мэдлэгээ амьдралд хэрхэн ашиглах чадвар, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх байдал болон даалгаврын тавилыг гэрийн даалгаврын интеграцад тусгасан.

НЭГ. Онолын үндэс

1.1 Интеграцад суурилсан суралцахуй (Integrative Learning) гэдэг нь суралцахуйн арга зүй бөгөөд сурагчид өөрсдийн мэдлэг, ур чадварыг нэгтгэн, олон талт асуудал, нөхцөл байдалд хэрэглэх боломжийг олгодог. Энэ арга зүй нь сурагчдад олон төрлийн мэдлэг, чадварыг бие биедээ холбох, тэдгээрийг нэгтгэн бодох, ойлгох чадварыг хөгжүүлэхэд туслах зорилготой. **Хичээлийн хувьд интеграцыг агуулгын ба арга зүйн гэж ангилдаг.**

1.2 Гэрийн даалгавар:

Гэрийн даалгавар нь сурагчдад анги, сургууль дээр олгогдсон, хичээлийн дараа гэртээ гүйцэтгэхээр заасан бие даалт юм (Д.Монхор, Суралцагчдын сурлагын амжилтыг үнэлэх арга зүй, 2018). Энэ нь сурагчдын мэдлэгийг бататгах, гүнзгийрүүлэх, хичээл дээр сурсан зүйлээ давтах, ойлголтоо сайжруулах зорилготой. Гэрийн даалгаврын хугацааг суралцагчийн нас, анги, түвшний болон судлагдахууны сургалтын хөтөлбөрийн зорилтоос хамааруулан ялгаатай байдлаар зааж өгөх нь зүйтэй. (БСҮХ. 159 тоот албан бичгийн хавсралт)

Хүснэгт 1. Гэрийн даалгаврын тохиромжтой хугацаа

Бага боловсрол	Бага ангийн эхлэл	I-II	20-30 минут
	Бага ангийн төгсгөл	III-Y	30-40 минут
Суурь боловсрол	Дунд ангийн эхлэл	YI-YII	50-60 минут
	Дунд ангийн төгсгөл	YIII-IX	60-70 минут
Бүрэн дунд боловсрол	Ахлах анги	X-XII	80-90 минут

СУДАЛГААНЫ ОБЪЕКТ: Сүхбаатар аймгийн ЕБ-ын 1-р сургуулийн 57 багш, НЕБ-ын 45-р сургуулийн 34 багш, 1-р сургуулийн 6-9-р ангийн 230 сурагч, 201 эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг гэрийн даалгаварт зарцуулах хугацаа болон ачааллыг илрүүлэх судалгаанд хамруулсан.

ХОЁР. Судалгаа, үр дүн

Зураг 1.

Гэрийн даалгаврын талаарх суурь судалгааг багш, сурагч, эцэг эхээс авч судалгааны үр дүнд анализ хийлээ.

2.1 Багш нараас авсан судалгааны дүгнэлт: Багш нар ачааллыг тооцоолж даалгавар өгдөг гэсэн боловч сурагчдын нэг өдрийн ачаалал их байгаа нь хариултаас харагдаж байна. Мөнинтеграцिलाхыг мэддэгч төдийлөн гэрийн даалгаварт тусгадаггүй. Иймд хичээл хоорондын холбоог судалж даалгаврыг интеграцчилж сургалтад ашигласнаар заах арга зүй сайжрах, хичээл хоорондын уялдаа сайжирч даалгаврын ачаалал буурах гэх мэт олон давуу талтай нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байлаа.

График 1.

График 2.

2.2 Дунд ангийн сурагчдаас авсан судалгаанд оролцогчдын 39% нь гэрийн даалгаврыг ангид үзсэнээ сэргээн санадаг, 26% нь бие даан суралцах чадвартай болдог, 24% нь багшийн заасныг бататгадаг ач холбогдолтой гэж үзсэн байна. Сурагчид өдөрт 5-аас дээш хичээлийн гэрийн даалгаврыг хийхэд их хугацаа зарцуулдаг, олон хичээлийн даалгавар хийхэд төвөгтэй байдаг, мөн гэрийн даалгаврын хэлбэрийн талаар асуухад бага хугацаанд хялбараар хийх, хичээл тус бүрээр биш нэг цогц байвал боломжийн гэж хариулсан нь ачааллыг бууруулах, интеграц гэрийн даалгавар бэлтгэж өгөх хэрэгцээ шаардлага байгааг харуулж байна.

2.3 Эцэг эх, асран хамгаалагчдаас авсан судалгаанаас дүгнэхэд багш нар ялгаатай байдлыг харзалзахгүй, нийтлэг, их хэмжээтэй даалгавар өгдөг нь хүүхэд хичээлдээ сонирхолгүй болж залхах, удаан цагаар суух нь цаашид эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үүснэ гэх мэтээр хариулсан байлаа.

ГУРАВ. Гэрийн даалгаврыг интеграцчилан бэлтгэж, туршсан байдал

3.1. IX ангийн хичээлийн гэрийн даалгаварт агуулгын интеграц хийж туршсан байдал

9-р ангид заадаг нийт хичээлийн сургалтын хөтөлбөрийг судалж, МХБ-ийн боломждоо тулгуурлсан Уран зохиол, хөгжим, эрүүл мэнд, биеийн тамир, дизайн технологи, иргэний ёс зүйн боловсрол, мэдээллийн технологи, математикийн хичээлд интеграц хийв.

2024 оны 09 дүгээр сараас 2025 оны 01 дүгээр сарын хугацаанд 9-р ангийн 5 бүлэгт сурагчдын ялгаатай түвшинд тохируулан интеграц гэрийн даалгаврыг туршин, ахицыг тооцож ажилласан ба гарааны үнэлгээг 9-р ангийн 187 сурагчаас авч, хамгийн өндөр оноотой 9б анги, хамгийн бага оноотой 9д ангийг сонгон интеграц гэрийн даалгавраа туршин хэрэгжүүллээ. Тус ангиудад интеграц гэрийн даалгаврыг 6 удаа туршиж, явцын үнэлгээг авахад туршилтын ангиуд дунджаар 17.2%-иар ахисан үзүүлэлттэй, бусад ангиуд 8.5%-иар ахисан байлаа.

Хүснэгт 2.

9 -Р АНГИЙН СУРАГЧДЫН ГАРААНЫ ҮНЭЛГЭЭ											9-Р АНГИЙН СУРАГЧДЫН БАРИАНЫ ҮНЭЛГЭЭ										
2024.09.16											2025.02.10										
№	Анги, бүлэг	Сурагчдын тоо	Монгол хэл	Түүх	Нийгмийн ухаан	Математик	Биолог	Мэдээллийн технологи	Хөгжим	дундаж	№	Анги, бүлэг	Сурагчдын тоо	Монгол хэл	Түүх	Нийгмийн ухаан	Математик	Биолог	Мэдээллийн технологи	Хөгжим	дундаж
1	9А	35	49	42	37	39	47	45	42	42.0	1	9А	35	51	45	43	55	62	54	61	50.8
2	9Б	33	57	47	51	30	65	49	51	47.9	2	9Б	33	70	56	68	77	71	66	61	62.8
3	9В	36	48	63	26	50	60	44	50	47.1	3	9В	36	55	57	61	52	57	63	54	54.4
4	9Г	40	55	39	42	39	40	43	46	43.0	4	9Г	40	55	53	50	48	58	60	56	52.5
5	9Д	31	41	44	29	39	37	48	53	40.3	5	9Д	31	71	67	65	60	57	61	66	59.8
6	Нийт	175	50	47	37	39.4	50	45.8	48	44.1	6	Нийт	175	60	55.6	57.4	58	61	61	60	56.0

Туршилт №1 9-р сард авсан сургуулийн гарааны үнэлгээний анализад үндэслэн гэрийн даалгаврыг сурагчдын ялгаатай байдлыг харгалзан үзэж, хөнгөн түвшин - сэргээн санах, ойлгох , дунд түвшин - хэрэглэх, задлан шинжлэх, ахисан түвшин - үнэлэх, бүтээх түвшний даалгавар бүхий дэвтэр боловсрууллаа. Интеграц даалгавар боловсруулахын өмнө судлагдахуун тус бүрийн сургалтын хөтөлбөр, суралцахуйн зорилтод агуулгын интеграц хэрхэн гарч болохыг дараах байдлаар судлав.

Хүснэгт 3. 9-р ангийн бүх судлагдахууны агуулга хоорондын интеграцыг судалсан байдал

Суралцахуйн удирдамжид тулгуурлан хичээл хоорондын агуулгын интеграц хийсэн байдал-(БСШУЯ, Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр, 2019)

Зураг 2.

Уран зохиолын хичээлийн гэрийн даалгавартай интеграцчилах боломжтой хичээлүүд						
9-р анги	Уран зохиол	Мэдээлэл зүй	Хөгжим	Биологи	Математик	Үндэсний бичиг
Суралцахуйн зорилт	9.1.a	9.4.a	9.1.a	9.3.6	9.3.6	9.1.a
Уран зохиолын хичээлийн гэрийн даалгавар интеграцчилах	"Гэсэрийн тууж"-ийг уншиж ойлгосноо бататгах тайлбарлах	Баримт бичиг боловсруулах технологийн хүрээнд "WORD" программ дээр "Гэсэрийн тууж"-ийн нүүр хуудас хийх.	"Гэсэр"-ийн тууж зохиолын агуулгыг хөгжмийн зэмсгээр хэрхэн илэрхийлэх	Үгийн утгыг тайлбарлаад тайлбараас нь цагаан эсийн биологийн ач холбогдлыг ойлгох	Процентын бодлогууд бодох	Дармалаар бичсэн эхний сударта унших

9-р ангийн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн багш нар өөрсдийн ордог хичээлийн хүрээнд агуулгын нийт 6 удаагийн интеграц хийн сурагчдаар гэрт нь ажиллуулж туршлаа.

Суралцахуйн удирдамжид тулгуурлан хичээл хоорондын агуулгын интеграц хийн ялгаатай түвшнийг харгалзан үзэж гэрийн даалгаврын дэвтэр боловсруулан туршилтын ангиуддаа хэрэгжүүлэв.

(БСШУЯ, Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр, 2019)

1.4. 9б, 9д ангиудаас ялгаатай түвшинд боловсруулсан даалгавраар явцын үнэлгээ авч, гарааны үнэлгээтэй харьцуулан ахицыг дараах байдлаар тооцож үзэхэд: Туршилтад хамрагдаж буй 9б, 9д ангийн гарааны үнэлгээг ялгаатай түвшинд боловсруулсан даалгаврын явцын үнэлгээтэй харьцуулахад сурагчид өөрсдийн түвшинд тохирсон даалгаврыг ажиллахад 8%-17%-иар ахисан үзүүлэлттэй ба суралцагч бүр ахисан байгаа нь нийтээрээ ижил даалгавар ажиллахаас илүү өөрийн түвшинд тохирсон даалгавар ажиллахад бодит үр дүнгээ өгч байгааг харуулж байна.

График 3.

Туршилт 2. 9-р сард авсан сургуулийн гарааны үнэлгээнд тулгуурлан гэрийн даалгаврыг сурагчдын ялгаатай байдлыг харгалзан үзэж цаг хугацааны хувьд тохирох агуулгаар нь интеграцчилж ажиллуулахад ачаалалд бага зэрэг эерэг өөрчлөлт гарсан. Тиймээс илүү их үр дүнд хүрэхийн тулд интеграц хоорондын уялдаа холбоог нарийвчлан суралцахуйг дэмжих, багш, сурагчдын ачааллыг бууруулах, цөөн даалгавраар сурагчдын хэд хэдэн чадварыг илрүүлэх үүднээс цахим болон цаасан хэлбэрийг хослуулан даалгаврыг дараах байдлаар сайжруулж туршив.

Зураг 3.

Уламжлалт аргаар өгсөн даалгаврыг дараах хичээлүүдээр 9-р ангийн 187 сурагчийн өдөрт зарцуулах даалгаврын хэмжээг тооцон нэгтгэвэл:

Интеграц гэрийн даалгаврыг хэрэгжүүлэхээс өмнө сурагчид хамгийн ихдээ 3-4 цагийг гэрийн даалгаварт зарцуулдаг байсан бол агуулгыг нэгтгэн, интеграцчилж өгсөн гэрийн даалгаварт нэг өдөрт дунджаар **30-45** минут зарцуулж байгааг тооцоолон гаргалаа. Үүнийг уламжлалт гэрийн даалгавартай харьцуулан үзвэл 1-2 дахин хугацаа багассан бөгөөд ачаалал буурсан, цаг хэмнэсэн, хичээл хоорондын уялдаа холбоог ойлгоход чиглэсэн үр дүнтэй арга байсан хэмээн сурагчдын сэтгэл ханамжийн судалгаанаас гарсан.

График 4. Даалгаварт зарцуулсан дундаж хугацаа

Хугацаа: Интеграц хоорондын уялдаа холбоог нарийвчлан боловсруулан сайжруулсан даалгаврын түүвэрт сонгогдсон 96, 9д ангийн 64 суралцагчийн нэг өдөрт зарцуулах хугацааг хүүхэд бүрээр тооцож дунджийг гаргахад 25 минут гарсан бөгөөд түвшинчилсэн даалгавартай харьцуулан үзэхэд 1 дахин буурсан харагдаж байна.

9-р ангийн мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн багш нарын боловсруулсан интеграц даалгавар нь сурагчдын даалгаварт зарцуулах хугацааг багасгасан, ачааллыг бууруулсан, хичээл хийх идэвх сонирхлыг нэмэгдүүлсэн нь туршилтын эцэст хийсэн сэтгэл ханамжийн судалгаагаар батлагдсан.

3.2. 9-р ангийн сургалтын хөтөлбөрийг бүтэн жилийн циклээр агуулгын интеграц хийх боломжууд, түүний үр дүн, ач холбогдол

Хүснэгт 4.

Багш суралцагчдад гарсан эерэг үр дүн:

Суралцагчид:	Багш нарт:
-Интеграцчилсан даалгаврыг ажилласнаар сурагч нэг даалгавраар олон талт мэдлэг болон чадварыг эзэмшиж байна. -Нэг удаагийн даалгавраар олон хичээлийн үнэлгээ авч байгаа нь суралцагчдад таалагдсан. -Даалгавар хийх хугацаа өмнө нь 40 минутаас 2 цаг байсан бол одоо 15-35 минут болж 68.8%-иар буурсан -Туршилтад сонгогдсон 96, 9д ангийн гарааны үнэлгээг сурагч бүрийн өөрийн түвшинд тохирсон интеграц даалгавар боловсруулан ажиллахад сурагч бүрийн гүйцэтгэл 5-17%-иар ахисан үзүүлэлттэй байна. -Түүвэрт сонгогдсон 96, 9д ангийн гарааны үнэлгээг эцсийн үнэлгээтэй харьцуулахад 17.2%-иар ахисан байна. -Өөрсдийн түвшинд тохирсон даалгавар, интеграц даалгаврыг хийснээр суралцагчдын даалгавар хийх хүсэл эрмэлзэлд ахиц гарсан. /Үүнийг даалгавар хийсэн бүртгэл болон сэтгэл ханамжийн судалгаагаар тодорхойлов. / -Цахим болон цаасан суурьтай гэрийн даалгаврыг сонголттой өгч байгаа нь сурагчдын хэрэгцээ шаардлагад нийцэж байна.	-Багш агуулгыг интеграцчилахдаа 2-3 судлагдахууны хичээлийг судалснаар мэдлэгээ дээшлүүлж, агуулгын уялдаа холбоог мэдэж авч байна. -Сургалтын хөтөлбөрөө судалснаар ээлжит хичээл үр дүнтэй болж байна. -Заах аргаа шинэчлэн сайжруулж бүтээлч байдлыг хөгжүүлж байна. -Зарим үнэлгээг нэгдсэн байдлаар үнэлж болохуйц байгаа нь багш нарын ажлын цагийг хэмнэсэн -Даалгавар боловсруулж байх явцдаа багшийн онолын мэдлэг, танин мэдэхүй, даалгавар боловсруулах арга зүй, ур чадвар зэрэгт ахиц гарч хөгжиж байна. -Багш нарын хамтын ажиллагаа нэмэгдэх, хамтран ажилласнаар ачаалал буурах боломжтой.

Дүгнэлт:

Энэхүү судалгааны ажлаар мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн багш нар хамтран сургалтын хөтөлбөр, суралцахуйн зорилт, гэрийн даалгаврын өнөөгийн байдлыг

судлан агуулга, сэдэв хоорондын уялдаа холбоог тодруулж, интеграцад суурилсан гэрийн даалгавар боловсруулан 9-р ангид туршин хэрэгжүүлж үр дүнг тооцлоо. Үүнд:

- ✓ Сургалтын хөтөлбөрөө судалж, сурагч олон төрлийн хичээл үздэг боловч тэдэнд олгох арга барил нь ижил болохыг гаргаж ирсэн.
 - ✓ Судлагдахуун бүрээр агуулгын интеграц хийсэн.
 - ✓ Багш, сурагч, эцэг эх, асран хамгаалагчаас суурь судалгаа авсан.
 - ✓ Интеграц даалгаврыг түвшинчилж, ялгаатай түвшний цахим болон цаасан суурьтай даалгаврыг сурагчдад сонголттой байдлаар боловсруулсан.
 - ✓ 9-р ангийн 5 бүлгийн 187 суралцагчаас гарааны үнэлгээ авч анализ хийж, цаашид хэрхэн ажиллахаа тодорхойлсон.
 - ✓ 9б, 9д ангиудад интеграц гэрийн даалгаврыг туршиж, засан сайжруулж ажилласан.
 - ✓ Явцын болон эцсийн үнэлгээг авч, анализ дүгнэлт хийсэн.
 - ✓ Суралцагчдаас сэтгэл ханамжийн судалгааг авч, цаашид хэрхэн ажиллах чиглэл авсан.
- Бусад багш нартаа түгээн дэлгэрүүлсэн.

ЕБС-ийн багш нар хичээлийн интеграцыг судалж сэдэв хоорондын уялдаа холбоог тодруулан даалгаврын сан бүрдүүлэх нь багш сурагчийн хамтын ажиллагаанд эерэг нөлөөг үзүүлэхээс гадна гэрийн даалгаврыг интеграцчилж олон талт мэдлэгийг өгөх нь нэг хичээлийн даалгаврыг хийхдээ бусад хичээлийн мэдлэгээ бататгах, сэргээн санах, хичээл хийх идэвх сонирхол нэмэгдэх, ачаалал буурч, хоцрогдол үүсэхгүй байх, эцэг эх, асран хамгаалагчдад нөлөөлж буй сөрөг нөлөөллийг багасгах зэрэг нь туршилтаас батлагдсан. Иймээс гэрийн даалгавар, сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлтэй холбогдуулж, интеграц гэрийн даалгаврыг туршин хэрэгжүүлснээр ээлжит хичээлийн үр өгөөж, сургалтын чанарт ахиц гарч, багшлахуй ба суралцахуйд нөлөөлөх бүрэн боломжтой.

Цаашид дэвшүүлэх санал

Сургуулийн түвшинд	- Багш нар мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр хамтран ажиллаж гэрийн даалгавар нь хичээлийн нэг хэсэг болохыг чухалчлан, интеграц хэлбэрээр гэрийн даалгаврыг боловсруулах - Гэрийн даалгаврыг интеграцчилах ажлыг сургуулийн бодлого, менежментэд оруулж, сургалтын хөтөлбөрөө хамтран судлах цагийг багш нарт гаргаж өгөн, гэрийн даалгаврын сантай болох
Орон нутгийн түвшинд	- Гэрийн даалгаврыг сонголттой, сонирхолтой, нэгдмэл, ялгаатай хэрэгцээнд нийцүүлэх байдлаар бэлтгэн өгч, сурагчдын бие даах чадвар, суралцахуйг дэмжих ажлыг сургууль бүр туршиж, уламжлалт гэрийн даалгавартаа шинэчлэл хийх
Улсын түвшинд	- Сургалтын хөтөлбөрт шинэчлэл хийхдээ хичээл, агуулга хоорондын уялдаа холбоог судалж, интеграц байдлаар заах боломжтой хичээлийг уялдуулж оруулж өгөх - Ахлах ангийн сонгоны хичээлийг интеграц байдлаар зааж турших ажлыг эхлүүлэх - Агуулгын давхардлыг арилгаж, хичээлийн тоонд анхаарч, сургалтын төлөвлөгөөнд интеграц хичээл заах цагийг тусгаж өгөх

Ном зүй:

“ХҮН БА БАЙГАЛЬ” ХИЧЭЭЛИЙН ЗАРИМ АГУУЛГЫГ STEAM СУРГАЛТТАЙ УЯЛДУУЛАН СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ ШИЙДЭЛ

Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын ерөнхий боловсролын 4-р сургууль.

С.Ууганбаяр¹, Д.Мөнхбаатар², Г.Энхмаа³, М.Баянбулаг⁴,

Г.Шинэжаргал⁵, Т. Хулан⁶, Б.Пүрэвдулам⁷, Э.Номин⁸

Багш

uuganbayar622@@gmail.com¹, munkhbaatar1115@gmail.com², emaa1109@gmail.com³
bulgaalag@gmail.com⁴, shinejargal77@gmail.com⁵, hulantomorchodor@gmail.com⁶, pvvjee.
btt@gmail.com⁷, nominenbold33@gmail.com⁸

“ӨНӨӨДРИЙН СУРАЛЦАГЧДАД ӨЧИГДРИЙН АРГА БАРИЛААР ХИЧЭЭЛ ЗААХ
НЬ ТЭДНИЙ МАРГААШИЙГ ХУЛГАЙЛЖ БУЙ ХЭРЭГ”

Философич, сэтгэл судлаач, Жон Дьюи

Хураангуй:

Дэлхий нийтээр Боловсролын байгууллагын чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх боломжийг судалгаа шинжилгээнд үндэслэн тасралтгүй эрэлхийлж байна. 2022 онд Олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн “OECD” байгууллагаас PISA буюу “Суралцагчдын сурлагын амжилт”-ын үнэлгээнд 81 улс хамрагдсан нь үүний нэг илрэл юм. PISA үнэлгээ нь суралцагчид суурь боловсрол эзэмших хүртэлх хугацаанд боловсролын байгууллагаар дамжуулан олж авсан мэдлэгээ амьдралд хэрхэн ашиглаж байгааг үнэлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа юм. Гэвч байгалийн ухааны үнэлгээгээр манай суралцагчдын байгаль, технологийн аливаа үзэгдлийг тайлбарлах, асуудлуудыг шийдэхэд шинжлэх ухаанч эрэл хайгуул хийх, өгөгдөл мэдээллийг тайлбарлах ур чадвар сул гэж дүгнэсэн. Иймд дотоод нөөцдөө тулгуурлан “Хүн ба байгаль” хичээлийн зарим агуулгыг STEAM сургалттай уялдуулснаар суралцагчдын суралцахуйг дэмжих нэгэн шийдлийг гарган тавилаа.

Түлхүүр үг: интеграц, суралцагч, сургалт, чадвар, гүйцэтгэл

Үндэслэл: Орчин үед хиймэл оюун ухаан AI болон робот технологи эрчимтэй хөгжиж, бидний амьдралд томоохон өөрчлөлтүүдийг авчирч байна. Олон улсын судалгаагаар ЕБС-д сурч байгаа суралцагчдын 65 хувийг урьд нь хэзээ ч байгаагүй шинэ ажлын байр угтах бөгөөд 2030 он гэхэд дэлхийн хөдөлмөрийн зах зээлийн үйл ажиллагааны 50% орчмыг хиймэл оюун ухаан, робот гүйцэтгэх төлөвтэй байна. Энэ нь боловсролын салбарт ихээр нөлөө үзүүлж шинжлэх ухаанд суурилсан судлагдахуун төвтэй сургалтын хэлбэрээс суралцагчдийн бүтээлч үйл ажиллагааг дэмжсэн судлагдахуун хоорондын агуулгын интеграцад тулгуурласан сургалтын хэлбэрт шилжих хэрэгцээ бий болж байна.

Хүснэгт 1 Суралцахуйн чиг хандлага¹

Уламжлалт хандлага	Орчин үеийн хандлага
Сургах хөтөлбөр (сонгох боломж бага)	Сургах хөтөлбөр (сонголттой)
Мэдлэгийг чухал гэж үздэг	Чадварыг чухал гэж үздэг
Цээжлэн сурдаг	Суралцагчид мэдлэгийг бүтээдэг
Салангид мэдлэг (уламжлалт хичээлүүд)	Интеграцчилсан мэдлэг
Суралцахуйн нэг л хэв загвар	Суралцахуйн олон хэв загвар ойлголт

¹ Оюунцэцэг, Н. (2023). “21 дүгээр зууны боловсрол насан туршийн суралцахуй”. Улаанбаатар. 243-р тал

2023-2024 оны хичээлийн жилээс эхлэн манай сургууль 5 жилийн стратеги төлөвлөлтөндөө “Байгалийн ухаан”-ны гүнзгийрүүлсэн сургалттай сургууль болох чиглэл гарган баталсан. Сургуулийн тогтмол ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан түвшин тогтоох шалгалт 1, 2-ын гүйцэтгэлээс харахад байгалийн ухааны хичээлүүд бусад судлагдахуунаас доогуур үнэлэгдсэн. Иймд суралцагчдын мэдлэг чадварын түвшинг давтлага, нэмэлт хичээлээр ахиулах бус ээлжит хичээлээр сурах үйлийг дэмжих боломжийг эрэлхийлсэн нь судалгааны ажлын үндэслэл болно.

Зорилго:

“Хүн ба байгаль” хичээлийн зарим агуулгыг STEAM сургалттай уялдуулан сурах үйлийг дэмжсэнээр суралцагчдад илэрч буй ахицыг тооцох

Дээрх зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

1. 2023-2024 оны хичээлийн жилд “Хүн ба байгаль” хичээлийн агуулгыг заахад, багш нарт тулгамдсан асуудлыг илрүүлэх
2. Хүн ба байгаль хичээлийн үр дүнг сайжруулах арга замыг судлах
3. 2024-2025 оны хичээлийн жилд “Хүн ба байгаль” хичээлээр суралцагчдад гарч буй өөрчлөлтөд дүн шинжилгээ хийж үр дүнг тооцох
4. Хүн ба байгалийн хичээлийн STEAM сургалтын уялдааг сайжруулах

Судалгаанд ашигласан арга:

Ажиглалт, асуулга, туршилтын аргыг ашиглаж мэдээлэл цуглуулан үр дүнг хяналтын бүлэгтэй харьцуулан IBM SPSS 27 программ ашиглан дүн шинжилгээ хийв.

Судалгааны таамаглал:

“Хүн ба байгаль” хичээлийн зарим агуулгыг STEAM сургалттай уялдуулснаар суралцагчдын бүтээлч сэтгэлгээ, асуудал шийдвэрлэх чадвар, багаар хамтран ажиллах, идэвхтэй суралцах чадваруудад эерэг өөрчлөлтүүд гарснаар сурлагын үр дүнг ахиулах боломжтой.

Судалгааны ажлын шинэлэг тал:

STEAM сургалт нь математик, шинжлэх ухаан, технологи, инженерчлэлийг хослуулан хөгжүүлэх зорилготой сургалтын хөтөлбөр боловч манай сургуулийн хувьд тусдаа судлагдахуун мэт хичээллэж байсан. “Хүн ба байгаль”, дунд ангийн байгалийн ухааны зарим агуулгуудыг STEAM сургалттай интеграц хийн сургалтад ашиглаж суралцагчдад илэрч буй ахиц өөрчлөлтүүдийг судалснаар шинэлэг гэж үзлээ.

Судлагдсан байдал:

Судлагдахуун хоорондын интеграцаар бий болсон хичээл STEAM хичээл юм. STEAM нь ердийн судлагдахуунаас ялгаатай, шинэ зуунд ажиллах өрсөлдөх чадвартай, математик ба шинжлэх ухааны суурьтай иргэнийг бий болгох хөдөлгөөн юм². “Насан туршийн суралцахуй” номд тэмдэглэсэн байна. Гэвч бага боловсролын “Хүн ба байгаль” хичээлийг STEAM сургалтын хөтөлбөртэй интеграц хийж суралцагчдын суралцахуйд гарсан үр дүнг тооцож танилцуулсан судалгааны ажил манай улсад хараахан хэвлэгдээгүй байна.

2 Оюунцэцэг, Н. (2023). “21 дүгээр зууны боловсрол. Насан туршийн суралцахуй”. 224-р тал

Онолын үндэс

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн 2019-2021 оны хооронд явуулсан “Монгол хүүхдийн цогц хөгжлийн оношилгооны суурь судалгаа”-г тодорхой насны үечлэлээр хүүхдийн танин мэдэхүй, нийгэмшихүй, бие бялдрын хөгжлийг бүрдлээр нь судалжээ. Үүнээс 6-10 насны хүүхдүүдийн танин мэдэхүйн чадварт анхаарал татсан нэг үзүүлэлт нь аливаа зүйлийн дотоод учир шалтгааныг олж, түүндээ дүн шинжилгээ хийх чадвар сул³ байгааг тогтоосон. 5-р ангид судалж буй Хүн ба байгаль хичээлээр суралцагчид төрөл бүрийн туршилт хийснээр шинэ мэдлэг бүтээхийн зэрэгцээ шинжлэх ухаанч арга барилд суралцана. 10-11 насны хүүхдийн суралцахуйг дээрх байдлаар чиглүүлж чадвал цаашид хими, биологи, физик, газар зүйн хичээлүүдийн суурь амжилттай тавигдана.

Судлаач Жон Дьюи Интеграцын онолдоо хичээлүүдийг салангид байдлаар заах нь хүүхдийн бодит амьдралын ойлголттой нийцдэггүй. Харин интеграц нь хичээлүүдийг хооронд нь уялдуулж сурагчдад амьдралын бүхэллэг байдлыг ойлгоход тусалдаг⁴ гэж үзсэн.

Судлагдахуун хоорондын интеграцаар бий болсон хичээл бол STEAM (science, technology, engineering, art, mathematic) хичээл юм. STEAM нь ердийн судлагдахуунаас ялгаатай, шинэ зуунд ажиллах өрсөлдөх чадвартай, математик ба шинжлэх ухааны суурьтай иргэнийг бий болгох хөдөлгөөн юм. STEAM нь сургалтын хөтөлбөрт өөр өөр судлагдахууныг тусгах тэдгээрийн залгамж холбоог шийдэх нэг арга зам юм.

Туршилт судалгаа, үр дүн

Хамрах хүрээ: Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын ерөнхий боловсролын IV сургуулийн бага боловсрол болон байгалийн ухааны багш нар, Хяналтын бүлгээр 5б, 5г ангийн 41 суралцагч, Туршилтын бүлгээр 5а, 5в ангийн 47 суралцагч хамрагдсан. Туршилтын үр дүнг тооцох зорилгоор хяналтын болон туршилтын бүлгээс ижил агуулгаар үнэлгээний даалгавар бэлтгэн, сорил авч гүйцэтгэлээр нь тооцон харьцуулалт хийлээ.

Хугацаа: Туршилт судалгаа 2023-2025 оны хичээлийн жилээс эхлэн 2 хичээлийн жилийн хугацаанд явагдсан.

Туршилтын зорилго: Судалгаагаар “Хүн ба байгаль” хичээлийн зарим агуулгыг STEAM сургалттай уялдуулан сургалтад ашигласнаар суралцагчдад илэрч буй үр дүнд тоон болон чанарын дүн шинжилгээ хийхэд чиглэв.

Практик үйл: Бид практик үйл ажиллагаагаа менежментийн VR-PDCA мөчлөгт тулгуурлан хэрэгжүүлсэн⁵. Үүнд:

1.Алсын хараа /Vision/ 2.Судлах /Research/ 3.Төлөвлөх /Plan/ 4.Хэрэгжүүлэх /Do/ 5.Үнэлэх шат /Check/ 6.Сайжруулах шат /Action/

VISION - алсын хараа: Сургуулийн 5 жилийн стратеги төлөвлөгөөнд байгалийн ухааны гүнзгийрүүлсэн сургалттай сургууль болох зорилтыг дэвшүүлсэн бөгөөд тус зорилтын хүрээнд байгалийн ухааны клубуудыг хичээллүүлж эхэлсэн. Түүнчлэн бага боловсролын “Хүн ба байгаль” хичээлээр суралцагчдын суралцахуйг дэмжих

3 Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн. (2023). Хүүхдийн цогц хөгжлийн оношилгоо

4 ССХШМТ. (2024). Сургуулийн менежментийн гарын авлага. 74-р тал

5 Сако Хидэказү, (2022). Сургуулийн менежмент. 38-р тал

нь тухайн зорилтод хүрэх хамгийн эхний чухал алхам гэж үзсэн.

RESEARCH- Судлах: “Шинжлэх ухаан инновацыг орон нутагт нутагшуулах аяны хүрээнд Сэлэнгэ аймгийн засаг даргын тамгын газар болон Боловсрол шинжлэх ухааны газраас хамтран 2024 оны 5 сарын 10-нд 21-р зууны зорилтот ур чадварыг хөгжүүлэх STEAM хөтөлбөрийн онцлог, ач холбогдол, давуу тал, байгалийн ухааны хичээлүүдтэй хослуулан ашигласан Олон улсын туршлагын талаарх үр дүнг танилцуулан багш нарыг чадавхжуулах сургалтад манай сургуулийн байгалийн ухааны багш нар хамрагдсан бөгөөд “Хүн ба байгаль” хичээлийн зарим агуулгыг STEAM сургалтын хөтөлбөртэй уялдуулснаар суралцагчдын суралцахуйг дэмжиж сургалтын чанарт ахиц гарна гэдгийг ойлгосон юм.

Төлөвлөх шат /PLAN/

1. “Хүн ба байгаль” хичээлийн сургалтын чанарыг сайжруулах арга замыг судалсан.
2. “Хүн ба байгаль” болон STEAM сургалтын агуулгын интеграц хийсэн.
3. “Хүн ба байгаль”, хичээлийг STEAM сургалттай уялдуулан нэгж хичээлийн төлөвлөгөөг гаргасан.
4. Туршилт судалгааны бэлэн байдлыг хангаж, туршилт хийх арга болон хугацааг товлосон.
5. Сургуулийн удирдлага, багш нарт туршилтын талаар мэдээлэл өгч, дэмжлэг авсан

Хэрэгжүүлэх шат /DO/ 2023-2024 оны хичээлийн жилд манай сургуулийн бага боловсролын 16 багшийг 4 баг болгож “Хүн ба байгаль” хичээлийн сургалтын чанарыг сайжруулах зорилгоор хүндэвтэр агуулгуудыг сонгож “Судалгаат хичээл” үйл ажиллагааг зохион байгуулсан. Судалгаат хичээлийн үр дүнд хамгийн өндөр оноотой байгаа 3-р багийн багш нарын хамтарсан баг судалгаат хичээлээ STEAM сургалттай уялдуулан заасан нь суралцагчдад багаар хамтран ажиллах, бусдаас суралцах, асуудлыг шийдвэрлэх, дүн шинжилгээ хийх, бүтээлч чадварыг хөгжүүлж суралцагчдын суралцахуйг дэмжиж байсан нь багш нарын ажиглалтаар харагдаж байна. Бага анги болон байгалийн ухааны хичээл зааж байгаа багш нар хамтран 5-р ангийн “Хүн ба байгаль” хичээлийн 15 цаг, 6-р ангийн “Физик” хичээлийн 12 цагийн хичээлүүдэд STEAM сургалттай уялдуулан заах хичээлийн агуулгыг интеграц хийх боломж байгааг судалсан.

Сургуулийн захиргаа болон байгалийн ухааны багш нартай хамтран хуралдаж “Хүн ба байгаль” хичээлийн STEAM сургалттай уялдуулан заахад шаардлагатай хэрэглэгдэхүүнийг сургуулийн нөхөн хангалтын зардалаас 14000000 /Арван дөрвөн сая/ төгрөгийн хэрэглэгдэхүүн авсан.

Үр дүнг тооцох шат /CHECK “Хүн ба байгаль” хичээлийн зарим хүндэвтэр агуулгыг STEAM сургалттай уялдуулж заасан үр дүнг нэгж хичээлийн үр дүнд анализ хийж үзвэл.

Зураг 3,4-өөс “Хүн ба байгаль” хичээлийн “Хөшүүрэг ба хялбар механизм” нэгж сэдвийн шалгалтын үр дүнг суралцагчдын түвшинг харвал хяналтын бүлэгт цахим хэрэглэгдэхүүн, зурагт үзүүлэн ашиглан заасан ангид дундаж гүйцэтгэл 49.7% -тай үнэлэгдэж 14 суралцагч V-VIII түвшиний дүн авсан байна. Харин Туршилтын бүлэгт STEAM сургалттай уялдуулан заасан ангид дундаж гүйцэтгэл 61.5% -тай үнэлэгдэж 29 суралцагч V-VIII түвшинтэй дүн авсан байгаа нь суралцагчдын сурлагын чанарт ахиц гарах боломжтой гэж үзэж байна.

“Хүн ба байгаль” хичээлийг STEAM сургалттай уялдуулснаар суралцагчид багаар ажиллах, асуудал шийдвэрлэх, бүтээлч логик сэтгэлгээ хөгжиж суралцагчдын суралцахуйг дэмжиж, сурлагад ахиц гарч байгаа эсэхэд IBM SPSS 27-ын Кронбах альфаг ашиглан Найдвартай байдлыг шинжлэн хамаарлыг тооцоолов.⁶

Зураг 9. Шалгалтын гүйцэтгэл болон ажлын хуудасны гүйцэтгэлийн найдвартай байдал

Зураг 9-өөс харахад хяналтын бүлэг ба туршилтын бүлгийн үнэлгээнд найдвартай байдлын шинжилгээ хийж үзэхэд туршилтын бүлгийн үнэлгээ нь $\alpha > 0.9$ маш сайн гэж үзнэ. Туршилтын бүлгийн үнэлгээнд шалгалт, ажлын хуудас, STEAM хэрэглэгдэхүүнийг ашигласан гүйцэтгэлүүдийн хоорондын найдвартай байдлыг шинжлэхэд ($\alpha = 0.905$) маш сайн хамааралтай байгаа нь Хүн ба байгалийн хичээлийг STEAM сургалттай уялдуулсан нь сургалтын чанарт эергээр нөлөөлж байна.

Зураг 10 Стандарт хазайлт

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Шалгалт_гүйцэтгэл_ТБ	6.43	1.229	47
Ажлын_хуудас_гүйцэтгэл_ТБ	6.53	1.231	47
STEAM_ТБ	6.70	.954	47

Зураг 10-аас харахад Шалгалт, ажлын хуудас, STEAM хэрэглэгдэхүүн ашигласан гүйцэтгэлүүдийн Стандарт хазайлт (Standard deviation), өгөгдлийн утгууд хоорондоо ойролцоо тархалт бага байгаа нь судалгааны ажлын найдвартай байдлыг илэрхийлж байна.

Зураг 11 Хоорондын хамаарал

Correlations				
		Шалгалт_гүйцэтгэл_ТБ	Ажлын_хуудас_гүйцэтгэл_ТБ	STEAM_ТБ
Шалгалт_гүйцэтгэл_ТБ	Pearson Correlation	1	.752**	.908**
	Sig. (2-tailed)		<.001	<.001
	N	47	47	47
Ажлын_хуудас_гүйцэтгэл_ТБ	Pearson Correlation	.752**	1	.675**
	Sig. (2-tailed)	<.001		<.001
	N	47	47	47
STEAM_ТБ	Pearson Correlation	.908**	.675**	1
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	
	N	47	47	47

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

6 Чимгээ, Б. Статистик шинжилгээ SPSS. (2024). Улаанбаатар. 31-р тал

Зураг 11-ээс харахад Шалгалт, Ажлын хуудас, STEAM хэрэглэгдэхүүн ашиглалтын гүйцэтгэлүүдийн хооронд маш хүчтэй эерэг хамааралтай ($r = 0.675-0.908$, $p < 0.001$) тул ажлын хуудасны гүйцэтгэл нь шалгалтын гүйцэтгэлд нөлөөлдөг байж болохыг харуулж байна. Мөн STEAM хэрэглэгдэхүүнийг сургалтад оновчтой сайн ашиглах нь ажлын хуудасны гүйцэтгэлд эергээр нөлөөлж байна. Эдгээр гурван хувьсагч нь хоорондоо статистикийн хувьд утга учиртай эерэг хамааралтай байна. Ялангуяа, STEAM чадварууд нь шалгалтын гүйцэтгэлд хамгийн хүчтэй эерэг нөлөөтэй ($r = 0.908$) байгааг харахад, STEAM боловсрол нь суралцагчдын сурлагын ахицад чухал ач холбогдолтой байж болохыг харуулж байна.

Сайжруулах шат /ACTION/

- Ахлах, дунд ангийн Байгалийн ухааны хичээлүүдийг STEAM сургалттай интеграц хийж хичээл, сургалтад ашиглах
- STEAM сургалтын хэрэглэгдэхүүний тоог нас насны онцлогт тохирсноор нэмэгдүүлэх
- Байгалийн ухааны хичээлүүдийг STEAM сургалттай уялдуулан заах зөвлөмж гарын авлага хийх

ТҮГЭЭН ДЭЛГЭРҮҮЛСЭН БАЙДАЛ

2024 онд Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 28, 20, Дархан уул аймгийн Оюуны ирээдүй цогцолбор сургууль, Нийслэлийн Ерөнхий боловсролын 34-р сургууль, Сэлэнгэ аймгийн Спорт сургуулийн нийт 62 багш, удирдлага, 120 суралцагчдад түгээн дэлгэрүүлсэн.

“SUPER SCIENCE-2024” улсын аваргад оролцож тэргүүн байр эзэлсэн суралцагчид сургуулийн 1-12-р ангийн 1096 суралцагчдад болон эцэг эх, асран хамгаалагчдад бүтээлээ танилцуулсан. (Science Fair) өдөрлөг.

2024 оны 10 сарын 28нд “STEAM DAY” өдөрлөгийг зохион байгуулж суралцагчид өөрсдийн хийсэн STEAM бүтээлээ сургуулийн суралцагчдад танилцуулсан.

Мандал 4-р сургуулийн цахим хуудаст “Хүн ба байгаль” хичээлийг STEAM сургалттай уялдуулан зааж буй туршлагаа контент хэлбэрээр байршуулсан.

Дүгнэлт:

“Хүн ба байгаль” хичээлийг заахад суралцагчдын суралцахуйг дэмжиж багаар хамтран ажиллах, мэдлэг бүтээх, асуудал шийдвэрлэх чадваруудыг эзэмшүүлэхэд асуудал тулгарч байсан нь ажиглагдав. STEAM сургалттай уялдуулснаар хичээл сургалтын үйл ажиллагааг явуулахад тулгарч буй асуудлыг багш нар хамтран шийдвэрлэж байгаа нь тогтоогдлоо.

STEAM сургалтыг “Хүн ба байгаль” хичээлтэй уялдуулснаар суралцагчид өөрийн биеэр туршилт гүйцэтгэсний үр дүнд бодит амьдралын асуудлыг шийдвэрлэх, танин мэдэхүйн чадварыг хөгжүүлж суралцахуйг дэмжих боломжтой нь ажиглагдаж байна.

“Хүн ба байгаль” хичээлийн зарим агуулгыг STEAM сургалттай уялдуулснаар суралцагчдын суралцахуйд дэмжлэг үзүүлж сурлагад ахиц гарч байгаа нь судалгаагаар илэрч байна.

Энэхүү судалгааны ажилд статистик шинжилгээ хийхэд хоорондоо сайн уялдаатай, нэг төрлийн үзүүлэлтийг хэмжиж байгаа нь батлагдаж байна.

Цаашид дэвшүүлж буй санаа:

Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлд Хүн ба байгаль хичээлийн хөшүүрэг ба хялбар механизм нэгжийг STEAM сургалттай уялдуулах боломжийг судлах

Цаашид тогтвортойгоор хэрэгжүүлэх, бусад ерөнхий боловсролын сургуулиудад түгээн дэлгэрүүлэх.

Ном зүй:

1. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол. Насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар.
2. БСШУЯ. (2022). Олон улсын PISA үнэлгээний тайлан.
3. Боловсролын багц хууль (2024).
4. Алсын хараа-2050.
5. Жон Дьюи. Туршлагаар дамжуулан суралцахуй.
6. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар
7. Ичинхорлоо, Ш. (2011). Сургалт - онол ба хэрэглээ. Улаанбаатар.
8. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар
9. ССХШМТ. (2024). Сургуулийн менежментийн гарын авлага.
10. Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн.(2023). Хүүхдийн цогц хөгжлийн оношилгоо
11. Тогтвортой хөгжлийн боловсролын олон улсын туршлагын эмхэтгэл-2023. Улаанбаатар
12. Тогтвортой хөгжлийн зорилго - 2030
13. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол. Насан туршийн суралцахуй I боть. Улаанбаатар.
14. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол. Насан туршийн суралцахуй II, III боть. Улаанбаатар.
15. Чимгээ, Б. (2024). Статистик шинжилгээ SPSS. Улаанбаатар.
16. Сүрэнчимэг, Д. (2019). Зөвлөх багшийн арга зүйн туршлага. Улаанбаатар
17. Пүрэвдорж, Ч. (2010) Багшлахуйн менежмент. Улаанбаатар.
18. Батхуяг, С.(2008).Сурган хүмүүжүүлэх зүйн үндэс. Улаанбаатар: Соёмбо принтинг.
19. Мягмар,О. (2012). Сэтгэл судлал. Улаанбаатар.
20. Содов, Ц. (2014). Боловсрол судлалын үндэс. Улаанбаатар.
21. Хичээлийн судалгааны нийгэмлэг. (2018). Хүүхдийн хөгжлийг дэмжсэн багшлах арга зүй сэдэвт онол практикийн бага хурлын эмхэтгэл. Улаанбаатар.
22. Мөнхцэцэг, Д. (2021). Хүүхдийн хөгжил ба сэтгэл зүйн зөвлөгөө. Улаанбаатар

СУДЛАГДАХУУНЫ ОНЦЛОГИЙГ ХАРГАЛЗАН ИНТЕГРАЦЧИЛАН ЗААХ БОЛОМЖ

/Физик, газар зүйн хичээлийн жишээн дээр/

Төв аймгийн Эрдэнэ сумын ЕБС.

Д.Байгалмаа, А.Хашгэрэл

Фикийн багш, bagshbaigali@gmail.com

Газар зүйн багш, A.Khashgerel0810@gmail.com

Оршил:

21-р зууны чадвар/ерөнхий чадвар Phenomenon-Based Learning /PhBL/ гэдэг нь сүүлийн үеийн ухагдахуун бөгөөд Финляндын сургуулиудад хэрэглэж эхлээд байна. Дагнасан хичээлийн нарийвчилсан мэдлэг, ухагдахуун эзэмшүүлэх бус харин хичээл, судлагдахууны залгамж холбоонд орших байгаль, нийгмийн үзэгдлийг сургалтын цөмд тавьж интеграцчилсан байдлаар мэдлэг, чадвар эзэмших арга зүй юм. Ялангуяа ерөнхий чадвар буюу 21-р зууны шинэ чадвар, чадамжуудыг энэхүү арга зүйгээр эзэмших боломжтой хэмээж буй. Phenomenon-Based Learning /PhBL/-Интеграцчилсан сургалт • Ю.К.Бабанский интеграцын тухай үзэл санаагаа “иж бүрэн хандах” /комплексный подход/ гэсэн зарчмаар илэрхийлж, түүнийгээ сурган хүмүүжүүлэх үйл явцад яаж хэрэгжүүлэх талаар өөрийн үзэл санаагаа дэвшүүлсэн байдаг.

Сэдвийн үндэслэл: Багшлах арга зүй хичээл хоорондын интеграцыг сургууль бүс салбарын түвшинд хэрэгжүүлэх талаар эрэл хайгуул хийж багшлахуй болон суралцахуй талаас судлах нь багш суралцагчдын хамтын ажиллагааг сайжруулахад оршино

Судлагдсан байдал: Хэл шинжлэлд хувьд интеграцын тухай ойлголт нь цоо шинэ зүйл биш. • 1920-1950-иад онд манай ахмад заах аргачид бага ангийн хэл бичиг, унших хичээлийн сургалтад оновчтой хэрэглэж байсан уламжлалтай. Манай сумын МБС-нь 2019 оноос хойш интеграц хичээлийг зохион байгуулж, салбарын түвшинд судласан байна.

Судалгааны ач холбогдол:

1. Интеграц хичээл буюу нэгдмэл хичээлийг зохион байгуулах нь багшийн заах арга, хамтын ажиллагааг сайжруулах
2. Сургуулийн хэмжээнд судлагдахууны агуулгын судалгааг гаргах, хөтөлбөртэй болох бөгөөд судлагдахууны агуулгын залгамж холбоог нягтруулах
3. Суралцагчдын хувьд шинэлэг аргаар шинэжлэх ухааны мэдлэгийг цогцоор нь нэмэгдүүлэх, цаг хэмнэх боломж нээгдэнэ
4. Хамтран ажиллах цогц чадамж (Collaboration competency):
 - Бусдаас суралцах чадвар;
 - Бусдын хэрэгцээ шаардлага, үзэл бодол, үйл хөдлөлийг ойлгож, хүндэтгэх чадвар (өөрийгөө бусдын оронд тавьж ойлгох чадвар);
 - Бусдыг ойлгож, харилцан хамааралтай байж, мэдрэмжтэй хандах
5. Хамтарсан суралцахуй:

- Хамтарсан мэдлэг бүтээх. Асуудал шийдвэрлэх суралцахуй
- Асуудал төвтэй мэдлэгийг бүтээх
- Бие даасан суралцахуй
- Шийдвэр гаргах чадварууд
- Багийн динамик Эргэцүүлэн бодох чадвар
- Асуудал шийдвэрлэх

Судалгааны зорилго: Интеграц хичээлүүдийг зохион байгуулсан талаарх судалгааг өөрийн сургууль болон ПТК-ийн жишээн дээр хийж үр дүнд гаргаж дүгнэлт хийх

Судалгааны зорилт:

- Физик болон Газар зүйн хичээлийг интеграцчилах сэдвийг судлах
- Интеграц хичээлийг зохион байгуулах
- Ажиглалт судалгааг өргөн хүрээнд хийх
- Судалгааны үр дүнг нэгтгэн дүгнэх, интеграц хичээлийн давуу болон сул талыг илэрүүлэх

Судалгааны арга: Асуулгын болон ажиглалтын аргыг хэрэглэн нэгтгэн дүгнэх. Сургуулийн хэмжээнд болон ПТК-н түвшинд явуулж буй үйл ажиллагааны интеграцын талаарх ойлголт мэдээлэл цуглуулсан

Үндсэн хэсэг: Багш бүр хичээлийг сонирхолтой болгохыг хичээдэг, хөтөлбөрийг нэгтгэх агуулга, түүнийг судлах арга зүй хэрэгтэй. Сурах сэдлийг бий болгох нэг хэрэгсэл бол интеграц хичээл юм. Хичээлийн нэгдсэн асуудлыг авч үзэхээс өмнө “интеграцчилал” гэсэн ойлголтын талаар авч үзэх хэрэгтэй болж байна. “Интеграц” гэдэг ойлголт нь аливаа хэсэгт бүхэлд нь нэгтгэхийг хэлдэг бөгөөд өмнө нь харилцан уялдаатай байх явцыг тодорхойлоход ашигладаг. “Интеграц гэдэг нь ялгах үйл явцтай зэрэгцэн тохиолддог шинжлэх ухааны нэгдмэл байдал, харилцаа холбооны үйл явц нь боловсролын чанарын шинэ түвшинд объект хоорондын холболтыг хэрэгжүүлэх өндөр хэлбэр юм” (Н.С. Сердюкова).

ҮГИЙН УТГА: Ямар нэгэн салбар, хэсгийн нэгдэл буюу цогц. • Интеграц (Латин хэлнээс интеграцо - “сэргээн босгох”, “нөхөн сэргээх”, “холболт”) - хэсгүүдийг бүхэлд нь нэгтгэх үйл явц.

- ✓ Вэбийн интеграцчилал гэдэг нь харилцан адилгүй хэсгүүд болон системийг нэг вэбэд суурилсан орчинд нэгтгэх явдал юм.
- ✓ Мэдээллийн интеграцчилал - янз бүрийн эх сурвалжаас өгөгдлийг нэгтгэх, хэрэглэгчдэд нэгдсэн хэлбэрээр мэдээллээр хангах.
- ✓ Нийгмийн интеграц нь харьцангуй бие даасан нийгмийн объектуудын хоорондох оновчтой холболтыг бий болгох үйл явц юм.
- ✓ Эдийн засгийн интеграцчилал гэдэг нь аж ахуйн нэгж, үйлдвэр, бүс нутаг, улс орнуудыг нэгтгэх, нэгтгэх үйл явц юм.
- ✓ Байгаль орчны интеграц нь хүний эдийн засгийн үйл ажиллагааны байгалийн орчинд үзүүлэх нөлөөтэй холбоотой хүрээлэн буй орчны асуудлуудын цогц шийдэл юм.

Интеграц нь хэд хэдэн утгатай байж болно.

- ✓ Суралцагчдын хувьд: Судалж буй объектын талаарх цогц ойлголтыг бий болгох явдал юм (энд интеграцыг суралцах зорилго гэж үздэг)

- ✓ Багшийн хувьд: Сэдэвчилсэн мэдлэгийг нэгтгэх нийтлэг платформыг хайж олох явдал юм (энд интеграц нь сургалтын хэрэгсэл юм)

Интеграцын үйл явц нь сэдэв доторх болон сэдэв хоорондын аль аль нь байж болох бөгөөд интеграцын өндөр ба бага зэрэг нь агуулгын сонголт, багшийн заах арга зүй технологид тодорхой нөлөөлдөг. Үүнд:

Салбар хоорондын уялдаа холбоо нь сургалт, хүмүүжлийн нэгдмэл байдлын нөхцөл болж, сурагчдыг мэдлэгээ өдөр тутмын амьдралд хэрэгжүүлэхэд түлхэц болно.

Интеграц хичээл бол үр бүтээлтэй сургалтыг зохион байгуулах нэг нөхцөл юм.

Нэгдүгээрт, агуулгыг системчилсэн нь танин мэдэхүйн үйл явцыг хөгжүүлэхэд хувь нэмэр оруулдаг, тухайлбал: судалж буй сэдвийн талаарх цогц үзэл бодлыг бий болгох.

Хоёрдугаарт, уламжлалт хичээлийг зохион байгуулахдаа объект хоорондын холболтыг ашиглах нь бусад хичээлээс зөвхөн эпизодик байдлаар оруулах боломжийг олгодог. Төвийн нэгдсэн хичээл дээр олон хэмжээст объектууд байдаг бөгөөд тэдгээрийн мөн чанарын тухай мэдээлэл нь янз бүрийн эрдэм шинжилгээний салбаруудад агуулагддаг.

Гуравдугаарт, нэгдсэн хичээл нь давхардал, давталтыг арилгах замаар ажлын цагаа илүү үр дүнтэй ашиглах, нэмэлт цаг хугацаа зарцуулахгүйгээр материалыг гүнзгийрүүлэн судлах боломжийг олгодог. Нэгдсэн хичээл дээр хоёр ба түүнээс дээш академик хичээлийн дидактикийн асуудлыг нэгэн зэрэг шийддэг.

СУРГАЛТЫН ТЕХНОЛОГИ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

- Сургах урлаг судлал буюу сургах, сурах арга ажилбар, эрэмбэ тогтолцоо
 - Судалж заалгаж буй бүхнээ хожим нь хэрэглэж чадахуйц хэмжээнд эзэмших боломж олгодог зүйл
 - Сургалтын материалыг мэдлэг болгон дамжуулах, өөрчлөн шинэчлэх, боловсруулах арга хэрэгслүүдийн цогц
 - Сургалтын явцад багшийн зүгээс техник эсвэл мэдээллийн хэрэгсэл ашиглан суралцагчдад нөлөөлөх арга замуудын тухай шинжлэх ухаан
 - Хүнийг хүн болгон төлөвшүүлэх өвөрмөц урлаг, танин мэдэхүйн үйлдлийг системчлэх загварчлал
 - Багшлах, суралцах, үнэлгээ өгөх үйл дэх технологийн хэрэглээ. (Компьютер дээр суурилсан сургалт, мультимедиа материалууд, суралцах явдлыг дэмжсэн сүлжээний болон харилцаа холбооны системүүдийг багтаана).
- Сургалтын технологийн 2 хандлага бий.

А. Багш төвтэй

- Бихевиоризмд суурилсан
- Гадны удирдлагатай
- Мэдлэг дамжуулах

Б. Суралцагч төвтэй

- Конструктивизмд суурилсан
- Өөрийн удирдлагатай
- Мэдлэгийг бүтээх. Хичээл бүрт өөрийн онцлогтой бууж хичээлийн технологи буй болно.

ХИЧЭЭЛИЙН ҮЕ ШАТУУД:

Хичээл: Тодорхой зорилготой, хоорондоо уялдаа холбоотой, үе шатуудтай

- Суралцахуйн сэтгэл судлал, сурган хүмүүжүүлэх ухаан зэрэг боловсролын онолд тулгуурлан суралцах үйлийг хамгийн оновчтой, гүйцэтгэх эрэмбэ, дэс дараалал
- Гол суралцах үйл: “бие дааж бүтээлчээр сэтгэх”, “хэрэгтэй мэдлэг, чадварыг олон эх үүсвэрээс эрж хайх”,
- Сэтгэхүйн системчлэх аргыг сурган хүмүүжүүлэх ухаанд нэвтрүүлэх (Т.Сакамото)
- Шаардлага: “өөрийн хэрэгцээг илэрхийлэх”, “судлах хичээлийнхээ хөтөлбөрийг өөрөө сонгох”, “өөрийн хурдаар сурах”, “нээлттэй, ардчилсан байх”, “сурах үйл ажиллагаа нь бие даасан байх”

Хичээлийн технологи бол боловсрол дахь 4 дахь хувьсгал (Д.Карнеги, 1976)

БИДНИЙ ЗААЖ БУЙ ХИЧЭЭЛҮҮД СУРАГЧДЫГ ҮНЭХЭЭР ИРЭЭДҮЙД БЭЛТГЭЖ ЧАДАЖ БАЙГАА БОЛОВ УУ?

Энэ бүхэн надад хэрэгтэй юу? Эсвэл эдгээр нь ирээдүйд хэрэг болох юм болов уу? Интеграц хичээл нь сэдвүүд эсвэл даалгаврын зорилго, агуулгаар нэгтгэдэг. (Crandall & Tucker, 1990, хуудас 187).

- Математик, нийгмийн ухаан - Англи хэл ба шинжлэх ухаан - Математик ба иргэний боловсрол - Англи хэл ба түүх - Байгалийн ухаан ба математик - Эрүүл мэнд ба хэл - Түүх ба Монгол хэл, уран зохиол
- нэгдсэн хичээлүүд нь сургалтын үйл явцад сэтгэл зүйн цоо шинэ уур амьсгалыг бүрдүүлж, багш, сурагчдын үйл ажиллагаанд шинэ нөхцөлийг бүрдүүлдэг.
- нэгдсэн хичээлийн бүтэц нь энгийн хичээлүүдээс дараах онцлог шинж чанаруудаар ялгаатай байдаг.

Интеграц хичээлд багшийн үүрэг нь хичээлийн зорилгоос хамааран өөр өөр байж болно: **ИНТЕГРАЦ ХИЧЭЭЛ:**

- Сурагчид баримт мэдээллийг таньж, хүлээн авах
 - ЮУГ? Сурагчид баримт мэдээллийг уялдаа холбоонд нь судалж, эмхлэн үзэл баримтлалаа бүтээх
 - ЯАЖ? Сурагчид үзэл баримтлалаа амьдралдаа хэрэглэн үнэт зүйлс бүтээх
- ХЭРХЭН АШИГЛАХ?**

Сургалтын нэгдсэн стратегийг төлөвлөхөд баримтлах зарчмууд

- Суралцагчийн хувь хүний чадваруудыг бүхэлд нь хөгжүүлэх нь сэдэв, агуулгаас илүү чухал юм.
- Урт хугацааны төлөвлөлт боловсруулж, өдөр тутмын үйл ажиллагаагаар түүндээ хүрэх олон дэд зорилгуудыг гарган үр дүнг тухай бүрт нь тооцох нь чухал.
- Сургалтын үйл ажиллагаа нь сурагчдын бодит асуудал, тэдний хэрэгцээ, сонирхолд нийцсэн өдөр тутмын амьдралтай нь холбоотой байх ёстой.
- Суралцахуй нь хамтын төлөвлөлт, хамтын ажил, хамтын үнэлгээгээр тодорхойлогдох ёстой.
- Багшлах үйл ажиллагаа нь ардчилсан журмын дагуу явагдах нь чухал
- Хувь хүний ялгаатай байдлыг олон янзын хувилбараар бүрэн хангагдахаар төлөвлөх
- Ангийн уур амьсгал зөвшөөрөгдөхүйц, аз жаргалтай байх ёстой.

Сэдэв/агуулгаа гурван төрлөөр нэгжилж болно.

- Субъектын нэгж - Сурах бичгийн бүлгүүд эсвэл сэдвүүдээр, ерөнхий ойлголт, зарчмуудын дагуу хуваарилан зохион байгуулдаг.
- Сонирхолд төвлөрсөн нэгж - Сурагчдын сонирхол, хэрэгцээ, зорилго эсвэл тэдгээрийн хослол дээр суурилах. Жишээ нь: Хэлний мэдлэгээ ахиулах, 21-р зууны чадвар /зөөлөн ур чадвар/-т суралцах –НУ, хэл, хүмүүнлэгийн хичээлүүд
- Интеграцын туршлагын нэгжүүд - Сурагчдын зан үйлийг өөрчилж, хувь хүний хувьд ахих боломж бүтээхүйц хамтарсан агуулга, арга зүйд чиглүүлдэг, онолоо туршилтаар батлах нэгж- БУ

Судлагдахууны онцлогтой арга жишээ:

- Байгалийн ухааны хичээлд “Орлон хуваалцах”- Суралцагч өөрийн хичээлүүдтэй холбоотой түүх туршлага, бусдын сурч эсвэл хийж буй байдлыг ажиглан суралцах арга.
- “Шинжлэх ухааны буудал”- Сурах үйл ажиллагааг дэмжих шинжлэх ухааныг заах зугаатай, хурдан бөгөөд сонирхолтой сурах арга.
- “Дүрд тоглох”- Хичээлийг урьдчилан тодорхойлсон нарийн нийлмэл, түвэгтэй, хийсвэр агуулгыг сонгож дүрээр тоглож харуулдаг арга
- “Шинжлэх ухааны бичвэр карт”- шинжлэх ухааны баримтуудыг хялбар, зохион байгуулалттайгаар хүргэх арга
- “Шинжлэх ухааны виртуал лаборатори” - Онлайнаар үнэ төлбөргүй байдаг олон тооны шинжлэх ухааны лабораторийг ашиглан суралцах

Түлхүүр үг: Интеграц, хичээлийн технологи, сургалтын технолог , судлагдахууны онцлог

Дүгнэлт:

Интеграц хичээл нь:

- ✓ Танин мэдэхүйн нэгдмэл ойлголтыг өгдөг.
- ✓ Нэгдсэн хичээл нь стандарт бус сэтгэл хөдөлгөм хичээлийн хэлбэр юм
- ✓ Уг хичээлд төрөл бүрийн сургалтын идэвхтэй аргыг ашиглах нь сурагчдыг анхаарлыг өндөр түвшинд байлгаж, тэднийг өөрсдийгөө илэрхийлэх боломжийг олгоно
- ✓ Янз бүрийн үйл ажиллагаанд шилжсэний улмаас сурагчдын хэт ачааллыг багасгаж, тайвшруулж танин мэдэхүйн сонирхлыг эрс нэмэгдүүлж тэдний төсөөлөл анхаарал, сэтэхүй ой тогтоолтыг хөгжүүлдэг үр дүнгүүд ажиглагдсан.
- ✓ Ерөнхий боловсролын сургалтад интеграц хичээлийг зохион байгуулах нь суралцагчдад янз бүрийн сэдвээр олж авсан мэдлэгээ цэгцэлж нэгдмэл байдлаар ойлголтыг олж авахад туслах юм.
- ✓ Интеграц хичээлүүд нь сурагч бүрийг танин мэдэхүйн идэвхтэй үйл явцад хамруулах боломжийг санал болгодог бөгөөд энэ үйл явц нь мэдлэгийг идэвхгүй эзэмших биш харин сурагч бүрийн танин мэдэхүйн идэвхтэй үйл ажиллагаа юм.
- ✓ Интеграц хичээлүүд нь орчин үеийн дэлхийн чухал чадвар болох харилцааны ур чадварыг илэрхийлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, сурган

хүмүүжүүлэх янз бүрийн асуудлыг шийдвэрлэхэд багш нар бие биетэйгээ болон сурагчидтай нягт уялдаатай хамтран ажиллах боломж юм.

Санал зөвлөмж:

1. Багш нар нэгдсэн хичээлийг зохион байгуулахдаа (янз бүрийн сэдвийг удирдан чиглүүлэх) үйл ажиллагааны нарийн уялдаа холбоо шаардагдана.
2. Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээр зохион байгуулах Жишээлбэл :
 - Бага ангид-Хүн байгаль-Байгалийн ухааны судлагдахуунтай үзүүлэн таниулах
 - Дунд ангид-Байгалийн ухааны судлагдахуун –Нийгмийн ухааны судлагдахуун туршилтат хичээл зохион байгуулах
3. Ахлах ангид – Нийгмийн ухааны судлагдахуун - Байгалийн ухааны судлагдахуун мэтгэлцээн, хэлэлцүүлэг, төсөл хөтөлбөр бичих гэх мэт
4. Интеграц хичээлийн хэлбэрээр хоёр ба түүнээс дээш сэдвээр хамгийн чухал асуудлыг тодруулах ерөнхий агуулгатай хичээлүүдийг явуулах нь зүйтэй.
5. Хэд хэдэн хичээлийн нэгдсэн хичээл дээр нэг нь тэргүүлэх хичээл байна. /МБС–ын хувьд мэргэжлийн хичээл байх/
6. Нэгдмэл агуулгаар хичээл заахаас өмнө хөтөлбөр, агуулга хоорондын нийцлийг судлах
7. Интеграц хичээлийн бэлтгэлийг хангахад хугацаа шаардагдах тул сайн төлөвлөх
8. Мэргэжлийн боловсролын шинэ хуулинд сургууль өөрөө сургалтын төлөвлөгөөгөө боловсруулан хэрэгжүүлэх тул сургууль хөтөлбөртөө тусгах боломжтой
9. Нэгдмэл агуулгын хичээлд сургалтын идэвхтэй хэд хэдэн аргыг нэгэн зэрэг хэрэглэх боломжтой
10. Бие биедээ шүүмжлэлтэй хандах хичээлийг сайжруулах нэг арга хэрэгсэл болгон ашиглаж болно.
11. Хичээл зааж буй багш нарын оролцоог жигд хангах

Ном зүй:

1. Батчулуун, Е. (2020). Газар зүйн боловсролын үндэс. Улаанбаатар.
2. Боловсролын хүрээлэн. (2021). Бүрэн дунд боловсролын физикийн хичээлийн арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар.
3. Боловсролын хүрээлэн. (2018). Багшийн ном-7 /Физик /
4. Боловсролын хүрээлэн. (2018). Багшийн ном-8 /Физик/
5. Боловсролын хүрээлэн. (2018). Багшийн ном -7 /Газар зүй /
6. Боловсролын хүрээлэн. (2018). Багшийн ном-8 /Газар зүй /
7. Батболд, Д. (2017). Багшилахад учир бий. Улаанбаатар.
8. Юранар, Ж. (2014). Эрдэм шинжилгээний бичиг, Улаанбаатар.
9. Цээпил, С. (2005). Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын арга зүй. Улаанбаатар.
10. (2007). Чанартай боловсрол хөгжлийн баталгаа. Улаанбаатар.
11. (2019). Мэргэжлийн боловсрол, сургалт эрх зүйн баримт бичгийн эмхэтгэл. Улаанбаатар.

Цахим эх сурвалж:

<http://www.google.mn>

<http://www.hivheel.mn>

ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН ДААЛГАВРААР ӨӨРИЙН УДИРДЛАГАТАЙ СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ ТУРШИЛТЫН ҮР ДҮН

Увс аймгийн Улаангом сумын Ерөнхий боловсролын 1 дүгээр сургууль.

Д.Азаяа

Биологийн багш, azzayadawaanyam@gmail.com

Хураангуй:

Мэдээлэл харилцаа холбооны технологийн хурдацтай хөгжил, дижитал шилжилттэй холбоотойгоор боловсролын тогтолцоо, сургалтын хэлбэр, суралцах арга барилд ихээхэн өөрчлөлт гарч, интернэт, цахим платформд суурилсан суралцахуйг зохион байгуулах боллоо. Иймд суралцагчдыг интеграцад суурилсан цахим даалгавраар өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжиж, сурлагын амжилтыг сайжруулах туршилтыг (Garrison, 2000) боловсруулсан SRL-(Col) Community of Inquiry загвараар туршилт, судалгааны үр дүнг тооцсон. Суралцагчдын өөрийн удирдлагатай суралцах үзүүлэлтийг Т-Тест шалгахад хоорондоо статистик ач холбогдолтой ялгаатай гарсан бөгөөд 4.8% ахисан үзүүлэлттэй. Харин сурлагын амжилтын үр дүнг Т-Тест шалгаж үзэхэд ялгаатай буюу статистик ач холбогдолтой 26.4%-аар өссөн. Мөн өөрийн удирдлагатай суралцахуйн 4 үе шат бүрийн хамааралд корреляцийн шинжилгээ хийж үзэхэд туршилтын өмнөх ба дараах сурлагын амжилттай шууд хүчтэй хамааралтай байна. Туршилт судалгааны үр дүнгийн үзүүлэлт, өгөгдлийн шинжилгээнд ач холбогдолтой байна.

Түлхүүр үг: Өөрийн удирдлагатай суралцахуй, интеграцад суурилсан цахим даалгавар, сурлагын амжилт,

Удиртгал:

XXI зуунд нийгэм, эдийн засаг, технологийн хөгжил эрчимтэй явагдаж байгаа бөгөөд хүний хөгжлийн чухал чадвар болох өөрийн удирдлагатайгаар бие даан суралцах, хичээлийн залгамж холбоо хамаарлыг нэгтгэн адил төстэй суралцахуйн зорилтын агуулгыг судлах, үнэлэх, цагийн менежментийг ухаалгаар зохицуулах, илүү хялбар, цогц бүрдэл бүхий суралцахуйг хөгжүүлэх нь өнөө цагийн чухал асуудлын нэг билээ.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2015 оны 7 дугаар сарын 10-ны өдрийн А/302 дугаар тушаалаар баталсан Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөрт дурдахдаа ... “2-р зорилтод Хүнлэг, хариуцлагатай, шударга, бие даасан зан төлөвийг хөгжүүлэх, 3-р зорилтод Сонирхлыг нь дэмжих, өөрийгөө илэрхийлэх, бие даан суралцах чадварыг хөгжүүлэх талаар дурдсан байдаг. Эрдэмтэн (Knowles, 1975) “... суралцах хэрэгцээгээ оношлох, зорилго болон суралцах нөөцийг тодорхойлох, сургалтын зохистой стратегийг сонгох, хэрэгжүүлэх, суралцах үйл явцыг үнэлэх зэрэгт бусдын тусламжтай эсвэл тусламжгүйгээр санаачилга гаргах үйл явцаар амжилттай суралцах боломжтой” гэсэн судалгааны үр дүнг гаргаж байжээ. Харин (Garrison, 2000) “ ... хувийн хариуцлага хүлээх, танин мэдэхүйн (өөрийгөө хянах) болон нөхцөл байдлын (өөрийгөө удирдах) үйл явцыг бий болгох, баталгаажуулах үйл явцыг хамтран хянах хүсэл эрмэлзэлтэй байх хандлага” гэж тодорхойлсон байдаг. Нийгмийн хөгжлийн явц талаас боловсролыг тогтвортой хөгжлийн үндэс хэмээн үзэж, үүнд нийгмийн хэрэгцээ шаардлагын хувьд бүтээлч сэтгэлгээтэй,

шийдвэр гаргах чадвартай, хариуцлагатай иргэн төлөвшүүлэх, харин хувь хүний талаас өөрийн амьдралын чанарыг тасралтгүй дээшлүүлэх арга ухаанд суралцсан иргэдийг бий болгох асуудлыг хамруулан ойлгодог. Иймээс өндөр хөгжилтэй улс орнуудын боловсролын бодлого нь хүмүүсийн нийтлэг асуудлыг шийдвэрлэх түүнд оролцох, бие даан шийдвэрлэх, мэдлэг, чадвар, хандлагатай, бүтээлч, хариуцлагатай, насан туршдаа суралцаж, өөрийгөө хөгжүүлэх чадвартай иргэн төлөвшүүлэхэд чиглэгддэг.

Энэхүү судалгааг интеграцад суурилсан даалгавраар өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих боломжийг туршсан нь шинэлэг тал бөгөөд эрдэмтдийн боловсруулсан судалгааны үр дүнг судалж илрүүлсэн нь өндөр ач холбогдолтой байна. Үүнд: Хүний мэдрэхүйн эрхтнүүдэд интеграц даалгавар ба сэдэлжилд хэрхэн нөлөө үзүүлж буйг тодорхойлсон үр дүн байдаг (Stevenson, 2013). Харин манай улсад дунд болон ахлах ангийн математикийн хөтөлбөрийн хүрээнд зохиогдсон сурах бичиг болон Сингапур улсын ахлах ангийн сурах бичгийн “Интеграл” бүлгийн даалгаврын харьцуулсан шинжилгээг хийсэн судалгааны үр дүн байна (Загдсүрэн, нар 2023).

Интеграцад суурилсан даалгавраар өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих боломжийг тодорхойлох судалгаа манай улсад ховор хийгдсэн, суралцагчдын өөрийн удирдлагатай суралцахуйн өнөөгийн бэлэн байдлыг тодорхойлох судалгааны үр дүнг, шинжлэхэд 3 бүлгийн 15 шалгуур үзүүлэлтээр 50.47% буюу хангалтгүй, үүнд: суралцагчдын зорилгоо тодорхойлох шалгуурт хангалтгүй буюу 32-41%, ажилдаа хариуцлагатай хандах шалгуурт 31%-тай буюу хангалтгүй үр дүнгүүд гарсан учраас туршилт судалгааг хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага бий болсон.

Иймд бид өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжиж, хөгжүүлэхийн тулд хичээл хоорондын интеграцад суурилсан даалгавар боловсруулан туршилт судалгааны ажлыг гүйцэтгэсэн.

Судалгааны зорилго: Интеграцад суурилсан даалгавраар суралцагчдын өөрийн удирдлагатай суралцахуйн чадвар, сурлагын амжилтын үр дүнг тооцох.

Судалгааны зорилт:

1. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг үнэлэх шалгуур боловсруулах
2. Интеграцад суурилсан даалгавар боловсруулан, шинжлэх
3. Туршилт судалгааны үр дүнгийн өөрийн удирдлагатай суралцахуйн үзүүлэлт, сурлагын амжилт хоорондын хамаарал, үр дүнг тооцох

Судалгааны хэсэг

Судалгааны арга:

- Тохиолдлын шинжилгээний арга (цахим даалгавар ажиллахад хэрхэн бодит нөхцөлд байгааг илрүүлэх)
- Социологийн асуулгын арга (шалгуур боловсруулсан)
- Туршилтын арга (интеграцад суурилсан даалгавраар туршилт хийсэн)
- Бодлогын баримт бичигт шинжилгээ хийх арга (шалгуурыг шинжлэн өөрийн удирдлагатай суралцахуйн өнөөгийн байдлыг судалж, ОУ-ЭШХ-д хэвлүүлсэн)
- Контент анализын арга (суралцахуйн зорилтыг агуулгаар нь нэгтгэж даалгавар боловсруулсан)

Судалгааны үр дүн:**Үр дүн-1**

Интеграцад суурилсан цахим даалгавар ажиллах бэлэн байдлыг тохиолдлыг шинжлэх аргаар судалж хэлэлцүүлэг хийхэд дараах үр дүнгүүд гарсан (Хүснэгт-3).

Хүснэгт-3. Тохиолдлын шинжилгээний үр дүн

Тохиолдол	Суралцагчдын тоо (N=95)	Хувь (%)
Цахим даалгавар нь ажиллахад заавар чухал байсан.	38	40%
Ойлгоогүй зүйлээ хаанаас судлах тухай мэдээлэл хэрэгтэй байна.	27	28%
Хэт их ачаалалтай үед цахимаар сурах хэцүү байна.	25	26%
Цахим даалгаврын интерактив байдлыг нэмэгдүүлэх	70	73%

Үр дүн-2

Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих туршилтыг бид дараах шалгуур үзүүлэлтээр үнэлж дүгнэсэн бөгөөд шалгуур үзүүлэлт үе шат хоорондын нийцтэй байдал найдвартай сайн гарсан (Хүснэгт-4). Мөн бид (Bylieva, et al, 2021) боловсруулсан шалгуур үзүүлэлтийг орчуулан хялбаршуулан энэхүү шалгуурыг боловсруулсан учир буцаан орчуулах арга ашиглан утга санааг бусад боловсролын салбарын эрдэмтэн судлаачдаар уншуулан хянан магадлагаа хийлгэсэн.

Хүснэгт-4. Туршилтыг үнэлэх шалгуурын найдвартай байдал

Туршилтын үе шат бүрийн шалгуур үзүүлэлт	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Хэрэгцээгээ тодорхойлох: - Даалгаврын гүйцэтгэлээ дахин хянаж, өөрийн гаргасан алдааг ойлгон түүнийг засахад анхаарч суралцдаг - Гаргасан алдаандаа үндэслэн цаашид суралцах хэрэгцээгээ олж хардаг - Шинэ зүйлд суралцахдаа тулгарч буй бэрхшээлийг илрүүлэн түүнийг даван туулах арга замыг эрэлхийлдэг	43.19	63.246	.803	.949
Төлөвлөх: - Цахим орчинд хүрэх үр дүндээ баримжаалан бие даан суралцах талаар эргэцүүлж, суралцах зорилгоо тодорхойлдог - Зорилгодоо хүрэхийн тулд ямар үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэх шаардлагатайг тунгаан бодож, нарийвчлан төлөвлөдөг. - Гүйцэтгэх даалгаврын төрөл, хэлбэр, хүндрэлийн зэргээс хамааран суралцах цагаа төлөвлөж, хэрэгжүүлэхэд анхаардаг	43.29	63.274	.756	.950
Гүйцэтгэх: - Тухайн асуудлыг шийдэхэд хэрэглэх хэд хэдэн арга барилыг тодорхойлдог. - Суралцах явцдаа амжилтад чиглүүлж төлөвлөн, гүйцэтгэлээ анхаарч эргэцүүлдэг.	43.35	64.830	.796	.949

- Даалгаврыг ажиллахаас өмнө материалыг өөрөө тогтмол уншиж, нэмэлтээр адил төстэй даалгавар ажилладаг.				
Үнэлэх: - Даалгавар гүйцэтгэсэн явц болон үр дүн, зорилгоо биелүүлдэг. - Суралцах үйл ажиллагаандаа хэрэглэсэн арга барилаа дараагийн үйл ажиллагаанд хэрэглэж чадах хэмжээнд эзэмшдэг. - Хийсэн даалгаврын гүйцэтгэлд өөрийн үнэлгээг үнэн бодит, шударгаар өгч өөрийнхөө алдааг засах төлөвлөгөөгөө хэрэгжүүлдэг.	43.29	62.596	.838	.948

Үр дүн-3

Интеграцад суурилсан даалгаврыг Биологи-Эрүүл мэндийн хичээлийн агуулгаар контент анализын арга ашиглан суралцахуйн зорилтын хүрээнд боловсруулсан (Хүснэгт-5) бөгөөд интеграцад суурилсан даалгавар нь бүтээлч сэтгэхүйг бие даан хөгжүүлэх нэг ба олон сонголтод, шийдэл олох, практик үйл дээр суурилсан даалгаврын хэлбэрүүдийг багтаасан, даалгаврын түвшний хувьд хөнгөн 25%, дунд 50%, хүнд 25% эзэлнэ.

Хүснэгт-5. Интеграцад суурилсан даалгавар (Биологи-Эрүүл мэнд хичээлийн агуулга)

№	Бүлэг сэдэв	Анг	Эрүүл мэнд (СЗ.КОД¹)	Агуулга	Бүлэг сэдэв	Анг	Биологи (СЗ.КОД¹)	Агуулга
д1	ЭМ-ХЭАОЭМ²	6	6.01a	Шүдний эрүүл ахуй	Б-АББАҮА⁴	7	Б7.2в.	Хоол боловсруулах эрхтэн тогтолцоо
д2	ЭМ-ХХ³		6.01в	Охидын бэлгийн ариун цэвэр	Б-АБҮХ⁵		Б7.3а.	Биений юмны мөчлөг
д3			6.02a	Хүнсний илчлэг тодорхойлох	Б-АББАҮА³	9	Б9.2г.	Хоол тэжээлийн шим бодис
д4	ЭМ-ХЭАОЭМ¹	7	7.01a	Бэлгийн бойжилт	Б-АБҮХ⁴	8	Б8.3б	Хүний нөхөн үржихүй
д5	ЭМ-ХХ²		7.02б	Гэр зөвлөмж	Б-АББАҮА³		Б8.2в.	Шим бодисын задрал нийлэгжил
д6	ЭМ-ХНҮБЭМ⁶		7.05б	Нөхөн үржихүй	Б-АБҮХ⁴		Б8.3б	Хүний нөхөн үржихүй

1 Суралцахуйн зорилтын код

2 Хувийн эрүүл ахуй ба орчны эрүүл мэнд

3 Хооллолт ба хөдөлгөөн

4 Амьд биеийн бүтэц амьдралын үйл ажиллагаа

5 Амьд биеийн үржил, хөгжил

6 Хүний нөхөн үржихүй ба бэлгийн эрүүл мэнд

д7	ЭМ-ХЭАОЭМ ¹	8	8.01в	Дархлаажуулалт	Б-АББАҮА ³	8	Б8.2ж.	Артери, вен, хялгасан судас
д8	ЭМ-ХЗ ⁷		8.04а	Амьсгал ба хоол боловсруулах эрхтэн	Б-АББАҮА ³	7-8	Б7.2г. Б8.2б.	Амьсгал ба хоол боловсруулах эрхтэнд хорт зуршил нөлөөлөх
д9	ЭМ-ХЭАОЭМ ¹	9	9.01в	Гоо сайхнаа хадгалах нь	Б-АББАҮА ³	9	Б9.2н.	Арьсны бүтцийг харьцуулах
д10	ЭМ-ХЗ ⁶		9.04а	Зүрх архи тамхинд сөрөг нөлөө үзүүлэх нь	Б-АББАҮА ³		Б9.2и.	Зүрхний титэм судас нарийсах өвчний шалтгаан

Даалгаврын шинжилгээ: Бидний судалгааны 10 бүлэг даалгаврын хүндрэлийн зэрэг нь 0.4-0.6 хооронд байгаа нь боломжийн сайн даалгаврын шинжийг үзүүлж байна. Интеграцад суурилсан цахим даалгавраар гарааны ба үр дүнгийн үнэлгээ боловсруулан суралцагчдаас авсан бөгөөд гарааны үнэлгээ 47.9 дундаж, үр дүнгийн үнэлгээ 74.3 дундаж гүйцэтгэлтэй үнэлэгдсэн. Үнэлгээний даалгаврын найдвартай байдал нь Кронбах α 0.99-0.96 буюу онц сайн найдвартай байна (Хүснэгт-6).

Хүснэгт-6. Даалгаврын гараа ба үр дүнгийн үнэлгээний найдвартай байдал

Reliability Statistics		Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items	Cronbach's Alpha	N of Items
.995	30	.965	30

Туршилтын явцад интеграцад суурилсан цахим даалгавар ажилласан анги тус бүрийн дундаж болон нийт дундаж үнэлгээ нь дараах байдлаар гарсан (Хүснэгт-7) бөгөөд суралцагчдын гарааны ба үр дүнгийн үнэлгээ хооронд 26.3%-ийн ахиц гарсан.

Хүснэгт-7. Туршилтын явцад интеграцад суурилсан цахим даалгаврын дундаж үзүүлэлт

Анги	Гарааны үнэлгээ	д1	д2	д3	д4	д5	д6	д7	д8	д9	д10	Үр дүнгийн үнэлгээ
Т-1	47.5	49.6	40.3	42.6	51.5	36.9	40.1	37	32.7	31.6	51.5	77.5
Т-2	55.6	42.1	57.1	39.5	46	37	37.8	31.8	33.2	38.6	46	69.6
Т-3	47.2	46.5	38.1	41.6	63.6	46	33.8	31	32.8	41.6	63.6	55
Нийлбэр дундаж	47.9	46.6	45.1	41.2	59.2	39.9	37.2	33.2	32.9	37.2	53.7	74.3

Үр дүн-4

Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн туршилтын өмнөх болон дараах үеийн дундаж дүнгүүдийн хооронд статистик ач холбогдол бүхий ялгаа байгааг Paired-t тестээр шалгаж үзэхэд ялгаатай гэсэн үр дүн гарсан байна. Өөрийн удирдлагатай

суралцах туршилтын өмнөх дүн 50,47 туршилтын дараах дундаж дүн 55,27 гарсан бөгөөд туршилтын үр дүнд 4.8%-иар ахисан үзүүлэлт байна (Хүснэгт-8).

Хүснэгт-8. Paired-T Test шинжилгээний хүснэгт (өөрийн удирдлагатай суралцахуйн үзүүлэлт)

Paired Samples Test									
		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Туршилтын өмнөх /өөрийн удирдлагатай/ - Туршилтын дараах /өөрийн удирдлагатай/	-4.802	4.149	.394	-5.582	-4.021	-12.19	95	.00

Өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих туршилтын сурлагын амжилтыг дүгнэж үзвэл суралцагчдын оноо туршилтын явцад нэмэгдсэн боловч, туршилтын дараа илүү өсөх хандлагатай байна. Итгэх интервал (-гэсэн утгатай) нь туршилтын дараах оноо үргэлж өмнөхөөсөө өндөр гарсан гэдгийг батлах бөгөөд туршилт үр дүнтэй байсан, онооны өсөлт зөвхөн санамсаргүй биш, бодитой үр дүнтэй байсныг илэрхийлнэ (Хүснэгт-9).

Хүснэгт-9. Paired-T Test шинжилгээний хүснэгт /Сурлагын амжилт/

Paired Samples Test									
Mean		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Туршилтын өмнөх дүн- Туршилтын явцын дүн	-11.313	8.797	.828	-12.953	-9.674	-13.670	95	.000
Pair 2	Туршилтын өмнөх дүн- туршилтын дараах дүн	-26.493	12.672	1.192	-28.855	-24.131	-22.225	95	.000
Pair 3	Туршилтын явцын дүн- туршилтын дараах дүн	-15.180	9.772	.919	-17.001	-13.358	-16.513	95	.000

Үр дүн-5

Бид өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих туршилтын үе шат бүрийг харьцуулан корреляцийн коэффициентийг тооцоход туршилт хийсний дараа өөрийгөө удирдан суралцах чадвар сайжирсан, өмнөх чадвартайгаа өндөр хамааралтай байгааг харуулж байна. Өөрийгөө удирдан суралцах чадварын дараах үе шатнууд (төлөвлөх, гүйцэтгэх, үнэлэх) нь хоорондоо эерэг хамааралтай. Энэ нь өөрийгөө удирдан суралцах чадвар шат дараатай хөгжиж байгаа гэсэн дүгнэлтэд хүргэж байна (Хүснэгт-10).

*Хүснэгт-10. Өөрийн удирдлагатай суралцах туршилтын үе шат хоорондын
корреляци хамаарлын хүснэгт*

Туршилтын дараах (өөрийн удирдлагатай)	Pearson Correlation	.740**	1	.819**	.803**	.641**
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.000	.000
	N	95	95	95	95	95
Туршилтын дараах төлөвлөх үе	Pearson Correlation	.572**	.819**	1	.591**	.589**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.000	.000
	N	95	95	95	95	95
Туршилтын дараах гүйцэтгэх үе	Pearson Correlation	.599**	.803**	.591**	1	.571**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.000
	N	95	95	95	95	95
Туршилтын дараах үнэлэх үе	Pearson Correlation	.447**	.641**	.589**	.571**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	
	N	95	95	95	95	95

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Дүгнэлт

Интеграцад суурилсан цахим даалгавраар өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих туршилт судалгааг хийхэд дараах үр дүн гарсан. Үүнд:

Өөрийн удирдлагатай шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулан туршилтын 4 үе шат хоорондын агуулга хэрхэн нийцтэй байгааг тодорхойлоход ($\alpha=0.95$) -ийн найдвартай байдал сайн байна. Интеграцад суурилсан цахим даалгаврыг контент анализын аргаар суурь боловсролын биологи, эрүүл мэндийн хичээлийн агуулгыг нэгтгэн боловсруулсан. Сайн даалгаврын шинжийг тодорхойлох р-утга 0.5 байдаг бөгөөд бид судалгаанд боловсруулсан даалгавар бүрийг шинжилж үзэхэд р-утга 0.4-0.6 хооронд буюу сайн даалгаврын шинжийг тодорхойлж байна.

Туршилт судалгааны явцад сурлагын чанар 26.3% ахисан, өөрийн удирдлагатай суралцахуйн үзүүлэлт 4.8% дээшилсэн үр дүнтэй байна. Өөрийн удирдлагатай суралцахуйн туршилтын өмнөх болон дараах 0.740 хүчтэй эерэг хамааралтай, туршилтын дараах үзүүлэлт төлөвлөх үе шаттай 0.819 хүчтэй эерэг хамааралтай, туршилтын дараах үзүүлэлт төлөвлөх үе хоорондоо 0.591 эерэг хамааралтай, туршилтын дараах үнэлэх үе шат 0.571 эерэг хамааралтай байна. Иймд өөрийгөө удирдан суралцах чадвар сайжирч, өмнөх чадвартайгаа өндөр хамааралтай гэсэн судалгааны үр дүн гарсан нь өөрийн удирдлагатай суралцах чадвар шат дараатай хөгжиж байна.

Интеграцад суурилсан цахим даалгавраар **өөрийн удирдлагатай суралцахуйг дэмжих боломж байгааг дээрх судалгааны статистик үр дүн баталж** байгаа бөгөөд хэрэгжүүлж болохуйц туршлага болохыг тэмдэглэе.

Ном зүй:

Монгол хэлээр

1. Батсайхан, Б., Дэлгэржав. М. (2016). Боловсрол судлалын ном зүй. Улаанбаатар.
2. БСШУЯ (2015). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар.
3. Дашдорж, Д. (2013). Математикийн сургалтын агуулгыг интеграцчилах замаар суралцагчдын геометрийн мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх. Диссертацийн ажил. Улаанбаатар.

4. Дүгэржав, Г. (2022). Оюутны өөрийн удирдлага зохицуулалттай сурахуйг дэмжих арга зүйн туршилт, үр дүн. Диссертацийн ажил. Улаанбаатар.
5. Загдсүрэн, Б. Амарзаяа, А., Навчаа, Ц. (2023). Сингапур ба Монгол улсын математикийн сурах бичгийн “Интеграл” бүлгийн даалгаврын харьцуулсан шинжилгээ. Нээлттэй боловсрол. Улаанбаатар.
6. Насантогтох, (2024). STEM боловсролыг интеграцчилах нь сургалтын зарим үр дүнг боловсронгуй болгох. МУБИС, магистрант, докторантын эрдэм шинжилгээний хурлын хураангуй. Улаанбаатар.
7. Мөнхдалай, З. (1992). Монголын физик газар зүй, математикийн хичээл хоорондын холбооны асуудал. Диссертацийн ажил. Улаанбаатар.
8. Лувсандорж, Ц. (2021). Боловсролын хэмжил зүй, Улаанбаатар. Х пресс.
9. Оюунцэцэг, Н. (2023). Насан туршийн боловсрол-1 боть. Улаанбаатар.

Англи хэлээр

1. Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental Psychology*, 25(5), 729–735.
2. Bylieva, D., Hong, J.-C., Lobatyuk, V., & Nam, T. (2021). Self-Regulation in E-Learning Environment. *Education Sciences*, 11(12), 785. <https://doi.org/10.3390/educsci11120785>
3. Corno, L., & Mandinach, E. B. (1983). The role of cognitive engagement in classroom learning and motivation. *Educational Psychologist*, 18, 88-108. doi:10.1080/00461528309529266
4. Garrison, R. (2000). Theoretical Challenges for Distance learning in the 21st Century: A Shift from Structural to Transactional Issues. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 1, No 1. <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/viewArticle/2/333>
5. Harris, K. R., Graham, S., Mason, L. H., & Saddler, B. (2002). Developing Self-Regulated Writers. *Theory Into Practice*, 41(2), 110–115. <http://www.jstor.org/stable/1477462>
6. Mischel, W., Ebbesen, E. B., & Raskoff Zeiss, A. (1972). Cognitive and attentional mechanisms in delay of gratification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 21(2), 204–218. <https://doi.org/10.1037/h0032198>
7. Knowles, M. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. Chicago, IL: Follett Publishing Company.
8. Stevenson, R.A., Wallace, M.T. (2013). Multisensory temporal integration: task and stimulus dependencies. *Exp Brain Res* 227, 249–261 <https://doi.org/10.1007/s00221-013-3507-3>
9. UNESCO. (2020), “World Teachers’ Day 2020 Teachers: Leading in crisis, reimagining the future”
10. Tomlinson, B. (2010). Principles for Effective Materials Development. In N. Harwood (Ed.), *English Language Teaching Materials: Theory and Practice* (pp. 80-108). Cambridge: Cambridge University Press.
11. Willis, J. (1996). *A Framework for Task-Based Learning*. Harlow: Longman. Pp. vi + 183.
12. Zimmerman, B. J., & Schunk, D. H. (2001). *Self-regulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum

БАЙГАЛИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛҮҮДИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ БОЛОМЖ

(7-р ангийн “Холимгийг ялгах арга” сэдэвт хичээлийн жишээн дээр)

Ховд аймгийн Жаргалант сумын ерөнхий боловсролын Прогресс сургууль
П.Отгонням¹, Н.Пүрэвсүрэн¹, Д.Дэлгэржаргал², Б.Уянга³, Х.Армангүл³, Э.Одгэрэл⁴,
Б.Эрдэнэбилэг⁴, Ц.Азцоож⁵, Б.Цагаанбилэг⁶, Н.Пүрэвсүрэн⁷, Х.Цэцэгсүрэн⁸,
¹Биологийн багш, ²Газарзүйн багш, ³Химийн багш, ⁴Физикийн багш,
⁵Газарзүйн багш, ⁶Эрүүл мэндийн багш, ⁷математикийн багш
otgonnyam.progress2020@gmail.com, delegdelgerjargal@gmail.com

НЭГ. Удиртгал

Үндэслэл:

1. Байгалийн ухааны сургалтын цөм хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр сурагчид YI-YII, VIII-IX ангид шинжлэх ухаанч арга барилд суралцаж, дараах чадварыг эзэмшинэ. Үүнд: Асуудал таамаглал дэвшүүлэх, ажиглалт, туршилт, шинжлэн судлах ажлыг төлөвлөх, баримт нотолгоо гаргах илэрхийлэх, баримт нотолгоо ба үр дүнг нягтлах тайлбарлах (Боловсрол, 2015, хууд. 58)

2. Ховд аймгийн ерөнхий боловсролын сургуулийн байгалийн ухааны 121 багш, 1245 сурагчдаас БУ-ны хичээлийн үр дүн, тулгамдаж буй бэрхшээл, шийдвэрлэх арга замыг эрэлхийлэх зорилгоор авсан судалгааны үр дүнгээс харахад багш нарын 73.4% нь туршилт хичээлийг танхимаар зохион байгуулдаг бол 34.2% нь багаар хамтран турших аргыг ашигладаг байна.

Багш туршилтат хичээлийг зохион байгуулахад тулгамдаж буй гол бэрхшээлүүд нь багаж хэрэглэгдэхүүний дутмаг байдал, лабораторийн бус танхим, сурагчдын тоо их байх зэргээс шалтгаалан сурагчдад шинжлэх ухаанч арга барил эзэмшүүлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна гэж үзсэн.

Сурагчдын судалгааны үр дүнгээс үзэхэд 91.7% нь лабораторийн бус танхимд хичээллэдэг, анги дүүргэлт их байгаа нь сурах үйлд нь сөргөөр нөлөөлдөг бөгөөд 76.4% нь хүүхэд бүр багаж ашиглан туршилт хийвэл бүтээлчээр суралцан хичээлийн үр дүн илүү сайжрах боломжтой гэж үзсэн.

3. Прогресс сургуулийн БУМХБ-ээс жил бүр Ховд аймгийн Жаргалант сумын ерөнхий боловсролын сургуулиудын дунд уламжлал болгон зохион байгуулж буй “БУ-ны хичээлийн сорил туршилтын багийн буухиа олимпиад”-ын туршилтат даалгаврын гүйцэтгэлийн сүүлийн хоёр жилийн үр дүнг хүснэгтээр харууллаа.

Хүснэгт 1. 2023- 2024 оны “ Сорил туршилтын багийн буухиа олимпиад”-ын туршилтат даалгаврын гүйцэтгэл

БУ-ны хичээлийн "Сорил туршилтын багийн буухиа олимпиад"-ын туршилтын даалгаврын үнэлгээ												
Анги	VI анги			VII анги			VIII анги			IX анги		
Он	Авах оноо	Авсан оноо	Хувь	Авах оноо	Авсан оноо	Хувь	Авах оноо	Авсан оноо	Хувь	Авах оноо	Авсан оноо	Хувь
2023	50	7.52	15%	50	6.1	12%	50	7.22	14%	50	7.72	15%
2024	50	15.08	30%	50	11.8	24%	50	24.6	49%	50	11.8	24%

Дээрх үр дүнгээс харахад БУ-ны туршилтат хичээлийн даалгаврын гүйцэтгэлийн хувь хангалтгүй байна.

Асуудал: Байгалийн ухааны туршилтат хичээлийн арга зүйг сайжруулах шаардлагатай байна.

Таамаглал: Байгалийн ухааны туршилтат хичээлийг интеграцчилан заавал илүү үр дүнтэй байх магадлалтай.

Зорилго: Суурь боловсролын газар зүй, хими, биологи, физикийн хичээлүүдийг интеграцчилсан хичээлийн хөтөлбөр боловсруулж, заан туршиж, үр дүнг тооцох / аль нэг ангийг сонгох/

Зорилт:

- ✓ Байгалийн ухааны хичээлийн интеграцын талаарх судлагдсан байдал, онол арга зүйг судлах
- ✓ Ховд аймгийн байгалийн ухааны багш нар интеграц хичээлийг хэрхэн зохион байгуулж буй байдлыг судлах
- ✓ Суурь боловсролын байгалийн ухааны хичээлүүдийн интеграцчилж болох суралцахуйн зорилтуудыг судлах
- ✓ Байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграцчилан заах ээлжит хичээлийн жишиг хөтөлбөрийг боловсруулах
- ✓ Интеграц хичээлийг туршин заах, туршилтын болон хяналтын ангийн үр дүнг харьцуулан тооцох

Судалгааны арга зүй:

Судалгаанд тоон болон чанарын судалгааны аргуудыг хослуулан ашигласан

1. Асуулга судалгаа
2. Анкет
2. Туршилт судалгаа
3. Ажиглалт
4. Тоон судалгаа

ХОЁР. Онол

1960-1970-аад оноос эхлэн интеграцад суурилсан сургалтын арга зүйн судалгаа хөгжиж эхэлсэн бөгөөд 1980-аад онд Жеймс Бизен (James Beane) “Curricular Integration” хэмээх онолоо дэвшүүлж, тэрээр сургуулийн хөтөлбөрийг сурагчдын туршлага, нийгмийн асуудалтай холбосон интеграцын загварыг боловсруулжээ.

Дрейкийн 2004 онд хэвлүүлсэн “Meeting Standards Through Integrated Curriculum” бүтээлд интеграцын гурван үндсэн хэлбэрийг дараах байдлаар тодорхойлжээ. (S. M. Drake & R. C. Burns, 2024)

- Мультидисциплинар интеграц - нэг сэдвийг хэд хэдэн хичээлээр судлах
- Интердисциплинар интеграц - хэд хэдэн хичээлийн нийтлэг ойлголт, арга барилыг нэгтгэх
- Трансдисциплинар интеграц - бодит амьдралын асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн, хичээлийн хязгаарыг давсан интеграц

Интеграцад суурилсан багшлахуй, суралцахуй гэдэг нь хичээлийн агуулгыг салангид биш, харилцан уялдаатай байдлаар заах, сурагчдын мэдлэг, чадварыг цогцоор нь хөгжүүлэх сургалтын арга юм. Энэ нь янз бүрийн хичээл, ойлголт, сэдэв хоорондын холбоо, уялдаа, зүй тогтлыг нээн илрүүлж, сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээ болон амьдралд хэрэглэгдэхүйц чадварыг хөгжүүлэхэд чиглэгддэг. Орчин үеийн боловсролын онолд интеграцчилсан сургалт нь сурагчдыг XXI зууны шаардлагад нийцсэн, цогц мэдлэг, чадвартай иргэн болгон төлөвшүүлэх үндсэн арга хэрэгсэл болж байна.

Финлянд, Сингапур, Япон, Өмнөд Солонгос зэрэг улсууд нь интеграцад суурилсан сургалтыг үндэсний хөтөлбөртөө амжилттай нэвтрүүлсэн. Финляндийн 2016 оны боловсролын хөтөлбөрийн шинэчлэлд “phenomenon-based learning” буюу үзэгдэлд суурилсан сургалтын арга зүйг нэвтрүүлсэн нь интеграцчилсан сургалтын нэг хэлбэр юм. Тус улсын сурагчид олон улсын PISA үнэлгээгээр дээгүүр амжилт үзүүлж байна.

Сингапурт мөн “Teach Less, Learn More” бодлого нэвтрүүлж, интеграцад суурилсан сургалтыг дэмжин, сурагчдын сэтгэлгээний чадварт илүүтэй анхаарсан нь тус улсын боловсролын системийг дэлхийд тэргүүлэх түвшинд хүргэхэд нөлөөлжээ.

Олон улсын хэмжээнд интеграцад суурилсан багшлахуйн судалгааны дараах үр дүнгүүд байна.

Хэрлих, Рубенстейн, Миллар нарын судалгаагаар интеграцад суурилсан сургалт нь сурагчдын сургуулийн амжилт, ирц, төгсөлтийн түвшинг нэмэгдүүлж, сахилга батыг сайжруулсан үр дүнтэй байжээ. (M. Herlihy, J. Kemple, T. J. Smit, N. Carney & T. Donohue, 2012)

Харрингтон ба бусад судлаачид нарын хийсэн мета-анализаар интеграцчилсан STEM хөтөлбөрүүд нь сурагчдын шинжлэх ухааны мэдлэг, судалгааны чадвар, сонирхлыг эрс сайжруулсныг тогтоожээ. (K. Harrington, T. Early, C. Matthews & T. Wilkinson, 2018)

Финн ба Циммерманны судалгаагаар интеграцад суурилсан сургалтын үеэр сурагчдын өөрийгөө удирдах, өөрийгөө үнэлэх чадвар илүү хөгждөг болохыг тогтоосон. (Finn & Zimmerman, 2012)

Б. Шинээ (2018) “Байгалийн ухааны хичээлүүдийн агуулгын интеграц” судалгаандаа Монгол Улсын сургуулиудын байгалийн ухааны хичээлийн агуулгын уялдаа холбоо сул, давхардал ихтэй байгааг тогтоож, интеграцын загварыг санал болгосон.

П.Баярмаа (2021) “Тогтвортой хөгжлийн боловсролд интеграцын аргыг ашиглах нь” судалгаагаар интеграцад суурилсан сургалт нь сурагчдын экологийн мэдлэг, байгаль хамгаалах хандлага, тогтвортой хөгжлийн зарчмыг ойлгох чадварыг мэдэгдэхүйц сайжруулсныг тогтоосон.

Д.Баасанжав, Б.Цогзолмаа (Баярмаа, 2021) нарын “Байгалийн ухааны хичээлүүд дэх интеграц” судалгаагаар лабораторийн туршилтын хэрэгслийн хязгаарлагдмал байдал, сургалтын орчны бэлэн бус байдал нь интеграцад суурилсан сургалтыг хэрэгжүүлэхэд тулгарч буй гол бэрхшээлүүд болохыг тогтоосон.

Монголын багш нарын холбооноос 2019-2022 онд “Интеграцад суурилсан сургалтын шилдэг туршлага” төслийг хэрэгжүүлж, 18 аймаг, 9 дүүргийн 300 гаруй багшийн туршлагыг судлан нэгтгэсэн байна. Тэдгээрээс 57% нь байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграцчилан заасан туршлагатай ч, 63% нь цаг хугацаа, сургалтын хэрэгсэл, мэргэжил арга зүйн дэмжлэг дутмаг байгааг онцолжээ.

2021-2022 оны хичээлийн жилд БШУЯ, ЮНЕСКО-гийн дэмжлэгтэйгээр 25 сургуульд “Байгалийн ухааны интеграцчилсан сургалт” туршилт хийсэн бөгөөд үр дүнд нь сурагчдын шинжлэх ухааны мэдлэг 18%-аар, асуудал шийдвэрлэх чадвар 23%-иар, суралцах идэвх 37%-аар өссөн үр дүн гарчээ.

Эдгээр судалгаа, бүтээлүүд, тоо баримтаас харахад байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграцчилж заах нь үр дүнтэй байгаа нь харагдаж байгаа тул

Прогресс сургуулийн БУ-ы багш нар хамтран боломжуудыг судлан туршиж үр дүнг тооцон ажиллаа.

ГУРАВ. Туршилт, үр дүн

3.1. Ховд аймгийн байгалийн ухааны багш нар интеграц хичээлийг хэрхэн зохион байгуулж буй байдлыг судлах

Ховд аймгийн ерөнхий боловсролын байгалийн ухааны багш нараас интеграц хичээлийн талаарх тандалт судалгааг авлаа. Судалгааны үр дүнд багш нарын 77,7% интеграц хичээл зохион байгуулдаггүй, 22.3% хичээлийн жилийн туршид 1-2 удаа интеграц хичээл зохион байгуулдаг байна. Багш нарын 81% нь байгалийн ухааны 4 хичээлийг зэрэг интеграцчилахаас илүү 2 хичээлийг интеграцчилах боломжтой гэж үзсэн.

Интеграц хичээлийн давуу талыг үнэлэхдээ:

- Байгалийн ухааны мэдлэгийг нэгдмэлээр авна
- Нэгтгэн дүгнэх чадвар нэмэгдэнэ
- Бие биеэсээ суралцан, хичээлийн идэвх оролцоо сайжирна
- Багш нар хамтран суралцаж, онол арга зүйн чадвар дээшилнэ гэсэн санааг хамгийн олон давтамжтайгаар илэрхийлжээ.

Харин интеграц хичээлийн сул талыг:

- Хичээлийн бэлтгэлд цаг хугацаа их шаардана
- Багш нарын мэдлэг зарим тал дээр дутдаг
- Хөтөлбөр хоорондын уялдаа холбоо бага зэрэг хариултыг өгчээ.

Интеграц хичээлийн үр дүнг сайжруулах боломжийг харахдаа:

- Интеграц хичээлүүдийн агуулгыг тодорхой төлөвлөж, хөтөлбөрөө сайжруулах
- Багш нарын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх, МХБ-ээр хамтран ажиллах, тэрхүү боломжийг сургуулиас гаргаж өгөх
- Туршлага судлах, арга зүйгээ сайжруулах гэж багш нар үзсэн байна.

3.2. Суурь боловсролын байгалийн ухааны хичээлүүдийн интеграцчилж болох суралцахуйн зорилтуудыг судлах

Дараах хүснэгтэд суурь боловсролын интеграцчилах боломжтой туршилтат хичээлийн суралцахуйн зорилтын хөндлөн холбоосыг гаргаж үзүүлээ.

Хүснэгт 2. Суурь боловсролын интеграцчилах боломжит байгалийн ухааны туршилтат хичээлийн суралцахуйн зорилтууд

Анги	6-р анги			7-р анги			8-р анги		9-р анги	
Интеграц-чилж болох хичээлийн нэр	Хими, биологи	Биологи, физик	хими, физик	Хими, физик, биологи, газар зүй	Биологи, физик	Газар зүй, физик	Хими, газар зүй	Газар зүй, физик	биологи, хими	Хими, физик
Хичээлийн тоо	2	1	1	1	1	2	3	1	1	2
Суралцахуйн зорилт	Б.6.2ж. Х6.4а.	Б.6. 2г. Ф.6.3в.	Х.6.1а. Ф.6.1а	Г3.7.4л Ф.7.2а. Б.7.1в. Х.7.1г.	Б.7.2е Ф.7.1г	Г3.7.4в Ф.7.1з. Г3.7.1а Ф.7.4а.	Х.8.3а Г3.8.4ж Г3.8.4ж Х.8.6а,б	Ф.8.1д. Г3.8.4д	Б.9.2ж Х.9.8б	Х.9.1а Ф.9.1б Х.9.1а Ф.9.1ж,з
	Б.6.3б. Х.6.3б.									

3.3. Байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграцчилан заах ээлжит хичээлийн жишиг хөтөлбөрийг боловсруулах

Дээрх зорилтын хүрээнд 7-р ангид “Холимгийг ялгах арга” сэдэвт ээлжит хичээлийн хөтөлбөрийг суралцахуйн дараах зорилтуудыг интеграцчилан боловсрууллаа.

Хичээлийн сэдэв	Интеграцчилсан суралцахуйн зорилтууд
“Холимгийг ялгах арга” 7-р анги	X.7.2.1.2 Бодисын физик шинж чанарт үндэслэн тохирох аргаар холимгоос ялгаж цэвэрлэж чаддаг байна
	Б7.1в. Гэрлийн микроскоп ашиглан нэг эстний бүтцийг ажиглах, нэг эстэн, вирус ялгаатай амьд бие болохыг тайлбарлах
	Ф7.2а. Тогтмол соронзны туйлуудын зайнаас харилцан үйлчлэх үйлчлэлийг илэрхийлэх
	Г37.4л. Гол мөрөн, нуур, мөслөг зэрэг усны бусад төрлүүдийн тархалт ба хүмүүсийн амьдралд нөлөөлж буйг жишээгээр тайлбарлах

Хичээлийн сэдэлжүүлэлт болон гэрийн даалгавар хэсгийг Японы нэрт зохиолч Кавабата Ясүнаригийн **“Ангийн даргын мөрдлөг”** өгүүллэгийг ашигласан нь сурагчдыг идэвхжүүлсэн арга зүй байсан. Хөтөлбөрийг 4 удаа сайжруулсан.

3.4. Интеграц хичээлийг туршин заах, туршилтын болон хяналтын ангийн үр дүнг харьцуулан тооцох

Хамтран боловсруулсан байгалийн ухааны интеграц хичээлийн жишиг хөтөлбөрөөр 7-р ангид “Холимгийг ялгах арга” сэдэвт 80 минутын ээлжит хичээлийг зохион байгуулахаар болж хичээлийн өмнө оношлох үнэлгээг 7а,б,в,г бүлгүүдээс авч шалгалтын үр дүнд үндэслэн “ХЯНАЛТЫН” ба “ТУРШИЛТЫН I, II” бүлгийг үүсгэсэн. Туршилтын бүлгийг сонгохдоо оношлох үнэлгээнд ангийн дундаж гүйцэтгэл хамгийн бага байсан 7а, 7б болон 7в бүлгүүдийг сонголоо. /Оношлох болон үр дүнгийн үнэлгээний шалгалтын анализыг хавсралт 4, зураг 4.1- 4.4 с үзнэ үү./ Туршилтын бүлгийн хичээл зохион байгуулалтыг хүүхдийн тоо ялгаатай байхаар анги нийтээр болон дэд бүлэг үүсгэн зохион байгуулсан.

Хүснэгт 3. Туршилтын болон хяналтын бүлгийн хичээл зохион байгуулалт

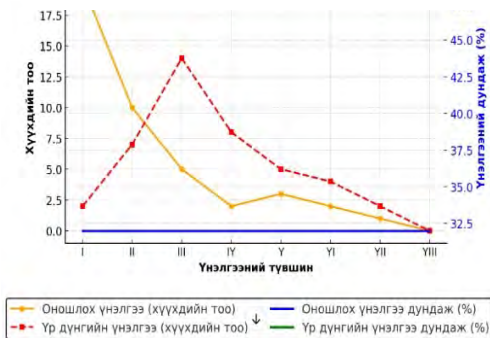
Анги	Хүүхдийн тоо	Хяналтын бүлэг	Туршилтын бүлэг	Чиглүүлсэн багш
7а-1	20		Дэд бүлгээр	Х. Армангүл- Химийн багш
7а-2	21		Дэд бүлгээр	Ц. Азцоож- Газар зүйн багш
7б	43		Анги нийтээр	Х. Цэцэгсүрэн- Биологийн багш
7в	42		Анги нийтээр	П. Отгонням- Биологийн багш
7г	32	Анги нийтээр		Байгалийн ухааны багш нар

Дээрх зохион байгуулалтаар хичээлийг чиглүүлж, үр дүнг тооцон хүснэгтээр илэрхийлбэл:

Хүснэгт 4. Туршилтын ба хяналтын бүлгийн оношлох болон үр дүнгийн үнэлгээний харьцуулалт

Анги	7А /туршилтын бүлэг/		7Б /туршилтын бүлэг/		7В /туршилтын бүлэг/		7Г /Хяналтын бүлэг/	
Үнэлгээ	Оношлох /гараа/	Үр дүнгийн /бариа/	Оношлох /гараа/	Үр дүнгийн /бариа/	Оношлох /гараа/	Үр дүнгийн /бариа/	Оношлох /гараа/	Үр дүнгийн /бариа/
I	20	2	8	3	5	5	2	1
II	10	7	10	7	14	14	6	3
III	5	14	14	13	6	5	8	11
IV	2	8	6	11	9	7	8	10
V	3	5	4	6	4	5	4	5
VI	2	4	1	2	4	3	1	1
VII	1	2	0	1	0	3	1	1
VIII	0	0	0	0	0	0	0	1
Дундаж	32%	48.80%	39.90%	46.70%	42.30%	44.30%	46.60%	50.80%

Зураг 1. 7а ангийн оношлох ба үр дүнгийн үнэлгээний харьцуулалт

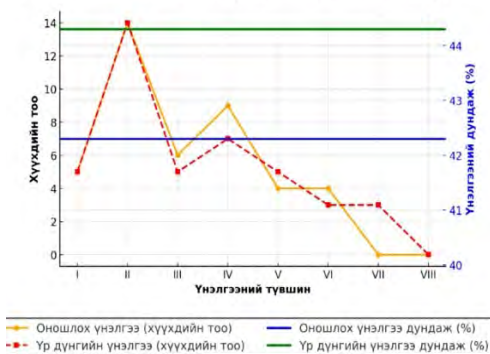

Зураг 2. 7б ангийн оношлох ба үр дүнгийн үнэлгээний харьцуулалт

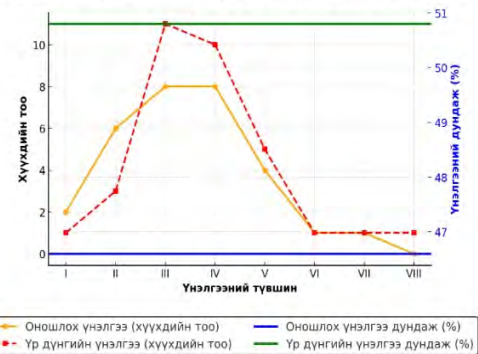

Графикаар илэрхийлбэл:

7В ангийн оношлох үнэлгээ ба үр дүнгийн үнэлгээний харьцуулалт

7Г ангийн оношлох үнэлгээ ба үр дүнгийн үнэлгээний харьцуулалт

Туршилтыг дүгнэвэл:

7а ангийг дэд бүлэг үүсгэн хүүхдийн тоо цөөн байхаар интеграц хичээлийг зохион байгуулахад үр дүн 16.8%-аар өссөн бол 7б, 7в ангиудыг олон хүүхэдтэй байх хувилбараар буюу анги нийтээр нь интеграц хичээлийг зохион байгуулахад 7б-6.8%-аар, 7в- 2%-аар ангийн дундаж гүйцэтгэлийн үр дүн ахисан байна.

Харин хяналтын бүлэг болох 7г ангид хичээлийг интеграц бус салангид байдлаар зохион байгуулахад үр дүн 4.2%- аар ахисан үзүүлэлт харагдаж байна.

Анхаарал татсан асуудал:

7б, 7в ангиуд туршилтын бүлэг хэрнээ 7г буюу хяналтын бүлгийн үр дүнгээс хол илүү ялгарахгүй байгаагийн шалтгаан юу байв! Энэ асуудлаар бид хэлэлцүүлэг зохион байгуулаад дараах дүгнэлтэд хүрлээ.

- Хүүхдийн тоо, багаж хэрэглэгдэхүүний хүртээмж нь туршилтат хичээлийн үр дүнд шууд нөлөөтэй байгааг харж болно.
- 7б болон 7в ангиудад интеграц хичээлийг хэдий зохион байгуулсан ч хүүхдийн тоо олон байгаагаас үүдэлтэй багаж хэрэглэгдэхүүний хүртээмж хангалттай бус байсан.
- 7г анги хэдий хяналтын анги ч суурь чадамж сайтай хүүхэд олонтой математик анли хэлний гүнзгийрүүлсэн анги.

Мөн туршилтын ангийн сурагчдын ажлын хуудас дахь сэтгэл ханамжийн судалгааны хэсгийг дүгнэхэд:

- Сэтгэл ханамж өндөртэй сурагчид- 83%
- Сэтгэл ханамж дунд зэрэг- 17%-ийг эзэлж байгаа нь энэхүү хичээлийн үр дүнг илтгэж байна.

Дүгнэлт

Байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграцчилан заах туршилт судалгааны дүнд дараах дүгнэлтийг хийлээ.

1.Онолын судалгаанаас үзэхэд олон улсын болон Монгол Улсын хэмжээнд интеграцад суурилсан сургалт нь сурагчдын мэдлэг, чадвар, хандлагыг илүү цогцоор хөгжүүлэх, амьдралд хэрэглэх чадварыг нэмэгдүүлэх, суралцах идэвхийг дээшлүүлэх зэрэг олон давуу талтай байна.

2. Ховд аймгийн байгалийн ухааны багш нарын 77.7% нь интеграц хичээлийг огт зохион байгуулдаггүй, 22.3% нь жилдээ зөвхөн 1-2 удаа зохион байгуулдаг байна. Багш нарын 81% нь нэг дор 4 хичээлийг бус, 2 хичээлийг интеграцчилах нь илүү үр дүнтэй гэж үзсэн. Интеграц хичээлийн үр дүнг сайжруулахын тулд:

- Тодорхой төлөвлөлт, хөтөлбөрийн сайжруулалт
- Багш нарын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх
- Мэргэжлийн хөгжлийн бүлгийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх
- Арга зүйн туршлага судлах, сайжруулах шаардлагатай гэж үзлээ.

3. 6-9-р ангиудын байгалийн ухааны хичээлүүдийн суралцахуйн зорилтуудыг интеграцчилан заах боломжтой агуулгыг тодорхойлж, жишиг хөтөлбөр боловсруулан туршилт хичээлийг 7-р ангид “Холимгийг ялгах” сэдвээр заалаа.

4. Туршилтын үр дүнгээс харахад:

- Дэд бүлэг үүсгэн заасан 7а ангид сурагчдын дундаж гүйцэтгэл 16.8%-иар дээшилсэн
- Анги нийтээр заасан 7б ангид 6.8%-иар, 7в ангид 2%-иар тус тус дээшилсэн
- Хяналтын (интеграцчилаагүй) 7г ангид 4.2%-иар дээшилсэн

5. Байгалийн ухааны туршилтат хичээлийг интеграцчилан зааж, үр дүнг ахиулахад анхаарах хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тодорхойлов.

- Сурагчдын тоог харгалзан дэд бүлгээр туршилтат хичээлийг зохион байгуулах
- Багаж хэрэглэгдэхүүний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх
- Сурагчдын суурь чадамжийн түвшинг үнэлэх
- Хичээлийн хөтөлбөрийн боловсруулалт, багш нарын хамтын ажиллагаа

Санал, зөвлөмж:

1. Байгалийн ухааны хичээлүүдийн интеграцад суурилсан туршилтат хичээлийн загвар хөтөлбөрүүдийг цааш үргэлжлүүлэн боловсруулах, туршиж сайжруулах

2. Интеграц хичээлийн үр дүнтэй хэрэгжилтэд сурагчдын тоо, багаж хэрэглэгдэхүүний хүртээмж чухал нөлөөтэй тул дэд бүлгээр зохион байгуулах боломжийг бүрдүүлэх

3. Багш нарын МХБ-ийн үйл ажиллагааг дэмжих цаг, нөөц, бүтцийг сургуулийн хэмжээнд бий болгох, үйл ажиллагааг тогтмолжуулах

Интеграцчилсан хичээл нь сурагчдын сурах идэвх, оролцоо, мэдлэг ойлголт, амьдралд хэрэглэх чадварыг хөгжүүлэх үр дүнтэй арга зүй болохыг туршилтын үр дүн харууллаа. Цаашид байгалийн ухааны туршилтат хичээлийн нөхцөл боломжийг сайжруулах, багш нарын хамтын ажиллагаанд тулгуурласан интеграц хичээл зохион байгуулах тогтолцоог бий болгох шаардлагатай байна.

Ном зүй:

1. Хэл зохиолын хүрээлэн. (n.d.). Retrieved from Монгол хэлний их тайлбар толь: https://mongoltoli.mn/search.php?ug_id=56953&opt=1&word=%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%95%D0%96%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2
2. Finn & Zimmerman. (2012).
3. K. Harrington, T. Early, C. Matthews & T. Wilkinson. (2018).
4. M. Herlihy, J. Kemple, T. J. Smit, N. Carney & T. Donohue. (2012). Early college8 early success: Early college high school initiative impact study. *American Institutes for Research*.
5. S. M. Drake & R. C. Burns. (2024). Meetings Standards Through Integrated Curriculum. *Association for Supervision and Curriculum Development*.
6. Баярмаа, П. (2021). Тогтвортой хөгжлийн боловсролд интеграцын аргыг ашиглах нь. *Боловсролын инноваци, Улаанбаатар*.
7. БСШУСЯ (2015). *Суурь боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр*. Улаанбаатар, Соёмбо принтинг.
8. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар.
9. Пүрэвдорж, Ч. (2011). *Багшлахуйн менежмент*. Улаанбаатар. Адмон.
10. Толь, В. ч. (2023, 02 7). Retrieved from [https://mn.wikipedia.org](https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%820%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2#)
11. [wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%820%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2#](https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%820%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2#)
12. Хэл зохиолын хүрээлэн. Retrieved from Монгол хэлний их тайлбар толь: https://mongoltoli.mn/search.php?ug_id=56953&opt=1&word=%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%95%D0%96%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2#
13. Шинээ, Б. (2018). Байгалийн ухааны хичээлүүдийн интеграц. *Багшийн хөгжил, Улаанбаатар*.

Хавсралт

Хавсралтад багтсан холбогдох материалуудыг дараах линк болон QR- аар орж үзнэ үү.

https://online.fliphtml5.com/njmdx/hpuv/?fbclid=IwY2xjawl6IRFleHRuA2FibQlXMQABHU4U7at-cxk6V3O4zF244WMDHcCauS9TFMy4PL9RzmF3xqfMHsX1OzJsKA_aem_S79onLLf0G6S9aWk7W_slQ#p=2

БАЙГАЛИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ЗАМААР ТАНХИМЫН БУС ОРЧИНД СУРАГЧДЫН СУРАХ ЧАДВАРЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

Хөвсгөл аймгийн Дэлгэрмөрөн сургууль.

Б.Гантулга¹, Б.Отгонмөнх², М.Пагмадулам², Т.Сэржмядаг², Б.Далайжаргал³,

Э.Уранчимэг³, Б.Энхдэлгэр³, Б.Сумъяасүрэн⁴, Н.Хонгорзул⁵, Б.Энхтүвшин⁶

¹Математикийн багш, ²Химийн багш, ³Биологийн багш,

⁴Эрүүл мэндийн багш, ⁵Физикийн багш, ⁶Газарзүйн багш

Otgonmunkhb524@gmail.com, dalai.b4202@gmail.com

Түлхүүр үг: Интеграц хичээл, дадлага хичээл, цахим хэрэглэгдэхүүн, цагийн нягтрал

Үндэслэл:

Өнөөгийн боловсролын систем нь зөвхөн мэдлэг олгохоос гадна, суралцагчдыг бүтээлч сэтгэлгээтэй, асуудал шийдвэрлэх чадвартай, хариуцлагатай иргэн болгон төлөвшүүлэхэд анхаарч байна. Иймээс байгалийн ухааны хичээлээр дадлага хичээлийг орж сурагчдын дээд эрэмбийн чадвар хөгжүүлдэг (асуудал шийдвэрлэх, туршилт судалгаа хийх гэх мэт..) бөгөөд ахлах ангид энэхүү дадлага хичээлийг ороход агуулга ихтэй, цаг хүрэлцдэггүйн улмаас ихэнх нь ордоггүй. Тиймээс интеграц хичээлийг явуулж цагийн нягтрал бий болгосноор танхимын бус сургалтаар сурагчдын чадвар хэрхэн өөрчлөгдөж болох боломжийг судлах, арга замыг эрэлхийлэн олох юм.

Зорилго: “Усны эргэлт ба голын усны шинжилгээ” сэдэвт хими, биологи, эрүүл мэнд, газар зүйн хичээлүүдийг агуулга болон чадвараар интеграцчилж зөв зохион байгуулснаар цагийг үр дүнтэйгээр ашиглаж цагийн нягтрал бий болгох, нөөцөлсөн цагаа танхимын бус сургалтад зарцуулж сурагчдын асуудал шийдвэрлэх, туршилт судалгаа хийх чадварыг судлан, сурагч өөрийгөө хөгжүүлж, байгаль орчны асуудлыг судалж шийдвэрлэхэд бүтээлчээр хандах чадвар нь хэрхэн өөрчлөгдөж буй болохыг судлах

Зорилт:

- ✓ Хичээл хоорондын уялдаа суралцахуйн зорилт, суралцахуйн үр дүнг судалж, давхардсан агуулгыг нэгтгэх
- ✓ Интеграц хичээлээр сорил туршилт болон дадлага ажлаар дамжуулан сурагчдын асуудал шийдвэрлэх чадварыг хөгжүүлэх боломж бүрдүүлсэн хөтөлбөр боловсруулах.
- ✓ Танхимын болон дадлага хичээлийн хөтөлбөрийг туршин хэрэгжүүлэх
- ✓ Туршилт, судалгааны үр дүнд тулгуурлан суралцагчдын мэдлэг чадварт гарч буй зэрэг өөрчлөлтүүдийг илрүүлэх

Судалгааны арга, хамрах хүрээ: Ажиглалт, оношилгоо, харьцуулалт, асуулгын аргаар орон нутгийн 150 багш, ДМС-ийн 10 дугаар ангийн 7 бүлгийн 239 сурагч

Хийсэн судалгаа, үйл ажиллагаа, түүний үр дүн**Судалгаа-1 Багш нараас авсан асуумж**

Хөдөө орон нутгийг хамруулсан ЕБС-ийн 150 багшаас дараах асуулгыг авч үр дүнг боловсруулсан.

1. Ахлах ангид байгалийн ухааны дадлага хичээлийг зохион байгуулахад ямар бэрхшээл тохиолддог вэ? гэсэн асуумжид судалгаанд хамрагдсан нийт багш нарын 33% /49/ нь цаг хүрэлцдэггүй, 34% /51/ нь агуулга ихтэй гэж хариулсан байгаа нь ахлах ангид дадлага ажил, сорил туршилттай хичээл зохион байгуулахад агуулга ихтэй учраас сорил туршилт хийх цаг хомс болох нь харагдаж байна.

2. Хичээлийг интеграцчилах замаар ахлах ангид дадлага ажлыг зохион байгуулж, цагийн нягтралыг бий болгох боломж байгаа эсэхийг судлахад нийт багш нарын 76% /114/ нь тийм гэж хариулсан нь хичээлийг интеграцчилснаар агуулгыг багцалж, цаг гаргаж авах боломжтой байна.
3. Багш нар интеграц хичээлээр илүү цаг бий болгосноор сурагчдыг хөгжүүлэх ямар үйл ажиллагаанд зарцуулдаг болохыг асуухад нийт багш нарын 43% /65/ нь хоцрогдол нөхөх буюу давтлага хичээлд зарцуулдаг байна. Иймд багш нар сурагчдынхаа мэдлэг ойлголтод түлхүү анхаарч, дадлага ажлыг маш бага хийлгэдэг байна. Мөн зарим багш нар үзүүлэх туршилт буюу цахим байдлаар туршилт хийдэг гэж хариулж байсан.
4. Байгалийн ухааны хичээлийн дадлага ажлаар сурагчдын ямар чадварыг илүү хөгждөг болохыг судлан асуумж авахад ихэнх багш нар асуудал шийдвэрлэх, багаар ажиллах, туршилт судалгаа хийх чадвар хөгжинө гэж хариулсан байна.

Дүгнэлт /судалгаа-1/

Багш нараас авсан асуумжийн үр дүнгээс дүгнэж үзэхэд 33% нь цаг хүрэлцдэггүй, 34% нь агуулга ихтэй учраас дадлага ажил, сорил туршилттай хичээл зохион байгуулах цаг хомс байдаг гэж хариулсан бөгөөд хичээлийг интеграцчилснаар агуулгыг багцалж цаг гаргаж авах боломжтой гэж 76% нь үзсэн бөгөөд дадлага ажлаар сурагчдын хөгжиж болох чадвар нь асуудал шийдвэрлэх, туршилт судалгаа хийх, багаар ажиллах чадвар хөгжинө гэж тодорхойлсон боловч гаргаж авсан цагаа давтлага буюу хоцрогдол арилгахад зарцуулж байгаа нь багш нар сурагчдынхаа мэдлэг ойлголтыг хөгжүүлэх /хоцрогдол нөхөх/-д түлхүү анхаарч, дадлага ажлыг маш бага хийлгэдэг нь тодорхой байна.

Иймд бид интеграц хичээл зохион байгуулснаар танхимын бус дадлага ажлыг явуулах боломж байгаа гэдгийг илрүүлэхийг зорьсон.

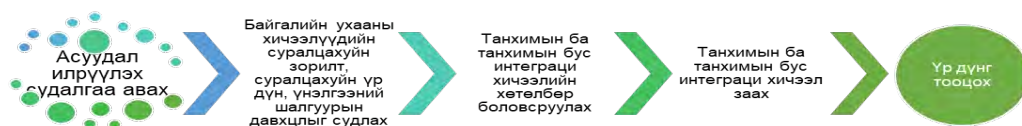
Судалгаа-2: Сурагчдын туршилт судалгаа хийх, мэдээлэл боловсруулах, асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг хөгжүүлэх суурь судалгааг оношилгооны даалгавар боловсруулан сурагчдаас авсан.

Сурагчдаас авсан оношилгооны үр дүнгээс үзвэл сорил, туршилт судалгаа хийх чадвар 15%, асуудал шийдвэрлэх чадвар 27% байгаа нь анхаарал татаж байна. Үүний шалтгаан нь ахлах ангийн хичээлийн агуулга их, цаг хүрэлцдэггүй тул сорил туршилт, дадлага ажлыг тогтмол гүйцэтгэх боломжгүй байдагтай холбоотой гэж үзэж болно.

Арга аргачлал боловсруулсан байдал

Дээрх судалгаанаас үндэслэн байгалийн ухааны хичээлийн агуулга, арга зүйг интеграц байдлаар төлөвлөснөөр агуулгын залгамж холбоонд үндэслэн багцалж, цагийн нягтрал бий болгохыг зорьсон. Ингэснээр тухайн хичээлийн агуулгыг цөөн цагт багтаан бусад цагт нь мэдлэгээ хэрэглэн танхимын бус сургалтаар ахуй амьдралд ойр туршилт хийх замаар чадвараа хөгжүүлэх, мэдлэгээ бататгах арга зүйн шийдэл олоход оршино. Байгалийн ухааны хичээлүүдийг интеграц байдлаар төлөвлөн хэрэгжүүлж цагийн нягтралыг бий болгох боломж, үүссэн цагаар сурагчдын асуудал шийдвэрлэх чадварыг хөгжүүлэх гарц шийдлийг олох зорилготойгоор энэхүү судалгааны ажлынхаа “ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН 5 АЛХАМТ” аргачлалыг дараах байдлаар боловсрууллаа.

Туршин хэрэгжүүлсэн байдал

Байгалийн ухааны хичээлүүдийн агуулгын давхцал, уялдаа холбоог 4 судлагдахууны 7 суралцахуйн зорилтын хүрээнд суралцахуйн үр дүн болон суралцахуйн үр дүн, үр дүнгийн шалгуурын гүйцэтгэлийн дөрвөн түвшинд шинжилгээ хийж үзэхэд:

Гүйцэтгэлийн түвшингийн хувьд: Хими, биологи газар зүй, эрүүл мэнд гэсэн дөрвөн хичээлийн хувьд мэдлэг ойлголт – 9, мэдээлэл боловсруулах – 13, асуудал шийдвэрлэх – 6 чадварын давхцал илэрч байгаа нь “Усны эргэлт ба голын усны

шинжилгээ” сэдэвт интеграц хичээлээр агуулгыг багцалж мэдлэг ойлголт, мэдээлэл боловсруулах, асуудал шийдвэрлэх, бие даан бүтээлчээр суралцах чадваруудыг сорил туршилт болон дадлагын аргаар дамжуулан хамтад нь эзэмшүүлэх боломж байгаа нь харагдаж байна.

*Хүснэгт 2 Усны эргэлт ба голын усны шинжилгээ сэдэвт
интеграц хичээлийг зохион байгуулах сургалтын хэлбэр.*

№	Судлаг- дахуун	Сургалтын хэлбэр	Суралцахуйн зорилт	Судлах цаг
1	Хими	Дадлага	X10.14.1д. Удаан задардаг зарим хуванцар материалын хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх нөлөөг тодорхойлох	1
		Танхим	X9.2а. Нэрэх (хэсэгчилсэн нэрлэгийг багтаан), талсжуулах тохирох уусагчийг ашиглан цэвэрлэх аргуудыг тодорхойлох	Давтлага
2	Биологи	Дадлага	B10.1а. Ангилал зүйн бага нэгжийн онцлог шинжид үндэслэсэн түлхүүрийг хэрэглэж, амьтны аймгийн зарим баг, овог, төрөл зүйлийг тодорхойлох.	1
		Танхим	B10.12а. Ус, нүүрстөрөгчийн эргэлтийг загварчлан тайлбарлах	2
		Дадлага	B10.14а. Хүний үйл ажиллагаа амьдрах орчны доройтолд нөлөөлж буйг туршилтаар илрүүлж, тодорхой нэг экосистемийг хамгаалах ажлыг төлөвлөх	2
3	Эрүүл мэнд	Танхим, Дадлага	ЭМ10.01б. Хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх агаар хөрс, усны бохирдлыг бууруулах, хор хөнөөлийг багасгах арга замыг нэрлэх тайлбарлах	1
4	Газар- зүй	Танхим	Г10.8а. Усан мандлын бүрэлдэхүүн, шинж чанарыг тоо баримтад тулгуурлан дүгнэх	1
		Танхим дадлага	Г10.8г. Хуурай газрын усны төрлүүд (гол мөрөн, нуур, мөнх цас), тэдгээрийн тархалт, өөрчлөлт ба онцлогийг судлахдаа гео орон зайн дүрслэл ашиглан харьцуулах	2
Нийт цаг				10

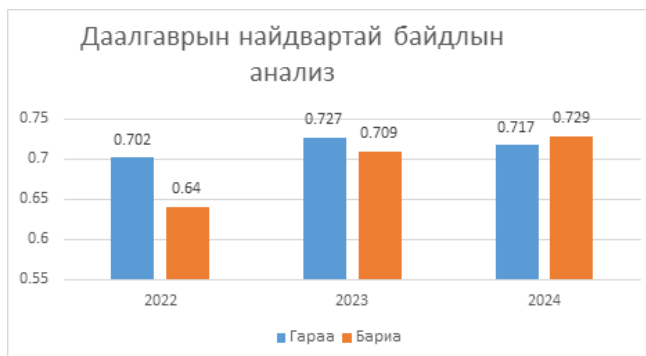
4 Судлагдахууны 7 суралцахуйн зорилт бүхий 10 цагийн хичээлийг интеграцчилснаар давхардсан тоогоор танхимын хичээлээр 5 суралцахуйн зорилт, дадлага хичээлээр 5 суралцахуйн зорилтыг хэрэгжүүлэх боломжтой болох нь харагдаж байна.

“Усны эргэлт ба голын усны шинжилгээ” сэдэвт интеграц хичээлийг танхимын сургалт -2, дадлага ажил-4, үр дүнгийн тайлан хэлэлцүүлэг-2, цахим бататгал-2 цаг дараах байдлаар зохион байгуулахаар төлөвлөж үйл ажиллагааг явуулсан. Үүнд танхимын 2 цагийн хичээлээр “Усны эргэлт” сэдэвт судалгаат сорил туршилтат хичээлийг зохион байгуулж хэлэлцүүлэг хийж сайжруулан ажлын хуудсан дахь алхам бүрийг сурагчдын чадварыг хөгжүүлэх тал дээр анхааран судалгааг явуулсан.

Дадлага ажлын 4 цагаар өөрийн оршин суудаг газрын голын усанд шинжилгээ хийх замаар сурагчдын онолын мэдлэгээ практикт хэрэглэх, асуудал шийдвэрлэх, практик туршилт хийх чадварыг хөгжүүлэх судалгааг хийсэн бөгөөд хичээлийн

төгсгөлд сурагчдын чадварт хийсэн даалгавраар ахиц амжилтыг тодорхойлоход мэдлэг ойлголт –7 -25%, мэдээлэл боловсруулах

4-13%, асуудал шийдвэрлэх 3-13%, туршилт судалгаа хийх чадварууд тус бүртээ 12-17% -ийн өсөлттэй байна. Ялангуяа бидний сонгон авсан туршилт хийх, асуудал шийдвэрлэх чадвар илүү өсөлттэй харагдаж байгаа нь танхимын бус хичээлээр бодит туршилт практик ажиллагаа хийсний үр дүнд сурагчдын сорил туршилт гүйцэтгэж, асуудлыг шийдвэрлэх чадвар сайжрах, хөгжих боломжтой нь эндээс харагдаж байна.

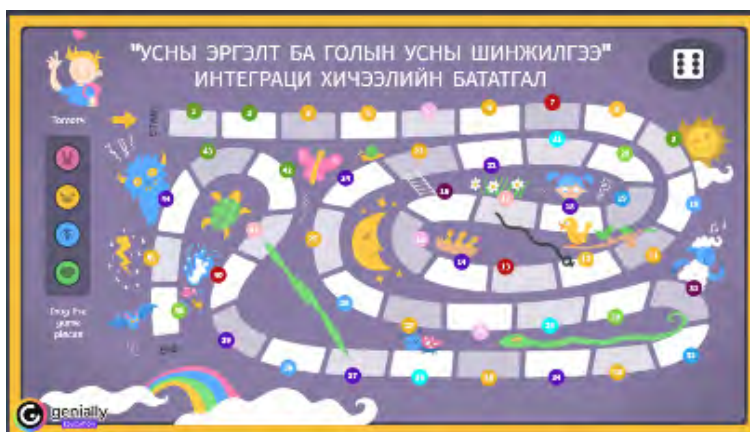

Мөн сурагчдыг үнэлсэн интеграц хичээлийн даалгаварт SPSS программ ашиглан шинжилгээ хийхэд 0,640-0,729 байгаа нь бидний авсан үнэлгээний даалгавруудын зөвшөөрөгдөхүйц буюу дундаж түвшинд байгааг давхар батлан харуулж байна.

Цахим бататгалын 2 цагт багшийн чиглүүлэгтэй “усны эргэлт ба голын усны” шинжилгээ сэдэвт “Хөлөгт тоглоом”-ыг ашиглан бие даан хөгжих, мөн багаар хэрхэн ажиллаж буйг, ямар эерэг үр дүн гарч буйг тус тус судалж интеграц хичээлээр цагийн боломж гарч болохыг туршин үзэхэд дараах үр дүнд хүрсэн.

Сурагчдын хувьд

- Хичээлийг интеграцчилах нь сурагчдын асуудал шийдвэрлэх, туршилт хийх, багаар ажиллах чадварыг нэмэгдүүлэх боломжтой

- Хичээлүүдийн агуулгыг уялдуулснаар цаг хэмнэж, дадлага ажил, сорил туршилт хийх боломжийг бүрдүүлсэн.

- Танхимын бус сургалтаар сурагчдын идэвх, оролцоог нэмэгдүүлж, шинжлэх ухааны мэдлэгийг практикт хэрэглэх чадварыг сайжруулсан.

Дүгнэлт

Байгалийн ухааны судлагдахуунуудын сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, суралцахуйн үр дүн, үр дүнгийн шалгуурт судалгаа хийж, сурагчдын цогц чадамжид суурилсан интеграцын арга зүйгээр хичээлийг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн нь танхимын болон дадлага хичээлээр дамжуулан практик туршилт, судалгаа хийх өргөн боломжийг бүрдүүлж байгааг харуулж байна. Энэ нь сурагчдын шинжлэх ухаанч сэтгэлгээ, бие даан бүтээлчээр суралцах чадварыг хөгжүүлэхээс гадна багшийн хөгжилд чухал хувь нэмэр оруулж байна. Өөрөө хэлбэл 4 хичээлийг нэг судлагдахууны багш заах бөгөөд онол арга зүйн хувьд өөрийгөө хөгжүүлж байна.

Сурагчдын мэдлэг, чадварыг оношлох үнэлгээний үр дүнгээс харахад бүлэг сэдвийн ахиц, амжилт бодитой хэмжигдэж байгаа нь энэхүү арга зүй үр дүнтэй байгааг нотолж байна. Байгалийн ухааны хичээлүүдийг цогц чадамжид суурилсан интеграцын хэлбэрээр төлөвлөн хэрэгжүүлэх нь сургалтын цагийг оновчтой хуваарилж, сурагч бүрийн хөгжил, оролцоог нэмэгдүүлэх боломжийг бүрдүүлж буйг судалгаагаар баталгаажууллаа.

Тухайлбал, голын усны шинжилгээ хийх туршилт нь сурагчдын шинжлэх ухааны мэдлэгийг өргөжүүлэхээс гадна байгаль орчинд хариуцлагатай хандах дадал, асуудал шийдвэрлэх чадвар, багаар ажиллах болон бодит судалгаа хийх ур чадварыг хөгжүүлэх чухал туршлага болж байна. Энэхүү үйл ажиллагаа нь сурагчдыг ирээдүйд байгаль орчны мэргэжилтэн, судлаач, инженер, нийгмийн идэвхтэй иргэн болгон төлөвшихөд чухал суурь болдгийг онцлон тэмдэглэж байна.

Судалгаанд үндэслэн дэвшүүлж буй санал

Судалгаанаас үзэхэд ахлах ангийн сурагчдаар бие даасан дадлага ажлын хичээлийг явуулахад асуудлыг шийдвэрлэх, туршилт гүйцэтгэж багаар ажиллах чадвар нь сайжирч байгаа бөгөөд хүүхдийн нийгэмд нөлөөлөх нөлөөлөл нь ихсэж байна. Гэвч ахлах ангийн сургалтын агуулга их байдгаас шалтгаалж байгалийн ухааны багш нар дадлага ажлыг тэр бүрчлэн сургалтдаа хэрэгжүүлж амжихгүй байгаагаас сурагчдын дээрх чадварууд хөгжих боломж буурсан байна. Иймд хөтөлбөр боловсруулагч дээд шатны байгууллагууд энэ тал дээр анхаарч сургалтын хөтөлбөрт тодорхой цаг гаргаж өгөх нь сурагчдын нийгэмд оролцох оролцоог нэмэгдүүлэх сайн талтай. Мөн хичээлүүдийг хооронд нь интеграцчилан давхардсан агуулгыг нэгтгэн цагийн менежментийг бий болгосноор сурагчдын байгалийн ухааны хичээлд дур сонирхолтой болох аливаад шинжлэх ухааны үндэслэлтэйгээр хандах, эх болсон байгаль дэлхийгээ хайрлан хамгаалах сэтгэлгээтэй болох төлөвшлийг нэмэгдүүлж болох юм гэсэн санаануудыг дэвшүүлж байна. Мөн дадлага ажлыг зохион байгуулахад багаж хэрэглэгдэхүүний хүртээмж бага байсан нь олон хүүхдийг нэг дор хамруулахад хүндрэлтэй байсан нь бас учир дутагдалтай байлаа. Тиймээс энэ тал дээр анхаарч хялбар олддог боломжит материалыг ашиглан хэрэглэгдэхүүнийг хувиан хийж болох тал дээр судалж турших шаардлагатай байна.

Ном зүй:

1. Academia.edu. (2024, 11 1). Retrieved from academia.edu: www.academia.edu
2. <http://www.mext.go.jp>. (2024, 10 1). <http://www.mext.go.jp>. Retrieved from <http://www.mext.go.jp>: <http://www.mext.go.jp>
3. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=122118418058578735&set=pb.61567362074140.2207520000>. (2024, 12 5).
4. Азийн сан. (2008). Голын усны чанарын хяналт шинжилгээ. Улаанбаатар.
5. БСШУСЯ. (2018). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаанд интеграцчилах арга зүй. Улаанбаатар, Би Си Ай ХХК.
6. БХ. (2019). Бүрэн дунд боловсролын заавал судлах сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж -Хими. Улаанбаатар, MGL DESIGN ХХК.
7. БХ. (2019). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж-Биологи. Улаанбаатар, MGL DESIGN ХХК.
8. БХ. (2019). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж-Газар зүй. Улаанбаатар, MGL DESIGN ХХК.
9. БХ. (2019). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж - Хими. Улаанбаатар, MGL DESIGN ХХК.
10. БХ. (2019). Бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх суралцахуйн удирдамж-Эрүүл мэнд. Улаанбаатар, MGL DESIGN ХХК.
11. Оюунцэцэг, Н. (2023). 21-р зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй I боть. Улаанбаатар, Интерном.
12. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21-р зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй II боть. Улаанбаатар, Интерном.

НИЙГМИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛИЙГ БУСАД ХИЧЭЭЛТЭЙ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ЗАМААР ГЭРИЙН ДААЛГАВРЫГ БҮТЭЭЛЧЭЭР ХИЙХ СОНИРХЛЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ БОЛОМЖИЙГ СУДАЛСАН ҮР ДҮН

*Хэнтийн Аймгийн Хэрлэн 1-р сургууль.
Г.Цэцэгдулам¹, Г.Оюунгэрэл², А.Алтангэрэл³*

*^{1,2} Түүхийн багш, ³ Нийгмийн ухааны багш
ganzorigtsetsegdulam@gmail.com, oyukaa.a87@gmail.com, A81809661@gmail.com*

Хураангуй:

Шинэ зууны багш ямар байх ёстой вэ? гэсэн асуулт хариултаа хайж байгаа өнөө үед багш бол насан туршдаа суралцагч байх хэрэгцээ, шаардлага чухлаар тавигдаж байна.

Багшийн чадамжийн нэг нь эргэцүүлэл хийх чадвар бөгөөд эргэцүүлэх үйл ажиллагаа нь багшийн мэргэжлийн хөгжлийн үндэс бөгөөд эхлэл юм. Шинэ зууны багшийн үндсэн хэв шинж бол эргэцүүлэгч багш. Багш нар бид ангид болж буй үйл явдлуудад анхааралтай, зориудаар шүүмжлэлтэй дүн шинжилгээ хийж, үйл явдлын цаад шалтгааныг тодорхойлохын тулд “Яагаад?” гэдэг асуултыг дэвшүүлснээр ирээдүйд ямар өөрчлөлт хийх ёстойгоо ухамсарлаж, мэдлэг, чадвар, туршлагаа хөгжүүлдэг. Энэ утгаараа хичээл төлөвлөлтөө эргэн харах, сурагчдын бүтээлчээр суралцах үйлд ямар алдаа байгааг илрүүлэх зорилгоор ажиглалт судалгаа хийж үзэхэд хичээл бүрээр салангид олон даалгвар өгдөг, түүнийг сурагчид хийх сонирхол төрдөггүй нь батлагдсан тул хичээл төлөвлөлтийг сайжруулах арга зам бол хичээл хооронд интеграцчилах замаар гэрийн даалгаврыг бүтээлчээр хийх сонирхлыг нэмэгдүүлэх боломжийг энэхүү судалгаагаар судаллаа. Шинэ зууны багш ямар байх вэ? гэдэг асуулт хариултаа эрсээр байгаа өнөө үед багш бид насан туршийн суралцагч байна гэсэн хариултыг оллоо.

Түлхүүр үг: Эргэцүүлэл, VUCA, Конструктивизм, Хичээлийн интеграц, гэрийн даалгаврын ачаалал, Суралцахуй зорилт, судалгааны таамаглал, сэтгэл ханамж, гэрийн даалгаврын ач холбогдол,

Удиртгал

Сэдвийн үндэслэл, шаардлага:

Хүн төрөлхтөн VUCA буюу тогтворгүй, тодорхойгүй байдал ихтэй, урьдчилан таамаглахад хэцүү, нарийн төвөгтэй нөхцөлд ажиллаж, амьдрах нь улам бүр тодорхой болсоор байгаа өнөө үед сурагчдад бие даан амьдрах чадварыг төлөвшүүлэхийн /SEL/ тулд бид өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа эргэцүүлэл хийх замаар багшлахуй болон суралцахуйд тулгамдаж буй асуудлаа тодорхойлж, шийдвэрлэх/learning content/ нь чухал билээ.

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн “Хүний хөгжил” бүлгийн 2.1-дэх хэсэгт “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших, тэгш боломж бүрдүүлж, хувь хүний хөгжил, насан туршдаа суралцахуйн тогтолцоог бэхжүүлнэ” гэсэн зорилтыг дэвшүүлсэн¹ байна. Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгээс боловсруулсан Сургалтын шинэчилсэн хөтөлбөрийн үзэл

¹ “Алсын хараа-2050”

баримтлалд “Боловсролын хөгжлийн олон улсын чиг хандлага, өөрийн улсын хөгжлийн бодлого төлөвлөлтэй уялдуулан боловсролын зорилгыг шинэчлэх, бүх шатны сургалтын хөтөлбөр, агуулга арга зүйд хувь хүний хөгжил төлөвшил, хүн төрөлхтний нийтлэг үнэт зүйлсийг тусган хэрэгжүүлэх замаар сургалтын чанар үр нөлөөг сайжруулах²” талаар дурдсан байна. Хэнтий аймгийн Хэрлэн 1 дүгээр сургуулийн эрхэм зорилго нь “Бүтээлч хандлагатай, үндэсний өв соёлоо эрхэмлэн дээдэлдэг, хариуцлагатай иргэнийг төлөвшүүлэх” зорилготой. Багшийн жинхэнэ үүрэг бол бие даан суралцах хамгийн таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх явдал юм. Жинхэнэ үйл бол мэдлэгийг өгдөг зүйл биш, харин суралцагчдад түүнийг олж авахад түлхэц өгдөг зүйл юм. Багш нь “бага сургадаг” бол суралцагчид хамгийн сайн сурдаг гэж хэлж байна.³

Эдгээр бодлого, хөтөлбөртэй уялдуулан хичээлийг интеграцчилах замаар гэрийн даалгаврыг үр дүнтэй бүтээлч байдлаар төлөвлөн суралцахуйг дэмжин сургалтын чанарт ахиц гаргах хэрэгцээ байна гэж үзсэн. Энэхүү илтгэлээр уг асуудлыг хөндөн судалсан болно.

Суралцагчдад орчин үеийн ажиллах хүчинд шаардлагатай болж буй технологийн болон дижитал чадвараас гадна асуудал шийдвэрлэх, шүүн тунгаах, харилцах, багаар ажиллах, дасан зохицох зэрэг зөөлөн ур чадвар, ажил мэргэжлийн чиг баримжаанд нийцсэн насан туршийн тасралтгүй суралцахуйд суралцах хэрэгцээг хангахуйц сургалтыг төлөвлөх нь багш бидний нэн тэргүүний зорилго юм.

Сурагчдын амжилттай суралцах үндэс нь тасралтгүй давтамжтай өөрийн удирдлагатай суралцахуй буюу зорилготой үйлдэл юм. Энэхүү үйлдэл нь хичээлээр олж авсан мэдлэг, ойлголтоо, бататгах /Authentic learning/, бие даан суралцах чадварыг хөгжүүлэхэд, гэрийн даалгаврыг үр дүнтэй хийж гүйцэтгэхтэй холбоотой.

Хичээлийг интеграцчилан зохион байгуулж, хичээл хоорондын даалгаврыг нэгтгэн, үнэлгээний рубрикээр сурагчдын мэдлэг, ур чадвар, бие даасан, хариуцлагатай байдлыг хөгжүүлэх боломжтой гэсэн таамаглал дэвшүүлэн судалгаагаа хийлээ.

Бидний ажилладаг 1 дүгээр сургуулийн Ахлах ангийн сурагчдын гэрийн даалгаврын гүйцэтгэл чанар үр дүнг судлан тодруулах зорилгоор ажиглалт, асуулгын аргуудыг хослуулан 11 дүгээр ангийн 112 сурагчдаас судалгаа хийж үзэхэд:

- ✓ Хэт их ачаалалтай, олон төрлийн уялдаа холбоогүй даалгаврууд хийдэг.
- ✓ Багш өгсөн даалгаврыг үнэлгээнд оруулж тооцож байгаа эсэх нь тодорхойгүй байдаг.
- ✓ Гэрийн даалгавар хийх арга аргачлалаа мэдэхгүй байдаг.
- ✓ Цагаа зөв төлөвлөж чаддаггүй
- ✓ Нэмэлт давтлага, хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаанд оролцсонтой холбоотойгоор гэрийн даалгавар хийж амждаггүй.

Дээрх судалгаанаас дүгнэж үзэхэд Судалгаанд хамрагдсан сурагчдын 35 хувь гэрийн даалгавар хийдэггүй, 48 хувь ач холбогдолгүй хэмээн үзсэн хариулжээ.

Сурагчид гэрийн даалгаварт ач холбогдол өгөхгүй байгаа нь тэдний сурах сэдэлд сөрөг нөлөө үзүүлж байна уу? Багш бидний гэрийн даалгаварт ямар шинэчлэл хэрэгтэй вэ? гэсэн асуултууд урган гарч байна.

² Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгээс боловсруулсан Сургалтын шинэчилсэн хөтөлбөрийн үзэл баримтлал

³ Жон Милтон Грегори, John Milton Gregory, 1822–1898, Америкийн багш, зохиолч, боловсролын удирдагч

Гэрийн даалгаврын эргэн тойрон дахь асуудлууд зөвхөн манай судлагдахуунд хамааралтай асуудал уу? Энэ тулгамдаж буй асуудал нь зөвхөн бидэнд тулгараад байгаа зүйл биш юм.

Манай улсын боловсролын салбарт дээр дурдсан асуудлууд хөндөгдөн гарч ирж байгаа бөгөөд 2024-2025 оны хичээлийн жилд Боловсролын яамнаас гэрийн даалгаврын ачааллыг бууруулахад чиглэсэн бодлого⁴ төлөвлөлтийг хэрэгжүүлээд явж байна.

Сурагчдын танин мэдэхүй, нийгэмшил, сэтгэл хөдлөл, эрүүл мэнд, сайн сайхан байдалд үзүүлж буй сөрөг нөлөөг харгалзан дэлхийн улс орнууд гэрийн даалгаврын хугацаанд “10 минутын дүрэм” нэртэй нийтлэг туршилтыг нэвтрүүлж байна. Тодруулбал, бага ангийн сурагчдын хувьд гэрийн даалгаварт 15-20 минут зарцуулна гэж үзвэл энэ хугацаа анги ахих тусам 10 минутаар нэмэгдвэл зохимжтой⁵ гэж үздэг.

Бид гэрийн даалгаварт шинэчлэл хийснээр сурагчдын сурах сэдэл үүсэж, сурлагын ахицад амжилт гаргах/differentiated instruction/ боломжтой.

Үндсэн хэсэг:

Судалгааны таамаглал

Хичээлээр олж авсан мэдлэг ойлголтоо бататгах, бие даан хариуцлагатай суралцах чадварыг хөгжүүлэхэд гэрийн даалгавар нь чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Тиймээс хичээл хоорондын интеграцыг оновчтой төлөвлөн хэрэгжүүлэх замаар нэгдмэл зорилготой гэрийн даалгаврыг боловсруулан туршсан.

Гэрийн даалгаврын ачаалал, сэтгэл ханамж, ач холбогдлыг тодорхойлж, үнэлгээний рубрикээр сурагчдын мэдлэг, ур чадвар, бие даасан, хариуцлагатай байдлыг хөгжүүлж, сурах сэдэл үүсгэх, сурлагын ахиц гарах боломжийг судалсан.

Бидний туршиж хэрэгжүүлсэн судалгааны ажлын онол арга зүйн үндэс нь Конструктивизм юм. Энэ онолоор хичээлийг интеграцчилж, гэрийн даалгаврыг нэгдмэл байдлаар төлөвлөснөөр Сурагчдад *өөрсдийн мэдлэгийг идэвхтэй бүтээх замаар* суралцаж, шинээр олж авсан мэдлэг ойлголтоо бататган дэлгэрүүлэх боломж олгодог. Иймд, Сурагчдын сонирхол, хэрэгцээнд нийцсэн, бодит амьдралтай холбоотой даалгавар өгөх нь тэдний бүтээлч сэтгэлгээ, хариуцлагатай байдал, насан туршдаа суралцахуйг дэмжиж өгнө. Тухайлбал,

- о Хамтарч ажиллах, харилцан ярилцах, мэдлэгээ хуваалцах чадвар

- о Сурагчдын бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх, өөрсдийн үзэл бодлоо илэрхийлэх боломж олгоно.

Тиймээс Конструктивизмын онолоор хичээл хоорондын болон гэрийн даалгаврын интеграц нь сурагчдад өөрсдийн мэдлэгийг бүтээх, бүтээлчээр сэтгэх боломж олгодог практик орчин юм.

Энэхүү судалгаагаар:

Нэгдүгээрт: Хичээл хоорондын интеграцад тулгуурлан гэрийн даалгаврын ачааллыг тооцож интеграц даалгавар боловсруулж /Curriculum alignment/ үнэлгээний рубрикт тулгуурлан сурагчдыг насан туршдаа тасралтгүй суралцах чадварыг нь хөгжүүлэх боломжийг эрэлхийлэх

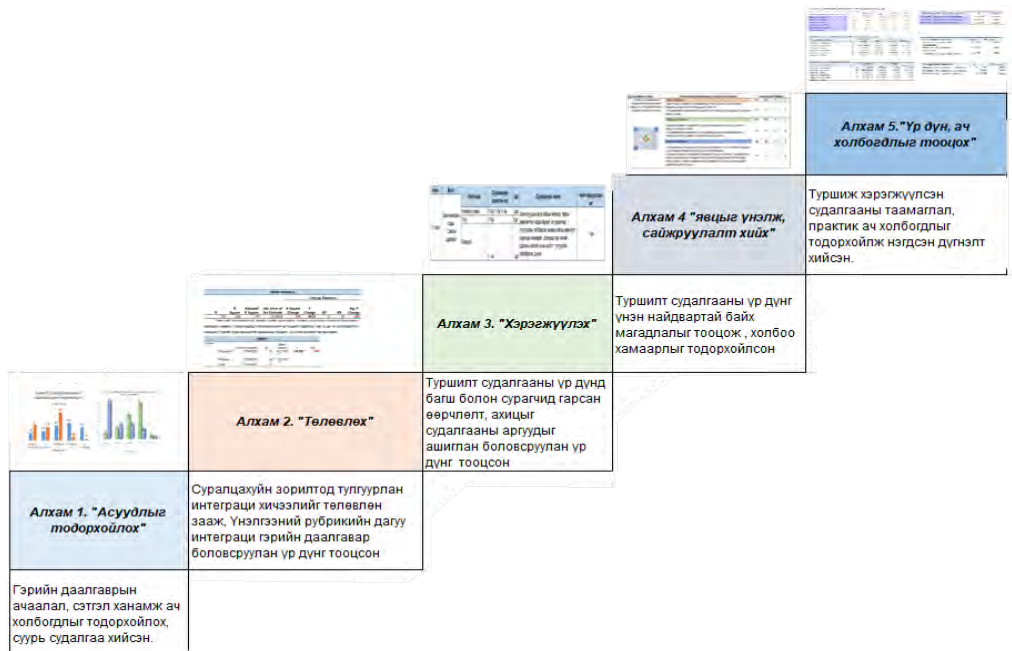
Хоёрдугаарт: Гэрийн даалгаврыг сурагчдын хэрэгцээ, сонгон судлах агуулгын дагуу төлөвлөж өгснөөр гэрийн даалгавар хийдэг сурагчдын тоо нэмэгдэж, сурах

⁴ БШУЯ сайдын А/176 тоот тушаал

⁵ Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн 2024 оны 08 дугаар сарын 27 ны өдрийн 159 тоот албан бичиг

сэдэл, төрөөс баримталж байгаа бодлого хөтөлбөрийн шинэчлэлд хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлон тооцоолох замаар сурагчдын сурах хүсэл сонирхол, сурлагын ахицыг нэмэгдүүлэх

Хичээлийн интеграц ба гэрийн даалгаврын холбоо хамаарлыг туршиж хэрэгжүүлсэн, судалгааны ажлын зураглал

Дээрх туршилт судалгаагаар интеграц хичээл ба даалгаврыг төлөвлөж үнэлгээний рубрикийг сурагчдад гаргаж өгснөөр тэдний даалгавар хийж гүйцэтгэх гүйцэтгэлийн чанарт ахиц өөрчлөлт гарсан. Тодруулбал,

- ✓ Бүтээлчээр шүүн тунгаах сэтгэлгээ төлөвшиж, өөрийн удирдлагатай суралцах эхлэл тавигдсан
- ✓ Харилцаа хамтын ажиллагаа сайжирч, багаар ажиллах үр чадварт суралцсан
- ✓ Үнэлгээний рубрукт тулгуурлан гэрийн даалгаврыг МХТ-ыг ашиглан өөрийн сонирхол, хэрэгцээнд тулгуурлан сонгон судлах агуулгыг гүнзгийрүүлэн судлах боломж бүрдсэн.

Төлөвлөлтүүдийн дагуу интеграц хичээлийг зааж, гэрийн даалгавраа өгөхөд давуу талууд ажиглагдсан. Үүнд:

- ✓ Тухайн интеграц дээр аль хичээл нь голлож байгаагаас хамааран хичээлийн төлөвлөлтийг боловсруулах
- ✓ Тухайн интеграцад холбогдох хичээлүүдийн суралцахуйн зорилтуудын хоорондын холбоо хамаарлыг сайн ажиглаж, хичээлүүдийн зорилтуудыг бүрэн хангахуйц суралцахуйн зорилтыг тодорхойлох нь чухал
- ✓ Хичээл хоорондын интеграцаар эзэмшсэн мэдлэг чадвараа хэрэглээнд оруулах боломж бий болгох /гэрийн даалгаврын интеграц/
- ✓ Дидактик нэгжийг томсгох, агуулгыг элементарчлах боломжийг эрэлхийлэх
- ✓ Нийгмийн өөрчлөлт дэх боловсролын хэрэгцээнд тулгуурлан хичээлийг төлөвлөж сурагчдыг чадваржуулж нийгэмд бэлтгэх

- ✓ Бие дааж суралцах, өөрийгөө хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэн, сурагчдын гэрийн даалгаварт зарцуулах цагийн ачаалал багасаж, сурах сэдэл нэмэгдсэн

Багш агуулга арга зүйгээр дамжуулан сурагчдын идэвх оролцоо, чөлөөт цагт менежмент хийж зөв зохион байгуулж, арга аргачлалыг төлөвлөснөөр гэрийн даалгаврын ачааллыг бууруулж, сурагчдын сурах сэдэл үүсгэх боломжийг бүрдүүлсэн нь сургалтын хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлэх нэг боломж хэмээн үзэж байна.

Гэрийн даалгаврын ачаалал, ач холбогдлыг судалсан туршилт судалгааны үр дүн, дүгнэлт

Туршилтын өмнөх судалгааны үзүүлэлтээс харахад сурагчдын сурлагын түвшингээс хамаарч даалгавар гүйцэтгэх хугацаа харилцан адилгүй байна. Судалгааны өгөгдлийг SPSS-т боловсруулахад нийгмийн ухааны хичээлийн даалгаврыг хийж гүйцэтгэхэд сурагчдын дундаж хугацаа 117.8 минут, Түүх 105 минут, Газар зүй 104 минут тус тус зарцуулсан байна.

11 дүгээр ангийн Нийгмийн ухаан, Түүх, Газар зүйн хичээлүүдийн агуулга, гэрийн даалгаварт анализ хийж, интеграц байдлаар төлөвлөж гэрийн даалгаврыг өгснөөр сурагчдын сурлагын түвшинд ахиц гарч, сонгон суралцах агуулгаа гүнзгийрүүлэн судлах боломж нэмэгдэж, сурагчдын сурах идэвх оролцоо дээшилсэн. Туршилт судалгааны үр дүнг тооцоход сурагчдын даалгаварт зарцуулах хугацаа тодорхой түвшинд багассан. Тухайлбал, нийгмийн ухааны хичээлийн гэрийн даалгаварт зарцуулах хугацаа 25.8 минутаар, түүхийн хичээлд 14.1 минутаар, Газар зүйн хичээлд 19 минутаар тус тус багассан үзүүлэлттэй байна. Энэ нь гэрийн даалгаврыг интеграцчилж өгснөөр сурагчдын ачаалал тодорхой хэмжээнд багассан.

Дээрх судалгаагаар 11е ангийн сурагчдаас туршилтын өмнөх ба дараах байдлаар гэрийн даалгаварт хандах сэтгэл ханамжийг харьцуулан SPSS-д боловсруулалт хийж үзэхэд сурагчдын 27% нь гэрийн даалгаврыг ач холбогдолтой гэж үзсэн бол туршилтын дараах үзүүлэлтээр 46% нь ач холбогдолтой гэж үзсэн. Туршилтын үр дүнд сурагчдын гэрийг даалгаврыг ач холбогдолтой гэж үзэх хандлага нь 19%-иар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хичээлийг интеграцчилах замаар гэрийн даалгаврыг нэгдмэл агуулгаар төлөвлөж сурагчдын хэрэгцээ, сонирхол, сурах сэдэлд тулгуурлаж өгсөн нь / туршилт судалгаа/ хэр үр дүн ач холбогдолтой байна вэ? гэдгийг сурагчдын сэтгэл ханамжаар тооцвол 52% -тай үзүүлэлт гарсан байна.

Бидний туршилт судалгаа хэр практик ач холбогдолтой вэ? гэдгийг тодорхойлбол 69.3% байгаа нь туршиж хэрэгжүүлсэн арга зүй нь ач холбогдолтой гэдгийг илтгэж байна. Энэ нь бидний хичээлийг интеграцчилах замаар гэрийн даалгаврыг сурагчдын хэрэгцээ, сонирхол, сурах сэдэлд тулгуурлан нэгдмэл агуулгаар төлөвлөн зохион байгуулсны үр дүн хэмээн дүгнэж болно.

Дүгнэлт

Нийгмийн ухааны хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилсан хичээл төлөвлөлт боловсруулан туршилт хичээл зааж нэгдсэн рубрикээр үнэлгээ хийснээр сурагчдын гэрийн даалгавар хийх сонирхол нэмэгдэж багшлахуй болон суралцахуйд тодорхой ахиц, үр дүн гарсан.

- Багш нар хамтран ажилласны үр дүнд хичээл төлөвлөлт сайжирсан

буюу сурагчдын сонирхол хэрэгцээнд нийцүүлэн, суралцахуйн зорилтод үндэслэн хичээл төлөвлөх арга барилд ахиц гарсан.

- Хичээл, гэрийн даалгавар сонирхолтой болсноор суралцагчийн идэвх оролцоо нэмэгдсэн.
- Гэрийн даалгавар хийх явцдаа сурагчид бие даан бүтээлчээр суралцах, хамтран ажиллах ур чадварт суралцаж байна.

Энэхүү судалгааны ажлын практик ач холбогдол:

- ✓ Гэрийн даалгаврыг хичээл хоорондын интеграцчилах замаар өгөх боломжтой байна.
- ✓ Багш нарын болон сурагчдын хамтран ажиллах соёл сургууль дээр тогтох
- ✓ Харилцан суралцах боломж бүрдэх
- ✓ Сургууль бүр дээр хэрэгжих бүрэн боломжтой байна.

Ном зүй:

1. УИХ. (2020). “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар. <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=211057&showType=1>
2. Монгол Улсын Засгийн Газар. (2024). Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал (2024-2036). Улаанбаатар. <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17140353233251&showType=1>
3. Оюунцэцэг, Н. (2024). XXI зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй, сайжруулсан 2 дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
4. Пүрэвдорж, Ч. (2013). Багшлахуйн менежмент, сайжруулсан 2 дахь хэвлэл. Улаанбаатар.
5. John Milton Gregory”The seven laws of teaching” Publisher: Boston 1886
6. БСШУЯ. (2019). “Бүрэн дунд боловсролын сургалтын хөтөлбөр”, сайжруулсан 2 дахь хэвлэл. Улаанбаатар.

МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОВСРУУЛАХ ЧАДВАРЫГ ХИМИЙН ХИЧЭЭЛД ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ (“Атомын бүтэц” нэгж хичээлийн жишээ)

Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 20 дугаар сургууль.

Б.Энхбилэг¹, С.Уранчимэг², С.Сувд-Эрдэнэ³

¹ Химийн багш, enkhbileg0313@gmail.com

² Химийн багш uranchimeg6206@gmail.com

³ Биологийн багш mijiddorjsuwdaa99@gmail.com

УДИРТГАЛ

Хураангуй:

Байгалийн ухаан (хими-физик-биологи)-ны сургалтын хөтөлбөр, суралцахуйн удирдамж, үнэлгээний шалгуурт үндэслэн тухайн нэгж хичээлээр эзэмшсэн сурагчийн мэдлэг ойлголтыг үнэлсэн. Үнэлгээний үр дүнд дүн шинжилгээ хийхэд “Атомын бүтэц” агуулгын хувьд мэдлэгээ хэрэглэн зүй тогтол, харилцан хамаарлын учир шалтгаан, үзэгдэл, загвар, үйл явцын холбоо хамаарлыг тайлбарлах, мэдлэгээ шинэ нөхцөлд хэрэглэн, асуудлыг шийдвэрлэх чадварын даалгаврын гүйцэтгэл тааруу байв. Иймд тухайн агуулгаар эзэмшсэн ухагдахуунууд хоорондох харилцан хамаарлыг ойлгоход нь дэмжлэг үзүүлэх хэрэгцээ шаардлага байна. Судалгааны зорилгыг хангахаар ухагдахуун хөгжүүлэх сургалтын загвар, ухагдахууны сүлжээний арга, түүнийг боловсруулж, үнэлэх арга зүйд үндэслэн мэдээлэл боловсруулах чадварыг химийн хичээлд хэрэглэх интеграц хичээл боловсруулав. Бид 9-р ангийн “Атомын бүтэц” агуулгын мэдлэг ойлголт (хуучин, шинэ ухагдахуунууд)-ыг сурагчдын мэдээллийн технологи хичээлээр эзэмшсэн мэдээлэл боловсруулах чадварт үндэслэн богино хугацаанд том зургаар нь зураглаж бататгасан. Үүнээс сурагчдад гарч буй агуулгын мэдлэгийн зарим алдааг илрүүлж, засахад дэмжлэг үзүүлсэнээр химийн хичээлийн агуулга эзэмшилт, хяналтын ажлын гүйцэтгэлийн хувь өссөн бөгөөд сурагчид атомын бүтцийг тухай ойлголтоо шинэлэг аргаар дүрслэн харуулж, үнэлж дүгнэв.

Түлхүүр үг: Ухагдахуун, ухагдахуун хөгжүүлэх загвар, ухагдахууны сүлжээний арга, Стар cloud программ, интеграц хичээл

Үндэслэл

Бид XXI зууны сурган хүмүүжүүлэгчийн хувьд энэ зууны сурагчдад хүрсэн, үр дүнтэй хичээл сургалт зохион байгуулахад анхаарч ажиллаж байна. Хурдацтай хувьсан өөрчлөгдөж буй, технологид суурилсан, түүнд хөтлөгдсөн нийгэмд багш нар олон янзын ялгаатай сурагчдын сургалтын хэрэгцээг хангаж шийдвэрлэхэд туслах хичээл боловсруулахаар боловсролын дизайнерын үүрэг гүйцэтгэнэ. Энэхүү үүргийг гүйцэтгэхэд хичээлийн төлөвлөлтөд зорилготой хандах, мэдлэгийн ойлголтоо анхаарах, системчилсэн үйл явцыг ашиглах, олон төрлийн арга хэрэгслийг хослуулан хэрэглэх чадварт суралцсаар байна. Монгол улсад 2014 оноос хэрэгжүүлж буй сургалтын хөтөлбөр, зөвлөмж, багшийн гарын авлагад үнэлгээний олон аргыг хослуулан хэрэгжүүлэхийг санал болгосон байна (Боловсролын яам, 2019). Эдгээр аргуудад ухагдахууны сүлжээний арга багтсан байна. Мөн XXI зууны суралцагчдад зориулсан сургалтыг дизайнчлахтай холбоотой сургалтын хэд хэдэн

загварууд байдгийн нэг нь ухагдахуун хөгжүүлэх загвар юм (Клэр & Натали, 2021). Иймд сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хичээлийг интеграцчлах хэлбэрээр зохион байгуулах хэрэгцээ шаардлага бий болж байна.

Судалгааны зорилго

Мэдээлэл боловсруулах чадварыг байгалийн ухаан (хими-физик-биологи)-ы хичээлд интеграцчилж, Стар cloud программ ашиглан сурагчдын тухайн агуулгаар эзэмшсэн мэдлэгийн бүтцийг дүрслэн харах, алдаатай ойлголтыг илрүүлж, даалгаврын гүйцэтгэлтэй холбон тайлбарлах

Судалгааны зорилгыг хангахын тулд дараах таамаглалыг дэвшүүлсэн. Үүнд:

H₁: Сургалтын өмнөх болон дараах хяналтын ажлын дундаж ононд мэдэгдэхүйц ялгаа гарна.

Зорилт

1. Интеграц хичээлийн төлөвлөлтийг боловсруулах
2. Сурагчдын ухагдахууны сүлжээ боловсруулахаас өмнөх мэдлэгийг үнэлэх
3. Интеграц хичээлийг зохион байгуулж, ухагдахууны сүлжээ бүтээлгэх, үнэлэх
4. Сурагчдын ухагдахууны сүлжээ боловсруулсаны дараах мэдлэгийг үнэлэх
5. Боловсруулсан ухагдахууны сүлжээ болон хяналтын ажлын гүйцэтгэлүүдийг харьцуулж, дүгнэх
6. Туршилтын болон хяналтын бүлгийн хяналтын ажлын гүйцэтгэлийг харьцуулж, дүгнэх

Судалгааны арга, арга зүй

Сурагчид “Атомын бүтэц”-ийн талаарх мэдлэгийн бүтцээ зураглахдаа ухагдахууны сүлжээ боловсруулах аргын дагуу үүлэн технологид суурилсан Стар cloud программ дээр мэдээлэл боловсруулах чадвараа хэрэглэнэ. Судалгааны дата боловсруулалтад MS Excel, SPSS программ, Paired Samples t Test-ийн арга ашиглав.

9-р ангийн “Атомын бүтэц” агуулгын интеграц хичээлээр сурагчид мэдээлэл боловсруулах чадвараа 8, 9-р ангид залгамж холбоо (суралцахуйн зорилт Х8.1а, б, Х9.3 а,б,е,ж)-той судалж эзэмшсэн 20 ухагдахуун хоорондын харилцан хамаарлыг зураглан харуулахад хэрэглэнэ. Өөрөөр хэлбэл байгалийн ухаан (хими-физик-биологи)-ны хичээлийн сургалтад тулгарсан асуудлыг мэдээллийн технологи хичээлээр эзэмшсэн чадвараа ашиглан бие даан болон бусадтай хамтран шийдвэрлэсэн.

Судалгааны түүвэр нь “Атомын бүтэц” нэгж хичээлийн агуулгыг 8, 9-р ангидаа залгамж холбоотой судалсан БГД-ийн 20-р сургуулийн 9-р ангийн 6 бүлгийн сурагчдаас санамсаргүй байдлаар сонгогдсон сурагчид (n=54) хамрагдсан. Мэдээлэл боловсруулах хэрэгсэл, түүнийг ашиглах чадварыг химийн хичээлд интеграцчилсан. 2024 оны 10-р сарын 22, 29-ны өдөр цахим сургалтын кабинетэд дэх компьютеруудад түшиглэн мэдээллийн технологийн багш Т.Оюунбаатартай хамтран 4 цаг (160 минут)-ийн хичээл зааж туршсан. Интеграц хичээлийн бүтээлүүд (ухагдахууны сүлжээ)-ийг ухагдахууны сүлжээ боловсруулж, үнэлэх арга зүйд үндэслэн 5 шалгуур (критер), 3 түвшин, 15 тодорхойлогч бүхий оноожуулах хуудсаар үнэлсэн. Харин сурагчдын агуулгын мэдлэгийг үнэлэх задгай даалгавар (6)-ыг хариултын хуудаст үндэслэн 0-6 оноогоор үнэлэв. Иймд судалгааны

зорилгыг хангах интеграц хичээлийг боловсруулж туршихад дараах 10 алхмын дагуу ажиллав.

Дэвшүүлж буй асуудал:

Сурагчид 9-р ангийн түвшинд мэдээлэл боловсруулах чадвараа ашиглан “Атомын бүтэц” нэгж хичээлээр эзэмшсэн мэдлэгийн бүтэц (ухагдахуунууд хоорондын холбоос)-ийг зураглан харуулах, зураглалаас өөрийн алдаатай ойлголтоо илрүүлэх, шалгалтын гүйцэтгэлтэй холбон дүн шинжилгээ хийх боломжийг туршина.

ИНТЕГРАЦЧИЛСАН СУРГАЛТЫН ОНОЛЫН ХЭСЭГ

Конструктивист онол (Жан Пиаже)-оор хүүхдүүд өөрсдийн туршлагын үндсэн дээр дэлхий ертөнцийг ойлгож, мэдлэгээ ‘барьж’ бүтээдэг тухай онол юм. Хүүхэд нас бие хүрэх хүртэл оюун ухааны хөгжлийн 4 үе шатыг дамждаг бөгөөд энэ нь хүүхдийн сэтгэлгээний нарийн төвөгтэй байдлыг илэрхийлдэг хэмээн үздэг. Хүүхэд бүр эдгээр үе шатыг ижил дарааллаар туулдаг бөгөөд хөгжлийн үе шат бүрт хүүхдийн сэтгэлгээ өөр байдаг. Судалгаанд оролцсон 9-р ангийн 15 настай сурагчдын хувьд танин мэдэхүйн хөгжлийн өөрчлөлтийг дээрх онолтой холбож үзвэл сурагчид хийсвэр үйлдлийн үе шатад хамаарах бөгөөд энэ үед бодит бус хийсвэр ухагдахуунуудыг хийсвэрлэн төсөөлж боловсруулах боломжтой юм.

Ухагдахуун гэдэг нь бодит зүйлсийн анги, тэдний харьцаа, шинж чанарын хүний ой ухаанд туссан тусгал юм. Өөрөөр хэлбэл ухагдахуун гэдэг хүртэхүй, сэтгэхүй, төсөөлөл зэрэг танин мэдэхүйн үйл явцын үндсэн дээр үүсдэг, бодит юмс үзэгдлийн гол шинж чанар, холбоо харилцаа, шүтэн барилдлагын зүй тогтлыг үгээр илэрхийлдэг хэмээн тайлбарладаг (Оюунчимэг, 2004). Хийсвэр ухагдахуун нь зөвхөн оюун ухаанд л оршдог (Килбэйн & Милман, 2014). Иймээс хичээлийг ухагдахуун хөгжлүүлэх загвараар төлөвлөж заах нь онолын хувьд илүү тохиромжтой юм.

Ухагдахуун хөгжүүлэх загварыг Хилда Таба (1967) нь сурагчдыг аливаа ухагдахууны талаарх бодол төсөөллөө зүйлчлэх, хөгжүүлэх, өргөжүүлэх, мөн боловсронгуй болгоход сорих замаар тэдний тухайн ухагдахууны талаарх ойлголтыг өргөжүүлэх зорилгоор ухагдахуун хөгжүүлэх загварыг анх боловсруулсан (Клэр & Натали, 2021). Үүнийг ямар ч судлагдахуун заахад ашиглаж болно. Ухагдахууны сүлжээ бол мэдлэгийг зохион байгуулах, илэрхийлэх график хэрэгсэл юм. Мөн хувь хүмүүсийг утга учиртай суралцах, шинэ мэдлэгийг бий болгоход түлхэц өгөх хүчирхэг хэрэгсэл болно (Novak & Canas, 2007).

Star cloud программ нь үүлэн технологид суурилсан, үнэ төлбөргүй, ашиглахад ойлгомжтой, хялбар, богино хугацаанд бүтээл боловсруулахад дэмжлэг үзүүлдэг. Бүх насны хэрэглэгчдэд ухагдахууны сүлжээг бүтээх, текст бичвэр бичихэд хялбар болгохоос гадна нь ухагдахуун хоорондын холбоо хамаарлыг харуулж, утга учиртай дүрслэлийг зурах, ухагдахууны сүлжээ бүтээх үйлд зайнаас хамтран ажиллах, бүтээлээ хуваалцах боломжийг олгодог (Novak & Canas, 2008).

Интеграцчилах гэдэг нь ямар нэг салбар хэсгийг цогц болгон нэгтгэх гэсэн утгатай юм. Интеграцын зорилго нь мэдлэгийг нэгтгэн, дадуулж, бодит амьдралд хэрэглэхэд бэлэн болгох явдал юм (John & Tang, 2011). Хамааралт түүврийн t-тест нь нэг бүлэг хүмүүс дээр хэмжилт хийхээс өмнө болон дараа, эсвэл хос хосоор хийсэн хэмжилт зэрэг ямар нэгэн байдлаар хамааралтай хоёр багц оноотой үед ашиглагддаг. Хамааралт түүврийн t-тест нь холбогдох хоёр бүлгийн дундаж

хооронд мэдэгдэхүйц ялгаа байгаа эсэхийг тодорхойлдог. (Mishra, Singh, & Pandey, 2019). Нэг ухагдахууныг илэрхийлж чадаж байна уу гэдгээр найдвартай байдлыг тооцдог арга бол Кронбахын альфа юм. Кронбахын альфа нь багц даалгавар нь хэр нягт холбоотой болохыг хэлж өгдөг. Энэ нь 0-ээс 1 хооронд хэлбэлздэг бөгөөд 1-тэй ойролцоо утга нь дотоод найдвартай байдлыг илэрхийлдэг бөгөөд энэ нь шалгалтын агуулга хоорондоо маш их хамааралтай гэсэн үг юм.

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

Ухагдахуун хөгжүүлэх загвараар 5 алхамт хичээлийн төлөвлөгөө боловсруулсан. Блумын таксономын когнитив үйлийн 6 түвшнээр авч үзвэл энэхүү хичээл задлан шинжлэх (тухайн зүйлийг бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд нь задлаад, хэсэг тус бүр нь өөр хоорондоо болон бүхэлдээ ямар харилцан хамааралтай байгааг тодорхойлох), үнэлэх (тухайн үйл явц, эсвэл бүтээгдэхүүний дотоод нийцэл, алдаа мэдгийг нягтлах үйл) түвшинд зохион байгуулагдсан.

Сургалтын өмнө болон дараа авсан хэмжилтүүдийн найдвартай байдал, даалгаврын дотоод нийцтэй байдлыг Cronbach's alpha коэффициентээр шалгасан. Хяналтын ажил нь зургаан даалгавраас бүрдэх бөгөөд түүвэр ($n=27$)-т кронбах альфа нь $\alpha = 0.71$ байна. t-тестийн хувьд ач холбогдлын түвшинг p болон t утгаар хэмжсэн бөгөөд энэ удаа хамааралт түүврийн t-тест (Mishra, Singh, & Pandey, 2019)-ээр үр дүнг шалгасан. Атомын бүтэц агуулгын хүрээнд ухагдахууны сүлжээ боловсруулахаас өмнөх хяналтын ажлын дундаж оноо 1.42 байсан бол дараа нь хяналтын ажлын дундаж оноо 2.59 болж дундаж оноо 1.17-оор өссөн байна. Хоёр түүврийн дундаж статистикийн хувьд ач холбогдолтой эсэхийг шалгахад $\text{sig.}(2 \text{ tailed}) = p < 0.001$, ($t = -5.95$) байгаа нь өсөлт статистикийн хувьд ач холбогдолтой, ухагдахууны сүлжээ боловсруулахаас өмнө ба дараах хяналтын ажил хоорондоо мэдэгдэхүйц ялгаа гарна гэсэн нэг таамаглал дэмжигдсэн. Мөн хяналтын ажлуудын дундаж оноо нь өндөр ач холбогдолтой, эерэг хүчтэй хамааралтай ($r = 0.704$, $p < 0.001$) байна.

Сурагчдын ухагдахууны сүлжээ боловсруулахаас өмнөх мэдлэгийг үнэлэхэд судалгаанд хамрагдсан 27 сурагчийн дундаж гүйцэтгэл 28.4%-тай шалгагдсан байна. Интеграц хичээлийг зохион байгуулж, ухагдахууны сүлжээ бүтээлгэж, түүнийг үнэлэхэд 27 сурагч ухагдахууны сүлжээг ялгаатай түвшинд боловсруулсан. Ухагдахууны сүлжээг оноожуулах хуудас дахь 5 шалгуураар үнэлэхэд 0.4-20.1 хүртэл оноог авсан байна. Өөрөөр хэлбэл хамгийн сайн боловсруулагдсан ухагдахууны сүлжээ 20.1 оноогоор үнэлэгдсэн байна. Ухагдахууны сүлжээ боловсруулсаны дараа сурагчдын мэдлэгийг үнэлэхэд судалгаанд хамрагдсан 27 сурагчийн дундаж гүйцэтгэл 54.2 %-тай болж 25.8%-аар өссөн байна.

Зураг 2-т цэнхэр баганан диаграммаар хичээл зааж, ухагдахууны сүлжээ боловсруулахаас өмнөх хяналтын ажлын гүйцэтгэл, улбар шар баганан диаграмм нь хичээл зааж, ухагдахууны сүлжээ боловсруулсаны дараах сурагчдын гүйцэтгэлийг тус тус харуулсан байна.

27 сурагчаас 22 сурагчийн шалгалтын гүйцэтгэл 10-55%-аар ахисан бол 4 сурагчийн гүйцэтгэл өөрчлөлт гараагүй байна. Ухагдахууны сүлжээндээ холбогдох ухагдахуунуудыг тусгаж, алдаагүй утгын нэгж, мэдлэгийн бүтэц зураглахад анхаарал хандуулж, сайн боловсруулсан сурагчдын ухагдахууны мэдлэгт ахиц илэрч эцсийн шалгалтын гүйцэтгэл өссөн байна. Ухагдахууны сүлжээг бүрэн боловсруулаагүй

сурагчдын ухагдахууны мэдлэгт өөрчлөлт гараагүй буюу шалгалтын алдаа засагдаагүй хэвээр байна. Харин туршилтад оролцоогүй буюу хяналтын бүлгийн (n=27) даалгаврын дундаж гүйцэтгэл 47.2%-тай шалгагдсан.

Сурагчид нэгж хичээлээр эзэмших 20 ухагдахуунаас ухагдахууны сүлжээ боловсруулахад 4-20 ухагдахууныг хэрэглэж хоорондын уялдаа холбоог гаргаж мэдлэгийн бүтцээ зураглахаас өмнөх болон дараах хяналтын ажлаар илэрсэн алдаа, өөрчлөлтүүдийг авч үзвэл:

1. Ухагдахуунууд хоорондын харилцан хамаарлыг ойлгохгүй учраас даалгаварт хариулт өгөхгүй байсан.
2. Ухагдахууны хоорондын харилцан хамаарлыг алдаатай ойлгосон учраас алдаатай хариулт өгсөн.
3. Ухагдахуун хоорондын харилцан хамаарлыг алдаагүй ойлгосон учраас зөв хариулж байсан.

Ухагдахууны сүлжээ боловсруулснаар i) алдаатай холбоос үүсгэсэн ii) алдаатай ойлголтоо зөв болгож зурагласан iii) зөв ойлголт зурагласан iv) зарим ухагдахуун хоорондын холбоосыг ихэнх сурагчид дүрслэхгүй байсан. Үүнээс зарим сурагчдын сүүлийн хяналтын ажлын гүйцэтгэлд өөрчлөлт гарсан.

Судалгаанд хамрагдсан 27 сурагчдаас дэлгэцийн зүй зохистой хэрэглээг тандах зорилгоор авсан асуулгын үр дүнг танилцуулъя.

1. Та өдөрт гар утас, компьютер, таблет хэрэглэх, зурагт үзэхэд хэр их хугацаа зарцуулдаг вэ? асуултад багадаа 2 цаг, хамгийн ихдээ 12 цаг гэж хариулсан. Үүнээс сурагчид дунджаар 4.7 цагийг дэлгэцийн хэрэглээнд зарцуулдаг байна. Энэ хугацаанд бичлэг, кино үзэх, фэйсбүүк орох, тоглоом тоглох, бусад зориулалтаар дэлгэц ашигладаг байна.

2. Та ухагдахууны сүлжээг компьютер, гар утасны тусламжтай боловсруулахад хэр их хугацаа зарцуулдаг вэ? асуултад багадаа 0.5 цаг, ихдээ 6 цаг гэж хариулсан. Үүнээс сурагчид дунджаар 2.5 цагийг ухагдахууны сүлжээ боловсруулахад зарцуулсан байна. Судалгааны явцад сурагчдын дэлгэцийн хэрэглээнд зарцуулж буй нийт хугацааны 50% орчим нь судалсан хичээлээ нэгтгэж дүгнэх, мэдлэгийн бүтцээ зураглан харуулах, өөрийн алдаатай ойлголтоо эргэцүүлэх зэрэг үр өгөөжтэй үйл ажиллагаанд зарцуулагдсан.

Мөн тогтвортой хөгжилд хөтлөх 17 зорилгоос 12-р зорилго буюу хариуцлагатай хэрэглээг дэмжих талаасаа, 21-р зууны суралцагчийн цахим сургалтын хэрэгслийг хичээлд хэрэглэх, үйл явцыг илүү үр дүнтэй, сонирхолтой болгох, суралцагчдын сонирхол хэрэгцээнд тулгуурлан суралцахуйг дэмжих, төлөвлөх, хэрэгжүүлэх явцад сурагчдын асуудал шийдвэрлэх, дижитал хэрэглээнд суурилсан мэдээлэл боловсруулах чадварыг хөгжүүлэхэд тодорхой хувь нэмэр оруулсан.

Дүгнэлт:

Сурагчид өөрийн мэдлэгийн бүтцийг цэгцтэй дүрслэх аргад суралцаж, уншиж ойлгоогүй агуулгаа унших, мэдлэгийн бүтцээ дүрслэн харж, нэгж хичээлээр үзсэн 20 хийсвэр ухагдахуун хоорондын хамаарлыг гаргах, хичээлээ том зургаар харах чадварт суралцсан.

Мэдээлэл боловсруулах чадварыг байгалийн ухаан (хими-физик-биологи)-ы хичээлд интеграцчилж, үр дүнг үнэлэхэд сурагчдын гүйцэтгэл 25.8%-аар өсөж, хяналтын ажлын гүйцэтгэлд мэдэгдэхүйц ялгаа илэрсэн нь сурагчдын мэдээлэл

боловсруулах чадварыг бусад судлагдахуунтай интеграцчилах нь өндөр ач холбогдолтой гэж дүгнэж байна.

9-р ангийн сурагчид хийсвэр ухагдахуунууд бүхий агуулгын мэдлэгээ шинэлэг программ хэрэглэж сонирхолтой аргаар бататгаж дүгнэв. Сурагчдын ухагдахууны сүлжээний зураглалд алдаатай дүрслэгдсэн ойлголт засагдахад үнэлгээний даалгаврын гүйцэтгэл өсөж байна.

Суралцагчдын сонирхол хэрэгцээнд тулгуурлан цахим сургалтын хэрэгсэл (стар cloud)-ийг хичээлд хэрэглэн суралцахуйг дэмжсэнээр тэдэнд үүссэн асуудлыг шийдвэрлэх, мэдлэгээ цээжлэх шаардлагагүй уялдаа холбоотой ойлгож авахад дэмжлэг үзүүлсэн.

Ном зүй:

1. Eppler, M. (2006). A Comparison between Concept map, Mind map, Conceptual diagrams, and Visual metaphors as Complementary Tools for Knowledge Construction and Sharing. *Information Visualization*, 5, 202-210.
2. John, B., & Tang, C. (2011). Teaching for Quality Learning at University.
3. Kilbane, C. R., & Milman, N. B. (2014). Teaching Models Designing Instruction for 21st Century Learners. In *The Concept Development Model*. Saddle: Pearson Education, Inc.
4. Linda, F. (2015). Child development: a skilful communicator, a competent learner (A unique child).
5. Mishra, P., Singh, U., & Pandey, C. (2019). Application of Student's t-test, Analysis of Variance, and Covariance. *Annals of Cardiac Anaesthesia*, 407-411.
6. Novak, J. D., & Canas, A. J. (2007). Theoretical Origins of Concept Maps, How to Construct Them, and Uses in Education. *Reflecting Education*, 3(1), 29-42.
7. Novak, J. D., & Canas, A. J. (2008). The CmapTools Software Toolkit. Retrieved June 27, 2021, from CmapTools: [https://cmap.ihmc.us/docs/theory-of-concept-maps#\[1\]](https://cmap.ihmc.us/docs/theory-of-concept-maps#[1])
8. Sangam, S. L., & Mogali, S. S. (2012). Mapping and Visualization Softwares tools: a review. *Content Management in Networked Environmen*. Tumkur.
9. Боловсролын яам, Б. с. (2019). Суурь боловсролын сургалтын хөтөлбөр. Улаанбаатар хот.
10. Килбэйн, К. Р., & Милман, Н. Б. (2014). Багшлахуйн загвар. United States of America: Pearson Education.
11. Клэр, Р., & Натали, Б. (2021). Багшлахуйн загвар. Улаанбаатар хот: “Би Си Ай” ХХК.
12. Оюунчимэг, Б. (2004). Шинжлэх ухааны тодорхой бус ухагдахуун төлөвшүүлэх нь. Улаанбаатар.

ФИЗИК, МАТЕМАТИКИЙН АГУУЛГЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ХИЧЭЭЛ НЬ ХҮҮХДИЙН ТАНИН МЭДЭХҮЙН ХӨГЖИЛД НӨЛӨӨЛӨХИЙГ СУДАЛСАН НЬ

Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 141 дүгээр сургууль.

Б.Дэлгэрцэцэг¹, С.Энхмандах², М.Сосорбурам²

¹ Физикийн багш, ² Математикийн багш

delgertsetseg.byamba@gmail.com

Үндэслэл:

- Физикийн хичээл заах явцад зарим сэдэв дээр математикийн хичээлийн агуулга өмнө нь ороогүй байх үед математикийн агуулгыг хичээлдээ хэрхэн тусгах тал дээр асуудал тулгардаг.
- Математикийн хичээлийн практик хэрэглээг илүү тодорхой болгох хэрэгцээ хичээл тутамд тулгардаг.
- Математик физик, химийн хичээлийн зарим агуулга дээр хэмжигдэхүүний нэршил, бичиглэл, тэмдэглэдэг үсэг зэрэг зөрүүтэй байх нь хүүхдэд эргэлзээ үүсгэх, улмаар ойлгохгүй өнгөрөх, багшид эргэлзэх зэрэг тохиолдол гарах нөхцөл болдог.
- Интеграцчилан заасан мэдлэг нь ойлголтыг гүнзгийрүүлж, мэдлэгийг илүү сайн хадгалахад туслах боломжтой.

Зорилго:

Математикийн “Бүхэл тооны куб зэрэг, куб язгуур” Физикийн “Зөв хэлбэртэй биеийн эзлэхүүнийг хэмжих” агуулгатай интеграцчилсан хөтөлбөрөөр 7-р ангид хичээл зааж, үнэлгээ хийж, уламжлалт (интеграцчилаагүй) агуулгаар хичээл орсон бүлгээс авсан үнэлгээтэй харьцуулж, ой тогтоолтод хэрхэн нөлөөлөхийг судлах.

Зорилт:

- Математик физикийн хичээлийн агуулгыг интеграцчилсан хөтөлбөр боловсруулах
- Боловсруулсан хөтөлбөрөөрөө 7а ангид хичээл заах
- Блүмийн таксономид суурилсан үнэлгээний даалгаврыг сурагчдаар ажиллуулж, гүйцэтгэлд анализ хийх
- Интеграцчилаагүй хөтөлбөрөөр хичээл заадаг 7и ангиас ижил үнэлгээний даалгавар ажиллуулж гүйцэтгэлд анализ хийх
- 2 шалгалтын үр дүнд харьцуулалт хийж, интеграцчилан заасан хичээл сурагчдын ой тогтоолтод хэрхэн нөлөөлсөн байдалд дүгнэлт гаргах
- Цаашдын сургалтын үйл ажиллагаандаа хэрэглэх боломжтой үр дүн байгаа эсэхийг магадлах

Хураанг

- Математикийн “Бүхэл тооны куб зэрэг, куб язгуур” агуулгыг Физикийн “Зөв хэлбэртэй биеийн эзлэхүүнийг хэмжих” гэсэн агуулгатай интеграцчилсан хөтөлбөр бэлдэж 7а бүлэгт 80 минутын хичээл заасан.
- Интеграцчилсан хөтөлбөрөөр хичээл орох нь хүүхдийн ой тогтоолтод хэрхэн үлдсэнийг илрүүлэхэд чиглэсэн сэргээн санах, ойлгох, хэрэглэх,

задлан шинжлэх, дүгнэлт гаргах процессыг үнэлэх боломжтой. Блүмийн таксономи сонгон авч интеграцчилсан хөтөлбөрт тохируулан үнэлгээний даалгавар бэлдэж, үнэлгээ авч дүгнэлт гаргасан.

- Ингэхдээ интерацчилсан хөтөлбөрөөр хичээл заасан 7а анги болон интерацлаагүй хөтөлбөрөөр хичээл орсон 7и ангид ижил үнэлгээний даалгавар өгч ажиллуулсан.
- Даалгаврын гүйцэтгэлд суурилан танин мэдэхүйн түвшний харьцуулалт хийх аргаар интерацчилсан хичээл заах нь хүүхдийн ой тогтоолт, асуудал шийдвэрлэх чадвар, сурах идэвхийг нэмэгдүүлсэн байдалд үнэлэлт гаргасан.
- 2 ангийн сурагчдын ой тогтоолт ялгаатай эсэхийг нягтлах зорилгоор Стивен Х.Зарит, Жуди М.Зарит нарын боловсруулсан “Хүүхдийн ой тогтоолтыг судлах” үнэлгээний хуудсыг өөрийн хичээлд тохируулан ашиглаж судалгаа авч үр дүнд шинжилгээ хийн давхар хянаж үзсэн.
- Судалгааны үр дүндээ анализ хийж дүгнэлт гаргаад, улмаар өдөр тутмын хичээл сургалтын үйл ажиллагаандаа шинэ санаа, анхаарах зүйлсийг нэгтгэн авч ашигласан.

Судалгааны ач холбогдол:

- Хичээл хоорондын интеграц нь хүүхдүүдийн хувьд агуулгын давхцалгүй байх ба энэ нь цаг хугацаа хэмнэх, хичээлээс залхах зэрэг сөрөг үр дагавраас сэргийлж болох юм.
- Агуулгыг олон талаас нь цогц байдлаар харах чадвартай болгох нь суралцах идэвхийг нэмэгдүүлэх, улмаар асуудал шийдвэрлэх, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх боломж болно.
- Цаашид шинжлэх ухааны мэдлэгийг системтэйгээр хүлээн авч хоорондын уялдаа холбоог тодотгон таниулж ойлгуулах нь гүн бат суурьтай танин мэдэхүйн процессыг дэмжиж өгдөг.
- Хичээлийг интерацчилсан заах нь хоорондын холбооснуудыг ойлгуулахад чухал үүрэгтэй.

Судалгааны арга:

Хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлийг илрүүлэхэд чиглэсэн сэргээн санах, ойлгох, хэрэглэх, задлан шинжлэх, дүгнэлт гаргах процессыг үнэлэх боломжтой. Блүмийн таксономи сонгон авч интеграцчилсан хөтөлбөрт тохируулан үнэлгээний даалгавар бэлдэж, үнэлгээ авч дүгнэлт гаргах.

Судалгааны үр дүн:

141 дүгээр сургуулийн 7а ангийн 39 сурагчид математик, физикийн хичээлийн интерацчилсан агуулгаар 80 минут, 7и ангийн 36 сурагчид тус, тусын хөтөлбөрөөр хичээл заасан. Хичээл зааснаас хойш 7 хоногийн дараа үнэлгээний даалгавар ажиллуулах замаар үнэлгээг харьцуулж судалсан судалгааны үр дүнд: Сэргээн санах түвшний даалгаврын гүйцэтгэл туршилтын бүлэг хяналтын бүлгээс 12.5%, ойлгох түвшний даалгаврын гүйцэтгэл 31.3%, хэрэглэх түвшний даалгаврын гүйцэтгэл 16.6%, задлан шинжлэх түвшний даалгаврын гүйцэтгэл 8.6%, үйлдэх түвшний даалгаврын гүйцэтгэл 14.4%, бүтээх түвшний даалгаврын гүйцэтгэл 27.2% гэж үнэлэгдсэн нь интерацчилсан заасан агуулгыг сурагчид илүү сайн ойлгох улмаар хүүхдийн ойд хадгалагдах, сэргээн санахад дэмтэй байсан бөгөөд асуудал шийдвэрлэх, янз бүрийн түвшний даалгавар гүйцэтгэх чадварт эерэг нөлөөтэй болох нь харагдаж байна.

ДААЛГАВАРЫН НИЙЦТЭЙ БАЙДЛЫН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Communalities		
	Initial	Extraction
Сэргээн санах	1.000	.783
Ойлгох	1.000	.708
Хэрэглэх	1.000	.774
Задлан шинжлэх	1.000	.798
Үйлдэх	1.000	.838
Бүтээх	1.000	.806
Extraction Method: Principal Component Analysis.		

Өгөгдлийг цуглуулсан түүвэр

- Кайзер-Мейер-Олкины хэмжүүр 0.649 нийцтэй
- Ач холбогдолтой, $P = 0,000$

0,5-с их тул факторт нийцтэй

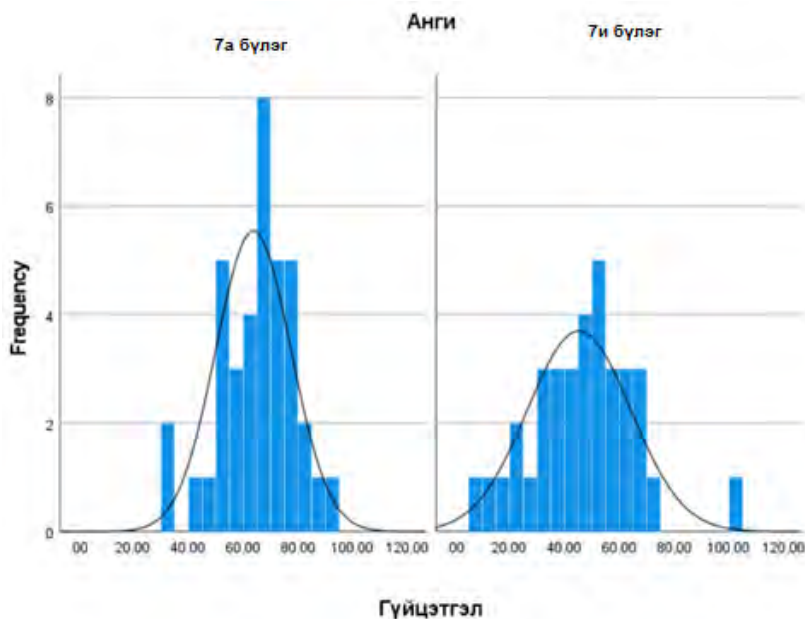
ХЭМЖИЛТИЙН ТОХИРЦЫН ТЭГШ ӨНЦӨГТ ЭРГҮҮЛЭЛТ БҮХИЙ ФАКТОР АНАЛИЗЫН ШИНЖИЛГЭЭ

$KMO = 0,649$ буюу нийцтэй

Bartlett тест нь статистикийн хувьд чухал ач холбогдолтой байна. 6 шалгуур нийт хуримтлагдсан тархалт нь 50%-иас дээш буюу 78.449%-ийг тайлбарлаж болно.

78,449% > 60% тул

ТУРШИЛТ БОЛОН ХЯНАЛТЫН АНГИЙН ҮР ДҮН

Group Statistics					
	Анги	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Гүйцэтгэл	7а	38	63.7500	13.67764	2.21881
	7и	35	45.3571	18.87598	3.19062

- Интерацчилсан хөтөлбөрөөр хичээл заасан туршилтын бүлгийн дундаж (63.75; $p=0.000$), хяналтын бүлгийн дундаж (45,35; $p=0.000$) байна. Ялгаа нь (18,39; $t=4,795$; $p<0.001$) байгаа нь нотлогдлоо.

Independent Samples Test									
Levene's Test for Equality of Variances					t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference
Гүйцэтгэл	Equal variances assumed	2.511	.118	4.795	71	<.001	18.39286	3.83615	10.74378 26.04193
	Equal variances not assumed			4.733	61.598	<.001	18.39286	3.88628	10.62329 26.16243

Дүгнэлт:

Математик, физикийн хичээлийн агуулгыг интеграцчилан заасан хичээл нь хүүхдийн танин мэдэхүйн процесст эерэг нөлөө үзүүлдэг болох нь туршилтын болон хяналтын бүлгийн сурагчдын сэргээн санах, ойлгох, хэрэглэх, задлан шинжлэх, үйлдэх, бүтээх түвшний даалгаврын гүйцэтгэлийн ялгаатай байдлаас харагдаж байна.

Эндээс цаашдын сургалтын үйл ажиллагаандаа математик, физикийн хичээлээр олгогддог агуулгын огтлолцлыг оновчтой олох, хаана, хэзээ, хэрхэн холбогдохыг судлах, ямар хэлбэрээр бататгах, ямар төрлийн даалгавар боловсруулж хүүхдийг харах, сонсох, биеэр гүйцэтгэх (турших), сэргээн санах ойгоор дамжин шинэ мэдлэгийг тархинд гүн суулгах, хэрхэн ойлгоцыг илүү сайжруулах, асуудал шийдвэрлэх чадварыг хэрхэн нэмэгдүүлэх буюу танин мэдэхүйн чадварыг дээшлүүлэх боломжтой зэрэг асуудлыг дэвшүүлэн тавьж хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлэх нь багшид хэрэгцээтэй гэж дүгнэж байна.

Ном зүй:

1. Туяа, Б. (2017). Орчуулга. Клиник практикт хэрэглэх аргачлалууд. Улаанбаатар.
2. Батсайхан, Б. (2010). Ерөнхий сэтгэл судлал, Улаанбаатар.
3. Батболд, Ш. (2010). Сэтгэл судлал сонгодгууд. Улаанбаатар.
4. Гажиддулам, Ч. (2021). Интеграц хичээлийн арга зүй. Улаанбаатар.
5. Төрбурам, Лх. (2013). Сэтгэл судлалын түүхийн жимээр. Улаанбаатар.

ГЭРИЙН ДААЛГАВРЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ХЭЛБЭРЭЭР СУРАЛЦАГЧДЫГ ИДЭВХЖҮҮЛЭХ НЬ

Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 142 дугаар сургууль.

Т.Чинзориг, Ж.Бурмаа

Сургалтын менежер, chinzorigt45@gmail.com

jburmaa11@gmail.com

Түлхүүр үг: Интеграц, даалгавар, сонирхол, steam

Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн 2024 оны 08 дугаар сарын 27-ны өдрийн 159 тоот албан бичгээр ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын гэрийн даалгварын хугацааны талаарх зөвлөмж (яам, 2024) гарсан. Уг зөвлөмжид сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, хичээл сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулахад гэрийн даалгаврын зохистой хугацааг тогтоож өгөх нь сурагчдын сахилга бат, цагийн менежментийг сайжруулах, эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг хамгаалах, сурлагын амжилтыг ахиулах, цаашлаад сургууль, эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хоорондын харилцаа холбоог сайжруулах, сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих, эзэмшсэн чадамжийг бататгахад чухал ач холбогдолтой юм. Invalid source specified.

Сэтгэл зүйн сөрөг нөлөө, дарамт харилцаа зэрэг нь боловсролын байгууллагын хамгийн том эрсдлүүдийн нэг. Үүний нэг нь сургалтын стресс.

Тэр дундаа тоглох эрхээ хасуулаад сууж сурах, хичээл ном, гэрийн даалгавар хийх (Б.Энхмаа, 2023) юм.

Хэт их хичээл хийснээс болж эрүүл мэндээрээ хохирч, ядаргаанд орж эмнэлэгт хэвтэх тохиолдол гардаг тухай хүүхдийн эмч Т.Оюунсүрэн ярьж байжээ. Тэрбээр “Өнгөрсөн жилийн судалгаагаар зөвхөн мэдрэлийн ядаргаанд орсон гэсэн оноштойгоор 3500 орчим бага ангийн хүүхэд эмчийн зөвлөгөө эмчилгээ авсан байна.” Invalid source specified.

Гэрийн даалгаврын ачаалал их байдаг тул хийж ирэхгүй байх суралцагчдын тоо их байдаг. Өөрчлөлт бол өдөр тутмын үзэгдэл, учир нь шинэ үйл явц, шинэ хэрэгцээ, шинэ зүйл үргэлж бий болсоор байдаг. Иймд зөвхөн боловсрол, сургалтын байгууллагыг биш, харин өөрчлөлт шинэчлэлтийн үйл явцыг удирдах асуудал тавигдах нь зүй ёсны хэрэг юм. (П.Увш, 2004, хууд. 58)

Интеграц хэлбэрээр, ахуй амьдралтай нь холбосон гэрийн даалгаврыг суралцагчдад өгөхөд хийх хугацаа багасаж, мөн судлагдахуун бүрийн багш нар ижил шаардлага тавихаар тэдний оролцоо, хандлага нэмэгдэнэ гэж таамаг дэвшүүлж байна.

1. Финландад гэрийн даалгавар үндсэндээ бараг байхгүй. Суралцагчид өөрийгөө өсгөх, шинийг эрэлхийлэх, бүтээх чиглэлд байнгын өндөр ачаалалтай байдаг. Чи өөрөө л өснө, чи өөртөө л эзэн болно, чамайг хэн ч хажуугаас чинь өөрчлөхгүй гэх хатуу зарчмыг хүүхэд бүр аль багаасаа ухаарч ойлгосон байдаг. Тэд биеэ даахыг эрмэлзэнэ. (Ц.Дэмбэрэл, 2023, хууд. 167)
2. Гэрийн даалгаврын мэдлэг эзэмших чанарт нөлөөлөх шууд нотолгоо байхгүй. Гэрийн даалгавар сурлагын амжилтад үзүүлэх нөлөө байхгүй талаар Купер,

Ж.С.Робинсон, Э.А. Паталл нар 2006 онд гарсан “Does Homework Improve Academic Achievement” бүтээлдээ дурдсан.

Гэрийн даалгаврын норм

ОХУ-ын Гэгээрлийн Яам 1999 онд гэрийн даалгавар хийхэд шаардагдах цаг хугацааны нормыг баталсан. Энэ нормоор бол 1 дүгээр ангийн “баагийнүүд” гэрийн даалгаваргүй “зугаацаж” болно. Харин 2-3 дугаар ангид 1,5 цагийн, 4-5 дугаар ангид 2 цаг, 6-8 дугаар ангид 2,5 цаг, 9-11 дүгээр ангид 3, 5 цагийн гэрийн даалгаврын норм тогтоож өгчээ (мэдээ, 2019). Гэсэн ч дараах зовлон гарч иржээ. Үүнд:

- Практик дээр энэ нормыг бараг мөрддөггүй.
- Судлах хичээл олон, багш бүр өөрийнхөө хичээлээр нормд “тулсан” буюу давсан даалгавар өгөхийг хичээдэг.
- Сургалтын программ нэн шахуу байдаг. Тогтсон хугацаанд бүх сэдвийг багтааж заахын тулд багш нар сурагчдыг гэрийн даалгавраар ачааллаж эхэлдэг.
- Хичээл болгоныг заах хугацаа хязгаарлагдмал учраас бүх хичээлийг 45 минутад багтаан зааж амждаггүй. Иймээс хичээлийн үлдсэн хэсгийг бие даан сурахад зориулж үлдээдэг.

Эндээс дүгнэхэд гэрийн даалгаврын зорилго нь хичээл дээр үзсэн сэдвийг давтах, бататгах, түүнчлэн мэдлэгээ хэрэглэх практик дадлыг төлөвшүүлэх явдал юм. Учир нь практикаар бататгаагүй онол үр ашиг муутай. Нэлээд тохиолдолд хичээлийн үеэр багшийн бүрэн зааж амжаагүй сэдвийг бие даан судлах хэрэгтэй болдог. (Д.Ганхуяг, 2023)

Гэрийн даалгаврын хугацааны талаар цөөнгүй судалгаа болон зөвлөмжүүд гарсан байдаг боловч ачааллыг багасгах оновчтой шийдэл төдийлөн гараагүй байна. Барууны орнууд гэрийн даалгавар өгөхөөс аль болох зайлсхийдэг бол азийн орнууд бүтээлч сэтгэлгээ хөгжүүлэх, амьдрал ахуйтай холбосон даалгавар өгөх нь түгээмэл байдаг байна. Тиймээс аль нэг улс, орныг даган дуурайхгүй өөрийн гэсэн онцлог бүхий үндэстэн тул монгол хүний амьдралын хэв маяг тохирсон бага цаг хугацаа зарцуулах, бүтээлч даалгавар өгч асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой гэж үзэж байна.

INTEGRATION- гэдэг нь INTEGRIO буюу холих, хэсэгчлэх, нэгдэх гэсэн утгатай латин үг юм. (Х.Тунгалаг, 2015) Сурган хүмүүжүүлэх ухааны толь бичигт “Интеграц” хэмээх ойлголтыг олон төрлийн хичээлийн хөтөлбөрийг өөр хооронд нь зохицуулах явдал гэж тайлбарласан байна. Өөр нэг анзаарах зүйл бол сургалтын агуулгыг цөм агуулгаар нь багцлан хураангуйлж, оновчтой системчлэх асуудал юм. Ю.К.Бабанский интеграцын тухай үзэл санаагаа “Иж бүрэн хандах” /комплексный подход/ гэсэн зарчмаар илэрхийлж, түүнийгээ сурган хүмүүжүүлэх үйл явцад яаж хэрэгжүүлэх талаар өөрийн үзэл санаагаа дэвшүүлсэн бий. Хэл шинжлэлд нтеграцын тухай ойлголт нь цоо шинэ зүйл биш. Бүр 1920-1950-иад онд манай ахмад заах аргачид бага ангийн хэл бичиг, унших хичээлийн сургалтад оновчтой хэрэглэж байсан уламжлалтай. (Б.Мөнхсүлд, 2023) /Жишээ нь: С. Шагж/ .

Заах гэдэг үгийг сургах гэж солино. Эдүгээ XXI зууны сургууль гэх ЕБС-ын шинэ загвар үүсээд байна. Тэрхүү загварын нэг элемент нь бага зааж, их сургах. Сургахын ард суралцах буй. Суралцдаггүй хүн бол юуг ч сурдаггүй юм байна л даа. Суралцах гэдэг нь тухайн оюун ухаантай хүнд өөрт нь голчлон хамаарах ойлголт. Ингээд боловсролын цөмд суралцагч өөрөө ороод ирнэ дээ. Суралцагчийг өөрийг

нь идэвхжүүлэх ёстой гэж үздэг (Ц.Дэмбэрэл, 2023, хууд. 107) байна.

Дэлхий нийтэд математик болон шинжлэх ухааны мэдлэгээ ашиглан амьдрал дээрх асуудлыг бүтээлчээр шийдвэрлэх, багаар ажиллах, технологи хэрэглэх чадвартай буюу steam боловсролтой ажиллах хүчний хэрэгцээ огцом өсөж байна. Хятад, Сингапур, Хонконг, Финлянд, Өмнөд Солонгос зэрэг боловсролын чанараар тэргүүлэгч орнууд steam боловсролтой ижил арга зүйгээр тодруулбал байгалийн ухаан, технологи, математикийн хичээлийг бодит амьдралын асуудлыг шийдвэрлэх бүтээлч арга зүйгээр явуулж ирсэн нь тэдний амжилтын үндэс болсон билээ. (Ц.Бурмаа, 2017, хууд. 8)

Сэтгэл судлаачдын судалгаанаас үзвэл аливаа мэдээллийг ярих аргаар заахад 10%, дүрслэлийн аргаар 70-80%, практик туршилтын аргаар заахад мэдээллийн 80-90%-ийг тус тус хүлээн авдаг онцлогтой гэжээ. Хүүхдийн бие даан оролцож суралцах үйлийн нэг хэлбэр болох гэрийн даалгаврын арга хэлбэрийг боловсронгуй болгосноор хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэх үйлсэд тодорхой хэмжээний ахиц гарна гэж үзэж байна.

Хийсэн ажлаа тайлбарлах, заавар уншиж ойлгох, дагаж мөрдөх, даалгаврыг хэрхэн гүйцэтгэснээ танилцуулснаар эх хэлний чадвар ч бас хөгжих юм.

Шинжлэх ухаанч эрэл хайлт хийх, шинээр зохион бүтээх, инженерчлэл дизайны үйл ажиллагаа хийх үед дээрх хичээлүүдийн чадвар хэрэглэгдсэнээр нэгдэх боломж гарч ирж байгаа хэрэг. (Ц.Бурмаа, 2017, хууд. 18)

Суралцагч, судалж буй юмс үзэгдлийн талаар аливаа хичээлээс буюу амьдрах орчноосоо тодорхой мэдээлэлтэй байдаг тул багш сургалтаа тэрхүү мэдлэг, мэдээлэл дээр нь тулгуурлан явуулах тохиолдолд суралцагч, сургалтын субъект болж, түүний сэтгэхүйд чанарын өөрчлөлт гарна. Ийнхүү суралцагч сургалтын дараа өөрийн мэдлэг, туршлагыг амьдрал үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж үр дүнд хүрдэг суралцагч төвтэй сургалтын технологийг удирдлага болгон сургалт шинэчлэгдэж байна. (Н.Цэдэвсүрэн, 2010, хуудсд. 40-41)

Боловсрол бол аливаа үзэл санаа, бодол, загвар, бүтээлийг нэг хүнээс нөгөөд дамжуулахад хүлээн авагч хүн нь тэдгээрийн хэрэглээг мэдэж хэрхэн зөв ухаанаар ашиглах үйл юм.

Харин сургууль нь хүүхдийн сурах чадварыг хөгжүүлж, тэднийг бодит амьдралд бэлтгэн амьдралын элдэв асуудалтай тулгарвал тэдгээрийг зөв шийдвэрлэхэд нь туслан, ирээдүйд улс орноо зөв авч явж сайн хүн болж төлөвших газар юм (Б.Оргил, 2013).

Судалгааны хамрах хүрээ:

- Нийслэлийн ерөнхий боловсролын дугаар сургуулийн багш, суралцагчид нийлээд 412 хүн хамрагдсан.

Дүгнэлт:

Боловсролын салбарт ажиллагчдын ихэнх хувийг 36-45 насныхан эзэлж буй учир илүү жин дарсан байна. Хүйсийн хувьд энэ салбарт эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь илүү байдагтай шууд хамааралтай. Судалгаанд хамрагдагчид туршлагын хувьд 11-15, 20-оос дээш жил ажилласан багш нар илүү оролцсон байна.

Судалгааны дүгнэлт-1:

- Интеграц хэлбэрээр даалгавар өгөх нь тохиромжтой.

- Гэрийн даалгавар интеграц хэлбэрээр өгдөггүй учир одоогоор туршлага байхгүй
- Интеграц хэлбэрээр даалгавар өгөхөд эерэг болон сөрөг талтай. Түүнийг тооцох ёстой.
- Хугацаа хэмнэнэ.
- Багш нарт ачаалал үүсэх магадлалтай.

Судалгааны дүгнэлт -2

Ерөнхий дүгнэлт:

Эерэг	Сөрөг
✓ Хугацаа хэмнэсэн. ✓ Оролцоо нэмэгдсэн. ✓ Хичээлүүдийг ялгаж хандах хандлага багассан. ✓ Багш нарын уялдаа, холбоо сайжирсан. ✓ Суралцагчдын бүтээлч сэтгэлгээ хөгжсөн ✓ Тогтмол хэрэгжүүлэх боломжтой	• Багш нарын ачаалал нэмэгдсэн. • Нэгэндээ найдаад даалгавар үзэхгүй байх тохиолдол гарсан. • Багш нарын санал зөрөлдөх тохиолдол ажиглагдсан. • Даалгаварт аль нэг хичээлийн эзлэх жин харилцан адилгүй байсан.

Өнөөгийн боловсролын салбарт гэрийн даалгаврын ачаалал их байгаа нь олон сөрөг үр дагавар бий болгож байна. Үүнийг шийдвэрлэх боломж нь интеграц хэлбэрээр гэрийн даалгавар өгөх юм. Энэ нь үр дүнтэй гэдгийг судалгааны асуулга болон туршилтаас харж болно. Суралцагчдын хувьд ачааллыг бууруулж, оролцоо, бүтээлч сэтгэлгээг нэмэгдүүлэн, ахуй амьдралтай холбосон даалгавар нь хичээлүүдийг ялгаж хандах хандлагыг бууруулж байсан. Багш нарын хувьд гэрийн даалгаврын ачааллыг тооцох боломж нээгдэж, хоорондын уялдаа холбоо сайжирч олон талаар хөгжих боломж нээгдсэн. Хэдий ачаалал нэмэгдсэн ч үе шаттайгаар мэргэжлийн хөгжлийн бүлгээрээ зохион байгуулалтад орж, тодорхой хугацаа зарцуулсны дүнд гэрийн даалгаврын хөтөлбөртэй болох дүр зураг ажиглагдсан. ЕБС-д гэрийн даалгаврын талаар тусгайлсан бодлого, дэмжлэг, шаардлага бий болгож, хэрэгжүүлэх нь зүйтэй гэсэн дүгнэлтэд хүрч байна.

Санал зөвлөмж:

- Интеграцчилах боломжтой хичээлүүдийн судалгаа гаргах
- Ахуй, амьдралтай холбосон байхаар төлөвлөх
- Интеграц гэрийн даалгаврын дэвтэр нээх
- Багш нар бие, биенийхээ саналд хүндэтгэлтэй хандах
- Багш бүр хоорондоо уялдаатайгаар хугацааг тооцох
- Гэрийн даалгавар шалгах шинэлэг арга хэлбэрийг эрэлхийлэх

Ном зүй:

1. Дэмбэрэл,Ц. (2023). Монголын боловсрол өнөө ба ирээдүй. Улаанбаатар хот, Улаанбаатар принт.
2. Мөнхсүлд, Б. (2023). Aplus.mn. /<https://content.aplus.mn/next-s3-uploads/>
3. Оргил,Б. (2013). “Багшийн хөгжил” гарын авлага. Улаанбаатар.
4. Энхмаа,Б. (2023). Хүүхдийн сэтгэл зүйн онцлог, ялгаатай байдал ба багшлахуй. Улаанбаатар, Битпресс.
5. Ганхуяг, Д. (2023, 4 26). Retrieved from <https://gankhuyag.com/>
6. Мэдээ, З. (2019, 05 01). ikon. Retrieved from <https://ikon.mn/n/1ka4>
7. Цэдэвсүрэн,Н. (2010). Монгол улсын ерөнхий боловсролын сургалтын орчны тулгамдсан асуудлууд. Улаанбаатар, Стартлайн ХХК.
8. Увш,П. (2004). Боловсролын менежмент. Улаанбаатар.
9. Тунгалаг,Х. (2015, 9 18). Retrieved from <https://prezi.com/188ikrhodmu/presentation/>
10. Бурмаа,Ц. (2017). Сургалтын нэгдмэл арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар, Адмон принт.
11. БЯ. (2024). moe.gov.mn. <https://moe.gov.mn/post/158614-ээс>

ХИМИ БИОЛОГИ ФИЗИКИЙН ХИЧЭЭЛИЙН ЗАРИМ АГУУЛГЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ЗАМААР СУРАГЧДЫН АХИЦ АМЖИЛТЫГ ТООЦСОН ҮР ДҮНГЭЭС

Нийслэлийн Шинэ Үе сургууль

¹Н.Баярсайхан, М.Түвшинзаяа, Б.Батцэцэг,

²Н.Нандин-Эрдэнэ, Н.Сумъяасүх, ³Э.Амарзаяа, Д.Батцэцэг

¹химийн, ²биологийн, ³физикийн багш

bayarsaikhan@shineue.edu.mn, tuvshinzaya@shineue.edu.mn

Хураангуй:

Өнөөгийн даяаршиж буй нийгэмд сурагчдын хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн, ачааллыг тооцсон, цогц агуулгын хүрээнд хичээл сургалтаа үр дүнтэй зохион байгуулах хэрэгцээ шаардлага үүсч байна. Тиймээс бид хичээл, сургалтаа амжилттай зохион байгуулахын тулд тухайн агуулгын онцлогт тохирсон багшлахуйн загварыг ашиглах, мэргэжлийн бүлгээрээ хамтран уялдаа холбоотой ажиллан, хичээл сургалтын үйл ажиллагаанд эргэцүүлэл хийж сайжруулах шаардлага тулгарч байна. Багш нар судлагдахуун хоорондын агуулгын залгамж холбоог судалж, нэгдмэл агуулга, арга зүйгээр хэрэгжүүлж байна.

Ухагдахуун төлөвшүүлэх үйл ажиллагаа буюу сургалтыг амжилттай зохион байгуулсанаар сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, түүний чанар сайжирна. Шинжлэх ухагдахуун ойлголтыг бий болгох загварыг хичээл сургалтад ашигласнаар сурагчдын ерөнхийлөх, ялгах чадвар хөгжих төдийгүй, баримтын, үйлийн, ухагдахуун, метакогнитив мэдлэгийг хөгжүүлэх төдийгүй, гүн гүнзгий олгоно. Нөгөө талаас фотосинтез ухагдахуун нь 9р ангид төлөвшүүлж байгаа суурь ойлголт химийн урвал, энергийн шингээлт, гэрлийн ойлт, хугарал болон навчны дотоод бүтэц гэсэн нэгдмэл ухагдахуун ойлголт эзэмших бөгөөд бид 9р ангийг сонгон авч, судалгаа хийлээ.

Түлхүүр үг: Интеграци хичээл, фотосинтез, ухагдахуун ойлголт, ухагдахуун ойлголтыг төлөвшүүлэх загвар

Оршил:

Хэрэгцээ шаардлага: 2013 онд хэрэгжиж эхэлсэн сургалтын хөтөлбөрт нилээн олон ухагдахууны томъёолол, тодорхойлолт өөрчлөгдсөн бөгөөд ухагдахууныг макро, субмикро, тэмдэгийн түвшинд таниулах байдлаар тусгагдсан төдийгүй сурах арга барилыг хичээл сургалтаар дамжуулан олгохоор тусгагдсан онцлогтой. Нөгөө талаас агуулгын онцлогт тулгуурлан багшлах арга зүйг сонгон хичээлээ заах, хичээл хоорондын уялдаа холбоог гүнзгийрүүлэх, сурагчдын ачааллыг багасгах, сурагчдын олж авах мэдлэг чадварыг ахиулах, нэгтгэх хэрэгцээ шаардлага үүсч байна. Мөн гүйцэтгэлийн үнэлгээний даалгаварт дээд эрэмбийн даалгаврын тоо жил ирэх тусам нэмэгдэснээр сурагчдын дундаж гүйцэтгэлийн түвшин буурч байна. Иймд тухайн шинжлэх ухааны хүрээнд суралцахуйн зорилтын хүрээнд дангаар буюу зөвхөн тухайн хичээлээр олгох учир дутагдалтай тул агуулгын хүрээнд интеграци хичээл зохион байгуулах замаар олговол илүү үр дүнтэй.

Таамаглал:

Хими биологи физикийн хичээлийн агуулга хоорондын уялдаа холбоог гарган интеграци хичээлийг зохион байгуулсанаар тухайн ухагдахуун, ухагдахууны хүрээнд эзэмших мэдлэг, чадварыг цогц байдлаар олгох боломжтой. Мөн сурагчдад ирэх цагийн ачаалал багасч, сурагчдын олж авах мэдлэг чадварт ахиц гарна.

Зорилго:

Хими биологи физикийн судлагдахууны хүрээнд “ургамлын хооллолт, фотосинтез” агуулгыг цогц байдлаар эзэмшсэн сурагчдын гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийж, үр дүнг тооцох

Зорилт:

- Интеграцчилах агуулга, суралцахуйн зорилтыг харьцуулан судлах
- Хими, биологи, физикийн судлагдахууны сонгосон агуулгын хүрээнд нэгж, ээлжит хичээлийн төлөвлөгөө боловсруулах
- Интеграци хичээлийг зохион байгуулах, ажлын хуудас ашиглан сурагчдыг удирдан чиглүүлэх, үр дүнг тооцох
- Нэгж хичээлийн шалгалтын гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийх, судалгааны үр дүнг тооцох

Шинэлэг тал, ач холбогдол:

Хими биологи физикийн хичээлийн зарим агуулгыг нэгж хичээлийн хүрээнд интеграци байдлаар зохион байгуулсанаар сурагчдын танин мэдэхүйн үйлийн дээд эрэмбийн даалгавар гүйцэтгэх чадварыг:

- ухагдахууны сүлжээ бүтээх аргачлалыг ашиглах
- ажлын хуудас ашиглан сурлагын ахицыг нэмэгдүүлэх боломжийг судалсанд судалгааны шинэлэг тал болон ач холбогдол оршино.

ҮНДСЭН ХЭСЭГ**Судлагдахууны интеграц хийх хандлага**

1. Мэдээллийн эрин зуунд цогц чадамжийг төлөвшүүлэх сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөр нь судлагдахуун хичээл хоорондын интеграцийг шинэлэг байдлаар шийдэх хэрэгцээг бий болгож байна. Судлагдахуун, хичээл хоорондын интеграц хийхэд тохиромжтой бие биеэ нөхдөг орчин үеийн дараах гурван хандлага байдаг. (Оюунцэцэг, Н., Итгэл, М., 2016) Олон талт судлагдахууны хандлага (multidisciplinary approach) нь судлах сэдэв, шийдэх асуудлыг өөр өөр судлагдахууны үүднээс судалдаг сургалтын хөтөлбөрийг нэгтгэх хандлага юм. Энэхүү хандлага, арга барил нь нэг судлагдахууны хил хязгаараас давсан олон салбарын мэдлэг шаардсан асуудал, нарийн төвөгтэй нөхцөл байдлын шийдэлд тустай (Abdus Sattar Chaudhry and Susan Higgins.2003).
2. Судлагдахуун хоорондын хандлага (interdisciplinary approach) нь сэдэв, үзэл бодлын талаархи ойлголтуудыг бий болгож, өөр өөр судлагдахуун хоорондын холбоо, тэдгээрийн бодит ертөнцийн зүй тогтол, хамаарлыг холбож өгдөг сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад интеграци хийх арга юм. Салбар хоорондын интеграци нь гол төлөв хоёр ба түүнээс дээш тооны шинжлэх ухааны хичээлийг нэгтгэхээс гадна бусад хичээлийн янз бүрийн хэрэглээгээр болгох цоо шинэ сэдвийг бий болгох хоорондын хамтын

ажиллагаа, хоорондын харилцаа юм. Судлагдахуун хоорондын интеграцид суурилсан хөтөлбөр/сургалт нь суралцагчдыг шинэ эрэл хайгуул, судлах үйл ажиллагаанд татан оролцуулж, тэдэнд мэдлэг, олголт бэрхшээлийг шийдвэрлэх, даван туулах чадвар, өөртөө итгэх итгэл, суралцах хүсэл эрмэлзлийг бий болгож, алдаа, дутагдлаа хүлээн зөвшөөрөх, шүүмжлэлтэй сэтгэх, хоёрдмол утгыг тэвчих, ёс суртахуундаа анхаарах, үнэлэх зэрэг хандлагыг төлөвшүүлэн хөгжүүлдэг зэрэг олон давуу талтай тул цогц чадамжийн хөгжилд чухал хувь нэмэр оруулдаг (Haynes, Carolyn. 2002).

3. Транс судлагдахууны хандлага: Транс судлагдахууны үйл ажиллагаа нь нийтлэг зорилгод хүрэхийн тулд төрөл бүрийн судлагдахуун/ салбарын оролцогчид хамтран нэгтгэгдсэн шина мэдлэгийг бий болгож, бүх судлагдахууныг холбож өгдөг. Суралцагчдын эрэлт хэрэгцээ ба бодит амьдралын контекстод суурилдаг. Робокон транс судлагдахууны жишээ юм. Электро механик бүтэцтэй, ямар нэгэн дүрс хэлбэртэй, заавал механик хөдөлгөөнтэй, болхи ч болтугай мэдрэлийн системтэй байдаг роботын тухай мэдлэг нь математик, физик, мэдээлэл зүй, дизайн технологи, хими зэрэг олон судлагдахууны дундаас төрж гарч буй транс судлагдахуун юм.

Ухагдахуун ойлголтыг бий болгох, төлөвшүүлэх загвар

Ухагдахуун ойлголтыг төлөвшүүлэх загвар нь сурагчдын ухагдахууны ойлголтыг гүнзгийрүүлэхэд дэмждэг, ухагдахууны мэдлэгийг хөгжүүлэхэд чиглэсэн динамик, интерактив, багшлахуйн загвар юм. Тодруулбал, энэ загвар нь багш нараар удирдуулсан загвар бөгөөд оюутнууд тухайн ухагдахууны тохиромжтой жишээ болон тохиромжгүй жишээ эсэхийг шалгаж, тэдгээрийн гол чухал ба чухал бус шинж чанаруудыг шинжлэх замаар ухагдахууны талаарх ойлголтыг бий болгодог. Ухагдахууны мэдлэгийг заах, оюутнуудын сэтгэн бодох чадварт нөлөө үзүүлэх, ялгаж харах, ерөнхийлөх чадварыг дэмжих, ухагдахууныг танилцуулах болон үнэлэхийг ухагдахуун ойлголтыг төлөвшүүлэх загвар нь санал болгодог. Энэ загварыг ухагдахууны мэдлэг заах, ухагдахууныг танилцуулах эсвэл ухагдахууны мэдлэгийг үнэлэх нөхцөлд хэрэглэж болно.

Ухагдахуун ойлголтыг төлөвшүүлэх загвар 4 алхамтай.

1. Жишээг танилцуулах
2. Таамаглалын дүн шинжилгээ ба бүтэц
3. Хэлэлцүүлгийн хаалт
4. Хэрэглээ - оролцоо

Ухагдахуун, ухагдахууны сүлжээ

Юмс үзэгдлийн гол үндсэн шинж чанарыг илэрхийлэл, тусгалыг ухагдахуун гэнэ. Өөрөөр хэлбэл бодит юмс үзэгдлийн гол шинж чанар, холбоо харилцаа, шүтэн барилдлагын зүй тогтлыг үгээр илэрхийлж байгаа нь ухагдахуун юм. Ухагдахууныг шинжлэх ухааны болон шинжлэх ухааны бус ухагдахуун ердийн ухагдахуун гэж ангилдаг. Шинжлэх ухааны ухагдахуун нь шинжлэх ухааны хөгжлийн явцад шинж нээлтийн үр дүнд бий болж, тодорхойлогдож байгаа юмс үзэгдлийн үндсэн гол болон бусад шинж тэмдгийг тусгаж, тусгай нэр томъёогоор илэрхийлж байгаа шинжлэх ухааны танин мэдэхүйн хэлбэр юм. Шинжлэх ухааны ухагдахуун нь логик, хийсвэр, сэтгэхүйн хэлбэр тул юмс үзэгдлийн дотоод мөн чанар, онцлог шинж, зүй

тогтол, шүтэн баридлага учир шалтгааныг уялдаа холбоотой, дэс дараалалтай илэрхийлдэг (Б.Оюунчимэг, 2004).

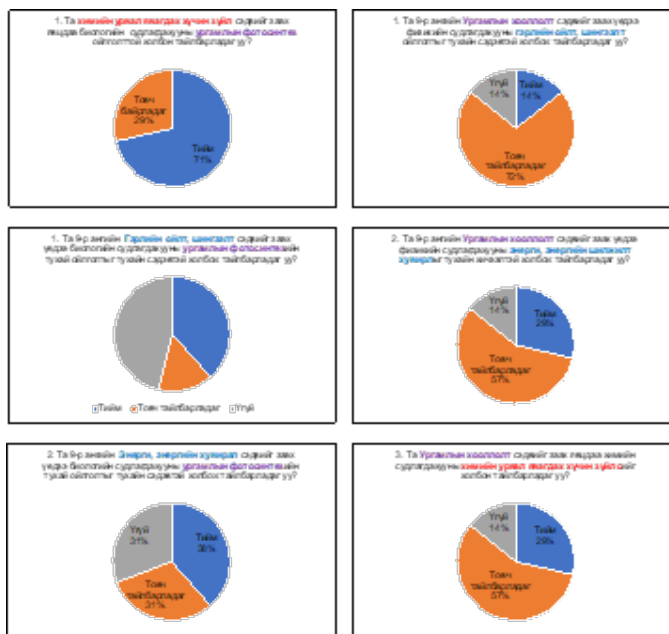
Суралцах хэв шинж

Суралцах хэв шинж нь сургалтын орчин, мэдээллийг хүлээн авах, боловсруулах чадвар, тухайн суралцагчийн танин мэдэхүй болон өөрийнх нь зан төрхөөс шалтгаална гэж үздэг. Суралцах хэв шинжийн судалгаа нь барууны орнуудад 1960-аад оноос эхлэн хийгдэж эхэлсэн. Суралцах хэв шинжийг тодорхойлох олон судалгаа байдгаас хамгийн түгээмэл сорилын нэг нь Флемингийн боловсруулсан арга зүй (VARK) юм.

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

Тандалт судалгаа, үр дүн

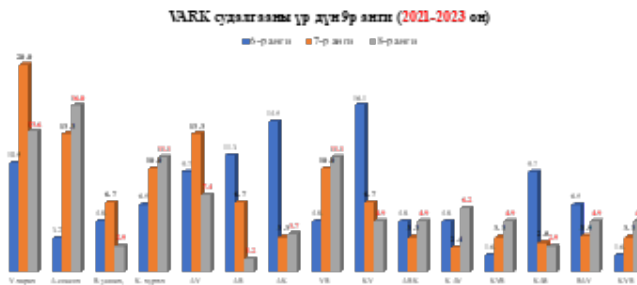
Судалгаа эхлэхийн өмнө тандалт судалгаа хийж биологи, хими, физикийн 91 багш нараас ургамлын хооллолт-фотосинтез ухагдахуун ойлголтын хүрээнд хичээлээ хэрхэн интеграцилж заадаг талаар тандалт судалгаа авсан. Тандалт судалгааны үр дүнд үндэслэн “ургамлын хооллолт, фотосинтез” сэдвийн хүрээнд ухагдахуун ойлголтыг төлөвшүүлэх интеграци хичээлийг төлөвлөн зохион байгуулж үр дүнг тооцсон болно.

Асуулга судалгааны үр дүнгээс харахад нийт биологи, хими, физикийн багш нарын хувьд судлагдахуун хоорондын хамаарлыг тусган хичээл сургалтын үйл ажиллагааг явуулдаг нь харагдаж байна. Мөн энэхүү байдлаар хичээл сургалтаа зохион байгуулах нь сургалтын чанарт эерэгээр нөлөөлнө гэж үзжээ. Үр дүнг нарийвчилбал химийн урвал ойлголттой фотосинтез гэсэн үзэгдлийг 71% нь холбон тайлбарладаг бол биологийн багш нарын 28.6% нь фотосинтез сэдвийг химийн урвал ойлголттой холбон хичээл сургалтаа төлөвлөдөг байна.

Шинэ Үе сургуулийн 9р ангийн 3 бүлгийн 87 сурагчийг судалгаанд хамруулж интеграци хичээл зохион байгуулахын эхэнд сурагчдын суралцах хэв шинжийг

тодорхойлох зорилгоор 6-8р ангийн VARK судалгааны үр дүнг 9р ангийн VARK судалгааны үр дүнтэй харьцуулан судалж сурагч бүрийн суралцах хэв шинжийг тодорхойлсон.

Дүгнэлт:

Сурагчдын суралцахуйн хэв шинжийг тодорхойлох, анги дэвших тусам хэв шинжид илэрч буй өөрчлөлтийг хэмжих, суралцахуйн хувьд онцгой сурагчдыг таних, илрүүлэх, тохиромжтой арга барилаар хичээл сургалтаа удирдан чиглүүлэх зорилготой дээрх харьцуулсан судалгааг хийсэн. Судалгааны үр дүнгээс харахад А-сонсох болон К-хүртэх нэг хэв шинж давамгайлсан сурагчдын эзлэх хувь 3.2-16%, 6.5-11.1% тус бүр болж өссөн. Хоёр хэв шинж-KV давамгайлсан сурагчдын эзлэх хувь 4.8-11.1% хүртэл өссөн. Гурван хэв шинж давамгайлсан сурагчдын эзлэх хувь бусад хэв шинжтэй харьцуулахад бага байгаа нь харагдаж байна.

Дүгнэлт:

Судалгааны хамрагдсан 9 дүгээр ангийн 87 орчим сурагчдын 3%-сонсох (Auditory) чадвар нь илүү хүчтэй давамгайлсан, 21%-Bimodal буюу 2 хэв шинж бүхий сурагчид, 40%-Trimodal буюу 3 хэв шинж бүхий сурагчид, 36%-VARK буюу 4 хэв шинж бүхий сурагчид байна. Bimodal буюу 2 хэв шинж бүхий сурагчдын 15%-VA, 10%-VR, 10%-VK, 25%-AR, 30%-AK, 10%-RK буюу AK, AR хэв шинж бүхий сурагчид давамгайлсан байна.

Фотосинтез ухагдахуун төлөвшсөн байдлыг илрүүлэх судалгаа

Гэрлийн шингээлт, ойлт сэдвийг судалгаанд хамрагдсан багш нарын судалгааны дүнгээс харахад 38.5% нь фотосинтез сэдэвтэй холбон заадаг байна. Судалгааны дүнгээс харахад биологи, хими, физикийн судлагдахууны багш нар ургамлын хооллолт болон фотосинтез сэдвийн агуулга хоорондын холбоо хамаарлыг гарган хамтран ажиллах хэрэгцээ байгаа нь харагдаж байна.

№	Ээлжит хичээлийн сэдэв	Хугацаа, минут	Суралцахуйн үйл ажиллагаа
1	Ургамлын хооллолт, фотосинтез	80	Навчны бүтэц нь фотосинтез болон хийн солилцоо явуулахад зохицсоныг туршилтаар батлах, фотосинтезийн урвалыг тэгшитгэлээр илэрхийлэх
2	Фотосинтезийн эрчимд гэрлийн нөлөөг илрүүлэх	80	Фотосинтезийн эрчимд гэрэл нөлөөлөхийг туршилтаар илрүүлэх
3	Фотосинтезийн эрчимд нүүрсхүчлийн хий нөлөөлөхийг илрүүлэх	80	Туршилтаар нүүрсхүчлийн хий нь Фотосинтезийн хурдад нөлөөлж байгааг таниулах
4	Ургамалын навч фотосинтез явуулахад зохилдсон нь	80	Ургамалд гэрлийн нөлөөгөөр фотосинтез явагдан органик нэгдэл үүсэж байгааг таниулах
5	Нэгж хичээлийн шалгалт	80	“Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлээр эзэмшсэн мэдлэг, чадварыг үнэлэх

“Ургамлын фотосинтез” ухагдахууныг төлөвшсөн байдлыг илрүүлэх тандалт судалгаа

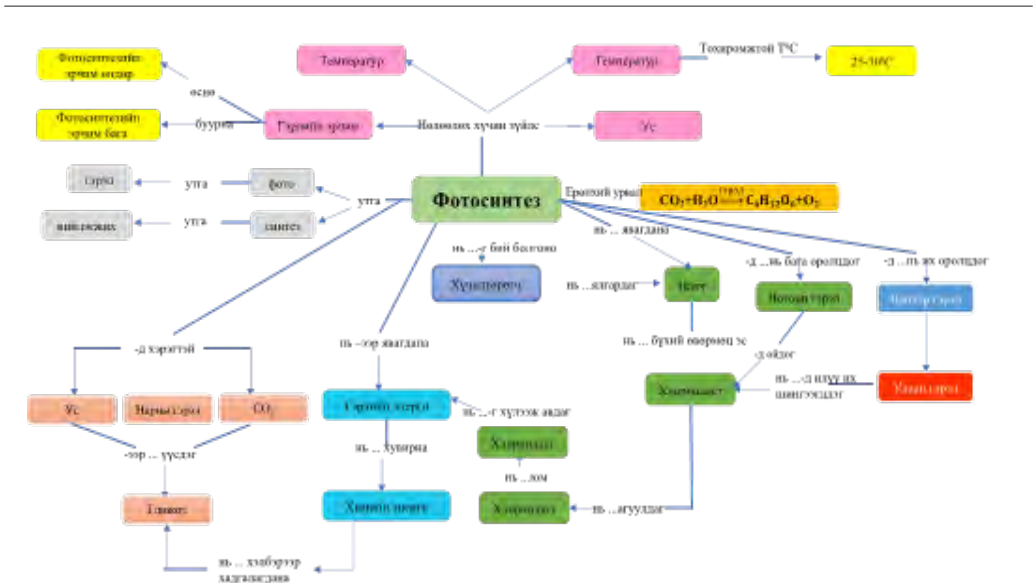
“Ургамлын фотосинтез” ухагдахууныг төлөвшсөн байдлыг илрүүлэх зорилгоор 9-р ангийн 3 бүлгийн 87 сурагчдыг хамруулан ээлжит хичээлийг зохион байгуулж ухагдахууны сүлжээ бүтээлгэсэн.

Дүгнэлт:

Ургамлын фотосинтез сэдвийн хүрээнд ухагдахуун ойлголтыг илрүүлэх ухагдахууны сүлжээ хийх үед сурагчид фотосинтезэд оролцох бүтээгдэхүүн бодис болон урвалын үр дүнд үүсэх бодисуудыг нэрлэж, зураглалд илэрхийлсэн боловч учир шалтгааныг зураглалд тод харуулаагүй буюу гүйцэтгэл 29.6% байна.

Туршилт судалгааны үр дүн (Зураг 1)-д үндэслэн “Ургамлын фотосинтез” нэгж хичээлийн хүрээнд ухагдахуун бий болгох загварыг ашиглан ээлжит хичээлийг төлөвлөн ухагдахуун ойлголтын холбоо хамаарлыг дараах байдлаар (Зураг 2) таниулахаар төлөвлөж туршилтын бүлгүүдэд тус бүр 80 минут, нийт 240 минутын хичээл заасан.

Интеграцид суурилсан ээлжит хичээлийн дүнд “Ургамлын фотосинтез” сэдвийн хүрээнд хийсэн багуудын ухагдахууны сүлжээг дараах (Зураг 3) байдлаар өөрчлөгдсөн.

Дүгнэлт:

Биологийн судлагдахууны хувьд интеграци байдлаар хичээлийг төлөвлөн зохион байгуулахдаа сурагчдад физикийн судлагдахууны гэрлийн ойлт шингээлт, энергийн шилжилт, химийн судлагдахууны урвалын явцад дулаан шингээх ба ялгаруулах тухай мэдээллийг өгч сурагчдад чиглүүлэх асуултыг тавьснаар сурагчид дахин ухагдахууны сүлжээ байгуулсанаар гүйцэтгэл 29.6-79.2% болон ахисан.

“Ургамлын хооллолт, фотосинтез” интеграци хичээлийн үр дүн

“Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлийн хүрээнд төлөвлөгдсөн ээлжит хичээл тус бүрт ажлын хуудас бэлтгэн боловсруулж ажлын хуудасны гүйцэтгэл болон сурагчдын багаараа гүйцэтгэсэн ухагдахууны сүлжээг аналитик рубрик ашиглан үнэлсэн.

Ажлын хуудасны бүтцийн хувьд:

- 5Е загварын дагуу ажлын хуудсыг төлөвлөсөн
- ШУАБ-ын 4 түвшинг илрүүлэхүйц даалгавар боловсруулсан
- Чиглүүлэх асуулт, даалгавар тус бүрийг оноожуулсан
- Ажлын хуудсыг багш үнэлэхээс гадны сурагч “өөрийн үнэлгээ хийх” боломжит байдлаар төлөвлөсөн.

Сурагчдын гүйцэтгэсэн ухагдахууны сүлжээг гүйцэтгэлийн 4 түвшин, 6 шалгуур үзүүлэлт бүхий аналитик рубрик ашиглан үнэлсэн.

“Фотосинтезийн эрчимд гэрлийн үзүүлэх нөлөө” ээлжит хичээлийн явц болон “Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлийн ажлын хуудасны гүйцэтгэлийг авч үзвэл:

Дүгнэлт:

“Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлийн хүрээнд 4 удаагийн ээлжит хичээл тус бүрийн ажлын хуудасны гүйцэтгэлийг авч үзвэл:

- Ургамлын хооллолт фотосинтез: 21.0/14.6

- Фотосинтезийн эрчимд нүүрсхүчлийн хийн концентрацийн үзүүлэх нөлөө: 13.0/8.0
- Фотосинтезийн эрчимд гэрлийн үзүүлэх нөлөө: 12.0/8.6
- Ургамлын навч фотосинтез явуулахад зохилдсон нь: 20.0/13.6 нийт 66.0/44.8 оноог дунджилж, 67.9%-ийн гүйцэтгэлтэй дүгнэгдсэн.

“Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлээр эзэмшсэн сурагчдын мэдлэг, чадварын ахицыг үнэлэх зорилгоор сонгох болон богино хариултат бичгийн ажлын 6 багц даалгаврыг Блум таксономын танин мэдэхүйн түвшинээр ялган боловсруулсан.

Дүгнэлт:

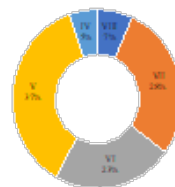
“Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлийн шалгалтын гүйцэтгэл 19.0/13.3 оноог дунджилж, 74.0%-тай дүгнэгдсэн. Нийт шалгуулагчдын 35.1% нь VII-VIII түвшинд шалгагдсан.

Блум таксономийн дээд эрэмбийн (задлан шинжлэх, хэрэглэх) 3, 5 болон 6р даалгавруудын хувьд 3.0/2.1, 3.0/2.4, 2.0/1.3, 1.0/0.8, 1.0/0.7 оноог тус тус дунджилсан.

ДҮГНЭЛТ

1. Багш нарын асуулга судалгааны үр дүнгээс харахад химийн урвал ойлголттой фотосинтез гэсэн үзэгдлийг 71% нь холбон тайлбарладаг бол биологийн багш нарын 28.6% нь фотосинтез сэдвийг химийн урвал ойлголттой холбон хичээл сургалтаа төлөвлөдөг. Гэрлийн шингээлт, ойлт сэдвийг судалгаанд хамрагдсан багш нарын судалгааны дүнгээс харахад 38.5% нь фотосинтез сэдэвтэй холбон заадаг байна. Судалгааны дүнгээс харахад биологи, хими, физикийн судлагдахууны багш нар ургамлын хооллолт болон фотосинтез сэдвийн агуулга хоорондын холбоо хамаарлыг гарган хамтран ажиллах хэрэгцээ байгаа нь харагдаж байна.
2. Биологийн судлагдахууны хувьд интеграци байдлаар хичээлийг төлөвлөн зохион байгуулахдаа сурагчдад физикийн судлагдахууны гэрлийн ойлт

“Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлийн шалгалтын гүйцэтгэл

шингээлт, энергийн шилжилт, химийн судлагдахууны урвалын явцад дулаан шингээх ба ялгаруулах тухай мэдээллийг өгч сурагчдад чиглүүлэх асуултыг тавьснаар сурагчид дахин ухагдахууны сүлжээ байгуулсанаар гүйцэтгэл 29.6-79.2% болон ахисан.

3. “Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлийн хүрээнд 4 удаагийн ээлжит хичээл тус бүрийн ажлын хуудасны гүйцэтгэлийг авч үзвэл:
 - Ургамлын хооллолт фотосинтез: 21.0/14.6
 - Фотосинтезийн эрчимд нүүрсхүчлийн хийн концентрацийн үзүүлэх нөлөө: 13.0/8.0
 - Фотосинтезийн эрчимд гэрлийн үзүүлэх нөлөө: 12.0/8.6
 - Ургамлын навч фотосинтез явуулахад зохилдсон нь: 20.0/13.6 нийт 66.0/44.8 оноог дунджилж, 67.9%-ийн гүйцэтгэлтэй дүгнэгдсэн.
4. “Ургамлын хооллолт, фотосинтез” нэгж хичээлийн шалгалтын гүйцэтгэл 19.0/13.3 оноог дунджилж, 74.0%-тай дүгнэгдсэн. Нийт шалгуулагчдын 35.1% нь VII-VIII түвшинд шалгагдсан. Блум таксономийн дээд эрэмбийн (задлан шинжлэх, хэрэглэх) 3, 5 болон 6р даалгавруудын хувьд 3.0/2.1, 3.0/2.4, 2.0/1.3, 1.0/0.8, 1.0/0.7 оноог тус тус дунджилсан. Судалгааны үр дүнгээс харахад нэгжийн хүрээнд интеграци хичээлийг ухагдахууны сүлжээ бүтээх аргачлалыг ашиглан, ажлын хуудсаар сурагчдыг чиглүүлж хичээлээ зохион байгуулсанаар сурагчдын танин мэдэхүйн үйлийн дээд эрэмбийн даалгавар гүйцэтгэх чадвар өссөн.

Ном зүй:

1. Clare R. and Natalie B. Milman. (2014). Teaching Models . Pearson.
2. Lynn H. Erickson and Lois A. Laining . (2011). Concept-based curriculum and instruction.
3. Ч.Нямгэрэл. (2018). Олон-сонголтод даалгаврын шинжилгээ. Улаанбаатар: МУИС-ийн хэвлэх үйлдвэр.
4. Н.Оюунцэцэг. (2023). 21 дүгээр зууны боловсрол Насан туршийн суралцахуй. Улаанбаатар
5. Н.Оюунцэцэг. (2020). Суралцагчийн цогц чадамжийг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга зүй
6. Ичинхорлоо.Ш (2013). Судалгааны ажлын үндэс. Улаанбаатар
7. Ичинхорлоо.Ш (2013). Орчин үеийн хичээлийн тухай өгүүлэх нь. Улаанбаатар
8. Ариунжаргал.Л нар. (2018). Суралцахуй, суралцах хэв шинж . Улаанбаатар: Мөнхийн үсэг.
9. Шүр-Эрдэнэ.Л . (2017). Суралцагчдын шинжлэх ухаанч арга барилд гарч буй ахицыг ажлын хуудас ашиглан үнэлэх нь.
10. Байгалмаа.Ч (2015). Боловсролын судалгааны арга зүй. Улаанбаатар

АНГЛИ ХЭЛНИЙ ХИЧЭЭЛД ХИЙМЭЛ ОЮУН УХААНЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛАН АШИГЛАХ НЬ

(Кембрижийн болон үндэсний хөтөлбөрийн жишээн дээр)

Монгол тэмүүлэл ЕБС

Б.Ганбадрах

Англи хэлний багш

ganbadrakh.b@mongolaspiration.edu.mn

Хураангуй

Энэхүү судалгааны ажлын хүрээнд англи хэлний хичээлд хиймэл оюун ухааныг интеграцчилан ашиглах боломжийг судалсан болно. Үүний тулд Нийслэлийн Ерөнхий Боловсролын Монгол Тэмүүлэл, 21, 157 дугаар сургуулийн 9-12 дугаар ангийн 286 сурагчийг судалгаанд хамруулсан. Англи хэлний хичээлийн Кембрижийн болон үндэсний хөтөлбөрийн агуулгад багтах 13 сэдвийн хүрээнд ээлжит хичээлийн төлөвлөгөө гаргах болон сурагчдын бичгийн ажлыг засах тал дээр сүүлийн үед хамгийн түгээмэл хэрэглэгдэж буй 13 төрлийн хиймэл оюун ухааны загваруудыг ашиглан туршсан. Гаргаж авсан үр дүндээ тоон болон чанарын анализ хийсний эцэст хиймэл оюун ухааныг англи хэлний хичээлийн хүрээнд интеграцчилан ашиглах нь багшлахуй болон суралцахуйн олон талын ач холбогдолтой хэмээх дүгнэлтэд хүрсэн бөгөөд, тэр дотроо ChatGPT-4o нь ашиглахад хамгийн тохиромжтой загвар болохыг олж тогтоосон.

Түлхүүр үгс: Кембрижийн хөтөлбөр, үндэсний хөтөлбөр, хичээлийн төлөвлөгөө, бичгийн ажил, AI

ОРШИЛ

Судалгааны ажлын үндэслэл

Төрөл бүрийн салбарын мэргэжилтнүүд хиймэл оюун ухаан буюу AI (Artificial Intelligence)-г өөрсдийн ажил хэрэгтээ ашиглах болсон өнөө үед багш мэргэжилтэн ч мөн адил багшлахуйн үр чадвараа дээшлүүлэхийн зэрэгцээ цаг хэмнэх, технологийг ухаалгаар ашиглан сурагчдын суралцахуйн үйл явцыг үр дүнтэй болгох тал дээр төрөл бүрийн арга замыг эрэлхийлэх нь зүйтэй. Тэр ч утгаараа энэхүү судалгааны ажил нь хичээл сургалтын үйл ажиллагааны чухал хэсгүүд болох ээлжит хичээлийн төлөвлөгөө гаргах болон сурагчдын бичгийн ажлыг засах үйл явцыг сүүлийн үеийн технологийн ололт болох AI-тай интеграцчилан гүйцэтгэх боломжийг эрэлхийлсэн болно.

Судалгааны хэрэгцээ, шаардлага

Монгол Улсын Боловсролын яам нь “Багшийн туслах” хиймэл оюун ухааныг хөгжүүлэх тал дээр тусгайлан ач холбогдол өгч, ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байгаа билээ. “Монголын Боловсролын Тунхаглал 2024”-д боловсролын салбарт хиймэл оюун ухааныг “төлөвлөлтөөс шийдвэр гаргах хүртэлх үйл явцад ёс зүйтэй ашиглана” хэмээсэн байгаа нь хиймэл оюун ухааны боловсролын салбарт эзлэх байр суурь улам бүр өссөөр байгаагийн илрэл юм. Үүнээс үзэхэд багшлахуй болон суралцахуйд хиймэл оюун ухааныг интеграцчилан ашиглахтай холбоотой судалгааг гүйцэтгэж дэлхийн боловсролын салбарын хөгжлөөс хоцрохгүй байх алхмыг хийх хэрэгцээ шаардлага манай улсын хувьд зайлшгүй бий.

Дэвшүүлж буй асуудал

Энэхүү судалгааны ажлыг зохион байгуулахдаа "Англи хэлний хичээлийн хүрээнд AI-г интеграцчилан ашиглах нь тохиромжтой юу?" гэх ерөнхий асуудлын хүрээнд Кембрижийн болон үндэсний хөтөлбөрийн англи хэлний ээлжит хичээлийн төлөвлөгөө гаргах болон сурагчдын бичгийн ажлыг засахад хиймэл оюун ухааныг интеграцчилан ашиглах асуудалд гол анхаарлаа хандуулсан.

Сэдвийн судлагдсан байдал

AI-г ашиглан хичээлийн төлөвлөгөө гарган, практик дээр туршиж үзэх оролдлого олонтаа хийгдсээр иржээ. Траст, Вален нар 2023 онд гаргасан бүтээлдээ, AI нь ээлжит хичээлийн төлөвлөгөө гаргахдаа хичээлийн цагийн зохион байгуулалтыг сайжруулах, төрөл бүрийн сэдэлжүүлэх асуултууд болон даалгаврыг оруулж өгөх, хичээлийн зорилго зорилтыг ойлгомжтой тодорхой гаргаж өгөх зэрэг тал дээр ердийн багшаас давуу талтай байсан тухай өгүүлжээ. Мизүмото, Эгүчи нар ETS Corpus дахь 12,100 эсээнд AI-р анализ хийж үр дүнг нь албан ёсны оноотой нь харьцуулсан судалгааг 2023 онд гүйцэтгэжээ. Ингэхдээ тухайн эсээ бүрийг хэл шинжлэлийн үүднээс нарийвчлан судалсан бөгөөд бодит үр дүнтэй зөвшөөрөгдөх түвшинд ойрхон үр дүнг харуулсан байна. Энэ мэтчилэн ээлжит хичээлийн төлөвлөгөөг хиймэл оюун ухаан ашиглан гаргах болон сурагчдын бичгийн ажлыг AI-р засах тухай асуудлыг тус тусад нь хөндсөн судалгаа цөөнгүй байдаг бөгөөд эдгээр үйл ажиллагаануудыг цогцоор нь авч судалсан анхны тохиолдол болж буйгаараа манай судалгааны ажил нь шинэлэг талтай.

Судалгааны ажлын таамаглал

Дээрх эрдэмтдийн судалгааны үр дүнд үндэслэн, англи хэлний хичээлийн хүрээнд, тэр дундаа ээлжит хичээлийн төлөвлөгөө гаргах болон сурагчдын англи хэлний бичгийн ажил засахад хиймэл оюун ухааныг ашиглах нь тохиромжтой хэмээх таамаглалыг дэвшүүлж байна.

Судалгааны арга зүй

Энэхүү судалгаанд Нийслэлийн Ерөнхий Боловсролын Монгол Тэмүүлэл сургууль, 157-р сургууль, 21 дүгээр сургуулийн 9-12 дугаар ангийн 10 бүлгийн нийт 286 сурагчийг магадлалт бус, зорилтот түүврийн аргаар сонгосон. Судалгааны ажилд ашиглах хиймэл оюун ухаануудыг сонгохдоо цахим орчинд үнэ төлбөргүй ашиглах боломжтой байх, өндөр гүйцэтгэлтэй байх зэргийг нь харгалзан үзсэн. Үүний дараа, сурагчдын мэдлэгийн түвшин болон хичээлийн сэдэв тус бүрт тохирсон ээлжит хичээлийн төлөвлөгөөг хиймэл оюун ухааны тусламжгүйгээр гарган хичээлийг хяналтын бүлгүүдэд заасан. Харьцуулалт хийх зорилгоор мөн адил агуулгыг хиймэл оюун ухааны тусламжтайгаар зохиосон ээлжит хичээлийн төлөвлөгөөний дагуу туршилтын бүлгүүдэд заасан. Ингээд хяналтын болон туршилтын бүлгүүдэд орсон хичээлийн үр өгөөжийг сурагчдаас хаалттай асуулгын аргаар тандсан болно. Дараагийн алхамд тухайн хичээлийн сэдвийн хүрээнд сурагчдаар бичгийн ажил хийлгэн авсан. Засалтыг тогтмол шинж чанартай байлгахын тулд хоёр бүлгийн аль алинд нь гар аргаар болон AI аргаар засалтыг гүйцэтгэж, үр дүнд тоон болон чанарын анализ хийсэн.

Зорилго, зорилт

Сүүлийн үед дэлхий дахинаа түгээмэл хэрэглэгдэж буй өндөр гүйцэтгэл бүхий 13 төрлийн хиймэл оюун ухааны загварыг ашиглан Кембрижийн IGCSE түвшний

Англи хэл-эх хэл хөтөлбөр болон англи хэлний хичээлийн үндэсний хөтөлбөрийн агуулгыг илүү үр дүнтэй заах боломжийн талаар судалж, улмаар тоон болон чанарын анализад үндэслэн аль загварын AI-г англи хэлний хичээлд интеграцчилан ашиглах нь тохиромжтой эсэхийг тогтооход энэхүү судалгааны үндсэн зорилго оршино. Дээрх зорилгодоо хүрэхийн тулд дараах зорилтуудыг тавьж ажиллана:

Зорилт-1: Хиймэл оюун ухааны тусламжтайгаар англи хэлний ээлжит хичээлийн төлөвлөгөө гарган, тус төлөвлөгөөний дагуу хичээл заан үзэж, үр өгөөжийг нь тодорхойлох;

Зорилт-2: Хиймэл оюун ухааны оролцоотой болон оролцоогүй явагдсан хичээлүүдийн агуулгаар сурагчдаас бичгийн ажил авч, аль тохиолдолд илүү үр дүнтэй байгаа эсэхийг тогтоох;

Зорилт-3: Сурагчдын бичгийн ажилд хиймэл оюун ухаан болон мэргэжлийн багш гар аргаар засалт хийхэд гарсан үр дүнг харьцуулж, хиймэл оюун ухааныг засалт хийхэд ашиглах нь тохиромжтой эсэхийг судлах;

Зорилт-4: Сурагчдын бичгийн ажилд өгсөн багшийн болон AI-н зөвлөмж (feedback)-үүдийг харьцуулан үзэж, AI-ийн зөвлөмж (feedback) хэр зэрэг ач холбогдолтой байгааг тандах;

Зорилт-5: Дээрх зорилтуудын биелэлтэд үндэслэн, судалгаанд ашиглахаар сонгон авсан 13 төрлийн AI-г хооронд нь эрэмбэлэн жагсааж, англи хэлний хичээлийн хүрээнд интеграцчилан ашиглахад багшлахуй болон суралцахуйн тал дээр хамгийн үр нөлөө сайтай AI-г олж дүгнэх.

Сорилт туршилт хийсэн, гүйцэтгэсэн, боловсруулсан арга

Энэхүү судалгааг дээрх судалгааны арга зүй хэсэгт дурдсан алхмуудыг нягт баримтлан гүйцэтгэсэн. Өгөгдлийг хагас нээлттэй, хаалттай асуулга болон сурагчдаар бичгийн ажил хийлгэн авах замаар цуглуулсан. Сурагчдаас тэдний бичвэрийг судалгаанд ашиглах зөвшөөрлийг урьдчилан авсан болно. Үүний дараа, гараар болон хиймэл оюун ухаанаар засалт хийхэд гарсан үр дүнд тоон болон чанарын анализ хийсэн. Тоон анализ гэдгээр AI-н даалгавар зассан байдал багшийн зассан байдалтай тоон үзүүлэлтүүдээрээ ямар хамааралтай байгааг математик статистикийн аргаар судлахыг, чанарын анализ гэдгээр AI-н өгсөн зөвлөмжүүд багшийн зөвлөмжүүдтэй утга агуулгын хувьд хэр нийцэж байгаа эсэхийг, мөн тэдгээр зөвлөмжүүд нь хэр үр өгөөжтэй байгаа эсэхийг сурагчдаас нээлттэй асуулгын аргаар судалж үр дүнд анализ хийсэнг тус тус ойлгоно.

ҮНДСЭН ХЭСЭГ

Онолын хэсэг

21 дүгээр зуун гарснаар багш мэргэжилтэн дан агуулга, арга зүйн мэдлэгтэй байгаад зогсохгүй, технологийн мэдлэгтэй байх шаардлагатай болжирсэн. Технологийн мэдлэг гэх ойлголт нь өнөө цаг үед хиймэл оюун ухаан болоод байгаа билээ. Энэ ч утгаараа манай судалгааны ажил ТРАСК-ийн онолд үндэслэн, AI-г багшлахуй болон суралцахуйн олон талт үйл ажиллагаанд ашиглах тухай судалж байгаа болно. PDCA тасралтгүй хөгжлийн циклийн онол нь, аливаа үйл ажиллагааг төлөвлөн (plan) хэрэгжүүлж (do), гарсан үр дүнгээ шалган (check) цаашид сайжруулах арга хэмжээ авах (act) гэсэн 4 алхамтай бөгөөд эдгээр үйл ажиллагааг олон дахин давтан гүйцэтгэснээр илүү өндөр үр дүнд хүрдэг хөгжлийн загвар юм. Манай судалгааны ажил ч мөн энэхүү 4 алхмыг дамжин хэрэгжих болно. Мөн энэхүү судалгааны ажилд

багшийн оронд хиймэл оюун ухаанаар засалт хийлгэх (Substitution), хиймэл оюун ухаанаар илүү үр дүнтэй зөвлөмж өгүүлэх (Augmentation), багшийн оронд хиймэл оюун ухааныг ашиглан хичээлийн цогц төлөвлөгөөг гаргах (Modification) зэрэг үе шатуудыг хэрэгжүүлэн, хичээл сургалтын үйл ажиллагааг үр дүнтэй байлгах талаас нь SAMR технологийн интеграцчиллын онолыг ашигласан. Түүнчлэн, багш хүн олон сурагчийн нэгэн ижил бичих даалгаврыг засах гэдэг цаг хугацаа, оюуны ачаалал их шаарддаг нэгэн хэвийн ажлыг хиймэл оюун ухаанд даалган, улмаар багшийн ажлын санах ойд ирэх ачааллыг багасгах боломжтой гэдгээрээ уг судалгааны ажил танин мэдэхүйн ачааллын онолтой холбогдож байгаа юм.

Судалгааны үр дүнгийн анализ

Ээлжит хичээлийн үр өгөөжийн харьцуулалт

Хиймэл оюун ухааны туслалцаа бүхий хичээлд хамрагдсан туршилтын бүлгийн сурагчдын хувьд тухайн хичээлд нийт 5 онооноос дунджаар 4.3 оноог өгсөн бол хяналтын бүлгийн сурагчид 4.1 оноог өгсөн. AI-н тусламжтайгаар гарган авсан хичээлийн төлөвлөгөө нь сурагчдад илүү хүртээмжтэй байгааг хэлж болох бөгөөд, ялангуяа ChatGPT 4.0, ChatGPT-4o-mini, v0, Claude-3.5-Sonnet, Grok 3 зэрэг загварууд нь үр өгөөж хамгийн өндөртэй байсан. Мөн AI-н оролцоотой хичээлүүд нь сурагч төвтэй суралцахуйг илүүтэй тусгаж өгсөн байдаг байна.

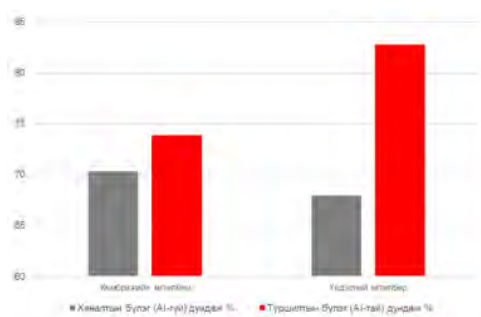
Бичгийн ажил засахад зарцуулсан цагийн харьцуулалт

AI-р засах нь гар аргаар засалт хийхээс дунджаар 4.8 дахин хурдан байсан. Үүнийг дотор нь ангилж харвал, бичих даалгаврыг дунджаар 5.5 дахин, бусад төрлийн даалгаврыг дунджаар 1.9 дахин хурдан зассан байна. Үгийн тоо олонтой бичих даалгавар байх тусам AI нь багшаас илүү олон дахин хурдан засалт хийх зүй тогтол ажиглагдсан. Нөгөөтэйгүүр, шалгалт нь тест хэлбэрийн байх тусмаа AI болон багшийн гараар засах хурд хоорондоо ойролцоо болж байв.

Сурагчдад өгсөн тоон дүн үнэлгээний харьцуулалт

Хяналтын болон туршилтын бүлэг хоорондын харьцуулалт

Нийт 13 сэдвийн хичээлээс 11 хичээлд туршилтын бүлэг нь илүү үр дүнг бичгийн ажилд үзүүлсэн ба хяналтын бүлгээс дунджаар 6.2%-иар илүү гүйцэтгэлтэй байв. Кембрижийн хөтөлбөрөөр суралцаж буй сурагчдын хувьд туршилтын бүлэг нь хяналтын бүлгээс дунджаар 3.6 хувиар өндөр үнэлгээ авсан байсан бол үндэсний хөтөлбөртэй сурагчдын хувьд дунджаар 14.8 хувиар өндөр байсан.

Хиймэл оюун ухааны загвар хоорондын харьцуулалт

13 төрлийн AI-р сурагчдын бичгийн ажлыг засуулан гаргаж авсан 7254 ширхэг дүн үнэлгээг багшийн өгсөн үнэлгээтэй харьцуулж, математик статистикийн үүднээс корреляцийн судалгааг явуулсан. Пирсоны корреляцийн коэффициент болон Спирманы рангийн корреляцийн коэффициентийн тооцооллын аргуудыг ашигласан. Анализын үр дүнгээс, мэргэжлийн багштай хамгийн ойролцоо үр дүнг ChatGPT-4o,

Grok 3, Deepseek, v0, Claude-3.5-Sonnet загварууд үзүүлсэн байв (График 2).

Сурагчдад өгсөн зөвлөмж (feedback)-ийн харьцуулалт

Багшийн өгсөн 306 удаагийн зөвлөмж (feedback)-ийг хиймэл оюун ухааны 3978 удаагийн зөвлөмжтэй харьцуулж үзэхэд 97.8% нь багшийн өгсөн зөвлөмжүүдтэй утга агуулгын хувьд нийцсэн.

Багштай утга агуулгын хувьд хамгийн ойролцоо зөвлөмжүүдийг ChatGPT-4o, Claude-3.5-Sonnet өгч байсан. Үүний дараа сурагчдад багшийн болон хиймэл оюун ухааны загваруудын өгсөн зөвлөмжүүд бүхий бичгийн ажлыг нь буцаан өгч зөвлөмж бүрт үнэлгээ тавиулсан. ChatGPT-4o, Hermes 3 загварууд нь хамгийн хүртээмж сайтай зөвлөгөөг өгсөн бол багшийн зүгээс өгсөн зөвлөмж (feedback) хамгийн тааруу үнэлгээг авсан. Үүний шалтгааныг сурагчдаас нээлттэй асуулгын аргаар тодруулахад AI-н зөвлөмж нь дэлгэрэнгүй, эелдэг, юуг сурч авахыг нь тодорхой хэлж өгсөн зэрэг шалтгаануудыг дурдсан байна.

Хиймэл оюун ухаануудыг гүйцэтгэлээр нь эрэмбэлсэн жагсаалт

Судалгааны ажилд сонгон авсан 13 төрлийн хиймэл оюун ухааныг тус судалгааны 5 үзүүлэлт тус бүрт 0-12 оноог өгч эрэмбэлсэн (График 3).

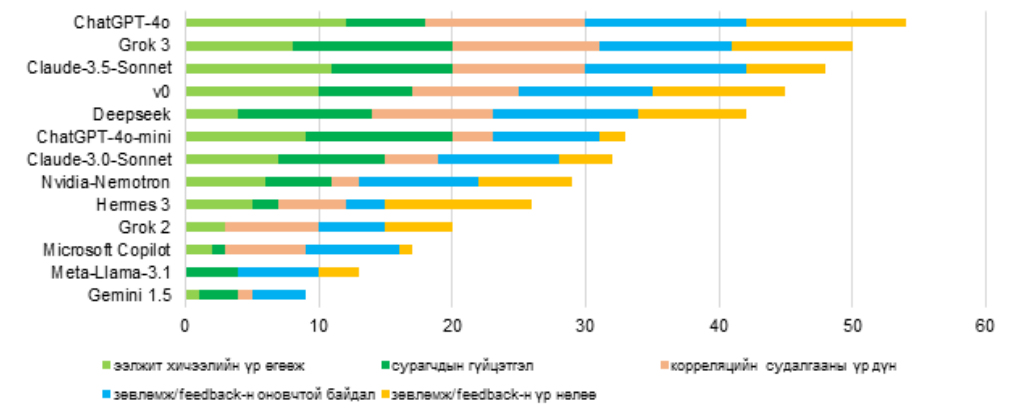

График 3. Ангил хэлний хичээл дэх гүйцэтгэлээр нь AI-н загваруудыг эрэмбэлсэн жагсаалт

Нийт 60 хүртэлх оноог авах боломжтой бөгөөд ChatGPT-4o загвар нь 54 оноотойгоор бусад загваруудаа тэргүүлсэн байна. Удаах байруудад Grok 3, Claude-3.5-Sonnet, v0, Deepseek загварууд тус тус 40-с дээш оноотой жагссан. Нийт оноо нь 20 хүрээгүй загварууд нь Microsoft Copilot, Meta-Llama-3.1, Gemini 1.5 зэрэг байв.

Дүгнэлт:

Хиймэл оюун ухааны тусламжтайгаар гарган авсан хичээлийн төлөвлөгөө нь багшийн зохиосон хичээлийн төлөвлөгөөнөөс илүү үр өгөөжтэй байгааг сурагчдаас

авсан асуулгын үр дүнгээс тогтоосон (**Зорилт 1-н биелэлт**). Мөн ээлжит хичээлийн сэдвийн хүрээнд сурагчдаас бичгийн ажил хийлгэж авахад туршилтын бүлгийн гүйцэтгэл хяналтын бүлгийн гүйцэтгэлээс дунджаар 6.2%-иар өндөр байгаа нь хиймэл оюун ухааны оролцоотой явагдсан хичээлүүд нь илүү үр дүнтэй байгааг илтгэж байна (**Зорилт 2-н биелэлт**). Сурагчдын шалгалтын материалд засалт хийхэд AI нь мэргэжлийн багшаас дунджаар 4.8 дахин хурдан засалт хийж байсан бөгөөд шалгалтын дүн үнэлгээнд хийсэн корреляцийн судалгаанаас үзэхэд дийлэнх AI загварууд мэргэжлийн багштай ижил төстэй дүн үнэлгээг өгсөн байв. Энэ нь англи хэлний хичээлийн бичгийн ажлыг засахад зохих хиймэл оюун ухааныг ашиглах нь тохиромжтой гэдгийг батлан харуулсан (**Зорилт 3-н биелэлт**). Түүнчлэн, сурагчдын шалгалтын материалд өгсөн багшийн болон AI-н зөвлөмж (feedback)-үүд хоорондоо утга агуулгын хувьд 97.8% нийцтэй байснаас гадна сурагчдаас авсан асуулгын үр дүнгээс аль ч AI нь мэргэжлийн багшийн өгсөн зөвлөмж (feedback)-ээс багшлахуй болон суралцахуйн хувьд илүү ач холбогдолтой байгааг баримтжуулан харлаа (**Зорилт 4-н биелэлт**). Эцэст нь, гарган авсан бүх үр дүнгээ нэгтгэн хиймэл оюун ухаануудыг хооронд нь эрэмбэлж, **ChatGPT-4o** загвар нь Кембрижийн болон үндэсний хөтөлбөрийн англи хэлний хичээлийн хүрээнд интеграцчилан ашиглахад багшлахуй болон суралцахуйн хувьд хамгийн үр нөлөө өндөртэй AI болохыг олж тогтоосон (**Зорилт 5-н биелэлт**). Ийнхүү судалгааны ажлын маань таамаглал батлагдан, зорилтууд биелэлээ олсноор судалгааныхаа ажлын эхэнд тавьсан зорилгодоо хүрч байгааг харж болно.

Багшлахуйн тал дээр AI нь үр өгөөжтэй хичээлийн төлөвлөгөөг боловсруулах, их хэмжээний өгөгдөлд анализ хийх, уламжлалт бус шинэлэг заах арга зүйд суралцах боломжийг олгож, сурагчдад илүү боловсронгуй зөвлөмж өгөхөд өндөр ач холбогдолтой байсан. Мөн багшийн ажлын ачааллыг багасгаснаар мэргэжлийн хөгжилд илүү их цаг зарцуулах боломжийг бүрдүүлсэн. **Суралцахуйн** хувьд AI нь сэдвийн ойлголтыг гүнзгийрүүлэх, шалгалтын үр дүнг ахиулахад үр дүн өндөртэй байсан бөгөөд сурагчдад алдаа дутагдлаа тодорхой харж, засах арга барилд суралцах боломжийг олгосон. Түүнчлэн, сурагчдын багаар ажиллах чадварыг хөгжүүлэхэд эерэг нөлөө үзүүлсэн.

Хиймэл оюун ухааныг Кембрижийн хөтөлбөр болон үндэсний хөтөлбөрт ашиглахад аль аль тохиолдолд нь эерэг үр дүнг харуулсан. Ээлжит хичээлийн төлөвлөгөөг AI-н тусламжтайгаар гарган авч заах тал дээр үндэсний хөтөлбөрт Кембрижийн хөтөлбөрөөс илүү сайн үр дүн гарах боломжтой гэдгийг үр өгөөжийн судалгаа болон сурагчдын шалгалтын гүйцэтгэл зэргээс тогтоосон.

Цаашид энэхүү судалгааны ажилд үндэслэн Кембриж болон үндэсний хөтөлбөрөөс бусад англи хэлний хөтөлбөрүүдэд AI-г интеграцчилан ашиглаж, хиймэл оюун ухааны найдвартай байдлыг баталгаажуулан турших нь зүйтэй. Мөн бага, дунд ангийн сурагчдыг хамарсан энэ төрлийн судалгааг явуулснаар, улам бодитой дүгнэлтийг гаргах боломжтой хэмээн үзэж байна.

Ном зүй:

1. Baidoo-Anu, D., & Ansah, L. O. (2023). Education in the era of generative artificial intelligence (AI): Understanding the potential benefits of ChatGPT in promoting teaching and learning. *Journal of AI*, 7(1), 52–62.
2. Barrot, J. S. (2023). ChatGPT as a language learning tool: An emerging technology report. *Technology, Knowledge and Learning*.
3. Carr, B. (2023). Revolutionizing education: Unleashing the power of ChatGPT/AI to empower

- educators. *Technology and the Curriculum: Summer 2023*. <https://pressbooks.pub/techcurr2023/chapter/revolutionizing-education-unleashing-the-power-of-chatgpt-ai-to-empower-educators/>
4. Dadi, R., Pasha, S. N., Sallauddin, M., Sidhardha, C., & Harshavardhan, A. (2020). An overview of an automated essay grading systems on content and non-content based. *Materials Science and Engineering*, 981, Article 022016.
 5. Dancey, C. P., & Reidy, J. (2007). *Statistics without maths for psychology* (5th ed.). Pearson Education.
 6. Dewey, J. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. Macmillan.
 7. Guo, K., & Wang, D. (2024). To resist it or to embrace it? Examining ChatGPT's potential to support teacher feedback in EFL writing. *Education and Information Technologies*, 29(7), 8435–8463.
 8. Hamilton, I. (2024). Artificial intelligence in education: Teachers' opinions on AI in the classroom. *Forbes*. <https://www.forbes.com/advisor/education/it-and-tech/artificial-intelligence-in-school/>
 9. Hardison, H. (2022). How teachers spend their time: A breakdown. *Edweek*. <https://www.edweek.org/teaching-learning/how-teachers-spend-their-time-a-breakdown/2022/04>
 10. Howarth, J. (2024). EdTech industry statistics. *Exploding Topics*. <https://explodingtopics.com/blog/edtech-stats>
 11. Ji, Z., Yu, T., Xu, Y., Lee, N., Ishii, E., & Fung, P. (2023). Towards mitigating LLM hallucination via self-reflection. *Findings of the Association for Computational Linguistics: EMNLP 2023*, 1827–1843.
 12. Keiper, M. C. (2023). ChatGPT in practice: Increasing event planning efficiency through artificial intelligence. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 33, 100454.
 13. Kilinz, S. (2023). Embracing the future of distance science education: Opportunities and challenges of ChatGPT integration. *Asian Journal of Distance Education*, 18(1), 205–237.
 14. Kucbis, L., & Mehner, C. (2021). Ethical questions raised by AI-supported mentoring in higher education. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 4, Article 624050.
 15. Lean Enterprise Institute. (2024). PDCA. <https://www.lean.org/lexicon-terms/pdca/>
 16. Li, J., Jangamreddy, N., Bhansali, R., Hisamoto, R., Zaphir, L., Dyda, A., & Glencross, M. (2024). AI-assisted marking: Functionality and limitations of ChatGPT in written assessment evaluation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 40(4), 1–17.
 17. Lindner, J. (2024). Technology in education statistics. *Gitnux*. <https://gitnux.org/technology-in-education-statistics/>
 18. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054.
 19. Mizumoto, A., & Eguchi, M. (2023). Exploring the potential of using an AI language model for automated essay scoring. *Research Methods in Applied Linguistics*, 2(2), Article 100050.
 20. Morjaria, L., Burns, L., Bracken, K., Levinson, A. J., Ngo, Q. N., Lee, M., & Sibbald, M. (2024). Examining the efficacy of ChatGPT in marking short-answer assessments in an undergraduate medical program. *International Medical Education*, 3(1), 32–43.
 21. Pradnya, C. (2024). AI in education statistics. *Open2study*. <https://www.open2study.com/statistics/ai-in-education/>
 22. Puentedura, R. R. (2010). SAMR and TPCK: Intro to advanced practice [Online presentation]. http://hippasus.com/resources/sweden2010/SAMR_TPCK_IntroToAdvancedPractice.pdf
 23. Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14.
 24. Skinner, B. F. (1954). The science of learning and the art of teaching. *Harvard Educational Review*, 24(2), 86–97.
 25. Stanford University. (2024). Technology integration framework. Stanford. <https://teachingcommons.stanford.edu/teaching-guides/foundations-course-design/theory-practice/technology-integration-framework>
 26. Sugiyono. (2013). *Educational research methods: Quantitative approach, qualitative, and R&D*. Bandung, Indonesia: Alfabeta.
 27. Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257–285.
 28. Terada, Y. (2020). A powerful model for understanding good tech integration. <https://www.edutopia.org/article/powerful-model-understanding-good-tech-integration/>
 29. Trust, T., Whalen, J., & Mouza, C. (2023). Editorial: ChatGPT: Challenges, opportunities, and implications for teacher education. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 23(1), 1–23.
 30. Буянбилэг, Б. (2023). Хиймэл оюун ухааныг боловсролын системд нэвтрүүлэх хөтөлбөрт хамрагдахаар ярилцав. Боловсролын яам. <https://moe.gov.mn/post/132776>

СУРАЛЦАГЧДЫН ЗОХИОН НАЙРУУЛАХ ЧАДВАРЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ

(Монгол тэмүүлэл сургуулийн 9,10-р ангийн хөгжмийн хичээл)

Монгол тэмүүлэл сургууль

Г.Эрдэнэбат

Хөгжмийн багш

erdenebat.g@mongolaspiration.edu.mn

Хураангуй

Олон улсын хөгжмийн хичээлийн хөтөлбөрийг суралцагчдад чанартай, хүртээмжтэй хүргэн амжилттай хэрэгжүүлэхэд багшийн ур чадвар, ажлын төлөвлөгөө зохион байгуулалт багшлахуй ба суралцахуйд чухал үүрэг гүйцэтгэнэ. Хөгжмийн хичээл нь хөтөлбөрийн дагуу доорх гурван чадварыг эзэмшинэ.

- AO1 Listening¹- Хөгжим сонсох чадвар
- AO2 Performing¹ -Хөгжим тоглох чадвар
- AO3 Composing¹ -Зохион найруулах чадвар

2013 оноос гурван түвшинд 131 сурагч хөгжмийн хичээлээр шалгалт өгч байгаа бөгөөд энэ удаагийн илтгэлдээ зохион найруулах чадварыг хэрэгжүүлэх явцын үр дүн, тулгамдаж буй асуудал, шийдлийн талаар илтгэх болно.

Үндэслэл

Олон улсын хөгжмийн хичээлийн зохион найруулах /Composing¹/ чадварыг IGCSE², AS² түвшинд курсийн ажлаар гүйцэтгэх бөгөөд хичээлийн явцад мэдлэг, ойлголт, онол, практикийн үйл ажиллагаагаа эзэмшиж, шалгалтад өгөх бүтээлээ сүүлийн 10 хүртэлх сарын хугацаанд гүйцэтгэн олон улсын шалгалтын төвд илгээдэг

Яагаад зохион найруулах чадварыг сонгох болсон бэ? 2013, 2015 онуудад олон улсын шалгалтыг өгсөн бөгөөд үнэлгээнд нь анализ хийхэд 3 чадвараас суралцагчдын зохион найруулах чадвар нь доогуур үнэлгээтэй байсан.

Үүнээс харахад дээрх онуудад өгөгдсөн шалгалтын чадваруудын нэгдсэн үнэлгээнд зохион найруулах чадварын үнэлгээ доогуур байгаад дүгнэлт хийж арга зүйгээ шинэчлэх зорилго тавьсан.

Ямар арга хэрэглэх вэ? Ямар ач холбогдолтой вэ?

Алеаторика⁶ арга [латинаар alea буюу тохиолдлын гэсэн утгатай]-ыг судлан туршиж үзсэн.

Суралцагчдын хөгжмийн авьяасыг эртнээс нээх, дэмжих, тэднийг бүтээлч үйл ажиллагаанд чиглүүлэх боломжийг тодорхойлох ач холбогдолтой.

Түлхүүр үг: Багшлахуй ба суралцахуй, олон улсын хөгжмийн хөтөлбөр, үнэлгээ

Судалгааны зорилго: Олон улсын хөгжмийн сургалтын хөтөлбөр дэх зохион найруулах чадварыг сурагчдад эзэмшүүлсэн үйл явц, туршилтын үр дүнг танилцуулах

Судалгааны зорилт:

- Сурагчдад зохион найруулах чадварыг эзэмшүүлэх арга, аргачлалыг

- боловсруулж турших,
- Суралцахуйд оновчтой сургалтын аргыг илрүүлэх
- Туршилтын үр дүнг олон улсын үнэлгээтэй харьцуулах
- Туршилтад хэрэглэсэн арга аргачлалыг үндэсний цөм хөтөлбөр хэрэгжүүлж буй мэргэжлийн багш нартай хуваалцах

Судалгааны арга зүй: Туршилт, ажиглалт, асуулга, ганцаарчилсан ярилцлага хийх замаар чанарын судалгаа хийсэн

Онолын хэсэг

Багшлахуй ба суралцахуй гэж юу вэ?

Багшлахуй ба суралцахуйн онол нь боловсролын салбарт үйл ажиллагаагаа зөв зохион байгуулах, суралцагчийн амжилтыг нэмэгдүүлэх, сургалтын үр дүнг дээшлүүлэх зорилготой үндсэн суурь болдог. Багшлахуй нь зөв аргачлал, мөн суралцахуйн онол нь суралцагчийн хувь хүний хөгжлийг дэмжих системтэй болохыг харуулдаг.

Интеграц гэж юу вэ?

Интеграц гэдэг нь хоёр буюу түүнээс олон зүйлсийг нэгтгэн холбох, нийцүүлэх, зохицуулах үйл явц юм.

Хөгжмийн зохион найруулга гэдэг нь хөгжмийг зохиох, бүтээх, амьдруулах, бүтээлд бүтэц бий болгох үйл явц юм. Энэ нь хөгжмийн бүх элементүүдийг зөв зохион байгуулах, хэрхэн уялдуулах, ямар өнгөний араншин, хэмнэл, хоршил сонгохыг тодорхойлдог. Хөгжмийн зохион найруулга нь энгийн аялгуунаас найрал хөгжмийн бүтээл хүртэл өргөн хүрээнд хэрэглэгддэг.

Алеаторика арга гэж юу вэ? [латинаар alea буюу тохиолдлын гэсэн утгатай)

Авиа эгшгүүдийг тэмдэглэсэн нотнуудыг тохиолдлын байдал дээр үндэслэн байрлуулж бүтээл туурвих аргыг алеаторика гэдэг.

Хөгжмийн онолд суурилсан зохиомж гэж юу вэ?

Энэ арга нь зөвхөн хөгжим зохиогчид төдийгүй хөгжмийн боловсрол эзэмшигчдэд ч чухал бөгөөд тэдний ур чадвар, бүтээлч сэтгэлгээний хөгжлийг дэмжих үндэс болдог.

Нотны программ ашиглан хөгжим зохиох арга

Энэ аргазүй нь орчин үеийн технологийг ашиглан хөгжмийг бүтээх, зохиомж хийх процессыг хөнгөвчлөх, үр дүнг сайжруулахад чиглэгддэг.

Судалгааны хэсэг

Судалгааны хамрах хүрээ: Монгол тэмүүлэл сургуулийн 9-10 дугаар ангийн олон улсын хөтөлбөрийн IGCSE түвшинд 2013-2024 онуудад хамрагдсан 131 суралцагчид

Туршилтын өмнөх үед: Хөгжмийн хичээлээр 2013, 2015 оны олон улсын шалгалтын нэгдсэн үнэлгээнд анализ хийж дүгнэж үзээд зохион найруулах чадварын дүн доогуур байгаад дүгнэлт хийж арга зүйн шинэчлэл хийх зорилго тавьж дараах алхмуудад анхаарч ажилласан, тухайлбал:

Зохион найруулах чадварыг хөтөлбөрт байгаа зааврын дагуу гүйцэтгэнэ. Зохион найруулах чадварын зааварчилгаа:¹

- ✓ Хоёр өөр төрлийн зохиомж байна.
- ✓ Нэг нь 1-2 минут буюу нийлээд 2-4 минут болно.

✓ Аль ч үеийг харуулсан хөгжим байх ба утга санаа нь барууны эсвэл өөрийн улс орны тухай байж болно. Гэхдээ 1-р зохиомж нь барууны диатоник⁴ хөгт байх ба 2-р зохиомж нь пентотоник⁴ хөгт байх ёстойг анхаарах хэрэгтэй.

Зохиолоо хоёроос дээш хөгжмийн зэмсэгт найруулна.

Олон улсын хөгжмийн хичээлийн зохион найруулах чадваруудыг богино хугацаанд заахад бэрхшээлтэй байдаг. Иймээс хичээлийг суралцагчдад ойлгоход хялбар, сонирхолтой аргаар, орчин үеийн сургалтын шинэлэг арга зүй ашиглан бусад судлагдахуунтай холбон заах хэрэгцээ шаардлага гарсан. Энэ шаардлагын дагуу сурагчдаас дараах асуулгын аргаар судалгаа авч асуудлыг тодруулсан болно.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн 1-9 дүгээр ангийн хөгжмийн хичээлээр дуулах, хөгжимдөх, зохион найруулах, бүжиглэх, хөгжим сонсох гэсэн чадваруудыг эзэмших бөгөөд манай сургуульд 9 дүгээр ангид жил бүр шинээр сурагчид элсэн ордог. 2015 онд тус сургуульд элсэн орсон 40 сурагчдаас 1-8 дугаар ангид хөгжмийн хичээлээр 5 чадварыг хэрхэн эзэмшсэнийг мэдэх зорилгоор дараах асуулгыг зохион байгуулав.

График -1

Дуулах чадвар

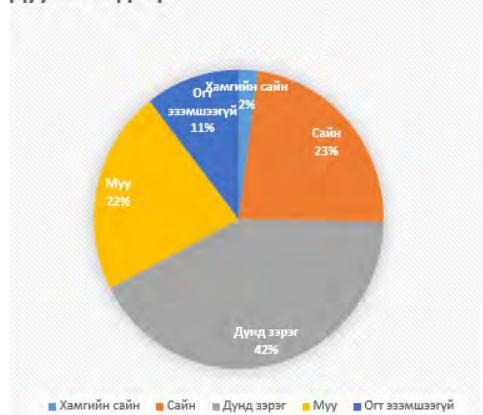

График- 2

Хөгжимдөх чадвар

График-3

Хөгжим сонсох чадвар

График-4

Бүжиглэх чадвар

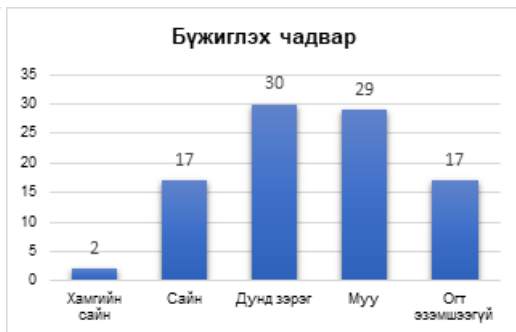

График -5

График-6

Судалгааны дүгнэлт-1

Судалгаанд зохион найруулах чадварыг 44% огт эзэмшээгүй, 36% нь муу гэсэн бол 13% дунд зэрэг, 7% сайн гэж хариулжээ.

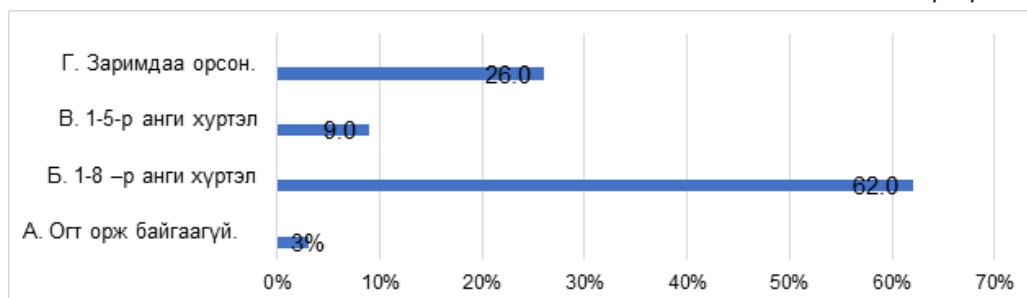
Судалгаанаас харахад зохион найруулах чадварыг эзэмшээгүй олон улсын хөгжмийн хичээлийг сонгосон сурагчдад богино хугацаанд тохирох АРГА ЗҮЙГ сонгох хичээллэх шаардлагатайг илтгэж байна.

Сурагчдаас 1-8 дугаар ангидаа хөгжмийн хичээлд хамрагдсан эсэхийг тогтоох шаардлагатай байна гэж үзсэн болно.

Асуулт 2. Өмнөх сургуульд сурч байхад хөгжмийн хичээл орж байсан уу? Доорх хариултаас сонгож дугуйлна уу?

- А. Огт орж байгаагүй. Б. 1-8 дугаар анги хүртэл судалсан.
В. 1-5 дугаар анги хүртэл. Г. Заримдаа орсон.

График-6

Судалгааны дүгнэлт-2

Судалгаанд 40 сурагч хамрагдсан бөгөөд огт орж байгаагүй 3%, 1-8 дугаар ангид 62%, 1-5 дугаар анги 9%, заримдаа орсон 26% байгаа нь хувийн хэвшлийн сургуулиуд хөгжмийн хичээлийг стандартын дагуу ордоггүй нь харагдаж байна. 1-8 дугаар ангид хөгжмийн хичээл орсон 62% нь төрийн өмчит сургуульд сурч байсан.

Туршилтын үйл явц: Сургалтад ашигласан арга зүй, технологи:

Зохион найруулах чадварыг хэрэгжүүлэхдээ суралцагчдад бодит чадвар олгохын тулд сургалтдаа дараах арга зүй, технологийг хэрэгжүүлсэн.

Арга зүй, технологи 1

- Сурагч бүрийг хөгжмийн зэмсэгтэй болгож эзэмшүүлнэ.
- Хичээлийн цагийн хуваарь, төлөвлөгөөг долоо хоног, сар, жилээр гаргана.
- Хэрхэн зааж сургах технологи, арга зүйгээ боловсруулна.
- Суралцагч бүрийн онцлогт тохируулан арга зүйгээ өөрчлөн шинэчлэх
- Хичээлийн өмнө хичээлийн бэлтгэлийг сайн хангах.
- Хөгжмийн нот онолыг дадлага ажилтай хамтатган заах ба хүүхдийг залхаалгүй хичээлийг байнга сонирхолтой хэлбэрээр явуулах
- Зохиомжийн сэдвийг сурагчдын нас сэтгэхүйд тохируулан сонгох
- Зохиомжийг такт, тактаар нь зохиох /4-8 такт/

Арга зүй, технологи 2

Усан будгийн, шорооны, эд зүйлсийн, цонхоор харагдаж байгаа орчны, тэнгэрийн оддын байрлал гэх мэт арга зүйгээр аялгуугаа гаргаж зохиосон.

Суралцагчдын бүтээлийн тоо

2013 -2024 онуудад IGCSE түвшинд зохион найруулах чадвараар 130 сурагч 260 бүтээлээр шалгагдсан байна.

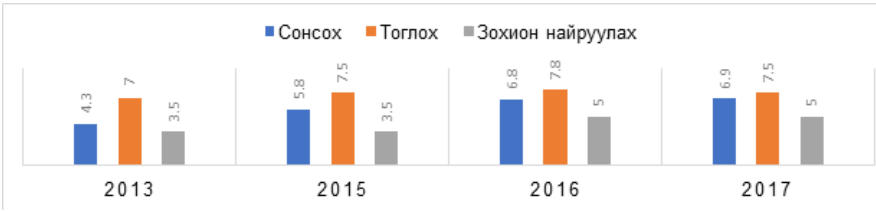
Хүснэгт - 1

Түвшин	Сурагчдын тоо	Нэг сурагчийн зохиосон бүтээлийн тоо	Нийт бүтээлийн тоо
IGCSE	130	2	260

Алеторика аргаар аялгуугаа гаргаж нотны программ, хөгжмийн онолд тулгуурлан шинэчилсэн арга зүйгээр хичээлээ зохион байгуулсны дараа ямар үр дүн үзүүлснийг олон улсын шалгалтын үнэлгээнд анализ хийж дүгнэлт гаргасан.

Туршилтын үйл явцын үр дүн: 2013, 2015, 2016, 2017 оны олон улсын шалгалтын үнэлгээ

График-7

Дүгнэлт:

Шинэчилсэн арга зүйгээр хичээлээ зохион байгуулсны дараа 2016, 2017 онд зохион найруулах чадварын үзүүлэлт 1.5% өссөн дүн гарсан. 2018, 2019 онуудад нотны программ, хөгжимд суурилах арга зүйг сонгоход өмнөх онуудаас 10% буурсан, 2022 онд хөгжмийн онолоор дагнан хийсэн нь өмнөх онуудаас 20-30% бууралттай харин 2023, 2024 онуудад алеторика ба программ, хөгжмийн онолоор бүтээлээ хийсэн 25%-30% өссөн үзүүлэлттэй байна. Үүнээс харахад хөгжмийн

алеаторика арга нь сонирхолтой байна. 2013-2024 онуудад нийт 131 суралцагчид олон улсын хөгжмийн хичээлээр шалгалт өгөөд байна. Шалгалт өгсөн байдлыг хүснэгтээр үзүүлбэл:

Туршилтын явцад тулгамдсан асуудал ба шийдэл

Хичээлийн агуулгыг богино хугацаанд багтааж, хүүхдэд сонирхолтой хэлбэрээр заах, хөгжмийн аялгуу зохион найруулахын тулд суралцагчид ямар мэдлэг чадварыг эзэмшсэн байх ёстой вэ? Ямар технологи, арга зүйгээр хичээлээ заавал илүү оновчтой вэ? гэдэгт анхаарч сурагчдын дараах байдлаар өгсөн санал асуулгад тулгуурлан цаашдын багшлахуй ба суралцахуйдаа суралцагчдын хэрэгцээ сонирхлыг харгалзсан болно. Үүнд:

- Хөгжмийн онол сурах
- Хөгжмийн зэмсэг судлах
- Хөгжим зохиох аргуудыг эзэмших
- Өөрийн тоглох хөгжмийн зэмсэгт аялгуугаа зохиох
- Зохиосон аялгуугаа хөгжүүлэх, баяжуулах
- Хөгжмийн нотны програмууд дээр нотоо шивэх зэрэг аргуудыг ашигласан ба

хэрхэн үр дүнд хүрсэн талаар судалгаа хийж цаашид анхаарах зүйлээ тодорхойлж бичлээ.

Кембрижийн их сургуулийн хэвлэлийн газраас онлайнаар 2001 оны 7-р сарын 23 нд нийтэлсэн Ребека Верклийн “Яагаад зохиомжийн хичээл хэцүү вэ?” өгүүлэлд⁶ IGCSE зохион найруулах чадварын талаар авсан судалгааг Монгол тэмүүлэл сургуулийн 10 дугаар ангийн сурагчдаас авах. Судалгаанд 10 сурагч хамрагдсан.

Хөгжмийн хичээлээр олон улсын шалгалт өгсөн сурагчдаас зохион найруулах чадварыг хэрэгжүүлэх үед ямар бэрхшээл тулгарсан яаж гүйцэтгэсэн талаар судлах. Судалгаанд 10 дугаар ангийн 2018-2024 онд шалгагдсан 88 сурагч оролцов.

Ерөнхий дүгнэлт

ЕБ-ын үндэсний хөтөлбөрийн 1-8 дугаар ангид хөгжмийн хичээлээр эзэмшүүлсэн чадварыг судлахад дуулах 33%, хөгжимдөх 45%, бүжиглэх 40%, хөгжим сонсох 50%, зохион найруулах чадвар 80% огт эзэмшээгүй нь асуулгын судалгаагаар илэрсэн тул сурагчдын хөгжим зохион найруулах чадварыг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг судлан, жил бүр аргуудыг өөрчлөн сонгох замаар сургалтыг удирдаж чиглүүллээ. (2018 оноос хөгжмийн онолд суурилах аргыг ихэвчлэн ашигласан нь сурагчдын үнэлгээг бууруулсан гэж үзсэн)

“Алеаторика” арга нь дүрслэх урлаг, мэдээлэл зүй, математик зэрэг бусад хичээлтэй холбогдож, суралцагчдад сонирхолтой байсан нь ажиглагдсан тул түлхүү ашигласан бөгөөд энэ аргаар аялгуугаа гаргаад дараа нь өөрийн тоглож байгаа хөгжмийн зэмсэг, нотны программ, хөгжмийн онолд найруулгаа хийсэн бүтээлүүд нь үр дүнтэй байгаа нь 2016, 2017, 2023, 2024 онуудын олон улсын үнэлгээнээс харагдаж байна.

Суралцагчид нь 2013-2024 онуудад IGCSE түвшинд зохион найруулах чадвараар 260 бүтээлийг олон улсын шалгалтын төвд илгээж үнэлгээ авсан. Эндээс үзвэл Монгол хүүхдийн буюу манай сургуулийн суралцагчдын үзүүлсэн сурлагын амжилт, олон улсын түвшний сурлагын амжилтаас дутуугүй буюу С үнэлгээс доогуур үнэлгээтэй шалгагчдагчгүй байгаа нь багшлахуй ба суралцахуйд гарсан ахиц юм. Энэ нь багшлахуйд хэрэглэсэн сургалтын аргуудаас туршилтын

хугацаанд суралцагчдын зохион найруулах чадварт буюу суралцахуйд Алеаторика” арга илүү нөлөөлсөн болох нь ажиглагдлаа. Иймээс үндэсний хөгжмийн хөтөлбөр хэрэгжүүлж буй мэргэжлийн багш нартаа суралцагчдын зохион найруулах чадварт тулгамдаж буй асуудлыг шийдэхэд бидний авч хэрэгжүүлсэн энгийн аргуудыг туршиж үзэхийг санал болгож байна.

“Хөгжим зохионо, найруулна, бүтээл хийнэ гэдэг нь тийм ч амархан зүйл биш. Хэцүү шүү хэцүү” хэмээн хөгжмийн зохиолч Н.Жанцанноров хэлсэн байдаг. Гэхдээ Монгол тэмүүлэл сургуулийн сурагчид олон улсын шалгалтаа амжилттай өгөөд байна.

Ном зүй:

1. Алтанзул, Б. (2003). Хөгжмийн гадаад товч толь. Улаанбаатар.
2. Батчулуун, Ц. (2004). Хөгжмийн урлагийн түгээмэл нэр томъёо. Улаанбаатар.
3. БСШУЯ. (2011). Хөгжим IX. сурах бичиг. Улаанбаатар.

Цахим

4. Олон улсын шалгалтын үнэлгээний статистикийн мэдээ 2015-2023 <https://www.cambridgeinternational.org/programmes-and-qualifications/cambridge-advanced/cambridge-international-as-and-a-levels/results-statistics/>
5. Sibelius-прогаммын тухай мэдээлэл [https://en.wikipedia.org/wiki/Sibelius_\(scorewriter\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Sibelius_(scorewriter))
6. Syllabus Cambridge IGCSE® (9–1) Music 0978 For examination in June and November 2020, 2021 and 2022, 2023, 2024
<file:///C:/Users/Erdenebat.G/Desktop/2021-2022/IGCSE%202022%2010%20angi/IGCSE-2020-2022-syllabus.pdf>
7. Sibelius 6, Sibelius 7,5 FL studio – Хөгжмийн зохиол бичих сүүлийн үеийн программ
8. Why teaching composing is so challenging? 2001 оны 7-р сарын 23-нд нийтэлсэн https://www.researchgate.net/publication/231787347_Why_is_teaching_composing_so_challenging_A_survey_of_classroom_observation_and_teachers'_opinions

НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР:

- AO1 Listening - Хөгжим сонсох чадварын код¹
- AO2 Performing - Хөгжим тоглох чадварын код¹
- AO3 Composing – Зохион найруулах чадварын код¹
- International General Certificate of Secondary Education /IGCSE түвшин/-14-16 насны суралцагчдад зориулсан хөтөлбөр²
- Advanced Subsidiary /AS түвшин/ -16 -17 насны суралцагчдад зориулсан хөтөлбөр²
- Advanced /A түвшин/ -17-18 насны суралцагчдад зориулсан хөтөлбөр²
- Sibelius 6, Sibelius 7,5 – Нот бичдэг программ³
- FL studio – Хөгжмийн зохиол бичих сүүлийн үеийн программ³
- Пентатоник-Азийн орнуудад ихэвчлэн байдаг таван эгшигт цомнол⁴
- Диатоник – Барууны орнуудад ихэвчлэн байдаг долоон эгшигт цомнол⁴
- Application – Гар утсанд байршуулсан ноот бичдэг программ⁵
- Алеторика –Тохиолдлын аргаар хөгжим зохиох арга. Германы хөгжмийн зохиолч К.Штокхаузен 1957 онд анх нээсэн.

МОНГОЛ ХЭЛ БОЛОН ГОО ЗҮЙН СУДЛАГДАХУУНААР ДАМЖУУЛАН ГАНЦААРЧИЛСАН СУРГАЛТЫН НИЙГЭМШИХҮЙ БА ХЭЛ ЯРИАНЫ АЙН ЧАДВАРЫГ ДЭМЖИХ НЬ

*Нийслэлийн ЕБ-ын Амгалан сургууль
Д.Энхжаргал, С.Саранцэцэг, Г.Саруул-Эрдэнэ, Ч.Лхамжид
МХБУЗ-ын багш
enkhee.jargal1107@gmail.com , saraa98486061@gmail.com*

Түлхүүр үг: Ялгаатай хэрэгцээт хүүхэд, интеграц, багшлахуй суралцахуй

Үндэслэл:

Хүүхдүүд оюуны чадамж, биеийн хөгжлийн чадвар, хэл соёлын ялгаа, онцгой авьяас, ар гэрийн дэмжлэг, өөрийгөө удирдах, илэрхийлэх, өөртөө итгэлтэй байх, харилцах, бие даан суралцах зэрэг ялгаатай чадваруудаасаа шалтгаалаад өөрийн хэрэгцээнд тохирсон боловсролын чанартай үйлчилгээг бүрэн дүүрэн авч чадахгүйд хүрдэг. Иймээс бүх суралцагчийн оролцоо, амжилтыг хязгаарлаж буй саад бэрхшээлийг арилгаж, ялгаатай хэрэгцээ, чадвар, онцлог чанаруудыг нь хүндэтгэсэн, тэдний сурах боломжийг дэмжсэн, уян хатан, олон хувилбартай арга хэлбэр бүхий сургалтын арга барилыг хэрэгжүүлэх шаардлага тулгарч байна. Түүнчлэн “Алсын хараа 2050”, БШУЯ-ны сургуулийн өмнөх болон бага дунд боловсролын салбарын 2024-2025 оны хичээлийн зорилтод багшийн ажлын байран дахь мэргэжлийн хамтын ажиллагааны үр дүнг сайжруулж, хичээл сургалтын үйл ажиллагааг мэргэжлийн багш нарын бүлэг багаар хамтран суралцагчдын ялгаатай хэрэгцээнд нийцүүлэн үр дүнтэй хэрэгжүүлэх ба Боловсролын ерөнхий хуулийн 8.3¹, Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын хуулийн 3-р бүлгийн 6-р зүйл, энэ хуулийн 14.1, 14.3-т² “Тэгш хамруулан сургах”-тай холбогдох зүйл заалтуудыг сургалтын үйл ажиллагаанд мөрдөн ажиллаж байгааг үндэслэн, арга зүй хоорондын залгамж холбоон дээр суурилан ялгаатай хэрэгцээт хүүхдийг хэрхэн хөгжүүлэх бодит хэрэгцээ үүссэн хэмээн ойлгож энэхүү судалгааг хийлээ.

Дэвшүүлж буй асуудал:

Сурагчдын ялгаатай байдал, сурах онцлогийн хэв шинжийг хүндэтгэсэн, тэдгээрт тохирсон сургалтын таатай орчин бүрдүүлэх, сургалтын арга зүйнэвтрүүлэх, түүнийгээ амжилттай хэрэгжүүлж боловсролд тэгш хамрагдах боломжоор хангах нь өнөөгийн боловсролын системд тулгамдаж буй асуудал юм.

Судалгааны арга:

Баримт бичигтэй ажиллах, фокус бүлгийн ярилцлага, туршилт хийх, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх, асуулгын арга зэргийг ашигласан.

Судалгааны зорилго: Ялгаатай хэрэгцээт хүүхдэд монгол хэлний хичээлээр дамжуулан хэл яриа, нийгэмшихүйн чадварыг хөгжүүлэхэд гоо зүйн судлагдахуунтай интеграцчилах замаар дэмжих боломжтой эсэхийг судлах

Судалгааны зорилт

- Ялгаатай хэрэгцээт хүүхдэд монгол хэл болон гоо зүйн хичээлийг

¹ Боловсролын ерөнхий хууль

² Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын хууль

интеграцчилан зохион байгуулснаар гарсан өөрчлөлтийг судлах

- Туршилтад дүн шинжилгээ хийх
- Сэтгэл ханамжийн судалгаа авах
- Тандалт судалгаа хийх
- Санал дэвшүүлэх

Практик ач холбогдол:

Энэхүү судалгааг хийснээр ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөгөөр ажилладаг багш нар ялгаатай хэрэгцээт хүүхэдтэй үр дүнтэй ажиллаж, багшлахуй ба суралцахуйд ахиц дэвшил гаргахад тус дэмтэй юм. Багш бид сурагчдын хүсэл сонирхол, хэрэгцээнд тулгуурлан хичээлийг интеграц байдлаар зохион байгуулах нь хүүхдийн хөгжилд чухал алхам болох юм.

Шинэлэг тал:

Монгол хэл болон гоо зүйн судлагдахууны хичээлийн залгамж холбоон дээр суурилан ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний хамаарал бүхий айн чадваруудыг дэмжих боломжийг судалсан явдал нь шинэлэг тал болж байна.

Судалгаа: Бидний судалгааны ажлын гол объект нь Амгалан сургуульд суралцаж буй тусгай хэрэгцээт 15 суралцагч, ГСТ-г хэрэгжүүлэн ажилладаг 13 багш болон ЯХИС-ийн төсөл хэрэгжсэн 2 сургууль, төсөл хэрэгжээгүй 2 сургуулийн нийт 251 багш судалгаанд хамрагдсан. Судалгаандаа фокус бүлгийн ярилцлага, практикт турших, тандалт, асуулга, ажиглалт, эцэг эхийн сэтгэл ханамжийн судалгааг авч үр дүнг тооцсон.

Сурагчдаас авсан фокус бүлгийн ярилцлагын судалгааг үзвэл:

Сурагчид хүүхэд хөгжлийг дэмжих танхимдаа хичээллэх хүсэл сонирхолтой ба хүүхэд хөгжлийн танхимд хичээллэх нь багштайгаа ганцаарчлан суралцах, хичээлээ нөхөх, сонирхолтой хэрэглэгдэхүүн ашиглах, энгийн дадал хэвшилд суралцдаг гэжээ. Мөн хөгжүүлэх хичээл үйл ажиллагаа сонирхлыг татсан байна.

Багш нарын асуулгын судалгаанаас үзвэл:

Амгалан сургуульд ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэн ажилладаг 13 багшаас тандалт судалгааг авсан. Судалгааны үр дүнг харвал,

- Ганцаарчилсан төлөвлөгөөгөөр хичээллэхэд тулгарч буй бэрхшээл нь нэг зүйлийг олон удаа тайлбарлах, удаан хугацаанд сайжрах, эцэг эхийн дэмжлэг сул байх, өөрийн хүссэн юмаа хийх зэрэг нь хүндрэлтэй байдаг гэж үзжээ.
- Хичээл хоорондын уялдааг сайжруулах нь чухал гэсэн санал дэвшүүлжээ.
- Монгол хэлний хичээлээр сурагчдын унших, бичих, ярих чадварыг хөгжүүлэхдээ нийгэмшихүй, хэл ярианы айн чадварыг дэмжиж ажилладаг бөгөөд богино хугацаандаа суралцагчдын бэрхшээлийн төрлөөс хамааран харилцан адилгүй ахиц өөрчлөлт гарсан.
- Хөгжлийн 4 айн хүрээн дэх хамаарал бүхий чадвараас хэл яриа, танин мэдэхүй, нийгэмшихүйн, биеийн хөдөлгөөний чадварыг илүү хөгжүүлэхийг зорьдог.
- Хүүхдэд нийгэмшихүй болон хэл яриа, танин мэдэхүйн чадварыг хамтад нь хөгжүүлэх боломж байна гэдэг нь харагдаж байна гэж дүгнэжээ.

ЯХИС-ийн “Тэгш хамруулах боловсрол”-ын төсөл хэрэгжсэн 2, төсөл хэрэгжээгүй 2 сургуулийн багш нараас тандалт судалгааг авахад:

Японы хүүхдийг ивээх сангийн “Тэгш хамруулах боловсрол”-ын талаар төсөл хэрэгжсэн 2 сургууль, төсөл хэрэгжээгүй 2 сургуулийн нийт 251 багш судалгаанд хамрагдсан. Уг судалгаагаар ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний 4 айн хүрээн дэх чадваруудыг хэрхэн дэмжиж ажиллаж буй, энэ талаарх мэдлэг ойлголт хэр буйг илрүүлж харьцуулсан дүгнэлт хийх, цаашид хэрхэн яаж ажиллавал үр дүнтэйг илрүүлэх зорилгоор судалгааг явуулсан. Судалгааны үр дүнг харвал,

- Судалгаанд хамрагдсан багш нарын олонх нь хичээл хоорондын уялдааг сайжруулах нь үр дүнтэй юм.
- Нийгэмшихүй болон хэл яриа, танин мэдэхүйн чадварыг хүүхдэд хамтатган хөгжүүлэх боломжийн талаар төсөл хэрэгжсэн сургуулийн багш нар мэдлэг мэдээлэл сайн байгаа нь судалгаанаас харагдлаа. Харин төсөл хэрэгжээгүй сургуулийн тухайд багш нарт энэ талын мэдлэг ойлголт дутмаг байгаа нь ажиглагдаж байна.

Туршилт хичээл үйл ажиллагааны үр дүнг үзвэл:

Туршилт хичээл үйл ажиллагааг ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөгөөр хичээллэдэг сурагчдад мэргэжлийн багш нартай хамтран шат дараатай зохион байгуулсан. Уг хичээлээр дүрслэх урлаг, биеийн тамир, хөгжмийн хичээл заасан ба ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөний нийгэмшихүй, хэл яриа, хөдөлгөөний айн чадварыг дэмжиж болох нь судалгааны үр дүнгээс харагдсан.

Сурагчдыг хөгжүүлэх хичээл үйл ажиллагааг үе шаттай хэрэгжүүлж үр дүнг тооцох нь чухал гэдгийг сурагчдад гарсан өөрчлөлт, ахиц үр дүнгээс харж болохоор байлаа.

Эцэг эхийн сэтгэл ханамжийн судалгаанаас үзвэл:

- Ганцаарчилсан төлөвлөгөөгөөр хүүхэд нь хичээллэснээр тодорхой ахиц үр дүн гарч байгааг дурдсан байна.
- Хөгжүүлэх хичээл үйл ажиллагаа нь хүүхдэд эерэг нөлөө үзүүлсэн гэж үнэлжээ.

Дүгнэлт**Суралцагчдын тухайд:**

- Хөгжүүлэх хичээл (монгол хэл, гоо зүйн) үйл ажиллагааг зохион байгуулсан нь үр дүнтэй болох нь сурагчдын сэтгэгдлээс ажиглагдлаа.
- Хүүхэд хөгжлийн танхимд хичээллэснээр тодорхой давуу тал, суралцах хүсэл тэмүүлэл нь нэмэгддэг болох нь илэрхий байна.
- Гоо зүйн судлагдахууны хичээлүүдтэй хамтран ажилласнаар ГСТ-г боловсруулахдаа баримталдаг 4-н айн чадварууд дээр тодорхой ахиц үр дүн гарсан.

Багшийн тухайд

- Сурагчидтай ганцаарчилсан төлөвлөгөөний дагуу ажилласнаар зөв бичих чадварт тодорхой ахиц үр дүн гарч байсан.
- ГСТ-өөр ажиллаж буй монгол хэлний багш нар гоо зүйн (Биеийн тамир, Дуу хөгжим, Дүрслэх урлаг) судлагдахууны хичээлүүдтэй хамтран дөрвөн айн хүрээн дэх чадваруудыг интеграцчилан ажиллах боломжтой гэж үзлээ.

- ГСТ-өөр хичээллэж буй суралцагчдын бэрхшээлийн төрлөөс үл хамааран зохион байгуулсан хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа нь нийгэмшихүй болон бие бялдар, хөдөлгөөн, хэл ярианы чадваруудыг илүүтэй дэмжиж байгаа нь харагдлаа.
- Тэгш хамруулах боловсролын талаарх мэдлэг ойлголт багш нарт харилцан адилгүй байна.

Дэвшүүлж буй санал

Авьяасгүй хүүхэд гэж байхгүй. Хөгжил нь зогсонги суралцагч гэж үгүй. Ялгаатай хэрэгцээт хүүхэдтэй ажиллах нь дан ганц АУБ-ийн үүрэг биш. Иймд дараах саналыг оруулж байна. Үүнд:

- Тэгш хамруулах боловсролын үзэл санааг ойлгох
- Дугуйлан секцээр хөгжүүлэх
- Сэтгэл зүйчтэй хамтран ажиллах
- Судлагдахууны багш нартай хамтран ажиллах
- Эцэг эхтэй хамтран ажиллах
- Хүүхдийг хөгжүүлэхэд чиглэсэн ТББ болон ОУ-ын байгууллагатай хамтран ажиллах

НОМ ЗҮЙ

1. УИХ. (2023). Боловсролын ерөнхий хууль /шинэчилсэн найруулга/, <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16759958962301>
2. Оюунцэцэг, Н. (2024). 21 дүгээр зууны боловсрол: Насан туршийн суралцахуй. 1-р боть. Улаанбаатар.
3. Боловсролын хүрээлэн. (2020). Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга зүйн зөвлөмж. Улаанбаатар.
4. Боловсролын хүрээлэн. (2021). Сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт: (Танхимын ба цахим хичээл) асуудал, шийдэл. ЭШХ-ын илтгэлийн эмхэтгэл. Улаанбаатар.
5. УИХ. (2023). Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай /шинэчилсэн найруулга/, <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16759959012931>
6. Боловсролын хүрээлэн. (2020). “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол II” төслийн загвар сургуулиудын сургагч багш нарт зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар.
7. Боловсролын хүрээлэн. (2022). Тэгш хамруулах боловсрол /ЕБС-ийн дунд ангийн багш нарт зориулсан мэргэжил дээшлүүлэх сургалтын модуль/. Улаанбаатар.
8. (2013). Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үзүүлж буй сэргээн засах тусламж, үйлчилгээнд тулгамдаж буй асуудал, түүнийг шийдвэрлэх нь, Улаанбаатар.
9. www.blog.mn
10. www.coo.mn
11. www.content.aplus.mn

Хавсралт

Сурагчаас асуух асуулга

1. Хөгжүүлэх хичээл сонирхолтой санагдсан уу?
2. Хүүхэд хөгжлийн танхимд хичээллэхэд ямар байдаг вэ? Ихэвчлэн юу хийдэг вэ?

Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөгөөр хичээллэдэг багш нараас асуух асуулт

1. Ялгаатай хэрэгцээт хүүхэдтэй ганцаарчилсан төлөвлөгөөгөөр хичээллэхэд бэрхшээлтэй зүйл юу байдаг вэ?
2. Ялгаатай хэрэгцээт хүүхдэд мэдлэг чадвар олгоход хичээл хоорондын уялдааг сайжруулах нь үр дүнтэй юу? Хэрэв тийм бол гарах үр дүнг тодорхойлно уу.
3. ГСТ-ээр хичээллэж буй хүүхдийнхээ ямар чадварыг нь хөгжүүлэхийг зорьдог вэ?
4. Нийгэмшихүй болон хэл яриа, танин мэдэхүйн чадварыг хүүхдэд хамтатган хөгжүүлэх боломжтой юу вэ?

Тандалт судалгаа /Бусад сургуулийн багш нараас асуух асуулга судалгаа/

1. Ялгаатай хэрэгцээт хүүхдэд мэдлэг чадвар олгоход хичээл хоорондын уялдааг сайжруулах нь үр дүнтэй юу? Хэрэв тийм бол гарах үр дүнг тодорхойлно уу.
2. Нийгэмшихүй болон хэл яриа, танин мэдэхүйн чадварыг хүүхдэд хамтатган хөгжүүлэх боломжтой юу вэ?
3. Нийгэмшихүй болон хэл яриа, танин мэдэхүйн чадварыг хүүхдэд Хэрхэн? Яаж? хамтатган хөгжүүлж болох вэ?

Эцэг эхийн сэтгэл ханамжийн судалгаа

1. Ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөгөөр хичээллэснээр хүүхдэд тань ямар өөрчлөлт гарч байна вэ?
2. Хичээлээс гадуур зохион байгуулсан хөгжим, биеийн тамир, дүрслэх урлагийн хөгжүүлэх хичээлд хамрагдсанаар хүүхдэд тань гарсан өөрчлөлт юу байна вэ?

БАГА АНГИЙН СУРАГЧДЫН МАТЕМАТИК СЭТГЭЛГЭЭГ ХӨГЖҮҮЛЭХЭД ТЕХНОЛОГИЙН ИНТЕГРАЦЫН ҮР НӨЛӨӨ

/4 дүгээр ангийн жишээн дээр/

Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 23 дугаар сургууль.

Б.Энхбаатар

Бага боловсролын сургалтын менежер

eba.hero2@gmail.com

ОНОЛЫН ҮНДЭСЛЭЛ

1. Технологи ба боловсролын интеграцын суурь ойлголт

Технологи нь сургалтын практикт дараах үндсэн зорилгыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлдэг:

1. **Хүртээмжийг өргөжүүлэх:** Дэлхийн хаанаас ч сурах боломжийг бий болгох.
2. **Сургалтын чанарыг сайжруулах:** Интерактив, сонирхолтой контентын тусламжтайгаар сурагчдын сурах идэвхийг нэмэгдүүлэх.
3. **Бие даасан сургалт:** Суралцагчдын хувийн хэрэгцээнд нийцсэн сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх.

Энэ хүрээнд технологийн боловсролын онол нь багш, сурагч болон технологийн уялдаа холбоог илүү нарийвчлан судалдаг.

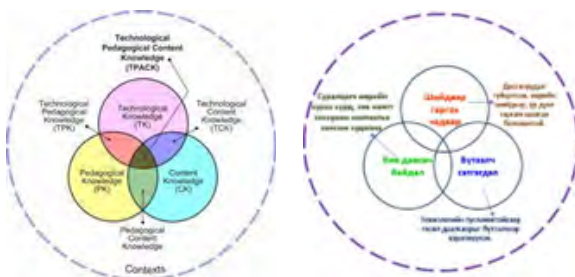
2. Технологийн боловсролын онолын үндсэн зарчмууд

2.1 ТРСК-ийн давуу тал:

Технологийг сургалтын арга зүйтэй уялдуулах замаар багшийн хичээл заах ур чадвар сайжирна.

▪ Суралцагчийн оролцоо.

Технологи сурагчдыг идэвхтэй суралцагч болгох чухал хэрэгсэл болдог. Технологийн дэмжлэгтэй сургалтын үед сурагчид дараах чадваруудыг хөгжүүлдэг:

Судалгааны зорилго: Бага боловсролын математикийн

хичээлд Eduten дижитал платформыг интеграцчилснаар суралцагчдад гарах үр нөлөөг тодорхойлох.

Судалгааны зорилт:

- Бага ангийн сурагчдын математик сэтгэлгээ, асуудал шийдвэрлэх ур чадварт технологийн нөлөөллийг судлах
- Eduten платформын интерактив элемент, тоглоомчлогдсон функцүүдийн сурагчдын хичээлийн амжилт, идэвх оролцоонд үзүүлэх нөлөөг үнэлэх
- Багш, сурагч, эцэг эхээс мэдээлэл цуглуулан технологийн ашиглалтын талаарх бодит ойлголт, туршлагыг тодорхойлох

- Технологийн интеграцын тусламжтайгаар сурагчдын бие даан суралцах чадварыг нэмэгдүүлэх боломжийг тодорхойлох.

Судалгааны арга зүй:

Судалгаанд 23 дугаар сургуулийн бага ангийн 290 суралцагч, 188 эцэг эхийг хамруулсан 2 шатлалт түүврийн аргыг хэрэглэн мэдээлэл цуглуулсан.

Судалгаанд дараах хэрэглэгдэхүүнийг ашигласан:

- 1) платформы ашиглалтын талаарх сурагчдын асуумж (Хавсралт №1);
- 2) платформы ашиглалтыг үнэлэх эцэг эхийн асуумж (Хавсралт №2);
- 3) Суралцагчдын хичээлд хандах хандлага, суралцах идэвхийг тодорхойлох асуулга;

Мөн Фокус бүлгийн ярилцлагыг хийж, бага ангийн 54 багшийг асуулгад хамруулсан.

Тоон болон чанарын мэдээллэлд статистикийн аргаар чанарын анализ хийсэн.

Судалгааны хэсэг

БАГШ НАРААС АВСАН СУДАЛГАА

Диаграмм 1

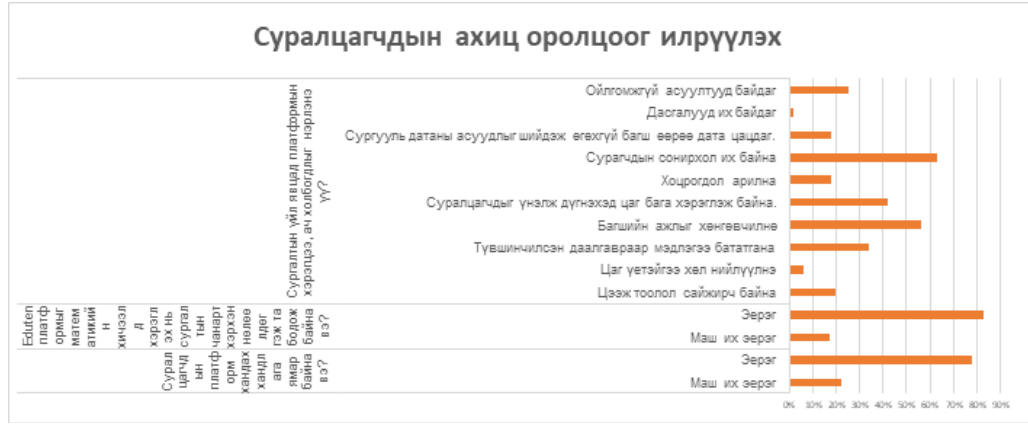

Дүгнэлт: Багш нарын хэрэглээний туршлагыг илрүүлэх асуулгаас харахад энэ платформыг эхний жилдээ ашиглаж буй багш нар олон байна. Мөн платформыг суралцагчдын ахиц амжилтыг хянах болон гэрийн даалгаварт түлхүү

ашигладаг. Маш цөөн хувь нь үнэлгээний шалгалт хийхэд ашигладаг хэмээжээ. Энэ нь багш нарт платформыг ашиглах ажлын дадлага туршлага бүрэн суугаагүй байгааг илэрхийлж байна.

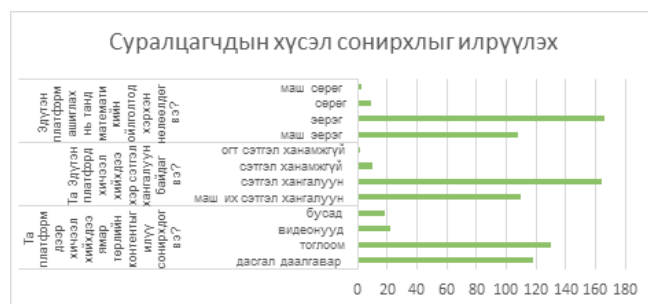
Суралцагчдын ахиц, хичээлийн оролцоог илрүүлэх судалгаа

Диаграмм 2

Дүгнэлт:

Суралцагчдын ахиц оролцоог илрүүлэх асуулгаас дүгнэхэд багш нар тус платформыг сургалтад хэрэглэхийг зөв гэж үзсэн, мөн суралцагчид нь математикийн хичээлд eduten платформыг хэрэглэхэд дуртай байдаг нь сургалтыг явуулахад сайн татай. Тэд уг платформыг хичээлдээ интеграцчилан явуулснаар сурлагын хоцрогдлыг арилгана, суралцагчдыг үнэлж дүгнэхэд цаг хугацаа ажлын ачааллыг багасгаж байна гэж үзсэн. Мөн цаг үетэйгээ хөл нийлүүлж цахим платформыг сургалтад интеграцчилах нь олон сайн талтай гэжээ. Гэхдээ сургууль нь дата байхгүй тул өөрсдөө мөнгөөрөө дата худалдан авч ангидаа цацдаг, ойлгомжгүй хөрвүүлэгдсэн асуултууд байдаг гэх мэт дутагдалтай талууд байдгийг дурьджээ.

СУРАЛЦАГЧДААС АВСАН СУДАЛГАА**Суралцагчдын eduten платформ дээр ажиллах хүсэл сонирхлыг илрүүлэх судалгаа***Диаграмм 3*

Дүгнэлт: Суралцагчдын хүсэл сонирхлыг илрүүлэх судалгаагаар платформд хандах хандлага маш эерэг, тэд уг платформоор хичээлээ хийхдээ дуртай, сэтгэл хангалуун байдаг нь ажиглагдлаа. Энэ нь eduten

платформын интерактив бодлого дасгалууд бага ангийн сурагчдын насны онцлогт тохирсон тоглоомын хэлбэрийг агуулсан байдаг тул тэдний сонирхлыг маш ихээр татдаг байна.

Суралцагчдад eduten платформтой ажиллахад тулгарах бэрхшээлийг илрүүлэх судалгаа*Диаграмм 4*

Дүгнэлт: Сурагчид EDUTEN платформд ороход саад бэрхшээл ихэнх тохиолдолд байхгүй байгаа нь диаграммаар харагдаж байна. Гэвч интернетийн сүлжээ гацах, даалгаврын зөв хариулт байхгүй байх, зарим өгөгдөл нь дутуу, утсан дээр хийхэд бэрхшээлтэй байдаг зэрэг асуудлууд гарч байгааг сурагчид дурдсан байлаа.

ЭЦЭГ ЭХЧҮҮДЭЭС АВСАН СУДАЛГАА

Суралцагчдад тавих сурах үйл ажиллагааны хяналтыг илрүүлэх судалгаа

Диаграмм 5

Дүгнэлт: Судалгаанаас харахад Eduten платформ ашиглах давтамж долоо хоногт 1-2 удаа, эцэг эхчүүдийн 80% нь платформд сэтгэл хангалуун байна. Мөн eduten платформоор дамжуулан математикийн хичээлийг хүүхэд хүсэл сонирхлоороо давтан гүйцэтгэдэг, анхаарал төвлөрөл сайн байдаг гэж эцэг эхчүүдийн 60% нь үзжээ.

Эцэг эхийн математикийн хичээлд eduten платформ ашиглах судалгаа

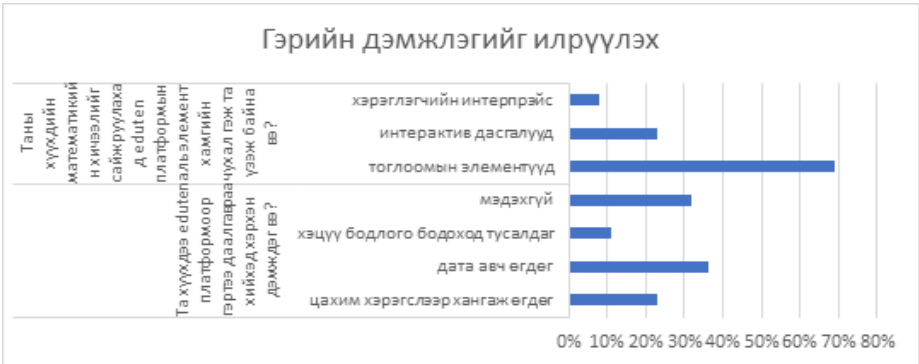
Диаграмм 6

Дүгнэлт: Хүүхдийнхээ математикийн хичээлд eduten платформ ашиглаж байгаад эцэг эхчүүдийн сэтгэл ханамжтай байдаг. Тэд тухайн платформоор дамжуулан хүүхдийн математикийн хичээлийн мэдлэг ойлголт тодорхой хэмжээгээр сайжирч, ахиц дэмжлэг үзүүлж байгаа гэж дүгнэсэн.

Эцэг эхийн хүүхдэдээ үзүүлэх гэрийн дэмжлэгийг илрүүлэх судалгаа

Диаграмм 7

Дүгнэлт: Бага ангийн суралцагчдад хичээл хийхэд дэмжлэг туслалцаа хэрэгтэй байдаг. Eduten платформоор гэртээ бодлого бодоход эцэг эх, саран хамгаалагчийн

хүүхдэдээ үзүүлэх туслалцаа дэмжлэг ямар байдаг талаар судлахад тэд хүүхдээ цахим хэрэгсэл, датагаар хангахад дэмждэг, гэхдээ платформ дээрх хичээлийн агуулгаар бодлого бодоход төдийлөн дэмжлэг туслалцаа үзүүлдэггүй болох нь ажиглагдлаа.

Математикийн сурах бичиг болон eduten платформын бодлогын агуулгад хийсэн харьцуулсан дүн шинжилгээ

Хүснэгт 1

№	Даалгаврын төрөл	Eduten платформ		Хөтөлбөрийн дагуу сурах бичиг	
		Бодлогын тоо	Залах хувь	Бодлогын тоо	Залах хувь
1	Ангилал	2	1%	0	0%
2	Харилцуулал	2	1%	0	0%
3	Эрэлхийлэл	12	8%	0	0%
4	Сонгох	50	31%	0	0%
5	Жишээ	10	7%	6	13%
6	Нэмэлт	17	11%	7	14%
7	Арифметик үйлдлийг гүйцэтгэх	60	37%	25	52%
8	Өгүүлбэртэй бодлого	7	4%	4	8%
9	Бодлого зохиож бодог	0	0	0	13%
Нийт бодлогын тоо		180		48	

Диаграмм 8

Дүгнэлт:

Eduten платформ нь математик хичээлийн агуулгад илүү олон төрлийн даалгавар, тухайлбал "сонгох" (31%), "арифметик үйлдлийг гүйцэтгэх" (37%) зэрэг даалгавруудыг их хэмжээгээр багтаасан байна. Энэ нь суралцагчдад арифметик ойлголт, шийдвэр гаргах чадварыг хөгжүүлэхэд онцгой анхаарал тавьж буйг харуулж байна. Түүнчлэн, хөтөлбөрийн дагуу сурах бичигт агуулагдах даалгаврууд харьцангуй хязгаарлагдмал байгааг харуулж, eduten платформ нь илүү өргөн хүрээтэй, интерактив сургалтын боломж олгодог болохыг онцолж байна.

Сурах бичиг ба платформын бодлогын агуулгад хийсэн дүн шинжилгээ

Хүснэгт 2

№	Даалгаврын түвшин	Хөтөлбөрийн дагуу сурах бичиг		Eduten платформ	
		Бодлогын тоо	Залах хувь	Бодлогын тоо	Залах хувь
1	Хялбар	0	0%	10	43%
2	Дунд	8	44%	6	27%
3	Ахисан	10	56%	5	22%
4	Программчлах	0	0%	2	8%

Диаграмм 9

Дүгнэлт:

Эдгээр үр дүнгээс үзэхэд Eduten платформын даалгаврууд нь сурагчдын шийдэж буй даалгаврын төвшинд илүү олон сонголт, ангилал, арифметик үйлдлийг багтаасан байна. Хөтөлбөрийн дагуу сурах бичигт байхгүй, программчлалын төвшний даалгаврууд Eduten платформд багтсан нь сурагчдын олон төрлийн сэтгэлгээ хөгжүүлэх, нарийн төвөгтэй асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг сайжруулахад нөлөөлж болох талтай байна. Үүнийг Виготский болон Блум зэрэг эрдэмтдийн когнитив хөгжлийн шатлалтай уялдуулан үзэхэд, Eduten платформын даалгаврууд нь сурагчдын танин мэдэхүйн ахиц, оюун ухааны хөгжлийг дэмжихүйц түвшинд байна гэж дүгнэж болохоор байна.

Бүлэг сэдвийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний харьцуулалт судалгаа

Стандарт хөтөлбөрийн дагуу хичээллэсэн, Eduten платформ ашиглан хичээллэсний дараа сурагчдаас авсан сорил шалгалтын ахиц амжилт /анги бүлгээр /
Хүснэгт 3

	4а			4б			4в			4г			4д			4е		
Бодлогын төрөл	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц
Үсэгт																		
1 Илэрхийлэл	84%	84%	0%	69%	76%	7%	96%	90%	0%	95%	87%	0%	89%	94%	5%	82%	90%	8%
Тэнцэтгэл																		
2 Биш	61%	96%	35%	54%	95%	41%	87%	100%	13%	69%	92%	23%	42%	97%	55%	72%	99%	27%
Арифметик																		
3 Үйлдэл	43%	90%	47%	25%	83%	58%	75%	94%	19%	48%	72%	24%	73%	95%	22%	37%	94%	57%
4 Тэгшитгэл	57%	87%	30%	39%	75%	36%	83%	90%	7%	84%	85%	1%	70%	87%	17%	78%	92%	14%
Өгүүлбэртэй																		
5 й бодлого	31%	74%	43%	11%	65%	54%	69%	90%	21%	72%	76%	4%	76%	61%	0%	66%	87%	21%
Дундаж	55%	86%	31%	40%	79%	39%	82%	95%	13%	70%	85%	15%	70%	87%	17%	66%	93%	27%

Хүснэгт 4

Анги	5а			5б			5в			5г			5д			5е		
№ Бодлогын төрөл	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц	хөт	edu	ахиц
1 Үсэгт илэрхийлэл	84%	86%	2%	72%	81%	9%	85%	91%	6%	82%	91%	9%	81%	90%	9%	82%	89%	7%
2 Тэнцэтгэл биш	70%	95%	25%	71%	94%	23%	89%	100%	11%	61%	89%	28%	39%	88%	49%	41%	81%	40%
3 Арифметик үйлдэл	54%	92%	48%	32%	85%	55%	69%	89%	30%	45%	71%	26%	71%	90%	19%	69%	73%	4%
4 Тэгшитгэл	62%	87%	25%	41%	79%	38%	81%	93%	12%	75%	76%	1%	63%	74%	11%	73%	78%	5%
5 Өгүүлбэртэй бодлого	46%	80%	37%	45%	80%	35%	59%	88%	29%	59%	71%	12%	56%	72%	16%	51%	63%	12%
Дундаж	63%	72%	27.4%	52%	83.8%	32%	76.6%	92%	17%	64%	79%	15%	62%	82%	20%	63%	76%	13%

Диаграмм 10

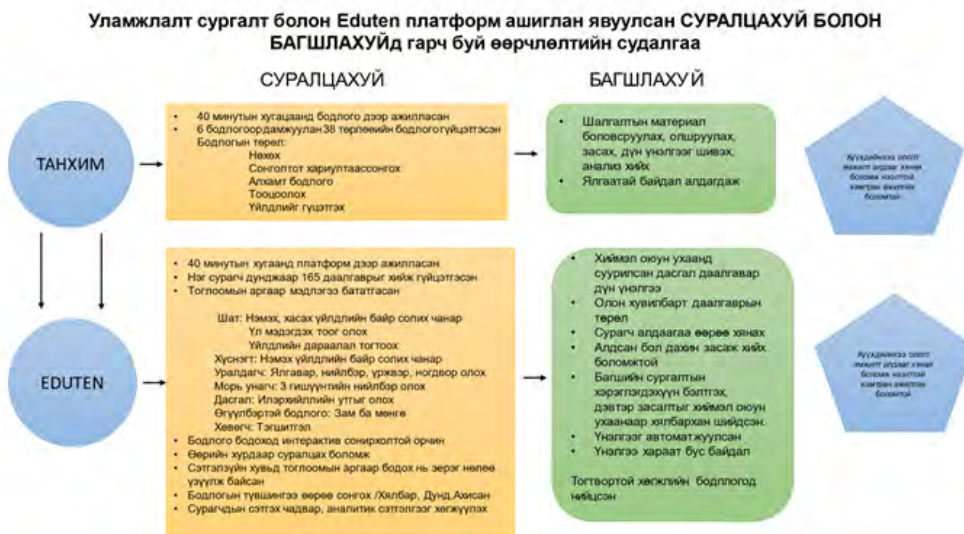
Дүгнэлт:

4 дүгээр ангийн 4.1ж Үйлдлийн гишүүдийн хамаарал болон үйлдлийн чанарыг хэрэглэн тооцоолол хийж тоон илэрхийлэл зохиох, тэгшитгэл, тэнцэтгэл бишийг бодох шалгах. 5.1ж Үйлдлийн гишүүдийн хамаарал болон үйлдлийн чанарыг хэрэглэн тооцоолол хийж тэгшитгэл, тэнцэтгэл бишийг бодох, зохиох, тайлбарлах суралцахуйн зорилтуудын хүрээнд сорил шалгалтуудыг танхимаар болон платформоор авч дүн шинжилгээнд харьцуулсан судалгаа хийлээ. Eduten платформ ашигласны дараа сурагчдын гүйцэтгэлд мэдэгдэхүйц ахиц гарч, ойлголт, чадвар нь сайжирсан байна. Үүнд: Бүх ангид бодлогын гүйцэтгэл ахиц нэмэгдсэн байна. Ахицын дундаж түвшин 23%-ийн дундажтай байгаа нь eduten платформыг

ашигласнаар сурагчдын математикийн гүйцэтгэл тогтмол сайжирч буйг илтгэж байна. Хичээлийн төрлөөс хамааран ахиц өөр байж болох ч платформын нөлөөлөл бүх анги, сэдвүүдэд эергээр илэрч байгааг харуулж байна.

Уламжлалт сургалт болон Eduten платформ ашиглан явуулсан суралцахуй болон багшлахуйд гарч буй өөрчлөлтийн судалгаа

Схем 2

Ерөнхий дүгнэлт

Илтгэлд өгүүлсэнчлэн, технологийн интеграц нь бага ангийн сурагчдын математик сэтгэлгээг хөгжүүлэх, бүтээлч сэтгэлгээг нэмэгдүүлэх, логик сэтгэх чадварыг сайжруулах, сургалтын идэвхтэй сургалтын арга, сурагч төвтэй сургалтыг зохион байгуулахад ач холбогдолтой байна. Конструктивист онолын хүрээнд технологи нь мэдлэг бүтээх, асуудал шийдвэрлэх үйл явцад чухал үүрэг гүйцэтгэж, энэ үеийн хүүхдүүдийн сурах арга барилд өөрчлөлт оруулж байна. Технологийг зөв ашигласнаар сурагчдад амьдралд хэрэгжих боломжтой мэдлэг олгох, бие даасан суралцах чадварыг дэмжих зэрэг олон боломжуудыг нээж өгч байна. Сургалтын технологийн интеграцыг улам өргөжүүлж, суралцагчдын бүтээлч сэтгэлгээ, сэтгэх чадварыг нэмэгдүүлэх, шинэчлэлт хийх нь боловсролын чанарт эерэг нөлөө үзүүлэх нь туршилтаар нотлогдлоо. Энэхүү судалгаа нь Eduten цахим платформыг бага ангийн математикийн хичээлд интеграцчилан зааснаар суралцагчдын математикийн гүйцэтгэл, ойлголт чадварын хөгжлийг хэрхэн сайжруулах, түүний сурлагын нөлөөллийг тодорхойлох явдал юм. Судалгааны үр дүнгээс харахад, Eduten платформын ашиглалт нь суралцагчдын суралцах идэвх, анхаарал төвлөрөл, хичээлд хандах хандлага зэрэгт эерэг нөлөө үзүүлж байгааг илрүүлсэн.

1. Суралцагчдын гүйцэтгэлд үзүүлэх нөлөө

Eduten платформыг ашиглахад суралцагчид илүү сонирхолтой, интерактив сургалтын аргуудыг санал болгосноор математикийн ойлголт, тоо бодох чадварын хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлсэн. Тухайлбал, платформ дахь тоглоомчилсон дасгалууд нь суралцагчдыг хичээлдээ илүү идэвхтэй

оролцох боломжийг олгож, хичээлээ илүү үр дүнтэй, сонирхолтой байдлаар суралцахад тусалдаг.

2. Технологийн интеграц

Технологийн интеграц нь орчин үеийн боловсролын чухал хэсэг болж байгаа бөгөөд Eduten платформын ашиглалт нь сургалтын чанарыг дээшлүүлэх, суралцагчдын хичээлд хандах хандлагыг сайжруулахад чухал үүрэг гүйцэтгэж байна. Судалгаагаар платформын дэмжлэгтэйгээр суралцагчдын математикийн хичээлийн ойлголт илүү гүнзгийрч, асуудал шийдвэрлэх чадвар сайжирч байгааг харуулсан.

3. Суралцах орчны нөлөө

Eduten платформ нь Vygotsky, Piaget-ийн сургах орчны онолын дагуу суралцагчдын хөгжлийн түвшинд тохирсон даалгавруудыг санал болгодог. Энэ нь суралцагчдын хувь хүний хөгжлийн онцлогт нийцэж, хичээл дэх ойлголтыг гүнзгийрүүлэхэд чухал ач холбогдолтой.

4. Суралцагчдын анхаарал, оролцоог нэмэгдүүлэх

Тоглоомчилсон сургалтын элементүүд нь суралцагчдын сонирхлыг татаж, анхаарал төвлөрөлд эерэг нөлөө үзүүлсэн. Судалгаагаар платформын оролцоотой хичээлд суралцагчдын идэвхтэй оролцох хэмжээ нэмэгдсэн нь суралцагчдын мэдлэг, чадварын хөгжилд чухал нөлөөтэй болохыг илтгэж байна.

Эцэст нь, Eduten платформын технологийн интеграц нь бага ангийн боловсролын орчинд сургалтын чанарыг сайжруулах, суралцагчдын гүйцэтгэлд эерэг нөлөө үзүүлэх боломжтойг тогтоосон. Иймд, цаашид судалгааг үргэлжлүүлэх, бусад технологийн платформуудтай холбон судлах, суралцагчдын хөгжлийн үр дүнг нарийвчлан судлах нь сургалтын чанарыг сайжруулахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

Гэхдээ технологийн интеграцын давуу талуудтай зэрэгцэн зарим сул талууд болох суралцагчдын хэт технологид хамааралтай болохоос эцэг эх, багш нар сэргийлэх хэрэгтэй.

Цаашид дэвшүүлэх санал:

1. Багш нарыг сургалтад хамруулж платформын талаарх мэдлэг, дадлагажуулалтыг сайтар хийлгэхэд анхаарах.
2. Цахим сургалтыг явуулахад хэрэгсэл болон датагаар хангаж өгөхөд сургууль, боловсролын байгууллагууд анхаарах.
3. Эцэг эхийн дэмжлэгийг нэмэгдүүлэхэд багш бүр яриа таниулга, платформын талаар сургалтыг эцэг эхчүүдэд явуулах.
4. Eduten платформ дээрх суралцагчдын гүйцэтгэлийг тогтмол үнэлж, хяналт тавих механизмыг бий болгох. Суралцагчдын хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлэхийн тулд дотоод үнэлгээ, шалгалтын үр дүнг судалж, хичээл доторх ахиц дэвшлийг тогтмол хянах.

Эдгээр санал нь Eduten платформын сургалтын үр дүнг нэмэгдүүлэх, технологийн интеграцыг сургууль, боловсролын системд үр дүнтэй нэвтрүүлэхэд чиглэгдсэн бөгөөд сургалтын чанарыг сайжруулахад чухал үүрэг гүйцэтгэнэ гэж дүгнэлээ.

Ном зүй:

1. Ганбат, Б. (2017). Технологи ба боловсрол. Боловсролын хүрээлэн. Улаанбаатар.
2. Даваажаргал, Н. (2020). Бага ангийн боловсролын хичээлийн арга зүй. Улаанбаатар, Багш хэвлэлийн газар.
3. Жаргалсайхан, Г. (2019). "Сургалтын технологи." Улаанбаатар: "Соёмбо принтинг" хэвлэлийн газар.
4. Чулуунбилэг, Ц. (2021). Цахим сургалтын платформуудын хэрэглээ. Боловсролын сэтгүүл. Улаанбаатар.
5. Саруул, А. (2018). "Суралцах орчны онол." Боловсролын судалгааны төв.
6. Гадаад хэлээр
7. Bebell, D., & O'Dwyer, L. M. (2010). Educational Outcomes and Research from 1:1 Computing Settings. *Technology, Instruction, Cognition and Learning*, 7(3), 163-182.
8. Voogt, J., Knezek, G., Cox, M., Knezek, D., & ten Brummelhuis, A. (2013). Under which conditions does ICT have a positive effect on teaching and learning? A Call to Action. *Educational Technology & Society*, 16(2), 53-66.
9. Tamim, R. M., Bernard, R. M., Borokhovski, E., Abrami, P. C., & Schmid, R. F. (2011). What forty years of research says about the impact of technology on learning: A second-order meta-analysis and validation study. *Review of Educational Research*, 81(1), 4-28.
10. Li, X., Zheng, L., & Xie, J. (2019). Digital platforms in education: Enhancing creativity and engagement among learners. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 12(3), 18-34.
11. UNESCO. (2015). *Leveraging Information and Communication Technology to Achieve Education 2030: ICT in Education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
12. Koehler, M. J., & Mishra, P. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
13. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
14. Piaget, J. (1964). Development and learning. In R. E. Ripple & V. N. Rockcastle (Eds.), *Piaget Rediscovered* (pp. 7-20). Cornell University Press.
15. Prensky, M. (2001). *Digital Game-Based Learning*. McGraw-Hill.
16. Rissanen, I., Heikkilä, A., & Jokela, J. (2020). Impact of digital tools in mathematics education: A study on the Eduten platform. *Journal of Educational Research and Innovation*, 15(2), 120-135.
17. Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Prentice-Hall.
18. Wong, K., Chan, C., & Tam, L. (2020). Alpha generation and digital learning: The intersection of creativity and technology. *Asian Journal of Educational Technology*, 28(3), 44-56.
19. Feng, J., Spence, I., & Pratt, J. (2018). Attention and technology: Influence of interactive tools on learning outcomes. *Computers & Education*, 121, 58-68.
20. Kapp, K.M. (2012). *The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education*. Pfeiffer.
21. Johnson, D.W., & Johnson, R. T. (2009). An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning. *Educational Researcher*, 38(5), 365-379.
22. Brusilovsky, P., & Millón, E. (2007). User models for adaptive hypermedia and adaptive educational systems. In P. Brusilovsky, A. Kobsa, & W. Nejdl (Eds.), *The Adaptive Web: Methods and Strategies of Web Personalization* (pp. 3-53). Springer.

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТУУДЫГ СУРГУУЛИЙН ХӨТӨЛБӨРТ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ

Нийслэлийн ерөнхий боловсролын 23 дугаар сургууль.

З.Амаржаргал, Г.Энхтуул

Газар зүйн багш

amarjargal23school@gmail.com, tuul.g0409@gmail.com

Хураангуй:

Илтгэлээр тогтвортой хөгжлийн зорилтууд (ТХЗ)-ыг сургуулийн хөтөлбөрт интеграцчилах нь гэсэн сэдвийг хөндсөн бөгөөд энэхүү судалгаа нь сургуулийн хөтөлбөрүүдэд ТХЗ-ыг хэрхэн оруулж ирж байгаа талаарх ойлголт, бодлого, арга зүйн шинжлэлийг тусгасан. Илтгэлд тавигдах онолын суурь нь дэлхийн боловсролын шинжээчдийн олон туршлагаас сэдэвлэсэн бөгөөд тодорхойлолт, туршилтын үр дүнгийн дадлага зэрэг нь Жон Биггс ба Кэтрин Тангийн "Teaching for Quality Learning at University" (2011) номноос ухагдахуун авсан. Мөн "Finnish Lessons 2.0" ном болон Сингапур дахь шинжлэх ухааны боловсролын интеграцад хийгдсэн судалгаа, зөвлөмжийг (Lee & Tan, 2016) ашигласан болно. Энэ илтгэлийн зорилго нь ТХЗ-ыг хэрхэн боловсролын салбарт амжилттай нэвтрүүлж болохыг тодорхойлох, мөн сургуулийн хөтөлбөр буюу Газар зүйн судлагдахуунд интеграцчилах явцад тулгарч буй асуудлууд, тэдгээрийг даван туулах боломжийн талаар судлахад оршино. Өгүүлбэрийн бүтэц, сэдэвлэлт, арга зүйг сайтар төлөвлөсөн байх бөгөөд эцсийн дүнгээрээ ТХЗ-ыг сургалт, судалгаанд хэрхэн үр дүнтэй интеграцчилахыг харуулах болно.

Илтгэлийн бүтэц:

1. Оршил:

- Илтгэлийн зорилго, ач холбогдол
- Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд (ТХЗ) болон сургалтын хөтөлбөрт интеграцын хэрэгцээ

2. Судалгааны хүрээ:

- Интеграцад суурилсан багшлахуй ба суралцахуйн онолын танилцуулга
- ТХЗ-ыг боловсролын салбарт интеграцчилах нь: олон улсын жишээнүүд, судалгааны хураангуй

3. Арга зүй:

- Судалгааны арга зүй, хэрэглэгдэхүүн
- Дээж авах, мэдээлэл цуглуулах аргууд
- Судалгааны хүрээлэн буй орчин, хамрах хүрээ

4. Судалгааны өгөгдөл ба дүн шинжилгээ:

- Судалгааны үр дүнгийн танилцуулга
- Үр дүнгийн шинжилгээ, харьцуулалт

5. Хэлэлцүүлэг ба дүгнэлт:

- ТХЗ-ыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчилах ач холбогдлын талаарх дүгнэлт
- Сургуулийн бодлогод интеграцын ач тус, давуу тал

6. Дүгнэлт ба зөвлөмж:

- Судалгааны үр дүнгээс гарсан зөвлөмж, цаашдын судалгаа, хөгжлийн боломж

Илтгэлийн зорилго:

Энэхүү илтгэлийн зорилго нь Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг (ТХЗ) Монгол Улсын боловсролын системд, ялангуяа сургуулийн хөтөлбөрт интеграцчилах нь. ТХЗ-ууд нь глобал чиг хандлагыг даган эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчны тэнцвэрийг дэмжих ёстойг онцолдог. Энэхүү илтгэл нь сургуулийн хөтөлбөрүүдэд ТХЗ-уудыг хэрхэн амжилттай интеграцчилах, багш болон сурагчдын хандлага, чадавхыг хэрхэн сайжруулах боломжийг судалж үзэх, адил төслийг танилцуулахад чиглэж байна.

Илтгэлийн ач холбогдол:

1. **Боловсролын чанартай өгөөж:** ТХЗ-уудыг сургуулийн хөтөлбөрт интеграцчилах нь сурагчдад олон талт, холбогдох мэдлэг олгох ба тэдгээрийг бодит амьдралд хэрхэн хэрэглэх талаар ойлголт өгөхөд чиглэгддэг.
2. **Нийгмийн боловсролын хөгжил:** Интеграцад суурилсан багшлахуй нь сурагчдыг глобал асуудалд хариуцлагатай иргэн болгоход дэмжлэг үзүүлнэ. Энэ нь боловсролын тогтолцоог шинэчлэх, илүү өргөн хүрээнд бодлого боловсруулахад чиглэсэн.
3. **Бодлогын дэмжлэг:** Боловсролын бодлогын шинэчлэлд хувь нэмэр оруулах,, ТХЗ-ыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай орчин, нөхцөлийг бий болгоход дэмжлэг үзүүлэх болно. Энэ нь сурагчид, багш, боловсролын удирдлагуудын дунд харилцан ойлголцлыг сайжруулах, шинэ санаа ба шийдэлд хүрэх боломжийг олгоно.

Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд ба сургалтын хөтөлбөрт интеграцын хэрэгцээ

Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд (ТХЗ) нь НҮБ-ын 2030 он хүртэлх тогтвортой хөгжлийн агуулгыг тодорхойлсон бөгөөд эдгээр зорилтууд нь дэлхий даяар улс орнуудад байгаль орчны тогтвортой байдлыг хангах, ядуурлыг бууруулах, тэгш байдлыг дэмжих, боловсрол, технологийн шинэчлэл зэрэг чиглэлүүдээр ажиллахыг уриалдаг. Монгол Улсын контекстэд ТХЗ-уудыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчилах нь чухал ач холбогдолтой бөгөөд дараах шалтгаануудыг дурдаж болно:

1. **Боловсролын чанарыг сайжруулах:** ТХЗ-ууд нь олон талт, холбогдох боловсролыг дэмждэг. Эдгээр зорилтуудыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчилах нь сурагчдыг глобал асуудлуудыг ойлгоход тусалж, тэдгээрийн шийдвэр гаргах чадварыг нэмэгдүүлдэг.
2. **Харилцаа холбооны ур чадварыг дээшлүүлэх:** ТХЗ-уудыг агуулсан хөтөлбөрт суралцах нь сурагчдад төрөл бүрийн мэдлэгийг хэрхэн холбож, бодит амьдралд хэрэглэх талаар ойлголт өгөх боломжийг олгодог. Энэ нь тэдний харилцаа холбоо, багаар ажиллах ур чадварыг сайжруулдаг.
3. **Бодлогын шинэчлэл:** ТХЗ-уудыг интеграцчилах нь улс төрийн бодлогын шийдвэрийг дэмжих, сургуулийн удирдлагууд болон багш нарыг шинэ санаачилга, арга барилд уриалдаг. Энэ нь боловсролын бодлогын хэрэгжилтэд чиглэсэн шинэчлэлийг дэмжиж, багш нарын мэргэжлийн хөгжилд хувь нэмэр оруулах боломжийг бүрдүүлнэ.
4. **Нийгмийн тэгш байдлыг дэмжих:** ТХЗ-уудын хэрэгжилт нь хүүхдийн нийгмийн харилцааны орчны тэгш байдлыг дэмжих, ялангуяа гадаадад байгаа сурагчдын боловсролын хангамжийг сайжруулахад чиглэгддэг.

Энэхүү интеграц нь мөн өрсөлдөөнтэй дэлхийд Монгол улсын сургуулиудын боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд тусална.

Эдгээр ач холбогдлууд нь сургуулийн хөтөлбөрүүдэд ТХЗ-уудыг амжилттай интеграцчилахад чиглэсэн судалгааны илтгэлийн зорилгод зүй ёсоор нийцнэ.

Хамрах хүрээ: Интеграцад суурилсан багшлахуй ба суралцахуйн онолын танилцуулга ба ТХЗ-ыг боловсролын салбарт интеграцчилах

1. Интеграцад суурилсан багшлахуй ба суралцахуйн онолын танилцуулга

Интеграцад суурилсан багшлахуй нь хичээлүүдийг харилцан холбоотойгоор зохион байгуулж, сурагчдын мэдлэгийн олон талтай, холбогдолтой байдлыг нэмэгдүүлэх арга зүй юм. Энэхүү онол нь хичээлийн агуулгыг бүтэн бүтээлчээр холбон, сурагчдын бодит амьдрал дахь хэрэглээг дэмжихэд анхаарал тавьдаг. Онолын үндсэнд Джеймс Бейкерын "Интеграцад суурилсан ойлголт ба суралцахуй" (2004) болон Карол Анн Томлинсоны "Суралцахуйн ялгааг дэмжих: Сургалтын стратегиуд" (2005) зэрэг номлолууд байдаг.

2. Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг боловсролын салбарт интеграцчилах

Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд (ТХЗ) нь дэлхийн улс орон бүрийн боловсролын системд төдийгүй нийгмийн бүхий л хэвшилд чухал үүрэгтэй. Эдгээр зорилтуудыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчилах нь сурагчдыг глобал асуудлуудад сэтгэлгээний хандлага, шийдвэр гаргах чадварт сургах замаар боловсролын салбарыг тэлэхэд чиглэсэн. Жишээ нь, Шведийн боловсролын системд ТХЗ-үүдийг орчин үеийн шинжлэх ухаан, технологи, инженерчлэлийн хөтөлбөрүүдтэй хослуулан интеграцчилсан (Исса Катоны "Тогтвортой боловсролын стратеги", 2018).

3. Судалгааны хураангуй

Олон улсын жишээнүүд харуулснаар, интеграцад суурилсан багшлахуй нь сургууль, багш, сурагчдын хоорондын харилцаанд шинэчлэл авчирдаг бөгөөд энэ нь сургууль дотор болон гаднах бодит амьдралд хэрэгжих ухамсартай, бодлогын дэмжлэгийг үзүүлдэг. Жишээлбэл, Австралийн "Багшлахуйн мастер план" нь ТХЗ-уудыг багтаасан боловсролын нэгдсэн стратеги боловсруулахад чиглэсэн бөгөөд боловсролын чанарт анхаарлаа хандуулж байна. Эдгээр судалгааны үр дүн нь интеграцын тэргүүлэх үүрэг болгон, ТХЗ-ыг боловсролын хөтөлбөрт амжилттай интеграцчилахад нийтлэг зарчмуудыг тодорхойлж өгч байна.

Судалгааны асуулга:

Судалгааны хамрах хүрээ:

Газар зүйн судлагдахууны нийслэл болон орон нутгийн 65 багш, ахлах ангийн 50 сурагч судалгаанд хамрагдав.

Асуулгын бүтэц

Хэсэг	Агуулга
Ерөнхий мэдээлэл	Нас, анги, оролцож буй төсөл хөтөлбөр
Мэдлэг	Тогтвортой хөгжлийн зорилтын талаарх ойлголт (17 зорилт мэдэх эсэх)
Хандлага	Хүрээлэн буй орчноо хамгаалах үзэл бодол, хандлага
Үйлдэл	Сургуулийн тогтвортой хөгжлийн үйл ажиллагаанд оролцдог эсэх
Санал, зөвлөмж	Хичээл, үйл ажиллагаанд санал болгох сайжруулалтын санаа

Хариулт хувь хэмжээ

Асуулт	Хариулт	Хувь хэмжээ
ТХЗ-ын талаар өмнө нь сонсож байсан уу?	Тийм -90 сурагч	75%
	Үгүй -30 сурагч	25%
ТХЗ-ын ямар зорилтыг мэддэг вэ?	Уур амьсгалын өөрчлөлт-80	67%
	Цэвэр ус-70	58%
	Эх газрын эко систем-60	50%
Хичээлд ТХЗ интеграцчилдаг уу?	Тогтмол-55 багш	50%
	Заримдаа-30 багш	27%
	Үгүй-15 багш	23%
Интеграцын бэрхшээлүүд	Санхүүжилт	15%
	Хүний нөөц	12%
	Технологийн дэмжлэг	45%
	Удирдлагын бодлого	10%
	Боловсролын соёл	13%
Интеграцыг сайжруулах талаар таны санал бодлууд юу вэ?		Нээлттэй санал асуулга

Хэлэлцүүлэг ба дүгнэлт: Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг (ТХЗ) сургалтын хөтөлбөрт интеграцчилах ач холбогдол

Хэлэлцүүлэг: ТХЗ-ыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчилах нь сургалтын чанарыг сайжруулах, сурагчдын ирээдүйн амьдралд бэлэн байдлыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ач холбогдолтой. Энэхүү хэлэлцүүлэгт олон улсын боловсролын шинжлэх ухааны судалгаа, бодлого боловсруулахад ТХЗ-ын үүрэг оролцоог харгалзан үзэх бөгөөд сургуулийн удирдлага, багш, сурагчид болон эцэг эхчүүдийн оролцоог хангах замаар хэрэгжүүлэхээр зорьж байна.

Дүгнэлт 1:

1. Ач холбогдол: ТХЗ-ыг сургалтын хөтөлбөрт интеграцчилах нь сурагчдад өргөн хүрээний мэдлэг олгох, бодит амьдралд хэрэглээ болгох, бас өөр өөрийн гэсэн сонирхлуудаа хөгжүүлэх боломжийг олгодог. Энэ нь боловсролын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, сурагчдын ажил мэргэжилд бэлэн байдал, боловсролын тэгш бус байдлыг бууруулахад чухал үүрэг гүйцэтгэнэ.
2. Давуу тал: ТХЗ-ийг интеграцчилах нь сургуулийн хөтөлбөрт давхардал бууруулах, сургалтын чанартай холбоотой асуудлуудыг шийдвэрлэх, сургуулийн иж бүрэн байдлыг дээшлүүлэхэд тус болно. Мөн сурагчдын сэтгэл зүйн хөгжил, соёлын ойлголтыг өргөжүүлэх, глобал жишигт нийцүүлэн боловсрол олгох боломжийг бүрдүүлнэ.
3. Бодлогын зөвлөмж: Сургуулийн бодлогод ТХЗ-ийг интеграцчилах нь боловсролын тогтолцоог шинэчлэх, багш нарын мэргэжлийн ур чадварыг нэмэгдүүлэх, мөн сурагчдын хүсэл эрмэлзлийг дэмжих замаар боловсролын чанарыг сайжруулахад чухал байна. Багш нарыг олон талт мэдлэг, чадварыг хослуулан сургахуйн арга зүйг эзэмшүүлэх, сурагчдын бодит амьдралд мэдлэгээ хэрэгжүүлэх чадварыг нэмэгдүүлэх хэрэгцээг хангах ёстой.

Дүгнэлт 2:

Энэхүү судалгаагаар боловсролын салбарт тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг интеграцчилах нь сурагчдын олон талт хөгжил, бодит байдалд бэлэн болгох мэдлэг, ур чадварыг нэмэгдүүлэх боломжийг олгодог гэж дүгнэв. Түүнчлэн, интеграц

хандлага нь сургалтын хөтөлбөрөөс бага зардлаар өргөн мэдлэг олгох, сургалтын чанарыг нэмэгдүүлэх, мөн сурагчид бүхэлд нь боловсролын боломжийг тэгш эрхтэй авахад туслах ач холбогдолтой болохыг нотлов.

Зөвлөмж:

1. Боловсролын бодлого: Сургуулиудад интеграцад суурилсан боловсролын хөтөлбөрүүдийг боловсруулах, хэрэгжүүлэхдээ боловсролын байгууллага бүрд ТХЗ-ыг агуулсан бодлогын хөтөлбөр боловсруулахыг уриалж байна. Энэ нь сурагчдыг глобал чиг хандлагад нийцүүлэн боловсруулахад чиглэгдсэн байх ёстой.
2. Сургуулийн хөтөлбөр: Интеграцын аргуудыг сургуулийн хөтөлбөрт эрчимтэй нэвтрүүлэх хэрэгтэй. Энэ нь сургалтын агуулгыг баяжуулах, оюун санааны оролцоог нэмэгдүүлэх, мөн сургалтын нөлөөллийг дээшлүүлэхэд туслах болно.
3. Судалгаа ба хөгжил: Цаашид боловсролын салбарт ТХЗ-ыг интеграцчилахад шаардлагатай судалгаа, хөгжлийн төслүүдийг дэмжих, санхүүжүүлэх шаардлагатай байна. Энэ нь шинэчлэлтийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх, боловсролын чанарыг улам бүр сайжруулахад чиглэгдэнэ.
4. Технологийн интеграц: Дижитал технологи, онлайн сургалтын платформуудыг ашиглан сургалтын хөтөлбөрүүдийг боловсронгуй болгох, түүнчлэн сурагчдын хүртээмжийг дээшлүүлэхийг зөвлөж байна. Энэ нь хичээл заах арга зүйн шинэчлэлийг дэмжих, сурагчдын хөгжилд тэгш боломж олгох ач холбогдолтой.

Дэвшүүлж буй санаа:

1. Багш:

- **Сургалт ба хөгжил:** Багш нарт зориулсан интеграцад суурилсан хөгжлийн болон сургалтын семинар, ажиллах бүлгийн үйл ажиллагаа зохион байгуулах. Энэ нь багш нарыг интеграцын арга барилд дасан зохицох, сургалтын чанарт анхаарах чадвартай болгоно.
- **Мэдлэг шинэчлэл:** Шинэ сургалтын аргууд, интеграцын техникүүдийг тогтмол сурталчлах, энэ талаарх мэдлэгийг шинэчлэн нэмэгдүүлэх.

2. Сургууль:

- **Интеграцын бодлого:** Сургуулийн хөтөлбөрт интеграцыг тусгах, тухайн сургуулийн онцлогт тохирсон интеграцын стратеги боловсруулах.
- **Нэгдсэн төлөвлөгөө:** Хичээлийн хөтөлбөрүүдийг нэгтгэн төлөвлөгөө боловсруулах, хичээлийн хоорондох холбоог сайжруулах.

3. Дүүрэг - Нийслэл:

- **Бодлого боловсруулах:** Дүүргийн боловсролын байгууллагуудад интеграцын ажлыг дэмжих, зохицуулах бодлогыг боловсруулах.
- **Ресурс томилолт:** Интеграцыг дэмжих технологи, сургалтын материалыг нийлүүлэх, багш нарт зориулсан хөгжлийн боломжуудыг нэмэгдүүлэх.

4. Үндэсний хэмжээ:

- **Үндэсний боловсролын бодлого:** Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг боловсролын хөтөлбөрт интеграцчилах үндэсний бодлогыг боловсруулах, энэ бодлогыг бүх сургуулиудад хэрэгжүүлэх.
- **Судалгаа, хөгжил:** Интеграцын нөлөөллийг үнэлэх, шинжлэх ухаанд

танилцуулах судалгааны төслүүдийг дэмжих, хөгжүүлэх.

● Хичээлүүдээр интеграцчилах

Хичээл	SDG зорилт	Арга зүй
Газар зүй	SDG 13: Уур амьсгалын өөрчлөлт	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн шалтгаан, үр дагаврын судалгаа хийх
Биологи	SDG 15: Экосистемийн хамгаалал	Ойжуулалт, мод тарих аянд оролцох
Математик	SDG 6: Цэвэр ус ба ариун цэвэр	Сургуулийн усны хэрэглээний тооцоо хийх, хэмнэх шийдэл гаргах
Нийгмийн ухаан	SDG 1: Ядуурлыг бууруулах	Нийгмийн сайн дурын аян зохион байгуулах

- Сургуулийн төсөл, клуб
- Ногоон сургууль хөтөлбөр
- Эко клуб байгуулах
- Дахин боловсруулах хөтөлбөр
- Эрүүл хооллолтын сургалт, аян
- Багшийн хөгжлийн хөтөлбөр
- Тогтвортой хөгжлийн талаарх сургалт
- Интеграцчилсан хичээл боловсруулах арга зүй
- Багшийн гарын авлага бэлтгэх

Ном зүй:

1. Батчулуун. Е. (2021). Газар зүйн боловсролын үндэс. Улаанбаатар.
2. Дашпэлжээ, Ц. (2014). Газар зүйн хичээлийн арга зүй. Улаанбаатар, Адмон хэвлэх үйлдвэр.
3. Энхжаргал, Б. (2019). Газар зүйн боловсролын орчин үеийн чиг хандлага. Улаанбаатар, Мөнхийн үсэг ХХК.
4. БСШУСЯ (2018). Тогтвортой хөгжлийн боловсролыг ЕБС-ийн сургалт, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаанд интерацчилах арга зүй. Багшийн гарын авлага. Улаанбаатар, Би Си Ай ХХК.
5. БХ (2017). Тогтвортой хөгжлийн боловсрол. Боловсролын салбарын ажилтнуудад зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар.
6. Түмэндэмбэрэл, Ч. (2012). Байгалийн ухааны хичээлд хэрэглэгдэх интеграцчилсан хичээлийн хөтөлбөр. Улаанбаатар, Соёмбо принтинг.
7. БСШУСЯ. (2019). Ерөнхий боловсролын сургуулийн байгалийн ухааны хичээлийн сургалтын хөтөлбөр. УБ.
8. Монгол Улсын Засгийн газар. (2020). Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого (2021-2030). Улаанбаатар.
9. 23-р сургуулийн "Ногоон сургуулийн хөтөлбөрийн тайлан", 2024 он.
10. Beane, J. A. (1997). Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education. Teachers College Press.
11. "Teaching for Quality learning at University" Жон Биггс, Кэтрин Тан нар, 2011
12. "Finnish Lessons 2.0"
13. Монголын нээлттэй боловсролын мэдээллийн сан. (2023). Интеграцчилсан сургалтын арга зүй. <http://www.mongoleducation.mn>
14. ЮНЕСКО. (2021). Integrated approaches in geography teaching. <https://www.unesco.org/education/geography-integration>

ГАРЧИГ

ӨМНӨХ ҮГ	3
СӨБ, ЕБ-ЫН БАГШ, УДИРДАХ АЖИЛТНЫ ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ҮНДЭСНИЙ ХУРАЛ: ТУРШЛАГА, СУРГАМЖ.....	4
ИНТЕГРАЦЫН ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ.....	13

Сургуулийн өмнөх боловсрол

СУРГАХ ТОГЛООМООР СУРГАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ.....	20
ДҮРСЛЭХ УРЛАГИЙН АГУУЛГЫГ БУСАД СУРГАЛТЫН ЧИГЛЭЛТЭЙ ХОЛБОХ НЬ.....	26
УС СЭДВИЙН ХҮРЭЭНД СУРГАЛТЫН ЧИГЛЭЛҮҮДИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ БОЛОМЖ....	33
ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН СУРАЛЦАХУЙГ STEAM ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН АШИГЛАН СУДАЛСАН НЬ.....	41
ЗУРГАН КАРТЫН АРГА ЗҮЙГЭЭР ДАМЖУУЛАН 4-5 НАСТАЙ ХҮҮХДИЙН ХЭЛ ЯРИАНЫ ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ.....	47
ХӨГЖМӨӨР ДАМЖУУЛАН 5-6 НАСТАЙ ХҮҮХДИЙН МАТЕМАТИКИЙН ЭНГИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	53
ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ҮЛГЭРТ СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦЧИЛСАН АРГА ЗҮЙ.....	60
ХҮҮХДИЙН ТАНИН МЭДЭХҮЙН ХӨГЖИЛД ШАГАЙН ТОГЛООМ НӨЛӨӨЛӨХ НЬ.....	67
ХӨГЖМИЙН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛАН ЯЛГААТАЙ ХЭРЭГЦЭЭТЭЙ ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙН АХИЦЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ НЬ.....	70
ҮЛГЭР, ЗОХИОЛД ТУЛГУУРЛАН СУРГАЛТЫН ЧИГЛЭЛҮҮДИЙН ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГААР ТАВАН НАСТАЙ ХҮҮХДИЙН ХЭЛ ЯРИАГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	77
СУРГАЛТЫН ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮНД ЭЛСЭН ЦАГ АШИГЛАН ХҮҮХДИЙН БҮТЭЭЛЧ ҮЙЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ.....	85
СПОРТ ӨРӨЛТИЙГ МАТЕМАТИКИЙН АГУУЛГАТАЙ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ АРГА ЗҮЙ.....	92
ҮЛГЭР, ЗОХИОЛД СУУРИЛАН СУРАЛЦАХУЙН ЧИГЛЭЛҮҮДИЙГ НЭГДМЭЛ БАЙДЛААР ТӨЛӨВЛӨХ НЬ.....	98
ҮЛГЭРИЙГ ИНТЕГРАЦЛАН ХҮҮХЭД БҮРИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	105
МАТЕМАТИКИЙН ЭНГИЙН ТӨСӨӨЛӨЛ ОЛГОХ СУРГАЛТЫГ “ШАГАЙ” СЭДВИЙН ДОР ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ.....	109
ЗОХИОЛЫН УТГА САНААГ ЗУРГААР ИЛЭРХИЙЛЭН ЯРИХ ЧАДВАРЫГ ДЭМЖИХ НЬ.....	117
ЗОХИОЛД СУУРИЛАН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ИНТЕГРАЦЛАХ НЬ.....	123
ТОГЛООМЫН ТОЙРГИЙН ЗУРАГЛАЛ АШИГЛАН ХҮҮХДИЙН СУРАХ АРГА БАРИЛ ХАНДЛАГЫГ ДЭМЖСЭН ТУРШИЛТЫН ЗАРИМ ҮР ДҮН.....	130

ШАГАЙН ТОГЛООМЫГ СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ИНТЕГРАЦЧИЛАН ХЭРЭГЛЭСЭН ТУРШИЛТ, ҮР ДҮН.....	137
ГАДНА ТАЛБАЙН ТОГЛООМ, БИЕЙН ТАМИРЫН ТАЛБАЙН ТОГЛООМД СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦ.....	143
STEAM БОЛОВСРОЛЫГ ОЛГОХ СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ДЭМЖИХ АРГА ЗҮЙН ХУВИЛБАР.....	149
ХӨДӨЛМӨРЛӨХ ҮЙЛИЙН ЯВЦАД ХҮҮХДИЙН БИЕ БЯЛДРЫН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ.....	154
ЗОХИОЛД СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦЧИЛСАН СУРГАЛТААР ХҮҮХДИЙН ТАНИН МЭДЭХҮЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ.....	159
ЗОХИОЛД СУУРИЛСАН АРГА ЗҮЙГЭЭР ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ БОЛОМЖ....	165
ЯЛГААТАЙ ХЭРЭГЦЭЭТЭЙ ХҮҮХДИЙГ ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН БАГШЛАХУЙН АРГААР СУРГАЛТ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ТЭГШ ХАМРУУЛАХ БОЛОМЖИЙГ СУДАЛСАН НЬ.....	170
БЭЛТГЭЛ БҮЛЭГТ ТОГЛООМД СУУРИЛСАН СУРГАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН.....	178
ТУРШИЛТ ТАНИН МЭДЭХҮЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ИНТЕГРАЦЧИЛАН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ХУВИЛБАРЫГ БОЛОВСРУУЛЖ, ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН НЬ.....	184
ОРЧИНД СУУРИЛСАН СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИН АЖИЛЛАСАН ҮР ДҮН.....	191
СУРГАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, ТӨЛӨВЛӨЛТ БА БАГШЛАХУЙ, СУРАЛЦАХУЙ.....	196
ДИЖИТАЛ ОРЧИНД ИНТЕГРАЦЧИЛАН БАГА НАСНЫ ХҮҮХДИЙН СУРАЛЦАХУЙН ҮЙЛИЙГ ДЭМЖИХ БОЛОМЖИЙГ ЭРЭЛХИЙЛСЭН НЬ.....	205

Ерөнхий боловсрол

ӨГҮҮЛЛЭГИЙГ ХИЧЭЭЛ ХООРОНД ИНТЕГРАЦЧИЛЖ, СУРАГЧДЫН БҮТЭЭЛЧ СЭТГЭЛГЭЭГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	211
УРАН ЗОХИОЛЫН ХИЧЭЭЛИЙГ БУСАД ХИЧЭЭЛТЭЙ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ.....	217
БАЙГАЛИЙН УХААНЫ НЭГЖ ХИЧЭЭЛИЙН ИНТЕГРАЦ ХӨТӨЛБӨР БОЛОВСРУУЛСАН НЬ.....	224
ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН БАГШЛАХУЙ БА СУРАЛЦАХУЙ.....	232
ИДЭВХТЭЙ СУРАЛЦАХУЙН АРГААР СУРАЛЦАГЧДЫН БОДИТ ЧАДВАР ХӨГЖИХ НЬ.....	240
БАЙГАЛИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛИЙГ ГЭРИЙН ДААЛГАВРААР ИНТЕГРАЦЧИЛАХ БОЛОМЖ.....	248
БАЙГАЛИЙН УХААНЫ БОЛОН ГАДААД ХЭЛНИЙ ХИЧЭЭЛИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛЖ ЗААСАН ҮР ДҮНГЭЭС.....	255
МАТЕМАТИК, МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН СУДЛАГДАХУУНЫ АГУУЛГЫН ДАВХЦАЛ ТҮҮНИЙГ ШИЙДЭХ НЬ.....	262
ГЭРИЙН ДААЛГАВРААР СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ БОЛОМЖИЙГ ТУРШСАН БАЙДАЛ.....	268

НИЙГЭМ СЭТГЭЛ ХӨДЛӨЛИЙН ЧАДАМЖИЙГ ИНТЕГРАЦ ХИЧЭЭЛЭЭР ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ НЬ.....	276
СЭДЭВТ СУУРИЛСАН ИНТЕГРАЦ ХИЧЭЭЛЭЭР 21-Р ЗУУНЫ СУРАЛЦАГЧДЫН СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ НЬ.....	284
УНШААД ОЙЛГОХ ЧАДВАРЫГ ХИЧЭЭЛ ХООРОНДЫН ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛАН ХӨГЖҮҮЛЭХ БОЛОМЖ.....	291
АСУУДАЛД ШИНЖЛЭХ УХААНЧААР ХАНДАХ ЧАДВАРЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ БОЛОМЖ.....	297
СУРАГЧДЫН САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛЫГ ТӨСӨЛТ АЖИЛД СУУРИЛСАН (PROJECT BASED LEARNING-PBL) АРГА ЗҮЙН ИНТЕГРАЦААР ДЭМЖИХ НЬ.....	302
ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН ГЭРИЙН ДААЛГАВРААР СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ НЬ.....	308
“ХҮН БА БАЙГАЛЬ” ХИЧЭЭЛИЙН ЗАРИМ АГУУЛГЫГ STEAM СУРГАЛТТАЙ УЯЛДУУЛАН СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ ШИЙДЭЛ.....	316
СУДЛАГДАХУУНЫ ОНЦЛОГИЙГ ХАРГАЛЗАН ИНТЕГРАЦЧИЛАН ЗААХ БОЛОМЖ.....	323
ИНТЕГРАЦАД СУУРИЛСАН ДААЛГАВРААР ӨӨРИЙН УДИРДЛАГАТАЙ СУРАЛЦАХУЙГ ДЭМЖИХ ТУРШИЛТЫН ҮР ДҮН.....	329
БАЙГАЛИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛҮҮДИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ БОЛОМЖ.....	337
БАЙГАЛИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛИЙГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ЗАМААР ТАНХИМЫН БУС ОРЧИНД СУРАГЧДЫН СУРАХ ЧАДВАРЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	345
НИЙГМИЙН УХААНЫ ХИЧЭЭЛИЙГ БУСАД ХИЧЭЭЛТЭЙ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ЗАМААР ГЭРИЙН ДААЛГАВРЫГ БҮТЭЭЛЧЭЭР ХИЙХ СОНИРХЛЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ БОЛОМЖИЙГ СУДАЛСАН ҮР ДҮН.....	352
МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОВСРУУЛАХ ЧАДВАРЫГ ХИМИЙН ХИЧЭЭЛД ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ.....	358
ФИЗИК, МАТЕМАТИКИЙН АГУУЛГЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛСАН ХИЧЭЭЛ НЬ ХҮҮХДИЙН ТАНИН МЭДЭХҮЙН ХӨГЖИЛД НӨЛӨӨЛӨХИЙГ СУДАЛСАН НЬ.....	364
ГЭРИЙН ДААЛГАВРЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ХЭЛБЭРЭЭР СУРАЛЦАГЧДЫГ ИДЭВХЖҮҮЛЭХ НЬ.....	368
ХИМИ БИОЛОГИ ФИЗИКИЙН ХИЧЭЭЛИЙН ЗАРИМ АГУУЛГЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ ЗАМААР СУРАГЧДЫН АХИЦ АМЖИЛТЫГ ТООЦСОН ҮР ДҮНГЭЭС	373
АНГЛИ ХЭЛНИЙ ХИЧЭЭЛД ХИЙМЭЛ ОЮУН УХААНЫГ ИНТЕГРАЦЧИЛАН АШИГЛАХ НЬ....	382
СУРАЛЦАГЧДЫН ЗОХИОН НАЙРУУЛАХ ЧАДВАРЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ НЬ.....	389
МОНГОЛ ХЭЛ БОЛОН ГОО ЗҮЙН СУДЛАГДАХУУНААР ДАМЖУУЛАН ГАНЦААРЧИЛСАН СУРГАЛТЫН НИЙГЭМШИХҮЙ БА ХЭЛ ЯРИАНЫ АЙН ЧАДВАРЫГ ДЭМЖИХ НЬ.....	396
БАГА АНГИЙН СУРАГЧДЫН МАТЕМАТИК СЭТГЭЛГЭЭГ ХӨГЖҮҮЛЭХЭД ТЕХНОЛОГИЙН ИНТЕГРАЦЫН ҮР НӨЛӨӨ.....	401
ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТУУДЫГ СУРГУУЛИЙН ХӨТӨЛБӨРТ ИНТЕГРАЦЧИЛАХ НЬ.....	410

ТЭМДЭГЛЭЛ